شرح أصول

اعتقاد أهل السنة والجماعة

اللالكائي

"Kitap, Sünnet, Sahabe ve Tabiîn'in İcmasından"

EHL-İ SÜNNET VE'L-CEMAAT'İN

İTİKÂDI

İMAM EBU'L KASIM HİBETULLAH B. HASAN B. MANSUR ET-TABERÎ EŞ-ŞAFİÎ

EL-LÂLÂKAÎ

Kitap, Sünnet, Sahabe ve
Tabiîn'in İcmasından

Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'in İtikâdı

İmam Ebû'l Kasım Hibetullah b. Hasan b. Mansur
et-Taberî eş-Şafiî

el-Lâlâkâi

1. CÜZ

MUKADDİME

Hamd âlemlerin rabbi Allah'a mahsustur. Salat ve selam, peygamberlerin en şereflisi Hz. Muhammed b. Abdullah'a, tertemiz ailesine, pek şerefli seçkin sahabelerine olsun.

Bu kitap tam adıyla "Şerh-u usul-i itikâdi ehli'sünneti ve'l-cemaati min'el-kitabi ve's-sünneti ve icmai's-sahabeti ve't-tabbiin ve men ba'dehum" kitabıdır. Müellifi imam hafız allame Ebu'l-Kasım Hibetullah b. Hasan b. Mansur et-Taberi el-Lâlkâi'dir. Hicri 418'de vefat etmiştir.

Bu kitap ehli sünnet ve'l-cemaatin selefi ve ehli hadis akidesinin en önemli kaynaklarından biri sayılır. müellif kitabını on ana başlık altında toplamıştır. Bunlar;

1- Rasûlullah'tan sonra istikamet yolunda sünnet, davet, hidayet alanında imam olanların isimleri

2- Kitap ve sünnete sarılma, bidatlardan kaçınma

3- Allah'ın isimlerini sıfatlarını ve fiillerini bilme

4- Ehli sünnetin Kur'ân hakkındaki itikâdı

5- Ehli sünnetin Kader hakkındaki itikâdı

6- Ehli sünnetin Nübüvvet hakkındaki itikâdı

7- Ehli sünnetin İman hakkındaki itikâdı

8- Ehli sünnetin ölümden sonra vukubulacak kabir hayatı, kıyamet alametleri, kıyamet günü olacak hadiseler hakkındaki itikâdı

9- Ashâb-ı kirâmın fazileti

10- Evliyaların kerametleri

İmam bu kitabında birçok konuda mutezile ve kaderiyenin görüşlerine reddiye vermekte ve bu görüşleri çürütmektedir.

Mutezile, Vasıl b. Ata el-Gazzali'nin mezhebine mensup olanlardı. Hasan el-Basri'nin meclisinden itizal ettiği (ayrıldığı) için bu ismi aldı. Olay şu şekilde olmuştu: Hasan el-Basri'nin huzuruna bir adam girdi ve şunu sordu: İmam!... Şu zamanda bir takım insanlar çıktılar. Bir bölümü -yani hariciler-büyük günah işleyenleri tekfir ederken diğer grup ise, büyük günah işleyenin hali hakkında bir hüküm vermeyip 'iman varken ma'siyetin bir zararı olmaz, nasıl ki küfürle beraber taatin faydası yoksa.' demektedirler.

Hasan düşünürken ve de daha cevap vermeden Vasıl atıldı ve şöyle dedi: Ben mürtekib-i kebirenin mutlak olarak mü'min veya mutlak olarak kâfir olduğunu söyleyemem.

Böylece ***"el-menzile beynel menzileteyn"*** (iman ile küfür arasında ara bir makam) esasını koymuş oldu. Şöyle devam etti: mürtekib-i kebire tevbe etmeden ölürse cehennemde ebedi kalır. Çünkü ahirette sadece iki fırka vardır. Bir fırka cennette bir fırka da cehennemdedir. Ancak azabı daha hafif olur ve yeri de kâfirlerin yerinden üstte bulunur.

Bunun üzerine Hasan şöyle dedi: Vasıl bizden ***"itizal etti"*** yani ayrıldı. Bundan dolayı Vasıl ve onun mezhebine mensup olanlar, **Mutezile** diye anılmaya başlandı. Aynı zamanda **Kaderiye** diye de isimlendirilirler. Kulların fiillerinin kaderle olmasını inkâr etmeleri ve fiil kudretini kullara nispet etmeleri....

Mutezile mezhebine mensup olanlar kendilerine **'adl (adalet)' ve 'tevhid' ehli** ismini kullanmışlardır. Çünkü şu görüşü esas alırlar: Kullar için en uygun olanı takdir etmek Allah üzerine vaciptir. İtaat edeni sevap ile mükâfatlandırması da Allah için mecburidir. Allah üzerine vacip olan hiçbir şeyi ihlal etmez. Bunu da **'adalet'** saymışlardır. Ayrıca birden fazla **'kadim'** ispat etmemek adına, Allah'ın zatı ile kaim olan kadim sıfatları nefyettiler. Bunu da **'tevhid'** kabul etmişlerdir. Şu görüşü de belirttiler: 'Kıdem' Allah'ın en hususi sıfatıdır. Zatın üzerine ek olan sıfatları da reddetmişlerdir. **Allah kelamı**'nın harf ve seslerden mahlûk (yaratılmış) olduğunu... Allah'ın ahirette görülmeyeceğini... Amellerde güzellik (iyilik) ve çirkinliğin (kötülüğün) akla göre tespit edileceğini... Allah'ın, fiillerinde hikmet ve maslahata göre yapmasının mecburi olduğunu... İtaatkârı mükâfatlandırmasının, isyankârı cezalandırmasının da zorunlu olduğunu... Dile getirmişlerdir.

Müellif bu kitabında Kur'ân-ı Kerim, hadisi şerifler, sahabe ve tâbiînden rivayet edilen eserlere dayanarak bütün bu görüşlerin reddiyelerini vermektedir.

Kitapta aktarılan hadisi şerifleri muteber hadis kitaplarını esas alarak tahric ettik.

Kitapta yanlış yazılmış, tahrif edilmiş, silik olan, okunamayan lafızları da düzeltip yazdık. Bunu hadis ve sünnet kitaplarını esas alarak yaptık.

Kitabın dipnotlarında metinde bulunan garip kelime ve kullanımları izah ettik. Bunu da meşhur lügat kitaplarını esas alarak yaptık.

Hadis-i şerifleri de **'el-mu'cem el-müfehres'** adlı esere göre tahric ettik.

Son olarak bu amelimizin Allah'ın rızasına halis olmasını niyaz ediyoruz.

Mutlak kemal Allah'a mahsustur. Muvaffakiyet O'nun kudretindedir.

Müellifin Kısa Biyografisi:

Hafız Ebû'l-Kasım Hibetullah b. Hasan b. Mansur et-Taberî. Şafiî mezhebine mensup bir fakihtir. **Lâlkâi** veya **el-lekâi** diye meşhur olmuştur. Bir ayakkabı türü olan 'levalik' ticareti yapmasından dolayı bu nispet verilmiştir.

Taberîstan'da doğdu. Oradan Rey bölgesine geçerek ilim tahsil etti. Cafer b. Muhammed el-Fenaki'den, Ali b. Muhammed b. İmran el-Kassar ve başkalarından ders aldı. Daha sonra Bağdat'a göç edip oraya yerleşti. İmam Şafiî'nin fıkhını Ebû Hamid el-İsferaini'den öğrendi. İsa b. Ali'nin de derslerine katıldı.

Ebû'l Kasım el-Lalkai ömrünün son zamanlarını Bağdat'ta geçirdi. Sonra oradan Dinever'e geçti ve h. 418 tarihinde Ramazan'ın 6. gününde orada vefat etti.

Eserleri:

Kaynaklar Lalkai'nin yedi tane eserinden söz eder. Bunların çoğu hadis ve sünnet konularındadır. Eserleri:

- Keramet-u evliyaillah
- Esma'u rical es-Sahihayn

- Fevaid fi ihtiyar Ebil-Kasım
- Mecalis
- Es-Sünen
- Şerh-u usul-i itikâdi ehli'sunne ve'l-cemaa (elimizdeki kitap)
- Ömer b. El-Hattab'ın musalahadan sonra Şam Hristiyanlarına gönderdiği mektubun şerhi.

Hacı Halife (Kâtip Çelebi) Keşfuz-Zunun adlı eserinde (6/504) şu eserleri de zikreder:

- Ricalus-Sahihayn, Buhârî ve Müslim
- Sünen fi'l hadis
- Beğavi'nin 'Şerhus-Sunne' adlı eserinin muhtasarı
- El-Mesail el-Mensûre

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adı ile

Rabbim! kolaylaştır, zorlaştırma.

Bize şeyh, imam, âlim Ebû Muhammed Abdulkadir b. Abdullah er-Rehavi anlattı, bize şeyh, imam, âlim, hafız Ebû Tahir Ahmed b. Muhammed es-Silefi el-Asbahani haber verdi, dedi ki: Şeyhimiz Ebû Bekir Ahmed b. Ali b. Hüseyn b. Zekeriya et-Tırsisi Bağdat'ı da bize anlattı, dedi ki:

Size şeyh Ebû'l-Kasım Hibetullah b. Hasan b. Mansur et-Taberî, h. 416 Rebiul-evvel ayında şunu anlattı,.. Dedi ki: Hakkı izhar edip keşfeden... Yolunu gösterip beyan eden... Kullarından dilediğini yoluna hidayet edip, kalbini o hidayete açan... Dalalete yaklaşmışken onu kurtaran dininde fitneye düşmekten onu muhafaza eden... Helak uçurumlarından kurtarıp hidayet yolları üzerinde tutup sebat ihsan eden... Rasûlüne ve sahabelerine tabi olmada kendisine yakin lutfeden... Muvaffak edip bidat vesveselerinden koruyan... Allah'a hamd-ü senalar olsun. Yüce mevladır ki... Kullarından dilediğini dalalete düşürüp yolundan uzaklaştırdı. Kalbinin üzerine perde çekip, şaşkınlığı içinde onu ihmal etti... Kalbi ve gözü üzerine mühür vurdu... Ona yazmış olduğu eceli doldursun ve onu yaratmadan ve inşa etmeden evvel var olan ezeli ilminde takdir edilenler gerçekleşsin... Ki kullar şunu yakinen bilsinler. Vermek, mahrum etmek Allah'ın kudretinde... Zarar verme fayda ihsan etme, Allah'ın elinde... Bunların hiçbirinde Allah'a dönen bir maslahat, herhangi bir şeyine ihtiyacı yoktur... O yaptıklarından sorgulanmaz. Bilakis onlar (kullar) sorgulanır. Çünkü gayb ilmine kimseyi muttali kılmamıştır. Kulları için ilmine varacak bir yol var etmemiştir. Ne ihsan sahibi bu ihsanı hak edecek bir vesileden dolayı bu makama ulaşmış, ne kâfir de -onu cehenneme mahkûm ederken- bir cürüm veya kabahat işlemiş.

Kimi iki makamdan birine ulaştırmak isterse ona o yolu ilham eder. Git gellerini o yöne çevirir. Sürekli o yönde onu evirir, çevirir. Çabasını enerjisini o taraf için harcatır. Böylece kati vaadi mühürlenmiş yazısı ve gizli olan gaybı gerçekleşsin:

"İman edenler ise ondan (kıyametten) korkarlar ve o günün hakikat olduğunu bilirler." (Şûra 18)

"Kâfir olanların velisi ise (dostu, hükümranı) tağutlardır. Onları nurdan alıp karanlıklara düşürürler." (Bakara 217)

Şahitlik ederiz ki, Allah'tan başka ilah yoktur. Birdir, ortağı yoktur. Hayat veren, öldüren, yaratan ve yaşatan, başlatan ve sonra da iade eden O'dur. Kulluğunu iade eder, Allah'ın uluhiyetine boyun eğer, kendisi dışında her tür çare ve kuvvetten beraat eder mahiyette bir şahitlik...

Yine şahitlik ederiz ki, Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) O'nun kulu ve Rasûlüdür. O'nu bütün kullara göndermiştir. O'na bütün insanlara davette bulunmayı emretmiştir. Böylece diri olanı uyarsın kâfirlerin üzerine de (azap) sözü gerçekleşsin...

Şimdi:

Kişinin yerine getirmekle mükellef olduğu en önemli vazife dinin itikâdi esaslarını, Allah'ın kullarını mükellef tuttuğu tevhidini, sıfatlarını kavramayı öğrenmek, peygamberlerini delil ve yakin ile tasdik etmek, bu ilimlerin yollarına ulaşıp, bunlara gerekli delilleri getirmektir.

Bu hususta en büyük söz, en açık ve en akli delil Allah'u Teâlâ'nın apaçık kitabı Kur'ân-ı Kerim, sonra da Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in ve onun seçkin hayırlı sahabelerinin sözleridir. Bunlardan sonrada selefi salihinin üzerinde icma ettiği hususlar gelir. Hepsinin sonunda ise bunlara tutunmak ve kıyamete kadar bu esaslar üzerine sebat etmek, bidatlerden de, saptıranlardan da uydurmalarını dinlemekten de uzak durmak lazım gelir.

İşte bunlar miras kalan ve izinden gidilen vasiyetler... Muhafaza edilip nakledilen eserler... Tutulan hak yollar... Meşhur açık deliller... Sahabelerin ve onlardan sonra gelen tâbiînlerin ve onlardan sonra gelen cümle Müslümanların dayandığı, Allah'a karşı da itikâd olarak benimsedikleri galip gelmiş açık delillerdir.

Daha sonra da onlara tabi olan, izlerinden giden ve muttakilerin yolundan gitmekte çaba sarf eden, takva ve ihsan ehli olanlarla beraber olan hidayet imamlarının da... (delilleri ve yoludur).

İşte böyle bir yolu tutan, şeriatın metodu üzere bu delillere sarılmaya devam eden, dünya ve ahirette dininde musibete uğramaktan emin olur. Kopmayan sağlam kulpa tutunmuş, gerçekten kendisini koruyacak bir kalkana sığınmış bulunur. Böylece hepsi onun sığınağı olur, acilen bereketinden faydalanır, ahiret yurdunda da -inşaallah- güzel akıbetine nail olur. Bundan yüz çeviren, hakkı bunun dışında, heva hevesinin peşinde arayan veya başka bir yol tutan ise seçiminde yanılmış ve dalalet yolunu tutmuştur. Allah'ın kitabı ve Rasûlü'nün sünnetinden türlü misaller getirmek, kıl-u kavle sığınarak yüz çeviren helak uçurumlarına yuvarlanmıştır. Zira (Allah'ın kitabı Rasûlullah'ın sünnetine karşı) getirdiği yorumlar ne Allah'ın hakkında delil indirdiği ne de beyan ve lügat ehlinin bildiği tevillerdir. Bunlar akıllı insanın aklına bile getirmeyeceği, tevhid ehli insanın içinin açılmayacağı yorumlardır. Çünkü şeytan onları kuşatmış, hayalden mahrum edilmişlerdir. Şeytan onları Rahman'a isyan ile kandırmış nihayetinde yalan ve iftiralarla büyüklük taslamışlardır.

O, kasir aklı ve yanlış anlayışıyla daima Allah'ın mülkünü idarede kafa yorar... Vehimlerine sarılarak, zanlarının peşinden sürüklenerek güzeli çirkini tespite kalkışır... Zaman zaman basiretsiz bir şekilde zulmü, cehaleti Allah'a nispet eder, aklına estiği şekliyle adaletinden söz eder... Bazen de şeytanın vesvesesine göre bu sıfatları Allah için caiz görür. Kimi zaman da Allah'ı kullarının fiillerini yaratmaktan aciz beller...

Yer yer de Allah'ın azametini hakkıyla takdir edemediğinden kulların Allah üzerinde yapmaya mecbur olduğu hakları bulunduğunu söyler. Halbuki şunun farkında değil; Allah için vazife yoktur. Bilakis O'nun kulları üzerinde yerine getirmekle mükellef oldukları hakları, farzları vardır. Kerem ve ihsanı ile onlara lütufta bulunan sadece O'dur.

Eğer her şeyi O'na (Allah'a) havale etseydi, mülk ve otoritesinde sadece O'nun iradesinin gerçekleşeceğini kabul etseydi, Allah'la beraber başka bir yaratıcının varlığını reddetseydi, Allah'a şirk koşmaktan, O'na karşı gelmekten kurtulurdu. Çünkü o, gece gündüz Allah'ın kitabına, Rasûlü'nün sünnetine reddiye vermek için koşuşturmaktadır. Uzak tevillere dayanarak tartışmakta, uydurduğu zayıf şüpheleri öne sürerek kitabı ve sünneti mezhebine uydurmaya çalışmaktadır. Ancak heyhat ki heyhat Allah'ın kitabı Rasûlü'nün sünneti ona uysun.

Fakat kendisi mü'minlerin yolunu, ittiba ehlinin metodunu tutsaydı, mezhebini bunlar üzerine bina eder onlara uyardı.

Ancak kendisi bu yoldan engellenmiş ve hayırdan mahrum bırakılmıştır. Kitap ve sünnetle alakalı konuşmak istediğinde hali budur. Kendi aslına ve mezhebini bina ettiği temeline döndüğünde ise inkâr ile kitap ve sünnete karşı gelmeye, basiretsiz bir şekilde birbiriyle çatıştırmaya girişir. Esaslarını düşünmeden, sadece tartışma yollu değerlendirmeye kalkışır. Bu sefer hezeyana başlar Allah'ın âyetlerinden, hikmetlerinden ibret almadan alay eder. Cüretle Rasûlullah'ın dinine ve sünnetine saldırır onlara karşı Nazzam'ın, Allaf'ın, Cübbai'nin görüşlerini ileri sürer.

Bunlar öyle bir güruh ki... Allah'ın kitabından bir âyetin bile ne tilavetini ne de dirayetini din edindiler. Bir âyetin bile manası üzerinde düşünmediler. Dolayısıyla ümmetin geçmiş Salih âlimlerinin zikrettikleri manaya göre değil de tam aksine kendi uydurdukları görüşlere göre tefsir ettiler. Ne bir sünnet peşinde ayakları tozlanmış ne de İslâm şeriatından bir meseleyi öğrenmişlerdir.

İşte böylelerinin görüşleri ilim, hikmet, delil, hüccet olarak sayılıyor(!) Bunun yanında Allah'ın kitabı, Rasûlullah'ın sünneti kör taklit bu iki esasın hamilleri (âlimleri) cahil, aklı kıt olarak görülüyor. Ne büyük bir zulüm, haksızlık, azgınlık, ve haddi aşmadır!!!

Bunlar yetmiyormuş gibi böylelerinin sözüyle Müslümanları tekfir ediyorlar. Çünkü ümmeti tekfir için ellerinde olan yegâne delil, mezheplerine muhalefet etmeleridir. Kur'ân ve sünnete göre hatalarını beyan etmeye de ihtiyaç yok. Zaten onlara göre hatanın temeli, görüşlerinden yüz çevirmeleri, peşlerinden gitmeyi bırakmaları ve mezheplerini doğru görmemeleridir. Aynen yüce Allah'ın buyurduğu gibi ***"İnsanlardan kimisi vardır ki Allah hakkında bilgisiz, delilsiz ve aydınlatıcı bir kitap olmaksızın mücadele eder (tartışır)... (İnsanları) Allah'ın yolundan saptırmak için büyüklenerek yüz çevirir. Dünyada onun için rüsvaylık vardır. Kıyamet günüde biz ona yakıcı ateş azabını tattırırız."*** (Hacc 8- 9)

Şu da vardır ki Müslümanları itham etmiş oldukları kör taklit ve ezbercilik var ya şayet onların batıl mezheplerinin münker görüşlerinin gerçek mahiyeti ortaya konsa, asıl kör taklit ve ezberciliğin o olduğu görülecektir. Çünkü bunların görüşleri ne şeriatta mevcut bir hükme, ne de ümmetin selefinden aktarılmış herhangi bir görüşe dayanmaktadır. Muhaliflerine karşı demagoji (tartışma, laf kalabalığı) ile övünen, mezhebini aklının ürettiği şeylere dayandıran, bu bidatinde de kendisinden önce sadece münafıkları dile getiren

kimse... İşte mezhebinin temeli böyle olan kişi kalkıp da Allah'ın kitabını, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in sünnetini taklit edip, onlara boyun eğeni, teslimiyet göstereni, zanlarına, vehimlerine yol vermeyip itiraz etmeyeni ayıplayamaz. Çünkü böyle biri ümmetin icma ile hak yolda istikamet göstermeye, doğru yolu bilip o yola irşad etmeye daha layıktır. Böylesi gerçekten bidat çıkarma karanlığından, uydurma görüşler çıkarmaktan daha uzaktır. Allah'ın kitabına, Rasûlü'nün sünnetine bağlı olmayanlardan, sünnete karşı inkârdan başka bakışı bulunmayandan, sahabelere, tâbiînlere ve ümmetin selefine ancak alay yollu bakanlardan tabii ki selamettedir. Çünkü bu halde olanların dili batılı çiğnemekten, Allah'a, Rasûlüne ve Salih kullarına iftira atmaktan başka bir şey konuşmaz. Dinleri, gürültü, patırtı, laklak, laf ebeliği... Başka bir halleri yok. Hayâ perdesini yırtmış, beyinsizlik zırhını kuşanmış, ahlâksızlığı tamamen ortaya koymuştur. Hem uydurduğu mezhebin hem de bu yolla saptırdıklarının vebalini sırtlanmıştır. Allah'u Teâlâ'nın buyurduğu gibi 'İnkâr edenler iman edenlere dediler ki: ***"Bizim yolumuza uyun da günahlarınızı biz yükleniriz.' Halbuki onların günahlarından hiçbir şeyi yüklenecek değillerdir. Onlar elbette ki yalancılarıdır. Andolsun onlar hem kendi yüklerini taşıyacaklardır hem de kendi yükleriyle beraber başka yükleri de taşıyacaklardır. Hiç şüphe yok ki kıyamet gününde attıkları iftiralardan sorumlu tutulacaklardır."*** (Ankebut 12- 13)

Böyleleri her zaman İslâm'a tuzak kurma ve insanları İslâm'ın yolundan alıkoyma halindedirler. Hak ehline 'cebir' lakapları takmakta, ehli sünneti basiretsizlikle suçlamaktadırlar. Cahiller nezdinde batıl iddialarla onları kötülemekte, Allah'ın haklarını ifa edenlere, sünnetini ve dinini müdafaa edenlere saldırmaktadırlar. Ancak Allah'ın velilerine karşı ne zaman bir savaş ateşi yaksalar Allah onu söndürmektedir. İşleri yeryüzünde fesat çıkarmak... Halbuki Allah ifsat edenleri sevmez.

Şu da vardır ki İslâm'a dair bu farklı fikirler ve bidatler çok erken zamanlarda çıkmasına, herkes arasında yayılmasına, bidat sevdası da kalplerine içirilmesine ve bu konuda -dini müdafaa iddiasıyla- tartışmalara girmelerine rağmen bunların davasının İslâm'ın en önemli merkezinde peş peşe yayıldığını göremezsin. Müslümanlar arasında hiçbir zaman sözleri âli olmamıştır, görüşleri kabul görmemiştir. Aksine her zaman mağlup ve terk edilen, ehli sünnetin kelimesi ile galip ve merğub olmuştur. Mezhepleri her zaman güneş

gibi aydınlatıcı olmuş hak sancakları dalgalana gelmiştir. Düşmanları onların karşısında her zaman mağlup olmuşlardır. İftihar tabloları minberlerde yüksek sesle haykırılmakta menkıbeleri kitap ve defterleri doldurmaktadır. Hutbeler, konuşmalar onlarla başlayıp onlarla bitmektedir. Onlarla hak ile batıl ayırt edilmekte, meclisler kurulup-dağıtılmakta, kürsülerden öğretilip, ders edilmektedir.

Bidat ehlinin görüşleri ise yalnız zalim bir iktidar veya inatçı bir şeytanın eliyle ortaya çıkmakta, baskın olmaktadır. Biri sinsice insanları bidatleriyle saptırmakta diğeri ise kılıcı ve kırbacıyla bidati dayatmaktadır. Zaman zaman da malını kullanarak insanların kalbine girip onları Allah'ın yolundan çevirmeye yanaşmaktadır. Tek amacı bidatini savunmak, Müslümanları da haktan döndürmek için delaletine sahip çıkmaktır. İster ki (Müslümanlar) Allah'ın ve Rasûlü'nün emrine icabet ettikten sonra onları dinlerinde fitneye düşürsün.

Ancak sahabeler ve onlardan sonra gelen selef-i salihin döneminden beri Müslümanların kelimesi bir olmuş, cemaatleri ayakta kalmıştı. Nihayetinde yabancı ve alışıldık olmayan bir ses ötmeye başladı. Mervanilerin (Emevilerden Mervan b. Hakem ve oğullarının saltanatı dönemi) hakimiyetlerinin başında **'kader'** konusu açıldı. Konu sonunda Abdullah İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ)'ya soruldu. O da sorana Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den kaderin varlığını ve iman edilmesi gereken bir esas olduğunu ispat eden hadisi rivayet etti. Buna muhalif davranılmasına karşı uyardı. Bu itikâdı (kader yoktur) benimseyenlerden İbn Ömer'in beri olduğunu ilan etti.

Aynı husus İbn Abbas ve Ebû Said el-Hudri'ye de arz edildi. Onlar da aynı şekilde cevap verdiler. Bu görüşleri konuları geldiğinde sened ve lafzıyla beraber aktaracağız.

Sonunda bu mezhep gömüldü, uyduranları inlerine çekildi. Bu itikâdı benimseyenler evinden çıkamaz oldu. Mezardaki ölüler gibi cezalandırılma veya öldürülme korkusuyla kendini sakladı. Çünkü imamlar (yöneticiler) Allah'ın hadlerini tatbik adına sürekli onların peşlerindeydiler. Birçoğu üzerine de hadler uygulandı. İsimlerini yeri geldiğinde aktaracağız. Âlimler bunların yakalanmaları için teşvikte bulunmuşlardır. Müslümanları, dinlerinde şüpheye düşmemeleri için bu mezhep mensuplarına karşı uyarmışlar onlarla oturmamalarını, konuşmamalarını, tartışmamalarını istemişlerdir. Dinin selameti buna bağlıdır. Çünkü yaldızlı sözleri, sinsi planlarıyla Müslümanları tuzağa düşürebilirler. O dönemde bunlar ölü gibiydiler. İnsanlar nezdinde de

ölülerden farkları yoktu. Müslümanlar huzur içinde, dinleri selamette kalpleri sükûnet halindeydi. Bu durum Müslümanlar aydın, işleri de müstakim olduğu zamanlardı.

Bu hal üzere asırlar geçti nice nesiller geçti-gitti. Nihayetinde zaman beklenmedik darbesini vurdu ve beklenmeyeni ortaya çıkardı. Kaba-saba insanlar ortaya çıktı. Kendilerini geçmişlerin halefi olarak gördüler. Ancak ilimde daha fazla pay sahibi olduklarını, akli gerçeklere daha yakın durduklarını, tahkik ve araştırmada doğruya daha çok yaklaştıklarını iddia ettiler. (Şunu da söylediler) 'Geçmiş ulema aciz oldukları için akıllarını kullanmaktan uzak durdular. Kavrama yetenekleri zayıf olduğu için bu konuları konuşmaya yeltenmediler.' Sonunda bu adımlarıyla temizi pis olana, eskiyi (köklü olanı) yeni olana (uydurma) değiştirdiler. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in sahip olduğu ve Allah'ın kendisini peygamber kıldığı, kulları ona davet ettiği esaslardan saptılar. Allah'u Teâlâ buyuruyor ki:

"Allah'ın üzerinizdeki nimetini ve size öğüt vermek için indirdiği Kur'ân'ı ve ondaki hikmeti düşünün." (Bakara 231)

Bu şekilde Allah kullarına Kur'ân ile öğüt vermiş ve onları Rasûlullah'ın sünnetine tabi olmaya teşvik etmiştir.

Bir başka âyeti kerimede:

"Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle davet et." (Nahl 125) buyurmuş, husumetle, cedelle dememiştir. Onlarsa hikmet ve güzel öğüdü bırakıp başka yollara sarılmışlar ve saptıranların yollarını tutmuşlar, batıla dalanlarla dalıp şaşkınların meydanına düşmüşlerdir. Kitap ve sünnete muhalif deliller uydurmuşlardır. Gayeleri galip gelmek ve muhaliflerini tartışmada mağlup etmek. Ardından bu yolu din ve akaid olarak benimsediler. Müslümanlardan bu usullere inanmayanları dalaletle suçladılar. Kendilerine 'sünnet ve cemaat' adını verip muhaliflerine cehalet ve dalalet lakabını takmışlardır. Bu sefer sünnet bilgisi olmayan, öğrenmek için çabası bulunmayan onların peşinden gitti. Çünkü sünneti öğrenmek meşakkat getirir. O ise rahatlık ve tembelliğe razı oldu. İsmin hakikatini bırakıp ismiyle yetindi. Bir an önce önderlik yapma sünnette imam olma peşindeydi. Hadis ravileriyle alay etmeyi, insanları rivayetlerden soğutmayı adet edindi. Çünkü hadis yollarını bilmiyor, manasını idrak zor geliyordu. Şeriatın bu hadislerle neyi anlattığını kavramaktan aciz kalıyordu. Sonunda şer-i şerifin ana hatları, İslâm'ın ilk

dönem manaları silindi, unutuldu. Kitap ve sünnetin delilleri dürüldü, teşbih ve temsillerin divanları yayıldı. Sağlam delilleri dinde esas alanlar, uydurma bidatlerden kendilerini sakınanlar da tükendi.

Artık her bir mezhep uyduran kendine taraftar bulur oldu. Bidati revaç bulduğu için de sünnet cemaat üzere olduğu vehmine kapıldı.

Herkes kendini, zannettiği ve hatırına geldiği gibi sandı. Çünkü ehli sünnet testerelerle biçilseler yollarını bırakmazlar. Kimsenin de muhalefetinden dolayı kendi itikatları hakkında şüpheye düşmezler.

Bidatçilerle tartışmak kadar Müslümanlara zarar vermiş bir cinayet yoktur. Selef-i salihinin onlardan yüz çevirmeleri kadar onları bitiren zelil düşüren bir hal de yoktu. Öfkeden, kinden geberiyorlardı. Bidatlerini ortaya koyacak bir yol da bulamıyorlardı. Sonunda aldananlar gelip onların önünde yolu açtılar. İslâm'ın yok olması yolunda onlara rehber oldular. Tartışmalar alabildiğine çoğaldı, münazaralarla davaları yayıldı. Artık herkes tarafından duyulur oldu. Şüpheler delillere karıştı. Önceleri Allah için birbirine zıt, düşman iken bu sefer akran oldular kardeş haline geldiler. Yüzlerine karşı onları tekfir ediyor, açıkça lanet okuyorlardı. İki durum birbirinden ne kadar da uzaktır. Allah'u Teâlâ bizleri dinimizde fitneye düşmekten korusun, İslâm ve sünnete bağlı kalmayı nasip eylesin.

Haydi! Tabi olanların dindarlığına yapışalım. Allah'ın kitabı ve Rasûlullah'ın sünnetine tutunanların yolunu takip edelim. Onlar ki şöyle demişlerdi: ***"Rabbimiz! İndirdiğin (kitaba) iman ettik, Rasûle tabi olduk. Bizi şahit olanların arasına yaz."*** (Al-i İmran 5) Onlar Allah'ın sıfatlarını yalanlayanların yolunu terk etmişlerdi. Kendilerine Allah'ın kitabını önder, âyetlerini Furkan (hakkı batıldan ayıran) almışlardı. Hakkı gözlerinin önüne koymuşlar, Rasûlullah'ın sünnetini kalkan edinmişlerdi. Menhecleri sünnet yolundan gitmek, delil olarak onu esas almaktı. Böylece hikmete nail olmuşlar, heva ve bidatin şerrinden kendilerini korumaya almışlardı. Çünkü Rasûlullah'ın izinden gitmede, hakka karşı batılla tartışmayı bırakmada Allah'ın emrine uymuşlardı.

Allah'u Teâlâ dinine tabi olma, ipine sarılma ve Rasûlüne uyma konusunda şöyle buyurmaktadır:

"Hepiniz toptan Allah'ın ipine (dinine) sımsıkı sarılın. Birbirinizden ayrılıp dağılmayın. Allah'ın üzerinizdeki nimetini (İslâm) dü-

şünün ki, cahiliyet devrinde birbirinize düşman iken O, sizin kalpleriniz arasında ülfet meydana getirdi de nimeti sayesinde kardeşler oldunuz. Hem siz ateşten bir çukurun tam kenarında bulunuyordunuz da Allah, sizi o ateş(çukuruna düşmek)ten kurtardı. İşte Allah, size âyetlerini böylece açıklıyor ki doğru yola eresiniz." (Al-i İmran 103) Yine buyuruyor ki:

"Ve Rabbinizden size indirilen en güzele tabi olun." (Zümer 55)

"İşte bu benim yolumdur, ona tabi olun. Başka başka yollara sapmayın! Sizi Allah'ın yolundan başka yola ayırır. İşte bunu size emretti ki takvaya ulaşasınız." (En'am 153)

"Kullarıma müjde ver! Sözü dinleyip en güzeline tabi olanlar. İşte onlar Allah'ın hidayet verdikleri... İşte onlar gerçek akıl sahipleri..." (Zümer 17- 18)

"De ki: Şayet Allah'ı seviyorsanız bana tabi olun ki Allah da sizi sevsin günahlarınızı bağışlasın. Allah bağışlayan, rahmet edendir." (Al-i İmran 31)

"De ki: İşte bu benim yolumdur. Allah'a çağırıyorum. Basiret üzere... Ben ve bana tabi olanlar, Allah'ı tenzih ederim ve ben asla müşriklerden değilim." (Yusuf 108)

Bununla beraber Allah hem kendine hem Rasûlüne itaati vacip kılmıştır: ***"Ey iman edenler! Allah'a itaat edin! Rasûlüne itaat edin! (Hakkı) İşittiğiniz halde ondan (Rasûlünden) yüz çevirmeyin."*** (Enfal 20)

"Rasûle itaat eden kesinlikle Allah'a itaat etmiş olur." (Nisa 80)

"Ona (Rasûle) itaat ederseniz hidayet bulursunuz." (Nur 54)

"Kim Allah'a ve Rasûlüne itaat ederse gerçekten büyük bir kazanç (başarı) elde etmiş olur." (Ahzab 71)

"Kim Allah'a ve Rasûlüne itaat eder, Allah'tan korkar ve (ona muhalefetten) sakınırsa... İşte gerçekten kurtulanlar onlardır." (Nur 52)

Şöyle de buyurmuştur: ***"Bir konuda ihtilaf ederseniz onu, Allah'a ve Rasûle havale edin."*** (Nisa 59) Âyetin tefsirinde 'yani Allah'ın kitabına ve Rasûlün sünnetine' denilmiştir. Arkasından Allah ona itiraz edip muhalif davranmaya karşı uyararak şöyle buyurmuştur: ***"Hayır! Rabbine yemin***

olsun ki, aralarında çıkan anlaşmazlıklarda seni hakem yapıp da verdiğin hükümden dolayı içlerinde hiçbir sıkıntı duymadan, tam bir teslimiyetle teslim olmadıkça iman etmiş olmazlar." (Nisa 65)

"Allah ve Rasûlü bir işe hüküm verdiği zaman hiç bir mü'min erkek ve hiç bir mü'min kadına işlerinde istediklerini yapma hakları yoktur. Kim Allah'a ve Rasûlüne isyan ederse şüphesiz apaçık bir şekilde sapmış olur." (Ahzab 36)

"Onun (Peygamberin) emrine muhalefet edenler kendilerine bir mihnet veya acıklı bir azabın isabet etmesinden çekinsinler." (Nur 63)

İrbad b. Sariye (radıyallâhu anh) rivayet ederek şöyle der:

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir defasında bize öyle etkileyici bir vaaz verdi ki; onun etkisiyle gözlerimiz yaşardı, kalplerimiz yumuşadı... Dedik ki: 'Ey Allah'ın Rasûlü sanki vedaya hazırlanan kimsenin öğüdü gibi bir vaazdı. Senden sonrasıyla ilgili ne emredersin.' Buyurdu ki: 'Sizi bembeyaz bir yol üzere bıraktım. Gecesi, gündüzü gibi aydınlıktır. Benden sonra o yoldan ancak helaka mahkum olanlar sapar. Sizden benden sonra yaşayacaklar çok çok ihtilaflar göreceklerdir. Sünnetimden ve hidayet rehberi raşid halifelerimin sünnetinden bildiğinizden ayrılmayın. Azı dişlerinizle yapışın. Sonradan uydurulan şeylerden de uzak durun. Çünkü her uydurma bir dalalet sebebidir.'[1]

Abdullah b. Mes'ud (radıyallâhu anh) da rivayet ederek şöyle der:

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bize bir çizgi çizdi. Sonra o çizginin sağında solunda çizgiler çizdi. Ardından şöyle dedi: ' Şu yandakiler yollardır. Her yolun başında bir şeytan durur oraya çağırır.' sonra da şu âyeti okudu: **"İşte bu benim yolumdur, ona tabi olun. Başka başka yollara sapmayın. Yoksa sizi onun yolundan başka yollara ayırır."** (En'am 153)

İbn Mes'ud (radıyallâhu anh) da şöyle demiştir: 'Müttebi (tabi) olun mübtedi (bidat çıkaran) olmayın.'

Baktığımızda Allah'ın kitabında Rasûlü'nün sünnetinde ve sahabeden rivayet edilen eserlerde tabi olmaya teşvik ve uydurmanın ise zemmedilmesi dışında bir şey göremeyiz.

1 Ebû Davud, Sünnet 5, Tirmizî, ilm 16, İbn Mâce, Mukaddime 6, Dârimî, Mukaddime 16, Müsned 4/126- 127

Dolayısıyla bu eserlerle yetinen tabi olanlardan ve bu isme bu sıfata en layık kimselerden olur. Bu ismi en çok hak edenler ise **'Ashâb'ul-hadis (hadis ehli)'** alimlerdir. Çünkü sadece Rasûlullah'ın hadisleriyle meşgul olmuşlar, sözlerine uymuş, ilmini tanımış ve her hareketini her nefesini ezberlemişlerdir. Bundan dolayı İslâm'ı aracısız, vasıtasız bizzat ondan görerek, işiterek öğrenmişlerdir. Öğrendiklerinin de hepsinin hak olduğunu itikâd etmiş ve bu esaslara kalpleriyle yakinen iman etmişlerdir.

İşte bu, işin başından Rasûlullah'ın dilinden öğrenilmiş, karıştırılmamış ve şüphe girmemiş olan dindir. Sonra da bu dini adalet sahibi insanlar kendileri gibi olanlardan herhangi bir sapma veya kayma olmadan nakil etmişlerdir. Daha sonra da seçkin topluluklardan seçkin topluluklara, cemaatten cemaate, seleften halefe aktarılmıştır. Aynen peş peşe sıralanan ve birbiriyle tam uyumlu kelamın harfleri gibidirler.

İşte bunlar nakilleriyle şeriatın, sünnetin korunduğu kimselerdir. Bundan dolayı bütün ümmet üzerinde mihnet hakları vardır. Sürekli onlara dua etmek lazım gelir. Çünkü ilminin hamilleri, dinin nakilleri, ümmetiyle kendisi arasındaki elçileri bunlardır. O yüzden hem hayatında hem de vefatından sonra onunla beraber anılmaya en layık olanlar bunlardır.

Hadislerin sıhhatini belirlemede ümmetten her mezhebin de dayanağı bunlardır.

Şu olay var ki her mezhebin tabisi, mezhebin görüşünü ortaya koyan kimseye nispet edilir, görüşlerinde ona dayanır. Ancak hadis Ashâbı müstesnadır. Çünkü onların görüşlerinin sahibi Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'dir. O'na mensup olur, onun ilmine dayanırlar. Bu da onlar için bir iftihar tablosudur. Gayri kim onların ulaştığı şeref makamına ulaşabilir.

Çünkü adlarını kitap ve sünnette var olan manalardan almışlardır. Ya Allah'u Teâlâ'nın kitabında zikrettiği şu 'hadis' lafzından ***"Allah hadisin (kelamın) en güzelini indirmiştir."*** (Zümer 23) bu ismi almışlar. Nitekim buradaki 'hadis'ten maksat Kur'ân-ı Kerim'dir. Veyahut Rasûlullah'ın 'hadis'lerinden bu ismi almışlar. Çünkü bu hadislerin hamilleri ve nakilleri onlardır. Bu isme layık olduklarında şüphe yok. Zira her iki mana onlarda mevcuttur. İnsanlar kitap ve sünneti onlardan öğreniyor, sahih hadislerin tespitinde onlara dayanıyorlar. Ne geçmiş asırlarda ne de günümüzde, bidatçi

birinin iyi bir Kur'ân hafızı olduğunu; öyle ki insanların gelip ondan Kur'ân'ı öğrendiğini görmedik. Hiçbiri hadis rivayetinde bayrak açmamış, İslâm şeriatının herhangi bir dalında tabi olunan bir önder olduğu görülmemiştir.

İslâm'ın bütün paylarını bu taifeye ihsan eden ve bunlarla onları sair insanlardan farklı (üstün) kılan Allah'a hamdolsun. Öyle ki Allah onları diniyle aziz kılmış, kitabıyla yüceltmiş, sünnetiyle namlarını âli kılmıştır. Hem kendi yoluna hem peygamberinin yoluna onları hidayet etmiştir. İşte **'Taife-i Mansura', 'Fırka-i Naciye', 'el-Usbetul (grup, birlik) el-Hadiye'**, sünnetten ayrılmayan vasat cemaat bunlardır. Onlar ki Rasûlullah'ın sünnetine hiçbir şeyi değiştirmezler. Asırların akıp geçmesi hiçbir şekilde onları bu yoldan alıkoymaz. Tartışmalarıyla, cedelleriyle Allah'ın yolundan alıkoymak gayesinde olanları uydurdukları bidatler de o yoldan geri çevirmez. Bunlar yalanlarıyla, cedelleriyle Allah'ın nurunu söndürürüm zannederler... Ancak Allah nurunu tamamlayandır, kâfirler hoşlanmasa da...

Bütün inkârcılar da bunlara (hak ehline) öfkeyle doludur. Büyük cemaat bunlardır çünkü... İlim, hikmet, akıl, hilm bunlarda... Hilafet, önderlik, mülk, siyaset ellerinde... Cumaların, makamların, cemaatlerin, mescitlerin, menasik ve bayramların, hacc ve cihadın ehli de bunlardır. Giden-gelen herkese iyilik yapan, sınır ve sınır kapılarını koruyan, Allah yolunda hakkıyla cihad edenler de bunlardır. Zühd konusundaki kıssaları, hayırlı vakitleri değerlendirmedeki çabaları meşhurdur. Yolları her zaman kalabalık, öğütleri her zaman faydalı ve ahirete sevk edicidir. Yaşadıkları hayat insanlara ders, siretleri geriden gelenlere bir ibret vesikasıdır. Kabirleri ziyaretle kaim, eserleri çağlar geçse de daimdir. Allah kalplere onların sevgisini eker. Kabirlerinde de sanki hayattalarmış gibi ziyaret edilmektedirler. Allah ister ki öldükten sonra da namları yürüsün. Öyle ki yıllar geçse de hatıraları eskimesin, isimleri unutulmasın. Allah'ın rahmeti rızası onların üzerine olsun. Bizle onları darusselamda (cennette) bir araya getirsin.

Ayrıca şu da var ki: Her asırda Allah'ın hak davasını ikame eden seleften bir imam veya haleften bir alim her zaman olagelmiştir. Bu imamlar Allah'ın kitabı, Rasûlullah'ın sünneti ve Ashâbının eserlerine göre ehl-i hadisin itikâd esaslarını telif etmeye çaba sarf etmişler, özetlemeye çalışmışlardır. Gayeleri sünneti ihya ve şeriatını yeniden ikame etmektir. Zaman zaman da bidatinde aşırı giden, dalaletine insanları davet eden bir sapığı durdurmak istemişlerdir.

Ben de bu konuda bütün imkânlarımı harcadım, elimden geleni yaptım. Umudum Allah'ın sevabına nail olmaktır. Bir de vaad ettiği üzere bir cahilin basiretinin açılmasına, dalalette olanın kurtulmasına, şaşkın olanın yola dönmesine vesile olmaktır. Aktardığım konularda ve ulaşmak istediğim gayelerde Allah'ın muvaffakiyeti üzerimden eksik olmasın.

Nitekim ilim ehli birçok insan benden 'ehlul-hadisin' itikâdını şerh etmemi istemişlerdi. Ben de bu taleplerine icabet ettim. Çünkü bunun faydalı bir amel olduğunu gördüm. Özellikle de alimlerin ehl-i sünnet mezhebinin ana hatlarını unuttuğu, yerine de yeni çıkmış ilimlerle meşgul olduğu bir zamanda... Çünkü bunun neticesinde şeriatın üzerine bina edildiği ve selef alimlerinin kendisine davet ettiği eski usuller zayi oldu. Bu sebeple bu mezhebi yeniden kaleme aldım ki sadece ismi kalmasın da manaları da delilleri de kavransın.

Bunun üzerine geçmiş imamların kitaplarını inceleyip mezheplerini ve teliflerinde hangi metodları takip ettiklerini öğrendikten sonra bu kitabı şerh etmeye başladım.

Meselelerin tafsilatını verdim. Girişinde de o meselenin ne zaman ve kim tarafından çıkarıldığını belirttim ki sonradan çıktığı ve sahabe döneminde olmadığı bilinsin.

Ardından konuyla alakalı ehli sünnetin mezhebine Allah'ın kitabında ve Rasûlü'nün sünnetinde varid olan naslarla deliller getirdim. Eğer her ikisinde delil varsa her ikisini aktardım. Yok, sadece birinde bulunuyorsa onu aktarmakla yetindim. Eğer o konuda sadece sahabelerden bir eser varid olmuşsa onu rivayet ettim. Çünkü Allah da Rasûlü de onlara uymamızı emretmiştir.

Eğer sahabeden de eser yoksa bu sefer tâbiînden varid olanı esas aldım. Eğer hepsi bir konuda icma etmişlerse o icma'a dayandım. Birinin görüşünü reddetmiş veya bidatine yahut küfrüne hükmetmişlerse aynı hükme biz de vardık ve itikâd olarak benimsediğimizi belirttim.

Rasûlullah'tan günümüze kadar bu yolu muhafaza edenler her zaman olagelmiştir. İşte bu yoldan ayrılanlar helak olmuştur. İttiba yollarını bilmediğinden dolayı...

İslâm'da bu yolun önderi olan kişiler bellidir. Ben de kitabımın başında onların isimlerini zikredeceğim. Hem isimleri bilinsin hem de bu usulleri

muhafaza etmeleri mukabilinde kendilerine rahmet okunsun, dua edilsin. Kitabın 'ehl-i sünnet ve'l-cemaat' yolu üzere çıkması için hiçbir çabayı da esirgemedim.

Kitapta hiç kimseye taassup göstermedim. Çünkü hayırlı insanların yolunu tutan sapmaktan uzaktır. Zira din olarak benimsediği esas ya makbul bir şeriat veya nakledilen bir eser veyahut kabul görmüş bir imamdan rivayettir. Sapmalar ancak yeni şeyler bulmaya çalışanların sözlerinde bulunur.

Kendine ittiba yolunu metod edinen kimse ise hevaya uymaktan sapmaya düşmekten uzaktır. Taassuptan emindir. Hak ve müstakim yol üzeredir.

Allah'tan niyaz ederim ki bize ihsan ettiği ehl-i sünnet ve'l-cemaate tabi olmayı daim eylesin, dinimizde, dünyamızda ve ahiretimizde bu nimeti üzerimize tamamlasın.

HİDAYET İMAMLARI

Rasûlullah'tan Sonra Istikamet Yolunda Sünnet, Davet, Hidayet Alanında İmam Olanların İsimleri:

Ashâb- Kirâmdan

Ebû Bekir, Ömer b. hattab, Osman, Ali, Zübeyr, Sa'd b. Ebi Vakkas, Said b. Zeyd, Abdurrahman b. Avf, Abdullah b. Mes'ud, Muaz b. Cebel, Ubey b. Ka'b, İbn Abbas, İbn Ömer, Abdullah b. Amr b. As, Abdullah b. Zübeyr, Zeyd b. Sabit, Ebû Derda, Ubade b. Samit, Ebû Musa el-Eş'ari, Ebû Hureyre, Huzeyfe b. El-Yeman, Ukbe b. Amir el-Cüheni, Selman, Cabir, Ebû Said el-Hudri, Huzeyfe b. Üseyd el-Ğifari, Ebû Ümame Sudeyy b. Abdullah, Ukbe b.Amr, Amr b. Habib b. Humaşe, Ebû't-Tufeyl Amir b. Vasile, Âişe, Ümmü Seleme . Allah hepsinden razı olsun!

Tâbiîn Dönemi Medine Ehlinden

Said b. Müseyyeb, Urve b. Zübeyr, Kasım b. Muhammed b. Ebû Bekir, Salim b. Abdullah b. Ömer, Süleyman b. Yesar, Muhammed b. el-Hanefiyye, Ali b. Hüseyin b. Ali, Oğlu Muhammed b. Ali b. Hüseyin, Ömer b. Abdulaziz, Ka'b b. Mati el-Ahbar, Zeyd b. Eslem

İkinci tabakadan

Muhammed b. Müslim ez-Zührî, Rebia b. Ebi Abdurrahman, Abdullah b. Yezid b. Hürmüz, Zeyd b. Ali b. Hüseyin, Abdullah b. Hasan, Cafer b. Muhammed es-Sadık

Üçüncü tabakadan

Ebû Abdillah Malik b. Enes, Abdulaziz b. Ebû Seleme el-Macişun,

Sonra gelenlerden

Abdulmelik b. Abdulaziz el-Macişun, İsmail b. Ebû Üveys, Ebû Mus'ab Ahmed b. Ebû Bekr ez-Zührî,

İlmi seviye açısından bunların akranı sayılan

Yahya b. Ebû Kesir el-Yemami

Mekkeliler ve onlardan sayılanlar

Ata, Tâvûs, Mücahid, İbn Ebi Muleyke

Onları izleyen tabakada

Amr b. Dinar, Abdullah b. Tâvûs, İbn Cüreyc, Nafi' b. Ömer el-Cemhi, Süfyan b. Uyeyne, Fudayl b. İyaz, Muhammed b. Müslim et-Taifi, Yahya b. Müslim et-Taifi, Ebû Abdillah Muhammed b. İdris eş-Şafiî, Abdullah b. Yezid el-Mukri, Abdullah b. Zübeyr el-Humeydi... Allah hepsinden razı olsun

Şam, Cezire Ehlinden

Abbdullah b. Muhayriz, Reca b. Hayve, Ubade b. Nusiyy, Meymun b. Mihran, Abdulkerim b. Malik el-Cezeri

Sonra gelenlerden

Abdurrahman b. Amr el-Evzai, Muhammed b. Velid ez-Zübeydi, Said b. Abdulaziz et-Tenuhi,

Abdurrahman b. Yezid b. Cabir, Abdullah b. Şevzeb, Ebû İshak İbrahim b. Muhammed el-Fezari

Sonra gelenlerden

Ebû Misher Abdula'la b. Misher ed-Dimeşki, Hişam b. Ammar ed-Dimeşki, Leviyn olarak bilinen Muhammed b. Süleyman el-Missisi

Mısır ehlinden

Hayve b. Şüreyh, Leys b. Sa'd, Abdullah b. Lehia

Sonra gelenlerden

Abdullah b. Vehb, Eşheb b. Abdulaziz, Abdurrahman b. Kasım, Ebû İbrahim İsmail b. Yahya el-Müzeni, Ebû Yakub Yusuf b. Yahya el-Buveyti, Rebi' b. Süleyman el-Muradi, Muhammed b. Abdulhakem el-Mısri

Kûfe ehlinden

Alkame b. Kays, Amir eş-Şa'bi, Ebû'l-Buhturi Said b. Feyruz, İbrahim b. Yezid en-Nahai, Talha b. Musarrif, Zübeyd b. el-Haris, Hakem b. Uteybe, Malik b. Muğvil, Ebû Hayyan Yahya b. Said et-Temimi, Abdulmelik b. Ebcer, Hamza b. Habib ez-Zeyyat, Muhammed b. Abdurrahman b. Ebû Leyla, Süfyan es-Sevri, Şüreyk b. Abdullah el-Kadı, Zaideb. Kudame, Ebû Bekr b. Ayyaş, Abdullah b. İdris, Abdurrahman b. Muhammed el-Muharibi, Yahya b. Abdulmelik b. Ebi Ğuneyye, Veki' b. el-Cerrah, Ebû Usame Hammad b. Usame, Cafer b. Avn, Muhammed b. Ubeyd et-Tanafisi, Ebû Nuaym Fadl b. Dükeyn, Ahmed b. Abdullah b. Yunus, Ebû Bekir b. Ebi Şeybe, Kardeşi Osman, Ebû Küreyb Muhammed b. Ala el-Hemedani

Basra ehlinden

Ebû'l-Aliye Refi' b. Mihran er-Riyahi, Hasan b. Ebû'l-Hasan el-Basri, Muhammed b. Sirin, Ebû Kilabe Abdullah b. Zeyd el-Cermi

Sonra gelenlerden

Ebû Bekir Eyyub b. Ebi Temime es-Sahtiyani, Yunus b. Ubbeyd, Ebû Amr b. el-Ala, Hammad b. Seleme, Hammad b. Zeyd, Yahya b. Said el-Kattan, Muaz b. Muaz, Abdurrahman b. Mehdi, Vehb b. Cerir, Ebû'l-Hasan Ali b. Abdullah b. Cafer el-Medeni, Abbas b. Abdulazim el-Anberi, Muhammed b. Beşşar, Sehl b. Abdullah et-Tusteri

Vasıt ehlinden

Hüşeym b. Beşir el-Vasiti, Amr b. Avn, Şaaz b. Yahya, Vehb b. Bakiyye

Bağdat ehlinden

Ebû Abdullah Ahmed b. Hanbel, Ebû Zekeriya Yahya b. Main, Ebû Ubeyd Kasım b. Sellam, Ebû Sevr İbrahim b. Halid el-Kelbi, Ebû Hayseme Züheyr b. Harb, Hasan b. el-Sabbah el-Bezzar, Ahmed b. İbrahim ed-Devraki, Muhammed b. Cerir et-Taberî, Ahmed b. Selman en-Neccad el-Fakih, Ebû Bekir Muhammed b. Hasan en-Nakkaş el-Mukri

Musul ehlinden

El-Muafe b. İmran el-Mevsılı

Horasan ehlinden

Ebû Abdurrahman Abdullah b. Mübarek el-Mervezi, Fadl b. Musa es-Sinani, Nadr b. Muhammed el-Mervezi, Nadr b. Şümeyl el-Mezini, Nuaym b. Hammad el-Mervezi, İbn Rahuyah diye bilinen İshak b. İbrahim b. Mahled el-Mervezi, Ahmed b. Seyyar el-Mervezi, Muhammed b. Nasr el-Mervezi, Yahya b. Yahya en-Nisaburi, Muhammed b. Yahya ez-Zühli, Muhammed b. Eslem et-Tusi, Humeyd b. Zenceveyh en-Nesevi, Ebû Kudame Ubeydullah b. Said es-Serahsi, Abdullah b. Abdurrahman es-Semerkandi, Muhammed b. İsmail el-Buhârî,Yakub b. Süfyan el-Fesevi, Ebû Davud Süleyman el-Eş'as es-Sicistani, Ebû Abdurrahman en-Nesevi, Ebû İsa Muhammed b. İsa et-Tirmizî, Muhammed b. İshak b. Huzeyme, Muhammed b. Akil el-Belhi

Reyy ehlinden

İbrahim b. Musa el-Ferra, Ebû Zür'a Ubeydullah b. Abdulkerim er-Razi, Ebû Hatim Muhammed b. İdris el-Hanzali, Ebû Ubeydullah Muhammed b. Müslim b. Vare, Ebû Mes'ud Ahmed b. el-Fürat

Sonra gelenlerden

Abdurrahman b. Ebû Hatim

Taberîstan ehlinden

İsmail b. Said eş-Şalenci, Hüseyin b. Ali et-Taberî, Ebû Nuaym Abdulmelik b. Adiyy el-İsterbazi, Ali b. İbrahim b. Seleme el-Kattan el-Kazvini

SÜNNETİN İHYASI

Sünneti Muhafaza Eden, İhya Eden ve Sünnete Davet Eden Kimsenin Sevabı Hakkında Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Rivayet Edilen Hadisler:

1- El-Münzir b. Cerir babasından rivayet ettiğine göre, Cerir şöyle dedi:

'Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yanındaydık, şöyle buyurdu:

'Kim İslâm'da, kendisinden sonra da amel edilen bir sünneti yaparsa (ihya eder ve ameline vesile olursa) kıyamete kadar hem onun hem de onunla amel edenin ecrine -hiçbirinin ecrinden eksiltilmeden- nail olur. Kim de İslâm'da kendisinden sonra da yapılan bir sünnet (yeni bir bidat) yaparsa (uydurur ve kötü bir çığır açarsa) kıyamete kadar hem onun hem de onunla amel edenin vebali -hiçbirinin vebalinden eksiltilmeden- ona yazılır.'[2]

2- Abdurrahman b. Hilal'in Cerir'den rivayetine göre Cerir şöyle dedi:

'Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bize hutbe verdi ve şöyle buyurdu:

'Kim güzel bir sünneti ihya ederse ona, hem onun ecri hem de o sünnetle amel edenlerin ecrinin misli ihsan edilir. Onların da ecirlerinden hiç bir şey eksiltilmeden. Kim de kötü bir sünneti (uygulamayı) başlatırsa hem onun vebali hem de o kötülükle amel edenlerin vebali ona yüklenir. Onların vebalinden de hiçbir şey eksiltilmeden.'[3]

3- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

'Kim bir hidayet (yoluna) davet ederse kendisine tabi olanların sevabı kadar sevap alır, onların sevaplarından hiçbir şey eksiltilmeden... Kim de bir

---

2 Müslim, İlm 15, Zekat 69, Nesâî, Zekat 64, Müsned 4/357, 359, 360, 361

3 Müslim, İlm 15, Zekat 69, Nesâî, Zekat 64, Müsned 4/357, 359, 360, 361

dalalet (yoluna) çağırırsa kendisine tabi olanların günahı kadar günah yüklenir, onların günahlarından hiçbir şey eksiltilmeden...'[4]

4- Hasan el-Basri'nin Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre, Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

'Kim güzel bir hidayet sünnetini ihya eder de izinden gidenler olursa hem kendi ecrini hem de izinden gidenlerin ecri kadarını -hem de ecirlerinden hiçbir şey eksiltilmeksizin- alır. Kim de bir dalalet yolu açar da peşinden sürüklenenler olursa, hem kendi günahını hem de peşinden gidenlerin günahını -hem de veballerinden hiçbir şey eksiltilmeksizin- yüklenmiş olur.'[5]

5- Mabed b. Halid'in Enes b. Malik (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

'Benim sünnetimi ihya eden beni sevmiştir. Beni seven de cennette benimle beraberdir.'[6]

6- Ebû Vail'in Ebû Said el-Hudri (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

'Kim helalden yer, sünnetle amel ederse ve insanlar da kötülüğünden emin olurlarsa cennete girer.' Bunun üzerine bir adam şöyle dedi: 'Ey Allah'ın Rasûlü! Bu gün bu hal insanlarda çok yaygın.' Buyurdu ki: 'Benden sonra ki asırlarda da olacaktır.'[7] İbn Huzeyme rivayet etmiştir.

7- Ebû'l-Aliye'den rivayet edildiğine göre, Ubey b. Kab (radıyallâhu anh) şöyle dedi:

'(Peygamberin) Yoluna ve sünnetine sımsıkı sarılın. Çünkü yeryüzünde hiçbir kul yoktur ki, (nübüvvet) yolu ve sünnet üzerine olsun, Rahman'ı zikrettiğinde Allah korkusuyla gözleri dolsun da Allah ona azap etsin. (Yine) Yeryüzünde hiçbir kul yoktur ki (nübüvvet) yolu ve sünnet üzerine olsun, Rahman'ı zikrettiğinde Allah korkusuyla ürpersin, tüyleri diken diken olsun da şu misale benzemesin: O yaprakları kurumuş bir ağaç gibidir. Şiddetli rüzgar estiğinde yaprakları dökülür. İşte nasıl ki bu ağacın yaprakları dökü-

4 Müslim, İlm 16, Ebû Davud, sünnet 6, Tirmizî, İlm 15, İbn Mâce, Mukaddime 14, Dârimî, Mukaddime 44, Müsned 2/397
5 Müsned c.2 s.505
6 Tirmizî, İlm 16
7 Tirmizî, Kıyamet 60

lüyorsa onun da hataları dökülür. (Nübüvvet) Yolu ve sünnet üzere az amel, nübüvvet yoluna ve sünnete muhalif çok çabadan hayırlıdır. İster çaba harcayanlardan ister azla yetinenlerden olsun, amelinizin nebevi menhece ve sünnete muvafık olmasına dikkat edin.'

8- Said b. Cübeyr'den rivayet edildiğine göre, Abdullah b. Abbas (radıyallâhu anhumâ) şöyle dedi:

'Sünnete davet eden, bidatlerden nehyeden, sünnet ehlinden bir adama bakmak ibadettir.'

9- İkrime'den rivayet edildiğine göre, İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ) şöyle dedi:

'Allah'a yemin olsun ki bugün dünyada şeytanın, benim ölümüme sevineceği kadar başkasının ölümüne sevineceği birinin bulunduğunu sanmıyorum.' Denildi ki: Nasıl olur? (Nedendir) Dedi ki: 'Allah'a yemin olsun ki doğu veya batıda bir bidat uydurulur, sonrada bir adam bunu taşır getirir. Bana arz edildiği an onu sünnetle yok ederim, böylece geri çevrilir.'[8]

10- Abdurrahman b. Yezid'den rivayet edildiğine göre, Abdullah b. Mes'ud şöyle dedi: 'Sünnette iktisad, bidatteki çabadan hayırlıdır.'

11- Yunus b. Yezid'den rivayet edildiğine göre, Zührî şöyle dedi: 'Sünnete sarılmak kurtuluştur.'

12- Ebû'l-Müleyh diyor ki: Ömer b. Abdulaziz, 'Sünnetin ihya edilmesi, bidatin de öldürülmesi' konusunda ferman yayınladı.

13- Asım'dan rivayet edildiğine göre: Ebû'l-Aliye dedi ki:

'İslâm'ı öğrenin. Öğrendikten sonra ondan yüz çevirmeyin. Sırat-ı müstakimden de ayrılmayın. Çünkü o İslâm'ın kendisidir. İslâm'ı da sağa sola tahrif etmeyin. Peygamberinizin sünnetine ve Ashâbının siretine sarılın bunlardan ayrılmayın. İnsanlar arasında nefret ve düşmanlığa sebep olan şu görüşlerden de uzak durun.' Ben de bunu Hasan'a anlattım, dedi ki: 'Doğru söylemiş ve öğüdün alasını vermiş.' (Diyor ki) Aynısını Hafsa binti Sirin'e anlattım, şöyle dedi: 'Ey Bahili (Bahil kabilesinden olan) bunu Muhammed (b. Sirin)'e anlattın mı?' dedim ki: 'Hayır.' Dedi ki: 'Anlat o zaman.'

8 İbn Yezid rivayet etmiştir.

14- Ebû Hayyan el-Basri diyor ki: Hasan (el-Basri)'nin şöyle dediğini işittim: 'Amel olmadan, söz sahih olmaz. Söz de amel de niyet olmadan sahih olmaz. Söz de amel de niyet de sünnete (muvafık) olmadan sahih olmaz.'

Hasan diyor ki: 'Ey sünnet ehli! -Allah aşkına- Birbirinize merhametli olun (bir ve beraber olun). Zira insanlar arasında azınlıksınız.

15- Said b. Cübeyr dedi ki: 'Amel olmadan söz kabul olmaz, söz olmadan da amel kabul olmaz. Söz de amel de niyet olmadan kabul olmaz. Söz de amel de niyet de sünnete muvafık olmadan kabul olmaz.'

16- Hazm'dan rivayet edildiğine göre Yunus b. Ubeyd şöyle dedi:

'Artık kendisine sünnet tanıtılınca tanıyan garip oldu. Daha garibi de sünneti tanıtabilenin olması.'

17- Ebû Usame b. Mehdi'nin anlattığına göre, Yunus b. Ubeyd şöyle dedi:

'Sünnet kendisine arz edilince onu tanıyabilen ne gariptir. Ondan garibi de sünneti tanıtandır.'

18- Abdullah b. Sabık'ın anlattığına göre Yunus b. Ubeyd şöyle dedi:

'Şimdilerde sünnetten daha garibi yok. Ondan garibi de onu öğretenlerin bulunması.'

19- El-Ca'd b. Osman'dan rivayet edildiğine göre, Hasan el-Basri şöyle dedi:

'Eyyub Basralıların gençlerinin efendisidir.'

20- El-Müsenna b. Muaz el-Anberi diyor ki: Babam şunu anlattı. İbn Avn'ın şöyle dediğini işittim: Muhammed b. Sirin vefat edince dedik ki: Kim kaldı? Sonra dedik ki: Eyyub kaldı.

21- Ebû Cafer b. et-Tabba' diyor ki: Hammad b. Zeyd'in şöyle dediğini işittim: Meclisini paylaştıklarımın en faziletlisi ve de sünnete ittibada en titizi Eyyub idi.

22- Amr b. Asım el-Kilabi'nin anlattığına göre, Süleyman b. el-Muğire şöyle dedi: Humeyd b. Hilal'in yanındaydım. Meclisten kalkınca bir grup insanla beraber Eyyub ve Yunus b. Ubeyd arkasından gittiler. Yanına girdik-

lerinde yüzünden huzursuz olduğunu okudum. Dedim ki: Neyin var? dedi ki: (Hasan ve İbn Sirin'i kastederek) Bu iki imam vefat edecek olsa onlara bu ikisi (Eyyub ve Yunus'u kastederek) halef olur sanıyorduk. Dedim ki: Biz de onları böyle görüyoruz. Dedi ki: 'Benim peşimden nasıl geldiklerini görmedin mi?' Yaptıklarını hoş görmemişti.

23- Amr b. Asım anlatıyor, Nümeyroğullarından Ebû Süleyman dedi ki: Salim b. Abdullah'ı gördüm, Basralıların konakladığı yerde 'Eyyub geldi mi?' diye soruşturuyordu. Eyyub onu görünce ona doğru gitti ve sarıldı. (Diyor ki) Onu bağrına basıp duruyordu. Diyor ki: Baktım üstünde kaba elbiseler olan haşin bir adamdı. Dedim ki: Bu adam kimdir? dediler ki: Salim b. Abdullah b. Ömer'dir.

24- Hammad b. Zeyd diyor ki: Eyyub şöyle dedi: Ben ehli sünnetten bir zatın öldüğünü haber aldığımda sanki bazı azalarımın koptuğunu hissediyorum.

25- Abdullah b. Şevzeb'ten rivayet edildiğine göre, Eyyub şöyle dedi:

'Bir yabancının ve yeni Müslüman olmuş birinin en büyük bahtı, Allah'ın kendilerini sünnet ehli bir alimle karşılaştırmasıdır.'

26- İbn Şevzeb diyor ki: Allah'u Teâlâ'nın bir genç üzerindeki nimetlerinden biri abid olmak istediğinde onu sünnete sarılmaya teşvik eden sünnet ehli biriyle kardeşlik etmesidir.

27- Said b. Şebib anlatıyor, diyor ki: Yusuf b. Esbat'ın şöyle dediğini işittim: Babam Kaderiye, Dayılarım da Rafizi idi. Allah beni Süfyan vesilesiyle kurtardı.

28- Umare b. Zazan anlatıyor, diyor ki: Eyyub bana şöyle dedi: Ey Umare! Bir adam sünnet ve cemaat ehli biriyse, hangi halde olduğunu soruşturma.

29- Muhammed b. Süveyd el-Hanefi'nin anlattığına göre dedi ki: Hammad b. Zeyd'in şöyle dediğini işittim: Eyyub şöyle biriydi. Hadis alimlerinden bir gencin öldüğünü haber alsa, etkisi üzerinde görülürdü. İbadetiyle anılan bir zatın öldüğünü haber aldığında ise bundan etkilendiği görülmezdi.

30- Ubeyd b. Ömer el-Kavariri anlatıyor, Dedi ki: Hammad b. Zeyd'in şöyle dediğini işittim:

Şuayb b. el-Habhab'ı yıkarken Eyyub es-Sahtiyani'nin yanında bulundum. Şöyle diyordu: Sünnet ehli insanların ölmesini temenni edenler, Allah'ın nurunu ağızlarıyla söndürmeye çalışmaktalar. Allah da nurunu tamamlayacaktır. Kâfirler istemese de...

31- Ka'nebi anlatıyor: Hammad b. Zeyd'in şöyle dediğini işittim: İbn Avn dedi ki: 'Üç haslet vardır ki bunları hem kendim hem de arkadaşlarım için isterim. Kur'ân kıraatinden ve sünnetten bahsetti... Üçüncüsü ise: Bir adam ki kendi nefsiyle meşgul oldu, insanlarla hayır dışında bir ilişkisi olmadı.' (Yani insanlara herhangi bir zararı dokunmadı.)

32- Ebû Bekir b. Ebi'l-Esved diyor ki:

Abdurrahman b. Mehdi ailesine ve çocuklarına bıraktığı vasiyette şunları yazıyordu. Eyyub, Yunus ve İbn Avn'ın siretine bakın (yaşantılarını örnek alın). İbn Avn'ın menhecini araştırın. Bunu anlatanlar olduğunu göreceksiniz.

33- Hammad b. Zazan diyor ki: Abdurrahman b. Mehdi'nin şöyle dediğini işittim: Hammad b. Zeyd'i seven bir Basralı gördüğünde bil ki o hadis ehli bir insandır.

34- Ali b. el-Medini anlatıyor: Abdurrahman b. Mehdi'nin şöyle dediğini işittim: Sünneti ve sünnet kapsamına giren hadisi Hammad b. Zeyd'den daha iyi bilen birini görmedim.

35- Ali b. el-Medini diyor ki: Abdurrahman b. Mehdi'nin şöyle dediğini işittim: Basralılar içinde İbn Avn'ı seveni görürsen ona güven. Kûfeliler içinde Malik b. Miğval ve Zaide b. Kudame, bunları seven bir Kûfe'li görürsen hayrını ümid et. Şam ehli içinde Evzai ve Ebû İshak el-Fizari. Hicazda da Malik b. Enes.

36- Muhammed b. Abbad b. Musa anlatıyor: el-Feleki şöyle dedi: Ammar b. Züreyk, Süleyman b. Karam ed-Dabbi, Cafer b. Ziyad el-Ahmer ve Süfyan es-Sevri, bu dördü hadis tahsil ediyorlardı. Hepsi de Şiaya meyilliydi. Süfyan Basra'ya gidip İbn Avn ve Eyyub'la karşılaşınca Şiiliği bıraktı.

37- Ebû Ziyad diyor ki: Abdurrahman b. Mehdi'nin şöyle dediğini işittim: İnsanlar tabaka tabakadır. Kimi vardır ki hem sünnet hem de hadiste imamdır. Kimi de sadece hadiste. Hem sünnet hem de hadiste imam olan Süfyan es-Sevri'dir.

38- Abdurrahman b. Ömer el-Asbahani anlatıyor: Abdurrahman b. Mehdi'nin şöyle dediğini işittim:

'Kendi dönemlerinde insanların imamları (önderleri) şu dördüdür: Kûfe'de Süfyan es-Sevri, Hicaz'da Malik, Şam'da Evzai, Basra'da Hammad b. Zeyd.

39- Ebû Bekir b. Ebi'l-Esved anlatıyor: Diyor ki: Abdurrahman b. Mehdi şöyle dedi:

'Sünneti ve sünnetten olan şeyleri Hammad b. Zeyd'den daha iyi bileni görmedim. Şihab b. Hiraş'tan da (sünneti) daha iyi izah edeni görmedim. Süfyan konuştuğunda da sözü dinlenirdi. İbn 'ul-Mübarek'ten de daha baliğ konuşanı görmedim.

40- El-Kasım b. Sellam diyor ki: Bana Abdurrahman b. Mehdi haber verdi, dedi ki: 'Şam'da sünneti Evzai'den daha iyi bilen yoktu.'

41- İbn 'ul-Musaffa anlatıyor: Bakıyye'nin şöyle dediğini işittim: Evzai'nin şöyle dediğini işittim: Sünnet nereye giderse onunla beraber gideriz.

42- Ebû İshak el-Fizari: Evzai'den anlatıyor: Evzai diyor ki:

Şöyle denirdi: Beş haslet vardır ki bunları Rasûlullah'ın Ashâbı ve onlara ihsan ile tabi olanlar asla bırakmazlardı: Cemaatle beraberlik, sünnete ittiba, mescidleri imar, Kur'ân tilaveti, Allah yolunda cihad.

43- Abdullah b. Mübarek anlatıyor: Süfyan es-Sevri şöyle dedi: Sünnet ehli insanlara iyi davranın (haklarını, kıymetlerini bilin). Çünkü onlar guraba (az, ender bulunan) insanlardır.

44- Yusuf b. Esbat diyor ki: Süfyan es-Sevri'nin şöyle dediğini işittim: Doğunun en ücra batının da en ücra köşesinde sünnet ehli kimselerden haberdar olursan, her ikisine selam gönder, onlar için dua et. Ehl-i sünnet ve'l-cemaat mensupları ne kadar da azdır.

45- Abdussamed diyor ki: Fudayl b. İyaz'ın şöyle dediğini işittim: Allah'ın yeryüzüne kendileriyle hayat verdiği kulları vardır. Bunlar sünnet ehli olanlardır. Karnına giren lokmanın helalden geldiğini bilen de Allah'ın hizbindendir.

46- Ata el-Haffaf diyor ki: Evzai'nin yanındaydım. Ebû İshak el-Fizari'ye mektup yazmak istedi. Kâtibe dedi ki: Yaz, söze onun adıyla başla. Çünkü -Allah'a yemin olsun ki- o benden hayırlıdır. Ebû Salih diyor ki: Fudayl

b. İyaz'la karşılaştım, Ebû İshak'tan dolayı taziyelerini sundu. Şöyle dedi: Missis'i özlediğim olmuştur. Ribatın (nöbet bekleme) faziletine nail olmak için değil, sadece Ebû İshak'ı görmek için.

47- İbn Ebi Hayseme diyor ki: Bu hadislerin hepsi bize, Muhammed b. Harun Ebû Naşit denilen Basra'lı bir arkadaşımızdan aktarıldı.

48- Zekeriya b. Yahya b. Sabih anlatıyor; diyor ki: Ebû Bekir b. Ayyaş'tan işittim. Bir adam ona şöyle dedi: Ey Ebû Bekir, Sünni (sünnet ehli, sünnete sarılan) kimdir? dedi ki: Görüşler zikredildiğinde hiçbirine taassup göstermeyendir.

49- Cafer b. Abdulvahid anlatıyor: Ebû Salih el-Ferra, Ebû Bekir b. Ayyaş'ın dünürü Sehl b. Mahmud'dan rivayet ederek Ebû Bekir b. Ayyaş'ın şöyle dediğini işittim: 'İslâm içinde sünnet, İslâm dininin diğer dinler arasındaki izzetinden daha azizdir.'

50- Muhammed b. Yezid anlatıyor: Davud b. Yahya b. Yeman'ın, Abdullah b. Mübarek'ten şöyle dediğini işittim: 'Sünneti Ebû Bekir b. Ayyaş'tan daha iyi şerh eden birini görmedim.'

51- İbrahim b. Mahmud anlatıyor: Diyor ki: Yunus b. Abdula'la'nın şöyle dediğini işittim: Diyor ki: Esed b. Musa'nın şöyle dediğini işittim: Süfyan b. Uyeyne'nin yanındaydık. Dareverdi'nin ölüm haberi geldi. Çok üzüldü, üzüntüsü de her halinden belli oluyordu. -Daha ölmemişti- Dedik ki: Senin bu derece üzüleceğini bilmiyorduk. Dedi ki: O, sünnet ehli bir insandı.

52- İbrahim b. Ebi Hafsa anlatıyor: Diyor ki: Ali b. el-Huseyn'e şöyle dedim: Bazı insanlar var, diyorlar ki sadece bizim mezhebimizden olanlarla evleniriz, sadece bizim mezhebimizden olanların arkasında namaz kılarız. Ali b. Huseyn dedi ki: Sünnete göre onlarla evleniriz, sünnete göre de arkalarında namaz kılarız. (Yani sünnette bir yasak olmadığı için...)

53- Ahmed b. Züheyr anlatıyor: Ahmed b. Abdullah b. Yunus'un şöyle dediğini işittim: Musul halkını Muafa b. İmran ile sınayabilirsin. Eğer seviyorlarsa demek ki sünnet ehli insanlardır. Eğer nefret ediyorlarsa bidat ehli insanlardır. Nitekim Kûfeliler de Yahya ile sınanırlar.

54- Cafer b. Muhammed anlatıyor: Kuteybe'nin şöyle dediğini işittim: Eğer bir adamın, Yahya b. Said, Abdurrahman b. Mehdi, Ahmed b. Muham-

med b. Hanbel, İshak b. Rahuyah -daha başka isimler de zikrederek- gibi hadis ehlini sevdiğini görürsen bil ki o sünnet üzeredir. Bunlara muhalif ise bil ki bidat ehli biridir.

55- Ezher anlatıyor: Avn dedi ki: Kim İslâm ve sünnet üzere ölürse her hayrı müjdeleyen bir müjdecisi vardır.

56- Muhammed b. Abdula'la anlatıyor: Mu'temir b. Süleyman'dan şunu işittim: Dedi ki: Gönlüm kırık, üzgün bir halde babamın yanına girdim. Dedi ki: Neyin var? dedim ki: Bir arkadaşım vefat etti. Dedi ki: Sünnet üzere mi öldü? dedim ki: Evet. Dedi ki: O zaman onun için üzülme.

57- Bişr b. Haris anlatıyor: Muafa b. İmran şöyle dedi: Ölüm haline şahit olmadan kimseyi övme: (Çünkü) Ya sünnet üzere ölür veya bidat üzere ölür.

58- Ebû Said el-Eşecc anlatıyor. İmran b. Atteb el-Fezari bana anlattı, dedi ki: Kayınpederimin anlattığına göre... Dedim ki: Kayınpederinin adı ne? dedi ki: Abdullah b. Şirazaz... Şöyle dedi: Abadan'da bulunuyordum. Rüyamda beyaz giyinmiş bir adamın getirilip bir gemiye konduğunu gördüm. (Kendime) dedim ki: Acaba Kimdir? İslâm ve sünnet üzere ölmüş ve kurtulmuştur... Gün aydınlanınca haber geldi o gece Süfyan es-Sevri vefat etmiş.

KUR'ÂN'DA SÜNNETE İTTİBA

Allah'ın Kitabından, İttibaya Teşvik Eden ve Hak Yolun 'Sünnet' Ve'l -Cemaatin Yolu Olduğu Şeklinde Tefsir Edilen Âyetler:

59- Ebû İshak et-Temimi'den rivayet edildiğine göre: İbn Abbas, Allah'u Teâlâ'nın: ***"Sizden her birinize bir 'şeriat' ve 'bir yol' tayin ettik."*** (Maide 48) buyruğu hakkında şöyle dedi: Yol ve sünnet.[9]

60- Süfyan b. Huseyn'den rivayet edildiğine göre: Hasan, Allah'u Teâlâ'nın ***"Sonra biz seni dinde bir 'şeriat' üzere kıldık."*** (Casiye 18) buyruğu hakkında şöyle dedi: 'sünnet üzere kıldık.'

61- Abdulmelik b. Ebi Süleyman'dan rivayet edildiğine göre: Ata b. Ebi Rabah, Allah'u Teâlâ'nın ***"Kendilerine kitap verdiklerimiz, onu hak-***

9 Buhârî muallak olarak rivayet etmiştir. İman 1

kıyla 'tilavet ederler.'' (Bakara 121) buyruğu hakkında şöyle dedi: 'O kitaba hakkıyla uyar, o kitapla hakkıyla amel ederler.'

62- Amir b. Yesaf anlatıyor: Hasan, Allah'u Teâlâ'nın: ***"De ki: Allah'ı seviyorsanız bana tabi olun ki Allah da sizi sevsin."*** (Al'i-İmran 31) buyruğu hakkında şöyle dedi: 'Allah'ın onları sevdiğinin alameti de Rasûlullah'ın sünnetine tabi olmalarıydı.'

63- Abdurrahman diyor ki: Ebû Muhammed eş-Şafiî mektupla bana şunu anlattı: Babam amcamın huzurunda veya amcam babamın huzurunda (Burada şüphenin kaynağı benim) ben de dinliyorken Süfyan b. Uyeyne'den şunu aktardı. Süfyan'a 'Kişi sevdiğiyle beraberdir.' Hadisi soruldu. Dedi ki: Allah'u Teâlâ'nın şu buyruğunu işitmediniz mi: ***"Allah'ı seviyorsanız bana tabi olun ki Allah da sizi sevsin."*** (Al'i-İmran 31) Diyor ki: Sevgi de sizi Allah'a yaklaştırır. Buyuruyor ki ***"...Aranızda şahitler edinsin. Allah zalimleri sevmez."*** (Al'i-İmran 140)

64- Ebû Bekir el-Hüzeli'den rivayet edildiğine göre, Hasan el-Basri, Allah'u Teâlâ'nın: ***"Onlara Kitabı ve hikmeti öğretsin."*** (Bakara 129) buyruğu hakkında şöyle demiştir: Kitap; Kur'ân'ı Kerim, hikmet; sünnettir.

65- Şeyban anlatıyor, Katade'de ***"Onlara kitabı ve hikmeti öğretsin."*** buyruğu için dedi ki: (hikmet) sünnettir.

66- Avvam'dan rivayet edildiğine göre Said b. Cübeyr Allah'u Teâlâ'nın: ***"Muhakkak ben Tevbe eden iman eden ve Salih amel işleyip hidayet üzere olana da..."*** (Ta-ha 82) buyruğu hakkında şöyle demiştir: Hidayet üzere olan; İstikamet üzere olandır. O da sünnete ve cemaate bağlanıp bunlardan ayrılmamaktır.

67- Şimmer b. Atıyye de ***"...Tevbe eden, iman eden, Salih amel işleyip hidayet üzere olan..."*** (Ta-ha 82) buyruğu hakkında şöyle diyor: 'Şirkten tevbe eden, Muhammed'e iman eden ve farzları eda eden' 'Sonra hidayete yol bulan' yani sünnete yol bulan demektir.

68- Said b. Cübeyr'den rivayet edildiğine göre, İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ), Allah'u Teâlâ'nın: ***"O gün bazı yüzler ağaracak, bazı yüzler de kararacaktır."*** (Al'i-İmran 106) buyruğu hakkında şöyle demiştir: Yüzleri ağaranlar ehli sünnet ve'l-cemaat olanlardır, ilim sahipleridir. Yüzleri kararanlar ise, ehli bidat ve dalalet olanlardır.

69- Abdulmelik'ten rivayet edildiğine göre Ata b. Ebi Rebah, Allah'u Teâlâ'nın: ***"Allah'a itaat edin, Rasûle itaat edin, bir de sizden olan ulul-emre."*** (Nisa 59) buyruğu hakkında şöyle dedi: Ulul emr (emir sahipleri); Fıkıh sahipleri, ilim sahipleridir. Rasûle itaat de, kitap ve sünnete ittiba etmektir.

70- Cafer b. Burkan'dan rivayet edildiğine göre Meymun b. Mihran, Allah'u Teâlâ'nın ***"Bir konuda anlaşmazlığa düşerseniz onu Allah'a ve Rasûlüne havale edin."*** (Nisa 59) buyruğu hakkında şöyle dedi: Yani hayatta olduğu sürece ona (Rasûle) havale edin. Vefat ettikten sonra O'nun sünnetine...'

71- Süfyan b. Leys anlatıyor: Mücahid: Allah'u Teâlâ'nın: ***"Allah'a itaat edin, Rasûle itaat edin, sizden olan ulul-emre..."*** (Nisa 59) ilim ve fıkıh ehlidir, ***"Bir konuda anlaşmazlığa düşerseniz onu Allah'a ve Rasûlüne havale edin."*** (Nisa 59) Allah'ın kitabına ve Rasûlü'nün sünnetine havale edin. Böyle bir şeyi ulul-emre (sakın) arz etmeyin' demiştir.

72- Aynı tefsiri Ali b. Ebi Talha, İbn Abbas'tan zikreder. İbn Abbas ***"Sizden olan ulul-emre."*** hakkında şöyle der: Fıkıh ehli ve dini bilenler, Allah'a itaat üzere yaşayanlar. İnsanlara dinlerini öğretenler, onlara ma'rufu emredip münkerden nehyedenler. İşte Allah kullarına bunlara da itaat etmeyi vacip kılmıştır.

HADİSİ ŞERİFLERDE KİTAP VE SÜNNETE SARILMA

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Kitap ve Sünnete Sarılıp Tutunmayı Emreden Hadisler. Ayrıca Sahabelerden, Tâbiînlerden ve Onlara Halef Olan Ümmetin Alimlerinden Kitap ve Sünnete İttiba Etmeyi Emir ve Teşvik Eden Sözler:

73- Abdurrahman b. Amr es-Sülemi'den rivayet edildiğine göre, İrbad b. Sariye es-Sülemi'nin şöyle dediğini işitmiştir. İrbad diyor ki:

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir defasında bize öyle etkileyici bir vaaz verdi ki, onun etkisiyle gözlerimiz yaşardı kalplerimiz yumuşadı... Dedik ki: Ey Allah'ın Rasûlü? Sanki vedaya hazırlanan kimsenin öğüdü gibi bir vaazdı. Senden sonrasıyla alakalı bize ne emredersin? Buyurdu ki: Sizi bembeyaz (apaydın) bir yol üzere bıraktım. Gecesi, gündüzü gibi aydınlıktır.

Benden sonra o yoldan ancak helaka mahkum olanlar sapar. Sizden, benden sonra yaşayacak olanlar çok çok ihtilaflar göreceklerdir. Sünnetimden ve raşid halifelerin sünnetinden bildiklerinizden ayrılmayın. Azı dişlerinizle bunlara yapışın. Başınıza Habeşistanlı bir köle bile emir tayin edilirse ona itaat edin. 'Mü'min tıpkı burnuna halka takılmış deve gibidir. Ne tarafa çekersen oraya gider.'

Ebû Cafer diyor ki: Damre'nin rivayetinde 'Mü'min…' bölümü yer almamaktadır.

74- Abdurrahman b. Amr es-Sülemi'den rivayet edildiğine göre İrbad b. Sariye (radıyallâhu anh),- İrbad Allah'u Teâlâ'nın haklarında ***"Kendilerini taşıman için sana geldiklerinde… (günah yoktur)."*** (Tevbe 92) buyruğunu indirdiği kimselerdendi.- Şöyle dedi: Yanına girdik, selam verdik ve şöyle dedik: Hem ziyaret hem geçmiş olsun demek hem de istifade etmek için sana geldik. İrbad dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) namaza durdu …

Ravilerden Ebû Asım'ın rivayetinde de şöyle geçer:

'Bir gün Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bize sabah namazını kıldırdı, yüzünü bize döndü ve çok etkileyici bir vaaz verdi. Öyle ki gözyaşlarımız aktı, kalplerimiz ürperdi. (İrbad) diyor ki: Dedim ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Sanki yolculuğa çıkan kimsenin öğüdü gibi… Bize ne emredersin?

(Ebû Asım hadisinde şöyle demiştir: Bize vasiyette bulun.)

Buyurdu ki:

'Ey Allah'ın kulları! Sizlere Allah'tan korkmayı, başınıza Habeşli bir köle geçse bile dinleyip itaat etmeyi vasiyet ediyorum. Çünkü sizden yaşayacak olanlar benden sonra birçok ihtilafa şahit olacaklar. Benim sünnetimden ve hidayet ehli raşid halifelerin sünnetinden ayrılmayın. Azı dişlerinizle bunlara asılın. Sonradan uydurulan şeylerden de uzak durun. Zira her bidat dalalettir.'

75- Cafer b. Muhammed babasından rivayet ettiğine göre Cabir b. Abdullah şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle derdi:' …Sözlerin en güzeli Allah'ın kitabıdır. Yolların en hayırlısı Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yoludur. İşlerin en şerlisi de (dinde) sonradan yapılan uydurmalardır. Her bidat de dalalettir.'[10]

10 Buhârî, İ'tisam 2, Müslim, Cum'a 43, İbn Mâce, Mukaddime 7, Dârimî, Mukaddime 23, Müsned 3/31, 319, 371

76- Ebû'l-Ahvas'ın Abdullah b. Mes'ud (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

'Bunlar (size bırakacağım) iki esastır. Kelam ve yol. Sözlerin en güzeli Allah'ın kelamı (Kur'ân)'dır. Yolların en hayırlısı da Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yoludur. Dikkat edin! Sonradan uydurulan şeylerden uzak durun. İşlerin en şerlisi uydurmalardır. Her uydurma da bidattir. Sakın ola ki üzerinizden uzun zaman geçmesiyle kalpleriniz katılaşmasın.'[11]

77- Esved b. Hilal'den rivayet edildiğine göre Abdullah b. Mes'ud şöyle dedi: Yolların en güzeli Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yoludur. Kelamların en güzeli de Allah'ın kelamıdır. Muhakkak ki siz de anlatacak, size de bir şeyler anlatılacaktır. Bilin ki her uydurma dalalet, her dalalet de ateştedir.

Üzerine bir takım sözler yazılı bir sahife getirildi. (Diyor ki) Emir verdi yazılar silindi, yıkandı sonra yakıldı. Sonra şöyle dedi: Sizden önceki ehli kitap bununla helak oldular. Allah'ın kitabını bilmiyormuş gibi arkalarına attılar. Allah aşkına (istirham ediyorum) bunu bilen birini tanıyan biri varsa bana bildirsin. Allah'a yemin olsun ki Hindistan'da bile olsa ona ulaşmaya çalışırım.

78- Ebû Musa el-Eş'ari'den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

'Benim ve Allah'ın beni göndermiş olduğu (dinin) örneği şöyle birine benzer. O kavmine gelip şöyle demiştir: 'Ey kavmim! Orduyu gözümle gördüm. Ben açık uyarıcıyım. Kurtulmaya kalkın!' Kavminden bir grup onu dinledi, hemen karar verip yola koyuldular... Kurtuldular. Bir grupta yalanladı ve yerlerinde durdular. Beklemedikleri anda ordu onlara baskın yaptı. Hepsini helak edip her şeylerini ellerinden aldılar. İşte benimle bana itaat eden ve getirdiğim (dine) tabi olanın ve bana isyan eden ve getirdiğim hakkı yalanlayanın örneği bu şekildedir.[12]

79- Ebû Musa el-Eş'ari'den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

'Allah'u Teâlâ'nın benimle göndermiş olduğu hidayet ve ilim, bir araziye yağan yağmura benzer. Arazinin bir bölümü verimliydi, suyu aldı otlar,

11 İbn Mâce, Mukaddime 7
12 Buhârî, Rikak 26, İ'tisam 2, Müslim, Fedail 16

bitkiler bitirdi. Bir bölümü de kuraktı, suyu tuttu, insanlara bir içme suyu oldu. Hem içtiler, hem suladılar, hem de hayvanlarına su verdiler. Bir başka tarafa da yağmur geldi ama burası tamamen taşlıktı. Ne suyu tutar ne de ot bitirir. İşte; Allah'ın beni gönderdiği ilimden istifade eden, dini güzel kavrayıp öğrenip öğreten ile hiç buna başını çevirip bakmayan, Allah'ın benimle gönderdiği hidayeti kabul etmeyenin örneği budur.[13]

80- Yezid b. Hayyan'dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi:

'Ben, Husayn b. Sebre ve Ömer b. Müslim ile beraber Zeyd b. Erkam'ın yanına gittik, huzurunda oturduk. Husayn şöyle dedi: 'Ey Zeyd! Sen Rasûlullah'ı gördün, arkasında namaz kıldın, konuşmasını dinledin ve onunla beraber gazaya çıktın. Ey Zeyd! Sen gerçekten çok çok hayra nail oldun. Öyleyse -Ey Zeyd- bize Rasûlullah'tan işittiklerinden, gördüklerinden bir şeyler anlat. Dedi ki:

'Bak yeğen! Zaman geçti yaşım ilerledi. Rasûlullah'tan kavradığım bazı hususları unutur oldum. Anlattığım kadarını kabul edin, başka bir şeyi istemeyin. Bir gün Rasûlullah bize bir hutbe irad etti. Allah'a hamd etti ve övdü. Nice öğütler hatırlatmalarda bulundu. Ardından şöyle buyurdu: 'İmdi, ey İnsanlar! Muhakkak ben bir beşerim, Rabbimin elçisinin bana gelmesi yakındır. Nitekim geldiğinde ben de icabet edeceğim. Size sekaleyn (iki ağır, önemli) husus bırakıyorum. Birincisi Allah'ın kitabıdır, onda hidayet ve nur vardır. Ona tutunan, onunla amel eden hidayet üzere olur. Onu terk eden, ondan şaşan dalalet üzere olur. Bir de (ikinci emanet) ehli beytimdir. Ehli beytim hakkında size Allah'ı hatırlatıyorum... (Onların hukukunu muhafaza edin, onlara sahip çıkın, zayi etmeyin) ...' Bunu üç defa tekrar etti.[14]

81- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

'Ben arkamdan size onlara tutunduğunuz veya onlarla amel ettiğiniz müddetçe dalalete düşmeyeceğiniz iki husus bırakıyorum. Allah'ın kitabı ve benim sünnetim. Havz-ı kevserin başına gelinceye kadar birbirlerinden ayrılmayacaklardır.'[15]

---

13 Buhârî, İlm 20, Müslim, Fedail 15, Müsned 4/399

14 Müslim, Fedailus-Sahabe 36- 37, Dârimî, Fedailul-Kur'ân 1, Müsned c.3 s.14, 17, 26, 59, c.4 s.367, 371

15 Müstedrek, c.1 s.93

82- Bekr b. el-Esved anlatıyor, diyor ki: Hasan'ın şöyle dediğini işittim: İnsanlardan en fazla gıpta edilecek kavim bu Kur'ân'ı okuyup sünnetiyle amel edenlerdir. Buna en hak sahibi insanlar da (Kur'ân'ı) okumasalar da onunla amel edenlerdir. Muhakkak ki bu Kur'ân bağlayıcıdır. Allah onunla Mü'minleri bağlamıştır.

83- Ebû Vail'den rivayet edildiğine göre, Abdullah b. Mes'ud şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bize bir çizgi çizdi ve şöyle dedi: 'Bu Allah'ın yoludur.' Sonra yanına çizgiler çizdi. (Muhammed b. Ziyad, Hammad'dan rivayetinde 'sağına soluna' ziyadesiyle rivayet etti.) Sonra şöyle buyurdu: 'Bunlar farklı farklı yollardır.' Yezid b. Harun şu ziyadeyle rivayet etti: Her yolun başında bir şeytan durur ve (o yola) çağırır. Ardından Rasûlullah şu âyeti okudu: ***"İşte bu, benim yolumdur, ona tabi olun. Başka başka yollara sapmayın. Yoksa sizi onun yolundan başka yollara ayırır."*** (En'am 153)[16]

84- Amir eş-Şa'bi'nin Cabir (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bize bir çizgi çizdi ve şöyle dedi: Bu bir yoldur. Sonra başka başka çizgiler çizdi ve şöyle buyurdu:

'Bunlar da şeytanın yollarıdır. Hiçbir yol yoktur ki başında bir şeytan bulunmayıp, insanları o yola çağırmasın. (Demem o ki) ben bir beşerim. Rabbimin elçisinin bana gelmesi yakındır. Nitekim ona icabet edeceğim. Ben size sekaleyn (iki ağır, önemli) hususu bırakıyorum. Birincisi Allah'ın kitabıdır, onda hidayet ve nur vardır. Ona tutunan onunla amel eden hidayet üzere olur. Onu terk eden ondan şaşan da dalalet üzere olur. Bir de ehl-i beytim. Ehl-i beytim hakkında size Allah'ı hatırlatıyorum... Allah'ın ipine de hep birlikte sımsıkı sarılın ayrılmayın.'[17]

85- Ebû Ubeyde'den rivayet edildiğine göre: (şöyle dedi) Abdullah b. Mes'ud ***"İşte bu, benim yolumdur, ona tabi olun. Başka başka yollara sapmayın."*** (En'am 153) âyetini okudu ve şöyle dedi: Her yolun başında bir şeytan durur ve o yola çağırır.

86- Ebû Rafi'den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

---

16 Hadisin bu rivayeti Yezid b. Harun ve İbn Ziyad'ın rivayetidir.

17 Müsned c.3 s.397

'Sizden birinizi sakın şu halde görmeyeyim. Koltuğuna yaslanmış bir halde, benim emirlerimden bir emir kendisine ulaştığında: 'Biz sadece Allah'ın kitabında gördüklerimize tabi oluruz.' Demesin.[18]

87- Evzai'den rivayet edildiğine göre, Hasan b. Atıyye şöyle dedi: 'Cibril (aleyhisselâm) Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e Kur'ân'ı indirdiği gibi sünnet ile de inerdi. Kur'ân'ı öğrettiği gibi sünneti de öğretirdi.[19]

88- Süfyan b. Uyeyne'nin Hilal el-Vezzan'dan aktardığına göre şöyle dedi: 'Eski hocamız Abdullah b. Ukeym -nitekim kendisi cahiliye dönemine yetişmişti- anlattı, dedi ki: Haccac onu çağırmak üzere bir adam gönderdi. Geldiğinde Haccac sordu: 'Ömer (söze) nasıl başlardı?' Dedi ki: Ömer (radıyallâhu anh) şöyle derdi: 'Sözlerin en doğrusu Allah'ın sözüdür. Dikkat edin! Yolların en güzeli Rasûlullah'ın yoludur. İşlerin en şerlisi uydurmalardır. Her uydurmada dalalettir. Dikkat edin! İnsanlar ilmi büyüklerinden aldıkları, küçükleri büyüklerinden önce öne atılmadığı müddetçe hayırdadırlar. Küçük büyüğün önüne geçerse artık...'

89- Said b. Vehb'den rivayet edildiğine göre, Abdullah b. Mes'ud şöyle dedi: 'İnsanlara ilim büyükleri tarafından öğretildiği müddetçe hayır üzeredirler. İlim küçükleri tarafından gelmeye başladığı zaman helak olurlar.'

90- Ebû Ümeyye el-Cemhi'den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Kıyamet alametlerinden biri de ilmin küçüklerin yanında aranmasıdır.'[20]

Hadisin ravilerinden Musa b. Eyyub diyor ki: İbn 'ul-Mübarek şöyle dedi: 'Bidat ehlinden küçük (yeni yetme) olanlar.'

91- Ebû Hamid diyor ki: İbrahim el-Harbi'nin 'İlmi büyüklerinden aldıkları müddetçe hayırdadırlar' sözü hakkında şöyle dediğini işittim. Bu sözün manası yaşı küçük olan Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), sahabe ve tâbiînlerin sözlerini alırsa o büyüktür. Yaşı büyük olan da sünnetleri terk edip Ebû Hanife'nin sözünü alırsa o küçüktür.

18 Ebû Davud, Sünnet 5, İmare 33, Tirmizî, İlm 10, İbn Mâce, Mukaddime 2, Dârimî, Mukaddime 49, Müsned c.4 s.131, 367

19 Dârimî hd. No:588

20 Taberânî, el-Kebir 22/362, İbn 'ul-Mübarek, Zühd 1/20

92- Abdullah b. Mes'ud diyor ki: Tabi olan bidatçı olmayın, zira buna ihtiyacınız yoktur. Ravilerden Muhadır b. el-Muverri şu ziyadeyi eklemiştir: Her bidat dalalettir.

93- el-Ala b. el-Müseyyib, babasından aktarıyor. Abdullah b. Mes'ud şöyle dedi:

'Biz uyarız, başlatmayız. Tabi oluruz, bidat çıkarmayız. Rivayete sarıldığımız müddetçe de sapmayız.'

94- Vasıl b. Hayyan el-Ahdab anlatıyor. Atıke binti Cez' diyor ki: Abdullah b. Mes'ud'a gelip Deccal'i sorduk. Bize şöyle cevap verdi: 'Sizler için Deccal'den öte başka şeylerden korkuyorum. Büyüklerinizden sadır olan bazı hususlar... Hangi kadın veya erkek o zamanı idrak ederse 'ilk döneme, ilk döneme' yapışsın. (Yani İslâm'ın yaşandığı ilk döneme uysun) Bugün insanlar-evet- sünnet üzeredirler.

95- Ebû Kılabe'den rivayet edildiğine göre İbn Mes'ud şöyle dedi:

'Kaldırılmadan önce ilim öğrenmeye bakın. Kaldırılması da ilim sahiplerinin gitmeleridir(ölmeleri). Şöyle de dedi: İlimi tahsil edin. Çünkü siz ona ne zaman ihtiyacınız olacağını bilmezsiniz. Sizler, bazı insanlarla karşılaşacaksınız. Onlar sizi Allah'ın kitabına davet ettiklerini iddia edecekler halbuki Allah'ın kitabını arkalarına atmışlardır. Öyleyse ilmi tahsil edin, bidatçilikten, zorlamalardan, derine dalmalardan kaçının, eski olana bakın...

96- İbn Avn'dan rivayet edildiğine göre, Muhammed b. Sirin şöyle dedi: 'Onlar (ilk dönem, sahabe-tâbiînler) esere tabi oldukça kendilerini doğru yolda görürlerdi.

97- Ahmed b. Sinan anlatıyor: Şaz b. Yahya'nın şöyle dediğini işittim:

Eserler (rivayetler, hadisler) yolunu tutmaktan cennete daha kısa olan bir yol yoktur.

98- Abdullah b. el-Mübarek diyor ki: Süfyan şöyle dedi:

'Anladım ki iş (doğru yol), tabi olmakmış'

99- Abdurrahman b. Yezid'den rivayet edildiğine göre, Abdullah b. Mes'ud şöyle dedi:

'Sünnet üzere az amel, bidat üzere olan çok çabadan hayırlıdır.'

100- Abdurrahman b. Ebi Avf diyor ki: Ebû'd-Derda şöyle dedi:

'Sünnet üzere az amel, bidat üzere olan çok çabadan hayırlıdır.'

101- Zühri diyor ki: Ebû İdris'in şöyle dediğini işittim:

'Ebû Derda'ya yetiştim ondan dinledim, Ubade b. Samit'e yetiştim ondan dinledim, Şeddad b. Evs'e yetiştim ondan dinledim, Muaz b. Cebel'e yetişemedim ama oturduğu her mecliste şöyle dediğini haber aldım:

'Allah hakemdir, adildir, ismi ne yücedir. Onda şüphe edenler helak olmuştur. Arkanızdan fitneler gelecek, mallar çoğalacak, Kur'ân herkesin elinde olacak. Öyleki kadın-erkek, hür-köle, küçük-büyük herkes ona ulaşabilecek. Sonra adamın biri Kur'ân'ı okuyacak ve şöyle diyecek: Ben Kur'ân'ı okudum insanlar ne diye peşimden gelmiyorlar. Kur'ân'ı okumama rağmen peşimden gelmediklerine göre başka bir şey uydurana kadar peşimden gelmeyecekler. O halde bidatlere (sonradan uydurulan şeylere) karşı dikkatli olun. Çünkü uydurulan her bidat dalalettir. İlim ve hikmet sahibi kişinin kaymasına karşı uyanık olun. Çünkü şeytan hikmet sahibi insanın sözüne dalalet bulaştırır, münafığın diliyle de hak sözü söyletebilir.

Diyor ki: Dedik ki:

'Peki, biz nasıl olacak da münafığın hak söz söylediğini, şeytanın da hikmet sahibinin sözüne dalalet bulaştırdığını fark edeceğiz? dedi ki:

'Hikmetli insanın sözlerinin müteşabih olanlarından (yani ne demek istediğini tam kavrayamadığınız) uzak durun. Yani duyduğunuzda 'bu da nedir?' diye sorguladığınız. Ancak bu söz ondan uzak durmana sebep olmasın. Ola ki o yanlıştan vazgeçer, hakkı duyduğunda ona tabi olur. Çünkü hakkın üzerinde bir nur vardır.'[21]

102- Ebû Kılabe'den rivayet edildiğine göre, Muaz b. Cebel şöyle dedi: 'Ey insanlar! Bir fitne çıkacak ki, o fitne esnasında mal çoğalacak, Kur'ân herkese açılacak. Mü'min-münafık, kadın-erkek, büyük-küçük herkes okuyacak. Nihayetinde kişi şöyle diyecek: Kur'ân'ı okuyorum (anlattım) ancak görüyorum ki insanlar peşimden gelmiyor. Peki bu sefer açıktan okuyayım! Diyor ki: Açıktan okumaya başlar yine kimse ona tabi olmaz, şöyle der: Açıktan da okudum ama yine bana tabi olmadılar. Bu sefer evinde bir mescid edi-

21 Ebû Davud Sünnet hd.no:4611

nir, orada Allah'ın kitabında, Rasûlü'nün sünnetinde bulunmayan bir bidat uydurur. İşte bu bidatten uzak durun, çünkü onun uydurduğu bidat ancak dalalettir.'

103- Halid diyor ki: Ebû Kılabe evinde kendine mescid edinmiş bir adam görünce şöyle dedi: Allah Muaz b. Cebel'e rahmet eylesin. Allah Muaz b. Cebel'e rahmet eylesin.

104- İbrahim'den rivayet edildiğine göre, Huzeyfe şöyle dedi: 'Ey Kurra (ulema) topluluğu! Allah'tan korkun! Sizden öncekilerin yolunu tutun. Zira Allah'a yemin olsun ki bu konuda önde olursanız büyük mesafe alırsınız (çok faziletli olursunuz). Sizden öncekilerin yolunu bırakır sağa-sola saparsanız vallahi dipsiz bir dalalete düşmüş olursunuz.'

105- Humeyd b. Hilal'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Ebû Mes'ud'un azatlı kölesi anlattı, dedi ki: Ebû Mes'ud, Huzeyfe'nin yanına girdi ve şöyle dedi:

-Bana tavsiyede bulun, emret!

Dedi ki: Yakin sana gelmedi mi?

Dedi ki: Rabbime yemin olsun ki geldi.

Huzeyfe dedi ki: 'Şunu bil ki dalalet muhakkak olacaktır. Dalalet münker bildiğini maruf, maruf bildiğini münker görmeye başlamandır. Allah'ın dininde renkten renge girmekten uzak dur. Zira Allah'ın dini birdir.'

106- Sıla'dan rivayet edildiğine göre, Abdullah b. Mes'ud şöyle dedi: Bir kavim gelecek ki sünnetten şu kadarını -yani bir parmak boğumu kadar-terk edecekler. Onlara müsaade ederseniz en büyük felaketi başınıza açarlar. Şunu da bilin ki kitap verilen hiçbir ümmet yok ki ilk olarak (peygamberlerinin) sünnetini terk etmesin. Son terk ettikleri de namazdır. Utanmasalar (baştan) namazı da bırakırlar.[22]

107- Alkame'den rivayet edildiğine göre, Abdullah şöyle dedi: 'Küçüğü yaşlandıracak büyüğü ihtiyarlatacak, hatta bir amel bırakıldığında 'sünnet terk edildi' denilecek bir fitne baş gösterdiğinde ne yapacaksınız, nasıl davranacaksınız?

Denildi ki: Bu ne zaman olacaktır?

22 Hâkim, Müstedrek c.4 s.519

Dedi ki: Alimleriniz gidip, cahilleriniz çoğaldığında... Karileriniz (okuyanlarınız) çoğalıp fukahanız azaldığında... Ahiret ameliyle dünya kazanılmaya başlanıp, din için değil de başka gayeler için fıkıh öğrenildiğinde...[23]

108- Mehdi b. Ebi Mehdi el-Abdi diyor ki: Bana İkrime anlattı. İbn Abbas şöyle dedi: 'İnsanların üzerinden bir yıl geçmez ki bir bidat uydurmasınlar, bir sünneti de öldürmesinler. Öyle ki sünnetler ölür bidatler yaşamaya başlar. (Diyor ki) Şöyle dediğini de duydum: Nihayet bidatler her tarafa hakim olur.'

109- İbn Ömer diyor ki: Her bidat dalalettir. İnsanlar onu hasen (güzel) görseler bile.

110- Yahya b. Ömer'den rivayet edildiğine göre: Abdullah b. ed-Deylemi diyor ki: 'Dinden ilk kaybolan sünnetin terkiyle başlar. Din sünnetlerin teker teker terk edilmesiyle yok olur... Aynen ipin, tellerinin tek tek kopmasıyla koptuğu gibi...'[24]

111- İbnu'd-Deylemi diyor ki: İbn Amr'ın şöyle dediğini işittim: Uydurulan her bidat muhakkak tutmuş, terk edilen her sünnet de muhakkak kaybolmuştur.

112- Hassan b. Atıyye diyor ki: Dinlerinde bidat uyduran hiçbir kavim yoktur ki Allah, mukabilinde bir sünneti ellerinden almasın! Kıyamete kadar da bir daha o sünneti onlara nasib etmez.

113- ebul-Ahvas'tan rivayet edildiğine göre: Abdullah b. Mes'ud şöyle dedi: 'Dikkat edin! Sakın ha biriniz dininde birini taklid etmesin; iman ederse iman eder, kafir olursa kafir olur... İllaki birine uyarsanız ölmüş olanlardan olsun. Çünkü hayatta olan için fitneye düşmesinden emin olunmaz.'

114- Mesruk'tan rivayet edildiğine göre, Abdullah b. Mes'ud şöyle dedi: 'Dininizde birilerini taklid etmeyin. İllaki taklid edecekseniz hayatta olanları değil de ölmüş olanları taklid edin.'

115- Tâvûs'tan rivayet edildiğine göre: Muaviye, Abdullah b. Abbas'a şöyle dedi: Sen Ali'nin milleti(dini) üzeresin!? İbn Abbas dedi ki: Hayır! Osman'ın da milleti üzere değilim. Ben Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in milleti üzereyim.

---

23 Dârimî, hd. No: 185- 186

24 Dârimî, hd. No: 97

116- İbn Şihab'dan rivayet edildiğine göre, Ömer b. Abdulaziz şöyle dedi:

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve ondan sonra gelen emir sahipleri bir takım sünnetler koydular. Bunlara uymak Allah'ın kitabını tasdik etmek, itaati kâmilen yerine getirmek ve Allah'ın dininde güçlü olmak demektir. Hiç kimsenin de bunları değiştirmesi, yerine başkasını koyması veya muhaliflerinin görüşüne bakması söz konusu olamaz. Onların koyduğu sünnetlere uyan hidayete kavuşur, onlarla bakan önünü görür. Bu sünnetlere muhalif olana ve Müslümanların yolundan başka yol takip edene de Allah, önder edindiğiyle baş başa bırakır ve onu cehenneme yakıt eder. Orası ne kötü bir sondur.

117- Evzai'den rivayet edildiğine göre, Zührî şöyle dedi:

'Geçmiş alimlerimiz şöyle derlerdi: Sünnete sarılmak kurtuluştur. İlim de hızlı bir şekilde kaldırılır. İlmin canlılığı din ve dünyanın teminatıdır. Alimlerin gitmesi ise bunları hepsinin yok olması demektir.'

118- Yunus anlatıyor: İbn Şihab şöyle dedi: 'Bize ilim erbabı kişilerden şöyle dedikleri aktarıldı: Sünnete sarılmak kurtuluştur. İlim de hızlı bir şekilde kaldırılır. İlmin canlılığı din ve dünyanın teminatıdır. Bunların hepsinin zayi olması ise ilmin kaldırılmasıyla olur.

MÜSLÜMANLARIN CEMAATİNE BAĞLI KALMA

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Cemaate ve Büyük Kalabalığa Uymaya Teşvik... Zoraki Akıl Yürütmelerin, Sünnetten Yüz Çevirmenin Tenkid Edilmesi... Müslüman Cemaatinden Ayrı Düşmekle Alakalı Tehditler... Konularında Rivayet Edilenler:

119- Enes b. Malik (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

'Allah'a yemin olsun ki: Ben Allah'tan en çok korkan, ona karşı en takvalı olanınızım. Kim benim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir.'[25]

25 Buhârî, Nikah 1, Müslim, Nikah 5, Nesâî, Nikah 4, Dârimî, Nikah 3, Müsned, c.2 s.158, c.3 s.241, 259, 285, c.5 s.409

120- Abdullah b. Amr (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Sünnetimden yüz çeviren (ve başka bir şeye rağbet eden) benden değildir.'[26]

121- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: (Ulu'l-emre) itaati terk edip cemaatten ayrılan cahiliye üzere ölmüş olur.'[27]

122- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

'(Ulu'l-emre) itaatten çıkıp Müslümanların cemaatinden ayrılanların ölümü cahiliye üzerinde bir ölümdür. Ümmetime musallat olup, onların hem iyisini hem kötüsünü ayırt etmeden öldüren, Mü'min olanı öldürmekten çekinmeyen, zimmet ehlinin ahdine vefa göstermeyen benden değildir. Kör bir sancağın altında ölen; ırkı için öfkelenen veya ırkı için savaşanın da ölümü cahiliye üzerinde bir ölümdür.'

123- Usame b. Şerik'ten rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu işittim:

'Ümmetim birlik halindeyken onlara gelip aralarına tefrika sokmaya çalışan olursa, kim olursa olsun onu öldürün.' (Hadis şu lafızla rivayet edilmiştir: Bir takım fitneler olacaktır. Kim bu ümmeti birlik halindeyken dağıtmak isterse kim olursa olsun kılıçla boynunu vurun.'[28]

124- Abdullah b. Amr'dan rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'İsrailoğullarının başından geçen her şey ümmetimin de başına gelecek, olacaktır. Öyle ki, onlardan annesiyle alenen zina eden olmuşsa ümmetimden de bunu yapan olacaktır.'[29]

125- Bu hususta şu hadis de vardır: 'Muhakkak ki İsrailoğulları yetmiş iki fırkaya ayrıldı. Onlar bunlara bir fırka daha ekleyeceklerdir.'

Diyor ki: 'Ümmetim de yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır. Biri hariç diğerleri cehennemdedir.' Dediler ki: 'Ey Allah'ın Rasûlü! Bu fırka hangisidir?' Sabit

26 Buhârî, Nikah 1, Müslim, Nikah 5, Nesâî, Nikah 4, Dârimî, Nikah 3, Müsned, c.2 s.158, c.3 s.241, 259, 285, c.5 s.409
27 Müslim, İmare 53, 64, Nesâî, Tahrim 28, Müsned c.2 s.296, 306, 488
28 Müslim, İmare 59, Ebû Davud, sünnet 27, Müsned c.4 s.24, 241
29 Tirmizî, İman 18

bir rivayette: Denildi ki: 'O bir tanesi hangisidir?' Buyurdu ki: 'Benim ve Ashâbımın yaşadığı İslâm üzere olanlardır.'[30]

126- Enes b. Malik diyor ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

'İsrailoğulları yetmiş bir fırkaya bölündü biri hariç diğerleri cehennemdedir.' Denildi ki: 'Ey Allah'ın Rasûlü! O biri hangisidir?' Rasûlullah elini yumruk yaparak buyurdu ki: 'Cemaat. Hep birlikte Allah'ın ipine sımsıkı sarılın ayrılmayın.'[31]

127- Avf b. Malik'ten rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Yahudiler yetmiş bir fırkaya bölündü. Biri cennette yetmişi cehennemdedir. Hristiyanlar da yetmiş iki fırkaya bölündü. Biri cennette yetmiş biri cehennemdedir. Canımı elinde tutana yemin olsun ki, bu ümmet de yetmiş üç fırkaya bölünecektir. Biri cennette yetmiş ikisi cehennemdedir.' Denildi ki: 'Ey Allah'ın Rasûlü! Kimdir onlar?' Buyurdu ki: 'Cemaat'[32]

128- Ebû Amir Abdullah b. Luhay'dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Muaviye ile beraber hac yaptık. Mekke'ye geldiğimizde öğle namazını Mekke'de kıldık. Muaviye kalktı ve şöyle dedi: Muhakkak ki Rasûlullah şöyle buyurdu: 'Ehli kitap yetmiş iki fırkaya bölündüler. Bu ümmet de yetmiş üç fırkaya bölünecektir. (Maksadı görüş uyduranlar) Biri hariç diğerleri cehennemdedir. O biri de cemaattir.'

Dedi ki: Şu var ki ümmetimden bir grup çıkacak aralarında tefrika kuduzun yayıldığı gibi yayılacaktır. Bulaşmadığı sinir, bulaşmadığı eklem kalmayacaktır.'[33]

129- Davud b. es-Selik'in Ebû Galip'ten rivayet ettiğine göre şöyle dedi: 'Abdulmelik döneminde Şam'daydım. Haricilerden öldürülenlerin kafaları getirildi ve direklere asıldı. Ben de bakmak için gittim. Baktım ki Ebû Umare'de oradaymış. Yaklaşıp baktım. O arada Ebû Umare –üç defa tekrar-

30 Ebû Davud, Sünnet 1, Tirmizî, İman 18, İbn Mâce, Fiten 17, Müsned c.1 s.332, c.3 s.145

31 Ebû Davud, Sünnet 1, Tirmizî, İman 18, İbn Mâce, Fiten 17, Müsned c.1 s.332, c.3 s.145

32 Ebû Davud, Sünnet 1, Tirmizî, İman 18, İbn Mâce, Fiten 17, Müsned c.1 s.332, c.3 s.145

33 Ebû Davud, Sünnet 1, Müsned c.4 s.102

layarak- şöyle dedi: 'Cehennemin köpekleri. Göğün altındaki en şerli maktüller. Bunların öldürdükleri ise göğün altındaki en hayırlı maktüllerdir. Bunu da üç defa söyledi sonra ağlamaya başladı.

Ben de dedim ki: Ebû Umare! Niçin ağlıyorsun?

Dedi ki: Bunlar bizim dinimiz üzereydi. Sonra düştükleri hali anlattı.

Dedim ki: Bu sözler senin sözlerin mi yoksa Rasûlullah'tan duyduğun şeyler mi?

(Üç defa tekrar ederek) Şöyle dedi: Gerçekten ben çok cüretkârım öyleyse! Ben bu sözleri Rasûlullah'tan, bir defa... iki defa... üç defa... (tam yedi defa saydı) işitmeseydim size anlatmazdım. Al'i-İmran'da şu âyeti okumuyor musun: ***"O gün yüzler vardır ağaracak yüzler de vardır kararacaktır."*** (Al-I İmran 106)

Dedi ki: Yahudiler yetmiş bir fırkaya bölündüler. Yetmiş fırka cehennemde, biri cennettedir. Hristiyanlar da yetmiş iki fırkaya bölündüler, yetmiş bir fırka cehennemde biri cennettedir. (Dedi ki) Bu ümmet de yetmiş üç fırkaya bölünecek, yetmiş ikisi cehennemde biri cennettedir.'

Dedik ki: Özelliklerini bize anlat.

Dedi ki: En büyük kalabalık (İslâm fırkası).

130- Ebû Galip'ten rivayet edildiğine göre diyor ki: Ebû Ümame'den rivayet edildiğine göre...

Ebû Ümame'nin adı Sudayy b. Aclan'dı. Bahile kabilesindendi. Humus'a yerleşmişti. Haricilerden öldürülen 150 kişinin kelleleri getirilmişti ve mescidin girişinde direklere asılmıştı. Orada karşılaştık. Kesik başları görünce dedi ki: 'Subhanallah... Şeytan İslâm ehline neler yaptırıyor.' Ardından gözleri yaşardı ve şöyle dedi: 'Cehennemin köpekleri... Cehennemin köpekleri...' Dedim ki: Ebû Ümame! Onlar bunlar mı? dedi ki: Evet. Dedim ki: 'Bu senin sözün mü yoksa Rasûlullah'tan işittiğin bir şey mi?' Dedi ki: 'Değilse ben gerçekten cüretkârım... (elleriyle kucaklarına işaret ederek) Rasûlullah'tan işittim. Bir defa... iki defa... üç defa... (tam yedi defa saydı) işitmesem anlatmazdım. Şöyle buyuruyordu: 'İsrailoğulları yetmiş bir fırkaya bölündü. Benim ümmetim de bir fazlaya bölünecektir. Büyük kalabalık olan fırka dışındakilerin hepsi cehennemdedir.'

131- Enes b. Malik'ten rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah şöyle buyurdu: 'Muhakkak benim ümmetim dalalet üzere birleşmez. İhtilafla karşılaşırsanız büyük kalabalığa katılın.'[34]

132- Abdullah b. Ömer'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

'Allah bu ümmeti hiçbir zaman dalalet üzere birleştirmez. -Buyurdu ki- Allah'ın eli cemaatle beraberdir. Büyük kalabalıkla beraber olun. Çünkü kim ayrı kalırsa ateşe düşer.'[35]

133- Zirr'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi: 'Ömer (radıyallâhu anh) Şam'da bir hutbe verdi ve şöyle dedi: 'Rasûlullah aramızda şu an durduğum gibi durdu ve şöyle buyurdu: 'Ashâbıma hayırla sahip çıkın. Sonra onlardan sonra gelenlere... Sonra onlardan sonra gelenlere... Arkasından yalan yayılacaktır. Öyle ki kişi daha kendisinden talep edilmeden alelacele şahitlik etmeye koşacak istenmeden yemin edecektir. Cennetin tam ortasını isteyen cemaate sarılsın. Çünkü şeytan tek kalanın yanındadır. Beraber olan iki kişiden de uzaktır. Yaptığı iyi amelden hoşlanan, kötü amelden de hüzün duyan kimse var ya işte mü'min odur.'[36]

134- Muaz b. Cebel'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Şeytan âdemoğullarının koyunların kurdu gibi kurdudur. Onlardan ayrı duranı, uzak kalanı, kenarda bekleyeni yakalar götürür.'[37]

135- Haris el-Eş'ari'den rivayet edildiğine göre Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Muhakkak ki Allah bana cemaati emretti. İslâm cemaatinden bir karış ayrılan da İslâm boyunduruğunu boynundan çıkarıp atmıştır.'[38]

136- Sabit b. Kutbe'den rivayet edildiğine göre dedi ki: İbn Mes'ud'u -hutbe verirken- şöyle derken işittim: 'Ey insanlar! İtaatten ve cemaatten ayrılmayın. Allah'ın emretmiş olduğu ipine sarılmanın yolu bunlardır. Şu da var ki, cemaatle beraberken hoşlanmadığınız şeyler firkat halindeyken sevdiğiniz şeylerden daha hayırlıdır.'

34 İbn Mâce, Fiten 8, Müsned c.4 s.278, 357, 383
35 Tirmizî, Fiten 7
36 Tirmizî, Fiten 7, Müsned c.1 s.26
37 Müsned c.5 s.243
38 Tirmizî, Edep 78

137- Amr b. Meymun diyor ki: Rasûlullah döneminde Muaz b. Cebel bize gelmişti. O an sevgisi kalbime yerleşti. Ben de ona bağlandım tâ ki Şam'da onu toprağa verinceye kadar ondan ayrılmadım. Ondan sonra da insanların en fakihi olan Abdullah b. Mes'ud'la beraber oldum... Bir gün huzurunda namazın vaktinden sonraya tehir edilmesi konusu açıldı. O da şöyle dedi: Siz (vaktinde) evlerinizde kılın. (Namazı tehir eden yöneticilerle) beraber kıldığınız namazı da nafile sayın. Amr b. Meymun diyor ki: Abdullah b. Mes'ud'a denildi: Peki ya bu cemaatten ayrılmak olmuyor mu? Bunun üzerine bana dedi ki: Ey Amr b. Meymun? İnsanların çoğunluğu cemaatten ayrılanlardır. Cemaat ancak şudur: 'Allah'a itaate muvafık olanı yapmaktır. Tek başına olsan dahi.'

138- Huzeyfe (radıyallâhu anh) diyor ki: Allah'a yemin olsun ki bir adam cemaatten bir karış dahi ayrılsa -Huzeyfe eliyle de baldırından bir karış işareti yaptı- cemaatten tamamen kopmuş olur.

139- El-Müseyyeb b. Rafi' diyor ki: Ebû Mes'ud'un Kadisiye yolunda konakladığı bir yerde şöyle dediğini işittim: Biz ona bizlere tavsiyede bulun, çünkü insanlar fitneye düştüler. Biz de bilemiyoruz bir daha seni görür müyüz? dedi ki: Allah'a karşı takvalı olun. İyi olan rahat edene, facir olandan da kurtulana kadar sabredin. Cemaatten de ayrılmayın. Çünkü Allah ümmetini dalalet üzere birleştirmez.

140- Ebû Vail'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Ebû Mes'ud el-Bedri yola çıkınca arkadaşları Kadisiye'ye kadar onu yolcu ettiler. Ayrılma vakti gelince şöyle dediler: Allah'ın rahmeti üzerinize olsun! Hayır gördün, hayra şahit oldun. Bize bir şeyler anlat da belki Allah istifade etmeyi nasip eder. Dedi ki: Peki. Hayır gördüm, hayra şahit oldum. Şundan korkuyorum; Acaba kötülüğüm istendi de mi bu zamana kadar yaşadım. Siz de Allah'tan korkun Cemaate sarılın. Çünkü Allah Muhammed ümmetini dalalet üzere birleştirmez. İyi olan rahat edene, facir olandan da kurtulana kadar sabredin.

141- Ribiy b. Hiraş'tan rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Huzeyfe (radıyallâhu anh) -ölüm esnasında- şöyle dedi: Öyle günlerim oldu ki o zamanlar ölüm gelseydi şüphe etmezdim (yani iyi bir hal üzere öldüğümde), ancak bu gün bir şeyler yaşadım, hangi hal üzere olduğumu bilemiyorum. Ebû Mes'ud'a da vasiyet edip şöyle dedi: Bildiklerinle amel et. Allah'ın emri olan yerde rengini değiştirme.

142- Umeyr b. Hani'den rivayet edildiğine göre Muaviye b. Ebi Süfyan onlara hutbe verip şöyle dedi: Rasûlullah'ın şöyle buyurduğunu işittim: 'Ümmetimden bir grup Allah'ın dini üzere kaim olmaya devam edecektir. Allah'ın emri gelinceye kadar onlar bu hal üzere devam edecektir. Onlara muhalefet edenler, onları yalnız bırakanlar asla bir zarar veremeyecektir.'

Malik b. Yuhamir diyor ki: Muaz b. Cebel'in şöyle dediğini işittim: Onlar Şam'da bulunacaklardır.

Muaviye de diyor ki: İşte bu Malik es-Seksaki, Muaz b. Cebel'den onların Şam'da olacağını duyduğunu söylüyor.[39]

143- Kays anlatıyor, Muğire'nin şöyle dediğini işittim: Rasûlullah şöyle buyurdu: 'Ümmetimden bir grup insanlar üzerinde hükümran olmaya devam edecektir. Allah'ın emri gelinceye kadar da hükümranlıkları devam edecektir.'[40]

144- Katade b. Mutarriy'in İmran b. Husayn'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Ümmetimden bir grup, tâ ki sonları Deccal'le karşı karşıya kalıncaya kadar hak üzere hükümran olmaya devam edecektir.' (Hadisi bu lafzıyla hadis kitaplarında tespit edemedim). Yezid'den rivayet edilen hadiste: 'Onlara karşı duranlara karşı hükümran olmaya devam edecektir. Tâ ki Allah'ın emri gelinceye ve Meryem oğlu İsa yeryüzüne ininceye kadar bu halde kalacaklardır.'[41]

145- Sa'd b. Ebi Vakkas'tan rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah şöyle buyurdu: 'Ümmetimden bir grup kıyamet gününe kadar din üzere hükümran, aziz olmaya devam edeceklerdir.'[42]

146- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: İnsanlardan bir taife her daim var olacaktır. Muhaliflerin muhalefeti onlara zarar vermeyecektir. Tâ ki Allah'ın emri gelinceye kadar...'[43]

39 Buhârî, Menakib 28, Müslim İmare 170, 174, Tirmizî, Fiten 27, 51, İbn Mâce, Mukaddime 1, Müsned c.3 s.436, c.4 s.97, 101, c.5 s. 34, 35, 279

40 Buhârî, İtisam 10, Menakib 28, Müslim, İmare 171, Dârimî, Cihad 38, Müsned c.4 s.99, 101, 244, 252

41 Müslim, İmare 175, Ebû Davud, Cihad 4, Müsned c.4 s.93, 429, 437, c.5 s. 87, 88, 90, 93, 96

42 Yakın lafızlarla Müslim İmare 177

43 Müslim, İmare 172, İbn Mâce hd. No:7

147- Muaviye b. Kurre'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Babamın Rasûlullah'tan şunu anlattığını işittim: 'Ümmetimden bir grup her zaman muzaffer kalacaktır. Onları yalnız bırakan onlara bir zarar veremeyecektir... ve bu kıyamete kadar böyle kalacaktır.'[44]

148- Cerir b. Abdullah (radıyallâhu anh) diyor ki: Rasûlullah şöyle buyurdu: 'İslâm garip olarak başladı. Başladığı gibi de garip dönecektir. Gariplere müjdeler olsun.' Dedik ki: Onlar kimlerdir Ey Allah'ın Rasûlü! Buyurdu ki: 'İnsanlar ifsad olduğunda ıslah etmeye çalışanlardır.'[45]

149- Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'İslâm garip olarak başladı. Başladığı hale de geri dönecektir. Öyleyse gariplere ne mutlu? dediler ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Garipler kimlerdir? Buyurdu ki: 'İnsanlar ifsad olduğunda ıslaha kalkanlardır.'[46]

150- Ebû Seleme'den rivayet edildiğine göre Ebû Hureyre şöyle dedi: 'İnsanlar bir gece hilali gördüler, dediler ki: 'Ne kadar güzel, ne kadar berrak.' Bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Ne dersiniz, sizler dininizde ayın ondördünde olduğu gibi olsanız... Ve sizi sadece gözü açık olanların göreceği hale düşseniz... Haliniz nasıl olur!'

BİDAT EHLİ İLE MÜNAKAŞA

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Bidat Ehliyle Tartışma, Münakaşa Etme, Konuşmalarını Dinleme... Uydurdukları Söz ve Görüşlere Kulak Vermenin Yasaklanması İle İlgili Varid Olan Hadisler:

151- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Sizlere vermiş olduğum emirlerle yetinin. Sizden öncekiler ancak çok soru sormaktan, peygamberleri hakkında ihtilaf etmekten dolayı helak oldular. Size neyi yasaklarsam uzak durun... Neyi de emredersem gücünüz yettiği kadarını yerine getirin.'[47]

---

44 Tirmizî no 2192, İbn Mâce hd. no:6

45 Müslim, İman 232, Tirmizî, İman 13, İbn Mâce, Fiten 15, Dârimî, Rikak 42, Müsned c.1 s.184, 398, c.2 s. 177, 222, 389, c.4 s.73

46 Müslim, İman 232, Tirmizî, İman 13, İbn Mâce, Fiten 15, Dârimî, Rikak 42, Müsned c.1 s.184, 398, c.2 s. 177, 222, 389, c.4 s.73

47 Buhârî, İtisam 2, Müslim, Fedail no:130, Nesâî, Hac 1, Müsned c.2 s.258, 312, 448, 467

152- Ebû Ümame'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

'Hangi kavim hidayetten sonra dalalete düşerse muhakkak cedele (boş tartışmalara) mübtela olurlar. Ardından şu âyeti okudu: ***"Onlar bunu ancak seninle tartışmak için ortaya attılar. Doğrusu onlar kavgacı (cedeli seven) bir kavimdir."*** (Zuhruf 58)

153- Ebû'l-Avvam'dan rivayet edildiğine göre Katade, Allah'u Teâlâ'nın ***"İnsanlardan kimileri var ki, bilgisizce Allah hakkında tartışırlar."*** (Hac 3) âyeti hakkında şöyle dedi: 'Bunlar bidatlerine davet eden bidatçilerdir.'

154- Abdullah b. Amr'dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi: 'Bir grup insan Rasûlullah'ın kapısında oturuyorlardı. Bir kısmı şöyle dedi: 'Allah şöyle şöyle buyurmadı mı?' (Yani aralarında tartışıyorlar âyetleri de delil olarak zikrediyorlardı.) Diyor ki Rasûlullah onları duyunca çıktı. Yüzü nar taneleri patlatılmış gibi kıpkırmızı olmuştu. Buyurdu: 'Siz bununla mı emredildiniz? Veya bu mu size gönderildi? Kur'ân'ı birbiriyle çarpıştırmak mı?! Sizden önceki ümmetler ancak böyle şeylerden helak oldular. Size emredilenleri gözetin ve onlarla amel edin. Size yasaklananlara dikkat edin onlardan uzak durun.'[48]

155- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Kur'ân hakkında tartışmak küfürdür.'[49]

156- Muaz b. Cebel'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Üç Şeyden kaçının: Alimin zellesinden, Kur'ân'la tartışan münafıktan, boynunuzu vurmaya sebep olacak dünyalıktan. Alimin zellesine gelince: Hidayet üzere dininizde onu (her şeyiyle) taklid etmeyin. Yanlış yaparsa da ondan ümidinizi kesmeyin. Münafığın Kur'ân ile tartışmasına gelince. Kur'ân'ın aynen yol işaretleri gibi işaretleri vardır. Bildiklerinize uyun bilmediklerinizi bilene havale edin. Boynunuzu kıracak dünyalığa gelince, şunu bilin ki Allah kimin gönlüne zenginlik koymuşsa asıl zengin işte odur.'[50]

157- Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah şöyle buyurdu: 'Allah size üç hasleti kerih görmüştür. Kil-u kal (dedikodu), çok soru sormak, malı zayi etmek.'[51]

---

48 İbn Mâce, Mukaddime 10, Müsned c.2 s.181, 212

49 Ebû Davud, Sünnet 5 no:4603

50 Taberânî, el-Evsat no:8715

51 Buhârî, Zekat 53, Müslim, Ekdiye 12, 13, Müsned c.2 s.327, 360, c.4 s.246, 249

158- Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah şöyle buyurdu: 'Allah'u Teâlâ sizin için üç şeyden razı olur. O'na ibadet edip hiç bir şeyi ortak koşmamanızdan, hep birlikte Allah'ın ipine sarılıp tefrikaya düşmemenizden, yönetiminizi eline teslim ettiği ulu'l-emre de nasihat etmenizden razı olur. Üç hasleti de kerih görür: Kil-u kal (dedikodu), malı zayi etme, çok soru sorma...'[52]

159- Ebû Hureyre'nin Ömer (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah'ın şöyle buyurduğunu işittim: 'Kader ehliyle (kaderi inkâr edenlerle) aynı mecliste oturmayın... Onlarla bu konuyu açmayın, konuşmayın.'[53]

160- Kasım b. Muhammed'den rivayet edildiğine göre Âişe (radıyallâhu anhâ) şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ***'Sana kitabı indiren O'dur. Onun bir kısım âyetleri muhkemdir. Bu âyetler kitabın esasıdır. Diğer bir kısım da müteşabihtir... Ancak akıl sahipleri düşünürler.'*** (Al'i-İmran 7) âyetini okudu ve şöyle buyurdu: Kitabın müteşabih âyetlerini (fitne maksadıyla) yorumlamaya çalışanları görürseniz bilin ki Allah'ın anlattığı kimseler onlardır. Onlardan uzak durun.'[54]

161- İbrahim et-Teymi babasından rivayet ederek dedi ki: Ali (radıyallâhu anh) bize hutbe verdi ve şöyle dedi: Rasûlullah buyurdu ki: 'Medine -yani haramdır- Ayr dağından Sevr dağına kadar. Burada bir bidat uydurana veya uyduranı barındırana... Allah'ın, meleklerin ve tüm insanların laneti üzerine olsun. Allah kıyamet gününde ondan ne farz ne nafile kabul edecektir.'[55]

162- Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

'İnsanlar peş peşe sormaya devam edecekler. Nihayet şöyle diyecekler: İşte Allah her şeyi yaratan... İyi de Allah'ı kim yarattı. Birinizin zihnine böyle bir (vesvese) gelirse, 'Allah'a iman ettim' desin.'[56]

52 Buhârî, Zekat 53, Müslim, Ekdiye 12, 13, Müsned c.2 s.327, 360, c.4 s.246, 249
53 Ebû Davud no:4710, Müsned c.1 s.30
54 Buhârî, Tefsir 3, Müslim, İlim 1, Ebû Davud, Sünnet 2, Dârimî, Mukaddime 19
55 Buhârî, Medine 1, Cizye 17, Feraiz 21, İ'tisam 6, Müslim, Hacc 463, 467, 469, İtk 20, Adahi 43, 44, Ebû Davud, Menasik 96, Diyat 11, Tirmizî, Vela 30, Nesâî, Dahaya 34, Kasame 10, Müsned c.1 s.81, 108, 118, 119, 122, 126, 151, 152, c.2 s.398, 450, 526, c.3 s.238, 242
56 Buhârî, İ'tisam 3, Bedıul-halk 11, Müslim, İman 212, 214, 215, 216, 217, Ebû Davud, Sünnet 18, Müsned, c.2 s.282, 317, 330, 331, 387, 539, c.3 s.102, c.4 s.166, c.6 s.257

163- Âişe (radıyallâhu anhâ)'dan rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Kim bu işimizde (dinimizde) olmayan bir şeyi uydurursa o merduttur.'[57]

164- Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Öyle fetvalar soracaksınız ki nihayetinde biriniz şöyle diyecek: İşte Allah mahlukatı yarattı. Peki, O'nu kim yarattı.'[58]

165- Yezid b. el-Asam diyor ki: Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'İnsanlar size her şeyi soracaklar. Nihayet şöyle diyecekler: Allah her şeyi yarattı. Peki, O'nu kim yarattı. Yezid dedi ki: Bana Nuhbe b. Sabiğ el-Eslemi anlattı. Bir grup yolcu Ebû Hureyre'ye gelip bu konuyu sordular. Ebû Hureyre de şöyle dedi: 'Allah'u ekber! Can dostum bana ne anlattıysa ya gördüm veya bekliyorum.'[59]

166- Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah şöyle buyurdu: Bir gün muhakkak size şu denilecek: 'İşte Allah, bizi yarattı. Peki, Allah'ı kim yarattı.' Diyor ki: 'Parmaklarımı kulaklarıma koyup bağırdım: Allah ve Rasûlü doğru söyledi.' Allah birdir. Samed'dir. Doğurmamıştır ve doğurulmamıştır. Hiç kimse de O'na denk değildir.'[60]

167- Abdurrahman b. Yezid'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Abdullah b. Mes'ud'un şöyle dediğini işittim: 'Sizler insanların uydurduğu bidatlere karşı dikkatli olun. Çünkü bilin ki din kalplerden bir anda silinmez. Ancak şeytan orada birtakım bidatler uydurur sonunda iman kalpten çıkar gider. İnsanların da Allah'ın kendilerini mükellef tuttuğu namaz, oruç gibi farzları, helali haramı bırakmaları bunun yanında Rabbleri hakkında konuşmaları yakındır. O zamana erişen kaçsın.' Denildi ki: Ey Ebû Abdurrahman! Nereye kaçsın? dedi ki: 'Nereye değil, kalbiyle diniyle kaçsın. Bidat ehlinden hiç kimseyle oturmasın.'

168- Said b. el-Müseyyeb diyor ki: İnsanlar Rabbleri hakkında, melekler hakkında konuşmaya başladığında şeytan onlara önderlik edip, onları putlara tapmaya sürükler.

---

57 Buhârî, Sulh 5, Müslim, Ekdiye 17, İbn Mâce, Mukaddime 2, Müsned c.6 s.146
58 Müsned c.2 s.317
59 Müslim, İman 215, 216
60 Ebû Davud no:4722

169- Hasan el-Basri diyor ki: Muaz şöyle dedi: 'Vefatımdan sonra senin için üç şeyden korkuyorum. Alimin zellesi, Kur'ân'la tartışan münafık ve boynu kıran dünyalık. Kur'ân haktır. Kur'ân'da yolun işaretleri gibi işaretler vardır. Ondan bildiklerinizle amel edin... Dünyada zengin olmayanın dini yoktur.' Abdulmü'min diyor ki: Babama (Hasan el-Basri) sordum: 'Bununla neyi kastediyor?' Dedi ki: Biz de sorduk şöyle cevap verdi: 'Dünyada Salih ameli olmayanın dini yoktur.'

170- Mücahid diyor ki: Abdullah b. Ömer'e denildi ki: Necdet şöyle şöyle diyor. Bunun üzerine İbn Ömer duymuyormuş gibi yapmaya başladı ki kalbine bunlardan bir şey bulaşmasın.

171- Ebû Ümame el-Bahili diyor ki: Hiçbir şirk yoktur ki başlangıcı, kaderi yalanlamakla olmasın. Şirk koşan hiçbir ümmet yoktur ki şirke bulaşmaları kaderi inkâr ile başlamasın. ve siz –bu ümmet- kaderi inkâr edenlerle müptela olacaksınız. Eğer onlarla karşılaşırsanız soru sormalarına fırsat vermeyin ki kalbinize şüphe bulaştırmasınlar.

172- Amr b. Hureys'ten rivayet edildiğine göre, Ömer (radıyallâhu anh) şöyle dedi: 'Re'y sahiplerinden uzak durun. Çünkü onlar sünnet düşmanıdırlar. Hadisleri ezberlemekten aciz kalınca (akıllarınca) re'y'e (görüşlerine) başvurdular. Böylece hem saptılar hem saptırdılar.

173- Ömer b. el-Eşecc'den rivayet edildiğine göre, Ömer (radıyallâhu anh) şöyle dedi ki: 'Bir takım insanlar gelecekler ve Kur'ân'dan sizi şüpheye düşürecek deliller getirerek sizinle tartışacaklar. Onlara sünnetlerle karşı durun. Çünkü sünnet ehli olanlar Allah'ın kitabını daha iyi bilirler.'[61]

174- Ebû Vakid el-Leysi'den rivayet edildiğine göre (dedi ki): Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Huneyn'e geldiğinde, 'Zat-u Envat' denilen, müşriklerin kılıçlarını üzerine astıkları bir ağacın yanından geçtiler. Dediler ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Bize de bir zat-u envat belirle... Bunun üzerine şöyle dedi: 'Allah'u Ekber! Bu Musa'nın kavminin dediğiyle aynıdır: Bunların ilahları (putları) olduğu gibi bize de bir ilah yap... Gerçekten de sizden öncekilerin yollarından gideceksiniz.'[62]

175- Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre, Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Nefsim elinde olana yemin olsun ki sizden öncekilerin

61 Dârimî hd. no:119
62 Tırmizî, 2180, Müsned c.5 s.218

yollarını karış karış, arşın arşın takip edeceksiniz. Öyle ki bir keler yuvasına girseler siz de gireceksiniz. Dediler ki: 'Kimdir onlar ey Allah'ın Rasûlü! Ehli kitap mı?' Buyurdu ki: Ya kim?'[63]

176- Şakik'ten rivayet edildiğine göre dedi ki: Sehl b. Huneyf'in Sıffin günü şöyle dediğini işittim 'Ey insanlar! Görüşlerinizi itham edin (hatalı bilin). Allah'a yemin ederim ki (Hudeybiye günü) Ebû Cendel'in olayına şahit oldum. Rasûlullah'ın emrini çevirme, değiştirme imkanım olsaydı yapardım. Allah'a yemin olsun ki bizler hiçbir durumda kılıçlarımızı boynumuza asmadık ki Allah bizi daha kolay (daha hayırlı) bir yere taşımasın. Ancak bu günümüz (Sıffin) hariç.'[64]

177- İbn Ömer'den rivayet edildiğine göre, Ömer şöyle dedi: Dine karşı görüşünüzü hatalı görün. Yemin olsun ki ictihadımla Rasûlullah'ın emrini geri çevirecek kadar oldum. Ebû Cendel'in olayında olmuştu. Kafirler, Mekkeliler Rasûlullah'ın karşısına oturmuşlardı. Dedi ki: Bismillahirrahmanirrahim yazın. Dediler ki: Böyle yazarsak seni tasdik etmiş oluruz. Ancak 'Bismikellahümme' yazılır. Dedi ki: Allah Rasûlü kabul etti. Bense itiraz ettim. Sonunda Rasûlullah şöyle dedi: 'Ömer görüyorsun ben razıyken itiraz mı edeceksin?' Diyor ki: Ben de razı oldum.[65]

178- Âişe'den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah şöyle buyurdu: 'Allah'ın en sevmediği adam aşırı giden, tartışmacı kimsedir.'[66]

179- İbn Mes'ud'dan rivayet edildiğine göre, Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Kader konuşulursa dilinizi tutun. Ashâbım tartışılırsa dilinizi tutun. Yıldızlardan (fallardan, burçlardan) bahsedilirse dilinizi tutun.'[67]

180- Fatıma bintul-Huseyn'den rivayet edildiğine göre, Ali (radıyallâhu anh) şöyle dedi: 'Elinizden geldiğince tartışmadan uzak durun. Çünkü tartışma dini kökünden yok eder.'

181- Ali b. Ebi Talha'dan rivayet edildiğine göre, İbn Abbas şöyle dedi: Allah Mü'minlere cemaati (birlik olmayı) emretti, ihtilaf ve tefrikayı nehyetti.

63 Buhârî, Enbiya 50, İ'tisam 14, Müslim, İlm 6, İbn Mâce, Fiten 17, Müsned c.2 s.325, 327, 336, 337, 450, 511, 527, c.3 s.84, 89, 94

64 Buhârî, Cizye 18, Müslim, İ'tisam 7, Cihad 95

65 Buhârî, Cizye 18, Müslim, Cihad 90, 91, 92, 93, 94

66 Buhârî, Tefsir 37, Mezalim 15, Ahkam 34, Müslim, İlm 5, Tirmizî, Tefsir 23, Nesâî, Kudat 34, Müsned c.6 s.55, 63, 205

67 Taberânî, el-Kebir c.10 s.198, Ebû Nuaym, Hilye c.4 s.108

Geçmişlerin ne sebeple helak olduklarını da haber verdi: Tartışmalar ve husumetler (düşmanlıklar).

182- Muhammed b. Hanefiyye diyor ki: 'İnsanların husumet ve tartışmaları Rabbleri hakkında olmadıkça dünya bitmeyecektir.'

183- Ebû'l-Aliye diyor ki: Sakın ha! Şu insanların arasına nefret ve düşmanlık eken görüşlerden uzak durun. Bunu Hasan'a anlattım dedi ki: Hem doğru söylemiş hem de kâmil bir nasihatte bulunmuş. Aynısını Hafsa binti Sirin'e anlattım. Dedi ki: Bunu Muhammed (b. Sirin)'e anlattın mı? dedim ki: Hayır. Dedi ki: Anlat öyleyse.

184- Havşeb diyor ki: Bir adam Hasan el-Basri'ye gelip dedi ki: Ebû Said! Seninle tartışmak istiyorum. Hasan dedi ki: Çekil git. Ben dinimi iyi biliyorum. Seninle ancak dininden şüphe eden tartışır.

185- Ömer b. Abdulaziz diyor ki: 'Dinini tartışma konusu edenin şüpheleri çok olur.' Veya şöyle dedi: 'Çok görüş değiştirir.'

186- Asmai anlatıyor: Halil b. Ahmed şöyle derdi: 'Her cedelden sonra muhakkak onu iptal eden çürüten bir cedel doğar.'

187- Amr b. Kays diyor ki: Hakem b. Uteybe'ye dedim ki: İnsanları bu görüşlerin peşinden koşmaya iten nedir? dedi ki: Tartışmalardır.

188- Anbese el-Has'emi diyor ki: Cafer b. Muhammed'in şöyle dediğini işittim:'Dinde husumetten, tartışmalardan kaçının. Çünkü bunlar kalbi meşgul eder, nifakı doğurur.'

189- Asmai anlatıyor: Ala b. Cerir anlattı dedi ki: Ahnef b. Kays şöyle dedi: 'Çok tartışmak kalpte nifağı doğurur.'

190- Avvam b. Havşeb diyor ki: Muaviye b. Kurre'nin şöyle dediğini işittim: 'Şu yaygın olan tartışmalardan kaçının. Çünkü bunlar amelleri heder ederler.'

191- Herem b. Hayyan diyor ki: Kelam ehli olan şu iki konumdan birindedir: 'Bu ilimde eksik kalırsa mağlub olur, ilerlerse günahkâr olur.'

192- Abdussamed Merduveyh diyor ki: Fudayl b. İyaz'ın şöyle dediğini işittim: 'Husumet ehli insanlarla tartışmayın. Çünkü onlar Allah'ın âyetlerine dalarlar.'

193- Mansur b. Ebi Müzahim anlattı, dedi ki: Bana Kûfe ehlinden sika (güvenilir) olan biri anlattı: Hammad b. Ebi Hanife bir konuda şahitlik yapmak için o zaman kadı olan Şerik b. Abdullah'a müracaat etti. Şerik dedi ki: Senin şahitliğini kabul etmem. Dedi ki: Neden benim şahitliğimi reddediyorsun? dedi ki: Şunu söyleyeyim ben kesinlikle seni soyundan-sopundan itham etmiyorum. Ancak dini konularda tartışmayı ne zaman bırakırsan o vakit şahitliğini kabul ederim.

194- Tâvûs diyor ki: Bir adam İbn Abbas'a şöyle dedi: 'Hevamızı (görüşümüzü) sizin görüş (heva) gibi kılan Allah'a hamdolsun.' Ona dedi ki: Her heva dalalettir.

195- Salim b. Abdullah anlattı, dedi ki: Abdullah b. Ömer şöyle dedi: İslâm dininde şu görüşlerden (hevalardan) herhangi birinin kalbime bulaşmasına sevindiğim kadar hiçbir şeye sevinmedim.

196- Tâvûs diyor ki: Allah Kur'ân'da nerede bir hevadan (görüşe ittiba) bahsetmişse kınayarak bahsetmiştir.

197- İbn Şübrüme diyor ki: Şa'bi şöyle dedi: 'Bunların 'heva' diye isimlendirilmesinin sebebi, sahiplerini cehenneme 'ihva' etmelerinden yani yuvarlamalarındandır.'

198- Humeyd diyor ki: Ebû'l-Aliye şöyle dedi: 'Şu iki nimetin hangisi daha büyük bilemiyorum: Allah'ın beni şirkten kurtarıp İslâm'a kavuşturması mı yoksa İslâm'da herhangi bir hevaya tabi olmaktan korumuş olması mı?'

199- Amr b. Malik'ten rivayet edildiğine göre, Ebû'l-Cevza şöyle diyor: 'Evime maymunların, domuzların komşu olması onlardan birinin (heva ehlinin) bana komşu olmasından daha iyidir.'

200- Fudayl b. İyaz anlattı, Mansur b. İbrahim şöyle dedi: 'İnsan şeytana bir kapı bırakmadığında şeytan şöyle der: Nerden ona gireyim? Sonra şöyle dedi: Bilakis heva kapısından gideyim, oradan girerim.'

201- Hasan diyor ki: Heva ehli olanlar Yahudi ve Hristiyanlar gibidir.

202- Muhammed b. Sirin diyor ki: Selef imamları irtidad ehlinin ve küfre atılanların heva ehli olduğunu derlerdi.

203- Kurra b. Halid anlatıyor: Muhammed b. Sirin şöyle dedi: 'Deccal çıksa öyle görüyorum ki heva ehli onun peşinden gidecekler.'

204- Velid anlatıyor, diyor ki: Evzai'nin şunu anlattığını işittim: İblis askerlerini topladı ve şöyle dedi: Âdemoğluna hangi konudan yaklaşıyorsunuz? dediler ki: Her şeyden. Dedi ki: Peki istiğfar tarafından onları saptırabilir misiniz? dediler ki: Nasıl olur, zira istiğfarın tevhide bağlı olduğunu görüyoruz. 'Bunun üzerine şöyle dedi: Onları istiğfarda bulunmayacakları bir günaha saptıracağım.' (Evzai) Dedi ki: İnsanların arasında hevaya bağlı görüşleri yaydı.

205- Yahya b. Yeman anlatıyor: Süfyan es-Sevri'nin şöyle dediğini işittim: 'Bidat İblis için masiyetten daha sevimlidir. Zira masiyetten tevbe edilir fakat bidatten tevbe edilmez.'

206- Sabit b. Aclan anlatıyor: Enes b. Malik, Said b. Müseyyeb, Hasan el-Basri, Said b. Cübeyr, Şa'bi, İbrahim en-Nehai, Ata b. Ebi Rebah, Tâvûs, Mücahid, Abdullah b. Ebi Müleyke, Zührî, Mekhul, el-Kasım Ebû Abdurrahman, Ata el-Horasani, Sabit el-Bünani, Hakem b. Uteybe, Eyyub es-Sahtiyani, Hammad, Muhammed b. Sirin, Ebû Amir -Nitekim kendisi Ebû Bekir dönemine yetişmişti- Yezid er-Rakkaşi, Süleyman b. Musa... Bunların hepsine yetiştim. Hepsi bana cemaatle beraber olmayı emrediyor heva ehlinin peşinden gitmekten nehyediyorlardı.

207- Hişam'dan rivayet edildiğine göre, Hasan şöyle derdi: Heva ehliyle beraber oturmayın, onlarla tartışmayın, onları dinlemeyin.

208- Hammad b. Zeyd'den rivayet edildiğine göre, Eyyub şöyle dedi: Hasan'ın dönemine yetiştim Allah'a yemin olsun ki bu -yani kaderi (inkârı)- ağzından çıkmadı.

209- Said b. Amir anlatıyor, Esma'nın şöyle dediğini işittim: -Heva ehlinden- İki adam Muhammed b. Sirin'in yanına girdiler. Dediler ki: Ebû Bekir, sana hadis verelim. Dedi ki: Hayır. Dediler ki: Peki Allah'ın kitabından bir âyet okuyalım. Dedi ki: Hayır olmaz. Sonra şöyle dedi: Ya kalkın gidin veya ben kalkıp gideceğim. Adamlar çıkıp gittiler. Orada bulunan bazıları şöyle dediler: Âyet okusalardı sana ne olurdu? dedi ki: Şundan endişe ettim, âyeti okur da (manasını) tahrif ederler sonra bu benim kalbime vesvese olur.

210- Ebû Kilabe diyor ki: Onlarla oturmayın, aralarına karışmayın. Çünkü sizi dalaletlerine batırmalarından, bildiğiniz birçok konuda sizi şüpheye düşürmelerinden emin olamam.

211- Eyyub es-Sahtiyani diyor ki: Ebû Kilabe bana şöyle dedi: 'Eyyub! Benden şu dört şeyi ezberle: Kur'ân'ı görüşüne (aklına) göre tefsir etme, kader konusuna dalmaktan uzak dur, Rasûlullah'ın Ashâbı tartışılırsa dilini muhafaza eyle, heva ehlinin sözlerinden bir şeyin kulağından girmesine izin verme.'

212- Eyyub anlatıyor, Ebû Kilabe şöyle dedi: 'Bidat uyduran hiçbir kavim yoktur ki (Müslümanlara karşı) kılıç çekmeyi helal görmesin.'

213- Ma'mer anlatıyor, diyor ki: Tâvûs'un oğlu oturuyordu. Mutezile mezhebine mensup bir adam geldi, konuşmaya başladı. Bunun üzerine Tâvûs'un oğlu parmaklarıyla kulaklarını tıkadı. Oğluna da şöyle dedi: Evladım sen de kulaklarını sıkıca kapat ki bunun konuşmalarından bir şey duymayasın. Ma'mer diyor ki: Şunu demek istiyor, kalp zayıftır etkilenebilir.

214- Abdurrezzak anlatıyor: İbrahim b. Yahya bana şöyle dedi: Görüyorum ki sizde Mutezile olanlar çok. Dedim ki: Evet senin de onlardan olduğunu söylüyorlar. Dedi ki: Peki şu dükkana girsek biraz konuşsak benimle gelir misin? dedim ki: Hayır. Dedi ki: Neden? dedim ki: Çünkü kalp zayıftır. Din de tartışmada galip gelenin değildir.

215- Cafer b. Berkan'dan rivayet edildiğine göre, Ömer b. Abdulaziz bir adama heva ehlini sordu. Adam dedi ki: Mektebe giden çocuğun ve bedevilerin dinine sarıl. Gerisiyle de ilgilenme.

216- Evzai diyor ki: Ömer b. Abdulaziz şöyle dedi: 'Bir grup insanın dini konuda herkesten gizli kendi aralarında fısıldaştığını görürsen bil ki onlar bir dalalet inşa etmektedirler.'

217- Yusuf b. Esbat diyor ki: Muhammed b. Nadr el-Harisi'nin şöyle dediğini işittim: 'Bidat ehli birini, -bidat ehli olduğunu bilerek- dinleyen kimseden İsmet (Allah'ın koruması) kaldırılır, nefsiyle baş başa bırakılır.'

218- Hammad b. Seleme anlatıyor, Yunus b. Ubeyd şöyle dedi: 'Ne hükümdarların, ne de bidat ehlinin meclisinde bulun!'

219- Ahmed b. Yunus anlatıyor, dedi ki: Bir adam Süfyan'a şöyle dedi- ben de duyuyordum-: Ebû Abdullah! Bana nasihat et! Dedi ki: Akıl yürütmelerden, tartışmalardan uzak dur. Hükümdarlardan da uzak dur.

220- Asım el-Ahval'dan rivayet edildiğine göre, dedi ki: Katade şöyle dedi: Ey Ahval! Bir adam bir bidat uyduracak olursa anlatılması gerekir ki insanlar ondan sakınsınlar.

221- Evzai diyor ki: 'Bidatini bizden gizleyenin ülfetinden korkulmaz.'

222- İbn Şevzeb diyor ki: Kesir b. Ziyad'a şöyle dedim: Falanın hey'eti (siması) ne kadar güzel. Dedi ki: Bu senin gördüğün, asıl heva ve bidat ehlinde olanları anlat.

223- Yahya b. Ebi Kesir diyor ki: Yolda bir bidat sahibiyle karşılaşırsan kendine başka yol tut.

224- İsmail et-Tusi diyor ki: İbn 'ul-Mübarek bana şöyle dedi: Meclisin yoksullarla beraber olsun. Sakın ha bidat ehli biriyle aynı mecliste oturma.

225- Abdussamed anlatıyor: Fudayl b. İyaz'ın şöyle dediğini işittim: Bir adama biri gelip istişare etse sonra da o adam onu bidat ehli birine yönlendirse İslâm'ı aldatmış olur. Bidat ehlinin yanına gitmekten de uzak durun, çünkü onlar haktan saptırırlar.

226- Fudayl'ın şöyle dediğini de işittim: 'Bidat ehli biriyle aynı mecliste oturma. Allah onun amelini iptal etmiş ve İslâm'ın nurunu kalbinden söküp almıştır. Allah bir kulu da severse ona helal lokma nasip eder.'

227- Fudayl şöyle de dedi: Dini konularda bidat ehli birine güvenme. İşlerinde onunla istişare etme. Yanında oturma. Bidat ehli biriyle beraber oturanı Allah kör eder.

Allah'ın bazı melekleri vardır, zikir halkalarını ararlar. Dolayısıyla kiminle beraber oturduğuna dikkat et. Kesinlikle bidat ehli olmasın. Çünkü Allah asla onların yüzüne bakmaz. Nifağın alameti de kişinin bidat ehli biriyle oturup kalkmasıdır.

Ruhlar grup grup ordular gibidir. Birbirlerini tanıyanlar ülfet bulurlar, tanımayanlar ihtilaf ederler. Sünnet ehli birinin bidat ehli biriyle dostluğu ancak nifak ile olur.

-İnsanların en hayırlı olanlarının dönemine yetiştim. Hepsi sünnet ehli, insanları da bidat ehlinden sakındıran kimselerdi.

-İslâm ve sünnet üzere ölene ne mutlu! Eğer öyle ise o zaman 'Maşaallah' sözünü çok çok söylesin.

228- Hişam b. Hassan'dan rivayet edildiğine göre, Hasan el-Basri şöyle dedi: Allah bidat sahibi birinin namazını, orucunu, haccını, umresini, cihadını, farzını, nafilesini kabul etmez.

- Allah bidat ehli birinden hiçbir şey (amel) kabul etmez.

229- Abdussamed diyor ki: Fudayl b. İyaz'ın şöyle dediğini işittim: Bidat ehli birinin hiçbir ameli Allah katına çıkarılmaz.

230- İbrahim b. Meysere diyor ki: Bidat ehli birine saygı gösteren İslâm'ı yıkmaya yardımcı olmuş olur.

231- Abdussamed anlatıyor: Bize Abdullah b. Ömer es-Serahsi anlattı, dedi ki: Bidat ehli bir adamın yanında bir yemek yedim. İbnu'l-Mübarek bunu haber alınca şöyle dedi: Otuz gün onunla konuşmayacağım.

232- Abdussamed anlatıyor: Fudayl b. İyaz'ın şöyle dediğini işitim: İbn u'l-Mübarek şöyle derdi: 'Bidat ehli birinin malından daha bereketsiz bir mal görmedim.' Şöyle de derdi: 'Allah'ım bir bidat ehlinden bana iyilik gelmesine fırsat verme ki, kalbim onu sevmesin.'

233- İbrahim diyor ki: Bidat ehlinin gıybeti yoktur.

234- Hasan el-Basri diyor ki: Üç kişi vardır ki bunların hürmeti yoktur. Biri de bidatinde aşırıya giden bidatçi.

- Bidat sahibinin, fıskını açıktan işleyen fasığın gıybeti yoktur.

- Bidat ehlinin gıybeti yoktur.

235- İbn Şevzep diyor ki: Kesir Ebû Sehl diyor ki: Denilir ki heva ehlinin hürmeti yoktur.

236- Abdussamed anlatıyor: Fudayl b. İyaz şöyle dedi: Mü'min şüphe geldiğinde durur. Bidat ehli birinin yanına gidenin hürmeti yoktur. Allah da bir kulu severse onu Salih amel işlemeye muvaffak kılar. Allah'a yoksulları sevmekle yaklaşın.

237- Evzai'den rivayet edildiğine göre Ata el-Horasani şöyle dedi: 'Allah'ın bidat sahibine tevbe nasib etmesi uzaktır.'

238- Abdulaziz b. Ebi Ruzmete'den rivayet edildiğine göre Abdullah b. el-Mübarek şöyle dedi: Bidat sahibinin yüzünde bir zulmet (karartı) vardır. İsterse günde otuz defa yağ sürsün, parlatsın.

239- Muaviye b. Salih anlatıyor. Hasan b. Ebû'l-Hasan dedi ki: 'Allah -Tebareke ve Teâlâ- bidat sahibi birine tevbe izni vermemiştir.'

240- Selam b. Ebi Muti anlatıyor. Bir adam Eyyub'a şöyle dedi: Ey Ebû Bekir! Amr b. Ubeyd görüşlerinden döndü. Dedi ki: Hayır dönmedi. Dedi ki: Ebû Bekir! Gerçekten vazgeçmiş. Eyyub dedi ki: Dönmedi, dönmedi, dönmedi, niye dönmedi? Sen Rasûlullah'ın şu buyruğunu duymadın mı? 'Okun hedefi delip geçtiği gibi dinden çıkar giderler. O ok tekrar yerine (aynı yoldan) dönmeden dinlerine dönmezler.'[68]

241- Avf b. Ebi Cümeyle anlatıyor. Halid b. Sabit er-Ribiy şöyle dedi: 'Bana ulaştı ki, İsrailoğullarında bir genç vardı. Kitabı okudu, büyük ilim tahsil etti. Ama batmış biriydi. İlmiyle şan ve mal elde etmek istedi. Bunun için bir bidat uydurdu. Gerçekten dünyada şöhret, mal kazandı. İleri bir yaşa gelinceye kadar böyle kaldı. Bir gece yatağında yatarken şöyle düşündü. Diyelim ki insanlar bunu bilmiyorlar, peki ya Allah uydurduğum bidati bilmiyor mu? Ecelim de yaklaştı. Tevbe etsem. Tevbe de öyle bir hale vardı ki şunu yaptı. Boynuna bir zincir takıp mescitteki direklerden birine kendini bağladı ve şöyle dedi: Allah hakkımda tevbe indirene kadar veya burada ölene kadar buradan ayrılmayacağım. İsrailoğullarında vahiy garip bir durum değildi. Allah'u Teâlâ onun hakkında peygamberlerden birine şöyle vahyetti: 'Sen seninle benim aramda kalan bir günah işleseydin -ne kadar büyük bir günah olursa olsun- tevbeni kabul ederdim. Ancak saptırdığın kullarım ne olacak. Onlar (bu bidat üzere) öldüler ben de onları cehenneme attım. Tevbeni kabul etmem.

242- Ma'mer anlatıyor. Eyyub dedi ki: Ebû Kilabe ***"Şüphesiz ki buzağıyı ilah edinenlere, Rabblerinden bir gazap ve dünya hayatında da zillet erişecektir. İftiracıları böyle cezalandırırız."*** (A'raf 152) âyetini okuduğunda şöyle derdi: Kıyamet gününe kadar her iftiracının cezası budur: Allah onu zelil eder.'

243- Selam b. Ebi Muti'den rivayet edildiğine göre dedi ki: 'Eyyub heva ehli bir adam gördü, şöyle dedi: Ben bunun yüzünde zilleti görüyorum. Ardından şu âyeti okudu: ***"Şüphesiz ki buzağıyı ilah edinenlere, Rabblerinden bir gazap ve dünya hayatında da zillet erişecektir. İftiracıları böyle cezalandırırız."*** (A'raf 152) ve şöyle dedi: Bu ceza her iftiracı için geçerlidir.

Selam diyor ki: Eyyub bidat ehlinin hepsine 'Harici' derdi. Şöyle diyordu: Haricilerin isimleri farklı olmuş, kılıçta birleşmişlerdir.

68 Bu hadisi Buhârî, Tevhid 57, Müsned c.3 s.15, 64 rivayet etmişlerdir.

Selam diyor ki: Bidat ehli bir adam Eyyub'a şöyle dedi: Sana bir kelime soracağım. Eyyub sırtını döndü gitti ve şöyle cevap verdi: Hayır! Yarım kelime de sorma.

244- Galip el-Kattan'dan rivayet edildiğine göre dedi ki: Rüyamda Malik b. Dinar'ı gördüm. Aynen oturduğu yerde oturuyordu. Parmağıyla da işaret ederek şöyle diyordu: İnsanlardan iki sınıf var ki onlarla oturmayın. Çünkü onlarla oturmak her Müslümanın kalbini ifsad eder. Bidatinde aşırı gitmiş bidat sahibi, müsrif bir dünya ehli. Sonra şöyle dedi: Bunu bana Hâkim anlattı. Hâkim de onun meclisinde bulunanlardan biriydi. Benimle aynı halkadaydı. Dedim ki: Ey Hâkim! Malik'e bu sözü sen mi anlattın? dedi ki: Evet. Dedim ki: Kimden aldın? dedi ki: Müslümanların büyük imamlarından.

245- İshak b. İsa diyor ki: Malik b. Enes şöyle dedi: Tartışmada biri diğerinden daha güçlü her bir adam çıktığında onun cedeli yüzünden Cebrail'in Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e indirdiği vahyi bırakıyoruz.

246- Muhammed b. Hatim b. Yeziğ dedi ki: İbnu't-Tabba'nın şöyle dediğini işittim: Bir adam Malik b. Enes'e geldi, bir sor sordu. Malik: Rasûlullah şöyle buyurdu... (Diyerek sorusunu cevapladı) Adam şöyle dedi: Peki ya şöyle şöyle olursa? Bunun üzerine Malik: ***"Onun (Rasûlün) emrine muhalif olanlar başlarına bir fitne gelmesinden veya can yakıcı bir azabın onları yakalamasından korksunlar."*** (Nur 63) âyetini okudu ve şöyle dedi: Tartışmada mahir olan her bir adam geldiğinde Cebrail'in Rasûlullah'a indirdiğini geri mi çevirecek!

247- Abdullah b. Mesleme b. Ka'neb anlatıyor: Malik b. Enes şöyle dedi: Ne ile oynarsan oyna ama dinin ile alakalı meselelerle oynama.

248- Bekr b. Mudar anlatıyor: Evzai şöyle dedi: Allah bir kavmin şerrini irade buyurduğunda onları cedele mübtela kılar, amelden mahrum eder.

249- Yunus b. Abdilala diyor ki: Şafiî'ye dedim ki: 'Ey Ebû Abdullah! Üstadımız Leys b. Sa'd'ın onun hakkında (yani bidat sahibi) ne dediğini biliyor musun? Şöyle derdi: Suyun üzerinde yürüdüğünü bilsen bile ona güvenme, kale alma, ve de onunla konuşma. Şafiî dedi ki: Allah'a yemin olsun ki özetlemiş.

250- Rebi diyor ki: Şafiî'nin şöyle dediğini işittim: (Irak ehlinden bir adam onunla münazara yapıyordu, kelam ilmine daldı) Bunun üzerine Şafiî şöyle dedi: Bu kelam ilmindendir, bırak.

Şöyle dediğini de işittim: 'Allah'u Teâlâ'nın bir kulu şirk dışında nehyetmiş olduğu bir günaha düşürmesi onun için kelamdan hayırlıdır.

251- Yunus b. Abdilala anlatıyor: Şafiî bana şöyle dedi: Ey Ebû Musa! İlim tahsil et. Ben kelam ehlinden öyle sözlere muttali oldum ki bunu bir Müslümanın söyleyebileceğini sanmıyorum.

252- Hasan b. Abdulaziz el-Ceravi anlatıyor: Dedi ki: Şafiî delilsiz görüşlerle konuşmayı şiddetle nehyederdi. Şöyle diyordu: Bunlar birbirlerine muhalefet ettiklerinde 'Kafir oldun' derler. Halbuki ilim ehli 'hata ettin' derler.

253- Ebû Sevr diyor ki: Şafiî'nin şöyle dediğini işittim: Kelam ilmini giyip iflah olan kimse yoktur.

254- Rebi anlatıyor: Şafiî kürsüden iniyordu, mescitte de bir grup kelam ilminden bir şeyler konuşuyorlardı. Onlara şöyle dedi: 'Ya hayırlı şeyler konuşun veya yanımızdan kalkın gidin.'

255- Bişr b. Velid el-Kindi diyor ki: Ebû Yusuf'un şöyle dediğini işittim: 'Simya (büyü) ile mal kazanmaya çalışan iflas eder, dini kelamda arayan da zındık olur.'

256- Ali b. el-Medini diyor ki: 'Falan müşebbihedir' diyenin cehmiyeye mensup olduğunu, 'Falan cebriyedir' diyenin kaderiye mezhebine mensup olduğunu, 'Falan nasibidir' diyenin de rafizi olduğunu biliyoruz.

257- Abdurrahman b. Hamdan anlatıyor, dedi ki: Tarsus'tayken bir arkadaşım vardı. Aynı evdeydik. Suri'nin, Antaki'nin, ve kelam ehlinin kitaplarına yöneldi. Ben de yapma diye nasihat ediyordum, beni dinlemiyordu. Ancak bir gün gelip 'Ben tevbe ediyorum' dedi. Dedim ki: Bir şey mi oldu? dedi ki: Evet. Bu gece rüyamda kendimi bu evde gördüm. Burnuma misk kokusu geliyordu. Kokuyu takip ettim baktım ki divit okkasından geliyor. Ben de dedim ki: Hayır hadis ilimlerinde.

258- Ahmed b. Zübeyr anlatıyor, dedi ki: Mus'ab ez-Zübeyri şöyle dedi: İshah b. Ebû İsrail benimle münazara etti. Dedi ki: Ben böyle demiyorum -yani Kur'ân hakkında- Ben de cevap verdim. Dedi ki: Bu sözleri şek üzerine söylemiyorum. Ancak bu işin ehli sustuğu için susuyorum. Ben de ona şu şiiri okudum, çok beğendi ve yazdı. Bu şiir yirmi yıl öncesinden söylenmişti:

Kemiklerim tir tir titriyor
Ölüm yakınıma gelmişken mi oturayım.
Her itirazla tartışayım
Dinini dinime hasım kılayım (!)
Bildiklerimi birinin re'yi için
Terk edeyim... Re'y de hiçbir zaman ilim değil
Ben tartışmaları ne yapayım
Sağa-sola beni savunur durur.
Bize sağlam sünnetler konuldu

Hak ortada hiçbir gizli tarafı yok.
Bembeyaz sabah aydınlığı gibi
Cehm'in menheci hiçbir zaman
Amine'nin oğlunun menhecinin yerini tutmaz.
Bildiklerim bana yeter
Bilmediklerimden uzak tutun.
Namaz kılanı asla tekfir etmem
Beni tekfir ederseniz de suçlu demem
Hepimiz kardeştik bir elle
Şüphe sokanları taşladık.
Zorlamalar öyle oldu ki
Bir konuda nice fırkalar doğdu.
Artık bu ev neredeyse çökecek
Kardeş kardeşinden ayrı düşecek.

259- Mus'ab diyor ki: 'Medine ehlinin dinde kelam ilmiyle meşgul olunmasını nehyettiklerini gördük.'

260- Mus'ab diyor ki: Malik b. Enes'in şöyle dediğini haber aldım: 'Dinde kelam ile meşgul olmak, her yönüyle kerih gördüğüm bir şeydir. Bölge alimlerimiz nezdinde de hep kerih görülmüştür: Kaderiye, cehmiye ve benzerleri. Ben sadece amel yönü olan kelamı severim. Allah hakkındaki

kelam ise burada susmak evladır. Çünkü alimlerimizin bunu nehyettiklerini gördüm... Amel tarafı olan hariç.

261- Süfyan b. Uyeyne diyor ki: İbn Şübrüme şöyle dedi:

Desem ki ibadete sarılın, sabredin

Derler ki: Hayır! Münazara efdaldir.

Peygamberin Ashâbına muhalifler

Hak yola karşı kör ve cahiller.

262- Hadis ehlinden bir genç Ebû Zur'a'nın meclisinde şu beyitleri okudu. O da çok beğendi, ben de o beyitleri yazdım:

Muhammed'in dini hadisleridir.

Kişi için eserleri ne güzel binektir.

Hadisten, ehlinden başka yol arama

Görüş (Re'y) gece hadis ise gündüzdür.

Kişi bazen hidayetin izinden şaşar

Güneş her şeyiyle aydınlatsa da...

263- Mutarrif b. eş-Şehhir diyor ki: Bu re'ylerin hepsi bir görüşte birleşseydi şöyle denilebilirdi: Herhalde hak buradadır. Ancak bu kadar ihtilaflı olunca akıl sahibi bilir ki 'hak farklı farklı' olmaz.

264- Ebû Süleyman er-Rumi diyor ki: Bir gece Müslümanlara dua ettim. Köşeden şöyle bir ses duydum: Bu değiştirmeyenler, tahrif etmeyenler içindir.

SELEF İMAMLARININ ITİKÂDI

Ehl-i Sünnetin Genel Itikâdi Esasları, Bu Esaslara Sarılma ve Nesilden Nesile Aktarıp Muhafaza Etme Konusunda Selef İmamlarından Rivayet Edilen Eserler:

Ebû Abdullah Süfyan b. Said es-Sevri'nin akidesi:

265- Ali b. Harb el-Mevsili anlattı. Şuayb b. Harb'ın şöyle dediğini işittim: Ebû Abdullah Süfyan b. Said es-Sevri'ye dedim ki: Allah'u Teâlâ'nın bana fayda ihsan edeceği sünnetten bir hadis anlatır mısın? Öyleki yarın Allah'ın huzuruna çıktığımda ve beni sorguya çekip 'Bunu kimden öğrendin' dediğinde 'Rabbim bunu bana Süfyan es-Sevri anlattı, ondan dinledim' diyeyim. Hem ben kurtulayım hem sen sevaba nail olasın.

Bana şöyle dedi: 'Ey Şuayb! Bu önemli hem de ne önemli! Yaz bakalım: 'Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla... Kur'ân Allah kelamıdır, mahluk değildir. O'ndan geldi ve O'na rücu edecektir (dönecektir). Bundan başkasını söyleyen kafirdir. İman da söz, amel ve niyettir, artar-eksilir. Taatlerle artar masiyetlerle eksilir. Amel olmadan söz geçerli değildir. Niyet olmadan da söz de amel de geçerli değildir. Sünnete muvafık olmadan da söz de, amel de, niyet de geçerli değildir.' Şuayb diyor ki: Dedim ki, sünnete muvafık ne demek? dedi ki Şeyhayn'ı, Ebû Bekir ve Ömer'i üstün görmektir. Ey Şuayb! Osman ve Ali'yi diğerlerinden üstün görmedikçe yazdıklarımın sana faydası yoktur. Aynı zamanda Rasûlullah'ın cennetlik olduğuna şahitlik ettiği aşere-i mübeşşere'den –nitekim hepsi de Kureyşlidir- başkasının cennetlik veya cehennemlik olduğuna hüküm vermekten kaçınmadan sana bu yazdıklarımın bir faydası olmaz. Ey Şuayb b. Harb! Mestler üzere meshetmeyi çıkarıp ayakları yıkamaktan daha geçerli görmedikçe yazdıklarımın bir faydası olmaz. Ey Şuayb b. Harb! Namazda besmeleyi gizli okumayı açıktan okumaktan daha faziletli görmedikçe buyurduklarımın sana bir faydası olmaz. Ey Şuayb b.

Harb! Kadere, hayrına ve şerrine, acısına ve tatlısına... Bunların hepsinin Allah'tan olduğuna iman etmeden bu yazdıklarımın sana bir faydası olmaz. Ey Şuayb b. Harb! Allah'a yemin olsun ki Kaderiye mezhebinin dediğini Allah demedi, melekler demedi, peygamberler demedi, cennet ehli demedi, (hatta) cehennem ehli de demedi, onların kardeşi olan melun İblis bile demedi.

Allah'u Teâlâ buyuruyor ki: ***"Heva hevesini ilah edinen, Allah'ın (sapacağını) bilerek saptırdığı, kulağını ve kalbini mühürlediği, gözünün üzerine de perde çektiği kimseyi gördün mü? Şimdi onu Allah'tan sonra kim doğru yola iletecektir? Hiç düşünüp öğüt almaz mısınız?"*** (Casiye 23)

"Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz." (İnsan 30)

Melekler de şöyle demişlerdir: ***"Seni tesbih ederiz! Bize öğrettiklerin dışında bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Şüphesiz sen Alim ve Hâkim olansın."*** (Bakara 32)

Musa şöyle demiştir: ***"Bu, ancak senin imtihanındır. Bununla dilediğini saptırır."*** (A'raf 155)

Nuh şöyle demiştir: ***"Eğer Allah sizi azdırmayı dilemişse, size öğüt vermek istesem de, öğüdüm size fayda vermez. Rabbiniz O'dur. Ancak O'na döndürüleceksiniz."*** (Hud 34)

Şuayb şöyle demiştir: ***"Rabbimizin dilemesi müstesna: Sizin dininize dönmemiz bizim için olacak bir şey değildir. Rabbimiz ilmiyle her şeyi kuşatmıştır."*** (A'raf 89)

Cennet ehli de şöyle demiştir: ***"Bizi buna hidayet edene hamdolsun. Allah bizi hidayete ulaştırmasaydı, biz hidayeti asla bulamazdık."*** (A'raf 43)

Cehennem ehli de şöyle demiştir: ***"Rabbimiz! Bize bedbahtlığımız galip geldi ve biz sapmış bir kavim olduk."*** (Mü'minun 106)

Kardeşleri İblis de şöyle dedi: ***"Rabbim! Beni azdırdığından dolayı..."*** (Hicr 39)

Ey Şuayb b. Harb! Muttaki olsun günahkâr olsun (her mü'minin) arkasında namaz kılmayı meşru görmedikçe, cihadın kıyamet gününe kadar

devam edeceğine inanmadıkça, adaletli olsun zalim olsun sultanın sancağı altında sabretmedikçe yazdıklarımın sana faydası olmaz. (Şuayb diyor ki) Dedim ki: Ebû Abdullah! Her namaz mı? dedi ki: Hayır! Ancak Cuma ve bayram namazları... İmamlardan kim bulunursa arkalarında namaz kıl. Başka namazlarda ise muhayyersin, sadece dinine itimad ettiğin ve ehli sünnete mensup olduğunu bildiğinin arkasında kıl. Ey Şuayb b. Harb! Allah'ın huzurunda durduğunda ve bu sözleri sorduğunda de ki: 'Ya Rabbi! Bu meseleleri bana Süfyan b. Said es-Sevri anlattı.' Sonra beni Rabbimle baş başa bırak.

Ebû Amr Abdurrahman b. Amr el-Evzai'nin akidesi:

266- Muaviye b. Amr bize anlattı, dedi ki: Bize Ebû İshak anlattı, dedi ki: Evzai'ye sordum... Bana dedi ki: Sünnet üzere sebat et! Bu işin ehli nerede durduysa sen de o sınırda dur! Ne demişlerse aynısını söyle! Neyden uzak durmuşlarsa sen de uzak dur! Selef-i salihinin yolunu tut. Zira onlara yeten sana da yeter. Şam ehli bu fitneden habersizdi. Ancak sonra bu fitneyi benimsemiş bazı Iraklılar gelip aralarına soktular. Fukaha ve ulema reddiyesini verseler de Şamlıların bazı gruplarının kalbine sızdı. Bu sefer dillerine dolayıp meşru gördüler, başkalarının yaşadığı ihtilafı onlar da yaşadılar. Ancak ben bu fitnenin şerrini Allah'ın kaldıracağından ümidimi kesmiş değilim. Bu kadar ayrılık, ihtilaf ve nefretten sonra birbirini seven kardeşler olarak dönecekler. Eğer bu durum hayırlı bir şey olsaydı selefinizden mahrum edilip sadece size yaşatılmazdı. Yoksa sizin taşıdığınız bir faziletten dolayı onlara nasip olmayan bir hayır sizin için saklanmış değildir. Çünkü onlar Rasûlullah'ın Ashâbıydı. Allah'ın seçtiği ve peygamberini içlerinde gönderdiği ve muhteşem sıfatlarla övdüğü kişiler onlardı. Buyuruyor ki: ***"Muhammed, Allah'ın Rasûlüdür. Onunla beraber olanlar kafirlere karşı çok şiddetli, kendi aralarında ise merhametlidirler. Onları rüku edenler, secde edenler, Allah'ın lütfunu ve rızasını arzulayanlar olarak görürsün."*** (Fetih 29)

Süfyan b. Uyeyne'nin akidesi:

267- Bekr b. el-Ferac Ebû'l-Ala anlatıyor, dedi ki: Süfyan b. Uyeyne'nin şöyle dediğini işittim: 'Sünnet (ehli sünnet olmak) on haslettir. Kim bu on haslete sahip olursa sünneti kâmilen elde etmiş olur. Bunlardan birini terk eden sünnetten ayrılmış olur. Kadere iman, Ebû Bekir ve Ömer'in üstünlüğü, Havz-ı Kevser, şefaat, mizan, sırat, imanın söz ve amel olduğu, Kur'ân, Allah kelamıdır, kabir azabı, kıyamet günü dirilmek. Müslüman hakkında şahitliğe binaen kesin hüküm vermeyin.

Ahmed b. Hanbel'in akidesi:

268- Abdus b. Malik el-Attar diyor ki: Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed b. Hanbel'in şöyle dediğini işittim:

Bize göre (ehli) sünnetin temel esasları şunlardır: Rasûlullah'ın Ashâbının benimsediği esaslara sarılmak, onlara uymak. Bidatleri terk etmek. Her bidati dalalet görmek. Tartışmalardan uzak durmak. Bidat ehliyle aynı meclisi paylaşmaktan kaçınmak. Dini meseleler hakkında tartışma, cedel, akıl yürütmeleri bırakmak.

Bize göre de sünnet: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den rivayet edilen eserlerin tümüdür. Sünnet Kur'ân'ı tefsir eder. Kur'ân'ın da delili ve manasıdır. Sünnette kıyas yoktur. Benzeri getirilemez. Akılla, heva hevesle kavranmaz. Sünnet ittibadır, heva hevesten kaçınmaktır. İman edilmesi lazım gelen ve iman etmemesi halinde sünnet ehlinden sayılmayan esaslardan biri de Kadere, hayrına ve şerrine iman etmek, bu hususta gelen hadisleri tasdik etmektir. Bunlar hakkında 'Neden böyle?' 'Nasıl olur?' denilemez. Sadece iman ve tasdik söz konusudur. Bir hadisin izahını bilmeyen, manasını kavramaya aklı yetmeyen bundan muaftır. Tek vazifesi ona iman etmek ve teslimiyet göstermektir. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in kader hakkında varid olan bazı hadislerinde olduğu gibi: Allah'ın ru'yeti (görülmesi) hakkında varid olan hadislerin hepsi... Biraz garip kaçsa da, dinleyen manasını idrak etmese de ona düşen iman etmektir. Ne bu hadislerden ne de sikalardan rivayet edilmiş başka hadislerden bir harfi bile inkâr edemez.

Kimseyle tartışmamalı, münazara etmemelidir. Cedel ilmini de öğrenmemelidir. Nitekim kader, ru'yetullah, Kur'ân (Allah'ın kelamı olması hususu) ve benzerleri sünnette var olan esaslardır ve bunlar hakkında tartışmak nehyedilmiş, kerih görülmüştür. Cedel yolunu benimseyen -vardığı netice isabetli ve sünnete muvafık olsa da- cedeli bırakıp teslimiyet göstermedikçe ve eserlere ittiba etmedikçe ehli sünnet olamaz.

Kur'ân Allah kelamıdır, mahluk değildir. Mahluk değildir demekten çekinme. Çünkü Allah'ın kelamı ondan sadır olmuştur. O'ndan ayrı değildir. Hiçbir bölümü de mahluk değildir. Bu konuda bidat uydurmuş olanlarla münazaradan, 'lafızdır' vb. izahlar yapanlardan uzak dur. 'Bilemiyorum. Mahluk mudur değil midir, bir şey diyemem.' Diyenlerden de uzak dur. O Allah'ın kelamıdır, kesinlikle mahluk değildir. Ru'yetullah'a da Rasûlullah'tan sahih hadislerde rivayet edilen şekliyle iman et.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) de Rabbini görmüştür ve bu husus Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den sahih senedle rivayet edilmiştir.[69]

Bu hadisi İbn Abbas'tan Katade ve İkrime rivayet etmişlerdir. Hakem b. Eban, İkrime'den o da İbn Abbas'tan rivayet etmiştir. Ali b. Zeyd'de, Yusuf b. Mihran'dan o da İbn Abbas'tan rivayet etmiştir.[70] Bize göre hadis zahiri manasına göre anlaşılmalıdır, aynen Rasûlullah'tan rivayet edildiği gibi. Hakkında yorum yapmak bidattir. Ancak biz hadise zahirine göre iman eder ve bu konuda kimseyle tartışmayız. Mizana iman da... Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyuruyor ki: 'Kıyamet gününde bazı kullar tartılacak lakin sinek kanadı kadar ağırlığı olmayacaktır.'[71]

Kulların amelleri de eserde rivayet edildiği şekliyle tartılacaktır.[72] Allah'u Teâlâ buyuruyor ki: ***"Kıyamet gününde adalet terazilerini kurarız."*** (Enbiya 47) Âdemoğullarının amelleri ve sözleri tartılır.' Rasûlullah da buyuruyor ki: İki kelime vardır ki Rahman'ın sevdiği, söylemesi hafif, mizanda ağır: Subhanallahi ve bihamdihi, subhanallahilazim.

Buna iman etmek tasdik etmek gerekir. Bunu reddedenden uzak durmak onunla tartışmaktan kaçınmak gerekir.

Allah'u Teâlâ da kıyamet gününde arada bir tercüman (aracı) olmadan kullarıyla konuşacaktır. Buna da iman edip tasdik etmek gerekir. 'Sizden her biriniz muhakkak Rabbiyle konuşacaktır...' hadisine işaret etmekte.[73]

Havz-ı Kevser'e iman... Kıyamet gününde Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e ait bir havz olacaktır. Ümmeti oraya gelip içecektir. Birden fazla sahih yolla sabit olduğuna göre eni bir aylık mesafe uzunluğunda, bardakları gökteki yıldızlar sayısınca...[74]

---

69 Hadis için bkz. Müsned c.1 s.285, 290

70 Bkz. Tirmizî hd. no:3279

71 Buhârî, Tefsir 6, Müslim, Münafikin 18, Tirmizî, Zühd 13, İbn Mâce, Zühd 3, Müsned c.5 s.154, 155

72 Buhârî, Tevhid 58

73 Buhârî, Menakib 25, Zekat 9, Rikak 49, Tevhid 24, 36, Müslim, Zekat 67, Tirmizî, Kıyamet 1, İbn Mâce, Mukaddime 13, Zekat 28, Müsned c.4 s.256, 377

74 Hadisler için bkz. Buhârî, Meğazi 17, 27, Rikak 53, Müslim, Salat 53, 54, Taharet 37, Fedail 40, Ebû Davud, Sünnet 23, Nesâî, Bey'at 35, 36, Müsned c.2 s.162, 163, 199, c.3 s.14, 17, 26, c.5 s.50, c.6 s.297

Kabir azabına iman... Bu ümmet kabirde imtihan olacak. Kişiye de İman, İslâm, 'Rabbin kim?', 'Peygamberin kim?' konuları sorulacaktır.[75] Kabirdeyken kendisine Allah'ın irade buyurduğu ve dilediği heyet üzere Münker ve Nekir melekleri gelir. Buna da iman ve teslimiyet gerekir.[76] Rasûlullah'ın şefaatine iman... Bazı kavimler de ateşte yanıp kül haline geldikten sonra cehennemden çıkacaklardır. Cennetin kapısında akan bir nehre götürülmeleri emredilecek (o nehre atılınca eski hallerine geleceklerdir). Aynen hadisi şerifte rivayet edildiği şekliyle. Ancak Allah'ın dilediği şekilde olacaktır. Bize düşen iman edip teslimiyet göstermektir.[77]

Deccal'in çıkacağına, alnında 'kafir' yazdığına iman etmek, bu konuda varid olan hadisleri ve anlattıkları tafsilatı tasdik etmek.[78]

Meryem oğlu İsa da yeryüzüne inecek ve onu (Deccal'i) Bab'ul-Lud'da öldürecektir.[79] İman da söz ve ameldir. Artar eksilir.[80]

Nitekim hadisi şerifte, 'Mü'minlerin en kâmil imana sahip olanları ahlâkı en güzel olanlardır.'[81] buyrulmuştur.

Namazı terk eden de kafir olur. Amellerin hiçbirini terk etmek küfrü gerektirmez, namaz müstesnadır. Namazı terk eden kafir olur. Allah kanını helal kılmıştır.[82]

Bu ümmetin Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den sonra en hayırlısı Ebû Bekir'dir. Sonra Ömer b. Hattab sonra Osman b. Affan'dır. Rasûlullah'ın

---

75 Bkz. Buhârî, İlim 24, Vüdu 37, Cuma 29, Küsuf 10, İtisam 2, Müslim, Küsuf 8, Mesacid 123, 125, Nesâî, Cenaiz 115, Dârimî, Salat 187, Muvatta, Küsuf 4, Müsned c.6 s.89, 238, 247, 271, 345, 354

76 Bkz. Tirmizî Cenaiz 70

77 Şefaat hadisi için bkz. Müslim, İman 306, İbn Mâce, Zühd 37, Dârimî, Rikak 96, Müsned c.3 s.11, 25, 79

78 Buhârî, Hacc 30, Ahadis'ul-Enbiya 8, Libas 68, Fiten 26, Tevhid 17, Müslim, İman 270, Fiten 45, 95, 101, 105, Ebû Davud, Melahim 14, Tirmizî, Fiten 56, 62, İbn Mâce, Fiten 33, Müsned c.1 s.277, c.3 s.115, 173, 201, 206, 207, 228, 229, 249, 250, 276, 290, 327, c.5 s.38, 221, 386, 405, 433, c.6 s.140, 456

79 Müslim, Fiten 110, Ebû Davud, Melahim 14, İbn Mâce, Fiten 33, Müsned c.3 s.420, c.4 s.226, c.6 s.75

80 Buna dair hadis için bkz. Buhârî, İman 1 (Bab başlığı olarak varid olmuştur.) İbn Mâce, Mukaddime 1

81 Ebû Davud, Sünnet 14, Tirmizî, Reda 11, İman 6, Dârimî, Rikak 74, Müsned c.2 s.250, 472, 527, c.6 s.47, 99

82 Hadis için bkz. Tirmizî, İman 9, Nesâî, Salat 8, İbn Mâce, İkame 77, Müsned c.5 s.346

Ashâbı bu üçünü nasıl önde gördüyseler biz de önde görürüz. Bu konuda aralarında bir ihtilaf olmamıştır.

Bu üçünden sonra şûra üyesi beş kişi gelir. Ali b. Ebi Talib, Talha, Zübeyr, Abdurrahman, Said. Her biri hilafete layıktır, her biri bir imamdır.

Abdullah b. Ömer'in hadisini esas alırız. Diyor ki 'Rasûlullah hayatta iken Ashâbı da yanındayken, Ebû Bekir sonra Ömer, sonra Osman der susardık.'[83]

Şûra üyesi beş kişiden sonra, Muhacirlerden Bedir ehli, sonra Ensardan olan Bedir ehli. Hicrette ve İslâm'a girmedeki önceliklerine göre...

Bunlardan sonra insanların en faziletlileri, Rasûlullah'ın Ashâbıdır. Ona arkadaşlık yapan her kişi bir sene, bir ay, bir gün, bir saat... veya sadece gören O'nun sahabelerindendir. Sahabelik derecesinden arkadaşlık yaptığı miktar kadar üstünlük vardır.

Sahabelik itibariyle en alt mertebede olan O'nu görmeyen dönemden faziletlidir. Allah'ın huzuruna bütün amelleri işlemiş olarak çıksalar da.

Rasûlullah'a sahabelik yapmış bu kişiler, O'nu görenler, dinleyenler... Bir an bile O'nu iman etmiş olarak görenler bu sahabilikleri sayesinde tâbiînlerden faziletlidirler. İsterse tâbiîn bütün hayır amellerini işlemiş olsunlar.

İmamları, Emirul mü'minini dinlemek ve itaat etmek vaciptir. Muttaki veya günahkâr olsun fark etmez. Hilafete gelen ve insanların etrafında toplanıp razı olduğu her ferde itaat vaciptir.

Ayrıca kılıçla ortaya çıkıp galebe sağlayan ve halife olan da Emirul mü'minin olur.

Gazada emirler komutasında -muttaki olsunlar günahkâr olsunlar- kıyamete kadar devam eder, terk edilemez.

Ganimetleri pay etmek, hadleri tatbik etmek de imamların vazifesidir, terk edilemez. Kimsenin onları bu konuda kınama veya onlarla çekişme hakkı yoktur.

Sadakaları (zekatı) onlara vermek caizdir, geçerlidir. Zekatını onlara verenler -muttaki olsunlar günahkâr olsunlar- vazifesini eda etmiş olur.

83 Buhârî, Feraiz 9, İbn Mâce, İkame 187, Müsned c.2 s.14

Bu imamların veya tayin ettikleri kimselerin arkasında Cuma namazı kılınır. İki rekatla tamamlanır. Kalkıp bu namazı iade eden bidatçidir, eserleri terk etmiş, sünnete muhalif davranmıştır. Cuma'nın faziletinden hiçbir payı olmaz... İmamların (yöneticilerin) arkasında -muttaki olsun günahkâr olsun- namaz kılmayı caiz görmedikçe Cuma'dan bir payı yoktur. Cuma namazında sünnet onlarla iki rekat kılmandır. Kim bu iki rekatı iade ederse bidatçidir. Ayrıca bu şekliyle Cuma'nın kâmil olduğuna inanman gerekir, kalbinde de en ufak bir şüphe taşımamalısın.

İnsanlar üzerinde birlik sağlayıp hilafetini ikrar ettikten sonra Müslümanların imamlarına karşı isyan hangi yolla olursa olsun; ister rıza yoluyla ister kılıç yoluyla... Bu işe kalkışan Müslümanların birliğini yarmış Rasûlullah'tan gelen hadislere de muhalif davranmış olur. İsyan eden bu hal üzere ölürse cahiliye üzere ölmüş olur.

Sultana karşı savaşmak caiz değildir. Hiçbir insanın da ona karşı isyan hakkı yoktur. Bunu yapan bidatçidir, doğru yolu bırakmış sünnetten ayrılmış olur.

Eşkıyalara, Haricilere karşı -insanların yolunu kesiyor malına ve canına musallat oluyorlarsa- savaş caizdir. Kişi de malını ve canını müdafaa için onlara karşı kılıç çekebilir. Gücünün yettiği her şeyle kendini savunabilir.

Ancak bırakıp giderlerse, onları takip etmesi, peşlerinden gitmesi caiz değildir. Bu ancak imamın veya yöneticilerin görevidir. Kişi sadece canını, malını savunur. Kimseyi öldürmemek için de çaba sarf eder. Ancak çatışmada kendini müdafaa ederken bir şekilde saldırganı öldürmek zorunda kaldıysa Allah onu (öldürüleni) uzak eylesin. Müdafaa eden o haliyle öldürülecek olursa ümid ederim ki -hadislerin de ifade buyurduğu gibi- şehit olmuştur.

Bu konuda varid olan hadislerin hepsi onunla çatışmayı emretmiştir. Öldürmeyi, peşinden takip etmeyi, yaralıysa infaz etmeyi kesinlikle emretmemiştir. Esir alırsa da onu öldüremez veya ona had (şeri cezasını) uygulayamaz. Ancak onu yöneticilere teslim eder ve onlar yargılayıp hakkında hüküm verirler.

Kıble ehlinden hiç kimse için işlediği bir amelden dolayı 'cennetliktir' veya 'cehennemliktir' denilemez. Ancak Salih amel işleyen için ümit var olunur, korkulur. Günahkâr hakkında da korkulur, ümit var olunur.

Cehennemi gerektiren bir günah ile Allah'ın huzuruna çıkan kişi, eğer tevbe etmiş ısrarcı olmamışsa Allah tevbesini kabul eder. Allah kullarının tevbesini kabul eder, günahları da affeder. İşlediği günahın cezasını çekmiş bir halde Allah'ın huzuruna çıkan için dünyadaki ceza o günahın kefaretidir. Rasûlullah böyle buyurmuştur.[84]

Cezayı gerektiren günahları işlemiş, ısrar etmiş ve tevbe etmemiş halde Allah'ın huzuruna çıkan Allah'u Teâlâ'nın meşietine tabidir. Allah dilerse ona azab eder dilerse bağışlar.

Kafir olarak çıkarsa azabı haktır, bağışlanmaz.

Evli olduğu halde zina eden kişi, itiraf eder veya hakkında beyyine kaim olursa (4 şahit şahitlik ederse) recm edilir. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) recm etmiş, raşid imamlar da recmetmişlerdir.

Rasûlullah'ın Ashâbından birini, işlediği bir amelden dolayı tenkid eden veya kötülüklerini anlatan bidat ehli sayılır. Hepsini rahmetle anmalı, onlara karşı kalbinde selamet beslemelidir.

Nifak küfrün ta kendisidir. Allah'ı inkâr edip başkasına ibadet ederken açıktan Müslüman olduğunu göstermektir. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) döneminde yaşayan münafıklar böyleydiler.

Bu konuda varid olan 'Üç haslet vardır ki kimde olursa o, münafık olur.' Hadisler daha çok tekidli uyarı mahiyetindedir. Bunları olduğu gibi aktarır, tefsirine dalmayız.

Rasûlullah'ın: 'Benden sonra, birbirlerinizin boynunu vuran kafirler, sapıklar olarak dönmeyin.'[85]

'İki Müslüman kılıcını çekmiş olarak karşı karşıya gelirlerse katil de maktul de cehennemdedir.'[86]

---

84 Hadis için bakınız: Buhârî, İman 11, Menakib'ul-Ensar 43, Tefsir 3, Hudud 8, 14, Ahkam 49, Tevhid 31, Müslim, Hudud 41, Tirmizî, Hudud 12, Nesâî, Bey'at 9, Dârimî, Siyer 16, Müsned c.5 s.314, 320

85 Buhârî, İlim 43, Hacc 132, Meğazi 77, Adahi 5, Edep 95, Hudud 9, Fiten 8, Tevhid 240, Müslim, İman 118, 119, 120, Kasame 29, Fiten 50, Ebû Davud, Sünnet 15, Tirmizî, Fiten 28, Nesâî, Tahrim 29, İbn Mâce, Fiten 5, Dârimî, Menasik 76, Müsned c.1 s.230, 402, c.2 s.85, 87, 104, c.3 s.86, 351, 358, 363, 366, c.5 s.37, 39, 44, 45, 49, 68, 73

86 Buhârî, İman 22, Fiten 10, Diyat 2, Müslim, Fiten 14, 15, Ebû Davud, Fiten 5, Nesâî, Tahrim 29, İbn Mâce, Fiten 11, Müsned, c.4 s.401, 403, 410, 418

'Müslüman'a sövmek fasıklık, onunla savaşmak küfürdür.'[87]

'Kim kardeşine 'ey kafir' derse muhakkak ikisinden biri o hükmü alır.'[88]

'Bir insanın -ağırlığı olmasa bile- soyundan teberri etmesi küfürdür.'[89]

Şeklinde rivayet edilen ve sahih olduğu tespit edilen buyruklarına karşı tavrımız, manasını tefsirini bilmesek de kabul eder teslim oluruz. Hakkında yorum yapmaz, tartışmayız. Bu hadisler ancak benzeri hadislerle izah edilebilir ve de ancak daha kuvvetli delillerle reddedilebilir.

Cennet ve cehennem şu an yaratılmıştır. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur. 'Cennete girdim bir saray gördüm...'[90]

'Kevseri gördüm.'[91]

'Cennete şöyle bir göz attım, baktım ki ehline şu mükafatlar var. Cehenneme şöyle bir göz attım şöyle şöyle azaplar gördüm.'[92]

Bunların yaratılmadığını iddia eden Kur'ân'ı ve Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in hadislerini yalanlamış olur. Cennet ve cehenneme de iman etmiş saymam.

Kıble ehlinden tevhid üzere ölen her kişinin cenaze namazı kılınır, onun için istiğfarda bulunulabilir. İşlediği bir günahtan dolayı -büyük veya küçük olsun- namazı terk edilmez. Hükmü de Allah'a kalmıştır.

Ali b. el-Medini'nin akidesi:

(ve O'ndan nakilde bulunan Selef imamlarının akidesi)

269- Ebû Said Yahya b. Ahmed anlatıyor dedi ki, Ebû Abdullah Muhammed b. Abdullah b. Bestam'ın şöyle dediğini işittim. Diyor ki: Sehl b. Muhammed'in bunu Ali b. Abdullah b. Cafer el-Medini'ye okuduğunu işit-

87 Buhârî, İman 36, Edep 44, Fiten 8, Müslim, İman 116, Tirmizî, Birr 51, İman 15, Nesâî, Tahrim 27, İbn Mâce, Fiten 4, Mukaddime 7, 9, Müsned c.1 s.176, 178, 385, 411, 433, 454, 460

88 Buhârî, Edep 73, Müslim, İman 111, Tirmizî, İman 16, Muvatta, Kelam 1, Müsned c.2 s.18, 44, 47, 60, 112, 113, 142

89 Dârimî, Feraiz 2, İbn Mâce, Feraiz 13, Müsned c.2 s.215

90 Buhârî, Nikah 107, Fedail-u Ashâbı'n-Nebiy 6, Müsned c.3 s.179, 191, 263, 372, 390

91 Müsned c.3 s.103, 115

92 Buhârî, Nikah 88, Rikak 16, 51, Bed'ul-Halk 8, Tirmizî, Cehennem 11, Müsned c.1 s.234, 359, c.2 s.173, 297, c.4 s.429, 443

tim. Ona şöyle demiştir: -Allah seni aziz eylesin- Derim ki: Lazım olan sünnet; öyle ki bundan bir hasleti terk edip benimsemeyen veya iman etmeyenin ehli sünnet olmayacağı sünnet (esasları): Kadere, hayrına ve şerrine iman etmektir. Arkasından bu konudaki hadislere iman ve tasdik gelir. 'Neden?', 'Nasıl?' denilmez. Bize düşen iman etmek ve tasdik etmektir. Tefsirini bilmesek dahi, iman ve teslim yeterlidir gerisi vazife kılınmamıştır.

Örnek olarak Zeyd b. Vehb'in İbn Mes'ud'dan rivayet ettiği, bana sadık (doğru sözlü) ve masduk (sözü doğru kabul edilen, tasdik edilen) anlattı... şeklinde rivayet edilen hadis vb. sikaların rivayet ettiği hadisler.

Bu konuda kimseyle tartışmamalı, münazara etmemelidir. Cedeli de öğrenmemelidir.

Ehli sünnetin esası olan kadere iman ve benzeri meseleler hakkında yorum yapmak mekruh görülmüştür. Bir kişi vardığı kanaatle isabetli olsa da cedeli bırakıp iman üzere iman etmeden ehl-i sünnetten olamaz.

Kur'ân'ı Kerim de Allah'ın kelamıdır, mahluk değildir. 'Mahluk değildir.' Demekte zafiyet gösterme. Allah'ın kelamı Allah'tan ayrı bir şey değildir. Hiçbir bölümü de mahluk değildir. Bu konuda kimseyle münazara edilmemelidir.

Kıyamet gününde mizanın olacağına iman vaciptir. Kul bu mizanda tartılır, belki de bir sinek kanadı kadar ağırlığı olmaz. Kulların amelleri de tartılır. Bu konuda hadisler varid olmuştur. Hepsine iman edip tasdik etmek gerekir. Bu hadisleri reddedenlerden yüz çevirmek ve onlarla da tartışmamak gerekir.

Allah'u Teâlâ kıyamet günü kullarıyla arada bir tercüman (aracı) bulunmadan konuşacak ve hesaba çekecektir. Buna da iman ve tasdik vaciptir.

Havz'a iman... Rasûlullah'ın kıyamet gününde bir havuzu olacaktır. Ümmeti buraya uğrayacaktır. Eni bir aylık mesafe uzunluğunda, kapları da gökteki yıldızlar sayısıncadır. Bu da hadislerde anlatılan şekliyle olacaktır. Bunlara da iman vaciptir.

Kabir azabına iman... Bu ümmet kabirlerinde imtihan edilecek ve kendisine Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) sorulacaktır.

Allah'ın dilediği hal üzere Münker ve Nekir gelecektir. Bu hususların hepsine iman etmek ve tasdik etmek vaciptir.

Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şefaatine iman... Cehenneme girenlerden bir grup yanıp kömür olduktan sonra oradan çıkarılacaklar. Sonra da cennetin kapısında akan bir nehre atılmaları emredilecektir. Hadiste böyle ifade edilmiştir. Ve bu olay Allah'ın dilediği şekilde olacaktır. Bize düşen iman ve teslimiyettir.

Deccal'in çıkacağına ve alnında kafir yazdığına iman... Bu hususta hadisler varid olmuştur. Bu olacaktır, Meryem oğlu İsa da gökten inecek ve Deccal'i Bab'ul-Lud'da öldürecektir.

İman da (mahiyet olarak): Söz, sünnet üzere amel, (nassa) muvafakat ve niyetten ibarettir.

İman artar da eksilir de.

Mü'minlerin iman bakımından en kâmil olanı ahlâkı en güzel olanıdır.

Namazı terk etmek de küfürdür.

Abdus b. Malik el-Attar diyor ki: Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed b. Hanbel'in şöyle dediğini işittim:

,Bir kişinin Ebû Hureyre'yi sevdiğini, ona dua ettiğini, rahmet okuduğunu duyarsan anla ki hayırlı bir insandır. Bidatlerden de beridir.

Bir kişinin Ömer b. Abdulaziz'i sevdiğini, iyiliklerini anlatıp yaymaya çalıştığını görürsen bil ki bu inşaallah pek hayırlı bir ameldir.

Basra'lı birinin Eyyub es-Sahtiyani, İbn Avn'a, Yunus et-Teymi'ye güvendiğini, onları sevip hayırla yad ettiğini ve onlara uyduğunu görürsen emin ol ki hayır üzeredir.

Kûfe ehlinden birinin Talha b. Musarrif'e, İbn Ebcer'e, İbn Hayyan'a, Malik b. Muğvil'e, Süfyan b. Said es-Sevri'ye Zaide'ye ve bunlardan sonra gelen Abdullah b. İdris'e, Muhammed b. Ubeyd'e, İbn Ebi Utbe'ye ve Muharibi'ye ittiba ettiğini görürsen hayırlı olduğuna ümit var ol. Birinin de Ebû Hanife'yi ve re'yini (ictihadını) sevdiğini bunları mütalaa etmekle meşgul olduğunu ve onun mezhebinde aşırı gidenlerin yolunu izlediğini görürsen ona güvenme...

Ebû Sevr İbrahim b. Halid el-Kelbi'nin akidesi:

270- Ebû'l-Hasan İdris b. Abdulkerim anlattı. Diyor ki: Horasan ehlinden bir adam Ebû Sevr İbrahim b. Halid'e mektup gönderdi. Mektupta İman

nedir? Artar eksilir mi? Söz müdür? Söz ve amel midir? Yoksa söz, amel ve tasdik midir?

Şöyle cevap verdi: İman kalp ile tasdik, dil ile ikrar ve azalarla ameldir.

Kaderiye'nin kim olduklarını sordu. Dedi ki: Kaderiye şu görüşte olanlardır: Allah kulların fiillerini yaratmamıştır. Ma'siyetleri de kullar üzerinde Allah tayin etmemiş ve yaratmamıştır. Bunlar Kaderiyedir. Arkalarında namaz kılınmaz, hastaları ziyaret edilmez, cenazelerinde bulunulmaz. Bu görüşten dolayı da tevbeleri istenir. Tevbe etmezlerse boyunları vurulur.

'Kur'ân mahluktur' diyenin arkasında namaz kılınır mı diye sordun. Bilesin ki bu görüşü benimseyen kafirdir, arkasında namaz kılınmaz. Çünkü Kur'ân Allah kelamıdır. Bu konuda ilim ehli arasında ihtilaf yoktur.

'Allah'ın kelamı mahluktur' diyen kafir olur. Allah'u Teâlâ da olmayan bir şeyin sonradan meydana geldiğini iddia etmiş olur.

Şunu da sordun: Tevhid ehlinde cehennemde ebedi kalacak var mıdır? Bize göre şöyle deriz: Muvahhid olan kişi cehennemde ebediyen kalmaz.

Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail el-Buhârî'nin ve rivayette bulunduğu selef imamlarından bazılarının akidesi:

271- Ebû'l-Hüseyn Muhammed b. İmran b. Musa el-Cürcani anlatıyor. Dedi ki: Şaş şehrinde Ebû Muhammed Abdurrahman b. Muhammed b. Abdurrahman el-Buhârî'nin şöyle dediğini işittim. Dedi ki: Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail el-Buhârî'nin şöyle dediğini işittim. Dedi ki:

İlim ehlinden bin kişiyle bir araya geldim. Hicaz ehli, Mekke, Medine, Kûfe, Basra, Vasıt, Bağdat, Şam, Mısır'lı ilim ehli. Farklı farklı zamanlarda defalarca görüştüm.

Hepsi varken, yaşıyorken yetiştim. 46 seneden beridir. Şam, Mısır, Cezire'ye iki defa gittim. Basra'ya farklı senelerde dört defa... Hicaz'da altı yıl kaldım... Kûfe'ye ve Bağdat'a sayısız kere gittim. Mekki b. İbrahim, Yahya b. Yahya, Ali b. Hasan b. Şakik, Kuteybe b. Said, Şihab b. Ma'mer gibi Horasanlı muhaddislerle beraber...

Şam'da da Muhammed b. Yusuf el-Firyabi, Ebû Misher Abdulala b. Misher, Ebû'l Muğire Abdulkuddüs b. Haccac, Ebû'l-Yeman Hakem b. Nafi ve sonra gelenlerle çok kere görüştüm.

Mısır'da Yahya b. Kesir, Leys b. Sa'd'ın katibi Ebû Salih, Said b. Ebi Meryem, Asbağ b. el-Ferec, Nuaym b. Hammad'la görüştüm.

Mekke'de Abdullah b.Yezid el-Mukri, Humeydi, Mekke kadısı Süleyman b. Harb, Ahmed b. Muhammed el-Ezreki.

Medine'de İsmail b. Ebi Üveys, Mutarrif b. Abdullah, Abdullah b. Nafi ez-Zübeyri, Ahmed b. Ebi Bekr Ebû Musab ez-Zührî, İbrahim b. Hamza ez-Zübeyri, İbrahim b. el-Münzir el-Hizami.

Basra'da Ebû Asım Dahhak b. Mahled eş-Şeybani, Ebû'l Velid Hişam b. Abdulmelik, Haccac b. Minhal, Ali b. Abdullah b. Cafer el-Medini.

Kûfe'de Ebû Nuaym Fadl b. Dükeyn, Ubeydullah b. Musa, Ahmed b. Yunus, Kabisa b. Ukbe, İbn Nümeyr, Abdullah ve Osman b. Talha.

Bağdat'ta Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Main, Ebû Ma'mer, Ebû Hayseme, Ebû Ubeyd el-Kasım b. Sellam.

Cezire'de Amr b. Halid el-Harrani.

Vasıt'ta Amr b. Avn, Asım b. Ali b. Asım.

Merv'de Sadaka b. el-Fazl, İshak b. İbrahim el-Hanzali.

Kısa tutalım diye bu zatların isimleriyle yetindik. Bunların hiçbirinin şu zikredeceğim hususlarda ihtilaf ettiklerini görmedim. (Hepsi aynı esasları benimsemişlerdir.)

Din (İman) söz ve ameldir. Çünkü Allah şöyle buyurmuştur: ***"Halbuki onlar, dini sadece Allah'a halis kılarak ve hakka yönelerek ibadet etmek, namazı dosdoğru kılmak ve zekatı vermek dışında bir başka şeyle emrolunmamışlardı. İşte dosdoğru 'din' budur."*** (Beyyine 5)

Kur'ân Allah kelamıdır, mahluk değildir. Allah'u Teâlâ buyuruyor ki: ***"Muhakkak ki Rabbiniz olan Allah, gökleri ve yeri altı günde yaratan sonra Arş'a istiva edendir. O gece ile durmadan onu takip eden gündüzü bürür. Allah emrine amade olan güneşi, ayı ve yıldızları da yaratmıştır."*** (A'raf 54)

Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail diyor ki: İbn Uyeyne şöyle dedi: Allah bu âyetin devamında 'yaratma' ile 'emretmeyi' birbirinden ayırmıştır. Çünkü şöyle demiştir: ***"İyi bilin ki, yaratmak ta O'na aittir, emretmekte O'na aittir."*** (A'raf 54)

Hayır ve şer Allah'ın kaderi iledir. Buyuruyor ki: ***"De ki: (Karanlığı yaran) Sabahın Rabbine sığınırım... Yarattığı şeylerin şerrinden."*** (Felak 1, 2) ***"Sizi de yaptıklarınızı da Allah yarattı."*** (Saffat 96) ***"Şüphesiz ki biz her şeyi bir takdirle (kaderle) yarattık."*** (Kamer 49) Bu saydığım imamlar, ehli kıbleden olan birini işlediği bir günahtan dolayı tekfir etmezlerdi. Allah'u Teâlâ buyuruyor ki: ***"Şüphesiz ki Allah, kendisine ortak koşulmasını affetmez. Bunun dışındaki (günahı) dilediği kimse için affeder."*** (Nisa 48)

Rasûlullah'ın Ashâbından herhangi birini tenkid ettiklerini görmedim. Âişe (radıyallâhu anhâ) diyor ki: 'Onlara istiğfarda bulunmaları emredilmiştir.'[93]

Şu âyete dayanır: 'Onlardan (muhacirler ve ensardan) sonra gelenler ise: ***"Rabbimiz! Bize ve bizden önce iman etmiş olan kardeşlerimize mağfiret eyle. Mü'minlere karşı kalbimizde kin bırakma. Rabbimiz! Şüphesiz ki sen Rauf ve Rahim'sin."*** (Haşr 10)

Rasûlullah ve Ashâbının yapmamış olduğu bidatlerden de nehyederlerdi. ***"Hep birlikte Allah'ın ipine sımsıkı sarılın ve sakın ayrılığa düşmeyin."*** (Al-i İmran 103) ***"Eğer ona (peygambere) itaat ederseniz hidayet bulursunuz."*** (Nur 54)

Rasûlullah'ın ve ona tabi olanların yaşadığı İslâm'a sarılmaya teşvik ederlerdi. Allah'u Teâlâ buyuruyor ki: ***"İşte bu benim dosdoğru yolumdur. O halde bu yola uyun. Başka başka yollara sapmayın! Sizi Allah'ın yolundan ayırmasın. Allah bunları size sakınasınız diye emretti."*** (En'am 153) İş (emirlik, yöneticilik) ehlindeyken onlarla çekişmemeyi (yöneticilere karşı çıkmamayı, yönetimi ellerinden almaya çalışmamayı) emrederlerdi. Çünkü Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Üç haslet vardır ki Müslümanın kalbi (bunlara sahip olmakla) asla kin taşımaz: Allah'a karşı ihlas ile amel etme, emir sahiplerine itaat etme, cemaatlerine sarılıp onlardan ayrılmama. Çünkü onların duası, beraber olanları çepeçevre sarar.'[94]

Sonra da bunu şu buyrukla tekid etmiştir: ***"Allah'a itaat edin! Rasûle itaat edin! Bir de sizden olan emir sahiplerine!.."*** (Nisa 59)

Muhammed ümmetinden birine kılıç çekmeyi caiz göremez.

---

93 Tirmizî hd. no: 3658, Müsned c.4 s.80, 82

94 İbn Mâce, Mukaddime 18, Menasik 76, Dârimî, Mukaddime 24, Müsned c.3 s.225, c.4 s.80, 82, c.5 s.183

Fudayl diyor ki: Benim kabulü kesin bir duam olsaydı onu imama ederdim. Çünkü imam (devlet başkanı) salih olursa memlekette kullar da emniyet bulurlar.

İbnu'l-Mübarek diyor ki: 'Ey haberi öğretenler! Senden başka kim buna cesaret edebilir.'

Ebû Zür'a Ubeydullah b. Abdulkerim er-Razi, Ebû Hatim Muhammed b. İdris b. Münzir er-Razi ve onlardan nakilde bulunan selef imamlarının akidesi:

272- Muhammed b. el-Muzaffer el-Mukri anlattı dedi ki: Hüseyin b. Muhammed b. Habeş el-Mukri anlattı, dedi ki: Ebû Muhammed Abdurrahman b. Ebû Hatim anlattı, dedi ki:

'Babama ve Ebû Zür'a'ya Ehl-i sünnetin usuluddindeki (dinin esasları, akide) mezhebini, farklı memlekette yaşayan ve kendilerinin yetiştiği ulemanın hangi mezhep üzere olduğu ve hangi esasları itikâd ettiklerini sordum.' İkisi de şöyle dediler:

'Bütün memleketlerde: Hicaz, Irak, Şam Yemen'de ulemayla buluştuk, bir arada bulunduk. Mezhepleri şu esaslara dayanıyordu:

İman: Söz ve ameldir, artar ve eksilir.

Kur'ân: Allah kelamıdır, hiçbir yönüyle mahluk değildir.

Kader: Hayır da şer de Allah'tandır, O'nun takdiri iledir.

Bu ümmetin Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den sonra en hayırlısı Ebû Bekir sonra Ömer b. Hattab sonra Osman b. Affan sonra da Ali b. Ebi Talib'dir.

Hidayet rehberi Raşid halifeler de onlardır. Rasûlullah'ın cennetlik olduklarına şahitlik ettiği ve isimlerini verdiği aşere-i mübeşşere de Rasûlullah'ın beyanı üzere haktır.

Rasûlullah'ın bütün sahabelerini rahmetle anmak, aralarında çıkan ihtilafa bulaşmamak gerekir.

Allah Arş'ının üzerindedir, kullarıyla iç içe değildir. Kitabında ve Rasûlü'nün diliyle kendini vasfettiği gibidir. Keyfiyeti bilinmez. Her şeyi ilmiyle kuşatmıştır. ***"O'nun hiçbir benzeri yoktur. O işitendir, görendir."*** (Şûra 11)

Allah, ahirette görülecektir. Cennet ehli -Allah'ın dilediği hal üzere- gözleriyle onu görecekler, kelamını işiteceklerdir.

Cennet haktır, cehennem haktır. Her ikisi şu an yaratılmıştır. Ve ilelebed fani olmayacaklardır.

Cennet, Allah dostlarının sevap diyarı, cehennem de ma'siyet ehlinin ceza yeridir. Allah'ın rahmetiyle affettikleri müstesna.

Sırat haktır.

Mizan haktır. İki kefesi vardır. Kulların amelleri, iyilikleri ve kötülükleri tartışılır.

Peygamberimize ikram edilen 'Havz' haktır.

Şefaat haktır.

Ölümden sonra diriliş haktır.

Büyük günah işleyenler, Allah'ın onlar hakkında dileyeceği hükme tabidirler.

Kıble ehlini günahtan dolayı tekfir etmeyiz. Kalplerinde olanı Allah'a havale ederiz.

Her zaman ve her asırda Müslümanların imamlarıyla beraber cihad ve hacc farizasını yerine getiririz.

İmamlara karşı isyan etmeyi, fitne dönemlerinde savaşa katılmayı meşru görmeyiz.

Allah'ın velayetimizi (yönetimimizi) teslim ettiği kimseleri dinler ve itaat ederiz.

Sünnete ve Müslümanların cemaatine tabi olur, ayrılıktan, muhalefetten uzak dururuz.

Allah yolunda cihad, Allah'u Teâlâ'nın peygamberini gönderdiği günden kıyamete kadar, Müslümanların imamları komutasında devam edecektir. Hiçbir şey onu iptal edemez.

Hacc da aynıdır.

Mer'ada otlayan hayvanlarda olan zekat, Müslümanların imamı makamındaki ulul emre verilir.

İnsanlar zahiri hükümler ve miras hukuku açısından mü'mindirler. Ancak Allah katında ne olduklarını bilemeyiz.

Dolayısıyla 'Ben hakikaten mü'minim' diyen bidatçidir.

'Ben Allah katında mü'minim' diyen yalancıdır.

Ancak 'Ben hakikaten Allah'a iman ediyorum' diyen isabet etmiş olur.

Mürcie, ehl-i bidat sapık bir fırkadır.

Kaderiye, ehl-i bidat sapık bir fırkadır.

Bunlardan 'Allah henüz olmayan şeyi, olmadan önce bilir'i inkâr eden kafirdir.

Cehmiye, kafirdir.

Rafiziler, İslâmı reddetmişlerdir.

Hariciler, çıkmışlardır.

Kur'ân'ın mahluk olduğunu söyleyen, dinden çıkaran küfür ile kafirdir. Dediğini kavradığı halde küfründe şüphe eden de kafir olur.

Allah'ın kelamı hakkında şüphede kalıp duran: 'Mahluk mudur, değil midir' bilemiyorum diyen Cehmiye'yi benimsemiş olur.

Ancak cehaletinden dolayı kanaat bildirmeyen ehl-i bidat görülür. Öğretilmesi gerekir. Lakin tekfir edilmez.

Kim derse ki: 'Benim Kur'ân'ı telaffuzum mahluktur' o cehmiyedir veya 'Kur'ân lafzımla mahluktur' yine cehmiyedir.'

Ebû Muhammed diyor ki: Babamın şöyle dediğini de işittim:

'Bidat ehlinin alameti, hadis ehline saldırmalarıdır.

Zındıkların alameti ehli sünneti haşeviye (ezberci, dolgucu, aklı kullanmayan kör mukallit) diye nitelendirmeleridir. Çünkü onlar hadisleri iptal etmek isterler.

Cehmiye'nin alameti, ehli sünnete müşebbihe demeleridir.

Kaderiye'nin alameti, hadis ehline cebriye demeleridir.

Mürcie'nin alameti, ehli sünnete muhalifler ve noksaniler demeleridir.

Rafizilerin alameti, ehli sünnete nasibi (ehli beyti sevmeyen) ithamında bulunmalarıdır.

Ehli sünnete bu isimlerin hepsinin verilmesi mümkün değildir. (Çünkü her biri diğeriyle zıttır.)'

273- Ebû Muhammed diyor ki: Ebû Zür'a ve babamın, bidat ehlinden uzak durmayı, bu konu üzerinde şiddetle durduklarını gördüm. Ki delil (hadis) zikretmeden re'y'e göre kitap telif edilmesini de şiddetle reddediyorlardı.

Kelam ehliyle oturmayı, onların kitaplarını mütalaa etmeyi de nehyediyorlardı. Hep şöyle derlerdi: Kelama bulaşan asla iflah olmaz.

Ebû Muhammed diyor ki: Ben de aynı kanaatteyim.

Ebû Ali b. Hubeyş el-Mukri dedi ki: Ben de aynı kanaatteyim.

Şeyhimiz b. el-Muzaffer dedi ki: Ben de aynı kanaatteyim.

Şeyhimiz -yani musannif- dedi ki: Ben de aynı kanaatteyim.

274- Ebû Hatim Muhammed b. İdris b. el-Münzir el-Hanzali er-Razi'nin bazı kitaplarında kendisinden işitilenler arasında şöyle dediğini gördüm:

Bizim mezhebimiz ve metod tercihimiz, Rasûlullah'a, Ashâbına ve onlara en güzel şekilde tabi olanlara tabi olmak, yollarından gitmektir. Onlara uymayan bidatleri terk edip hadis ehlinin mezhebine sarılmaktır. Örneğin; Ebû Abdullah Ahmed b. Hanbel, İshak b. İbrahim, Ebû Ubeyd Kasım b. Sellam, Şafiî.

Kitap ve sünnete sarılmak, selefin izinden giden imamları müdafaa etmek.

İlim merkezlerinde Ehli Sünnet imamlarının tercih ettiği esaslara uymak. Örneğin Medine'de Malik b. Enes, Şam'da Evzai, Mısır'da Leys b. Sa'd, Irak'ta Süfyan es-Sevri ve Hammad b. Zeyd. Hakkında Rasûlullah'tan sahabelerden veya tâbiînlerden nakil bulunmayan her türlü uydurmayı terk etmek.

Konuşurken, ne dediği anlaşılmayan, süslü püslü laflar seçip edebiyat parçalayan yalancıların görüşlerini terk etmek.

Kerabisi'nin kitaplarını mütalaa etmekten uzak durmak ve onu savunanlara yanaşmamak. Davud el-Asbahani v.b. gibi.

Sehl b. Abdullah et-Tüsteri'nin akidesi:

275- Ebû Abdullah Muhammed b. İbrahim b. Muhammed b. Harest en-Nüceyremi -kıraat yoluyla- anlattı. Dedi ki, Ebû'l-Kasım Abdulcebbar b. Şiraz b. Yezid el-Abdi (Sehl b. Abdullah'ın talebesi)'nin şöyle dediğini işittim: Sehl b. Abdullah'a, 'Bir insan ehli sünnet ve'l-cemaate mensup olduğunu nasıl bilir?' Diye soruldu, şöyle cevap verdi:

'Kendinde on hasletin bulunduğunu bilirse:

Cemaati terk etmezse

Rasûlullah'ın Ashâbına sövmüyorsa

Bu ümmete karşı kılıç çekmeyi meşru görmüyorsa

Kaderi inkâr etmiyorsa

İmanında şüphe etmiyorsa

Dini hususlarda tartışmıyorsa

Ehli kıbleden günahkâr olarak ölenin namazını kılmayı bırakmıyorsa

Mestlere meshetmeyi terk etmiyorsa

Adil olsun günahkâr olsun Veliyyul-emrin arkasında namazı bırakmıyorsa.'

Ebû Cafer Muhammed b. Cerir et-Taberî'nin akidesi:

276- Ubeydullah b. Muhammed b. Ahmed kıraat yoluyla anlattı. Dedi ki: Kadı Ebû Bekr Ahmed b. Kâmil anlattı. Dedi ki: 'Ebû Cafer Muhammed b. Cerir şöyle dedi:

'Bu konuda söze öncelikle Allah'ın kelamı ve indirdiği Kur'ân'ı Kerim'le başlamak gerekir. Çünkü tevhidin manalarından biri de bu konudur. Bize göre bu konudaki en isabetli mezhep şudur, Kur'ân Allah'ın kelamıdır, mahluk değildir. Nasıl yazılırsa, nasıl okunursa, nerede tilavet edilirse fark etmez her zaman hüküm aynıdır. Gökte bulunsun, yer de olsun. İster Levh-i Mahfuz'daki yazılı hali olsun isterse mektebe giden çocukların levhaları üzerine yazılmış bulunsun... Taş üzerine nakşedilsin veya kağıt üzerine hat edilsin... Beyinde hıfz edilsin veya dil ile lafz edilsin...

Bunlardan başkasını söyleyen veya, yerdeki veya gökteki Kur'ân'ın elimizde bulunan dilimizle okuduğumuz sahifelerde yazdığımız Kur'ân'dan

farklı olduğunu iddia eden... Veyahut kalbiyle başka bir inanç besleyen veya gizleyen veyahut buna inanarak diliyle bunları söyleyen kişi kafirdir, kanı helaldir. Allah'tan beridir, Allah'ta ondan beridir. Çünkü Allah'u Teâlâ şöyle buyuruyor: ***"Bilakis O, şerefli bir Kur'ân'dır. Levh-i Mahfuz'dadır."*** (Buruc 21, 22) Şöyle de buyurmuştur, -buyruğu da haktır- ***"Şayet müşriklerden biri sana sığınır ve eman isterse ona eman ver ki, Allah'ın kelamını dinlesin."*** (Tevbe 6) Burada yüce Mevla bize haber vermektedir ki, Kur'ân Levh-i Mahfuz'da yazılmış, Hz. Muhammed'in dilinden duyulmuştur. Her ikisi de Levh-i Mahfuz'da yazılı olan da Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den duyulan da aynı Kur'ân'dır. Aynı şekilde hafızalarda ezberlenen, gençlerin ihtiyarların dilinden tilavet edilen de aynıdır.

Bundan sonra kim kalkar bundan başkasını bizden aktarırsa, iddia ederse, veya aktarırsa, Allah'ın laneti ve gazabı meleklerin, lanet edenlerin ve bütün insanların laneti üzerine olsun. Allah ondan ne farz ne nafile kabul etsin. Zalimlerin özürlerinin fayda vermeyeceği, kendilerine lanet ve en kötü diyarın müstahak olduğu (kıyamet) gününde herkesin önünde Allah rezil etsin, tüm kabahatlerini ortaya döksün.

Mü'minlerin kıyamet gününde Rabblerini ru'yet (görmek) ile alakalı görüşümüz ve din olarak benimsediğimiz, ehl-i sünneti'de bu itikatta idrak ettiğimiz esas, Rasûlullah'tan gelen sahih hadislere binaen Cennet ehli Allah'ı görecektir.

Kulların fiilleri -iyilikleri, kötülükleri- konusunda çıkan ihtilafta bize göre isabetli olan, hepsinin Allah'tan olduğudur. Allah takdir etmiş tedbir etmiştir. O'nun iradesi olmadan bir şey olmaz, O'nun meşieti olmadan bir şey gerçekleşmez. Yaratmak da emretmek de ona aittir.

Bize göre isabetli olan iman, söz ve ameldir, artar ve eksilir. Rasûlullah'ın sahabelerinden aktarılan budur. Din ve fazilet ehli ulema bu itikâd üzere ölmüşlerdir.

Kulların Kur'ân'ı telaffuzları konusuna gelince bu konuda ne sahabilerden ne de onların izinden giden tâbiînlerden bir nakil bilmiyorum. Ancak sözlerinde şifa ve ğına (yeterlilik) bulunan, ittibaında rüşt ve hidayet olan, bizim nezdimizde ilk dönem imamları makamında olan Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed b. Hanbel'den aktarılan vardır.

Zira Ebû İsmail et-Tirmizî bana anlattı. Dedi ki: Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed b. Hanbel'in şöyle dediğini işittim: 'Lafziyeciler (Kur'ân'ı telaffuzum mahluktur diyenler) cehmiyedir. Çünkü Allah'u Teâlâ buyuruyor ki: **"Öyle ki Allah'ın kelamını dinlesin."** (Tevbe 6) Peki burada kimin (lafzını) dinliyor, işitiyor?'

İsim hakkında, müsemmanın kendisi mi, yoksa müsemmadan farklı mı meselesine gelince (Yani Allah'ın isimleri kendisi mi gayrısı mı) bu mesele sonradan uydurulmuş ahmakça meselelerden biridir. Hakkında ne hadis var tabi olalım ne de bir imamın sözü var dinleyelim. Bu meseleye dalmak çirkin, uzak durmak güzeldir.

Kişiye ilim ve itikâd olarak Allah'ın şu buyruğuyla yetinmesi kâfi gelir:

"De ki: (Rabbinizi) İster Allah diye çağırın ister Rahman diye çağırın. Hangisiyle çağırırsanız çağırın nihayetinde en güzel isimler O'nundur." (İsra 110)

"En güzel isimler Allah'ındır. O'na o isimlerle dua edin." (A'raf 180) Şunu da bilsin ki Rabbi: **"Arşa istiva etmiştir. Göklerde, yerde, ikisinin arasında ve toprağın altında olanların hepsi ancak O'nundur."** (Ta-ha 5, 6)

Bu esasları aşan kaybeder hüsrana uğrar. Ey insanlar! Burada şahit olanınız bizden sonra gelenlere tebliğ etsin. Zira ecel yaklaştı neredeyse geldi gelecek.

İşte bizim anlattığımız konularda din olarak itikâd ettiklerimiz size anlattıklarımızdır. Artık bizden bunların hilafına bir şey aktarırsa veya başkasını bize isnad ederse veya başka birinin görüşünü bizim görüşümüzmüş gibi aktarırsa o yalancıdır, müfteridir. Haddi aşmış iftirada bulunmuştur. Bu iftiralarıyla günahı ve Allah'ın gazabını elde edecektir. Her iki diyarda da Allah'ın laneti gazabı üzerine olsun. Allah'ın onu, Rasûlullah'ın diliyle tehdit ettiği azaba atması haktır.

1. Cüzün sonu

2. CÜZ

ALLAH'I, İSİMLERİNİ, SIFATLARINI TEVHİD

Allah'ın Hayy, Kadir, Alim, Semi', Basir, Mütekellim Mürid (İrade Buyuran) ve Baki Olması Meseleleri:

Allah'ın kitabından ve Rasûlullah'ın sünnetinden, Allah'ı ve sıfatlarını bilmenin vacip olduğunun akılla değil de nasla olduğuna dair deliller:

Allah'u Teâlâ Nebisine hususi bir lafızla -manası da herkesi kuşatacak şekilde- hitap ederek buyuruyor ki: ***"Bil ki, Allah'tan başka bir ilah yoktur."*** (Muhammed 19)

Şöyle de buyurmuştur: ***"Rabbinden sana vahyedilene uy! O'ndan başka ilah yoktur. Müşriklerden yüz çevir."*** (En'am 106)

Nitekim, senden evvel hiçbir peygamber göndermedik ki ona: ***"Şüpheniz olmasın ki benden başka hiçbir ilah yoktur, o halde bana kulluk edin! Diye vahyetmiş olmayalım."*** (Enbiya 25)

Bu âyeti kerimede Allah'u Teâlâ peygamberine, kendinden önceki peygamberlerin tevhidi ancak sema' (nass) ile öğrenebildiklerini haber vermiştir.

Yine buyuruyor ki: ***"De ki: Eğer ben (haktan) saparsam ancak kendi aleyhime sapmış olurum. Eğer doğru yolu bulmuşsam Rabbimin bana vahyettiği sayesindedir. Doğrusu O, hakkıyla işitendir, (kullarına) yakın olandır."*** (Sebe 50)

İbrahim (aleyhisselâm) da Allah'u Teâlâ'nın muhkem ve benzersiz fiilleriyle vahdaniyetine delil getirmiştir. Güneşin doğması batması, ayın çıkması kaybolması, yıldızların doğması batması... Ardından da şöyle demiştir: ***"Rabbim beni doğru yola hidayet etmeseydi andolsun ki ben de (şimdi) doğru yoldan sapan topluluklardan biri olurdum."*** (En'am 77)

Anlaşılıyor ki hidayet nassın bildirmesiyle olur.

Aynı şekilde Rasûlleri bilmenin vücubiyeti de sema' (nassın bildirmesiyle) ile olur. Allah'u Teâlâ buyuruyor ki: ***"De ki: Ey insanlar! Şüphesiz ben, Allah'ın sizin hepiniz için gönderilen peygamberiyim. O ki göklerin ve yerin mülkü ve hükümranlığı kendisinindir. O'ndan başka ilah yoktur. O, Hem diriltir hem öldürür. O halde Allah'a inanın; Allah'a ve onun sözlerine inanan ümmi peygamber olan Rasûlüne inanın. ve O'na tabi olun ki, doğru yolu bulasınız."*** (A'raf 158)

"Biz bir peygamber göndermedikçe (hiçbir kavme) azab edici değiliz." (İsra 15)

"Ki bu resullerden sonra insanların Allah'a karşı hiçbir bahaneleri kalmasın." (Nisa 165)

"(Ey Rasûlüm) Musa'ya emrimizi bildirdiğimiz zaman, sen (Tur'un) batı tarafında değildin. O'nu görenlerden de olmadın. Fakat biz, nice nesiller yarattık. Onların ömürleri uzayıp gitti. Sen Medyen halkı içinde ikamet edip âyetlerimizi onlardan okuyup öğrenmedin. Aksine peygamberleri gönderen biziz. (Musa'ya) Seslendiğimiz zaman sen Tur'un yanında da değildin. Fakat Rabbinden bir rahmet olarak, senden önce kendilerine bir uyarıcı (peygamber) gelmemiş bir kavmi uyarman için (seni peygamber gönderdik)... Olur ki düşünüp öğüt alırlar. Kendilerinin işlediği günahlar yüzünden onlara bir felaket isabet edince, 'Ey Rabbimiz! Bize bir peygamber gönderseydin de senin âyetlerine uyarak mü'minlerden olsaydık.' Diyecek olmasalardı..." (Kasas 44- 47)

"O bize Rabbinden bir mucize getirmeli değil miydi? dediler. Halbuki önceki kitaplarda olanın açık delili, (Kur'ân'da) onlara gelmedi mi? Eğer biz onları, o Kur'ân'dan önce helak etseydik: 'Ey Rabbimiz! Bize bir peygamber gönderseydin de böyle alçak ve rezil olmadan âyetlerine uysaydık' derlerdi." (Ta-ha 133- 134)

Bu âyetler Allah'ı ve Rasûlünü tanımanın ancak sema' (naslar) yoluyla olabileceğine delalet etmektedir.

Ehli sünnet ve'l cemaatin de mezhebi budur.

SÜNNET'TEN DELİLLER

277- Dımam b. Sa'lebe hadisi: Leys b. Sa'd'ın ve Abdullah b. Ebi Nimr'in Enes'ten rivayet ettiklerine göre şöyle dedi:

'Rasûlullah'la beraber bir mecliste oturuyorduk. Deveye binmiş bir adam geldi. Devesini çökertti, bağladı ve şöyle dedi: 'Muhammed hanginiz?' Enes diyor ki: Dedik ki: Şu yaşlanmış beyaz tenli adam. Diyor ki, Rasûlullah Ashâbı arasında yaslanmış oturuyordu. Adam dedi ki: Ey Muhammed! Abdulmuttalib'in oğlu! Sana geldim. Sana bazı şeyler soracağım ve zor sorular olacak. O yüzden içinde bana bir şey taşıma. Rasûlullah O'na dedi ki: 'Dilediğini sor.'[95]

(Hadis bir başka senedle devam ediyor)

...278- Ebû Nadr Haşim b. Kasım anlattı. Dedi ki: Süleyman b. Muğire anlattı. Dedi ki: Sabit el-Bunani'nin Enes (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre şöyle dedi:

'Bizler Rasûlullah'a çok soru sormaktan nehyedilmiştik. Bu sebeple çöl sakinlerinden (bedevilerden) akıllı birinin gelip soru sormasını isterdik (ki biz de) dinleyelim. Bir gün bedevilerden bir adam geldi ve şöyle dedi: 'Ey Muhammed! Bize elçin geldi ve şunu iddia etti: Sen diyormuşsun ki, Allah seni peygamber gönderdi.' Dedi ki: Doğru söylemiştir.[96]

...279- Salim b. Ebi'l Ca'd'ın Küreyb'den rivayet ettiğine göre İbn Abbas şöyle dedi: Sa'd b. Bekr oğullarından bir adam Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yanına geldi ve şöyle dedi: 'Abdulmuttalib'in oğlu!' Rasûlullah dedi ki: Buyrun. Dedi ki: 'Ben kavmimin elçisi ve temsilcisiyim. Bir şeyler soracağım sorularım ağır olacak. Konuşurken de ağır konuşacağım. Dolayısıyla bana kızma.' Dedi ki: Peki. Adam dedi ki: Söyle bana göğü kim yarattı?

Dedi ki: Allah.

Dedi ki: Yeryüzünü kim yarattı?

Buyurdu ki: Allah.

Dedi ki: Peki bu dağları yaratıp diken kimdir?

Buyurdu ki: Allah.

95 Nesâî, Sıyam 1, İbn Mâce, İkame 194
96 Buhârî, İlm 6, Müslim, İman 10, Tırmizî, Zekat 2, Dârimî, Vüduu 1, Nesâî, Sıyam 1

Adam dedi ki: Gökyüzünü yaratan, yeryüzünü yaratan ve bu dağları yerin direği olarak diken Allah adına... Allah mı seni elçi gönderdi?

Buyurdu ki: Evet öyle.

(Enes (radıyallâhu anh)'ın rivayetinde) Şöyle dedi: Ey Muhammed! Senin ve senden öncekilerin Rabbi adına soruyorum. Allah mı seni bütün âleme peygamber olarak gönderdi?

Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: Evet öyle.

(İbn Abbas'ın rivayetinde) Adam şöyle dedi: 'Bize mektupların ulaştı, elçilerin geldi. Allah'tan başka ilah olmadığını, Lat ve Uzza'yı terk etmemiz gerektiğini söylüyorlar. Allah adına... Bu senin emrin midir?

Buyurdu ki: Evet.

(Şureyk'in Enes'ten rivayetinde) Adam dedi ki: Ey Muhammed! Senin ve senden öncekilerin Rabbi adına söyle; Gün ve gece içinde beş vakit namaz kılmayı Allah mı sana emretti?

Buyurdu ki: Vallahi öyle.

(Sabit'in Enes'ten rivayetinde) Adam dedi ki: 'Elçin, gün ve gecemizde beş vakit namazın üzerimize farz olduğunu söyledi.'

Rasûlullah buyurdu ki: Doğru söylemiş.

(İbn Abbas hadisinde) Adam şöyle dedi: 'Elçilerin bize, her gün beş vakit namazın üzerimize farz olduğunu iddia etti. Allah adına sana soruyorum, bu senin emrin midir?

Buyurdu ki: Evet öyle.

(Şüreyk'in Enes'ten rivayetinde) Adam şöyle dedi: Senin ve senden öncekilerin Rabbi adına soruyorum. Zenginlerimizden zekat alıp onu fakirlerimiz arasında paylaştırmayı Allah mı sana emretti?

Rasûlullah buyurdu ki: Vallahi öyle.

(Sabit'in Enes'ten rivayetinde) Adam şöyle dedi: 'Elçin, mallarımızda üzerimize zekatın farz olduğunu söyledi.'

Buyurdu ki: Doğru söylemiş.

Dedi ki: 'Seni gönderen adına... Allah mı bunu sana emretti?'

Buyurdu ki: Evet.

(İbn Abbas hadisinde) Adam şöyle dedi: 'Bize mektupların ulaştı, elçilerin geldi. Zenginlerimizden (arta kalan) bir pay alıp fakirlerimize dağıtılacakmış. Allah adına soruyorum. Allah mı bunu emretti?

Buyurdu ki: Evet.

(Şüreyk'in Enes'ten rivayetinde) Adam şöyle dedi: Ey Muhammed! Senin ve senden öncekilerin Rabbi adına soruyorum. Yılda bir ayı (Ramazan) oruç tutmamızı Allah mı sana emretti?

Buyurdu ki: Vallahi öyle.

(Sabit'in Enes'ten rivayetinde) Adam şöyle dedi: Elçilerin yılda Ramazan ayını oruç tutmamızın farz olduğunu söylediler?

Buyurdu ki: Doğru söylemişler.

Dedi ki: Seni peygamber gönderen adına... Allah mı bunu sana emretti?

Buyurdu ki: Evet.

(İbn Abbas hadisinde) Adam şöyle dedi: Mektupların bize ulaştı, elçilerin söyledi. Her sene içinde bir ayı oruç tutmamız farzmış. Allah adına soruyorum, bu senin emrin mi?

Buyurdu ki: Evet.

(Sabit'in Enes'ten rivayetinde) Adam şöyle dedi: 'Elçin, yol bulabilenimizin üzerinde hac etmenin farz olduğunu söyledi...'

Buyurdu ki: Doğru söylemiş.

(İbn Abbas hadisinde) Adam şöyle dedi: 'Mektupların bize ulaştı, elçilerin söyledi. Zilhicce ayında Kabe'ye hacca gitmemiz farzmış. Allah adına soruyorum... Bu senin emrin midir?

Buyurdu ki: Evet.

(Şüreyk'in Enes'ten rivayetinde) Adam dedi ki: Seni hak ile gönderene yemin olsun ki, bu söylenenlerin üzerine ne bir şey ekler ne de bir şey eksiltirim.

Bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Doğru söylüyorsa muhakkak cennete girecektir.[97]

Buhârî, Leys b. Sa'd'dan... Müslim, Süleyman b. Muğire'den, o da Enes'ten... rivayet etmiştir. İbn Abbas'ın hadisinin senedi sahih, ceyyid ve gariptir.

280- Muaviye b. Salih anlattı. Dedi ki: Ali b. Ebi Talha'dan rivayet edildiğine göre İbn Abbas: Allah'u Teâlâ'nın: ***'Allah, göklerin ve yerin nurudur.'*** (Nur 35) buyruğu hakkında şöyle dedi: Allah semavat ehline, yeryüzü ehline yol gösterendir. Mü'minin kalbinde yarattığı hidayetin örneği, ateş dokunmadan parlayan saf zeytinyağı gibidir. Ateş dokunduğunda ışığı kat kat artar. Mü'minin kalbi de öyledir. Daha ilim gelmeden hidayetle aydınlandı. İlim geldiğinde hidayeti kat kat, nuru kat kat artar. Aynen İbrahim (aleyhisselâm) -kendisine ma'rifet gelmeden- yıldızları gördüğünde ve henüz kimse ona bir Rabbi olduğunu haber etmemişken ***'Bu Rabbimdir.'*** (En'am 76) demişti: Ancak Allah, O'na Rabbi olduğunu haber verince hidayeti kat kat arttı.

281- Yahya b. Ya'mur'dan rivayet edildiğine göre Abdullah b. Ömer şöyle dedi: Bana Ömer b. Hattab (radıyallâhu anh) anlattı, dedi ki:

'Bir gün Rasûlullah'ın meclisinde oturuyorken, bembeyaz elbiseli, simsiyah saçlı üzerinde yolculuk etkisi bulunmayan ve bizden kimsenin tanımadığı bir adam çıktı geldi. Rasûlullah'ın önünde oturdu, dizlerini dizlerine dayadı ellerini baldırlarına koydu. Ardından şöyle dedi: 'Ey Muhammed! Bana İslâm'dan haber ver?'

Buyurdu ki: 'İslâm, Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in Allah'ın Rasûlü olduğuna şahitlik etmen, namazı ikame etmen, zekatın vermen, Ramazan orucunu tutman ve yola güç yetirmen halinde Kâbe'yi haccetmendir.

Adam: Doğru söyledin.

(Ömer) dedi ki: Çok şaşırdık, hem soruyor hem de tasdik ediyordu.

Adam: Bana imandan haber ver?

97 Buhârî, Savm 1, Hiyel 3, İlm 6, Müslim, İman 9, 10, Tirmizî, Zekat 2, Nesâî, Sıyam 1, Dârimî, Vüduu 1, Salat 208

Buyurdu ki: Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, kadere; hayrına ve şerrine iman etmendir.

Adam: Doğru söyledin.[98]

Lafız İbn Sinan'ın rivayetidir. Müslim ve Ebû Davud rivayet etmiştir.

282- Hasan'dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Bir E'rabi (bedevi) Ömer (radıyallâhu anh)'a gelip şöyle dedi: Ey emir'ul-mü'minin! Bana dini öğret!

Dedi ki: 'Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in Allah'ın Rasûlü olduğuna şahitlik etmen, namazı kılman, zekatı vermen, Beyt'i haccetmen, Ramazan orucunu tutmandır. Aşikar ol, gizli iş yapmaktan, utanılacak bir iş işlemekten uzak dur. Allah'ın huzuruna çıktığında da 'Ömer bunları bana emretti' de. Sonra şöyle dedi: Ey Abdullah! Allah'ın huzuruna çıktığında istediğini söyle.

İSİMLER VE SIFATLAR

İsim ile Müsemmanın aynı (bir) olduğuna dair, Kur'ân'ı Kerim'den, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in sünnetinden gelen tefsirler... Arap lügatinden varid olan kullanımlar. (İsim ile müsemma aynıdır. İsim müsemmadan farklı değildir.)

Allah'u Teâlâ buyuruyor ki: ***"Rabbinin yüce ismini tesbih et. O her şeyi yaratıp düzenine koyan... (Rabbinin)."*** (A'la 1- 2) ***"En güzel isimler Allah'ındır. O halde o isimlerle Allah'a dua edin."*** (A'raf 180)

"De ki: İster Allah diye çağırın (dua edin) ister Rahman diye çağırın. Hangi (isimle) çağırırsanız bilin ki en güzel isimler O'na aittir." (İsra 110)

"Rabbiniz buyurdu ki: Bana dua edin ki size icabet edeyim." (Ğafir 60)

"Dini O'na halis kılarak O'na dua edin." (Ğafir 65)

"(Öyleyse) Şu Beyt'in Rabbine kulluk etsinler." (Kureyş 3)

Akıllı hiç kimse kalkıp şunu dememiştir. 'Kimin adı: 'Şu Beyt'in Rabbi' Hiç kimse de şunu söylememiştir: 'Adı Allah olana dua edin.'

98 Müslim, İman 5, 7, 8, Ebû Davud, Sünnet 16

Allah'u Teâlâ şöyle de buyurmuştur: ***"Yalnızca bana ibadet edin."*** (Ankebut 56)

"Ve Allah'a kulluk edin hiçbir şeyi O'na ortak koşmayın." (Nisa 36)

Bundan dolayıdır ki, 'Kulluk ismine yapılmaktadır. Allah'ın ismi mahluktur. İbadeti de mahluka yapmayı emretmiştir.' Demek en büyük şirktir.

Bu görüş Mu'tezile, Neccariye v.b. bidat, küfür ve dalalet ehli mezheplere aittir.

Allah'u Teâlâ da buyuruyor ki: ***"De ki: O, Allah birdir (tektir)."*** (İhlas 1)

Bütün Müslümanlar âyette geçen 'O (Huve), zamirinin Allah'a işaret olduğu konusunda icma etmişlerdir. Yoksa 'O' Allah'ın ismi değildir.

Yine buyuruyor ki:

"Onlar (kurbanlık develer) sıra sıra dizilip kurban edilirken üzerlerine Allah'ın adını anın." (Hacc 36)

Burada Allah'u Teâlâ, develeri kurban ederken üzerlerine Allah'ın adını anmayı emretmiştir.

Bidatçilerin mezhebine göre, burada Zeyd veya Amr'ın veyahut Lat, Uzza'nın isimleri zikredilse de olur. Çünkü onlara göre bu isimler de mahluktur, Allah'ın isimleri de mahluktur.

Bir başka âyeti kerimede buyuruyor ki:

"O halde üzerlerine Allah'ın adının anıldığı (hayvanlar)dan yiyin." (En'am 118) Bir başka yerde ***'(Boğazlanırken) Üzerlerine Allah'ın adının anılmadığı (hayvanlar)dan yemeyin."*** (En'am 121)

"Rabbimin ismi ne yücedir." (Rahman 78) ***"Âlemlerin Rabbi olan Allah ne yücedir."*** (Ğafir 64)

Şöyle de buyurmuştur:

"Ey iman edenler! Allah'ı çokça zikredin! O'nu sabah akşam tesbih edin." (Ahzap 41- 42)

"Şüphesiz ki Allah ve melekleri Peygambere salat ederler! Ey iman edenler! Siz de O'na salat'u selam edin, kemali teslimiyet ile (emrine) teslim olun." (Ahzap 56)

Müslümanlar da şu konuda icma etmişlerdir: Müezzin 'eşhedu enla ilahe illallah, ve eşhedu enne muhammeden Rasûlullah' dediğinde hem tevhidi ilan etmiş hem de nübüvveti ikrar etmiş olur. Mutezile ise farklıdır. Çünkü onların mezhebine göre şöyle demelidir: 'Adı 'La ilahe illallah' olanın 'O' olduğuna şahitlik ederim. Adı Muhammed olanın Allah'ın Rasûlü olduğuna şahitlik ederim.' (Çünkü onların mezhebine göre isim müsemmadan farklıdır.)

Bu ise hem şeriatta varid olan naslara hem de Müslümanların ittifak ettiği anlayışa aykırıdır.

Yine onlara göre Allah adına yapılan yeminlerin hepsi 'mahluk' olmalıdır. Binaenaleyh insanlar Halık: Yaratana değil mahluka yemin etmektedirler. Çünkü onlara göre isim müsemmadan farklıdır. İsim de mahluktur.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in bazı dualarında şöyle dediği rivayet edilir: 'Bismikellahümme ehya ve emutu: Allah'ım senin adınla yaşar, senin adınla ölürüm.'[99]

Hastaların şifası için de şöyle dua ederdi:

'Sana Allah'ın tam ve noksansız olan kelimeleriyle şifa niyaz ediyorum.'[100]

Bu duayı bir koruma olarak Hasan ile Hüseyin'e yapardı.[101]

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) hastalandığında da Cibril (aleyhisselâm) bu duayla ona şifa niyaz etmiştir.

(Şimdi) İnsanlar dua ederken: 'Allah'ım beni bağışla, bana merhamet eyle.' Derken manası şu mudur: 'İsmi Allahümme ve de mahluk olan bana mağfiret eyle...'!!!

Bu apaçık bir küfürdür. Allah'ın kitabına, Rasûlullah'ın sünnetine, Müslümanların icmaına, arap lügatine, örfe, adete... Her şeye taban tabana zıttır.

Arap lügatinden nakillere gelince:

Asmai, Ebû Ubeyde ve Ma'mer b. el-Müsenna diyor ki: Bir adamın, 'İsim, müsemmadan farklıdır' dediğini görürsen zındık olduğuna şahitlik et.

99 Buhârî, Tevhid 13, Deavat 6, 7, 12, 15, Müslim, Zikir 59, Ebû Davud, Edep 98, Tirmizî, Deavat 28, Müsned c.4 s.294, 302, c.5 s.385, 387, 397, 399, 407

100 Ebû Davud, Sünnet 20, Tirmizî, Tıbb 18, Müsned c.1 s.236, 270

101 Buhârî, Ahadis'ul-Enbiya 10, Ebû Davud, Sünnet 20, Tirmizî, Tıbb 18, İbn Mâce, Tıbb 36, Müsned c.1 s.270

Halef b. Hişam el-Bezzar el-Mukri'den şöyle dediği rivayet edilir: 'Kim: 'Allah'ın isimleri mahluktur' derse bana göre küfrü şu güneşten daha açıktır.'

İmamlardan da İmam Şafiî, Ahmed b. Hanbel, İshak b. Rahuyah, Nuaym b. Hammad, Muhammed b. Eslem et-Tusi, Muhammed b. Cerir et-Taberî aynı görüşü belirtmişlerdir.

283- Rib'iy b. Hiraş'tan rivayet edildiğine göre Huzeyfe (radıyallâhu anh) şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) yatağına girdiğinde şöyle derdi: 'Allah'ım senin adınla yaşar, senin adınla ölürüm.' Uyandığında da şöyle derdi: 'Öldükten sonra bizi ihya eden Allah'a hamdolsun. Dönüşümüz yalnız O'nadır.'[102]

284- Said b. Cübeyr'den rivayet edildiğine göre, Abdullah b. Abbas şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Hasan ile Hüseyin'e:

'Allah'ın tam olan kelimeleriyle sizleri her türlü şeytana, her türlü zararlı hayvana ve her türlü kem göze karşı (Allah'ın) sığınağına emanet ediyorum.' Ardından şöyle derdi: Atanız da İsmail ile İshak'ı böyle dua ederek Allah'ın korumasına emanet ediyordu.[103]

285- Kureyb'den rivayet edildiğine göre, İbn Abbas şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

'Şu var ki sizden biriniz, hanımıyla beraber olmak istediğinde: 'Allah'ın adıyla, Allah'ım bizi şeytandan uzak eyle. Nasip edeceğin evlattan da şeytanı uzak eyle' dese, sonra (o gece) kendilerine bir evlat takdir edilse, şeytan hiçbir zaman ona zarar veremez.'[104]

286- Zekvan'dan rivayet edildiğine göre Ebû Hureyre (radıyallâhu anh) şöyle dedi: Bir adam Rasûlullah'a gelip şöyle dedi:'Ey Allah'ın Rasûlü! Dün beni bir akrep soktu canım ne kadar yandı!' Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) de ona şöyle dedi: 'Sen akşamleyin şöyle deseydin 'Yaratmış olduğu her

102 Buhârî, Ahadis'ul-Enbiya 10, Ebû Davud, Sünnet 20, Tirmizî, Tıbb 18, İbn Mâce, Tıbb 36, Müsned c.1 s.270

103 Buhârî, Ahadis'ul-Enbiya 10, Ebû Davud, Sünnet 20, Tirmizî, Tıbb 18, İbn Mâce, Tıbb 36, Müsned c.1 s.270

104 Buhârî, Bed'ul-Halk 11, Vüduu 8, Nikah 66, Deavat 55, Tevhid 13, Müslim, Talak 6, Ebû Davud, Nikah 45, Tirmizî, Nikah 6, İbn Mâce, Nikah 27, Dârimî, Nikah 29, Müsned c.1 s.217, 220, 243, 283, 286

şeyin şerrinden Allah'ın tam olan kelimelerine sığınıyorum' sana hiçbir zararı olmazdı.'[105]

287- Ebû Seleme b. Abdurrahman'dan rivayet edildiğine göre Âişe (radıyallâhu anhâ) şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) hastalandığında Cebrail (aleyhisselâm) onu şu duayla okurdu:

'Zarar veren her hastalıktan, nazarı değen her gözden, hased ettiğinde hasetçinin şerrinden Allah'ın kelimeleriyle sana şifa niyaz ediyorum.'[106]

288- Ebû Nadra'dan rivayet edildiğine göre Ebû Said el-Hudri şöyle dedi: Cebrail (aleyhisselâm) Rasûlullah'a gelip şöyle dedi: Muhammed hastalandın mı? Buyurdu ki: Evet. Cebrail şöyle (dua etti):

'Allah'ın adıyla şifa niyaz ediyorum, eza ve acı veren her şeyden, her bir kimsenin ve her kem gözün şerrinden... Allah şifa versin. Allah'ın adıyla şifa niyaz ediyorum.'[107]

289- Ebû'l-Vedak'tan rivayet edildiğine göre Ebû Said el-Hudri şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

'Mudar (Kureyş'in de ataları olan Arapların büyük bir kolu) Allah'ın kullarına öyle katliamlar yapacak ki Allah'ın hiçbir ismine ibadet edilmeyecek.'[108]

290- Rabi b. Süleyman diyor ki: Şafiî'nin şöyle dediğini işittim: 'Allah'ın isimlerinden birine yemin eden ve sonra da bozanın üzerine kefaret vardır. Çünkü Allah'ın isimleri mahluk değildir. Kabe'ye, Safa'ya veya Merve'ye yemin edenin üzerine ise kefaret yoktur. Çünkü bunlar mahluktur, Allah'ın isimleri mahluk değildir.'

Rebi diyor ki: Şafiî şöyle dedi:

'Allah'a yemin eden veya Allah'ın isimlerinden birine yemin eden sonra bozanın üzerine kefaret vaciptir.'

291- Ebû Hatim Yahya b. Zekeriya el-Emevi anlattı, dedi ki: Muhammed b. İdris eş-Şafiî dedi ki: Bazı arkadaşlarımız anlattı, dedi ki: İki kişi –biri Müslüman biri Yahudi- İsa b. Eban'ın huzurunda mahkeme oldular. İsa b. Eban

105 Müslim, Zikir 55
106 Müslim, Selam 39
107 Müslim, Selam 40
108 Müsned c.3 s.86, 87

o zaman Basra kadısıydı ve onların (Mutezilenin) görüşünü benimsiyordu. Dava sonunda Müslümanın yemin etmesi gerekti. Yahudi kadıya dedi ki: Yemin ettir. Kadı Müslümana:

'Vallahi ellezi la ilahe ille hu: Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a' şeklinde yemin et. Bunun üzerine Yahudi kadıya şöyle dedi: 'Vallahi ellezi la ilahe illa hu' ifadesi Kur'ân'da geçiyor. (Sana göre de Kur'ân mahluktur.) Halık'a (yaratana) yemin ettir mahluka değil. Orada İsa şaştı kaldı ve şöyle dedi: Şimdi kalkın gidin, durumu inceleyeyim.

292- Hafs b. Ömer es-Seyyari anlattı, dedi ki: Ebû Said el-Asmai'nin şöyle dediğini işittim:

'Birinin 'İsim, müsemmadan başkadır' dediğini duyarsan onun zındık olduğuna şahitlik et.'

293- Ahmed b. Muhammed b. İmran'ın Ebû Bekir b. Ebû Davud es-Sicistani'den rivayet ettiğine göre şöyle dedi:

'İsmin müsemmadan farklı olduğunu iddia eden, Allah'ın Allah'tan başka olduğunu söylemiştir. Bu da batıl bir sözdür. Çünkü isim mahluklar hakkında müsemmadan farklıdır. Çünkü kişinin adı Mahmut olur ama kendisi mezmumdur. Hiçbir taksim yapmadığı halde adı Kasım olabilir. Ancak Allah'u Teâlâ'nın ismi kendindendir. 'ismi kendidir' demeyiz aksine 'ismi kendindendir' deriz.

Biri şunu söylerse: İsmi kendinden değildir. O zaman 'Allah meçhuldür' demiş olur.

'İsmi vardır ama kendinden değildir' dese 'Allah'la beraber biri daha var' demiş olur.

294- Hasan b. Muhammed el-Kindi anlattı, dedi ki: Ebû Ubeyde, Ma'mer b. el-Müsenna el-Basri'den okudum, şöyle dedi: Bismillah (Allah'ın adıyla), O Allah'tır. Çünkü bir şeyin ismi kendisidir. Şair Lebid diyor ki:

Yılsonuna kadar, sonra 'Selam ismi' üzerinize olsun

Bir yıl boyunca ağlayıp-sızlayan mazur görülsün.

295- Ebû Bekir b. Hammad anlattı, dedi ki: Halef b. Hişam'ın 'İsim, müsemmadan farklıdır' diyenler hakkında hem de en ağır tenkitleri yaparak şöyle dediğini işittim: 'Bu mezhebin savunucularına göre, bir adam bir ada-

ma sövse, hakaret etse hiçbir mesuliyet gerekmez. Çünkü şöyle der: Ben seni değil ismini kastettim.

Yine bu görüşün mensuplarına göre, bir adam birinin malına dair yemin etse bu söze göre kefaret gerekmez. Şöyle der: Ben isme yemin ettim, müsemmaya değil.

İslâm'ın temelinin de bu isim üzere kurulu olduğunu gördüm.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: 'La ilahe illallah' deyinceye kadar insanlarla savaşmakla emrolundum.'[109]

Abdest alırken de insan 'Bismillah' diyerek başlar bitirince de 'Subhaneke allahümme' der.

Ezan da 'Allah'u ekber' diye başlar, 'Eşhedu en la ilahe illallah' diye de devam ettirir.

Namaz da öyle... 'Allah'u ekber' diyerek başlanır ve 'Esselamu aleykum ve rahmetullah' ile bitirilir. Başı da sonu da Allah kelimesidir.

Hac da öyle **'Lebbeyke allahümme lebbeyk'**, hayvan da boğazlanırken **'Bismillah'** denir.

İslâm temelinin 'bu isim' üzerine kurulduğunu gördüm. Artık, kim Allah'ın isimlerinin mahluk olduğunu iddia ederse kafir olur. Bana göre küfrü işte şu güneşten daha açıktır.

296- İbrahim b. Hani' anlattı, dedi ki: 'Benim yanımda gizlendiği zamanlar şunu sormuştum: 'Kur'ân mahluk mudur?' Dedi ki: 'Allah'ın isimlerinin mahluk olduğunu iddia eden kafir olur.'

297- Ahmed b. Selem anlattı, dedi ki: İshak b. Rahuyah anlattı, şöyle dedi: 'Sonunda şûraya vardılar: 'Allah'ın isimleri mahluktur.' Çünkü hiçbir isim yokken Allah vardı' dediler. Bu katıksız küfürdür. Çünkü esma-i Hüsna (en güzel isimler) Allah'ındır. Allah'ın isimlerinden, ilminden, dilemesinden farklı olduğunu söyleyen ve bunların mahluk olduğunu, Allah'ın bunları yarattığını iddia eden kafir olur. Allah'u Teâlâ'nın da doksan dokuz ismi vardır.

109 Buhârî, İman 17, Zekat 1, Salat 28, İstitabe 3, İ'tisam 2, 28, Müslim, İman 32, Ebû Davud, Zekat 1, Cihad 95, Tirmizî, İman 1, 2, Tefsir 88, Nesâî, Zekat 3, İman 15, Cihad 1, Tahrim 1, İbn Mâce, Mukaddime 9, Fiten 1, Dârimî, Siyer 10, Müsned c.1 s.11, 78, c.2 s.314, 345, 377, 423, 439, 475, 482, 502, 527, 528, c.3 s.199, 224, 300, 332, 339, 394, c.4 s.9, c.5 s.246

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in böyle buyurduğu sahih senedle rivayet edilmiştir.

Kendilerini Cehm'e nispet eden bazıları bu konuda çok ağır sözler sarf ettiler. Diyor ki: 'Allah'ın doksan dokuz ismi vardır dersem, doksan dokuz ilaha ibadet ederdim.' Hatta şöyle demiştir: Ben Vahid (Bir), Samed olan Allah'a ibadet etmiyorum, bilakis bu isimlerle kastedilen zata ibadet ediyorum.

Bundan daha büyük bir iftira olabilir mi? Biri kalkıp diyecek ki: 'Ben Allah'a ibadet etmiyorum...'

298- Abdullah b. Muhammed b. el-Fadl anlattı, dedi ki: İshak b. Davud eş-Şa'rani'den işittim, dedi ki: Muhammed b. Eslem'in yoluna bir adam çıktı ve Kur'ân hakkında bir şeyler söyledi. Muhammed b. Eslem dedi ki:

'Allah'ın zikretmiş olduğu isimlerinin hepsi, kendi isimleridir. Bir insan 'Allah'a ibadet ediyorum' dediğinde maksadı, hem isim hem manasıdır, zira ikisi birdir.

KUR'AN ALLAH KELAMIDIR

Kur'ân'ı Kerim'de, Kur'ân'ın Allah'ın Kelamı Olduğuna, Mahluk Olmadığına Delil Olarak Tefsir Edilen Âyetler:

299- Mekhul'den rivayet edildiğine göre, İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ) Allah'u Teâlâ'nın ***"... Arapça ve eğriliği olmayan bir Kur'ân."*** (Zümer 28) âyeti hakkında 'eğrili olmayan; mahluk olmayan' şeklinde tefsir etmiştir.

İstinbat açısında Kur'ân'dan delillerden biri de Allah'u Teâlâ'nın şu buyruğudur:

"Bir şeyi dilediği zaman, O'nun buyruğu sadece 'Ol' der, hemen oluverir." (Yasin 82)

300- Ebû Nuaym el-İstirbazi anlattı, dedi ki: Rebi'e dedim ki: Buvayti'nin şöyle dediğini işittim:

'Muhakkak ki Allah, her şeyi 'Kun: Ol' emriyle yaratmıştır. Eğer 'Ol' ifadesi mahluk ise o zaman bir mahluk, başka bir mahluku yaratmış demektir.' Diyor ki: (Rebi' bu izahı müspet gördüğünden) Rebi'de bunu rivayet etmeye başladı.

Derim ki: Günümüz alimlerinin şu şekilde izah ettikleri konu budur. 'Bu 'Kun: Ol' ilk olan ise o zaman mahluktur. Çünkü ondan önce olan 'Kun' ile mahluktur. Bu ise sonu gelmeyen bir zincire dönüşür. Bu da imkansız bir şeydir.

301- Abdulvahid b. Selim, Ata'dan rivayet etti. Ata diyor ki: Velid b. Ubade bana anlattı, kendisine 'Vefat ederken babanın vasiyeti ne oldu' diye sormuştum... Dedi ki: Beni çağırdı ve şöyle dedi: Evladım! Allah'tan kork! Şunu da bil ki, Allah'a, kadere; hayrına ve şerrine iman etmeden Allah'tan korkmuş olmazsın. Yoksa bundan farklı bir iman üzere ölürsen cehenneme gidersin. Çünkü Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu işittim:

'Allah'ın ilk yarattığı şey Kalem'dir. O'na dedi ki: 'Yaz' İşte o zaman kıyamete kadar olan ve olacak olan her şeyi yazdı.'[110]

Derim ki: Bu hadisi şerifte ilk yaratılanın kalem olduğunu belirtmiştir. Kelam da kalemden önce vardı. Kalem de ilk yaratılan olduğuna göre o, her şey yaratılmadan önce Allah'ın kelamını yazmıştır.

Allah'ın kitabından bir başka âyeti kerimeden istinbat: Allah'u Teâlâ buyuruyor ki:

"(İyi bilin ki) Yaratmak da O'na aittir, emretmek de O'na aittir." (A'raf 54)

Ayeti kerimede yaratmakla emretmeyi birbirinden ayırmıştır. Yaratmak: Yaratılmış olan her şeydir. Emir ise, Kur'ân'ı Kerim'dir.

302- Abdullah b. Muhammed el-Beğavi anlattı, dedi ki: 'Halef b. Hişam el-Bezzar'ın meclisinde Said b. Nusayr Ebû Osman el-Vasiti eş-Şairi anlattı, dedi ki: İbn Uyeyne'nin şöyle dediğini işittim: '-Bişr el-Merisi'yi kastederek- Bu küçük mahluk ne diyor? dediler ki: Ebû Muhammed! O Kur'ân'ın mahluk olduğunu iddia ediyor. Dedi ki: Kesinlikle yalandır. Allah'u Teâlâ buyuruyor ki: ***"İyi bilin ki, yaratmak da O'na aittir, emretmek de O'na aittir."*** (A'raf 54) Yaratmak: Allah'ın yarattıkları, Emir ise, Kur'ân'ı Kerim'dir.

Aynısını Ahmed b. Hanbel, Nuaym b. Hammad, Muhammed b. Yahya ez-Zühli, Abdüsselam b. Asım er-Razi, Ahmed b. Sinan el-Vasıti, Ebû Hatim er-Razi söylemiştir.

---

110 Ebû Davud, Sünnet 16, Tirmizî, Kader 17, Tefsir 68, Müsned c.5 s.317

Derim ki: Günümüz alimlerinin şu şekilde izah ettikleri konu budur. 'Bu 'Kun: Ol' ilk olan ise o zaman mahluktur. Çünkü ondan önce olan 'Kun' ile mahluktur. Bu ise sonu gelmeyen bir zincire dönüşür. Bu da imkansız bir şeydir.

301- Abdulvahid b. Selim, Ata'dan rivayet etti. Ata diyor ki: Velid b. Ubade bana anlattı, kendisine 'Vefat ederken babanın vasiyeti ne oldu' diye sormuştum... Dedi ki: Beni çağırdı ve şöyle dedi: Evladım! Allah'tan kork! Şunu da bil ki, Allah'a, kadere; hayrına ve şerrine iman etmeden Allah'tan korkmuş olmazsın. Yoksa bundan farklı bir iman üzere ölürsen cehenneme gidersin. Çünkü Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu işittim:

'Allah'ın ilk yarattığı şey Kalem'dir. O'na dedi ki: 'Yaz' İşte o zaman kıyamete kadar olan ve olacak olan her şeyi yazdı.'[110]

Derim ki: Bu hadisi şerifte ilk yaratılanın kalem olduğunu belirtmiştir. Kelam da kalemden önce vardı. Kalem de ilk yaratılan olduğuna göre o, her şey yaratılmadan önce Allah'ın kelamını yazmıştır.

Allah'ın kitabından bir başka âyeti kerimeden istinbat: Allah'u Teâlâ buyuruyor ki:

"(İyi bilin ki) Yaratmak da O'na aittir, emretmek de O'na aittir." (A'raf 54)

Ayeti kerimede yaratmakla emretmeyi birbirinden ayırmıştır. Yaratmak: Yaratılmış olan her şeydir. Emir ise, Kur'ân'ı Kerim'dir.

302- Abdullah b. Muhammed el-Beğavi anlattı, dedi ki: 'Halef b. Hişam el-Bezzar'ın meclisinde Said b. Nusayr Ebû Osman el-Vasiti eş-Şairi anlattı, dedi ki: İbn Uyeyne'nin şöyle dediğini işittim: '-Bişr el-Merisi'yi kastederek- Bu küçük mahluk ne diyor? dediler ki: Ebû Muhammed! O Kur'ân'ın mahluk olduğunu iddia ediyor. Dedi ki: Kesinlikle yalandır. Allah'u Teâlâ buyuruyor ki: ***"İyi bilin ki, yaratmak da O'na aittir, emretmek de O'na aittir."*** (A'raf 54) Yaratmak: Allah'ın yarattıkları, Emir ise, Kur'ân'ı Kerim'dir.

Aynısını Ahmed b. Hanbel, Nuaym b. Hammad, Muhammed b. Yahya ez-Zühli, Abdüsselam b. Asım er-Razi, Ahmed b. Sinan el-Vasıti, Ebû Hatim er-Razi söylemiştir.

110 Ebû Davud, Sünnet 16, Tirmizî, Kader 17, Tefsir 68, Müsned c.5 s.317

Bir başka âyeti kerimede: ***"Ancak benden (sadır) olan söz haktır (kesinlikle gerçekleşecektir)."*** (Secde 13) O'ndan olan şey de kesinlikle mahluk değildir.

303- Ali b. Hasan el-Haşimi anlattı, dedi ki: Amcam anlattı, dedi ki: Veki' b. el-Cerrah'ın şöyle dediğini işittim: 'Kur'ân'ın mahluk olduğunu iddia eden, Allah'tan bir şeyin mahluk olduğunu söylemiş olur.' Ben de dedim ki: 'Ey Ebû Süfyan! Bunu neye dayanarak söylüyorsun?' Dedi ki: Çünkü Allah'u Teâlâ şöyle buyurmuştur: ***"Ancak benden (sadır) olan söz haktır."*** (Secde 13) Allah'tan olan şey de mahluk olmaz...

Aynı tefsiri Ahmed b. Hanbel, Nuaym b. Hammad, Hasan b. Sabbah el-Bezzar, Abdulaziz b. Yahya el-Mekki el-Kinani de yapmıştır.

Bu mananın istinbat edildiği bir başka âyeti kerime de Allah'u Teâlâ'nın şu buyruğudur: ***"Eğer yerdeki ağaçlar (birer) kalem olsa deniz de, ardından yedi deniz ona katılıp mürekkep olsa yine Allah'ın kelimeleri tükenmez."*** (Lokman 27)

Mahlukatın hepsi biter, tükenir, fena bulur, Allah'ın kelimeleri ise tükenmez. Bunun tasdiki de Allah'u Teâlâ'nın şu buyruğudur. Mahlukatın hepsi fena bulunca ***"Bugün mülk kimindir?"*** (Ğafir 16) sorar ve bizzat kendi cevaplar: ***"Bir ve Kahhar olan Allah'ındır."*** (Ğafir 16)

304- Katade'nin, Allah'u Teâlâ'nın ***"Eğer yerdeki ağaçlar birer kalem olsa deniz de, ardından yedi deniz ona katılıp mürekkep olsa yine Allah'ın kelimeleri tükenmez."*** (Lokman 27) buyruğu hakkında şöyle dediği rivayet edilir:

'Müşrikler şöyle demişlerdir: Bu tükenmesi, son bulması yakın olan bir kelamdır. İşte Allah bu işittiğinizi indirdi.' Katade diyor ki: Yeryüzündeki ağaçların hepsi kalem olsa, deniz yedi denizle beraber mürekkep olsalar, Rabbimin hikmetleri, kelimeleri, ilmi, akıl-sır ermeyen acaibleri tükenmeden kalem kırılır, denizler tükenir.

Yine bu âyetin tefsirinde Hasan el-Basri'nin şöyle dediği aktarılır: Allah'ın dünyayı yarattığı günden kıyamete kadar olan ağaçlar kalem olsalar, yedi denizle beraber deniz mürekkep olsa kalemler kırılır, denizler tükenir. Allah'ın kelimeleri tükenmez: Şunu yaptım, şunu yarattım...

305- Bir adam da Mutezile mezhebine mensup Ebû Huzeyl el-Allaf el-Basri'ye Kur'ân'ı sorar. 'Mahluktur' diye cevap verir. Bunun üzerine ona şöyle der: 'Peki ölen bir mahluk mu, ebedi kalan bir mahluk mu?' Dedi ki: Hayır, ölen bir mahluk. Dedi ki: 'Peki Kur'ân ne zaman ölecektir. Dedi ki: Kur'ân'ı okuyanlar öldüğünde, Kur'ân da ölmüş olur. Dedi ki: İşte onu okuyanlar öldü, dünya da yok olup gitti (yani kıyamet koptu) Allah'ta diyor ki: (Yani Kur'ân'ı okuyarak) ***"Bugün mülk kimindir?"*** (Ğafir 16) Bak Kur'ân duruyor, insanların hepsi ölmüş... Ne diyorsun? dedi ki: Bilemiyorum... Böylece apışıp kaldı.

306- Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Kıyamet günü Allah yeryüzünü katlar, semavatı katlar sağına alır. Sonra şöyle nida eder: 'Melik (her şeyin sahibi, hükümranı) benim, nerede bakalım yeryüzünün hükümdarları...[111]

307- Muhammed b. Ka'b el-Kurazi dedi ki: Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre, dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bize anlattı, buyurdu ki:

'Allah'u Teâlâ İsrafil'e ölüm üfürüğü için emreder. Hepsi bir anda hareketsiz kalırlar. Ölüm meleği gelir şöyle der:

-Rabbim! Göklerin ve yerin ehli öldüler, dilediklerin müstesna...

Allah'u Teâlâ der ki:

-Kim kaldı? -Kendisi de en iyi bilendir-

Der ki:

-Hayy ve ölümsüz olan sen varsın ya Rabbi, bir de arşını taşıyan melekler, Cibril ve Mikail. Ben de varım.

Allah'u Teâlâ der ki:

-Cibril, Mikail de ölsünler, arşı taşıyanlar da ölsünler...

Allah'u Teâlâ der ki:

-Kim kaldı? -Kendi de en iyi bilendir-

111 Buhârî, Tefsir 2, Rikak 44, Tevhid 6, 19, 26, 32, 36, Müslim, Müsafirin 69, Münafikin, 19, 21, 23, 24, 25, Ebû Davud, Sünnet 19, Tirmizî, Salat 211, Tefsir 3, İbn Mâce, Mukaddime 13, Zühd 33, Dârimî, Rikak 80, Müsned c.1 s.429, 457, c.2 s.72, 88, 282, 374, 419, c.3 s.495

-Hayy ve ölümsüz olan sen varsın. Bir de ben varım.

Buyurur ki:

-Ey ölüm meleği sen de yarattığım mahlukattan birisin. Bildiğin vazife için seni yarattım. Şimdi sen de öl. Daha da diriltilmez.

Artık bir ve Samed olan Allah'tan başka kalmayınca Allah'u Teâlâ buyurur ki: 'Cennet ehli için ölüm yoktur. Cehennem ehli için ölüm yoktur. Sonra Allah aynen kitapların dürülüp katlandığı gibi göğü ve yeri katlar. Sonra şöyle der: Cabbar olan benim. Bugün mülk kimindir? Sonra tekrar -üç defa- buyurur:

-Bugün mülk kimindir? Sonra kendi buyurur ki:

-Bir ve Kahhar olan Allah'ındır.[112]

308- Ebû Nadra, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

'Ölüm çığlığından hemen önce bir münadi nida eder. O nidayı canlılarda ölmüş olanlar da işitirler. Allah'u Teâlâ da dünya semasına nüzul ederek buyurur:

"Bugün mülk kimindir? Bir ve Kahhar olan Allah'ındır."

Derim ki: Bu istidlal, Nuaym b. Hammad, İshak b. Rahuyah, Hişam b. Ubeydullah er-Razi, Said b. Rahme el-Mıssisi -İbn Mübarek'in talebesi- , Ebû İshak el-Fizari'nin de istidlalidir.

SÜNNET'TE KUR'ÂN-I KERÎM

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Kur'ân'ı Kerim'in Allah'ın Kadim Sıfatlarından Biri Olduğuna Delalet Ettiği Şeklinde Rivayet Edilenler. Bu Konuda Âdem (a.s) ve Musa (a.s)'dan Aynı Şekilde Aktarılanlar:

309- Ammar b. Ebi Ammar'dan rivayet edildiğine göre, dedi ki: Ebû Hureyre'nin şöyle dediğini işittim: Muhakkak ki Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Âdem ile Musa bir araya geldiler. Musa, Âdem (aleyhisselâm)'a şöyle dedi: Sen ki, Allah seni eliyle yarattı, cennetine yerleştirdi, meleklerini sana secde ettirdi, sonra yapacağını yaptın ve neticesinde zür-

112 İbn Cerir et-Taberî, Tefsir c.24 s.30

riyetini cennetten çıkardın.' Âdem, Musa'ya dedi ki: 'Sen ki Allah seni risaleti için seçti. Kelamıyla üstün tuttu. Sana Tevrat'ı verdi. Ben mi önceyim zikir (yazgı) mı?' Musa dedi ki: Zikir (yani yazgı). Rasûlullah buyurdu ki: 'Bununla Âdem, Musa'yı yendi.'[113]

310- Ömer b. Hafs b. Zekvan'dan rivayet edildiğine göre Ebû Hureyre (radıyallâhu anh) şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

'Muhakkak ki Allah Ta-ha ve Yasin'i Âdem'i yaratmadan bin yıl önce okudu.' (Abdurrahman b. Mansur'un rivayetinde): Veya iki bin yıl önce... Buyuruyor ki: Melekler Kur'ân'ı, işitince dediler ki: 'Kendisine bunun indirileceği ümmete ne mutlu.' (Abdurrahman'ın rivayetinde): Üzerine bunun nazil olacağı ümmete ne mutlu, hafızalarında bunu taşıyacaklara ne mutlu, bunu okuyacak lisana -veya insana- ne mutlu.

(Abdurrahman'ın lafzı): Bunu konuşacak dillere ne mutlu, bunu taşıyacak hafızalara ne mutlu...'

KUR'ÂN'IN MAHLUK OLMADIĞINA DAİR SAHABENİN İCMAI...

311- Ali (radıyallâhu anh)'dan Sıffin'de şöyle dediği rivayet edilmiştir: 'Ben bir mahluku hakem kabul etmedim, bilakis Kur'ân'ı hakem kabul ettim.' Onun yanında Rasûlullah'ın Ashâbı vardı. Muaviye'nin yanında da fazlası. Dolayısıyla bu açık bir icmadır. Herhangi bir muhalefet, bir itiraz olmadan da icma edenlerin asrı bu icma üzerine son bulmuştur.

İbn Abbas, İbn Ömer ve İbn Mes'ud'dan da aynısı nakledilmiştir.

312- Amr b. Dinar da diyor ki: Rasûlullah'ın Ashâbından dokuz kişiyle karşılaştım. Diyorlardı ki: Kur'ân'ın mahluk olduğunu söyleyen kafir olur.

Amr b. Dinar, İbn Abbas, İbn Ömer, İbn Zübeyr, Cabir b. Abdullah, Misver b. Mahreme, Rasûlullah'ın müezzini Sa'd b. Aiz el-Karz, Said b. Yezid el-Kindi, Ebû't-Tufeyl Amir b. Vasile ile karşılaşmıştır. Enes (radıyallâhu anh)'dan da rivayeti vardır. Böylece dokuz ediyor.

113 Buhârî, Tevhid 37, Tefsir 1, 3, Kader 11, Ahadis'ul-Enbiya 31, Müslim, Kader 13, 14, 15, Ebû Davud, Sünnet 16, Tirmizî, Kader 2, İbn Mâce, Mukaddime 10, Muvatta, Kader 1, Müsned c.2 s.248, 264, 268, 287, 392, 448, 464

Ali (radıyallâhu anh)

313- Meymun b. Mihran'dan rivayet edildiğine göre, Abdullah b. Abbas şöyle dedi:

'Ali (radıyallâhu anh) hakem olayını kabul edince, Hariciler dediler ki: Sen, iki adamı hakem kabul ettin. Ali dedi ki: Ben asla bir mahluku hakem yapmadım. Ben ancak Kur'ân'ı hakem yaptım.

314- Utbe b. Seken el-Fizari anlattı, dedi ki: Ferac b. Yezid el-Kulai anlattı, dedi ki: Sıffin günü Ali'ye şöyle dediler: 'Bir kafiri veya bir münafığı hakem yaptın.' O da dedi ki: Ben bir mahluku hakem yapmadım. Ancak Kur'ân'ı hakem yaptım.

315- İbrahim b. Yezid et-Teymi'den rivayet edildiğine göre Haris b. Süveyd dedi ki: Ali (radıyallâhu anh) şöyle dedi:

'İnsanlar peş peşe ölür öyle ki 'La ilahe illallah' diyen kimse kalmaz. Bunu yapınca dinin lideri sancağını açar, dünyanın her tarafından son bahar bulutlarının toplandığı gibi etrafında toplanırlar. Ardından Ali (radıyallâhu anh) şöyle dedi: Ben liderlerinin adını da biliyorum, nerede toplanacaklarını da biliyorum. Onlar: Kur'ân mahluktur diyecekler, halbuki Kur'ân ne halıktır ne de mahluktur. O ancak Allah'ın kelamıdır. O'ndan sadır olmuş ve O'na dönecektir.

Abdullah b. Abbas (radıyallâhu anhumâ)

316- İkrime'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi:

Abdullah b. Abbas bir cenazedeydi. Ölü lahde yerleştirilince bir adam kalkıp şöyle dedi: 'Ey Kur'ân'ın Rabbi olan Allah'ım! Ona mağfiret eyle.' İbn Abbas hemen fırladı ve şöyle dedi: Dur bakalım! Kur'ân Allah'tan gelmiştir.

Ravilerden es-Suhaybi şu ziyadeyle rivayet etmiştir: Kur'ân Allah'ın kelamıdır. Merbub (mahluk) değildir. Allah'tan gelmiş ve O'na dönecektir.

Abdullah İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ)

317- Halid el-Hazza anlattı, dedi ki: Ebû'l-Uryan'ın şöyle dediğini işittim: Abdullah b. Ömer şöyle dedi: Kur'ân Allah'ın kelamıdır. Mahluk değildir.

Abdullah b. Mes'ud (radıyallâhu anh)

318- Huveylid el-Anberi diyor ki:

'Bir gün Abdullah elimi tuttu beraber yürüdük. Şehrin girişine yaklaşınca çarşıya baktı ve şöyle dedi: Allah'ım senden bu çarşının ve halkının hayrını niyaz ediyorum. Bu çarşının ve halkının şerrinden de sana sığınıyorum. (Diyor ki) Tam o esnada bir adam yanımızdan geçti. Kur'ân'dan bir sûre veya bir âyet üzerine yemin ediyordu. Abdullah elimi sıktı ve şöyle dedi: Ne dersin kefaret vermesi gerekir mi? (yani yemini geçerli mi) Bilesin ki her âyette bir yemin vardır.

319- Abdullah b. Kurra'dan rivayet edildiğine göre Ebû Kenaf dedi ki: Abdullah b. Mes'ud şöyle dedi: Kim Kur'ân'a yemin ederse her âyet için kefaret vermesi gerekir. Diyor ki: Ben de bunu İbrahim'e aktardım, şöyle dedi: Abdullah b. Mes'ud der ki: Kur'ân'a yemin eden kimse her âyet için kefaret verir. Kur'ân'dan bir harfi inkâr eden hepsini inkâr etmiş olur.

Derim ki (Müellif): Kişi mahluk (yaratılmış) bir şeye yemin ettiğinde kefaret gerekmez.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in (Diğer) Ashâbı: Süfyan b. Uyeyne'den rivayet edildiğine göre Amr b. Dinar şöyle dedi:

'Rasûlullah'ın Ashâbından dokuz kişiye yetiştim hepsi şöyle diyordu: Kur'ân'ın mahluk olduğunu söyleyen kafir olur.

Harameyn (Mekke-Medine) ve Mısrayn (Basra-Kûfe) Tâbiînlerinin İcmaı

Mekke ve Medine ulemasından bunu nakleden Ebû Muhammed Amr b. Dinar'dır.

320- Ebû Mervan Hakem b. Muhammed et-Taberî anlattı, dedi ki: Süfyan b. Uyeyne anlattı, dedi ki: Amr b. Dinar'ın şöyle dediğini işittim:

Yetmiş yıldan beri insanlarla, alimlerimizle oturup kalkıyorum hepsi şunu söyler: Kur'ân Allah'ın kelamıdır. O'ndan sadır olmuş ve O'na dönecektir.

321- Ebû Mervan et-Taberî -kendisi de faziletli bir insandı, Mekke'de ikamet ediyordu- anlattı, dedi ki: Süfyan b. Uyeyne bize Amr b. Dinar'dan şunu anlattı: (Amr) dedi ki: Yetmiş yıldır alimlerimizden ilim dinliyorum (öğreniyorum). Diyorlardı ki: Kur'ân Allah'ın kelamıdır, mahluk değildir.

Ravilerden Ebû Muhammed b. Ammar diyor ki: Hocaları, Rasûlullah'ın Ashâbından başka kim var ki!?.

Derim ki: Amr b. Dinar'ın sahabelerden kimlerle karşılaştığını zikretmiştik. Mekke'nin ulemasından, tâbiînlerin ileri gelenlerinden karşılaştığı ve meclislerinde bulunduğu tâbiînler ise şunlardır: Ubeyd b. Amr, Ata, Tâvûs, Mücahid, Said b. Cübeyr, İkrime, Cabir b. Zeyd. Bunların hepsi de Abdullah b. Abbas'ın talebeleridir.

Medine Ehlinden

Said b. Müseyyeb, Urve b. Zübeyr, Ebû Seleme b. Abdurrahman, Salim b. Abdullah b. Ömer, Ali b. Hüseyin b. Ali b. Ebi Talib, Oğlu Muhammed b. Ali (el-Bakır), Nafi b. Cübeyr b. Mutim... Ve daha sayıları çok çok olan zatlar.

Basra Ehlinden

Hasan el-Basri, Süleyman b. Tarhan et-Teymi, Eyyüb b. Ebû Temime es-Sahtiyani.

Kûfe Ehlinden

Süleyman el-Ameş, Hammad b. Ebi Süleyman.

322- Muhammed b. İsmail el-Buhârî anlattı, dedi ki: Hakem b. Muhammed anlattı, dedi ki: Süfyan b. Uyeyne anlattı, dedi ki: Yetmiş yıldır hocalarla beraberim, bunlardan biri de Amr b. Dinar'dır. Şunu söylediler: Kur'ân Allah kelamıdır, mahluk değildir.

Ali b. el-Huseyn

323- Cafer b. Muhammed babası Muhammed'den rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Ali b. el-Huseyn'e Kur'ân soruldu: dedi ki: Ne halıktır ne de mahluktur. Kur'ân Allah kelamıdır.

324- Cafer b. Muhammed babası Muhammed'den şöyle rivayet eder. Dedi ki: Ali b. el-Huseyn Kur'ân hakkında şöyle demiştir: Ne halıktır, ne de mahluktur. Ancak o, Allah'ın kelamıdır.

325- İbn Ebi Züeyb'den rivayet edildiğine göre Zührî şöyle dedi: Ali b. el-Huseyn'e Kur'ân'ı sordum. Dedi ki: Allah'ın kitabı ve kelamıdır.

Ebû Cafer Muhammed b. Ali b. el-Huseyn

326- Cafer b. Muhammed'den rivayet edildiğine göre, babasına şunu sordu: Bir grup insan var, Kur'ân'ın mahluk olduğunu söylüyorlar?

Muhammed dedi ki: Ne halıktır ne de mahluktur. Bilakis Allah'ın kelamıdır.

Hasan b. Ebû'l-Hasan El-Basri

327- Avf anlattı, dedi ki: Hasan el-Basri'ye Kur'ân soruldu; Halık (yaratan) mıdır, mahluk (yaratılmış) mudur? dedi ki: O ne halık ne de mahluktur. Aksine Allah'ın kelamıdır.

Süleyman Et-Teymi ve Eyyub Es-Sahtiyani

328- Ahmed b. Müdrik anlattı, dedi ki: Attaf b. Kays anlattı, dedi ki: Fudayl b. İyaz'a Kur'ân'ı sordum. Dedi ki: Kur'ân Allah'ın kelamıdır, mahluk değildir. Eyyub es-Sahtiyani'den ve Süleyman et-Teymi'den bize bu şekilde rivayet edilmiştir.

Hammad b. Ebi Süleyman

329- Süfyan es-Sevri anlattı, dedi ki: Hammad b. Ebi Süleyman'ın şöyle dediğini işittim: Falan kafire söyleyin meclisime yaklaşmasın. Çünkü o: Kur'ân mahluktur diyor.

Süleyman El-A'meş

330- Ahmed b. Sinan el-Vasıti diyor ki: Ebû Nuaym Fadl b. Dükeyn, Ahmed b. Yunus ve Ashâbı imtihana tabi tutulunca (yani kendilerine 'Kur'ân mahluktur' demedikleri için işkence edildiğinde) Ebû Nuaym sebat etti ve şöyle dedi: Yedi yüz hocadan -bunların arasında A'meş ve Süfyan'ı da saydı- ders aldım biri hariç hiçbirinin bu görüşü -Kur'ân mahluktur- dile getirdiğini duymadım.

Etbau't-Tâbiîn'in 1. Tabakasından Rivayet Edilenler:

Süfyan b. Uyeyne

331- Hakem b. Muhammed Ebû Mervan et-Taberî anlattı, dedi ki: İbn Uyeyne'nin şöyle dediğini işittim: Yetmiş yıldan beri ulema ile oturup kalkıyorum. Biri de Amr b. Dinar idi. Diyorlardı ki: Kur'ân Allah kelamıdır, mahluk değildir.

Derim ki: İbn Uyeyne tâbiîn imamlarından iki yüze yakın insanla buluştu. Etbai tâbiînden üç yüzden fazla... Haremeyn ehlinden, Basra, Kûfe, Şam, Mısır ve Yemen'de.

Cafer b. Muhammed b. Ali b. El-Huseyn Es-Sadık (radıyallâhu anh)

332- İshak b. Behlül anlattı, dedi ki: Musa b. Davud'a Kur'ân'ı sordum. Dedi ki: Ma'bed Ebû Abdurrahman, Muaviye b. Ammar ed-Duhni'den anlattı dedi ki: Cafer b. Muhammed'e dedim ki: Bunlar Kur'ân'ı soruyorlar, mahluk mudur? dedi ki: Ne halıktır ne de mahluktur. Bilakis Allah'ın kelamıdır.

333- Ebû Abdurrahman Abdullah b. Ahmed diyor ki: Babam -Ahmed b. Hanbel- şöyle dedi: Bu Ma'bed'i gördüm, fena bir adam değildi. Onu övdü. Diyor ki: İbn Ebi Leyla'nın mezhebine göre fetva verirdi.

334- Yahya b. Abdulhamid el-Himmani anlattı, dedi ki: Muaviye b. Ammar ed-Duhni dedi ki: Ca'fer b. Muhammed'e Kur'ân'ı sordum. Dedi ki: Ne halıktır ne de mahluk. Bilakis Allah'ın kelamıdır.

335- Musa b. Cafer'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Babam Cafer b. Muhammed'e 'Kur'ân halık mıdır, mahluk mudur?' diye soruldu. Dedi ki: Halık (yaratan) olsaydı ona ibadet edilirdi. Mahluk (yaratılmış) olsaydı biterdi (son bulurdu).

Abdullah b. Mübarek

336- Musa b. İbrahim el-Verrak anlattı, dedi ki: Abdullah b. Mübarek bize şöyle dedi: 49 yıldan beri alimlerden ders dinliyorum. Diyorlardı ki: 'Kur'ân mahluktur' diyenin hanımı üç talakla boş olur. Dedim ki: Neden böyle? dedi ki: Çünkü hanımı Müslümandır, Müslüman kadın da kafirin nikahında bulunamaz.

Derim ki (müellif): Abdullah b. Mübarek tâbiînden kalabalık bir gruptan ders dinledi, Süleyman et-Teymi, Humeyd et-Tavil, ve diğerleri... Kendi yaşadığı dönemde onun kadar ilim için seyahat eden, ilim talep eden, ilim toplayan, ilmi iyi bilen, sireti güzel olan, metodu kabul gören başka biri daha yoktu. Tâbiînlerden yaklaşık bin kişiden rivayette bulunur. Daha bundan kuvvetli bir icma' olabilir mi?

Ebû Nuaym

337- Muhammed b. Yunus anlattı, dedi ki: Ebû Bekir b. Ebi Şeybe'nin şöyle dediğini işittim: Mihnet Kûfe'ye gelince Ahmed b. Yunus şöyle dedi: Ebû Nuaym'a git ve haber ver. Ebû Nuaym'a gidip anlattım. Dedi ki: Kırbaç yemekten başka yol yok. İbn Ebi Şeybe dedi ki: Eyvah, bu hocadan alacağımız hadisler bitti (yani öldürülecek, artık ondan hadis rivayet edemeyeceğiz) Ebû Nuaym sorguya alınınca şöyle dedi: Üç yüz hocayla karşılaştım. Hepsi 'Kur'ân Allah'ın kelamıdır, mahluk değildir' diyorlardı. Bu görüşü bidat ehlinden bir grup çıkardı. Onlar şöyle diyorlardı: Cemeratı (şeytan taşlama) cam parçalarıyla yapmakta bir mahzur yoktur. Arkasından Ebû Nuaym gömleğinin düğmesini kopardı ve şöyle dedi: Başım benim için düğmemden daha basittir. (Yani bu uğurda başımın koparılmasının benim nezdimde bu düğmenin koparılmasından ehvendir.)

Ebû Cafer El-Mansur ve İbn Ebi Leyla'nın Görüşü

338- Ali b. Ma'bed ve Şeddad el-Horasani anlattılar, dediler ki: Rum hükümdarı Elion, Ebû Cafer el-Mansur'a bir şeyler sorduğu bir mektup yazdı. Şunu da sordu: La ilahe illallah halık mıdır, mahluk mudur?

Ebû Cafer cevaben şunu yazdı: Bana La ilahe illallah'ı soruyorsun: Halık mıdır, mahluk mudur? Ne halıktır ne de mahluktur. Bilakis Allah'ın kelamıdır.

339- Muhammed b. Osman anlattı, dedi ki: Muhammed b. Ömer anlattı dedi ki: İbn Ebi Leyla şöyle dedi: O adam Muhammed b. Abdurrahman b. Ebi Leyla'nın yanına gelince İbn Ebi Süleyman ve daha başkaları hakkında: 'Kur'ân mahluktur dedi' şeklinde şahitlik ettiler. Başka bir grup ise 'Hammad b. Ebi Süleyman gibi söyledi' şeklinde şahitlik ettiler.

340- Halid b. Nafi bana anlattı, dedi ki: İbn Ebi Leyla Medine'de bulunan Ebû Cafer'e adamın dediğini, hakkında yapılan şahitlikleri ve ikrarını yazıp gönderdi. Bunun üzerine Ebû Cafer şunu yazdı: Bu görüşünden vazgeçerse iyi... Değilse, boynunu vur sonra da ateşe at. Adam da Kur'ân hakkında ki görüşünden tevbe etti.

341- Muhammed b. Osman anlattı, dedi ki: Muhammed b. Ömer anlattı, dedi ki: İbn Ebi Leyla şöyle dedi: Veki bana şöyle anlattı: 'Adamın bu olayı ortaya çıkıp yayılınca İbn Ebi Leyla ona şöyle dedi: Seni kim yarattı?

dedi ki: Allah. Dedi ki: Peki Konuşmanı kim yarattı? dedi ki: Allah. Dedi ki: Tamam ben yenildim. Dedi ki: Doğru, peki şimdi ne diyorsun? dedi ki: Ben Allah'a tevbe ediyorum. Dedi ki: Bunun üzerine İbn Ebi Leyla yanına iki görevli verdi. Onlara, mescitteki halkalardan birine götürüp şöyle demelerini emretti: Bu adam 'Kur'ân mahluktur' diyordu. Şimdi tevbe edip görüşünü bıraktı. Eğer yine bir şeyler dediğini duyarsanız bana ulaştırın.

Dedi ki: Musa b. İsa da bir zabite şöyle emretti: Mescitte fetva vermesine müsaade etme.

Diyor ki: Artık namaz kıldığında zabit ona şöyle diyordu: Kalk evine git. Diyordu ki: Bırak tesbihatımı yapayım. Diyordu ki: Hayır, tek kelime dahi olmaz. Ayağa kaldırıp götürmeden bırakmazdı. Muhammed b. Süleyman oraya gelince bir grup toplanıp onunla konuştu. Ona mescitte oturabilmesi için izin verdi.

Meşhur Fukaha

Etbau't-Tâbiin döneminde aynı asırda Harameyn'de, Mısır'da, Şam'da, Irak'ta ve Horasan'da bulunan meşhur fakihlerin bu konudaki görüşleri:

Bazılarının isimleri şöyle: Malik b. Enes, Leys b. Sa'd, Süfyan es-Sevri, Süfyan b. Uyeyne, Şafii, Ebû Bekir b. Ayyaş, Hüşeym, Ali b. Asım, İbrahim b. Sa'd, Yahya b. Zekeriya b. Ebi Zaide, İbn 'ul-Mübarek, Ebû İshak el-Fizari, Said b. Abdurrahman el-Cemhi, Veki, Velid b. Müslim, Vehb b. Cerir, Ebû n-Nadır, Haşim b. Kasım Ebû Usame, Abdullah b. İdris, Abde b. Süleyman.

342- İbn Ebi Üveys diyor ki: Dayım Malik b. Enes'ten ve Medine'de bulunan bir çok ulemadan şunu işittim: Kur'ân'dan konu açıldı, onlar da dediler ki: Allah'ın kelamıdır. O'ndan sadır olmuştur. Allah'a ait olan hiçbir şey (sıfat) de mahluk değildir.

Ebû Muhammed

343- Yahya b. Halef el-Mukri anlattı, dedi ki: H. 68 senesinde Malik b. Enes'in yanındaydım. Bir adam gelip şöyle dedi: Ey Ebû Abdullah! Kur'ân mahluktur diyen adam hakkında ne dersin? dedi ki: Kafirdir, zındıktır, katli gerekir.

Dedi ki: Ben duyduğum bir sözü anlatıyorum.

Dedi ki: Şimdiye kadar kimseden duymadım, senden duydum.

dedi ki: Allah. Dedi ki: Peki Konuşmanı kim yarattı? dedi ki: Allah. Dedi ki: Tamam ben yenildim. Dedi ki: Doğru, peki şimdi ne diyorsun? dedi ki: Ben Allah'a tevbe ediyorum. Dedi ki: Bunun üzerine İbn Ebi Leyla yanına iki görevli verdi. Onlara, mescitteki halkalardan birine götürüp şöyle demelerini emretti: Bu adam 'Kur'ân mahluktur' diyordu. Şimdi tevbe edip görüşünü bıraktı. Eğer yine bir şeyler dediğini duyarsanız bana ulaştırın.

Dedi ki: Musa b. İsa da bir zabite şöyle emretti: Mescitte fetva vermesine müsaade etme.

Diyor ki: Artık namaz kıldığında zabit ona şöyle diyordu: Kalk evine git. Diyordu ki: Bırak tesbihatımı yapayım. Diyordu ki: Hayır, tek kelime dahi olmaz. Ayağa kaldırıp götürmeden bırakmazdı. Muhammed b. Süleyman oraya gelince bir grup toplanıp onunla konuştu. Ona mescitte oturabilmesi için izin verdi.

Meşhur Fukaha

Etbau't-Tâbiîn döneminde aynı asırda Harameyn'de, Mısır'da, Şam'da, Irak'ta ve Horasan'da bulunan meşhur fakihlerin bu konudaki görüşleri:

Bazılarının isimleri şöyle: Malik b. Enes, Leys b. Sa'd, Süfyan es-Sevri, Süfyan b. Uyeyne, Şafiî, Ebû Bekir b. Ayyaş, Hüşeym, Ali b. Asım, İbrahim b. Sa'd, Yahya b. Zekeriya b. Ebi Zaide, İbn 'ul-Mübarek, Ebû İshak el-Fizari, Said b. Abdurrahman el-Cemhi, Veki, Velid b. Müslim, Vehb b. Cerir, Ebû n-Nadır, Haşim b. Kasım Ebû Usame, Abdullah b. İdris, Abde b. Süleyman.

342- İbn Ebi Üveys diyor ki: Dayım Malik b. Enes'ten ve Medine'de bulunan bir çok ulemadan şunu işittim: Kur'ân'dan konu açıldı, onlar da dediler ki: Allah'ın kelamıdır. O'ndan sadır olmuştur. Allah'a ait olan hiçbir şey (sıfat) de mahluk değildir.

Ebû Muhammed

343- Yahya b. Halef el-Mukri anlattı, dedi ki: H. 68 senesinde Malik b. Enes'in yanındaydım. Bir adam gelip şöyle dedi: Ey Ebû Abdullah! Kur'ân mahluktur diyen adam hakkında ne dersin? dedi ki: Kafirdir, zındıktır, katli gerekir.

Dedi ki: Ben duyduğum bir sözü anlatıyorum.

Dedi ki: Şimdiye kadar kimseden duymadım, senden duydum.

Ebû Muhammed dedi ki: Bu hüküm ağır geldi ben de Mısır'a gittim. Leys b. Sa'd'ın yanına vardım. Dedim ki: Ebû'l-Haris! Kur'ân mahluktur diyen bir adam hakkında ne dersin? (Malik'le aramızda geçen konuşmayı da anlattım) Dedi ki: Kafirdir.

Ben de Mekke'ye gidip Süfyan b. Uyeyne'yi buldum, adamın dediklerini anlattım. Dedi ki: Kafir olur.

Ardından Kûfe'ye gittim. Orada da Ebû Bekir b. Ayyaş ile buluştum. Ona da: 'Kur'ân mahluktur diyen hakkında ne dersin?' dedim. (Malik'in dediklerini de anlattım) Dedi ki: Kafirdir. Kafir demeyen de kafir olur. Ali b. Asım ve Hüşeym ile de bir araya geldim, aynısını aktardım. Dediler ki: Kafirdir. Sonra Abdullah b. İdris, Abde b. Süleyman el-Kilabi, Ebû Usame, Yahya b. Zekeriya ve Veki'e uğradım aynısını sordum, dediler ki: Kafirdir.

İbn 'ul-Mübarek, Ebû İshak el-Fizari, Velid b. Müslim'le de bir araya geldim onlara da sordum, hepsi: 'Kafirdir' dediler.

Bu rivayeti Abdurrahman b. Ebû Hatim zikretmiş ve şöyle demiştir: Hasan b. Abdullah b. Kuhi el-Gazi anlattı, dedi ki: Yahya b. Halef b. Rebi b. Merzuk -Tarsus'ta- anlattı, dedi ki: Hasan -nitekim sika bir ravidir- dedi ki...

Derim ki: Yahya b. Halef Kûfe'lidir, Tarsus'a yerleşmiştir.

Ebû Hümam Said b. Muhammed b. Said el-Beknavi anlattı, dedi ki: Ebû Mus'ab'ın şöyle dediğini işittim. Malik'in şöyle dediğini işittim: Kur'ân Allah'ın kelamıdır, mahluk değildir.

344- Hasan b. Eyyub anlattı, dedi ki: Ahmed b. Hanbel'in Firyabi'den şunu aktardığını işittim. Firyabi dedi ki: Süfyan es-Sevri'nin şöyle dediğini işittim: Kur'ân'ın mahluk olduğunu söyleyen zındıktır.

345- Abdullah b. Ahmed b. Hanbel anlattı, dedi ki: Babamın şöyle dediğini işittim: İbrahim b. Sa'd, Said b. Abdurrahman el-Cemhi, Vehb b. Cerir, Ebû Nadr Haşim b. Kasım ve Süleyman b. Harb'ın şöyle dedikleri rivayet edilmiştir: Kur'ân mahluk değildir.

346- Ahmed b. İbrahim anlattı, dedi ki: Ebû Nadr Haşim b. Kasım'ın şöyle dediğini işittim: Kur'ân Allah'ın kelamıdır, mahluk değildir.

Ebû Abdullah Eş-Şafiî'nin Görüşü:

Müzeni, Rebi ve Ebû Şuayb El-Mısri'nin Rivayetleri:

Rebi'nin Rivayeti

347- Rebi b. Süleyman diyor ki: Ben mescitteyken güvendiğim biri şunu anlattı:

Hafs el-Ferd şöyle dedi: Kur'ân mahluktur.

Şafiî de ona dedi ki: Azim olan Allah'a karşı kafir oldun.

348- Ebû Nuaym Abdulmelik b. Muhammed b. Adiy dedi ki: Rebi b. Süleyman'ın şöyle dediğini işittim: Şafiî'nin şöyle dediğini işittim: Kur'ân mahluktur diyen kafir olur.

349- Ebû Nuaym el-İstarbazi dedi ki: Rebi b. Süleyman anlattı, dedi ki: Bir gün Şafiî'nin yanına gittim. Tam giderken Hafs el-Ferd'in yanından çıktığını gördüm. Diyordu ki: Şafiî neredeyse boynumu vuracaktı. Ben de içeri girdim. İsmail -orada bulunan biri- bana şunu anlattı: Şafiî ile Hafs el-Ferd münazara yaptılar. Sonunda Hafs 'Kur'ân mahluktur' dedi. Bunun üzerine Şafiî ona şöyle dedi: Azim olan Allah'ı inkâr ettin, kafir oldun.

Dedi ki: Şafiî ona Hafs el-Ferd demez, Hafs el-Müteferrid (Ayrı düşüp yalnız kalan) derdi. Rebi diyor ki: Ondan sonra onunla karşılaştım bana dedi ki: Şafiî beni öldürmek istedi.

350- Abdurrahman b. Ebû Hatim anlattı, dedi ki: Rebi b. Süleyman'dan aktarılan kitapta şöyle demiştir: Şafiî'nin yanındaydım. (Veya Ebû Şuayb bana anlattı, ben de olayı biliyorum) Abdullah b. Hakem, Yusuf b. Amr b. Yezid ve Hafs el-Ferd orada bulunuyorlardı. Hafs, Abdullah'a sordu: 'Kur'ân hakkında ne dersin?' Abdullah cevap vermedi. Yusuf b. Amr b. Yezid'e de sordu o da cevap vermedi. Her ikisi de cevap vermeyi Şafiî'ye bıraktılar. Şafiî'ye sorunca cevabını delilleriyle beraber verdi. Aralarında münazara başladı. İmam Şafiî de delillerle Kur'ân'ın Allah'ın kelamı olduğunu, mahluk olamayacağını ortaya koydu. Hafs el-Münferid'i de tekfir etti.

Rebi diyor ki: Daha sonra Hafs'la mescitte karşılaştım, dedi ki Şafiî beni öldürmek istedi.

Müzeni'nin Şafiî'den Rivayeti ve Müzeni'nin Mezhebi

351- Ebû'l-Hasan Allan el-Mısri dedi ki: Bir grup arkadaşımızla beraber Müzeni'ye gittik. Dedik ki: Ebû İbrahim! İnsanlar konuşuyorlar, şunu söylüyorlar: Sana gelip Kur'ân hakkında sorduklarında hiçbir cevap vermiyormuşsun. Bu nedir?

Bize şöyle dedi: Bakın! Bu yeni yetmelerden birileri gelip imtihan, test etmek için bir şeyler sorduğunda onlara cevap vermiyorum. Bu konudaki mezhebim Şafiî'nin mezhebiyle aynıdır.

Dedi ki: Şöyle dedik: Peki Şafiî'nin mezhebi nedir?

Dedi ki Şafiî'nin mezhebi: Kur'ân Allah kelamıdır, mahluk değildir.

Ebû Şuayb El-Mısri'nin Rivayeti

352- Zekeriya es-Saci anlattı, dedi ki: Ebû Şuayb el-Mısri'nin şöyle dediğini işittim: Şafiî Muhammed b. İdris'in şöyle dediğini işittim: Kur'ân Allah'ın kelamıdır, mahluk değildir.

Abdullah b. Mübarek, Nadr b. Muhammed, Musa b. A'yen, ve Abdullah b. İdris'in Mezhebi

353- Ali b. Hasan b. Şakik anlattı, dedi ki: İbnu'l Mübarek şöyle dedi: Kur'ân Allah kelamıdır, mahluk değildir.

354- Hasan b. Şebib diyor ki: İbnu'l Mübarek'in, Ta-ha sûresinden otuz âyet okuduktan sonra şöyle dediğini işittim: Bunun mahluk olduğunu iddia eden kafir olur.

355- Ebû'l-Vezir Muhammed b. A'yen anlattı, dedi ki: Bir adam Nadr b. Muhammed'e Kur'ân'ı sordu, Nadr dedi ki: Bu âyetin; ***'Şüphesiz ben, Allah'ım. Benden başka ilah yoktur. O halde ibadet et.'*** (Ta-ha 14) mahluk olduğunu söyleyen kafir olur. Ben de Abdullah b. Mübarek'le karşılaştım bunu kendisine anlattım. Dedi ki: Ebû Muhammed doğru söyledi. Allah bize bir mahluka ibadet etmeyi emredecek değildi.

356- Ebû Hayseme Mus'ab b. Said el-Mıssisi dedi ki: İbnu'l Mübarek ve Musa b. A'yen'in şöyle dediklerini işittim: Kur'ân mahluktur diyen kafirdir, hem de Hürmüz'den daha kafirdir.

Ebû Hayseme diyor ki: Allah'ın kelamı Kur'ân'ın mahluk olduğunu söyleyen kafir olur. Böyle birinin küfründe şüphe eden de kafir olur.

357- Ebû Zekeriya Yahya b. Yusuf anlattı, dedi ki: Mekke'ye geldik, bir arkadaşım dedi ki: Ne dersin Abdullah b. İdris'in yanına varıp bir selam verelim mi? dedim ki: Olur. Kalktık yanına gittik. Arkadaşım ona şunu sordu: Ebû Muhammed bizim memlekette bazı insanlar 'Kur'ân mahluktur' diyor...

Dedi ki: Yahudilerden mi? dedi ki: Hayır.

-Peki Hristiyanlardan mı?

-Hayır.

-Mecusilerden mi?

-Hayır.

Dedi ki: Peki kimlerden? dedi ki: Muvahhidlerden.

Dedi ki: Yalan söylüyorlar. Bunlar muvahhid olamazlar. Bunlar zındıktır. Kur'ân'ın mahluk olduğunu söyleyen, Allah'ın mahluk olduğunu söylemiştir. Allah'ın mahluk olduğunu söyleyen de kafirdir. Bunlar zındıktırlar.

Veki' b. Cerrah, İsmail b. Uleyye ve Bişr b. Mufaddal'ın Görüşü

358- Vehb b. Bakıyye Ebû Muhammed el-Vasifi anlattı, dedi ki: Veki'nin şöyle dediğini işittim: Kur'ân mahluktur diyen kafir olur.

359- Ahmed b. Züheyr anlattı, dedi ki: Muhammed b. Yezid'in şöyle dediğini işittim: Veki'e dedim ki: Ebû Süfyan! Bu adamı yanında gördüm, bu adam Kur'ân'ın mahluk olduğunu söylüyor.

Bunun üzerine Veki' şöyle dedi: Kur'ân'ın mahluk olduğunu söyleyen, Kur'ân'ın uydurulmuş olduğunu söylemiş olur. Kur'ân'ın uydurulmuş olduğunu diyen de kafir olur.

360- Ahmed b. Hasan es-Sufi anlattı, dedi ki: Abdussamed Merduveyh anlattı, dedi ki: Görüşünden döndükten sonra İsmail b. Uleyye'nin yanında toplandık. Ben vardım, Hüşeym'in (oğlu) Ali, Ebû'l-Velid Halef el-Cevheri, Ebû Kinane el-A'var, Mualla'nın mevlası Ebû Muhammed Mesrur'da vardı. Ali ona şöyle dedi: Bu konuda senden insanlara aktarabileceğimiz şeyler dinlemek isteriz. Şöyle dedi:

'Kur'ân Allah'ın kelamıdır. Allah'tan olan hiçbir şey de mahluk değildir. Allah'a ait olan bir şeyin (sıfatın) mahluk olduğunu söyleyen kafir olur. Ben de bu mecliste daha önce benden sadır olanlardan dolayı Allah'a tevbe ediyorum.'

361- Muhammed b. Abdurrahim anlattı, dedi ki: Ali b. Medini'nin şöyle dediğini işittim: Bişr b. Mufaddal her gün 400 rekat namaz kılardı. Ayrıca bir gün oruç tutar bir gün tutmazdı. Yanında Cehmiye'den bir adamdan bahsedildi, şöyle dedi: O kafirden söz etme...

Yahya b. Said, Abdurrahman b. Mehdi, Muaz b. Muaz, Ebû Velid Et-Tayalısi, Abdullah b. Davud El-Haribi, İshak b. Süleyman Er-Razi, Hasan El-Eşyeb, Şebabe b. Sivar, Abdulaziz b. Eban, Muhammed b. Yezid El-Vasiti

362- Ebû'l-Velid Hişam b. Abdulmelik dedi ki: Yahya b. Said şöyle dedi: Ben şuna şaşırıyorum, diyorlar ki: ***'De ki: O, Allah birdir.'*** (İhlas 1) mahluktur.

Ebû'l-Velid diyor ki: Kur'ân Allah kelamıdır, Kur'ân hakkında konuşmak Allah hakkında konuşmaktır.

Ebû'l-Velid diyor ki: Kur'ân'ın mahluk olmadığı üzerine kalbinde itikâd etmeyen İslâm dairesinden çıkar.

363- Ahmed b. İbrahim ed-Dernaki anlattı, dedi ki: Muhammed b. Sinan, İbn Mehdi'den şunu rivayet etti, dedi ki: Kur'ân Allah'ın kelamıdır, ne halıktır ne de mahluktur.

364- Yahya b. Said anlattı, dedi ki: Muaz b. Muaz'ın şöyle dediğini işittim: Kur'ân'ın mahluk olduğunu söyleyen -kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin olsun ki- zındıktır.

365- Yahya b. Said diyor ki: Muaz b. Muaz şöyle dedi: Kur'ân mahluktur diyen kafirdir.

366- Bişr b. Haris anlattı, dedi ki: Abdullah b. Davud'a Kur'ân'ı sordum, dedi ki: Aziz ve Cebbar olan adına! Bu hiç mahluk olur mu!!!

367- Muhriz b. Avn dedi ki: Muhammed b. Yezid el-Vasiti şöyle dedi: İlmi kelamıdır, kelamı da kendindendir ve de mahluk değildir.

368- Ebû Abdullah es-Sülemi dedi ki: İshak b. Süleyman Ebû Yakub el-Hazzaz er-Razi'ye Kur'ân'ı sordum. Dedi ki: O Allah -azze ve celle-nin kelamıdır, mahluk değildir. Sonra bana şöyle dedi: Şunu da dersek: 'Kur'ân Allah kelamıdır, mahluktur' da demeyiz 'mahluk değildir' de demeyiz, dersek o zaman yine bizimle onlar -yani Cehmiye- arasında bir fark kalmaz. Ben de bunu Ahmed b. Hanbel'e zikrettim, Ahmed şöyle dedi: Allah Ebû Yakub'un mükafatını versin.

369- Muhammed b. İshak anlattı, dedi ki: Hasan b. Musa el-Eşyeb'in şöyle dediğini işittim: 'Euzubillahi mineşşeytanirracim, Bismillahirrahmanirrahim: İyyake na'budu ve iyyake nestain: Yalnız sana ibadet eder ve yalnız senden yardım dileriz.' Hasan diyor ki: Bu mahluk olabilir mi?

370- İbn Ebi Kerime anlattı, dedi ki: Şebabe b. Sivar ve Abdulaziz el-Kureşi'nin şöyle dediklerini işittim: Kur'ân Allah'ın kelamıdır, mahluk olduğunu söyleyen kafirdir.

İsmail b. Ebi Üveys ve Yahya b. Yahya'nın Görüşü

371- İshak b. Behlül anlattı, dedi ki: İbn Ebi Üveys'in şöyle dediğini işittim: Kur'ân Allah azze ve celle'nin kelamıdır ve Allah'tandır. Allah'a ait olan şey de (sıfat da) mahluk değildir.

372- Ebû Ahmed Mahmud b. Gaylan'dan rivayet edildiğine göre Yahya b. Yahya en-Neysaburi şöyle dedi: Kur'ân'ın mahluk olduğunu söyleyen kafir olur.

Ahmed b. Hanbel, İshak b. Rahuyah, Ebû Sevr, Ebû Ubeyd, Yahya b. Main, Ali b. El-Medini, Züheyr b. Harb, Ebû Bekr b. Ebi Şeybe, Kardeşi Osman, Muhammed b. Süleyman Levin, Ebû Mamer İsmail b. İbrahim El-Katıi

373- İshak b. İbrahim anlattı, dedi ki: Ahmed b. Hanbel'e 'Kur'ân mahluktur' diyen hakkında sorulduğunda şöyle dediğini işittim: Kafirdir.

374- Hasan b. Eyyub anlattı, dedi ki: Ahmed b. Hanbel'e sordum: Kur'ân hakkında ne diyorsun? dedi ki: Allah'ın kelamıdır, mahluk değildir. Dedim ki: Peki 'mahluktur' diyen hakkında ne dersin? dedi ki: Kafirdir. Dedim ki: Neye göre tekfir ettin? dedi ki: Allah'ın kitabından âyetlerle: ***"Yemin olsun ki, sana ilim geldikten sonra şayet onların arzularına uyarsan***

Allah'tan sana ne bir dost ne de bir yardımcı vardır." (Bakara 120) ***"Eğer sana gelen ilimden sonra onların arzularına uyarsan, o zaman şüphesiz ki sen zalimlerden olursun."*** (Bakara 145) Kur'ân da Allah'ın ilmidir. Allah'ın iminin mahluk olduğunu söyleyen de kafirdir.

375- Ahmed b. Hasan et-Tirmizî anlattı, dedi ki: Ahmed b. Hanbel'e dedim ki: İnsanlar Kur'ân meselesine düştüler, ben ne diyeyim? dedi ki: Sen mahluk değil misin? dedim ki: Evet. Dedi ki: Senden çıkan kelamın da mahluktur (değil mi)? dedim ki: Evet. Dedi ki: Peki Kur'ân Allah'ın kelamından değil mi? dedim ki: Evet. Dedi ki: Peki, Allah'tan olan bir şey mahluk olabilir mi?

376- Huseyin b. Habban diyor ki: Ebû Ubeyd Kasım b. Sellam'ın şöyle dediğini işittim: 'Kur'ân mahluktur diyen, Allah üçün üçüncüsüdür diyenden beterdir. Çünkü onlar yine bir şeyin varlığını kabul ediyorlar, bunlar ise manayı bile kabul etmiyorlar.

377- Muhammed b. Osman Ebi Şebibe diyor ki: Ölümünden iki ay önce Ali b. Medini'nin şöyle dediğini işittim: Kur'ân Allah'ın kelamıdır, mahluk değildir. Mahluktur diyen de kafirdir.

378- Abbas b. Abdulazim anlattı, dedi ki: Ebû Velid İsmail b. Azere'nin şöyle dediğini işittim: -Orada Ali b. Medini de oturuyordu- Muhakkak ki Kur'ân Allah'ın kelamıdır. Allah'ın kelamı da mahluk değildir. Bunun üzerine Ali şöyle dedi: Sen nasıl diyorsan, biz de senden bunu öğreniyoruz.

379- Ahmed b. Züheyr anlattı dedi ki: Babamdan sayamayacağım kadar dinledim. Diyordu ki: Kur'ân Allah'ın kelamıdır, mahluk değildir. Başka bir şey de bilmiyoruz.

380- Yine babamdan dinledim, Yahya b. Main'e sordu: 'Onlar diyorlar ki, sen 'Kur'ân, kelamdır' deyip susuyormuşsun.' Ne mahluktur ne de mahluk değildir demiyormuşsun. Dedi ki: Hayır öyle bir şey yok. Ben tekrar sorunca şöyle dedi: Allah muhafaza! Kur'ân Allah'ın kelamıdır, mahluk değildir. Bundan başkasını söyleyenin de Allah'ın laneti üzerine olsun...

381- Abdullah b. Ahmed anlattı, dedi ki: Ebû Bekr b. Ebi Şeybe'nin yanında arkadaşlarımızdan biri şöyle dedi: Kur'ân Allah'ın kelamıdır, mahluk değildir. Ebû Bekr de şöyle dedi: Bunu demeyen de sapıktır, saptırandır, bidatçidir.

382- Abdullah diyor ki: Osman b. Ebi Şeybe'nin de şöyle dediğini işittim: Kur'ân Allah kelamıdır, mahluk değildir.

Başka bir defasında da Osman'ın şöyle dediğini işittim: 'Kur'ân Allah kelamıdır, mahluk değildir.' demeyen Cehmiye'den daha beter bir durumdadır.

383- Abdullah anlattı, dedi ki: Muhammed b. Süleyman Levin'in şöyle dediğini işittim: Kur'ân Allah kelamıdır, mahluk değildir. Kimsenin de -neuzubillah- 'Kur'ân mahluktur' dediğini görmedim.

384- Abdullah dedi ki: Ebû Mamer İsmail b. İbrahim el-Hüzeli'nin şöyle dediğini işittim: Kur'ân Allah'ın kelamıdır, mahluk değildir. Mahluk olmadığında şüphe eden Cehmi olur. Hayır! Hatta Cehmiyeden de şerlidir.

385- Yine Ebû Mamer'in şöyle dediğini işittim: Ulema ile oturup kalktım, diyorlardı ki: Kur'ân Allah kelamıdır, mahluk değildir.

Buvayti, Müzeni, Rebi b. Süleyman, Muhammed b. İsmail El-Buhârî, Sehl b. Abdullah Et-Tüsteri

386- Ebû Zekeriya Yahya b. Hayve şöyle dedi: Müzeni'nin şöyle dediğini işittim: Kur'ân Allah kelamıdır, mahluk değildir.

387- Muhammed b. Harun b. Hafs anlattı, dedi ki: Abdusselam b. Şinkâr el-Mısri'den dinledim, dedi ki: Müzeni'ye Mahle'den bir mektup geldi şunu soruyordu: Bir adam 'Ya-sin'in Rabbine yemin olsun şöyle yapmayacağım' dedi sonra da yaptı. Yemini bozulmuş olur mu? Kefaret gerekir mi?

Müzeni dedi ki: Hiçbir şey gerekmez, gerekir diyen de 'Kur'ân mahluktur' demiş olur.

388- Yusuf b. Musa diyor ki: Ebû İbrahim el-Müzeni'nin yanındaydık. Ben ve birkaç arkadaşım öne çıkıp dedi ki: Bizler Horasan'dan gelmişiz. Bizim orada da yeni bir grup çıktı, 'Kur'ân mahluktur' diyorlar. Bizler de kelam ilmiyle meşgul olanlardan değiliz. Bu meselede de sadece dinimiz için soruyoruz. Ayrıca yöremizde yaşayanlara senin dilinden aktaralım diye. Sonra ondan şunu yazdık: Dedi ki: Kur'ân Allah'ın kelamıdır. Mahluk değildir. Kur'ân mahluktur diyen de kafirdir.

389- Ebû Nuaym el-İstarbazi anlattı, dedi ki: Rebi'e denildi ki: Buvayti'nin şöyle dediğini işittim: Kur'ân mahluktur diyen kafir olur. Sen de

aynı görüşte misin? dedi ki: Evet, aynısını söylüyorum ve bu itikatla Allah'a iman ediyorum.

390- Muhammed b. Yahya b. Âdem anlattı, dedi ki: Rebi' bize şöyle dedi: Derim ki: Kur'ân Allah'ın kelamıdır, mahluk değildir. Kur'ân mahluktur diyen kafir olur.

391- Muhammed b. Yusuf b. Matar diyor ki: Muhammed b. İsmail el-Buhârî'ye sordum şöyle dedi: Kur'ân Allah'ın kelamıdır, mahluk değildir. Kim 'mahluktur' derse kafir olur.

392- Sehl b. Abdullah'ın talebesi Ebû'l-Kasım Abdulcebbar b. Şiran b. Yezid el-Abdi diyor ki: Ebû Muhammed Sehl b. Abdullah'ın şöyle dediğini işittim: 'Kim derse ki 'Kur'ân mahluktur' Allah'ın rububiyetini inkâr etmiş olur.

Ebû Hanife, Ebû Yusuf, Muhammed b. Hasan, Musa b. Süleyman El-Cüzcani'nin Mezhebi

393- Muhammed b. Said b. Sabık diyor ki: Kadı Ebû Yusuf'un kendisine; 'Kur'ân mahluktur' diyor musun dediğimde şöyle dediğini işittim: Kesinlikle hayır! (Böyle beni tenkid eder gibi söyledi) Ne o (Ebû Hanife) ne de ben...

394- İbn Mansur anlattı, dedi ki: İbnu'l-Mübarek'in şöyle dediğini işittim: Allah'a yemin olsun ki, Ebû Hanife 'Kur'ân mahluktur diyerek buna itikâd ederek' ölmemiştir.

395- Muhammed b. Mukatil diyor ki: İbnu'l-Mübarek'in şöyle dediğini işittim: Ebû Hanife'nin meclisinde Cehm'den bahsedildi. Dedi ki: Ne diyor? dediler ki: 'Kur'ân mahluktur' diyor. Dedi ki: ***"Ağızlarından çıkan kelime ne vahim bir sözdür! Ancak ve ancak yalan söylüyorlar."*** (Kehf 5)

396- Beşşar el-Haffaf diyor ki: Ebû Yusuf'un şöyle dediğini işittim: 'Kur'ân mahluktur' diyenle konuşmak haramdır. Onu terk etmek de farzdır.

397- Hasan b. Hammad Seccade dedi ki: Bir adam Muhammed b. Hasan'a 'Kur'ân mahluk mudur?' diye sordu. Dedi ki: Kur'ân Allah'ın kelamıdır. Allah'tan olan hiçbir şey de (sıfat) mahluk değildir.

398- Ebû Ali -Hasan b. Hammad- diyor ki: Bizim mezhebimize göre hak olan da budur.

399- Ebû Süleyman el-Cüzcani diyor ki: Muhammed b. Hasan'ın şöyle dediğini işittim: 'Kur'ân mahluktur' diyenin arkasında namaz kılmayın.

400- Kasım b. Ebi Bera anlattı, dedi ki: Ebu Süleyman el Cüzcani'nin yanındaydım, bir adam geldi ve şöyle dedi: Bela bir mesele... Dün iki adam vardı. Biri: 'Kur'ân mahluk ise karısı üç talakla boş olsun' dedi. Diğeri ise: 'Eğer Kur'ân mahluk değilse karısı üç talakla boş olsun' dedi. Ne dersin?

Dedi ki: Kur'ân mahluk değilse karısı üç talakla boş olsun diyenin karısı ondan tamamen bain (boş) olmuştur.

401- Hişam b. Abdullah er-Razi diyor ki: Ebu Cad dedi ki: Cehmiye Kur'ân'ın mahluk olduğunu iddia edenlerdir.

Tâbiîn Devrinin İkinci Tabakasından, 'Kur'ân Mahluk Değildir' Görüşünde Olan Bazı İmamlar:

Medine Ehlinden

Ali (Zeynelabidin) b. Huseyin b. Ali b. Ebi Talib ve oğlu: Muhammed b. Ali b. Huseyn (el Bakır) Bunlardan sonra da: Cafer b. Muhammed b. Ali b. Huseyn, oğlunun oğlu Ali b. Musa b. Cafer, Abdullah b. Musa b. Abdullah b. Huseyn b. Hasan b. Ali b. Ebi Talib... gelir.

Abbas'ın çocuklarından: Ebu Cafer Abdullah b. Muhammed b. Ali b. Abdullah b. Abbas.

Aynı tabakada, Ebu Abdullah Malik b. Enes gelir.

402- İsmail b. Üveys de Medine ehlinin bu konuda icma ettiklerini söylemiştir. Diyor ki: Malik ve beldemizin alimleri diyorlardı ki: Kur'ân Allah'tandır. Allah'tan olan hiçbir şey de mahluk değildir.

Malik b. Enes Devrinde Ki Medine Uleması:

Muhammed b. Abdurrahman b. Ebi Zi'b, Abdulaziz b. Ebi Seleme el Macişun, Ebu Bekr b. Ebi Sebre, İbrahim b. Sa'd ez-Zühri, Said b. Abdurrahman el Cemhi, Hatim b. İsmail, Abdullah b. Abdulaziz el Umeri ez-Zahid, Ebu Damre Enes b. İyaz, Muhammed b. İsmail b. Ebi Fudeyk.

Bunlardan sonra:

Malik, İbn Ebi Zi'b ve Macişun'un talebeleri:

Ma'n b. İsa, Abdulmelik b. Abdulaziz b. Ebi Seleme el Macişun, İsmail b. Ebi Üveys, Ebu Mus'ab Ahmed b. Ebi Bekr ez-Zühri, Mus'ab b. Abdul

400- Kasım b. Ebû Reca anlattı, dedi ki: Ebû Süleyman el-Cüzcani'nin yanındaydım, bir adam geldi ve şöyle dedi: Bela bir mesele... Dün iki adam vardı. Biri 'Kur'ân mahluk ise karım üç talakla boş olsun' dedi. Diğeri ise 'Eğer Kur'ân mahluk değilse karım üç talakla boş olsun' dedi. Ne dersin?

Dedi ki: Kur'ân mahluk değilse karısı üç talakla boş olsun diyenin karısı ondan tamamen bain (boş) olmuştur.

401- Hişam b. Abdullah er-Razi diyor ki: Ebû Cad dedi ki: Cehmiye Kur'ân'ın mahluk olduğunu iddia edenlerdir.

Tâbiîn Devrinin İkinci Tabakasından, 'Kur'ân Mahluk Değildir' Görüşünde Olan Bazı İmamlar:

Medine Ehlinden

Ali (Zeynelabidin) b. Hüseyin b. Ali b. Ebi Talib ve oğlu: Muhammed b. Ali b. Huseyn (el-Bakır) Bunlardan sonra da: Cafer b. Muhammed b. Ali b. Huseyn, oğlunun oğlu Ali b. Musa b. Cafer, Abdullah b. Musa b. Abdullah b. Huseyn b. Hasan b. Ali b. Ebi Talib... gelir.

Abbas'ın çocuklarından: Ebû Cafer Abdullah b. Muhammed b. Ali b. Abdullah b. Abbas.

Aynı tabakada, Ebû Abdullah Malik b. Enes gelir.

402- İsmail b. Üveys de Medine ehlinin bu konuda icma ettiklerini söylemiştir. Diyor ki: Malik ve beldemizin alimleri diyorlardı ki: Kur'ân Allah'tandır. Allah'tan olan hiçbir şey de mahluk değildir.

Malik b. Enes Devrinde Ki Medine Uleması:

Muhammed b. Abdurrahman b. Ebi Zi'b, Abdulaziz b. Ebi Seleme el-Macişun, Ebû Bekr b. Ebi Sebre, İbrahim b. Sa'd ez-Zührî, Said b. Abdurrahman el-Cemhi, Hatim b. İsmail, Abdullah b. Abdulaziz el-Umeri ez-Zahid, Ebû Damre Enes b. İyaz, Muhammed b. İsmail b. Ebû Fudeyk

Bunlardan sonra:

Malik, İbn Ebi Zi'b ve Macişun'un talebeleri:

Ma'n b. İsa, Abdulmelik b. Abdulaziz b. Ebi Seleme el-Macişun, İsmail b. Ebi Uveys, Ebû Mus'ab Ahmed b. Ebi Bekr ez-Zührî, Mus'ab b. Abdul-

lah ez-Zübeyri, İbrahim b. Hamza ez-Zübeyri, İbrahim b. Münzir el-Hizami, Yakub b. Humeyd b. Kasib, Harun b. Musa el-Feravi, Muhammed b. Yakub ez-Zübeyri, Yahya b. Ebi Muğire el-Mahzumi...

Bunların hepsi diyordu ki: Kur'ân Allah'ın kelamıdır, mahluk değildir. Mahluk diyen kafir olur.

Yahya diyor ki: Alimlerimizden 'Kur'ân Allah'ın kelamıdır, mahluk değildir. Mahluktur diyen kafir olur.' Demeyen birine rastlamadım.

Bu da Medine ehlinin icmaıdır.

Bunlardan sonra da bize nakilde bulunanlar:

Muhammed b. İsmail el-Buhârî, Ebû Zür'a, Ebû Hatim, Ebû Davud, Müslim...

Mekke Ehlinden

Amr b. Dinar'ın şöyle dediğini aktarmıştık: Yetmiş yıldan beri alimlerden dinliyoruz, diyorlar ki: Kur'ân Allah'ın kelamıdır, mahluk değildir.

Daha önce de Amr b. Dinar'ın sahabelerden ve tâbiînlerden kimlere yetiştiğini zikretmiştik.

O'ndan sonra: Süfyan b. Uyeyne, Fudayl b. İyaz, Muhammed b. Müslim et-Taifi, Yahya b. Selim et-Taifi.

Onlar'dan sonra:

Muhammed b. İdris eş-Şafiî, Ebû Abdurrahman Abdullah b. Yezid el-Mukri, Abdullah b. Zübeyr el-Humeydi, Said b. Mansur el-Horasani, Ahmed b. Muhammed el-Ezraki, Muhammed b. Ebû Ömer el-Adeni, Abdullah b. İmran el-Abidi, Abdulcebbar b. Ala b. Abdulcebbar el-Attar, İsmail b. Salim el-Mekki, Muhammed b. Zenbur el-Mekki, Muhammed b. Mansur el-Cevvaz el-Huzai, Ahmed b. Muhammed b. Abdullah b. Kasım b. Ebi Bezza el-Mukri, Ebû Ubeydullah Said b. Abdurrahman el-Mahzumi, Ebû'l-Velid b. Carud el-Fakih -Şafiî'nin talebesi-, Muhammed b. Abdullah b. Yezid el-Mukri, Seleme b. Şebib en-Neysaburi, Hasan b. Ali el-Hulvani.

Bunların hepsinin ilmi de daha önce zikri geçen Medine ulemasına dayanmıştır.

Kûfe Ehli

Tâbiînlerden daha önce zikri geçen: Süleyman b. Mihran el-A'meş, Hammad b. Ebi Süleyman.

403- Muhammed b. Ahmed b. Amr b. İsa anlattı, dedi ki: Babamın şöyle dediğini duydum: 'Ben Kûfe'nin Cuma mescidinde toplanan alimlerin meclisinden daha şerefli bir meclis görmedim... Tam da mihnet (Kur'ân mahluktur görüşünün dayatıldığı ve bundan dolayı ulemanın işkence gördüğü) dönemiydi. Bu şerefli ulemanın meclisinde imtihan mektubu (o görüşü dayatan) okundu.

Ebû Nuaym şöyle dedi: Sekiz gün yetmiş küsur hocadan ders aldım, onlardan biri de A'meş idi, daha alt mertebede olanlar da vardı. Bu görüşü -Kur'ân mahluktur- dile getiren birini görmedim. Bunu dile getiren herkes de zındık damgası yemiştir. Bunun üzerine Ahmed b. Yunus ayağa kalktı, Ebû Nuaym'ın başını öptü ve şöyle dedi: Allah İslâm namına mükafatını versin.

Fukahadan 1. Tabakadan

Muhammed b. Abdurrahman b. Ebi Leyla, Süfyan b. Said es-Sevri, Ebû Hanife Numan b. Sabit, Ebû Yusuf Yakub b. İbrahim, Muhammed b. Hasan, Ebû Bekr b. Ayyaş, Abdusselam b. Harb, Abdullah b. İdris, Hafs b. Giyas, Yahya b. Zekeriya b. Ebi Zaide, Ebû Muaviye Muhammed b. Hazim ed-Darir, Veki b. Cerrah, Ebû Üsame Hammad b. Üsame, Abde b. Süleyman el-Kilabi, Abdullah b. Nümeyr, Cafer b. Avn, Abdulhamid el-Himmani, Ya'la b. Ubeyd, kardeşi Muhammed, Ebû Nuaym Fadl b. Dükeyn, Abdülaziz b. Eban, Şüca' b. Velid, Hasan b. Ali el-Cu'fi, Kabisa b. Ukbe, Ahmed b. Abdullah b. Yunus, Ebû Gassan Malik b. İsmail en-Nehdi.

2. Tabakadan

Yahya b. Abdulhamid el-Himmani, Assam b. Ali el-Amiri, Osman b. Züfer, Ali b. Hâkim el-Evdi, Ebû Bekr kardeşi Osman b. Şeybe, Muhammed b. Abdullah b. Nümeyr, Ubeyd b. Yaiş, Hennad b. es-Seriy, Abdullah b. Ömer b. Muhammed b. Eban el-Cu'fi, Ebû Kureyb Muhammed b. Ala el-Hemedani, İshak b. Musa el-Ensari, Yahya b. Talha el-Yarbui, Ebû Said el-Eşecc, Ebû Hişam er-Rifai, Süfyan b. Veki', Abdullah b. Ebi Ziyad el-Katavani.

Cafer b. Muhammed es-Sa'lebi, İbrahim b. Ebi Bekr b. Ayyaş, Fudala b. Fadl et-Tuhvi, Vasıl b. Abdilala, Ubeyd b. Esbat, İsmail b. Behram, Ahmed

b. Cevvas el-Hanefi, Harun b. Hatim el-Mukri, Harun b. İshak el-Hemedani, Hüseyn b. Ali b. Esved el-İcli, Muhammed b. Halef et-Teymi el-Mukri, Zekeriya b. Yahya b. Zekeriya b. Ebi Zaide, Ebû Şeybe İbrahim b. Abdullah b. Ebi Şeybe, Ahmed b. Hazim b. Ebi Garze.

404- Bunların hepsi diyorlardı ki:

Kur'ân Allah'ın kelamıdır, mahluk değildir. Kim 'mahluktur' derse kafir olur.

Basra'lı Tâbiînlerden

Hasan el-Basri, Süleyman et-Teymi, Eyyub es-Sahtiyani...

Onlardan sonra:

Selam b. Ebi Muti, Mübarek b. Fudala, Hammad b. Zeyd, Hammad b. Seleme, Cafer b. Süleyman ed-Dabii, Yezid b. Zürey', Bişr b. Mufaddal, Mu'temir b. Süleyman, İsmail b. Uleyye, Abdulvehhab es-Sekafi, Haris b. Umeyr, Yahya b. Said el-Kattan, Muaz b. Muaz, Abdurrahman b. Mehdi, Muhammed b. İbrahim b. Ebi Adiy, Ebû Davud et-Tayalisi, Vehb b. Cerir.

Müemmil b. İsmail, Hammad b. Mes'ade, Abdullah b. Davud el-Hurabi, Said b. Amir el-Dabii, Muhammed b. Abdullah el-Ensari, Ebû Asım en-Nebil, Yahya b. Kesir el-Anberi, Abdulmelik b. Kureyb el-Asmai, Hişam b. Abdulmelik Ebû'l-Velid et-Tayalisi...

405- Muhammed b. Yahya anlattı, dedi ki: Ebû'l-Velid'in şöyle dediğini işittim: Ne Rey ne Bağdat ne de Basra'da 'Kur'ân mahluktur' diyen birini tanımadım. Allah korusun.

Süleyman b. Harb el-Vaşici, Haccac b. Minhal el-Enmati, Ubeydullah b. Muhammed b. Âişe et-Teymi, Ebû Abdurrahman Abdullah b. Hani en-Nahavi, Abdullah b. Ebi Bekr el-Ateki...

'Kur'ân Mahluktur' Diyenler Hakkında Fetva Verenlerden Gelen Rivayetler:

Fukahadan

Malik b. Enes, Muhammed b. Abdurrahman b. Ebi Leyla, Süfyan b. Uyeyne.

Halifelerden, Ebû Cafer el-Mansur.

Mu'temir b. Süleyman et-Teymi, Yahya b. Said el-Kattan, Abdurrahman b. Mehdi, Muaz b. Muaz, Veki' b. Cerrah, oğlu, Abdullah b. Davud el-Haribi, Ali b. Asım, Şebabe b. Sivar, Ebû Nadr Haşim b. Kasım, Halid b. Mes'ude, Affan b. Müslim, Ebû Musab Ahmed b. Ebû Bekr ez-Zührî, Haccac b. Minhal, İshak b. İbrahim el-Huneyni, Muaviye b. Amr b. Bişr b. Velid, Ebû Ubeyd Kasım b. Sellam, Ebû Sevr, Muhammed b. Beşşar, Abbas b. Abdulazim el-Anberi, Muhammed b. Yahya el-Kati.

406- Yahya b. Halef el-Mukri anlattı, dedi ki: Malik b. Enes'in yanındaydım. Bir adam ona dedi ki: Ebû Abdullah! Kur'ân mahluktur diyen bir adam hakkında ne dersin?

Malik b. Enes dedi ki: Öldürün onu, kafirdir.

Dedi ki: Ey Ebû Abdillah! Bunu ben demiyorum biri söylüyor.

Malik dedi ki: Ben senden duydum.

407- Meymun b. Yahya el-Bekri anlattı, dedi ki: Malik b. Enes şöyle dedi: Kur'ân mahluktur diyen tevbeye çağrılır. Tevbe etti, etti. Yoksa boynu vurulur.

408- Abdullah b. Nafi es-Saiğ'dan rivayet edildiğine göre dedi ki: Malik b. Enes'e dedim ki: Irak'ta bir grup insan var, 'Kur'ân mahluktur' diyorlar. Elini hemen elimden çekti. Öğlen, ikindi, akşam namazı geçti benimle konuşmadı. Yatsı namazı olunca bana şöyle dedi: Abdullah b. Nefi' bu sözleri nereden getirdin? Kalbime küfür olan bir şey soktun. Bu sözleri söyleyen öldürülür, tevbesi dahi alınmaz.

409- Süreyc b. Numan diyor ki: Abdullah b. Nafi'e sordum şöyle dedim: Bizim yöremizde Kur'ân mahluktur diyenler var. Bu haber çok ağır geldi, bir süre hüzünlü kaldı, sürekli 'inna lillah ve inna ileyhi raciun' dedi, durdu. (Sonra) Abdullah b. Nafi' şöyle dedi: Malik b. Enes dedi ki: 'Kur'ân mahluktur' diyen tevbe edinceye kadar hapsedilir.

410- Hasan b. Beyan anlattı, dedi ki: H. 90 senesinde Abdullah b. Nafi es-Saiğ'den dinledim fakat ezberleyemedim. Ancak Süreye b. Numan'dan dinledim, şöyle dedi: Abdullah b. Nafi'den şunu işittim: (Sonra olayı anlattı, nihayet dedi ki) Malik şöyle dedi: Eyvahlar olsun sana Abdullah, bu meseleyi sana kim sordu? dedim ki: İki adam, tanımıyorum. Dedi ki: Git ara, bul

onları, ikisini veya birini getir. Hemen valiye gideyim de bunları öldürmesini veya hapse atmasını veyahut sürgün etmesini söyleyeyim.

Süfyan b. Uyeyne

411- Yahya b. Serrac diyor ki: İbn Uyeyne'nin yanındaydık. İnsanlar fısıldaşmaya başladılar. Dedi ki: Ne oluyor? dediler ki: Bişr el-Merisi geldi. Dedi ki: Ne diyor? dediler ki: Kur'ân mahluktur diyor. Dedi ki: Böyle dediğine iki şahit getirin valiye söyleyeyim boynunu vursun.

Abdurrahman b. Mehdi

412- Hafs b. Ömer anlattı, dedi ki: Abdurrahman b. Mehdi'nin şöyle dediğini işitim: Heva (bidat) ehlinden hiç kimseyi kılıca havale etmezdim... Cehmiye müstesnadır.

Hafs b. Ömer er-Ribali dedi ki: Onlar -vallahi- kafirdirler.

413- İbrahim b. Ziyad diyor ki: Abdurrahman b. Mehdi'nin şöyle dediğini işittim: İçimden şunu yapmak isterdim: Gideyim köprünün başında durayım, her geçene sorayım, 'Kur'ân mahluktur' diyenleri de boynunu vurup nehre atıyım.

414- Abdullah b. Ahmed anlattı, dedi ki: Babam anlattı, dedi ki: Abdurrahman b. Mehdi'nin şöyle dediğini işittim: Allah'ın Musa (aleyhisselâm) ile konuşmadığını iddia eden tevbeye arz edilir. Tevbe ederse (ne ala) yoksa boynu vurulur.

Veki b. Cerrah

415- Kasım b. Yezid el-Eşcai anlattı, dedi ki: Veki' b. Cerrah'ın şöyle dediğini işittim: Kur'ân'ın mahluk olduğunu iddia eden Kur'ân'ın uydurulmuş olduğunu söylemiş demektir. Kur'ân'ın uydurulmuş olduğunu diyen de Allah'ın Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e indirmiş olduğunu inkâr etmiş olur. Böyle birine tevbe arz edilir. Tevbe ederse... Yoksa boynu vurulur.

Abdullah b. Davud el-Haribi:

416- İbn Hazm en-Neccar anlattı, dedi ki: Abdullah b. Davud el-Haribi'nin şöyle dediğini işittim: Kim Kur'ân mahluktur derse, imamın görevi ondan tevbe almaktır. Tevbe ederse... Yoksa boynu vurulur.

Şebabe ve Ebû Nadr

417- Yahya b. Yusuf anlattı, dedi ki: Şebabe'nin şöyle dediğini işittim: Benim, Haşim b. Kasım Ebû Nadr'ın ve fukahadan bir topluluğun görüşü şunda birleşti: Bişr el-Merisi kafirdir. Tevbe ederse… Yoksa boynu vurulacaktır.

Ebû Ubeyd Kasım b. Sellam

418- Abdulmelik es-Simsar dedi ki: Ben, Ali b. el-Medini ve Ebû Ubeyd Kasım b. Sellam bir araya geldik. Ali -veya başka biri- dedi ki: Ebû Ubeyd Kur'ân mahluktur diyen hakkında ne dersin? Ebû Ubeyd dedi ki: Bunu söyleyene önce öğretilir, denilir ki: Bu küfürdür. Eğer görüşünden dönerse ne güzel. Değilse boynu vurulur.

419- Muğaffali dedi ki: Huseyn b. Hayyan şöyle dedi: Ebû Ubeyd derdi ki: Kur'ân mahluktur diyen 'Allah üçün üçüncüsüdür' diyenden beterdir. Zira onlar varlığını ispat ediyorlar. Bunlar ise manayı dahi ispat etmiyorlar.

420- Ebû Abdurrahman Abdullah b. Ahmed Şebeveyhi anlattı, dedi ki: Muhammed b. Beşşar'ın şöyle dediğini işittim: Davetçi olanlardan tevbe alınmaz. Şunu da dedi: Falan benim yanımda olsaydı tevbesini almazdım.

421-422- Kasım b. Ebû Süfyan anlattı, dedi ki: Abdussamed b. Muhammed b. Habib babasından, dedesinden rivayetle dedi ki: Halid b. Abdullah el-Kasri kurban gününde hutbe verirken hazır bulundum. Şöyle dedi: Sizden kurban kesmek isteyen gidip kurbanını kessin. Ben de Ca'd b. Dirhem'i kurban olarak keseceğim. Allah'ın Musa ile konuşmadığını, İbrahim'i Halil edinmediğini söylüyor. Allah Ca'd'ın dediğinden münezzehtir, yüceler yücesidir. Sonra hutbeden inip adamı kesti.

Derim ki: Kasım b. Ebi Süfyan; O, Muhammed b. Hamid el-Mameri'dir. Bu kıssayı ondan Kuteybe b. Said rivayet etmiştir ve güvenilir olduğunu belirtmiştir.

Bu olayı kendisinden ayrıca Abbas b. Ebi Talib, Hasan b. Sabbah el-Bezzar rivayet etmişlerdir. Hasan ve Abbas hutbenin Vasıt'ta olduğunu söylemişlerdir.

Miras Alamaz, Mirası Alınamaz Diyen Fakihler:

Yahya b. Said el-Kattan, Abdurrahman b. Mehdi, Muhammed b. Mukatil el-İbadani, Muhammed b. Ebi Safvan, Muhammed b. Cerir et-Taberî.

423- Ebû Haşim Ziyad b. Eyyub diyor ki: Ahmed b. Hanbel'e dedim ki: Ebû Abdullah! Bir adam 'Kur'ân mahluktur' dedi, ben de 'Be hey kafir' dedim. Ne dersin günahı olur mu? dedi ki: Abdurrahman b. Mehdi şöyle derdi: Benim onlardan bir akrabam olsa ve ölse ondan miras almam.

Horasanlı bir adam farsça sordu: Kur'ân mahluktur diyen kafir mi? dedi ki: Evet.

424- Ahmed b. Kâmil anlattı, dedi ki: Ebû Cafer Muhammed b. Cerir et-Taberî'den sayamayacağım defa dinledim, diyordu ki: Itikâd ederek Kur'ân mahluktur diyen kafirdir, kanı malı helaldir. Müslüman mirasçıları ondan miras alamazlar. Tevbe etmesi istenir, tevbe ederse eder, yoksa boynu vurulur. Ona dedim ki: Müslüman mirasçıların ondan miras alamayacağını kimden aldın?

Dedi ki: Yahya el-Kattan ve Abdurrahman b. Mehdi'den.

Kadı İbn Kâmil'e soruldu: Peki malı kimin olur?

Dedi ki: Müslümanlara... Fey hükmündedir.

Karısı Boş Olur Diyenler

425- Abdullah b. Mübarek dedi ki: 49 yıldan beri ulemadan duyuyorum, diyorlar ki: Kur'ân mahluktur diyenin hanımı üç talak ile tamamen boş olur. Dedim ki: Neden böyle? dedi ki: Çünkü karısı Müslümandır, Müslüman kadın da kafirin nikahı altında olamaz.

426- Ebû Velid et-Tayalisi dedi ki: 'Kur'ân mahluktur' diyen karısından ayırt edilir. Aynen mürted hükmündedir.

Evlenilmez, Arkalarında Namaz Kılınmaz, Hastaları Ziyaret Edilmez, Cenazelerinde Bulunulmaz, Onlarla Müslümanlar Arasındaki İslâm Velayeti Kesilmiştir Diyen Fakihler:

Bu fetvalar, Selam b. Ebi Muti, Hammad b. Zeyd, Süfyan b. Uyeyne, Süfyan es-Sevri, Ebû Damra Enes b. İyaz, Ebû Muaviye ed-Darir, Yezid b. Zurey', Yezid b. Harun, Hatim b. İsmail, İbnu'leyye, Abdurrahman b. Mehdi, Kabisa b. Ukbe, Haccac b. Minhal, Ubeydullah b. Âişe, Fatar b. Hammad, Mualla b. Mansur er-Razi, Ahmed b. Hanbel, Rebi' b. Süleyman el-Muradi'den aktarılmıştır.

427- Ahmed b. İbrahim ed-Dernaki anlattı, dedi ki: Ebû Abdurrahman es-Sicistani, Selam b. Ebi Muti'e Cehmiye'yi sormuş? O da şöyle cevap verdi: Kafirdirler, arkalarında namaz kılınmaz.

428- Abdurrahman b. Ömer anlattı, dedi ki: Abdurrahman b. Mehdi'ye heva (bidat) ehlinin arkasında namaz kılınıp kılınmayacağını sordum? dedi ki: Evet! Şu iki sınıfın arkasında namaz kılınmaz: Cehmiye ve Rafiziler. Çünkü Cehmiye Allah'ın kitabını inkâr etmektedirler.

429- Ebû Süleyman el-Cüzcani anlattı, dedi ki: Muhammed b. Hasan'ın şöyle dediğini işittim: Allah'a yemin olsun ki, Kur'ân mahluktur diyenin arkasında namaz kılınmaz. Bu konuda ne zaman sorulsa namazın iade edilmesini emrederim.

430- Muhammed b. Hamdan et-Taraifi el-Bağdadi anlattı, dedi ki: Rebi' b. Süleyman'a Kur'ân'ı sordum. Dedi ki: Allah'ın kelamıdır, mahluk değildir. Bundan başka bir şey söyleyen olursa; hastalanırsa ziyaret etmeyin, ölürse cenazesinde bulunmayın, Azim olan Allah'a karşı kafir olmuştur.

Kur'ân'ın Mahluk Olmadığında Şüpheye Düşüp Kanaat Bildirmeyenin Tekfiri İle Alakalı Rivayet Edilen Görüşler:

Medine Ehlinden

431- Harun b. Ebi Alkame el-Feravi dedi ki: Alimlerimizden Abdulmelik b. Abdulaziz el-Macişun ve başkalarından şunu dinledim. Diyorlardı ki: Kur'ân hakkında şek üzere kalan (mahluk mudur, değil midir şüphede kalan) kafir olur.

Hususi olarak da Abdulmelik'ten şöyle dediğini duydum: Kur'ân hakkında şek üzere kalan aynı 'mahluktur' diyen gibidir.

432- Ebû Musab Ahmed b. Ebi Bekr dedi ki: Kur'ân hakkında şek üzere kalan kafirdir.

433- Muhammed b. Müslim b. Vare dedi ki: Ebû Musab bana dedi ki: Kur'ân mahluktur diyen kafirdir. 'Bilemiyorum, mahluk mudur, değil midir?' diyen de onun gibidir. Sonra dedi ki: Hatta ondan da kötüdür.

Zahiren Maliki mezhebine tabi olduğunu gösteren biri vardı, ondan bahsettim. Dedim ki: O da tevakkuf edenlerden. Dedi ki: Allah'ın laneti onun üzerine olsun. Mezhebimizi iddia ediyor, o da ondan beridir.

Bu hususu Ahmed b. Hanbel'e anlattım, çok beğendi ve hoşuna gitti.

434- Ebû Hatim er-Razi'den de şöyle dediği rivayet edildi: Musab dedi ki: Kur'ân hakkında 'Mahluk mudur, değil midir bilemiyoruz' diyenler var ya bize göre 'mahluktur' diyenlerden daha kötüdürler. Bunlara tevbe etmeleri söylenir. Tevbe ederlerse... Yoksa boyunları vurulur.

Ali b. Fırat el-Asbahani'den de aynısı rivayet edilmiştir.

435- Musab ez-Zübeyri'den de rivayet edilir ki, kendisine 'Kur'ân hakkında bir de 'mahluk değildir' demeyenler soruldu, şöyle dedi: Bunlar cahildirler (bu görüşlerinin yanlış olduğunu belirtti) ben bunları zındık olmakla yaftalarım.

436- Ebû Hatim diyor ki: İbrahim b. Münzir el-Hizami'ye soruldu: 'Bir köle satın alındı sonra Cehmiye mezhebine mensup olduğu ortaya çıktı ne dersin? dedi ki: Bu ayıplı maldır, geri verilir. Dediler ki: Peki vakifiyeden (şek üzere kalanlar) çıkarsa... Dedi ki: Ondan da kötü, iade edilir.

437- Abdullah b. Ebi Seleme el-Umeri el-Bağdadi'ye 'Kur'ân mahluk değildir' diyen kimsenin hükmü soruldu.

Dedi ki: 'Kur'ân mahluk değildir' demeyen 'mahluktur' demiş gibidir. Ancak bunu bir kalkan olarak kullanmıştır.

438- Harun b. Musa el-Feravi'ye de 'Kur'ân hakkında vakıf olan (kanaat bildirmeyen) soruldu. Dedi ki: Bu, mahluktur diyenle aynıdır.

Yine dedi ki: Kur'ân hakkında şek halinde kalan kafirdir. Şek olmadan vakıf olan da bidatçidir.

439- Muhammed b. Yahya b. Ebi Amir el-Adeni dedi ki: 'Kur'ân mahluktur' diyen kafirdir. Tevakkuf eden 'mahluktur' diyenden de kötüdür. Bunların arkasında namaz kılınmaz, onlarla evlenilmez, konuşulmaz, cenazelerine katılmak, hastalarını ziyaret etmek doğru değildir.

440- Ebû Zür'a er-Razi diyor ki: Hasan b. Ali el-Hulvani'ye denildi ki: 'Senden zahiren 'tevakkuf' kanaatini benimsediğin aktarıldı.'

Bunu duyunca şiddetli şekilde reddetti. Şöyle dedi: Kur'ân Allah'ın kelamıdır, mahluk değildir. Bundan başkası olabilir mi, söylenebilir mi?! Bunda asla şüphe etmedik.

Şam'da bir adam sordu, kendisi de vakifiyeden idi. Vakfiyeye ruhsat vermemi istedi, ben ise reddettim.

441- Ebû Velid b. Ebil-Carud, Muhammed b. Yezid el-Mukri, Hasan b. İbrahim el-Beyazi, İbn Yunus el-Medeni'den de 'Böyle diyen kafir olur' dedikleri rivayet edilmiştir.

442- Yahya b. Selim et-Taifi dedi ki: Kur'ân hakkında 'vakf' eden Cehmiye'dir. Bu sözü kendisinden İbn Ebi Ömer el-Adeni aktarmıştır.

Kûfe Ehlinden

443- Yahya b. Yahya en-Nisaburi'nin rivayet ettiğine göre Veki b. Cerrah (dedi ki): Kur'ân'ın Allah'ın kelamı olduğunda -yani mahluk olmadığında- şüphe eden kafirdir.

Ayrıca Ebû Bekir b. Ebi Şeybe, kardeşi Osman, Hasan b. Ali b. Esved, Ebû Hişam er-Rifai, Ebû Said el-Eşecc, İshak b. Musa el-Hatami, Muhammed b. Halef et-Teymi, Harun b. İshak el-Hemezani şöyle demişlerdir: (Bu kanaatte olanlar) Kafirdir ve de Cehmiye'den kötüdür.

Aynı kanaat, Muhammed b. Mukatil el-Abadani, Abbas b. Velid en-Nersi, Muhammed b. Safvan es-Sekafi, Abbas b. Abdulazim el-Anberi, Muhammed b. Beşşar, Muhammed b. Müsenna, Amr b. Ali, Muhammed b. Yahya b. Ebi Hazm el-Kati, Ebû Abdurrahman en-Nahavi, Kasım b. Ümeyye el-Hazza', Hasan b. Şazan el-Vasıti, Mes'ud b. Müsbih el-Vasıti, Muhammed b. Harb en-Nesâî, Muhammed b. Hatim el-Cürcani, Ahmed b. Sinan el-Vasıti'den... rivayet edilmiştir.

Bağdat Ehlinden

Ubeydullah b. Ömer el-Kavariri, Yahya b. Eyyub, Davud b. Reşid, Süveyd b. Said el-Enbari, Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Main, Ebû Hayseme Züheyr b. Harb, Ebû Mamer İsmail b. İbrahim, Ebû Sevr İbrahim b. Halid el-Kelbi, Yakub b. İbrahim ed-Dernaki, Harun b. Abdullah el-Bezzar, Abbas b. Ğalib el-Verrak, Hasan b. Sabbah el-Bezzar, Abdulvehhab b. Hakem el-Verrak, Mahfuz b. Ebû Tevbe, Ebû Naşit Muhammed b. Harun, Ahmed b. Mansur, Abbas b. Ebû Talib, Süleyman b. Tevbe;

Dediler ki: Kur'ân hakkında tevakkuf eden kafirdir... Cehmiyedir.

Mısır Ehlinden

Nuaym b. Hammad el-Mervezi, Ahmed b. Salih el-Mısri, Müemmil b. İhab el-Mekki, Ebû Ubeydullah Ahmed b. Abdurrahman, Reb'i b. Süleyman el-Muradi...

Şam Ehlinden

Hişam b. Ammar, Müseyyeb b. Vadih, Muhammed b. Halef el-Askalani, Kasım b. Osman el-Cui, İbrahim b. Yakub el-Cüzcani.

Cezire Ehlinden

Hamid b. Yahya el-Belhi, Ebû Bekr Muhammed b. Yezid el-Eslemi et-Tarsusi, İbrahim b. Said el-Cevheri el-Bağdadi, Said b. Rahmet el-Mıssisi, Ahmed b. Harb el-Mevsili, Muhammed b. Eyyub el-Asbahani, Muhammed b. Ceble er-Rafiki, Zürkan b. Muhammed el-Bağdadi, Yakub b. İbrahim el-Haşşab, Ali b. Musa el-Kazvini, Ahmed b. Şüreyk es-Siczi, Nasr b. Mansur el-Mıssisi, Abdulaziz b. Ahmed b. Şebeveyhi...

444- Dediler ki: 'Kur'ân'ın mahluk olduğunu iddia eden Azim olan Allah'a karşı kafir olmuştur. 'Bilemiyorum mahluk mudur, değil midir?' diyen de dininde şüphe içindedir. Ta ki 'Rabbinin kelamının mahluk olmadığını...' bilinceye kadar.'

Horasan Ehlinden

445- İshak b. İbrahim b. Mahled (İbn Rahuyah diye bilinen)'e soruldu: Bir adam 'Kur'ân Allah kelamıdır' deyip duruyor? dedi ki: Bana göre 'Mahluktur' diyenden daha kötüdür. Çünkü buna başkası da uymaktadır.

446- Ahmed b. Seleme'nin ondan rivayetinde şöyle demiştir: 'Kim tevakkuf ederse... Sapıktır, saptırandır.'

447- Muhammed b. Yahya ez-Zühli'nin rivayetinde: 'Kur'ân hakkında tevakkuf edenin yeri 'Kur'ân mahluktur' diyenle aynıdır.'

Ali b. Habib el-Belhi, Abd b. Vehb el-Belhi, Muhammed b. Yahya el-Belhi, Abde b. Abdurrahim el-Mervezi, Ebû Cafer b. Mihran el-Cemmal er-Razi, Süleyman b. Mabed el-Mervezi, Ahmed b. Sabbah b. Ebi Süreye, Muhammed b. İsa ed-Damğani, Harun b. Hayyan el-Kazvini, Abdullah b. Ahmed b. Şebeveyh, Ebû Hasan b. Yahya er-Razi, İbrahim b. Yusuf el-Belhi,

Muhammed b. Fudayl el-Belhi el-Abid, Ahmed b. Yakub el-Belhi, Ahmed b. Mansur el-Mervezi, Ebû Harun Muhammed b. Halid b. Yezid el-Hazzaz er-Razi, Muaz b. Muhammed b. Mahled en-Nesevi, Hazim b. Yahya el-Hulvani, Ahmed b. Abdullah eş-Şarani, Muhammed b. Davud Ebû Nasr et-Teymi es-Semmani, Mahmud b. Halid el-Hanikini, Harb b. İsmail el-Kirmani

448- Dediler ki: Kur'ân'da (mahluk olmadığında) şüphe eden kafirdir veya Cehmiyedir.

Bazıları da: 'Cehmiye'den de kötüdür' demişlerdir.

449- Harun b. Ebi Alkame anlattı, dedi ki: Abdulmelik b. Abdulaziz el-Macişun ve başka ulemamızın şöyle dediğini işittim: Kur'ân'la alakalı tevakkuf eden kafirdir.

Şöyle de demiştir: Kur'ân'la alakalı şüphe üzerine tevakkuf eden 'mahluktur' diyen gibidir.

450- Seleme b. Şebib diyor ki: Ahmed b. Hanbel'in şöyle dediğini işittim: Vakıfi olanın küfründe şüphe etme.

Allah'ın Kelamı Olduğuna Delalet Eden Âyeti Kerimeler:

(Bunun yanında Rasûlullah'tan, sahabelerden ve tâbiînlerden Kur'ân-ı Kerim'in; Allah'ın gerçekten kelamı olduğu, O'nu Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e indirdiği, O'na onunla (Kur'ân ile) meydan okumayı emrettiği, insanları O'na davet etmeyi emrettiği... Bu indirilenin hakikaten Kur'ân olduğu, mihrablarda okunan, Mushaflarda yazılan, insanların hafızalarında ezberlenilen, hikaye masal olmayan, sadece okunmayan,.. Mahluk olmadığına, yapılmadığına, yaratılmış olmadığına... Aksine Allah'ın sıfatlarından bir sıfat olduğuna, Allah'ın kelam sıfatının var olduğuna... Bu itikattan başka itikat benimseyenin kafir, sapık ve bidatçi olduğuna, Ehl-i sünnet vel-Cemaatin mezhebine muhalif olduğuna... dair rivayet edilenler)

Allah'u Teâlâ buyuruyor ki:

"Allah kesinlikle Musa ile konuştu." (Nisa 164) Tefsiri ile alakalı İbn Abbas'tan: 'Şifahen konuştu' veya 'defalarca' denilmiştir.

"Şüphesiz ben seni, vahyettiğim şeylerle ve seninle konuşmakla tercih ettim." (A'raf 144)

"Müşriklerden biri senden eman isterse, ona eman ver ki, Allah'ın kelamını dinlesin." (Tevbe 6) ***"Allah'ın kelamını değiştirmek isterler."*** (Fetih 15) ***"Hayır, o yalanladıkları şanı yüce bir Kur'ân'dır. Levh-i Mahfuz'dadır."*** (Buruc 21- 22) ***"Tur'a, açılmış sahifelere satır satır yazılan kitaba."*** (Tur 1- 2) ***"Şüphesiz bu Kur'ân en doğru olana iletir."*** (İsra 9)

"Biz bu Kur'ân'ı bir dağa indirseydik." (Haşr 21)

"Kur'ân'dan mü'minler için bir şifa ve bir rahmet olanı indiriyoruz." (İsra 82)

"Hiçbir eğriliği olmayan Arapça bir Kur'ân" (Zümer 28) ***"Şüphesiz sen bu Kur'ân'ı Hâkim ve Alim olan tarafından almaktasın."*** (Neml 6)

"İşte bu (Kur'ân) bizim indirdiğimiz mübarek bir zikirdir." (Neml 50)

"Bilakis o (Kur'ân) kendilerine ilim verilenlerin göğüslerinde (bulunan) apaçık âyetlerdir." (Ankebut 49)

"(Bu Kur'ân) Âyetlerini düşünenler, akıl sahipleri ibret alsınlar diye sana indirdiğimiz mübarek bir kitaptır." (Sad 29)

"Bu da (önceki kitapları) tasdik eden, arap dilinde bir kitaptır." (Ahkaf 12)

"Sana kitabı her şey için bir beyan... olarak indirdik." (Nahl 89)

"Sana da zikri (Kur'ân'ı) indirdik ki, insanlara kendilerine indirileni açıklayasın." (Nahl 44)

"Şüphesiz ki bu (Kur'ân) âlemlerin Rabbinin indirdiğidir. (Ey Muhammed) Uyarıcılardan olasın diye, bu Kur'ân'ı açık bir Arapça lisanıyla senin kalbine Ruh'ul-Emin (Cebrail) indirmiştir." (Şuara 192- 195)

Bu âyetlerin hepsinde Allah, Kur'ân'ın indirilmiş olduğunu haber vermiştir. Bazen Kur'ân'ın hepsine bazen de bazı âyetlerine işaret etmiştir. Bundan sonra kim 'Burada anlatılan Kur'ân semadaki Kur'ân'dır' derse Allah'a ve Rasûlüne muhalif olur ve Allah'ın peygamberinin mucizelerini reddetmiş olur. Sahabeler ve tâbiînlerden oluşan selefe ve onlara tabi olan ümmetin alimlerine de muhalefet etmiş olur.

451- İkrime anlattı, dedi ki: Ebû Hureyre'nin şöyle dediğini işittim: Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

'Allah'u Teâlâ gökte bir hususu emrettiğinde melekler sözüne (emrine) amade olmanın alameti olarak kanatlarını çırpar-vururlar. Tıpkı kayanın üzerinde vurulan zincir gibi... Dedi ki: ***"Nihayet onların kalplerindeki korku kaldırılınca, derler ki: Rabbimiz ne buyurdu? derler ki: Hakkı söyledi... O pek yüce, pek büyüktür."*** (Sebe' 23)[114]

452- Mesruk'tan rivayet edildiğine göre Abdullah b. Mes'ud (radıyallâhu anh) dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Allah vahiy ile konuşunca semavat ehli kayanın üzerine vurulan bir zincir sesi gibi ses duyarlar. Hepsi baygın düşer. Cibril gelinceye kadar o hal üzere kalırlar. Cibril gelince kalplerindeki korku kalkar. Şöyle derler: Ey Cibril! Rabbin ne buyurdu? der ki: Hakkı söyledi. Hepsi birden: Hakk'ı, Hakk'ı... diye nida ederler.'[115]

453- Mesruk'tan rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Abdullah'a (b. Mes'ud) sorduk -Abdullah olmasaydı anlatacak birini de bulamazdık- Şöyle cevap verdi: Allah vahiyle konuştuğunda semavat sakinleri kayanın üzerine vurulan zincir sesi gibi bir ses duyarlar. Dedi ki: Bunu sema ehlinden olduğunu bilirler hepsi korkuya kapılır. Ses dindiğinde derler ki: Rabbiniz ne buyurdu? derler ki: Hakk'ı buyurdu O, Aliyy ve Kebir olandır.

454- İbn Şihab'dan rivayet edildiğine göre dedi ki: Urve b. Zübeyr, Said b. Müseyyeb, Alkame, Ubeydullah b. Abdullah (hepsi) Âişe (radıyallâhu anhâ)'dan rivayet ettiklerine göre; (her biri bana ifk hadisinin bir bölümünü anlattı) Âişe (radıyallâhu anhâ) şöyle dedi: 'Benim gözümde benim değerim, Allah'ın hakkımda okunacak bir emir konuşmasından çok daha düşüktür.[116 - 117]

455- Zeyd b. Eslem babasından, o da Ömer (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

---

114 Buhârî, Tevhid 32, Tefsir 15/1, 34/1, Tirmizî, Tefsir 34/1, İbn Mâce, Mukaddime 13

115 Ebû Davud, Sünnet 20 hd. no: 4738

116 (Yani ben beraatimle alakalı tilavet edilecek bir Kur'ân indirilmesini beklemiyordum, kendimi bu değerde görmüyordum. Mtcm.)

117 Yakın lafızlarla: Buhârî, Şehadet 15, Meğazi 34, Tefsir 24/6, Tevhid 35, 52, Müslim, Tevbe 56, Ebû Davud, Sünnet 20, Muvatta, Hacc 245, Müsned c.6 s.197

'Muhakkak ki Musa şöyle dedi: Ya Rabbi! Bize, bizi ve kendini cennetten çıkaran Âdem'i göster. Dedi ki: Allah ona Âdem'i gösterdi. Musa ona şöyle dedi: Sen Âdem misin? Allah sana ruhundan üfürdü, her şeyin ismini öğretti, meleklerini sana secde ettirdi?...

Dedi ki: Evet benim.

Musa dedi ki: Peki ne diye bizi de kendini de cennetten çıkardın?

Âdem dedi ki: Sen kimsin?

Dedi ki: Ben Musa'yım.

Dedi ki: Allah seninle perde ardından konuştu. Aranızda kullarından kimseyi de tercüman olarak kullanmadı, seninle aracısız konuştu değil mi?

Dedi ki: Evet.

Âdem dedi ki: Peki sen Allah'ın kitabında bunun ben yaratılmadan yazılı olduğunu görmedin mi?

Dedi ki: Evet gördüm.

Âdem dedi ki: Peki beni ne diye kınıyorsun? Allah'ın benden önce takdir etmiş olduğu bir şeyden dolayı mı?

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) de buyurdu ki: Âdem, Musa'yı susturdu.

456- Ebû Seleme'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Âdem ile Musa münazaraya girdiler. Musa dedi ki: 'Sen ki, Allah seni eliyle yarattı, cennetine yerleştirdi... Sonra sen kalktın bizi oradan çıkardın...

Âdem de şöyle dedi: Allah seni risaleti için seçti, seninle özel konuşmak için kendine yaklaştırdı, seninle de konuştu. Sana Tevrat'ı indirdi. Sen Tevrat'ta işlediğim amelin (hatanın) ben yaratılmadan kırk yıl önce hakkımda yazıldığının indirildiğini görmedin mi? Sonra (devamla) şöyle dedi: Ey Musa! Peki sen Allah'ın yaratılmamdan kırk yıl önce hakkımda yazmış olduğu bir amelden dolayı beni nasıl kınarsın?!

Rasûlullah buyurdu ki: Âdem, Musa'yı susturdu.

Hayseme'den rivayet edildiğine göre Adiy b. Hatem dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Sizden her birinizle muhakkak sûrette

Allah konuşacaktır -yani arada bir tercüman, sözcü olmadan- O zaman kişi sağına bakacak yaptığından başka bir şey göremeyecek, soluna bakacak yaptığından başka bir şey göremeyecek. Sonra önüne bakacak, önünde ise ateş (cehennem) duruyor olacak. Yarım hurma tanesiyle bile ateşten kendinizi koruyun.'[118]

457- Salim'den rivayet edildiğine göre Cabir b. Abdullah şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Hac mevsimi geldiğinde kendini insanlara arz ederdi. Dedi ki: Beni kavmine götürecek bir adam yok mu? Çünkü Kureyş, Rabbimin kelamını tebliğ etmeme engel oldular.'[119]

458- Ebû Abdurrahman'dan rivayet edildiğine göre Osman b. Affan dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Sizin en hayırlınız Kur'ân'ı öğrenenler ve öğretenlerdir.'[120]

459- Abdurrahman dedi ki: Kur'ân'ın diğer konuşmalara fazileti, Rabb Teâlâ'nın kullarından üstünlüğü gibidir. Çünkü Kur'ân O'ndandır.

460- Şehr b. Havşeb'in Ebû Hureyre'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Allah'ın kelamının diğer kelamlara fazileti, Allah'ın kullara fazileti gibidir.'[121]

461- Ferva b. Nevfel dedi ki: Habbab b. Eret elimi tuttu ve şöyle dedi: Gücünün yettiği her şeyle Allah'a yaklaşmaya çalış, şunu da bil ki Allah'a kelamından daha sevimli bir amelle yaklaşacak değilsin.

462- Nafi'den rivayet edildiğine göre İbn Ömer (şöyle dedi): Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), düşmanın eline düşer korkusuyla Kur'ân'la düşman topraklarına gidilmesini nehyederdi.'[122]

463- Ebû Vail'in Abdullah b. Mes'ud'tan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Sizden birinin -veya onlardan birinin- 'Şu, şu âyeti unuttum' demesi ne kadar da kötüdür. Bilakis ona unutturuldu.

118 Buhârî, Menakib 25, Zekat 9, Rikak 49, Tevhid 24, 36, Müslim, Zekat 67
119 Ebû Davud, Sünnet 20, Tirmizî, Sevab'ul-Kur'ân 24, İbn Mâce, Mukaddime 13, Dârimî, Fedail'ul-Kur'ân 5, Müsned c.3 s.322, 339, 390
120 Buhârî, Fedail'ul-Kur'ân 21, Ebû Davud, Vitir 14, 15, 19, Tirmizî, Sevab'ul-Kur'ân 15, İbn Mâce, Mukaddime 16, Dârimî, Fedail'ul-Kur'ân 2, Müsned c.1 s.57, 69, 153
121 Tirmizî, Sevab'ul-Kur'ân 25, Dârimî, Fedail'ul-Kur'ân 6
122 Buhârî, Cihad 129, Müslim, İmare 92, 93, 94, Ebû Davud, Cihad 81, İbn Mâce, Cihad 45, Muvatta, Cihad 7, Müsned c.2 s.6, 7, 10, 55, 63, 76, 128

Dolayısıyla Kur'ân'ı çok çok tekrar edin. Çünkü onun insanların hafızasından çözülmesi develerin bağlarından çözülmesinden çok daha hızlıdır (Yani tekrar edilmediği taktirde çabuk unutulur).[123]

464- Abdullah b. Mes'ud'tan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Sizden birinizin 'Şu ve şu âyeti unuttum' demesi ne kadar da kötüdür. Bilakis ona unutturulmuştur. Dolayısıyla Kur'ân'ı çok çok tekrar ediniz. Yemin olsun ki onun insanların hafızasından çözülmesi develerin yularlarından çözülmesinden daha hızlıdır.'[124]

465- Şakik'ten rivayet edildiğine göre Abdullah b. Mes'ud şöyle dedi: Bu Mushafları (bazen de Kur'ân diyerek) çokça tekrar edin. Yemin olsun ki onun insanların hafızasından çözülmesi develerin yularından çözülmesinden hızlıdır.

Abdullah dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Sizden biri sakın 'Şu, şu âyeti unuttum' demesin, aksine ona unutturulmuştur.[125]

466- Amr b. Hazm'dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Yemen ehline yazdığı ve Amr b. Hazm ile gönderdiği mektupta (şunu da yazdı): 'Kur'ân'a ancak abdestli olan dokunsun.'[126]

467- Hâkim b. Hizam'dan rivayet edildiğine göre Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Abdestli olmadan Kur'ân'a dokunma.'

468- Abdurrahman b. Yezid'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Selman'la beraber oturuyorduk, çıktı ihtiyaç giderip geri geldi. Ben de dedim ki: Ey Ebû Abdullah! Abdest alsaydın ya belki sana bazı âyetleri sorardık? dedi ki: Ben Kur'ân'a dokunmuyorum ki... Çünkü Kur'ân'a sadece abdestli olan dokunabilir. Sonra istediğimiz âyetleri okudu.

469- Ata b. Yesar'dan rivayet edildiğine göre Muaviye b. el-Hakem şöyle dedi: Ben Rasûlullah'la beraber namaz kılarken o an yanımda bir adam hapşırdı. Ben 'Rahimekallah' dedim. Bu sefer insanlar ters ters bakmaya başladılar. Ben de 'ne oldu, ne yaptım ki' dedim. Bu sefer de elleriyle dizlerini

123 Buhârî, Fedail'ul-Kur'ân 23, Müslim, Musafirin 228, 229, Tirmizî, Kur'ân 8, Nesâî, İftitah 37, Dârimî, Rikak 32, Fedail'ul-Kur'ân 4, Müsned c.1 s.382, 423, 417, 439, 463

124 Buhârî, Fedail'ul-Kur'ân 23, Müslim, Musafirin 228, 229, Tirmizî, Kur'ân 8, Nesâî, İftitah 37, Dârimî, Rikak 32, Fedail'ul-Kur'ân 4, Müsned c.1 s.382, 423, 417, 439, 463

125 Müslim, Musafirin 229

126 Dârimî, Talak 3, Muvatta, Kur'ân 1

dövmeye başladılar. Anladım ki beni susturmak istiyorlar ben de sustum. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) namazı bitirince; Anam babam ona feda olsun ne ondan önce ne de ondan sonra onun kadar güzel eğiten güzel öğreten bir öğretmen görmedim. Allah'a yemin olsun ki, beni ne azarladı ne de vurdu. (Sadece) Dedi ki: 'Muhakkak ki bu namazda bizim bu tür kelamımızdan hiçbir şeyi konuşmak münasip değildir. Ancak tesbih, tahmid, tekbir ve Kur'ân okuma olur.'[127] Veya Rasûlullah'ın buyurduğu şekliyle.

470- Ribiy'den rivayet edildiğine göre Huzeyfe şöyle dedi: İslâm'ın aynen elbisenin eskimesi gibi eskimesi yakındır. İnsanlar Kur'ân'ı okuyacaklar bir tad bulamayacaklar. Bir gece yatacaklar sabah uyandıklarında Kur'ân ve öncesindeki kitaplar kaldırılmış olacak. Öyle ki piri fani erkek ve kadınlardan çekilip alınacak. Artık ne namaz ne oruç ne kurban kalacak ne de önceden bildikleri şeyleri bilecekler.[128]

471- Ebû Salih'ten rivayet edildiğine göre Ebû Hureyre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'İki haslet dışında hased (gıpta) olmaz. Bir adam var ki Allah ona Kur'ân'ı öğretti, o da gece gündüz okudu durdu. Bir komşusu onu işitip şöyle dedi: Keşke ona verilenin aynısı bana da verilse ben de onun gibi amel etsem.'[129]

472- Ahmed b. Hanbel dedi ki: Abdurrahman b. Mehdi'nin şöyle dediğini işittim: Allah'u Teâlâ'nın Musa ile konuşmadığını söyleyenden tevbe istenir. Tevbe ederse eder. Yoksa boynu vurulur.

473- Abdullah b. Nafi' diyor ki: Malik şöyle derdi: Allah -azze ve celle- Musa ile konuştu.

474- İshak b. İsmail diyor ki: Süfyan b. Uyeyne'nin şöyle dediğini işittim: Biz şundan iyisini bilmiyoruz: Kur'ân Allah'ın kelamıdır. ***"Müşriklerden biri senden eman isterse, ona eman ver ki Allah'ın kelamını dinlesin."*** (Tevbe 6)

"Allah'ın kelamını değiştirmek isterler." (Fetih 15)

475- Ebû Nu'man Arim anlattı, dedi ki: Hammad b. Zeyd'in şöyle dediğini işittim: Kur'ân Allah kelamıdır. Cibril onu âlemlerin Rabbinin katından indirmiştir.

---

127 Müslim, Mesacid 33, Müsned c.5 s.447, 448

128 İbn Mâce hd. no:4049

129 Buhârî, İlim 15, Zekat 5, Ahkam 3, Temenni 5, İtisam 13, Tevhid 45, Müsned c.2 s.9, 36

476- Ebû Zekeriya Yahya b. Yusuf ez-Zammi anlattı, dedi ki: Süfyan b. Uyeyne'den dinledim. Bir adam ona şöyle dedi: Bir grup var ki Kur'ân'ın mahluk olduğunu söylüyorlar. Bunu duyunca ürperdi ve şöyle dedi: Yeter! (iki veya üç defa tekrarladı) Kur'ân Allah'tan gelmiştir ve O'na dönecektir. O da -Allah'ın isimlendirdiği gibi- Kur'ân'dır.

477- Yahya b. Main anlattı, dedi ki: Meymun b. Mihran'ın çocuklarından Cafer isminde biri anlattı, dedi ki: Veki b. Cerrah'ın şöyle dediğini işittim: 'Kur'ân Allah'tan gelmiştir ve O'na dönecektir.'

'Kur'ân'ı Okurken Lafzım Mahluktur' Diyenin Kafir Olacağı Konusunda Gelen Rivayetler:

Bu husus imamlardan rivayet edilmiştir:

Muhammed b. İdris eş-Şafiî, Ebû Musab ez-Zührî, Ahmed, İshak, Ebû Ubeyd, Ebû Sevr, Suveyd b. Said, Ebû Hümam Velid b. Şüca', Muhammed b. Yahya b. Ebû Amr el-Adeni, Harun b. Musa el-Feravi, Yakub b. İbrahim ed-Dernaki, Hasan b. Sabbah el-Bezzar, Harun b. Abdullah el-Hammal, Abdulvehhab b. Hakem el-Verrak, Muhammed b. Mansur et-Tusi,

İshak b. İbrahim el-Beğavi, Ebû Naşit Muhammed b. Harun, Abbas b. Ebû Talib, Muhammed b. Abdullah b. Ebi Selc, Süleyman b. Tevbe en-Nehrevani, Ebû Velid el-Carudi, Muhammed b. Abdullah b. Yezid el-Mukri, Ebû Yunus Muhammed b. Ahmed b. Yezid el-Cemhi, Hasan b. İbrahim el-Beyadi, Muhammed b. İshak b. Yezid es-Sini.

Basra Ehlinden

Muhammed b. Beşşar, Amr b. Ali, Muhammed b. Musenna, Muhammed b. Yahya el-Kati, Abbas b. Abdulazim el-Anberi, Ahmed b. Sinan el-Vasıti, Muhammed b. Ubade b. el-Buhturi.

Kûfe Ehlinden

Ebû Said el-Eşecc, Harun b. İshak el-Hemezani.

Mısır Ehlinden

Ahmed b. Salih el-Mısri, Müemmil b. İhab el-Ribiy, Muhammed b. Süleyman b. Habib el-Esedi, İbrahim b. Said el-Cevheri, Meymun b. Asbağ en-Nasibi, Said b. Rahmet b. Nuaym el-Mıssisi, Ahmed b. Harb el-Mevsıli,

Muhammed b. Davud el-Missisi, Abdurrahman b. Süfyan el-Malti, İshak b. Züreyk er-Resiini, Muhammed b. Eyyub el-Asbahani, Zürkan b. Muhammed el-Bağdadi, Yakub b. İbrahim el-Haşşab, Ali b. Musa el-Kazvini, Ahmed b. Şüreyk eş-Şeceri, Nasr b. Mansur el-Missisi, Abdulaziz b. Ahmed b. Şebeveyhi,..

Hepsi şunu demişlerdir:

'Kur'ân'ı okurken lafzım mahluktur' diyen, 'Kur'ân mahluktur' diyenle aynı konumdadır. Dediler ki: Bu bizim görüşümüz ve Allah'a boyun eğdiğimiz dinimizdir.

478- Hasan b. Sekan Ebû Mansur el-Bari'den rivayet edildiğine göre kendisine: 'Kur'ân okurken lafızları Kur'ân'dan başkadır' diyenler soruldu. Dedi ki: Bunlar sünneti terk edenlerdir. Onlarla oturmayın, alış-veriş yapmayın, evlenmeyin.

479- Osman b. Harzaz diyor ki: 'Kur'ân'ı okurken lafzım mahluktur' diyen Allah'a büyük bir iftira atmıştır.

Horasan Ehlinden

480- Muhammed b. Eslem et-Tusi dedi ki: 'Kur'ân'ın lafızlarla mahluk olacağını' söyleyen 'Kur'ân'ın mahluk olduğunu' söylemiştir.

481- Muhammed b. Yahya ez-Zühli'den de aynısı rivayet edilmiştir. Şöyle de dedi: Bunu söyleyen bidat ehlidir. Bu sözü söyleyenlerden uzak durulmasını da emretmiştir.

482- Ali b. Haşrem el-Mervezi dedi ki: 'Kur'ân veya Kur'ân'ı telaffuzum veya kıraatimle Kur'ân veya Kur'ân'ı okumam -hangisini önce zikretse fark etmez- bunların hepsi aynıdır.' ve dedi ki: Bu ne güzel bir izahtır. Sonra bunları birbirinden ayıranlara şaşırdığını dile getirerek şöyle dedi: Lafızcılardan kelamım şöyledir... diyen kişi ruhanilerin kelamına katılmış olur. Bunlar da zındıklardan bir gruptur.

483- Ahmed b. Said ed-Dârimî diyor ki: Kur'ân'ı telaffuzunun mahluk olduğunu iddia eden kafir olur.

484- Abdullah b. Ahmed b. Şebeveyh ve Ahmed b. Sabbah dediler ki: Cehmiyedirler, kafirdirler.

485- Abdurrahman diyor ki: Harb b. İsmail el-Kirmani el-Hanzali bana şunu yazıp gönderdi: İlim ehlinden idrak ettiğimiz hak, doğru ve müstakim görüş: Kur'ân'ı telaffuzumuz ve tilavetimizin mahluk olduğunu söyleyen Cehmiyedir, bidatçidir, habistir.

486- Ebû Mes'ud Ahmed b. Fırat diyor ki: Kur'ân'ı telaffuzum mahluktur diyen Cehmiye olur.

487- Ebû Zür'a ve Ebû Hatim'den benzeri rivayet edilmiştir. Ancak Ebû Zür'a şunu da demiştir: Kur'ân'ı telaffuzum veya telaffuzumla Kur'ân...

Abdurrahman diyor ki: Ebû Zür'a'ya kulların fiilleri soruldu, dedi ki: Mahluktur.

Denildi ki: Peki Kur'ân'ı telaffuzumuz fiilimiz değil mi? dedi ki: Böyle denilmez.

488- Muhammed b. İsmail el-Buhârî diyor ki: Benim Kur'ân'ı lafzım (mahluktur) dediğimi iddia eden yalancıdır.

Buhârî'nin bu olayı, tamamıyla babın sonunda aktarılacaktır.

489- Ahmed b. Abdullah eş-Şa'rani diyor ki: 'Kur'ân'ı telaffuzunun mahluk olduğunu söyleyen Kur'ân mahluktur demiştir.'

Muhammed b. Cerir'den de aynısı varid olmuştur.

Dolayısıyla bu imamların görüşleri şunda birleşmiştir ki; Kur'ân'ı Kerim hakiki manada Allah'u Teâlâ'dan duyulmuştur. Biri Kur'ân okuduğunda, Kur'ân'ı okuyanın lafzı insanların konuşurken olan lafzı gibi değildir. Dolayısıyla mahluk sayılamaz. Çünkü Allah'ın kelamı kulların kelamına benzemez, çünkü Allah'ın kelamı mahluk değildir. Aynı şekilde kıraatte de kulların kelamından farklıdır. Ebû Ubeyd'in işaret ettiği hususun manası budur.

Muhammed b. İdris eş-Şafiî

490- Rebi diyor ki: Şafiî'nin şöyle dediğini işittim: 'Kur'ân'ı lafzım veya lafzım ile Kur'ân mahluktur diyen Cehmiye olur.'

Bu görüş Ebû Zür'a ve Ali b. Haşrem'den de aktarılmıştır.

Ahmed b. Hanbel

491- Ebû İsmail Muhammed b. İsmail es-Sülemi anlattı, dedi ki: Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed b. Hanbel'e 'Kur'ân mahluktur' diyen kim-

şeyi sordum. Dedi ki: Kur'ân Allah'ın ilmindendir, Allah'ın ilmi de mahluk değildir. O yüzden 'Mahluktur' diyen kafir olur. Kelamı görüp bildiği halde tevakkuf eden kimse Cehmiye olur. Görmeyene, bilmeyene de gösterilir.

492- Ebû İsmail, 'Kur'ân'ı telaffuzum mahluktur' diyen hakkında aynısını demiştir. Nitekim o zaman Kur'ân'ı telaffuzum diye bir şey çıkmamıştı.

Ebû İsmail diyor ki: Ona denildi ki: Bu görüşte misin? dedi ki: Evet.

493- Ahmed b. Kâmil anlattı, dedi ki: Muhammed b. Cerir et-Taberî dedi ki: Kulların Kur'ân'ı telaffuzu hakkında ise ne geçmiş sahabelerden ne de onların yolundan giden tâbiînlerden varid olan bir eser bilmiyoruz. Ancak bizim nezdimizde sözünde şifa ve yeterlilik olan, izinden gitmekte rüşd ve hidayet bulunan ve gözümüzde ilk imamların makamında olan Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed b. Hanbel'den gelen rivayet vardır. Zira Ebû İsmail et-Tirmizî anlattı, dedi ki: Ebû Abdullah Ahmed b. Hanbel'in şöyle dediğini işittim: Lafziyeciler Cehmiyedir. Allah'u Teâlâ '***Ki Allah'ın kelamını işitsin***' buyurmaktadır. Peki kimden işitecektir.

İbn Cerir diyor ki: Arkadaşlarımızdan isimlerini hatırımda tutamadığım bir gruptan İmam Ahmed'den şunu aktardıklarını işittim: 'Kur'ân'ı telaffuzum mahluktur' diyen Cehmiye olur. 'Mahluk değildir' diyen de bidatçidir.

İbn Cerir dedi ki: Bu konuda onun görüşü dışında dile getirmemiz caiz olan başka bir görüş de yoktur. Çünkü onun dışında uyacağımız başka bir imam bulunmamaktadır. Bizim için de yeterli ve ikna edicidir. Nitekim o, tabi olunan imamlardandır.

Ebû Sevr İbrahim b. Halid El-Kelbi

494- Ebû Sevr'in bazı eserlerinin kapağında şunun yazılı olduğunu gördüm. Cafer anlattı, dedi ki: Ebû Sevr'e Kur'ân'ı telaffuz meselesi soruldu. Dedi ki: Bunu bilmesen de olur. Allah da sana bunu sormayacak. O yüzden bu konuda konuşmayın. Çünkü Kur'ân'ı okumasının mahluk olduğunu söyleyen lafziyecilere uymuş olur. Çünkü biri senden Kur'ân'ı dinlediğinde sen, senin lafzın olduğunu iddia edersen Kur'ân'ın mahluk olduğunu iddia etmiş olursun. Sen Kur'ân'ı telaffuzunun mahluk olduğunu söylediğinde o zaman soruya 'Kur'ân mahluktur' şeklinde cevap vermiş sayılırsın.

İshak b. Rahuyah

495- Harb b. İsmail el-Kirmani anlattı, dedi ki: İshak b. Rahuyah'a soruldu: Bir adam şöyle diyor: 'Kur'ân mahluk değildir, lakin benim onu kıraatim mahluktur. Çünkü ben onu (kendim) aktarıyorum. Bizim kelamımız da mahluktur.' Ne dersin? İshak dedi ki: Bu bir bidattir. Kişi bu sözü terk edip dönmedikçe bu görüşü takrir edilmez.

Bir defa daha 'Lafziyeciler' soruldu?

Dedi ki: Bunlar bidatçidirler.

496- Ebû Ali el-Kuhistani diyor ki: İshak b. Rahuyah'ın şöyle dediğini işittim: Falancanın -yani Davud el-Asbahani'nin- Kur'ân hakkında üçüncü bir görüşü vardır. Bu kötü bir görüştür. İshak'a bu görüşün ne olduğu çokça sorulunca dedi ki: Lafzı uydurdu. Yani şöyle dedi: Kur'ân'ı telaffuzum mahluktur.

Ebû Ubeyd Kasim b. Sellam

497- Abdurrahman b. Ebû Hatim aktarmıştır: Abdullah b. Muhammed b. İbrahim es-Sülemi bize Kûfe'de anlattı, dedi ki: Ebû Ubeyd Kasım b. Sellam şöyle dedi: Bir adam yemin etse ve şöyle dese: 'Allah'a yemin olsun ki bugün hiç konuşmayacağım, ister namazda ister namazın dışında Kur'ân okusa yeminini bozmuş olmaz. Çünkü insanların yeminleri kendi aralarındaki muameleler içindir. Kur'ân ise Allah'ın kelamıdır. Hiçbir yönüyle insanların kelamına girmez, karışmaz. Bazı halleri benzese de fark etmez. Böyle dersek o zaman Kur'ân'ın namazı bozması gerekir. Çünkü namazında kasten konuşanın namazı bozulur. Ancak yemin eden Kur'ân'ı kastederek yemin etmiş ve ona niyet etmişse bu durumda kastının gereği üzerine vacip olur.

498- Ahmed b. Sehl et-Temimi diyor ki: Ebû Ubeyd'in şöyle dediğini işittim: Kur'ân her yönüyle mahluk değildir. Kadı diyor ki: Her yönü demek, hangi vasıfta olursa olsun.

Ebû Musab Ahmed b. Ebû Bekr Ez-Zühri

499- Ebû Bekir Abdullah b. Muhammed b. Fadl el-Esedi es-Saydavi anlattı, dedi ki: Bir grup insan Ebû Musab ez-Zühri'ye gelip dediler ki: Bağdat'ta bizim taraflarda bir adam var 'Kur'ân'ı telaffuzum mahluktur' diyor? (Ne dersin?) Dedi ki: 'Ey Irak ehli! Sizden bize hiç hayır gelmiyor. Aslında sizi sadece kılıçla karşılamamız lazım. Bu habis bir Nabati'dir.[130]

130 (Irak'ta İslâm'dan önce devlet kurmuş bir kavim)

Muhammed b. İsmail El-Buhârî

500- İbrahim b. Muhammed diyor ki: Muhammed b. İsmail el-Buhârî Hartenk'te öldüğünde onun defin işlemlerini ben üstlendim. Aslında onu götürüp Semerkand'da defnetmek istedim. Ancak Şakahşakt'lı bir arkadaşım bırakmadı biz de oraya defnettik. Defin işlemi bitip bulunduğum eve dönünce ev sahibi bana şöyle dedi: Dün ona (Buhârî'ye) sordum: Ebû Abdullah! Kur'ân hakkında ne diyorsun? dedi ki: Kur'ân Allah kelamıdır, mahluk değildir. Ben de dedim ki: İnsanlar senin 'Mushaflarda, insanların hafızalarında Kur'ân yoktur' dediğini iddia ediyorlar. Dedi ki: Estağfirullah! Hakkımda benden duymadığın bir hususa şahitlik etme. Ben Allah'ın buyurduğunun aynısını söylüyorum: ***'Tur'a... Sahifelere satır satır yazılmış Kitab'a... Yemin olsun ki.'*** (Tur 1- 2) Ben diyorum ki: Mushaflarda olan Kur'ân'dır, insanların hafızalarında olan Kur'ân'dır. Bundan başkasını söyleyen de tevbeye çağrılır. Tevbe ederse eder, yoksa yolu küfür yoludur.

501- Ebû Amr Ahmed b. Nasr b. İbrahim en-Neysaburi el-Haffaf dedi ki: Bir gün Ebû İshak el-Kuraşi'nin yanında bulunuyorduk. Beraberimizde Muhammed b. Nasr el-Mervezi'de vardı. Muhammed b. İsmail el-Buhârî'den bahsedildi. Muhammed b. Nasr dedi ki: Onun şöyle dediğini işittim: Benim 'Kur'ân'ı telaffuzum mahluktur' dediğimi iddia eden yalancıdır. Ben böyle bir şey demedim. Ben de ona dedim ki: Ebû Abdullah! İnsanlar bu meseleyi dillerine çok doladılar senden de böyle aktarıyorlar. Dedi ki: Sana söylediğimden başkasını demiş değilim.

502- Ebû Amr el-Haffaf diyor ki: Ben Muhammed b. İsmail'in yanına gittim. Hadisle alakalı bazı meselelerde onunla müzakere yaptım. Morali yerine geldi. Ben de şöyle dedim: Ebû Abdullah, burada bir adam var senin bu görüşü söylediğini aktarıyor. Bana şöyle dedi: Ey Ebû Amr! Bu dediğimi belle! Nisabur, Komis, Rey, Hemedan, Hulvan, Bağdat, Kûfe, Medine, Mekke ve Basra ehlinden kim benim 'Kur'ân'ı telaffuzum mahluktur' dediğimi iddia ederse yalancının biridir. Ben bunu asla söylemedim. Tek dediğim şu: Kulların fiili mahluktur (Yani yaratılmıştır).

503- Ahmed b. Kâmil anlattı, dedi ki: Ebû Cafer Muhammed b. Cerir et-Taberî bize anlattı ve şunları söyledi: Bu konuda ilk dile getireceğimiz konu Allah'ın indirmiş olduğu kelamıdır. Bize göre bu konudaki isabetli görüş şudur: (Kur'ân) Allah kelamıdır, mahluk değildir. Nasıl yazılırsa nasıl okunur-

sa... Göklerde veya yerde nerede bulunursa... Yerde muhafaza edilmiş, Levhi Mahfuz'da yazılmış, mektebe giden çocukların levhalarına çizilmiş, taşlara nakşedilmiş, derilere yazılmış, hafızalarda ezberlenmiş veya dil ile okunmuş olsun... (Her haliyle Allah'ın kelamıdır) Bundan başkasını söyleyen, yerde ayrı bir Kur'ân bulunduğunu veya semada bulunanın okuduğumuz, Mushaflara yazdığımız Kur'ân'dan farklı olduğunu iddia eden... Buna kalbiyle inanan veya içinde böyle bir görüşü gizli tutan veya itikâd ederek bunu dile getiren kafirdir, kanı helaldir, Allah'tan beridir, Allah'ta ondan beridir. Çünkü Allah'u Teâlâ buyuruyor ki: ***"Hayır O, şanı yüce bir Kur'ân'dır. Levh-i Mahfuz'dadır."*** (Buruc 21- 22) ***"Müşriklerden biri, senden eman isterse ona eman ver ki, Allah'ın kelamını dinlesin."*** (Tevbe 6)

Allah'u Teâlâ, Kur'ân'ın Levh-i Mahfuz'da bulunduğunu, Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in dilinden duyulduğunu haber vermiştir. O da tek Kur'ân'dır; Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den duyulan, Levh-i Mahfuz'da yazılı olan. Aynı şekilde hafızalarda ezberlenen, genç-ihtiyarların dilleriyle tilavet edilen de aynı Kur'ân'dır. Artık kim bizden bundan başkasını söylediğimizi iddia eder, aktarır, söylerse Allah'ın laneti ve gazabı, lanet edenlerin, meleklerin ve tüm insanların laneti onun üzerine olsun. Allah onun ne farzını ne nafilesini kabul etsin. Sırrını ifşa etsin! Tüm şahitlerin önünde; zalimlere mazeretlerinin fayda etmeyeceği lanet ve kötü diyara düçar olacakları kıyamet gününde onu rezil-rüsvay eylesin.

504- Ahmed b. Kâmil anlattı, dedi ki: Ebû Abdullah el-Verrak dedi ki: Davud el-Asbahani'nin katipliğini yapıyordum. Bir gün gariban birkaç adamla onun yanında bir hücredeydik. Kendisine Kur'ân soruldu? dedi ki: 'Allah'u Teâlâ'nın, ***"O'na ancak Tahir olanlar dokunur."*** (Vakıa 79) ***"O korunmuş bir kitaptadır."*** (Vakıa 78) dediği Kur'ân mahluk değildir. Ancak bizim elimizde bulunan ve cünüp, hayızlı kimsenin dokunduğu ise mahluktur.

Kadı Ahmed b. Kâmil diyor ki: Bu yeni yetmelerin mezhebi. Bu Azim olan Allah'a karşı küfürdür. Rasûlullah'tan sahih senedle varid olmuştur ki: 'Kur'ân'la düşman diyarına gidilmesini nehyetmiştir.' Kur'ân onların ellerine geçer endişesiyle... İşte Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) sahifelerde ve Mushaflarda yazılı olana Kur'ân demiştir. Kur'ân hangi vecih üzere okunsa, tilavet edilse birdir. ve de mahluk değildir.

505- Muhammed b. Halef anlattı, dedi ki: Ebû Hamdan el-Mukri dedi ki: İnsanlar arasında 'Kur'ân'ı telaffuzum mahluktur' meselesi çıkınca Huseyn

el-Kerabisi de böyle denilmesini emredince... Ben de o zamanlar Kerh'te okuyordum. Bir adam bana geldi benimle tartışmaya başladı. Diyordu ki: Benim kastım şu, lafzım mahluktur, ama Kur'ân mahluk değildir.

Diyor ki: Beni de şüpheye düşürdü. Ben de Allah'a dua edip önümü açmasını niyaz ettim. Gece olunca uyudum. Rüyada kendimi geniş bir arazide gördüm. Arazide bir taht üzerinde bir döşek vardı. Tahtta bir hoca oturuyordu ondan güzel, ondan temiz, ondan daha hoş kokulu birini görmedim. Baktım insanlar sağında solunda durmuşlar. Tam o sırada benimle tartışan adam getirildi. Hocanın karşısında durduruldu. Sonra süsengird dokuması bir sûret getirildi. Denildi ki: Bu insanları saptıran Manyu'nun sûretidir. Adamın da sırtına konuldu, sonra hoca dedi ki: Manyu'nun yüzüne vurun! Seni istemiyoruz!

Adam dedi ki: Onu sırtımdan uzak tutun sonra istediğiniz gibi dövün. Hoca dedi ki: Sen de lafzını Kur'ân'dan uzak tut, kendi lafzın için istediğini söyle.

Dedi ki: Uyandığımda, içimdeki şüphe tamamen yok olmuştu.

Rasûlullah'ı Rüyasında Görenin Gerçekten O'nu Görmüş Olduğu, Şeytanın da Onun Sûretine Giremeyeceği... Alimlerden de Rasûlullah'ı Rüyasında Görüp Kendisine Kur'ân'ı Sorduğu O'nun da 'Mahluk Değildir' Cevabını Verdiği... Konusunda Gelen Rivayetler:

506- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediğini işittim: 'Rüyasında beni gören uyanıkken görmüş gibidir -veya görecektir-. Beni gören başkasını değil beni görmüştür. Çünkü şeytan benim sûretime giremez.'[131]

507- Ebû Katade dedi ki: Rasûlullah buyurdu ki: 'Beni gören hakkı görmüştür.'

508- Ebû Salih'in Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Beni rüyada gören gerçekten görmüştür. Çünkü şeytan benim şeklime giremez.'

131 Buhârî, İlim 38, Edep 109, Tabir 10, Müslim, Rü'ya 10, 11, Tirmizî, Rü'ya 4, 7, İbn Mâce, Rü'ya 2, Dârimî, Rü'ya 4, Müsned c.1 s.375, 400, 440, c.2 s.232, 411, 443, 463, c.3 s.269, 350, c.5 s.306

509- Ebû Seleme b. Abdurrahman anlattı, dedi ki: Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Müslümanın gördüğü -veya kendisine gösterilen- salih rüyalar nübüvvetin kırk altı cüz'ünden bir cüzdür.'[132]

510- Muhammed b. Ubeyd b. Ebû'l-Esed anlattı, dedi ki: Muhammed b. Mansur'un şöyle dediğini işittim: Rasûlullah'ı rüyamda gördüm, yanında yüzlerinden tanıdığım iki adam vardı. Dedim ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Kur'ân hakkında ne diyelim?

Dedi ki: Allah'ın kelamıdır, mahluk değildir. Dönüp o iki adama dedim ki: Şahit olun. Sanki uyanığız gibi...

Bunu anlatan zühdüyle meşhur, Ebû Davud, İbn Said ve Mehamili'nin kendisinden rivayette bulunduğu Muhammed b. Nasr'dır...

511- Yahya b. Ubade el-Vasıti diyor ki: Dımeşk ehlinden ve kendisinden ilim yazılan bir zattan duydum, diyordu ki: Rasûlullah'ı rüyamda gördüm... Şunu da biliyorum ki Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: 'Kim bana kasten yalan isnad ederse cehennemdeki yerine hazırlansın.'[133]

Bana şöyle dedi: Yahya b. Eksem'e söyle 'Kim 'Kur'ân mahluktur' derse kafir olur, hanımı ondan boş olur.

Sonra adam şöyle dedi: Allah'a yemin olsun ki ben Yahya'yı ne görmüşüm ne de tanırım. Benim Rasûlullah'a yalan isnad edeceğimi mi sanıyorsunuz?

512- Ahmed b. Velid anlattı, dedi ki: Ali b. el-Abid anlattı, dedi ki: Rasûlullah'ı rüyamda gördüm. Abbadan'dayız. Dedim ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Bizim Kur'ân hakkındaki bu ihtilafımızı görmüyor musun? Bu onu o da bunu tekfir ediyor. Dedi ki: Benim suçum nedir bu konuda? Ben size bir ilim bıraktım kimisi ona eklemede bulundu, kimisi tamamen uzak kaldı. Dedim ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Peki sünnet nedir, ben nasıl diyeyim? dedi ki: Böyle -ve

132 Dârimî, Rü'ya 1, 2, 3, 6, 9, Muvatta, Rü'ya 1, 3, Müsned, c.4 s.10

133 Buhârî, İlim 38, Cenaiz 33, Ahadis'ul-Enbiya 50, Edep 109, Müslim, Zühd 72, Ebû Davud, İlim 4, Tirmizî, Fiten 70, İlim 8, 13, Menakip 19, İbn Mâce, Mukaddime 4, Dârimî, Mukaddime 25, 46, Müsned c.1 s.70, 78, 101, 130, 165, 293, 322, 389, 401, 402, 405, 436, 454, c.2 s.159, 171, 202, 214, 410, 413, 519, c.3 s.13, 44, 46, 56, 98, 113, 116, 166, 172, 176, 203, 223, 278, 280, 303, c.4 s.47, 100, 156, 245, 252, 367, 436, c.5 s.292

eliyle otuz işareti yaptı- Kur'ân'a işaret ederek, Allah'ın kelamıdır, mahluk değildir. Ben de dedim ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Peki bu tevakkuf edenler ve ne bunu ne de bunu söyleriz diyenler. Dedi ki: Rasûlullah'ın yüzü asıldı, elini öyle hafife alır gibi salladı...

513- Muhammed b. Abdullah b. Tahir şöyle dedi: Babam neredeyse rüya görmezdi. Bir gün şöyle dedi: Rüyamda güzel hey'etli bir adam gördüm, bana dedi ki: Kur'ân hakkında ne diyorsun? dedim ki: Ben ona sorayım. 'Peki sen ne diyorsun?' Dedi ki: Arapların kelamının mahluk olması miktarının belli olmasından (yani sonunun bulunmasından) dolayıdır, Allah'ın kelamı ise sonu olmasından çok yücedir.

514- Ahmed b. Umare b. Halid diyor ki: İbnu'l-A'rabi'nin şöyle dediğini işittim: Lügatta, Kur'ân'ın mahluk olduğunu söyleyenler kadar yalancı olan kimseyi görmedim.

515- İmam Ahmed'in talebesi Ahmed b. Muhammed el-Mervezi anlattı, dedi ki: Rüyamda Ahmed b. Hanbel'i gördüm. Üzerinde yeşil renkli iki elbise vardı. Ayağında bağcıkları mercan olan ayakkabılar vardı. Başında da türlü mücevherat ile süslenmiş bir taç duruyordu. Dedim ki: Ebû Abdullah! Allah'ın sana muamelesi ne oldu? dedi ki: Beni bağışladı, taçlandırdı, giydirdi ve şöyle dedi: Ey Ebû Abdullah! Bütün bunları sana 'Kur'ân mahluk değildir' dediğin için verdim.

Kur'ân Mahluktur Diyenler Hakkında Görülen Kötü Rüyalar... Allah'ın da Ahirette Onlar İçin Hazırladığı Azaplar Daha Şiddetli Olacaktır.

516- Hasan b. el-Sabbah anlattı, dedi ki: Halid b. Hidas'ın şöyle dediğini işittim: Rüyamda gördüm, bir adam önüme bir tabak pamuk getirdi. Bana 'Oku' dedi, okudum (şöyle yazıyordu): Bismillahirrahmanirrahim. İbn Ebû Duad insanları imtihan etmek istiyor (yani Kur'ân mahluktur demeyenlere işkence edecek, zora koşacak). Bilesiniz ki, kim 'Kur'ân Allah kelamıdır' derse taşı kırmızı yakut olan altın bir yüzükle ödüllendirilecek, Allah onu bağışlayıp cennete koyacak. Kim de 'Kur'ân mahluktur' derse sağ tarafını maymuna çevirecek ondan sonra bir veya iki gün ömrü olacak ardından sonunu cehennemde bulacaktır.

517- Hüseyin b. el-Sabbah dedi ki: Rüyamda gördüm, bir adam şöyle diyordu: İbn Ebi Duad, Şuayb meshedildiler (sûretleri çevrildi). İbn Sema'a felç oldu. Başka biri de (adını vermiyor) kalp krizi geçirdi...

518- Ebû Amr et-Temmar anlattı, dedi ki: Mecusi bir komşumuz vardı, adı Behram'dı. Öldü, rüyamda onu gördüm, berbat bir haldeydi. Dedim ki: Behram mısın? Kısık bir sesle cevap verdi. Evet, Ebû Amr, Behram'ım. Dedim ki: Sonun ne oldu? dedi ki: Tam dibine. Dedim ki: Sizden altta kimse var mı? dedi ki: Evet, şu 'Kur'ân mahluktur' diyenler var ya onlar altımızda.

519- Ali b. el-Muvaffak anlattı, dedi ki: Mecusi bir komşum vardı. Her zaman ona İslâm'a girmesini söylüyordum o ise kabul etmiyordu. Mecusi olarak öldü. (Rüyamda onu gördüm) Bana dedi ki: Biz cehennemin en alt katındayız.

Dedim ki: Peki altınızda kimse var mı?

Dedi ki: Evet, sizden bir grup.

Dedim ki: Hangi taifeden?

Dedi ki: 'Kur'ân mahluktur' diyenler.

Ahmed b. İbrahim ed-Dernaki anlattı, dedi ki: Ahmed b. Nasr eş-Şehid'in şöyle dediğini işittim: Sara nöbeti geçiren bir adama rastladım. Kulağına Kur'ân okumaya başlayınca baktım ki biri şöyle diyor: Bırak bunu öldüreyim çünkü bu adam 'Kur'ân mahluktur' diyor...

2. Cüzün Sonu

3. CÜZ

Bismillahirrahmanirrahim

Allah'a hakkıyla hamdolsun. Salatu selam efendimiz Muhammed'e, aline ve Ashâbına olsun.

Bize: Ebû Bekir Ahmed b. Ali b. Hüseyn b. Zekeriya el-Mukri et-Tırisisi kıraat yoluyla anlattı. Hicri 477'de Muharrem ayında bize okuttu. Dedi ki: Ebû'l Kasım Hibetullah b. Hasan et-Taberî el-Kalkai anlattı, şöyle dedi:

İslâm Tarihinde 'Kur'ân Mahluktur' Görüşü Ne Zaman Çıktı, Bu Görüşü İlk Dile Getirenler:

520- Damra anlattı, dedi ki: İbn Şevzeb şöyle dedi: (İslâm dininden şüphe ettiği için) Cehm b. Safvan kırk gün namaz terk etti. Samani (veya Şumni)[134] tarikatına mensup bazıları onun yanına gidip geldiler. Onların anlattıklarından dolayı şüpheye düştü ve kırk gün namaz kılmadı. İbn Şevzeb de onu görmüştür.

521- İbn Ebi Kerime anlattı, dedi ki: Yezid b. Harun'un şöyle dediğini işittim: Kur'ân Allah'ın kelamıdır. Allah Cehm'e lanet etsin. Onun görüşünü benimseyen inkârcı, kafir olur. Namazı kırk gün terk etti. Kendini dini bir önder olarak gördü. İslâm'dan da şüphe ediyordu.

Yezid diyor ki: Bu görüşünden dolayı Sehl b. Ahvaz İsfahan'da onu öldürdü.

522- Muhammed b. Abdurrahman el-Mahzumi anlattı, dedi ki: Ubeyd b. Haşim şöyle dedi: İlk olarak 'Kur'ân mahluktur' diyen Cehm'dir. Emeviler hemen peşine birini gönderip öldürttüler. Böylece fitnesi söndü. Sonra

---

134 (Samani, Sumni veya Şumni olarak adlandırılan eski Hint tarikatlarındandır. Temel anlayışı gözle görülmeyen her şeyi inkâr edip sadece maddiyata inanma. Çağdaş materyalizmin temeli sayılabilir. Mtcm.)

Kûfe'de bir adam çıktı ve 'Kur'ân mahluktur' dedi. Haber, İbn Ebi Leyla'ya ulaşınca binip İsa b. Musa'nın yanına gitti, durumu ona anlattı. İsa b. Musa (Kûfe valisi) durumu Ebû Cafer el-Mansur'a (halife) yazdı. Ebû Cafer de cevabında 'Tevbesinin alınmasını, tevbe etmediği taktirde boynunun vurulmasını' emretti. Kendisini tevbeye çağırınca adam tevbe etti ve iş duruldu.

523- Said b. Rahmet diyor ki: Cehm -Allah'ın laneti üzerine olsun- hicri 130 senesinde ortaya çıktı, 'Kur'ân mahluktur' dedi. Bu görüşü alimlere ulaşınca çok vahim gördüler. Bu sefer onun bu söylediğinin küfür olduğu konusunda icma ettiler. İnsanlar da bunu onlardan öğrendi ve nakletti.

524- Ebû Kudame es-Serahsi diyor ki: Halef b. Süleyman el-Belhi'nin şöyle dediğini işittim: Cehm Kûfe ehlinden biriydi. Fesahati kuvvetliydi ancak bir ilmi yoktu. Samanilerden bir grupla karşılaştı oturup konuştular. Dediler ki: Bize neye ibadet ettiğini anlatır mısın? dedi ki: Bana mühlet verin. Onlar da verdiler. Daha sonra yanlarına gelip şöyle dedi: Bu gördüğünüz hava... O her şeyle beraber, her şeyin içinde.

525- Ebû Kudame diyor ki: Halef'in şöyle dediğini işittim: Cehm Tirmiz geçidindeydi. Aslen Kûfe'li fesahati kuvvetli biriydi. Ancak bir ilmi, alimlerle oturup kalkmışlığı yoktu. Kelamcıların görüşleriyle ilgilenirdi. Bir defasında Samanilerden birileriyle konuştu, dediler ki: Bize ibadet ettiğin Rabbini anlat. Bu sorudan sonra evine girdi bir müddet çıkmadı. Birkaç gün sonra çıkıp onlara şöyle dedi: İşte gördüğünüz bu hava. Her şeyle beraber, her şeyin içinde. Hiçbir şey de ondan boş değil. Ebû Muaz Halef el-Belhi dedi ki: Allah'ın düşmanı, yalan söylemiştir. Allah semada, arşının üzerindedir, kendini vasfettiği gibidir.

526- Harun b. Maruf diyor ki: Hişam b. Abdulmelik -veya Ümeyye oğullarının hükümdarlarından başka biri- Selem b. Ahvaz'a Cehm'i nerede bulursa öldürmesini emretti. Selem b. Ahvaz'da onu öldürttü. O zamanlar Merv'in valisi idi.

527- Salih b. Ebû Ubeydullah diyor ki: Hişam b. Abdulmelik'in, Horasan valisi Nasr b. Seyyar'a yazdığı mektuplarda okudum: Diyordu ki: İmdi! Sizin taraflarda zındık bir fırka oları Dehriye'den Cehm b. Safvan adında bir adam çıkmış. Yakalarsan hemen öldür. Yakalayamazsan peşine bir adam gönder öldürsün.

528- Bukeyr b. Maruf diyor ki: Selem b. Ahvaz'ın Cehm'in boynunu vurmasına şahit oldum. Yüzü kapkara kesildi.

529- Mualla b. Süveyd diyor ki: Abdullah b. Mübarek'in önünde Cehm'den bahsedildi. Dedi ki: Ne acayip bir şeytan ki insanları ateşe çağırmak için çıktı, adı da cehennemden türetilmiş bir isim...

530- Mukatil b. Hayyan diyor ki: Ömer b. Abdulaziz'in huzuruna girdim. Bana şöyle dedi: Sen nerelisin? dedim ki: Belh ehlinden. Dedi ki: Maveraunnehr ile aranızda ne kadar mesafe var? dedim ki: Şu kadar fersah. Dedi ki: Maveraunnehr'de Cehm diye bir adam çıktı mı? dedim ki: Hayır. Dedi ki: Maveraunnehr'de Cehm adında biri çıkacaktır. Bu ümmetten bir kısmının helakine sebep olacaktır. Allah onunla beraber onları da cehenneme koyacaktır.

Ca'd b. Dirhem -Allah'ın laneti onun üzerine olsun-

531- Abdurrahman b. Ebû Hatim diyor ki: Babamın şöyle dediğini işittim: 'Kur'ân mahluktur' meselesini ilk dile getiren Ca'd b. Dirhem'dir. Hicri 120'de bunu ortaya attı.

Arkasından Bişr b. Giyas el-Merisi geldi. Yahudi bir boyacıydı (kumaş boyardı). Süfyan b. Uyeyne, Abdullah b. Mübarek, Abbad b. Avvam, Ali b. Asım, Yahya b. Said, Abdurrahman b. Mehdi, Veki', Haşim b. Kasım Ebû Nadr, Şebabe b. Sivar, Esved b. Amir, Yezid b. Harun, Bişr b. Velid, Yusuf b. Tabba', Süleyman b. Hasan eş-Şami, Muhammed ve Ya'la b. Ubeyd, Abdurrezzak b. Hemmam, Ebû Katade el-Harrani, Abdulmelik b. Abdulaziz el-Macişun, Muhammed b. Yusuf el-Firyabi, Ebû Nuaym Fadl b. Dükeyn, Abdullah b. Mesleme el-Ka'nebi, Bişr b. Haris, Muhammed b. Musab ez-Zahid, Ebû'l-Bahteri Vehb b. Vehb es-Suvai el-Medeni, Yahya b. Yahya en-Neysaburi, Abdullah b. Zübeyr el-Humeydi, Ali b. el-Medini, Abdusselam b. Salih el-Heravi ve Hasan b. Ali el-Hulvani... Bunların hepsi onu tekfir etmişlerdir.

532- Galib et-Tirmizî diyor ki: Ebû Yusuf'tan bir değil iki değil sayısını bilmediğim kadar duydum. Bişr el-Merisi'ye diyordu ki: Yazıklar olsun sana. Şu kelamı bırak. Seni bu köprünün başında çarmıha gerilmiş, elleri ve ayakları kesilmiş gibi görüyorum.

533- Muhammed b. Abdullah et-Tahrani anlattı, dedi ki: Musa b. Süleyman el-Cüzcani'den dinledim. Bir adam ona bir soru sordu o da cevapladı. Adam ise, fakat Bişr el-Merisi bundan farklı bir şey söylüyor dedi. Bu sefer Cüzcani etrafında bulunanlara şöyle dedi: Subhanallah! Bundan tuhaf bir şey duydunuz mu? Bana bir mesele sordu ben cevapladım. Sonra kalkıyor bir kafirden nakilde bulunuyor...

534- Hişam b. Ubeydullah diyor ki: Bize göre Merisi sapık Cehm b. Safvan'ın halifesi ve veliahtıdır. Bize göre de o, Bel'am b. Baura gibidir. Hani Allah'ın hakkında şöyle buyurduğu ***"Onlara, kendisine âyetlerimizi verdiğimiz, o ise onlardan sıyrılıp çıkan kimsenin haberini oku."*** (A'raf 175)

535- Muhammed b. Kebşe anlattı: Denizde yolculuk yaparken gaibden bir ses işittim, diyordu ki: La ilahe illallah, Merisi Allah'a yalan atmıştır. Sonra tekrar ses geldi: La ilahe illallah, Allah'ın laneti Sümame ve Merisi'nin üzerine olsun. Teknede bizimle beraber Merisi'nin mezhebinden biri vardı. Adam düşüp öldü.

536- Yahya b. Yusuf ez-Zemmi diyor ki: Bir Cuma gecesi Horasan yolunda Emova kasabasında uyurken rüyamda İblisi gördüm. Bütün bedeni tepeden tırnağa kılla kaplıydı. Bedeninde ateş gibi parıldayan gözler vardı. Diyor ki: Dedim ki: Sen kimsin? dedi ki: Ben İblis. Dedim ki: Nereye gitmek istiyorsun? dedi ki: Bişr b. Yahya'ya. Bişr b. Yahya Merv'de bulunan ve Merisi'nin mezhebine mensup biriydi. Diyor ki: Sonra bana şöyle dedi: İçinde halifem olmayan bir tane bile şehir yok. Dedim ki: Peki Irak'taki halifen kimdir? dedi ki: Bişr el-Merisi'dir. İnsanları benim aciz kaldığım bir konuya davet etti, 'Kur'ân mahluktur' dedi.

"Rahman Arşa İstiva Etti" Âyeti Hakkında Gelen Rivayetler:

Allah Semadadır, Arşının Üzerindedir:

Allah'u Teâlâ buyuruyor ki:

"Güzel sözler ancak O'na yükselir. Salih ameli de yükseltir." (Fatır 10)

"Gökte olanın sizi, yerin dibine geçirmesinden emin misiniz?" (Mülk 16)

"O, kullarının üzerinde Kahhar olandır. Size koruyucu (melekler) gönderir." (En'am 61)

Bu âyetler Allah'u Teâlâ'nın semada olduğuna ilminin de yerlerdeki ve göklerdeki her şeyi çepeçevre kuşattığına delalet etmektedir.

Bu husus sahabelerden: Ömer, İbn Mes'ud, İbn Abbas ve Ümmü Seleme'den rivayet edilmiştir.

Tâbiînlerden: Rebia b. Abdurrahman, Süleyman et-Teymi ve Mukatil b. Hayyan'dan rivayet edilmiştir.

Fukahadan ise: Malik b. Enes, Süfyan es-Sevri, Ahmed b. Hanbel bu görüşü benimsemiştir.

537- Muhammed b. Ka'b el-Kurazi, Yahya b. Bükeyr, Fudala b. Ubeyd anlattılar, dediler ki: Ebû Derda (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: 'Sizden biriniz veya bir kardeşiniz bir yeri ağrıdığında şöyle desin: 'Rabbimiz semada olan Allah'tır. İsmin yüceler yücesidir. Rahmetin semada olduğu gibi, emrin de yerde ve gökte (her şeyi kuşatmıştır). Günahımızı ve hatalarımızı bağışla, ey temiz olanların Rabbi! Rahmetinden bir rahmeti, şifalarından bir şifayı bu hastalığın üzerine indir' Anında ağrısı, hastalığı şifa bulacaktır.'[135]

538- Amr b. Ebi Kays ve Ahnef b. Kays anlattılar, dediler ki: Abbas b. Abdulmuttalib'den rivayet edildiğine göre o, Batha'da bir grup insanla beraber oturuyordu. Rasûlullah da onlarla beraberdi. O anda bir bulut geçti, hepsi dönüp ona baktılar. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

'Bunun adını biliyor musunuz?'

Dediler ki: Bu 'sehab=bulut'

Rasûlullah dedi ki: Bir adı da 'müzn' (buluta verilen başka bir isim)

Dediler ki: Müzn. Yine Rasûlullah dedi ki: Bir adı da 'anaan'...

Sonra Rasûlullah şöyle dedi: Yerle gök arasındaki uzaklığın ne kadar olduğunu biliyor musunuz? dediler ki: Yok, vallahi bilmiyoruz. Dedi ki: İkisi arasındaki uzaklık yetmiş bir veya iki veya üç sene mesafedir. Üstündeki sema da böyledir... Üzerindeki üçüncü sema da böyledir... Nihayet yedi semayı saydı. Sonra şöyle dedi: Yedinci semadan sonra deniz vardır, dibiyle yüzeyi arasında iki sema arasındaki kadar mesafe vardır. Denizin üzerinde de yedi tane geyik (sûretinde melek) vardır. Tırnaklarıyla dizlerinin arası bir

135 Ebû Davud, Tıbb 19, Müsned c.6 s.21

sema ile diğer sema arasındaki mesafe kadardır. Bunların sırtında arş durur. Ayağıyla başucu arasında yine bir sema ile diğer sema arasındaki kadar mesafe vardır. Allah'ta hepsinin üzerindedir.'[136]

539- Muaviye b. Hakem es-Sülemi'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi: 'Benim bir cariyem var Uhud ve Cevvaniye taraflarında koyunlarımı otlatırdı. Bir gün bakayım dedim, gördüm ki kurt bir koyunu kapmış, ben de bir insanım, herkesin üzüldüğü (kızdığı) gibi üzülür (kızarım). Cariyeye bir tokat attım. Böyle yapmam Rasûlullah'ın çok ağırına gitti. Dedim ki: (Ey Allah'ın Rasûlü) Onu azad edeyim mi? dedi ki: Yanıma getir. (Geldiğinde) Ona dedi ki: Allah nerede?

Dedi ki: Allah semada (göktedir).

Dedi ki: Peki ben kimim?

Dedi ki: Sen Allah'ın Rasûlüsün.

Buyurdu ki: Azad et, zira bu imanlı biridir.'[137]

540- Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Bir adam Rasûlullah'ın huzuruna arap olmayan siyahi bir cariye getirdi ve şöyle dedi: Ey Allah'ın Rasûlü! Üzerimde mü'min bir köleyi azad adağı var? (Yani bu cariyeyi azad etsem olur mu?) Bunun üzerine Rasûlullah cariyeye şöyle dedi: Allah nerededir? Cariye de işaret parmağıyla işaret etti. Rasûlullah ona: Peki ben kimim? diye sordu. O da parmağıyla önce Rasûlullah'a sonra da göğe işaret etti. Yani: Allah'ın Rasûlüsün (demek istedi). Bunun üzerine Rasûlullah: 'Azad et.' Dedi.[138]

541- Ukbe b. Amir'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Kim özenerek abdest alır sonra gözünü semaya dikerek: 'Eşhedu en la ilahe illallah ve enne Muhammeden abdühü ve rasülühü' derse ona cennetin sekiz kapısı açılır. Dilediği kapıdan oraya girer.'[139]

136 Ebû Davud, Sünnet 18, Tirmizî, Tefsir 29/1, İbn Mâce, Mukaddime 13, Müsned c.1 s.206

137 Müslim, Mesacid 33, Ebû Davud, Salat 167, Nesâî, Sehv 20, Müsned c.5 s.447

138 Ebû Davud, İman 16, Müsned c.2 s.291

139 Müslim, İman 46, Nesâî, Taharet 108, İbn Mâce, Cenaiz 57, Dârimî, Mukaddime 19, Müsned c.4 s.14

542- Ebû Ubeyde'nin babasından rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Yeryüzündekine merhamet et ki gökte olan sana rahmet etsin.'[140]

543- Cübeyr b. Mut'im'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Bir bedevi Rasûlullah'a gelip şöyle dedi: Ey Allah'ın Rasûlü! Canlar gitti, çocuklar aç kaldı, mallar heder oldu. Rabbinden bizim için yağmur iste. Zira biz seni Allah'a, Allah'ı da sana şefaatçi ediniyoruz. Bunun üzerine Rasûlullah 'Subhanallah, subhanallah' demeye başladı. O kadar tesbih etti ki, rahatsız olduğu Ashâbının da yüzlerinden anlaşılmaya başladı. Sonra şöyle buyurdu: De hele! Allah'ın ne olduğunu biliyor musun? O'nun şanı dediğinden çok çok yücedir. O hiç kimse için aracı kullanılmaz. O yedi kat göğün üstünde, arşının üzerindedir.[141]

İbn Mes'ud (radıyallâhu anh)'ın Görüşü:

544- Ebû Ubeyde diyor ki: Abdullah b. Mes'ud şöyle dedi: 'Yeryüzündekine merhamet et ki gökte olan sana rahmet etsin.'

Ömer (radıyallâhu anh)'ın Görüşü:

545- Ebû Seleme dedi ki: Ömer şöyle dedi: 'Ömer'in canı elinde olana yemin olsun ki, biriniz bir müşriğe hitaben parmağıyla göğe işaret etse, o müşrik de bunun üzerine teslim olsa... Sonra onu öldürse ben de ona karşılık öldüreni (kısasen) öldürürüm.'

İbn Abbas (radıyallâhu anhum)'un Görüşü:

546- Mücahid'den rivayet edildiğine göre dedi ki: İbn Abbas'a denildi ki: Bazı insanlar var ki kaderi inkâr ediyorlar. Dedi ki: Onlar kitabı yalanlıyorlar...

Muhakkak ki Allah hiçbir şeyi yaratmadan arşının üzerindeydi. Sonra mahlukatı yarattı. Kıyamete kadar olacak her şeyi de yazdı. İşte insanlar yazılıp bitirilmiş olanı yaşıyorlar.

547- İkrime'den rivayet edildiğine göre, Abdullah b. Abbas, Allah'u Teâlâ'nın ***"Sonra onlara önlerinden, arkalarından, sağlarından, sol-***

140 Hadis, 'Yeryüzündekilere merhamet edin ki gökte olan size rahmet eylesin' Tirmizî, Birr 16

141 Ebû Davud, Sünnet 18

larından sokulacağım..." (A'raf 17) buyruğu hakkında şöyle dedi: 'Üstlerinden diyememiştir çünkü Allah'ın üzerlerinde olduğunu biliyordu.'

548- Bişr b. Ömer anlattı, dedi ki: Birden fazla müfessirden dinledim ***"Rahman arşa istiva etti."*** (Ta-ha 5) buyruğunda 'isteva=irtefea: yüceldi, üzerine kuruldu' manasındadır demişlerdir.

Ümmü Seleme (radıyallâhu anh)'ın Görüşü:

549- Kurra b. Halid, Hasan'dan o da annesinden Ümmü Seleme'nin ***"Rahman arşa istiva etti."*** (Ta-ha 5) buyruğuyla alakalı şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: 'Burada keyfiyet (nasıl olduğu) akılla kavranan bir şey değildir. İstiva da bilinmeyen bir şey değildir. Bunu ikrar iman, inkâr ise küfürdür.'

550- Cafer b. Abdullah'tan rivayet edildiğine göre dedi ki: Bir adam Malik b. Enes'e gelip dedi ki: Ey Ebû Abdullah! ***'Rahman arşa istiva etti.'*** (Ta-ha 5) Nasıl istiva etti? diyor ki: Ben Malik'in bu adamın dediğine sinirlendiği kadar başka bir şeye kızdığını görmedim. Alnından ter boşalmaya başladı. Herkes sus-pus oldu ne diyeceğini bekledi. Diyor ki: Malik'in öfkesi geçti ve şöyle dedi: Keyfiyet akılla kavranmaz, istiva da bilinmeyen bir şey değil. Buna iman vaciptir. (Keyfiyetini) Sormak ise bidattir. Ben senin sapık olmandan korkarım. Sonra emir verdi adamı dışarı attılar.

551- İbn Uyeyne'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Rebia'ya ***"Rahman arşa istiva etti."*** (Ta-ha 5) Nasıl istiva etti? diye soruldu.

Dedi ki: İstiva meçhul değil, keyfiyet ma'kul değil. Risalet Allah'tan, tebliğ Rasûlullah'tan. Bize düşen de tasdiktir.

552- Davud b. Ali diyor ki: İbnu'l-A'rabi'nin yanındaydık, bir adam gelip ona şöyle dedi: Allah'ın ***'Rahman arşa istiva etti.'*** buyruğunun manası nedir? dedi ki: O, haber verdiği üzere arşının üstündedir. Adam dedi ki: Ey Ebû Abdullah! Manası böyle değil, manası 'isteva=istevla (istila etti)' Dedi ki: Sus, sen kim bu tefsiri yapmak kim. Ayrıca 'istevla' ancak karşı duran birinin olduğu yerde söylenir. Biri diğerine galip gelince 'istevla' fiili kullanılır.

553- Ebû Bekir Muhammed b. Ahmed b. Nadr anlattı, dedi ki: Ebû Abdullah İbnu'l-A'rabi komşumuzdu. Güzel bir geceydi, bize şunu anlattı: Ebû Duad ona sormuş: Arap dilinde 'isteva'nın 'istevla' manasında kullanıldığı var mı? dedi ki: Hayır öyle bir kullanımı yoktur.

554- İshak el-Hadi dedi ki: Ebû'l-Abbas Sa'leb'den dinledim, dedi ki: İsteva: Bir şeye yönelmek (sapmadan ona doğru gitmek) manasındadır.

"Sonra semaya istiva etti." (Bakara 29) yani 'yöneldi'.

"Arşa istiva etti." (Ta-ha 5) Yükseldi.

Yüzü istiva etti: Açıldı. Ay istiva etti: Dolunay oldu. Zeyd ve Amr istiva ettiler: Benzediler. Fiilleri istiva etti: Birbirine benzedi, kendileri birbirine benzemese de.

Arap dilinde 'isteva'nın bilinen manaları bunlardır.

555- Cafer b. Süleyman anlattı, dedi ki: Sabit anlattı, dedi ki: Davud, namazı uzattıkça uzatırdı. Sonra rükuya gider, rükudan kalkınca şöyle derdi: Ey semanın mimarı başımı sana yönelttim. Kullar Rabblerine baktılar. Ey semanın sakini.

556- Bükeyr b. Maruf anlattı, dedi ki: Mukatil b. Hayyan, Allah'u Teâlâ'nın: **"Üç kişi aralarında fısıltı ile konuşurken dördüncüleri mutlaka Allah'tır. Beş kişi olsalar altıncıları mutlaka O'dur."** (Mücadele 7) buyruğuyla alakalı şöyle demiştir: O arşın üzerindedir, hiçbir şey onun ilmi dışında bulunmaz.

557- Sadaka dedi ki: et-Teymi'nin şöyle dediğini işittim: Bana 'Allah nerededir?' diye sorulacak olursa 'Göktedir' diye cevap veririm. Bana dese ki: Peki göğü yaratmadan önce arşı neredeydi? derim ki: Suyun üzerinde. Bana dese ki: Peki suyu yaratmadan önce neredeydi? derim ki: Bilmiyorum.

558- Ma'den'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Süfyan es-Sevri'ye **"Nerede olursanız olun O, sizinle beraberdir."** (Hadid 4) âyetini sordum. Dedi ki: İlmi (ile sizinle beraber)

559- Sureyc b. Nu'man anlattı, dedi ki: Bana Abdullah b. Nafi' anlattı ve şöyle dedi: Allah'ın mülkü gökte, ilmi her yerdedir. Hiçbir şey O'nun ilminin dışında değildir.

560- Yusuf b. Musa el-Bağdadi dedi ki: Ebû Abdullah Ahmed b. Hanbel'e denildi ki: Allah yedinci semanın üstünde, arşının üzerindedir ve kullarından ayrıdır. İlmi ve kudreti ise her yerdedir... (Öyle mi?)

Dedi ki: Evet arşın üzerinde. İlmi dışında bir mekan yoktur.

561- Hanbel'in rivayetinde, kendisine (İmam Ahmed'e) ***"Nerede olursanız olun O, sizinle beraberdir."*** (Hadid 4) ***"Üç kişi aralarında fısıltı ile konuşurken dördüncüleri mutlaka Allah'tır."*** (Mücadele 7) buyrukları soruldu. Dedi ki: İlmi ile... Gaybı ve müşahed olanı bilir. İlmi her şeyi kuşatmıştır. Rabbimiz de arşın üzerindedir. Hududu ve keyfiyeti bilinmez. O'nun kürsüsü gökleri ve yeri (ilmiyle) kuşatmıştır.

562- Muhammed b. Cafer'e Allah'u Teâlâ'nın ***"Rahman arşa istiva etti."*** (Ta-ha 5) buyruğu soruldu. Dedi ki: Kim, Allah'ın arşa istiva etmesinin, mahlukun mahluka istiva etmesi gibi olduğunu iddia ederse kafir olur. Kim de Allah'ın arşa istiva etmesini halıkın (yaradanın) mahluka istiva etmesi şeklinde anlarsa işte mü'min odur.

Bu hususta yeterli olan şunu demesidir: Allah -keyfiyeti bilinmeksizin- arşa istiva etti.

Allah'ın İlim Sıfatının Olduğu, İlminin Mahluk Olmadığının Allah'ın Kitabı ve Rasûlullah'ın Hadislerinden Delilleri:

Allah'u Teâlâ buyuruyor ki:

"Şüphesiz ki biz, onlara (yaptıklarını) 'ilim' ile anlatacağız. Zaten biz onlardan gaib değildik." (A'raf 7)

"Yaptıklarınızı da bilir." (Şûra 25)

"Onlar ise O'nun ilminden hiçbir şeyi kuşatamazlar." (Bakara 255)

"Fakat Allah, sana indirdiği ilmiyle indirdiğine şahitlik eder." (Bakara 166)

"Bilin ki (Kur'ân) ancak Allah'ın ilmi ile indirilmiştir." (Hud 14)

"Bir dişinin gebe kalması ve doğurması ancak Allah'ın ilmi ile (bilgisi dahilinde) olur." (Fatır 11) Bu husus sahabelerden de rivayet edilmiştir. Büyük alimler de; Şafiî, Ahmed, İshak, Abdulaziz b. Yahya el-Kinani, Ahmed b. Sinan el-Vasıti bu görüştedirler.

563- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Allah'ın ilmi, mahlukatından öncedir. Onlar ona doğru (o ilimde olana doğru) giderler. (Elimdeki mevcut hadis kaynaklarında bu hadisi bulamadım)

564- Said b. Cübeyr'in Abdullah b. Abbas'tan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Bir kişi hasta olan birinin başında -Allah'ın ilminde de o zatın o hastalıktan ölmeyeceği yazıyorsa- yedi defa: 'Büyük arşın Rabbi, azamet sahibi Allah'tan sana şifa vermesini niyaz ediyorum.' Dese, Allah ona şifa verir.'[142]

565- Said b. Cübeyr'den rivayet edildiğine göre Abdullah b. Abbas, Allah'u Teâlâ'nın **"O'nun kürsüsü gökleri ve yeri kuşatmıştır."** (Bakara 255) buyruğunun tefsirinde: (kürsüsü) 'ilmidir' demiştir.

566- Rebi b. Süleyman diyor ki: Hafs el-Ferd dedi ki: Allah'ın ilmi mahluktur. Bunun üzerine imam Şafiî şöyle dedi: Azim olan Allah'a karşı kafir oldun.

567- Abdullah b. Ahmed anlattı, dedi ki: Babamdan (imam Ahmed) işittim: Ali b. el-Cehm ona şunu sordu: Kaderi inkâr eden kafir olur mu? dedi ki: Allah'ın ilmini inkâr eder; 'Allah önceden bilmiyordu, ilmi yarattı ve onunla bildi' deyip Allah'ın ilmi olduğunu inkâr ederse kafirdir.

568- İshak b. Rahuyah dedi ki: Allah, Semi' sıfatıyla işitir, Basar sıfatıyla görür, Kudret sıfatıyla kadir olur.

Allah'ın Semi', Basar, Kudret Sıfatlarının Olduğuna Dair Kur'ân ve Sünnet'ten Varid Olan Deliller:

Allah'u Teâlâ buyuruyor ki:

"Allah Semi' (her şeyi işiten) Alim (her şeyi bilen)' dir." (Bakara 224)

"Neden işitmeyene, görmeyene ve sana hiçbir yararı dokunmayana ibadet ediyorsun?" (Meryem 42)

"Ben ikinizle beraberim, işitiyor ve görüyorum." (Ta-ha 46)

"Allah kocası hakkında seninle tartışan... kadının söylediklerini -muhakkak ki- işitti." (Mücadele 1)

569- Ömer (radıyallâhu anh)'dan rivayet edilir. Bu kadın gelip onunla konuştu. Dediler ki: Emir'ul-Mü'minin'i çok meşgul ettin. Ömer de dedi ki: Bırak bilmiyor musun, o, Allah'ın söylediklerini işittiği (dinlediği) kadındır.

---

142 Ebû Davud, Cenaiz 8, Tirmizî, Tıbb 32, Müsned c.1 s.239, 243, 352, c.2 s.441

570- Âişe'de dedi ki: Sem' (işitmesi) her sesi kuşatan (yani her sesi işiten) Allah'a hamdolsun.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) de Ashâbının dua ederken seslerini yükselttiklerini görünce şöyle dedi: 'Kendinize merhamet edin (kendinizi zorlamayın). Zira siz ne bir sağıra ne de bulunmayana dua etmiyorsunuz.'[143]

571- Ebû Hureyre'nin rivayet ettiği hadiste Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ***"O, Semi' (işiten) ve Basir (görendir)."*** (Nisa 134) âyetini okuyunca başparmağıyla ve işaret parmağıyla gözüne ve kulağına işaret etmiştir. Yani semi' sıfatıyla işitir, basar sıfatıyla görür.

572- Ebû Osman'ın Ebû Musa el-Eş'ari'den rivayet ettiğine göre şöyle dedi: 'Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'le beraber bir gazvedeydik. (Seyir halindeyken) Çıktığımız her tepede indiğimiz her vadide yüksek sesle tekbir getirmeye başladık. Bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) yanımıza gelip şöyle dedi: 'Ey insanlar! Kendinize merhamet edin (fazla zorlamayın). Zira siz sağır veya hazır bulunmayan birini çağırmıyorsunuz. Sizin dua ettiğiniz (zat) semi' (işiten) ve basir (gören)dir. Sizin dua ettiğiniz size bineğinizin boynundan daha yakındır. Sonra dedi ki: Ey Abdullah b. Kays (Ebû Musa'nın adıdır! Cennet hazinelerinden olan bir cümleyi sana öğretmemi istemez misin? La havle ve la kuvvete illa billah.'[144]

573- Ebû Osman'ın Ebû Musa el-Eş'ari'den rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'le beraber bir seferdeydik. İnsanlar yüksek sesle tekbir getirmeye başladılar. Bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) dedi ki: Ey insanlar! Kendinize merhamet edin, siz sağır veyahut olmayan birini çağırmıyorsunuz. Sizin dua ettiğiniz, işiten ve size pek yakın olandır. O (her zaman) sizinle beraberdir.

Benim de 'La havle ve la kuvvete illa billah el-aliyy el-azim' dediğimi duydu, dedi ki: Ey Abdullah b. Kays! Cennet hazinelerinden bir hazineyi sana göstereyim, istemez misin? dedim ki: Tabi ki isterim, ey Allah'ın Rasûlü! Buyurdu ki: 'La havle ve la kuvvete illa billah'[145]

---

143 Buhârî, Cihad 131, Meğazi 38, Deavat 51, Kader 7, Tevhid 9, Ebû Davud, Vitir 26, Müsned c.4 s.394, 402, 418

144 Buhârî, Cihad 131, Meğazi 38, Deavat 51, Kader 7, Tevhid 9, Ebû Davud, Vitir 26, Müsned c.4 s.394, 402, 418

145 Müslim rivayet etmiştir.

574- Ebû Abdurrahman'dan rivayet edildiğine göre Ebû Musa el-Eş'ari şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: İşittiği bir eziyetten dolayı Allah'u Teâlâ'dan daha sabırlı olan yoktur (yani hemen cezalandırmayıp tevbe imkanı için mühlet verir). İnsanoğlu O'na şirk koşar, evlat isnad eder, O ise onlara afiyet ihsan eder, üzerlerinden belaları savurur, rızıklandırır.'[146]

575- Ebû Hureyre'nin -azatlı kölesi- Ebû Yunus'tan rivayet edildiğine göre (dedi ki): 'Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), ***"O, Semi' (işiten) Basir (gören)dir."*** (Nisa 134) âyetini okudu işaret parmağıyla başparmağını gözünün ve kulağının üzerine koydu.'[147]

Bu hadisin senedi Müslim'in şartına sahip ve rivayet etmesi gereken bir hadistir.

576- Urve b. Zübeyr'den rivayet edildiğine göre Âişe (radıyallâhu anhâ) dedi ki: 'Sem'i (işitmesi) bütün sesleri kuşatan (yani her sesi işiten) Allah'a hamdolsun! 'Mücadile' kadın Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e geldi ve evin bir köşesinde onunla konuştu. Ben ne dediğini duymuyordum. Onun üzerine Allah ***"Allah, kocası hakkında seninle tartışan (kadının) sözünü muhakkak işitmiştir."*** (Mücadele 1) Buhârî bu hadisi şahit olarak rivayet etmiştir.[148]

577- Hasan'ın Ahnef b. Kays'tan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Ömer b. Hattab'ın yanındaydım bir kadın da vardı. Ona şöyle diyordu: Ey Mü'minlerin emiri! Hatırla ki sen bir zamanlar müşriklerin sulbünde müşriklerin rahmindeydin. Nihayet Allah sana Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) vesilesi ile lutfetti, minnet buyurdu.

Ben de kadına dedim ki: 'Mü'minlerin emirinin üzerine çok gittin.' Bunun üzerine Ömer şöyle dedi: Onu rahat bırak, tanımıyor musun? Bu Allah'ın sözünü işittiği (dinlediği) kadındır. Benim onu dinlemem bir vazifedir.

578- Ata'nın Abdullah b. Abbas'tan rivayet ettiğine göre Allah'u Teâlâ'nın ***"O gemi gözlerimizin önünde akıyordu."*** (Kamer 14) âyetinin tefsirinde, 'elleriyle gözlerine işaret etmiştir'

146 Buhârî, Edep 71, Tevhid 3, Müslim, Münafikin 49, 50, Müsned c.4 s.395, 401, 405
147 Ebû Davud no:4728
148 İbn Mâce, Mukaddime 13, Müsned c.6 s.46

Yüz, Göz ve Ellerin Allah'ın Sıfatlarından Olduğuna Kur'ân'dan ve Sünnet'ten Varid Olan Deliller:

Allah'u Teâlâ buyuruyor ki: ***"Celal (yücelik) ve ikram sahibi Rabbinin yüzü baki kalacaktır."*** (Rahman 27) ***"O'nun vechi hariç her şey helak olacaktır. Hüküm ancak O'nundur ve ancak O'na döndürüleceksiniz."*** (Kasas 88) ***"Kendi ellerimle yarattığıma."*** (Sad 75)

"Aksine Allah'ın iki eli de açıktır. Dilediği gibi infak eder." (Maide 64)

"O gemi gözlerimizin önünde akıyordu." (Kamer 14)

"Gemiyi gözlerimizin önünde ve vahyimizle yap." (Hud 37)

"Allah'ın eli, onların ellerinin üzerindedir." (Fetih 10)

579- Abdullah b. Abbas'tan, âyeti kerimede geçen 'a'yunina=gözlerimiz' ifadesini açıklarken gözlerine işaret ettiği rivayet edilmiştir.

580- Zübeyr b. Avvam'dan rivayet edildiğine göre, kendisinden Allah'ın yüzü (hürmetine) bir şey istendi. Dedi ki: Ona istediğini verin. Çünkü kulların yüzü değil Allah'ın yüzü hürmetine istedi.

581- Kasım b. Muhammed'den de Allah'ın yüzü hürmetine istendi, dedi ki: Bunu geri çeviren iflah olmaz.

582- Tâvûs'tan rivayet edildiğine göre Ebû Hureyre'nin şöyle dediğini işitmiştir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: Âdem ile Musa münazaraya girdiler. Musa, Âdem'e dedi ki: Sen bizim babamızsın. Bizi zayi edip cennetten çıkardın!!

583- Âdem de ona şöyle dedi: Sen Musa'sın... Allah, kelamıyla seni seçti. Tevrat'ı eliyle senin için yazdı. Allah'ın ben yaratılmadan kırk sene evvel kaderimde yazılmış bir olaydan dolayı mı beni kınıyorsun!!? Âdem, Musa'yı mağlub etti.

584- Ebû Ubeyde anlattı, dedi ki: Ebû Musa'dan rivayet edildiğine göre Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Muhakkak ki Allah, gündüz ellerini açar, ki geceleyin kötülük yapan tevbe etsin. Geceleyin de ellerini açar, ki gündüz kötülük işleyen tevbe etsin. Bu hal güneş batıdan doğuncaya kadar devam edecektir.'[149]

---

149 Müslim, Tevbe 31, Müsned c.4 s.395, 404

585- Ebû Ubeyde'nin Ebû Musa el-Eş'ari'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) aramızda kalkıp çok önemli dört kelime söyledi: 'Şüphesiz ki Allah uyumaz, uyumak da O'na yaraşmaz. Amel terazisinin kefelerini indirir kaldırır (veya rızkı genişletir, daraltır). Gece işlenen amel gündüz olmadan, gündüz işlenen amel de gece olmadan O'na arz edilir. Perdesi nurdur. O perdeyi bir açsa yüzünün nur parıltıları basarının gördüğü her şeyi yakardı.'[150]

586- Ebû Bekir'in babası Abdullah b. Kays (Ebû Musa)'dan rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Firdevs cennetleri, ikisi altındandır: Süsleri, kapları ve içindeki her şey. İkisi de gümüştendir. Süsleri, kapları ve içindeki her şey. Bu cennetlerin sakinleri ile Rabblerine bakmak arasında -Adn cennetlerinde- sadece yüzü üzerindeki Kibriya (yücelik, ululuk) perdesi vardır. Cennetin nehirleri Adn cennetlerindeki bir pınardan çıkar sonra nehirlere ayrılır.'[151]

587- Hemmam'ın Ebû Hureyre'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Allah'ın sağ (eli) doludur. Hiçbir şey onu eksiltmez. Gece gündüz ara vermeden akar.' Dedi ki: Gökleri ve yeri yarattığı günden bu yana infak ettikleri hakkında ne dersiniz! Bilesiniz ki sağında olanlar bitmemiştir (yani eksilmemiştir).[152]

588- Amr b. Evs es-Sekafi Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e isnad ederek Abdullah b. Ömer'den şunu anlattı: (Rasûlullah buyurdu ki): 'Adil olanlar Allah katında kıyamet gününde nurdan minberler üzerinde Rahman'ın sağında yer alırlar. Her iki eli de sağdır. Onlar ki, verdikleri hükümlerde, aile fertleri arasında ve sorumluluklarını üstlendikleri insanlar arasında adaletli davrananlardır.'[153]

589- El-A'rac'ın Ebû Hureyre'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Allah'ın sağ (eli) doludur. Nafaka ondan hiçbir şey eksiltmez. Gece gündüz durmadan akar.' Bize şöyle de dedi: Gökleri ve yeri yarattığı günden bu yana infak ettikleri... Ne dersiniz? Bilesiniz ki sağın-

150 Müslim, İman 293, İbn Mâce, Mukaddime 13, Müsned c.4 s.401, 405
151 Buhârî, Tevhid 240, Tefsir 55/1, 2, Müslim, İman 296, Tirmizî, Cennet 3, 7, İbn Mâce, Mukaddime 13, Dârimî, Rikak 101, Müsned c.4 s.411, 416
152 Buhârî, Tefsir 11/2, Tevhid 19, 22, Müslim, Zekat 37, Tirmizî, Tefsir 5/3, Müsned c.2 s.313, 500
153 Müslim, İmare 18

dakilerden bir şey eksiltmemiştir. Arşı da suyun üzerindedir. Diğer elinde de mizan vardır. Kefelerini indirir, kaldırır.'

590- Nafi' anlattı, dedi ki: Abdullah b. Ömer Rasûlullah'ın şöyle buyurduğunu anlattı: Allah'u Teâlâ kıyamet gününde yeryüzünü avucuna alır, gökleri de sağıyla katlar ve şöyle nida eder: 'Melik (her şeyin sahibi, hükümranı) benim...[154]

591- Nafi'in Abdullah b. Ömer'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Allah kıyamet gününde yeryüzünü sol avucuna alır. Gök de sağ elinde olur sonra şöyle der: Melik benim.[155]

592- Nafi'in Abdullah b. Ömer'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Allah'u Teâlâ gökyüzünü katlar, avucuna alır. Diğerini de (yeryüzünü) avuçlar (eliyle), ve şöyle nida eder: Melik (her şeyin hükümranı) benim, nerede o kendine melik diyenler! Cabbar benim, nerede o cabbar olanlar!'[156]

593- Kasım b. Muhammed'in Ebû Hureyre'den -merfu olarak görüyorum- rivayet ettiğine göre şöyle dedi: 'Muhakkak ki Allah'u Teâlâ sadakayı alır. Ondan da sadece temiz (helal ve güzel) olanı kabul eder. Onu sağ (eliyle) kabul eder. Aynen birinizin yavru devesini besleyip büyüttüğü gibi o sadakayı besleyip büyütür. Tâ ki o sadaka Uhud dağından daha büyük olur.

594- Ebû Hureyre şöyle dedi: Bunun tasdiki Allah'ın kitabındadır: ***"Allah faizi imha eder, sadakaları ise arttırır."*** (Bakara 276) Ardından da şu âyeti okudu: ***"Onlar, kullarından tevbeyi kabul edenin ve sadakayı alanın... Şüphesiz ki Allah olduğunu bilmiyorlar mı?"*** (Tevbe 104)[157]

595- Abdullah b. Ebû Katade el-Muharibi'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Abdullah b. Mes'ud'un şöyle dediğini işittim: Bir adam herhangi bir sadaka verir vermez muhakkak sûrette alanın eline düşmeden Rabbin eline

154 Buhârî, Tefsir 39/2, Rikak 44, Tevhid 6, Müslim, Münafikin 23, İbn Mâce, Mukaddime 13, Dârimî, Rikak 80, Müsned c.2 s.374

155 Buhârî, Tefsir 39/2, Rikak 44, Tevhid 6, Müslim, Münafikin 23, İbn Mâce, Mukaddime 13, Dârimî, Rikak 80, Müsned c.2 s.374

156 Müslim, Münafikin 24, Ebû Davud, Sünnet 19, İbn Mâce, Mukaddime 13, Zühd 33, Müsned c.3 s.72

157 Buhârî, Zekat 8, Tevhid 23, Müslim, Zekat 63, 64, Tirmizî, Zekat 28, Nesâî, Zekat 48, İbn Mâce, Zekat 28, Dârimî, Zekat 34, Muvatta, Mukaddime 1, Müsned c.1 s.331, 382, 418, 419, 431, 471, 538, 541, c.6 s.251

düşer. Alanın eline O (Allah) koyar. Sonra şu âyeti okudu: ***"...Allah kullarından tevbeyi kabul eden ve sadakaları alan..."*** (Tevbe 104)

596- Ubeyde'den rivayet edildiğine göre Abdullah b. Mes'ud şöyle dedi: 'Yahudi bilginlerinden biri Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e geldi, şöyle dedi: Muhakkak ki kıyamet günü geldiğinde Allah gökleri bir parmağına, yerleri bir parmağına, dağları ve ağaçları bir parmağına, su ve toprağı bir parmağına... -bir şey daha söyledi. Hepsinde parmağına- koyar. Ardından onları sarsar ve şöyle der: Melik benim, Melik benim... Diyor ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in adamın dediklerine bir yönden şaşırarak bir yönden tasdik ederek dişleri görünecek şekilde güldüğünü gördüm. Sonra Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şu âyeti okudu: ***"Onlar Allah'ı hakkıyla takdir edemediler. Halbuki bütün yer, kıyamet günü O'nun kabzasındadır (avucundadır). Gökler O'nun sağıyla dürülmüş olacaktır. O, onların şirk koştuklarından beridir ve yücedir."*** (Zümer 67)[158]

597- Alkame'den rivayet edildiğine göre Abdullah b. Mes'ud şöyle dedi: 'Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e ehli kitaptan bir adam geldi ve şöyle dedi: Ey Ebû'l-Kasım! Sana şunu anlatayım. Allah'u Teâlâ kulları bir parmağında, ağaçları bir parmağında, toprağı da bir parmağında taşır. Rasûlullah öyle güldü ki dişleri bile göründü. Bunun üzerine Allah'u Teâlâ şu âyeti indirdi: ***"Onlar, Allah'ı hakkıyla takdir edemediler. Halbuki bütün yer kıyamet günü O'nun kabzasındadır. Gökler O'nun sağıyla dürülmüş olacaktır..."*** (Zümer 67)[159]

598- Ebû Abdurrahman el-Hubuli dedi ki: Abdullah b. Amr'ın şöyle dediğini işittim: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: Âdemoğullarının kalpleri Rahman'ın iki parmağı arasındadır. Tek bir kalp gibi... Dilediği gibi evirir, çevirir. Sonra Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Ey kalpleri eviren çeviren Allah'ım! Kalplerimizi sana itaate doğru çevir.'[160]

599- Hemmam b. Münebbih'in Ebû Hureyre'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Allah Âdem'i kendi (özel) sûretinde yarattı. Boyu altmış arşın. Onu yaratınca dedi ki: Git ve şu

---

158 Buhârî, Tevhid 19, 26, 36, Tefsir 39/2, Müslim, Münafikin 19, 21, Tirmizî, Tefsir 39/3
159 Buhârî, Tevhid 19, 26, 36, Tefsir 39/2, Müslim, Münafikin 19, 21, Tirmizî, Tefsir 39/3
160 Müslim, Kader 17, Tirmizî, Kader 7, Deavat 89, İbn Mâce, Mukaddime 13, Müsned c.2 s.168, 173, c.6 s.182, 251, 302, 315

topluluğa selam ver... Bunlar meleklerden bir gruptur. Nasıl selam aldıklarını dinle, zira senin ve zürriyetinin selamı bu olacaktır. Dedi ki: Âdem gidip 'es-Selamu aleykum' dedi. Melekler de 've aleykum'us-Selam ve Rahmetullah' diye cevap verdiler. Dedi ki: Onlar Rahmetullah ifadesini eklediler. Dedi ki: Cennete giren herkes Âdem'in sûretinde, boyu altmış arşın olacaktır. Kullar günümüze kadar eksilmeye (kısalmaya) devam etmektedirler.'[161]

600- Ebû Eyyub'un Ebû Hureyre'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Sizden biri kardeşiyle kavga edecek olursa yüze vurmaktan sakınsın. Zira Allah Âdem'i kendi (özel) sûretinde yarattı.'[162]

601- Ebû Said el-Makburi'nin Ebû Hureyre'den rivayet ettiğine göre Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Sizden biri (biriyle) çatıştığında yüze vurmaktan sakınsın. Şöyle demesin: Allah çehreni ve çehresi sana benzeyenin çehresini kurutsun! Çünkü Allah, Âdem'i kendi sûretinde yaratmıştır.'[163]

602- Ata'nın Abdullah b. Ömer'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Yüze (insan yüzüne) hakaret etmeyin! Çünkü Allah'u Teâlâ Âdem'i kendi sûretinde yaratmıştır.'[164]

603- Şu'be anlattı, dedi ki: Katade anlattı, dedi ki: Enes'ten dinledim Rasûlullah'ın şöyle buyurduğunu anlattı: 'Allah'u Teâlâ'nın göndermiş olduğu bir peygamber mutlak sûrette ümmetini Deccal'e karşı uyarmıştır. Dikkat edin! O yalancı kördür. Rabbiniz ise 'kör' değildir. Deccal'in iki gözü arasında 'kafir' yazmaktadır. Her mü'min onu okuyacaktır.'[165]

604- Şu'be anlattı, dedi ki: Katade'nin Enes'ten rivayet ettiğine göre Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: (Cehennemlikler) Cehenneme atılır dururlar. O da: Daha var mı? der. Nihayetinde –Azze ve celle- kademini (ayağını) üzerine koyar. O zaman cehennem: 'Tamam, tamam' der.[166]

---

161 Buhârî, Ahadis'ul-Enbiya 1, Müslim, Cennet 28, Müsned c.2 s.315

162 Buhârî, İsti'zan 1, Müslim, Birr 115, Cennet 28, Müsned c.2 s.244, 251, 315, 323, 434, 463, 519

163 Buhârî, İsti'zan 1, Müslim, Birr 115, Cennet 28, Müsned c.2 s.244, 251, 315, 323, 434, 463, 519

164 İbn Huzeyme, Tevhid c.1 s.85

165 Buhârî ve Müslim rivayet etmişlerdir.

166 Buhârî rivayet etmiştir.

605- Muhammed b. Sirin'in Ebû Hureyre'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Cennetle cehennem tartıştılar. Cehennem dedi ki: Kibirli ve zorba olanlar bana atılacaktır. Cennet de dedi ki: İnsanların mustazaf olanları ve hor görülenleri bana girecektir. Bunun üzerine Allah, cehenneme; Sen benim azabımsın, seninle dilediğime azab ederim. Dedi. Cennete de: Sen de benim rahmetimsin. Seninle dilediğimi mükafatlandırırım. Her ikinizi de dolduracak kadar (sahibi) var.'

'Kıyamet günü geldiğinde Allah kullarından hiç birine en ufak bir zulüm yapmaz. (Cehennemlikler) Cehenneme atılmaya başlanır. O da: Daha var mı? der durur. Nihayetinde Allah kademini koyar. İşte orada cehennem dolar ve birbirinin üzerine yığılır. Şöyle demeye başlar: Yeter, yeter.'[167]

606- Veki' b. Hadas'ın Ebû Raziyn'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Rabbimiz tebareke ve Teâlâ kullarının ümitsizliğine başkalarının yakınlık duymasına güler. Dedi ki: Ben de dedim ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Rabb güler mi? Buyurdu ki: Evet. Gülen bir Rabbin hayrından mahrum kalmayız.'[168]

607- A'rac'ın Ebû Hureyre'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Allah'u Teâlâ iki adama güler. Biri diğerini öldürmüş, ama her ikisi cennete girmiştir. Biri Allah yolunda savaşırken öldürülür. Sonra Allah onu öldürene tevbe nasib eder. O da Allah yolunda savaşır ve şehit düşer.'[169]

608- Said b. Cübeyr Abdullah b. Abbas'ın Allah'u Teâlâ'nın ***'O gün ki 'baldır' açılacak'*** buyruğu hakkında: 'Büyük bir belanın (zor zamanın) üzeri açılacak' dediğini rivayet etmiştir.

609- Amr b. Dinar'dan rivayet edildiğine göre dedi ki: Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini işittim: ***"De ki: O, üstünüzden veya altınızdan... azap göndermeye kadir olandır..."*** (En'am 65) âyeti nazil olunca Rasûlullah: 'Allah'ın yüzüne sığınırım' dedi.[170]

167 Buhârî, İman 12, Tevhid 7, 25, Müslim, Cennet 37, 38, Tırmizî, Cennet 20, Müsned c.3 s.13

168 İbn Mâce, Mukaddime 13, Müsned c.4 s.11, 12

169 Buhârî, Cihad 28, Müslim, İmare 128, 129, Nesâî, Cihad 38, İbn Mâce, Mukaddime 13, Muvatta, Cihad 28

170 Buhârî, Tefsir 6/2

610- Ebû Nehik'in İbn Abbas'tan rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Allah'ın adına size sığınanı siz koruyun. Allah'ın yüzü (hürmetine) sizden bir şey isteyene de verin.'[171]

611- Hişam b. Urve'nin, babası Urve'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Kapımıza bir dilenci geldi. Allah'ın yüzü hürmetine diyerek bir şey istedi. Zübeyr kalkıp sopayla ona vurdu ve şöyle dedi: Allah'ın yüzü hürmetine mi dileniyorsun. İnsanların yüzünü söyleyerek isteseydin ya?!

612- Es-Suğadi b. Sinan anlattı, dedi ki: Eş'as anlattı, dedi ki: Kasım b. Muhammed kendisine ait bir hurma bahçesinde otururken yanına girdim. Allah için beni sevmezdi, ben de Allah için onu severdim. Bana dedi ki: Ne diye yanıma geldin? Çık git yanımdan! Dedim ki: Allah'ın yüzü hürmetine, bir salkım hurma kesip versen! Dedi ki: Evlat! Buna bir salkım getir. Çünkü öyle bir yolla istedi ki geri çeviren asla iflah olmaz.

613- Mücahid'den rivayet edildiğine göre Abdullah b. Ömer şöyle dedi: (Allah) Kullarından dört şeyle kendine perde yapmıştır: Ateş-Karanlık, Nur-Karanlık. Dört şeyi de eliyle yaratmıştır: Âdem, Arş, Kalem, Adn cenneti. Geriye kalan mahlukata ise 'Ol!' dedi hepsi oluverdi.

614- Mücahid anlattı, dedi ki: Abdullah b. Ömer dedi ki: Allah dört şeyi eliyle yaratmıştır: Arş, Âdem, Kalem, Adn cenneti. Sair mahlukata da 'Ol!' demiş hepsi oluvermiştir.

615- Hediyye b. Abdulvahhab anlattı, dedi ki: Veki'in şöyle dediğini işittim: 'Size 'Rabbimiz güler mi?' diye sorulursa deyin ki: Selefimizden böyle işittik.'

616- Bakıyye anlattı, dedi ki: Evzai bana şöyle dedi: Ey Ebû Muhammed! Peygamberimizin hadislerinden nefret eden bir kavim için ne dersin? dedi ki: Şöyle cevap verdim: Kötü bir kavimdir. Dedi ki: Bid'at sahibi hiç kimse yoktur ki, ona bidatine muhalif bir hadis anlattığında hadisten nefret etmesin... Mutlaka hadisten nefret eder.

617- Fadl b. Ziyad anlattı, dedi ki: Ebû Abdullah Ahmed b. Hanbel'in şöyle dediğini işittim: 'Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in hadisini reddeden helak olacağı bir uçurumun ucundadır.'

171 Ebû Davud, Zekat 38, Edep 108, Nesâî, Zekat 72, Müsned c.1 s.250, c.2 s.68, 99, 127 Ebû Nehik'in adı, Osman b. Nehik el-Ferahidi el-Ezdi, Basra'lıdır, Hedyul-Kıraat adlı eserin sahibidir.

618- Mahled b. Hüseyn anlattı, dedi ki: Evzai bana şunu söyledi: Ey Ebû Muhammed! Sana Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den bir hadis gelirse sakın onun dışında bir şey arama! Çünkü Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) Rabbinden gelenleri tebliğ edendi.

619- Bakıyye anlattı, dedi ki: Evzai anlattı, şunu söyledi: Zühri ve Mekhul şöyle diyorlardı: Hadisleri geldikleri gibi geçirin (reddetmeyin veya hevaya göre tevil etmeyin).

620- İsa b. Musa b. İshak el-Ensari anlattı, dedi ki: Babamın şöyle dediğini işittim: Süfyan b. Uyeyne'den dinledim, şöyle dedi: Allah'u Teâlâ'nın Kur'ân'da kendini vasfettiği her vasfın; kıraati tefsiridir. Ne keyfiyeti ne de benzeri vardır.

621- Eflah b. Muhammed dedi ki: Abdullah b. Mübarek'e dedim ki: Ey Ebû Abdurrahman! Ben sıfatları sevmiyorum (yani sıfat vermeyi, bu konuyu incelemeyi sevmiyorum). Kastı Allah'ın sıfatları konusu.

622- Abdullah b. Mübarek de ona şöyle dedi: İnsanların arasında bu konuyu irdelemekten en çok hoşlanmayan benim. Ancak Kur'ân bir şey söylerse, hadisler bir sıfatı belirtirse o zaman konuşmaya cesaretimiz olur.

623- Hanbel anlattı, dedi ki: Ebû Abdullah'a dedim ki: Kıyamet gününde Allah kullarıyla konuşacak mı? dedi ki: Evet. Kullar arasında Allah'tan başka kim hüküm verecek. Allah onlarla konuşacak, soracaktır. Allah'ın kelam sıfatı vardır, dilediğini konuşur. Allah'ın dengi yoktur, benzeri yoktur. Yücedir, uludur. İstediği şekil ve istediği zaman...

624- Ebû Nasr Ahmed b. Yakup b. Zazan dedi ki: Şöyle bir haber bana ulaştı. Ahmed b. Hanbel'in huzurunda bir adam Allah'u Teâlâ'nın: ***"Onlar Allah'ı hakkıyla takdir edemediler. Halbuki bütün yer kıyamet günü O'nun kabzasındadır. Gökler O'nun sağıyla dürülmüş olacaklardır."*** (Zümer 67) âyetini okudu, sonra eliyle işaret etti. Bunun üzerine İmam Ahmed: Allah o eli koparsın, Allah o eli koparsın. Sonra kızıp kalktı gitti.

625- Ubeydullah b. Ebû Hanife ed-Devsi dedi ki: Muhammed b. Hasan'ın şöyle dediğini işittim: Doğudan batıya fukahaların hepsi, Allah'ın sıfatları konusunda Kur'ân'da zikredilen ve Rasûlullah'tan sika ravilerin naklettiği (sıfatlara) imanda ittifak etmişlerdir. Bu sıfatlar tefsir edilmez, teşbih yapılmaz, keyfiyeti belirtilmez. Şimdi bugün kim kalkar da bunlardan birini tefsir ederse

Rasûlullah'ın bu konudaki yolundan çıkmış, cemaatten ayrılmış olur. Çünkü onlar ne keyfiyetini açıkladılar ne de tefsir ettiler. Ancak Kur'ân ve sünnette varid olanı aktarıp sustular. Dolayısıyla Cehm'in mezhebine mensup olan (İslâm) cemaatinden ayrılmış olur. Çünkü o (Allah'ı), 'Hiçbir şey değil' şeklinde vasfetmiş sayılır.

626- Amr b. Vehb anlattı, dedi ki: Şeddad b. Hâkim'den dinledim: Muhammed b. Hasan'dan, 'Allah dünya semasına iner' gibi hadisler hakkında şöyle dediğini anlatmaktadır: Bu hadisleri muhakkak ki sika (güvenilir) raviler nakletmiştir. Biz de bunları rivayet ediyor ve iman ediyoruz. Ama tefsirine girmiyoruz.

Allah'u Teâlâ'nın Dünya Semasına Nüzulü İle Alakalı Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Rivayet Edilen Hadisler:

Bunu Rasûlullah'tan yirmi kişi rivayet etmiştir.

Bu konunun kendisinden rivayet edildiği sahabeler: Abdullah b. Mes'ud, Abdullah b. Abbas, Ümmü Seleme,

Tâbiînler: Ata, Ömer b. Abdulaziz, Mekhul, Ka'b'ul-Ahbar.

Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

627- İbn Şihab, Ebû Abdullah el-Ağarr ve Ebû Seleme el-Ağarr'dan rivayet edildiğine göre, Ebû Hureyre'nin onlara anlattığına göre, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: 'Allah'u Teâlâ her gece, gecenin üçte birlik bölümü kaldığında dünya semasına nüzul eder (iner). Şöyle der: Kim bana dua eder ki ona icabet edeyim! Kim mağfiret ister ki onu bağışlayayım! Kim bir şey ister ki ona istediğini vereyim!'[172]

Ali b. Ebi Talib (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

628- Muhammed b. İshak anlattı, dedi ki: Musa b. Yesar'ın Ubeydullah b. Ebû Rafi'den o da Hz. Ali (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

172 Buhârî, Teheccüd 14, Deavat 14, Tevhid 35, Müslim, Müsafirin 168, 169, Ebû Davud, Tetavvu' 21, Sünnet 19, Tirmizî, Mevakit 211, Deavat 78, İbn Mâce, İkame 182, 191, Dârimî, Salat 168, Muvatta, Kur'ân 30, Müsned c.2 s.258, 265, 267, 282, 419, 433, 487, 504, 521, c.4 s.16, 81, 217, 218

'Ümmetime ağır gelmeyecek olsaydı yatsı namazını gecenin ilk üçte birlik zamanı geçinceye kadar tehir ederdim. Çünkü gecenin üçte birlik dilimi geçince dünya semasına iner, fecir doğuncaya kadar orada kalır. Der ki: Bir şey isteyen yok mu verilsin! Dua eden yok mu icabet edilsin! Günah işleyip istiğfar eden yok mu bağışlansın! Hasta olup şifa isteyen yok mu şifa ihsan edilsin![173]

Ebû Bekir es-Sıddık (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

629- Kasım b. Muhammed'in babası (Hz. Ebû Bekir'in oğlu Muhammed) veya amcası (Hz. Ebû Bekir'in oğlu Abdurrahman)'dan o da dedesi (yani Kasım'ın dedesi) Hz. Ebû Bekir'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Muhakkak ki Allah'u Teâlâ Şaban ayının on beşinci gecesi dünya semasına iner. Herkesi bağışlar. Sadece kafir olanlar veya kalbinde kin tutanlar (Müslümanlara karşı kin tutup dargın kalanlar) hariç...'[174]

Cabir b. Abdullah (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

630- Ebû Zübeyir'in Cabir (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Arefe günü olduğunda Allah'u Teâlâ dünya semasına iner. Arafat'ta vakfe halinde olanlarla meleklere karşı övünür. Şöyle buyurur: Kullarıma bir bakın hele! Saç baş dağınık, toz duman içinde bana geldiler. Her uzak meşakkatli yoldan geldiler. Şahit olun ki ben onları bağışladım. Bunun üzerine melekler derler ki: Ya Rabbi! Aralarında falanca var, günahlara batmış, falanca da var o da günahlara batmış... falan da filan da...? dedi ki: Allah'u Teâlâ der ki: Hepsini bağışladım.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: 'Arefe gününde olduğu kadar cehennemden azad edilenlerin daha fazla olduğu başka bir gün yoktur.'[175]

631- Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Muhakkak ki Allah'u Teâlâ, gecenin ilk üçte birlik dilimi geçinceye kadar bekler. Sonra dünya semasına iner ve şöyle der: İstiğfar

173 Dârimî, Salat 168, Müsned c.1 s.120
174 Müslim, Birr 34, 36, Ebû Davud, Edep 47, Muvatta, Husnül-Huluk 17, 18, Müsned c.2 s.389, 400, 465
175 Bkz. el-Elbani Silsilet'ul-Ahadis ed-Daifa hd. no:679

eden yok mu onu bağışlayayım! Bir şey isteyen yok mu istediğini vereyim! Tevbe eden yok mu tevbesini kabul edeyim! Ta ki fecir doğana kadar (böyle devam eder)

Ebû İshak'ta Cabir'den şunu zikreder: Dedi ki: 'Ve bu her gece olur.'

Rifae b. İrabe El-Cüheni (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

632- Ata b. Yesar anlattı, dedi ki: Rifae b. İrabe el-Cüheni anlattı, şöyle dedi: 'Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'le beraber Mekke'den döndük -sonra hadisi anlattı- nihayet şöyle dedi: Allah dünya semasına iner ve şöyle der: Kullarımı başkasından sormam. Benden isteyen var mı ona istediğini vereyim! Bana dua eden var mı ona icabet edeyim! Bağışlanmak isteyen var mı bağışlayayım! Tâ ki fecir doğuncaya kadar.[176]

Ebû Derda (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

633- Fudala b. Ubeyd'in Ebû Derda'dan rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Gecenin son üç saatlik zamanı kalınca Allah (dünya semasına) iner. İlk saatte kendisinden başka kimsenin bakmadığı kitaba bakar; dilediğini siler, dilediğini bırakır. İkinci saatte ise Adn (cennetine) bakar. Orası O'nun meskenidir. O'nunla beraber sadece nebiler, şehitler ve sıddıklar bulunur. Orada kimsenin görmediği, kimsenin aklına-hatırına gelmeyecek (nimetler, güzellikler) vardır. Sonra da gecenin son saatinde dünya semasına iner ve şöyle der: Bağışlanma isteyen yok mu bağışlayayım! Bir şey isteyen yok mu, vereyim! Dua eden yok mu, icabet edeyim! Tan yeri ağarana kadar devam eder. Allah'u Teâlâ buyurdu ki: ***"Bir de sabah namazı(nın Kur'ân'ı). Çünkü sabah namaz(ının Kur'ân'ı) şahit olunandır."*** (İsra 78)[177]

Abdullah b. Mes'ud (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

634- Ebû'l-Ahvas'ın Abdullah b. Mesud'dan rivayet ettiğine göre Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Muhakkak ki gecenin son üçte birlik dilimi kalınca Allah'u Teâlâ dünya semasına iner elini açarak şöyle der: Bir şey isteyen var mı, vereyim! Sabaha kadar böyle devam eder.[178]

176 Müslim, Müsafirin 170, Siyam 44, Nesâî, Siyam 30, Müsned c.4 s.16
177 el-Heysemi, Mecma'uz-Zevaid c.10 s.155
178 Müsned c.1 s.388, 403

Cübeyr b. Mut'im (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

635- Nafi' b. Cübeyr b. Mut'im'in babası (Cübeyr'den) rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

'Allah'u Teâlâ her gece dünya semasına iner ve şöyle der: 'Bir şey isteyen var mı, vereyim! Bağışlanma dileyen var mı, bağışlayayım!'

Ebû Sa'lebe El-Huşeni (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

636- Muhasır b. Habib'in Ebû Sa'lebe el-Huşeni'den rivayet ettiğine göre Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Şaban ayının on beşinci gecesi Allah'u Teâlâ kullarına muttali olur; mü'minleri bağışlar, kafirlere mühlet verir. Kindar olanları da kinleriyle bırakır.'[179]

Amr b. Abese (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

637- Süleym b. Amir anlattı, dedi ki: Amr b. Abese'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e geldim ve şöyle dedim: Ey Allah'ın Rasûlü! -Sana feda olayım- Bana, benim için faydalı olacak sana da zarar vermeyecek bilmediğim bir şey öğret! İcabete en yakın saat (vakit) hangisidir? Hangi saatte (vakitte) namaz daha faziletlidir? Buyurdu ki: Ey Amr b. Abese! Bana öyle bir şey sordun ki, senden önce kimse bana bunu sormadı. Muhakkak ki Rabb -azze ve celle- gece yarısı olunca nüzul eder, şirk dışında her günahı bağışlar. Namaz da güneş doğuncaya kadar meşhuddur (şahid olunur).'[180]

Ukbe b. Amir El-Cüheni (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

638- Ata anlattı, dedi ki: Ukbe b. Amir bana anlattı ve şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'le beraber geliyorduk. Buyurdu ki: 'Gecenin üçte birlik zamanı -veya yarısı dedi- geçince Allah dünya semasına iner. Şöyle der: Kullarımı başkasından sormam. Kim benden mağfiret istiyor, bağışlayayım! Kim bana dua ediyor, icabet edeyim! Kim benden istiyor, vereyim! Tan yeri ağarana kadar böyle devam eder.

179 Beyhaki, Şu'ab'ul-İmam c.1 s.381, 382
180 Müsned c.4 s.385

Ebû Musa (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

639- Abdurrahman b. Azreb'in Ebû Musa el-Eş'ari'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Muhakkak ki Şaban ayının on beşinci gecesi Allah (dünya semasına) iner. Kullarının hepsini bağışlar. Sadece müşrikler ve kalplerinde kin tutanlar hariç.'

Âişe (radıyallâhu anhâ)'nın Rivayeti

640- Urve'nin Âişe (radıyallâhu anhâ)'dan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Bir gece Rasûlullah'ı yanımda göremedim. Baktım ki Baki'e gitmiş, başını semaya dikmiş. (Beni görünce) şöyle dedi: Allah'ın ve Rasûlü'nün sana haksızlık etmesinden mi korkuyorsun? Âişe dedi ki: Hayır! Ey Allah'ın Rasûlü bu değil. Yalnız ben diğer hanımlarından birinin yanına gittin sandım. Buyurdu ki: 'Muhakkak ki Allah, Şaban ayının on beşinci gecesi dünya semasına iner. Kelb kabilesinin koyunlarının yünlerinin sayısından daha fazla kulunu bağışlar.'[181]

Bu babda Osman b. Ebil-As, Ebû Salebe el-Huşeni, Muaz b. Cebel, Abdurrahman b. Avf, Ebû Musa el-Eş'ari, Sehl b. Sa'd ve Ebû'l-Hattab'dan da hadisler rivayet edilmiştir. Ebû'l-Hattab da Rasûlullah'ın Ashâbından biridir.

Abdullah b. Mes'ud (radıyallâhu anh)

641- Ebû'l-Ahvas'tan rivayet edildiğine göre Abdullah b. Mes'ud şöyle dedi: Allah'u Teâlâ geceden üçte birlik kısmı kalınca semanın kapılarını açar sonra dünya semasına iner. Elini açar ve şöyle der: Benden bir şey isteyen bir kul yok mu ona vereyim! Tan yeri ağarana kadar böyle devam eder.

Abdullah b. Abbas (radıyallâhu anhumâ)

642- Said b. Cübeyr diyor ki: Abdullah b. Abbas'ın şöyle dediğini işittim: Muhakkak ki Allah'u Teâlâ Ramazan ayının her gecesi mühlet verir. Gecenin ilk üçte birlik dilimi geçince de dünya semasına iner ve şöyle der: Bir şey isteyen yok mu, kendisine verilsin. İstiğfar eden yok mu, bağışlansın! Tevbe eden yok mu, tevbesi kabul edilsin!

---

181 Müslim, Cenaiz 103, Tirmizî, Savm 38, Nesâî, Cenaiz 103, İşret'un-Nisa 4, İbn Mâce, İkamet 191, Müsned c.6 s.221, 238

Ümmü Seleme (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

643- Hayseme b. Abdurrahman'ın Ümmü Seleme'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Muhakkak ki Allah'u Teâlâ dünya semasına iner ve meleklere karşı Arafat ehliyle övünür. Şöyle der: Kullarıma bir bakın. Bana saç-baş dağınık, toz-duman içinde geldiler. Ey Arafat'ta bulunanlar sizleri bağışladım.'

644- Ebû Salih'in Ümmü Seleme'den rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Allah'ın dünya semasına indiği gün ne güzel bir gündür.

Denildi ki: Ey mü'minlerin annesi! O hangi gündür? dedi ki: Arefe günü.

Ata b. Yesar

645- Ebû Hazim'den rivayet edildiğine göre Ata b. Yesar şöyle dedi: -Şaban ayının on beşinci gecesini kastederek- Kadir gecesinden sonra bundan daha faziletli bir gece yoktur. Allah'u Teâlâ bu gece dünya semasına iner ve müşrik olan, kalbinde kin tutan ve akrabalık bağını koparan kimseler hariç herkese mağfiret eder.

646- Hüseyin el-Cu'fi anlattı, dedi ki: Abdülaziz b. Ebi Revvad'dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Ata'nın huzurunda Şaban'ın on beşinci gecesi ve hakkında söylenenler zikredildiğinde şöyle derdi: Ümit ederim ki bu her gece gerçekleşmektedir.

Ömer b. Abdulaziz ve Muhammed b. Ka'b El-Kurazi

647- Süleyman b. Humeyd, Muhammed b. Ka'b el-Kurazi'den Ömer b. Abdulaziz'in şöyle dediğini işitmiştir: 'Allah'u Teâlâ cennetlikler ve cehennemlikler hakkında hükmünü verip işi bitirince bulutlardan oluşan gölgeler içinde beraberinde melekler bulunduğu halde gelir. Cennet ehlinin ilk basamağında yer alanların başında durur. Selam verir. Onlar da selamını alırlar. Allah'u Teâlâ'nın: ***"...Rahim olan Rabblerinden sözlü olarak 'selam' vardır."*** (Yasin 58) buyruğunun tecellisi budur.

648- Bürd anlattı, dedi ki: Mekhul şöyle dedi: Şaban'ın on beşinci gecesi Allah kullarına bakar: İstiğfar edenleri bağışlar. Tevbe edenlerin tevbesini kabul eder. Kindarları kinleriyle baş başa bırakır. Müşrik ve kalbinde kin tutan hariç herkesi bağışlar.

649- Hakem b. Velid el-Vuhaz dedi ki: Fudayl b. Fudala el-Hevzeni'nin şöyle dediğini işittim: Muhakkak ki Allah'u Teâlâ Şaban ayının on beşinci gecesi dünya semasına iner: İsteyenlere verir (cehennemden) nicelerini azad eder. Birilerinin de azabını katlandırır.

650- Ahmed b. Ali el-Ebkar dedi ki: Abdullah b. Tahir İshak b. Rahuyah'a dedi ki: Allah'ın dünya semasına indiğini anlatan bu hadisler de neyin nesi? Allah inip çıkar mı? dedi ki: Bu soru üzerine İshak şöyle dedi: Allah hareket etmeden inip çıkmaya kadir midir? dedi ki: Evet. Dedi ki: Peki ne diye bunu inkâr ediyorsun?

651- Ebû Muhammed el-Belhi anlattı, dedi ki: Fudayl b. İyaz dedi ki: Cehmiye birisi sana derse ki: 'Ben inen bir Rabbi inkâr ediyorum' Ona de ki: Ben dilediğini yapan bir Rabbe iman ediyorum.

652- Hanbel b. İshak diyor ki: Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed b. Hanbel'e Rasûlullah'tan rivayet edilen 'Allah dünya semasına iner' şeklindeki hadisleri sordum. Ebû Abdullah şöyle cevap verdi: Bunlara iman ederiz, tasdik ederiz, hiçbirini reddetmeyiz. Yeter ki senedleri sahih olsun. Rasûlullah'ın buyurduğu bir sözü geri çevirmeyiz. Rasûlullah'ın her getirdiğinin hak olduğunu bilir, öyle kabul ederiz. Sonunda Ebû Abdullah'a dedim ki: 'Allah dünya semasına iner' İnmesi ilmi ile mi? Ne ile? Böyle deyince bana şöyle dedi: Sus, bunu ağzına alma. Sen bunu ne yapacaksın. Hadisi geldiği gibi al. Keyfiyet veya sınır biçmeye kalkma. Hadisler nasıl gelmişse, âyetler nasıl buyrulmuşsa onunla yetin. Allah'u Teâlâ buyuruyor ki: ***"Artık Allah için emsaller (benzer, denk) yapmayın."*** (Nahl 74) Dilediği gibi iner, ilmi ve kudretiyle. Her şeyi ilmiyle kuşatmıştır. Hiç kimse O'nu hakkıyla vasfedemez, anlatamaz. Hiçbir kaçan da O'ndan zerre uzaklaşamaz.

Ru'yetullah (Kıyamet Günü Allah'ı Görme)

Allah'ın kitabında mü'minlerin kıyamet gününde Allah'ı gözleriyle görecekleri şeklinde tefsir edilen âyeti kerimeler:

Allah'u Teâlâ buyuruyor ki: ***"İyilik edenlere en güzel olan (cennet) ve 'ziyadesi' vardır."*** (Yunus 26)

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den sahih olarak gelen rivayette: 'ziyadesi' ifadesini, Allah'a bakmak şeklinde tefsir etmiştir.

Bu tefsir sahabelerden: Ebû Bekir Sıddık, Huzeyfe b. Yeman, Ebû Musa el-Eş'ari, Abdullah b. Mes'ud ve Abdullah b. Abbas'tan rivayet edilmiştir.

Tâbiînlerden:

Abdurrahman b. Ebû Leyla, Said b. Müseyyeb, Hasan el-Basri, İkrime, Amir b. Sa'd el-Beceli, Ebû İshak es-Sebii, Mücahid, Abdurrahman b. Sebıt, Katade, Dahhak ve Ebû Sinan'dan rivayet edilmiştir.

653- Abdurrahman b. Ebû Leyla'nın Suhayb'dan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ***"İyilik edenlere en güzel olan (cennet) ve 'ziyadesi' vardır."*** (Yunus 26) âyetini okudu ve şöyle dedi: 'Cennet ehli cennete, cehennem ehli cehenneme girdikten sonra bir münadi şöyle seslenir: Ey cennet ehli! Allah'ın size bir sözü var onu yerine getirmek ister. Derler ki: Nedir o? Sevap kefelerimizi ağırlaştırmadı mı? Yüzlerimizi ağartmadı mı? Cennete yerleştirmedi mi? Cehennem azabından korumadı mı? (Yani daha ne isteyelim) O esnada perde açılır, Allah'a bakmaya başlarlar. Kendilerine verilen hiçbir şey O'na bakmaktan daha güzel gelmez. İşte '**ziyade**' budur.'[182]

654- Sabit el-Bünani'nin Enes b. Malik'ten rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e ***"İyilik yapanlara en güzel olan (cennet) ve ziyadesi vardır."*** (Yunus 26) âyeti soruldu. Dedi ki: '***İyilik yapanlara***'***:*** Dünyada amel edenlere ***'En güzel olan'*** O da cennettir. '***Ziyade'*** ise Allah -azze ve cellenin- yüzüne bakmaktır.

655- Ebû'l-Aliye er-Riyahi'nin Ubey b. Ka'b'dan anlattığına göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e Allah'ın kitabında geçen 'ziyade'yi ***"İyilik yapanlara en güzel olan (cennet) ve ziyadesi vardır."*** (Yunus 26) sordum. Dedi ki: En güzel olan cennettir. Ziyade ise Allah'a bakmaktır.'

656- Ata el-Horasani'nin Ka'b b. Ucre'den rivayet ettiğine göre, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ***"İyilik yapanlara en güzel olan (cennet) ve ziyadesi vardır."*** (Yunus 26) âyeti hakkında şöyle buyurdu: ***Ziyade*** Rabblerinin yüzüne bakmaktır.'

657- Ebû Temime el-Huceymi (dedi ki): Ebû Musa el-Eş'ari'nin şöyle dediğini işittim: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: 'Kıyamet gününde Allah'u Teâlâ bir münadi görevlendirir. Cennet

182 Müslim, İman 297, Tirmizî, Tefsir 10/1, İbn Mâce, Mukaddime 13, Müsned c.4 s.333

ehlinin hepsine; ilkinden sonuncusuna kadar duyuracak şekilde nida eder: Muhakkak Allah size 'en güzel olanı' vaad etti. '***En güzel olan***' da cennettir. ***Ziyade*** ise Allah'ın yüzüne bakmaktır.'

Ebû Bekir (radıyallâhu anh)

658- Amir b. Sa'd'ın Ebû Bekir (radıyallâhu anh)'dan, Müslim b. Nezir'in Huzeyfe (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiklerine göre (Ebû Bekir ve Huzeyfe) dediler ki: 'İyilik yapanlara ***'En güzel olan'*** yani cennet ve ***'Ziyadesi'*** (vardır) dediler ki: Allah'ın yüzüne bakmaktır.

Ebû Musa El-Eş'ari (radıyallâhu anh)

659- Ebû Temime el-Huceymi'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Ebû Musa el-Eş'ari'nin, Allah'u Teâlâ'nın: ***"İyilik yapanlara en güzel olan (cennet) ve ziyadesi vardır."*** (Yunus 26) buyruğu hakkında şöyle dediğini işittim: ***Ziyade,*** Rabblerinin yüzüne bakmak.

Veki'den gelen rivayette ise şöyle demiştir: ***'En güzel olan'*** cennettir. ***'Ziyade'*** ise Allah'a bakmaktır.

İbn Mes'ud ve İbn Abbas

660- Ebû Salih'in İbn Abbas'tan, Murre el-Hemedani'nin İbn Mes'ud'dan rivayet ettiklerine göre: ***"İyilik yapanlara en güzel olan (cennet) ve ziyadesi vardır. Onların yüzlerini ne siyah duman kaplar ne de zillet."*** (Yunus 26) âyeti hakkında şöyle dediler: ***'En güzel olan'***a gelince bu, cennettir. ***Ziyade*** ise Allah'ın yüzüne bakmaktır. ***'Siyah duman'*** ise (yüzlerin) kararmasıdır.

Said b. El-Müseyyeb

661- Said b. el-Müseyyeb, Allah'u Teâlâ'nın ***'İyilik yapanlara en güzel olan ve ziyadesi vardır.'*** (Yunus 26) âyeti hakkında şöyle dedi: ***'İyilik yapanlara'*** Allah'tan başka ilah olmadığına şahitlik etmek. ***'En güzel olan*** cennettir. ***Ziyade*** de Allah'ın yüzüne bakmaktır.

Hasan El-Basri

662- Ebû Bişr el-Halebi'nin Hasan el-Basri'den rivayet ettiğine göre: ***"İyilik yapanlara en güzel olan ve ziyadesi vardır."*** (Yunus 26) âyeti hakkında şöyle demiştir: ***'En güzel olan'*** cennete girmektir. ***Ziyade*** ise Allah'ın yüzüne bakmaktır.

663- Abdurrahman b. Ebû Leyla ***"İyilik yapanlara en güzel olan ve ziyadesi vardır."*** (Yunus 26) âyetiyle alakalı dedi ki: ***Ziyade***' Rabblerinin yüzüne bakmaktır. ***"Onların yüzlerini ne siyah duman kaplar ne de zillet."*** (Yunus 26) Yani Rabblerinin yüzüne baktıktan sonra.

Amir b. Sa'd El-Beceli

664- Ebû İshak'ın Amir b. Sa'd'dan rivayet ettiğine göre ***"İyilik yapanlara en güzel olan ve ziyadesi vardır."*** (Yunus 26) Âyetiyle alakalı demiştir ki: Bu ***(Ziyade),*** Allah -azze ve cellenin- yüzüne bakmaktır.

Ebû İshak

665- Şüreyk anlattı, dedi ki: Ebû İshak dedi ki: ***"İyilik yapanlara en güzel olan ve ziyadesi vardır." (Ziyade)*** Rahman'ın yüzüne bakmak demektir.

Abdurrahman b. Sebıt

666- Leys, Abdurrahman b. Sebıt'ın '***Ziyade***, Rabblerinin yüzüne bakmaktır' dediğini rivayet etmiştir.

İkrime

667- Hakem b. Eban, İkrime'nin Allah'u Teâlâ'nın: ***"İyilik yapanlara en güzel olan ve ziyadesi vardır."*** buyruğuyla alakalı şöyle dediğini rivayet etmiştir: ***'İyilik yapanlar'*** La ilahe illallah demektir. ***'En güzel olan'*** ise cennettir. ***Ziyade*** de O'nun şerefli yüzüne bakmaktır.

Mücahid

668- Leys'in, Mücahid'den rivayet ettiğine göre dedi ki: ***"İyilik yapanlara en güzel olan ve ziyadesi vardır."***, '***En güzel olan***' cennettir. ***Ziyade*** ise, Rabbe bakmaktır.

Katade

669- Şeyban'ın Katade'den rivayet ettiğine göre ***"İyilik yapanlara en güzel olan ve ziyadesi vardır."*** buyruğu hakkında şöyle demiştir: Bize anlatıldığına göre mü'minler cennete girince Rabbleri onlara şöyle nida eder: Allah size ***'En güzel olanı'*** vaad etti, o da cennettir. ***'Ziyadesini'*** de vaad etti, o da Rahman'ın yüzüne bakmaktır.

Allah'u Teâlâ'nın: *'O Gün, Bir Kısım Yüzler Parlaktır. Rabblerine Bakmaktadır.'* (Kıyamet 22- 23) Buyruğunun Tefsiriyle Alakalı Varid Olan Rivayetler:

Abdullah b. Abbas'tan **'Allah'a bakmak'** şeklinde tefsir ettiği rivayet edilmiştir.

Tâbiînlerden de Hasan el-Basri, İkrime, Mücahid, Muhammed b. Ali b. el-Huseyn, Zeyd b. Ali b. Hasan, Katade ve Dahhak b. Müzahim'den aynı tefsir rivayet edilmiştir.

Fukahadan İmam Malik ve İmam Şafiî Allah'ı görmenin mümkün olduğuna bu âyet ile delil getirmişlerdir.

670- İbn Abbas'tan rivayet edildiğine göre Allah'u Teâlâ'nın: ***"O gün bir kısım yüzler parlaktır. Rabblerine bakmaktadır."*** buyruğu hakkında 'parlaktır' yani mutludur, sevinç içindedir. 'Rabbine bakmaktadır' yani Rabbini görür.' Demiştir.

671- Mübarek anlattı, dedi ki: Hasan el-Basri '***O gün bir kısım yüzler parlaktır. Rabblerine bakmaktadır.***' buyruğuyla ilgili olarak şöyle dedi: 'Parlak, parıltı' güzelliktir. Rabbine bakınca Rabbinin nuruyla parıldadı.

672- Mansur'dan rivayet edildiğine göre, Mücahid '***O gün bir kısım yüzler parlaktır.***' buyruğuyla ilgili şöyle demiştir: Rabbine bakarak parıldamıştır.

673- Velid b. Abdullah b. Ebû Muğis'ten rivayet edildiğine göre Mücahid şöyle dedi: '***O gün bir kısım yüzler parlaktır.***' yani güzeldir. 'Rabblerine bakmaktadır' yani Rabblerine bakıyordur.

674- Yezid en-Nehavi'den rivayet edildiğine göre İkrime '***Rabblerine bakmaktadır.***' buyruğu hakkında şöyle dedi: Kesinlikle Rabbine bakar.

675- Hakem b. Eban anlattı, dedi ki: İkrime, '***O gün bir kısım yüzler parlaktır.***' buyruğuyla ilgili şöyle demiştir: 'Mutludur, sevinçlidir, Rabbine bakıyordur.'

İkrime dedi ki: Bir bak Allah kuluna gözleriyle göreceği nasıl bir nur lütfetmiştir. Çünkü Allah'u Teâlâ yaratmış olduğu bütün insanların, cinlerin, hayvanların ve kuşların ve yarattığı her şeyin göz nurunu toplayıp kullarından birinin gözüne yerleştirse sonra da güneşin önündeki perdelerden sadece birini kaldırsa -nitekim güneşin ışığı yetmiş perdeden geçerek gelir- o kul

güneşe bile bakacak kudreti bulamaz. Güneş de Kürsü'nün nurunun yetmişte biri bir nura sahiptir. Kürsü de arşın nurunun yetmişte biri bir nura sahiptir. Arş da perdenin nurunun yetmişte biri bir nura sahiptir.

Rabbinin kerim olan yüzünü gözleriyle görebilsin diye Allah'u Teâlâ'nın kulunun gözlerine nasıl bir nur lütfettiğine bakın.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Hayır! O Gün Onlar Rabblerinden Perdelenmiş Olanlardır.'* (Mutaffifin 15) Buyruğunun Tefsiriyle Alakalı Varid Olan Rivayetler:

Hasan el-Basri, Muhammed b. Ka'b el-Kurazi ve İbrahim es-Saiğ'den 'Bundan maksat Allah'a bakmaktır.' (Yani Allah'a bakmaktan perdelenmişler) olduğu rivayet edilmiştir.

Fukahadan da İmam Malik, Macişun, İmam Şafiî, Veki', Muhammed b. Abdullah b. Abdulhakem bu şekilde tefsir etmişlerdir.

Hasan, Malik b. Enes, Abdulaziz el-Macişun, Veki', Şafiî, Muhammed b. Abdullah b. Abdulhakem dediler ki: O'nu yalnızca mü'minler görürler. Kafirler O'nu görmezler.

676- Amr anlattı, dedi ki: Hasan el-Basri ***'Hayır! O gün onlar Rabblerinden perdelenmişlerdir.'*** buyruğuyla alakalı şöyle dedi: 'Kıyamet günü geldiğinde Rabbimiz ortaya çıkar. Kulların hepsi O'nu görür. Kafirlerin önüne ise perde çekilir, onlar göremezler. Allah'u Teâlâ'nın ***'Hayır! O gün onlar Rabblerinden perdelenmişlerdir.'*** buyruğu işte budur.

677- Huleyd b. Di'lic anlattı, dedi ki: Hasan el-Basri ***'Hayır! O gün onlar Rabblerinden perdelenmişlerdir.'*** buyruğu hakkında şöyle dedi: 'Kıyamet gününde Allah'ı görmekten perdelenmişlerdir. Bunlar kafir olanlardır. Çünkü arkasından şöyle buyurmuştur: ***"Sonra onlar mutlaka cehenneme gireceklerdir. Sonra onlara: 'İşte yalanladığınız budur' denilecektir."*** (Mutaffifin 16- 17)

678- Yahya b. Said'den rivayet edildiğine göre dedi ki: İbrahim es-Saiğ şöyle dedi: Ru'yetullah yerine cennetin yarısı bana verilse beni mutlu etmez. Arkasından ***'Hayır! O gün onlar Rabblerinden perdelenmişlerdir. Sonra onlar mutlaka cehenneme gireceklerdir. Sonra onlara 'İşte yalanladığınız budur' denilecektir.'*** (Mutaffifin 15- 17) Yalanladığınız budur: Yani Allah'ı görmeyi demiştir.

679- Eşheb b. Abdulaziz dedi ki: Bir adam Malik'e şöyle dedi: Ey Ebû Abdullah! Mü'minler kıyamet gününde Rablerini görecekler midir?

Dedi ki: Mü'minler kıyamet günü Rablerini görmeyecek olsalardı, Allah kafirleri perdelenmiş olmakla ayıplamazdı. Şöyle buyurmuştur: ***"Hayır! O gün onlar Rablerinden perdelenmişlerdir."*** (Mutaffifin 15)

680- Ebû'l-Abbas el-Muğaffeli dedi ki: Ebû Musa el-Eş'ari de aynısını anlattı. Ek olarak şu geçer, Adam dedi ki: Ey Ebû Abdullah! Bir grup insan var, Allah'ın görülmeyeceğini iddia ediyorlar? Malik dedi ki: Kılıç, kılıç.

681- Ebû İbrahim el-Müzeni diyor ki: Şafiî'nin ***"Hayır! O gün onlar Rablerinden perdelenmişlerdir."*** buyruğu hakkında şöyle dediğini işittim: Bu âyeti kerimede Allah'ın dostlarının kıyamet günü Rablerini göreceklerine delil vardır.

682- Ahmed b. Muhammed b. Hüseyn diyor ki: Muhammed b. Abdullah b. Abdulhakem'e soruldu: 'Kulların hepsi -kafirler ve mü'minler- kıyamet günü Rablerini görürler mi?'

Muhammed dedi ki: Hayır, mü'minlerden başkası O'nu göremez.

Muhammed dedi ki: İmam Şafiî'ye ru'yet soruldu şöyle cevap verdi: Allah'u Teâlâ buyuruyor ki: ***"Hayır! O gün onlar Rabblerinden perdelenmişlerdir."*** Burada, mü'minlerin Rabblerinden perdelenmeyeceklerine delil vardır.

Allah'u Teâlâ'nın *'Nezdimizde Daha Ziyadesi Vardır'* (Kaf 35) Buyruğunun Tefsiriyle Alakalı Varid Olan Rivayetler:

Ali (radıyallâhu anh) ve Enes b. Malik'ten bunun 'Allah'ın yüzüne bakmak' olduğu rivayet edilmiştir.

Tâbiînlerden Zeyd b. Vehb de şöyle demiştir: 'Her Cuma onlara tecelli eder.'

683- Ebû'l-Yakzan'dan rivayet edildiğine göre Enes b. Malik ***'Nezdimizde daha ziyadesi vardır.'*** buyruğu hakkında şöyle dedi: Kıyamet günü Rab -azze ve celle- onlara görünür.

Ru'yetullah Konusunda Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den, Sahabeler ve Tâbiînlerden Varid Olan Rivayetler:

Sahabelerden: Ebû Bekir, Ali b. Ebû Talib, İbn Mes'ud, Muaz b. Cebel, Ebû Musa, İbn Abbas, İbn Ömer, Ebû Ümame, Muaviye, Ebû Hureyre, Cabir, Huzeyfe, Enes b. Malik, Ammar b. Yasir, Zeyd b. Sabit, Fudala b. Ubeyd ve Rasûlullah'ın Ashâbından olan bir zattan rivayet edilmiştir.

Tâbiînlerden: Said b. Müseyyeb, Tâvûs, Mücahid, İkrime, Muhammed b. Ka'b el-Kurazi, Ka'bul-Ahbar, Ebû'l-Aliye, Hasan, Abdurrahman b. Ebû Leyla, Katade, Abdurrahman b. Sebıt, Ebû İshak es-Sebii, Rebi' b. Enes, İbrahim es-Saiğ, Yezid b. Ebû Malik, Abdulvahid b. Zeyd el-Basri, Dahhak b. Müzahim, Abdulaziz b. Ömer ez-Zahid, İbnu'r-Rebi' es-Saih, Ebû Sinan.

Fukahadan: Malik b. Enes, Leys b. Sa'd, Evzai, Abdulaziz b. Ebû Seleme el-Macişun, Süfyan es-Sevri, Süfyan b. Uyeyne, Şüreyk b. Abdullah en-Nehai, Hammad b. Seleme, Hammad b. Zeyd, Harice b. Musab, Cerir b. Abdulhamit, Abdullah b. Mübarek, Veki', Yezid b. Harun, Muhammed b. İdris eş-Şafiî, Ebû Nuaym Fadl b. Dükeyn, Süleyman b. Harb, Ebû Nadr Haşim b. Kasım, Abdullah b. Vehb el-Mısri, Ali b. Hasan b. Şakik, Hişam b. Ubeydullah er-Razi, Ahmed b. Hanbel, İshak b. Rahuyah, Ebû Ubeyd, Ebû Sevr, Ahmed b. Salih el-Mısri, Nuaym b. Hammad el-Mervezi, Ebû İbrahim el-Müzeni, Muhammed b. Abdullah b. Abdulhakem, Muhammed b. Cerir et-Taberî, İbn Huzeyme, Abdurrahman b. Ebû Hatim.

Ebû Hureyre ve Ebû Said El-Hudri'nin Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Rivayeti

684- Said b. Müseyyeb ve Ata b. Yezid el-Leysi anlattılar, dediler ki: Ebû Hureyre onlara anlattı, şöyle dedi: 'İnsanlar şöyle dediler: Ey Allah'ın Rasûlü! Kıyamet günü Rabbimizi görecek miyiz? Rasûlullah dedi ki: 'Önünde hiçbir bulut bulunmadığı zaman güneşi göreceğinizde hilaf var mıdır? dediler ki: Hayır. Buyurdu ki: Peki önünde bulut olmayınca ayı göreceğinizde şüphe var mıdır? dediler ki: Hayır, ey Allah'ın Rasûlü! Buyurdu ki: İşte siz de Rabbinizi böyle göreceksiniz.'[183]

183 Buhârî, Tevhid 24, Rikak 52, Müslim, İman 299, Müsned c.2 s.275, 293, 368, 534, c.3 s.16

685- Ata b. Yezid el-Leysi'den rivayet edildiğine göre, Ebû Hureyre kendisine anlattı, şöyle dedi: İnsanlar dediler ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Kıyamet günü Rabbimizi görecek miyiz? Buyurdu ki: Önünde bulut bulunmadığında güneşi göreceğinizde on dördüncü gecesi ayı göreceğinizde bir hilaf var mıdır? dediler ki: Hayır! Buyurdu ki: Siz de onu böyle göreceksiniz.

Ebû Said dedi ki: Ben şahitlik ederim ki bunu Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den ezberledim.[184]

686- Ata b. Yesar'dan rivayet edildiğine göre Ebû Said el-Hudri şöyle dedi: 'Dedik ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Rabbimizi görecek miyiz?

Dedi ki: Hava açık olduğunda güneşi göreceğinizde bir şüphe var mı? dedik ki: Hayır.

Dedi ki: Ayın on dördüncü gecesi hava açık olsa ayı göreceğinizde bir şüphe var mı? dedik ki: Hayır.

Buyurdu ki: İşte o gün Rabbinizi göreceğinizde bir şüphe yoktur. Nasıl ki güneşi ve ayı görmede bir şüphe yoksa...'[185]

687- Ebû Salih'ten rivayet edildiğine göre Ebû Hureyre (radıyallâhu anh) şöyle dedi: Bazı insanlar dediler ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Kıyamet günü Rabbimizi görecek miyiz? dedi ki: Öğle vakti ve de bulut bulunmuyorsa güneşi göreceğinizde bir hilaf var mıdır? dediler ki: Hayır. Dedi ki: Peki, ayın on dördüncü gecesi ve de bulut yoksa ayı göreceğinizde bir hilaf var mı? dediler ki: Hayır. Buyurdu ki: Nefsim elinde olan (Allah'a) yemin olsun ki, bunlardan birini görmekte nasıl hilaf yoksa O'nu (Allah'ı) görmekte de bir hilaf yoktur.[186]

688- Ebû Salih es-Semman'ın Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre dedi ki: Denildi ki: 'Ey Allah'ın Rasûlü! Kıyamet günü hepimiz Rabbimizi görecek miyiz? dedi ki: Gün ortasında ve de gökte bulut yoksa hepiniz güneşi görüyor musunuz? dediler ki: Evet. Buyurdu ki: Nefsim elinde olana yemin olsun ki, kıyamet günü güneşi nasıl görüyorsanız Rabbinizi de öyle göreceksiniz.'[187]

184 Buhârî ve Müslim rivayet etmişlerdir.
185 Buhârî, Tevhid 24, Müslim, İman 302
186 Buhârî, Tefsir 4/8, Müslim, İman 302, Zühd 16, Ebû Davud, Sünnet 19, İbn Mâce, Mukaddime 13
187 Müsned c.2 s.389

Cerir b. Abdullah El-Beceli (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

689- Kays b. Ebû Hazim'in Cerir b. Abdullah el-Beceli'den rivayet ettiğine göre şöyle dedi: 'Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yanındaydık. Ayın on dördüncü gecesiydi. Aya bakıp şöyle dedi: Muhakkak ki sizler bunu gördüğünüz gibi Rabbinizi göreceksiniz. O'na bakarken bir sıkıntı yaşamayacaksınız. Güneş doğmadan ve batmadan hiçbir namazı kaçırmamaya çalışın. Ardından şu âyeti okudu: ***"Güneş doğmadan önce ve batmadan önce Rabbini hamd ile tesbih et."*** (Taha 130)[188]

690- Kays'ın Cerir (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Sizler mutlaka Rabbinizi göreceksiniz.'[189]

691- Kays b. Ebû Hazim'in Cerir b. Abdullah'tan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yanında oturuyorduk. Ayın on dördüncü gecesiydi. Aya bakıp şöyle dedi: 'Muhakkak ki sizler Rabbinize arz olunacaksınız. Bu ayı gördüğünüz gibi O'nu göreceksiniz, O'na bakmakta bir sıkıntı yaşamayacaksınız. Gayri güneş doğmadan ve batmadan olan namazı kaçırmamaya çalışın.'[190]

692- Kays b. Ebû Hazim'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Cerir b. Abdullah'ın şöyle dediğini işittim: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: Sizler muhakkak Rabbinizi göreceksiniz. Aynen bu ayı on dördünde gördüğünüz gibi. O'na bakmakta en ufak bir sıkıntı yaşamayacaksınız. Öyleyse güneş doğmadan ve batmadan olan namazı kaçırmamaya bakın!

Hammad diyor ki: Maksadı sabah ve yatsı namazlarıdır.

Enes b. Malik (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

693- Katade anlattı, dedi ki: Enes b. Malik'in Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den rivayet ettiğine göre şöyle buyurdu: Kıyamet günü mü'minler toplanırlar. Onları gam-keder basar. Derler ki: Rabbimiz katında bize şefaatçi olacak birini bulsak, bizi buradan ayırsın. Âdem'e gelirler... Sonra hadisi anlattı, nihayet şuraya vardı: Muhammed'e gidin. Muhakkak ki Allah onun geçmiş-gelecek bütün günahlarını bağışlamıştır. Rabbimden izin alayım diye

188 Buhârî, Tevhid 24
189 İbn Hacer, Fethul-Bari c.13 s.427
190 Müslim, Mesacid 212, Tirmizî, Cennet 16

bana gelirler. Ben de isterim, bana izin verilir. Rabbimi gördüğümde secdeye kapanırım. Allah dilediği kadar beni o halde bırakır. Sonra denilir ki: Ey Muhammed! Kalk. Söyle, sözün dinlensin. İste, istediğin verilsin. Şefaat et, kabul edilsin. Ben de başımı kaldırırım, bana (orada) öğrettiği hamdlerle O'na hamd ederim. Sonra ben şefaat ederim. Bana bir sınır çizilir, onları cennete götürürüm.

Sonra ikinci defa huzuruna dönerim. Rabbimi gördüğümde yine secdeye kapanırım. Allah dilediği kadar beni o halde bırakır. Sonra denilir ki: Kalk. Söyle, sözün dinlensin. İste, istediğin verilsin. Şefaat et, şefaatin kabul edilsin. Başımı kaldırırım, bana öğrettiği hamdlerle O'na hamd ederim. Sonra şefaat ederim. Bana bir sınır çizilir, onları cennete götürürüm.

Sonra üçüncü defa huzuruna dönerim. Rabbimi gördüğümde secdeye kapanırım. Allah dilediği kadar beni o halde bırakır. Sonra denilir ki: Kalk ey Muhammed! Söyle, sözün dinlensin. İste, istediğin verilsin. Şefaat et, şefaatin kabul edilsin. Ben de başımı kaldırırım, bana öğrettiği hamdlerle O'na hamd ederim. Bana yine bir sınır çizer (içinde kalanları) cennete götürürüm.

Sonra dördüncü defa huzuruna döner ve şöyle derim: Ey Rabbim! Kur'ân'ın hapsettikleri (cehennemlik olduğunu belirttiği kimseler) hariç kimse kalmadı.[191]

Ebû Musa Abdullah b. Kays El-Eş'ari (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

694- Ebû Musa el-Eş'ari'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: İki cennet gümüştendir. Kapları ve içindeki her şey. İki cennet de altındandır. Kapları ve içindeki her şey. O cennetlerde bulunanlarla Rablerini görmek arasında ise yüzünü örten Kibriya perdesinden başka bir şey yoktur... Adn cennetlerinde.'[192]

695- Umare el-Kureşi'den rivayet edildiğine göre, Ebû Bürde el-Eslemi şöyle dedi: Velid b. Abdulmelik'in yanına geldim. İhtiyaçlarımı karşılama işini üstlenen Ömer b. Abdulaziz olmuştu. İhtiyaçlarım karşılanınca yanına gidip hem selam vermek hem de vedalaşmak istedim.

191 Buhârî, Rikak 51, Ahadis'ul-Enbiya 3, Tefsir 2/1, 17/5, Tevhid 19, 24, 36, Müslim, İman 322, 326, 327, Tirmizî, Cum'a 63, Kıyamet 10, Tefsir 17/19, İbn Mâce, Zühd 37, Müsned c.5 s.145, 148

192 Buhârî, Tevhid 24, Tefsir 55/1, 2, Müslim, İman 296, Tirmizî, Cennet 3, 7, İbn Mâce, Mukaddime 13, Dârimî, Rikak 101, Müsned c.4 s.411, 416

Sonra babamın bana, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den anlattığı bir hadisi hatırladım. İhtiyaçlarımı karşıladığı için o hadisi ona anlatmak istedim. Tekrar yanına döndüm. Beni görünce dedi ki: İhtiyarı bir ihtiyacı geri getirdi. Yanına yaklaşınca şöyle dedi: Ne diye geri döndün, ihtiyaçlarını karşılamadım mı? dedim ki: Bilakis, hepsini karşıladın. Ancak babamdan dinlediğim bir hadis, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den işitmiş... Yaptığın iyilikten dolayı sana bunu anlatmak istedim. Dedi ki: Nedir o hadis? dedi ki: Babam (Ebû Musa) anlattı, dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: 'Kıyamet günü olduğunda her kavme taptıkları ilahlarının emsali önlerine konulur. Sadece tevhid ehli kalır. Onlara denilir ki: İnsanlar gitti siz ne diye bekliyorsunuz? derler ki: Bizim dünyada ibadet ettiğimiz bir Rabbimiz vardı, O'nu görmedik. Dedi ki: Peki görürseniz tanır mısınız? derler ki: Evet. Onlara denilir ki: Peki görmediğiniz halde nasıl tanıyacaksınız? derler ki: 'O'nun bir benzeri yoktur.'

Bu sefer perde açılır, Allah'a bakarlar. Hepsi secdeye kapanırlar. Birtakım kavimler kalır, omurgaları sığırların boynuzları gibi kaskatı kesilir. Secde etmek isterler ama secde edemezler. Bunun üzerine Allah'u Teâlâ şöyle der: Ey kullarım! Başlarınızı kaldırın. Bilin ki her birinizin yerine cehennemde Yahudilerden ve Hristiyanlardan birer kişi yerleştirdim.'

Ömer b. Abdulaziz dedi ki: Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah adına! Baban bu hadisi Rasûlullah'tan duyduğunu mu anlattı?

Ebû Bürde buna dair üç defa yemin etti. Bunun üzerine Ömer b. Abdulaziz şöyle dedi: 'Tevhid ehli hakkında bunun kadar sevdiğim başka bir hadis duymadım.'[193]

Suhayb b. Sinan Er-Rumi (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

696- Abdurrahman b. Ebû Leyla'nın Suhayb (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Cennet ehli cennete girince kendilerine şöyle seslenilir: 'Ey cennet ehli! Allah nezdinde size verilen bir söz var henüz görmediniz. Dedi ki: Derler ki: Nedir o? Yüzlerimizi ağartmadı mı? Bizi cehennemden uzaklaştırıp cennete yerleştirmedi mi?

Dedi ki: Allah azze ve celle perdeyi kaldırır, onlar da O'na bakarlar. Allah'a yemin olsun ki o an yaşadıklarından daha çok sevdikleri bir şeyi

193 Müsned c.4 s.109, c.5 s.33, 35

onlara vermemiştir. Ardından şu âyeti okudu: ***"İyilik yapanlara en güzel olan (cennet) ve ziyadesi vardır."*** (Yunus 26)[194]

Adiy b. Hatim (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

697- Hayseme'nin Adiy'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Allah'u Teâlâ, sizden her birinizle mutlaka konuşacaktır. O'nunla (Allah) onun (sizden biri) arasında bir tercüman (aracı) bulunmayacaktır.[195]

Cabir b. Abdullah (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

698- Ebû'z-Zübeyr'den rivayet edildiğine göre Cabir b. Abdullah (radıyallâhu anh)'a 'Havz-ı Kevser'den içme meselesi soruldu. (Anlattı) Nihayetinde şöyle dedi: 'Sonunda Rabbleri onlara tecelli eder.'[196]

699- Muhammed b. el-Münkedir'in Cabir b. Abdullah (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Cennet ehli kendilerine bahşedilen nimetler içindeyken o esnada Rabbleri onlara tecelli eder. Başlarını kaldırırlar, bakarlar ki Rabbleri onlara bakmaktadır. Der ki: Ey cennet ehli! Selam olsun size! İşte '***Bir de onlara Rahim olan Rablerinden söz olarak selam vardır.***' (Yasin 58) buyruğunun tecellisi budur. O onlara bakar, onlar da O'na. Sonra tekrar perde iner. Evlerinde O'nun nurundan bir nur kalır.'[197]

Ebû Razin (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

700- Veki b. Ades'in, amcası Ebû Razin'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Dedim ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Kıyamet günü hepimiz Rabbimizi görecek miyiz? Ayrıca bunun mahlukatta âyeti (örneği) var mıdır?

Dedi ki: Ey Ebû Razin! Her biriniz teker teker aya bakmıyor musunuz?

Dedim ki: Tabi ki bakıyoruz.

Buyurdu ki: Allah daha büyüktür. Mahlukattaki âyeti (örneği) de budur.[198]

---

194 Müslim rivayet etmiştir.

195 Buhârî ve Müslim rivayet etmiştir.

196 Müslim, İman 316, Müsned c.3 s.383

197 İbn Mâce, Mukaddime 13

198 İbn Mâce, Mukaddime 13, Müsned c.4 s.11, 12

701- Veki' b. Ades'in Ebû Razin'den rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Dedim ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Kıyamet günü Rabbimizi görecek miyiz? dedi ki: Evet. Dedi ki: Mahlukattaki âyeti nedir? Buyurdu ki: 'Hepiniz on dördünde aya bakmıyor musunuz? O da ancak Allah'ın yarattıklarından bir mahluktur. Allah daha büyük daha yücedir.'[199]

Abdullah İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ)'nın Rivayeti

702- Mücahid'in Abdullah b. Ömer'den merfu olarak rivayet ettiğine göre şöyle dedi: 'Cennet ehlinin en alt mertebede olanı, mülkünün her yanını görmek için bin yıl bakandır. Başından sonuna kadar bakar. Makam olarak en faziletli olanınız ise sabah-akşam Allah'a bakanlardır.'[200]

703- Süveyr b. Ebû Fatiha'nın Abdullah b. Ömer'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Cennet ehlinin en alt mertebede olanı kendisine verilen mülkü başından sonuna görmek için mülküne iki bin yıl bakandır. En üst mertebede olanları ise günde iki defa Allah'ın yüzüne bakanlardır.'[201]

Abdullah b. Mes'ud (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

704- Ebû Ubeyde b. Abdullah b. Mes'ud'un babasından rivayet ettiğine göre: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) (dedi ki): ***"O gün insanlar âlemlerin Rabbinin huzurunda duracaklardır."*** (Mutaffifin 6) O gün, kıyamet günüdür. Kırk sene gözlerini dikmiş olarak haklarında hüküm verilmesini beklerler. Nihayetinde sıkıntıdan, kederden terleri ağızlarına kadar gelir.

Sonra Allah nüzul eder, bütün ümmetler dizüstü çökerler. Bir münadi seslenir: Ey insanlar! Sizi yaratan, rızıklandıran, kendisine ibadet etmenizi emreden, sonra sizlerin başkasını veli edindiğiniz, nimetlerine nankörlük ettiğiniz Rabbinizden, sizlerle veli (ilah) edindiklerinizi baş başa bırakmasından razı olmaz mısınız? Her insan neyi ilah edindiyse peşinden gitsin!

Sonra bir münadi şöyle seslenir: Her kim bir şeyi veli (ilah) edindiyse ona sarılsın.

Dedi ki: Bu sefer bir taşı, ahşabı, hayvanı veli edinen onun yanına koşar. Dedi ki: Bunun üzerine ilahları onlardan kaçmaya başlarlar. Derler ki: Biz bu-

199 Ebû Davud, Sünnet 19
200 İbn Ebi Şeybe, Musannef c.13, s.111
201 Müsned c.2 s.13

nun farkında değildik. Yahudiler, Hristiyanlar, meleklere, şeytanlara tapanlar, bunlara ibadet etmelerini emredenlerin peşinden giderler. Onları sürükleyip nihayet cehenneme atarlar.

Geriye ehli İslâm kalırlar. Rabbleri onlara şöyle der: Neyiniz var, herkes gitti siz bekliyorsunuz? derler ki: Bizim Rabbimiz var, henüz O'nu görmedik. Der ki: Peki görseniz, tanır mısınız? derler ki: O'nunla aramızda bir âyet (alamet) var, gördüğümüzde tanırız.

O sırada baldır açılır. Hepsi secdeye kapanır. Bir kavim ise omurgaları sığır boynuzu gibi kaskatı kesilir. Secde etmek isterler ancak sırtları eğilmez. Başlarını kaldırdıklarında nurları önlerinde ve sağlarında bulunur. Kiminin önündeki nuru bir dağ gibidir. Sonra daha az... Herkesin nur miktarı ameline göre. Nur önlerinde olmak üzere peşinden yürürler.

Bu esnada nifak ehli derler ki: ***"Bizi bekleyin de nurunuzdan biraz ışık alalım."*** (Hadid 13) Nur önlerinde akar gider, sadece izi kalır, kılıcın ağzı gibi ince ve kaygan... ***"Denilir ki: Arkanıza dönün de nur arayın.' Böylelikle aralarına kapısı olan bir sur çekilir."*** (Hadid 13)

Abdullah b. Abbas (radıyallâhu anhumâ)'nın Rivayeti

705- Ebû Nadra'dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Abdullah b. Abbas bu minber -Basra camiinin minberi- üzerinde bize hutbe verdi. Şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Her peygamberin mutlak sûrette dünyada gerçekleşen bir duası vardır. Ben duamı ümmetime şefaat için (kıyamete) sakladım. Kıyamet günü Âdemoğullarının efendisi de benim. Övünmek için söylemiyorum. Kıyamet günü kabrin üzerinden ilk yarılacağı kişi de benim. Övünmek için söylemiyorum. Hamd sancağı elimdedir. Övünmek için söylemiyorum. Âdem ve ondan sonra gelenler sancağımın altında onu göreceklerdir. Övünmek için söylemiyorum. Kıyamet günü insanlara uzun gelir. Nihayet birbirlerine şöyle derler: Haydi kalkın insanların atası Âdem'e gidelim, Rabbimize aracımız olsun da hakkımızda hüküm versin artık... Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) dedi ki: Âdem'e gelirler... Sonra hadisi anlattı.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) dedi ki: Sonra bana gelip derler ki: Ey Muhammed! Rabbin katında bize şefaatçi ol, hakkımızda hüküm versin.

Ben de derim ki: Peki. Bu işin erbabı benim. Allah dilediğine izin verip razı olduğu (kimseye şefaat hakkı verir). Kulları arasında hüküm vermek istediğinde bir münadi şöyle seslenir: Ümmi olan peygamber ve O'nun ümmeti neredeler? Buyurdu ki: 'Biz son gelen ama ilk olanlarız. Ümmetlerin sonuncusuyuz ama ilk hesaba çekilenleriz. Ümmetler yolumuzu açarlar. Bizler de abdestin bir izi, alameti olarak alınlarımızda ve ayaklarımızda beyazlık parıldayarak ilerleriz. Ümmetler derler ki: Bu ümmetin neredeyse hepsi peygamber olacaktı. Cennetin kapısına gelip kapının tokmağını tutar, kapıyı çalarım. Denilir ki: Sen kimsin? derim ki: Ben Muhammed'im. Kapı açılır. Rabbimin huzuruna varırım, o da Kürsinin üzerindedir. Bana görünür ben de secdeye kapanırım. O'na öyle hamdlerle, senalarla hamd ederim ki, ne benden önce bu hamdleri yapan ne benden sonra bu hamdleri yapacak olan kimse vardır. Bana denilir ki: Başını kaldır, şefaat et, şefaatin kabul edilsin. Söyle, istediğin verilsin. Şefaat et, şefaatin tahakkuk etsin.

Ben de başımı kaldırıp derim ki: Ya Rabbi! Ümmetim, ümmetim!'

Ammar b. Yasir (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

706- Saib b. Yezid'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Ammar b. Yasir bir defasında bize namaz kıldırdı. Namazı oldukça kısa tuttu. Selam verilince ona: 'Ey Ebû'l-Yakzan! Oldukça kısa tuttun' denildi. Dedi ki: Ben bu namazda Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den işitmiş olduğum bir duayı yaptım. Sonra (Ammar) döndü gitti. Dedi ki: Bir adam peşinden gitti: (Ata (Saib b. Yezid'in oğlu dedi ki: Peşinden giden babamdı, ama adını zikretmek istemedi). Ammar'a duayı sordu, şöyle dedi:

'Allah'ım! Gaybı bilmen kullar üzerinde her şeye kadir olmanla senden niyaz ediyorum. Hayat benim için hayırlı olduğu müddetçe bana ömür ver. Ölüm benim için hayırlı olduğu zaman da ruhumu al. Allah'ım! Öfke anında da rıza anında da adalet sözünü söylemeyi... Zenginlikte ve fakirlikte iktisatlı olmayı... Senden niyaz ediyorum. Senden sonu gelmeyen bir nimet, kesilmeyecek bir göz aydınlığı niyaz ediyorum. Ölümden sonra serin (huzurlu) bir hayat niyaz ediyorum. Yine senden yüzüne bakmayı niyaz ediyorum. Herhangi bir zarar olmaksızın, dalalete sürükleyen bir fitne bulunmaksızın seninle buluşmaya özlem duymayı niyaz ediyorum. Allah'ım! Bizi imanın süsüyle süsle! Bizleri hidayete ermiş, hidayet rehberleri kıl!'[202]

202 Nesâî, Sehiv 62, Müsned c.4 s.264

Zeyd b. Sabit (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

707- Damra b. Habib b. Suhayb'ın, Zeyd b. Sabit'ten rivayet ettiğine göre:

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) kendisine her sabah ailesiyle beraber yapmasını emrettiği bir dua öğretti: 'Lebbeyke Allahümme Lebbeyk! Lebbeyke ve Sa'deyke! Hayır senin elindedir. Senden, seninle ve sanadır! Allah'ım! Ne söz söylersem, ne yemin edersem, ne adak adarsam senin meşietin (dilemen) ondan öncedir. Dilediğin olur. Dilemediğin asla gerçekleşmez. Senden başkasında ne kuvvet ne de çare vardır. Muhakkak ki sen her şeye kadirsin.

Allah'ım okuduğum ne salavat varsa, senin salavat ettiklerine olsun. Okuduğum ne lanet varsa, senin lanet ettiklerinin üzerine olsun! Dünya ve ahirette sahibim sensin. Canımı Müslüman olarak al, beni Salihler zümresine ilhak eyle!

Allah'ım! Senden kazadan sonra rıza göstermeyi, ölümden sonra huzurlu bir hayatı, yüzüne bakmanın lezzetini, Herhangi bir zarar olmaksızın, dalaletle sürükleyen bir fitne bulunmaksızın seninle buluşmaya özlem duymayı niyaz ediyorum.

Allah'ım! Ey gökleri ve yeri yaratan! Gaybı ve şehadeti bilen! Celal ve ikram sahibi! Şu dünya hayatında sana ahit veriyorum, seni şahit tutuyorum, -sen şahit olarak yetersin- : Senden başka ilah yoktur, teksin ortağın yoktur. Mülk senindir, hamd senindir. Sen her şeye kadirsin! Muhammed'in de kulun ve Rasûlün olduğuna şahitlik ederim!

Şahitlik ediyorum ki: Vaad'in haktır. Seninle buluşmak haktır. Kıyamet de gelecektir onda asla şüphe yoktur. Muhakkak ki sen kabirlerde olanları dirilteceksin.

Şahitlik ederim ki: Beni nefsime havale edersen zayi olmaya, açık vermeye, günaha ve hataya havale etmiş olursun. Ben sadece senin rahmetine güveniyorum! Günahlarımın hepsini bağışla. Şüphe yok ki günahları ancak sen bağışlarsın. Tevbemi kabul et. Muhakkak ki sen tevbeleri kabul eden ve rahim olansın![203]

203 Müsned c.5 s.191

Fudala b. Ubeyd (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

708- Ümmü Derda'dan rivayet edildiğine göre: Fudala b. Ubeyd dua eder ve şöyle derdi: Allah'ım! Senden kazadan sonra rıza göstermeyi, ölümden sonra huzurlu bir hayatı, yüzüne bakmanın lezzetini, herhangi bir zarar olmaksızın, dalalete sürükleyen bir fitne bulunmaksızın seninle buluşmaya özlem duymayı niyaz ediyorum.

Fudala, bu duaları Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in de yaptığını söylemiştir.

Ubade b. Samit (radıyallâhu anh) ve Ubey b. Ka'b (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

709- Cünade b. Ebû Ümeyye'nin Ubade b. Samit'ten rivayet ettiğine göre Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Size Deccal'i tafsilatlı olarak anlattım. Anlamamanızdan korkuyorum. Eğer müşkil gelirse şunu bilin ki o (Deccal) kördür. Rabbiniz ise kör değildir. Şunu da bilin, ölmeden Rabbinizi göremeyeceksiniz.[204]

710- Ebû'l-Aliye'nin Ubey b. Ka'b (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ***"İyilik yapanlara en güzel olan ve ziyadesi vardır."*** (Yunus 26) buyruğu hakkında: 'Allah'ın kerim olan yüzüne bakmaktır.' Buyurmuştur.

Ebû Ümame (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

711- Humus ehlinden olan Amr b. Abdullah el-Hadrami anlattı, dedi ki: Ebû Ümame bana anlattı, şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) 'es-Salatu camia' (namaz için toplanın) diye nida etti. (Toplandığımızda) Minbere çıktı Allah'a hamd ve sena ile başladı. İninceye kadar hutbesinde sadece Deccal'den bahsetti. Sonra şöyle dedi: Ey insanlar! O fitnesine peygamber olduğu iddiasıyla başlayacak. Bilin ki benden sonra peygamber yoktur. İkinci olarak şöyle diyecek: Ben sizin Rabbinizim. Bilmiş olun ki Rabbiniz kör (tek gözü) değildir. Ölmeden de Rabbinizi göremeyeceksiniz.'[205]

---

204 Buhârî, Edep 77, Fiten 26, Tevhid 17, Cihad 178, Ahadis'ul-Enbiya 3, Müslim, Fiten 95, 101, Ebû Davud, Melahim 14, Sünnet 26, Tirmizî, Fiten 56, 62, İbn Mâce, Fiten 33, Müsned c.1 s.176, 182, c.2 s.27, 149, c.6 s.140

205 İbn Mâce, Fiten 33

Ali b. Ebû Talib (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

712- Ali b. Ebû Talib'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Cennet ehli Rab -tebareke ve Teâlâyı- her Cuma ziyaret ederler.' Sonra onlara verilen nimetleri anlattı. Buyurdu ki: Sonra Allah'u Teâlâ şöyle der: Bir perde açın! Bir perde açılır. Sonra bir perde daha... Sonra Allah'u Teâlâ yüzüyle onlara tecelli eder. Sanki ondan önce hiçbir nimet görmemiş gibi olurlar. Allah'u Teâlâ'nın ***"Nezdimizde fazlası da vardır."*** (Kaf 35) buyruğu işte budur.'

713- Abdullah b. Büreyde'nin babasından rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Kıyamet gününde sizden Allah ile baş başa kalmayacak tek kimse yoktur. Onunla aralarında ne perde ne de tercüman olacaktır.'

Huzeyfe b. Yeman (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

714- Amir eş-Şa'bi'nin Huzeyfe b. Yeman'dan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'le beraber oturuyorduk. Ayın on dördüncü gecesiydi. O sırada kafasını aya doğru kaldırıp şöyle dedi: 'Muhakkak ki sizler bu ayı gördüğünüz gibi Rabbinizi göreceksiniz. O'na bakmaktan dolayı hiçbir sıkıntı yaşamayacaksınız.'

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbından Bir Adam

715- İbn Şihab'dan rivayet edildiğine göre dedi ki: Ömer b. Sabit el-Ensari bana anlattı (dedi ki): Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbından biri anlattı: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Ashâbına -Deccal'e karşı uyarırken- şöyle dedi: Şunu bilin ki sizden hiçbiriniz ölmeden Rabbini göremeyecektir. Deccal'in alnında 'Kafir' yazıyor. Onun ameline düşman olan herkes bu yazıyı okuyacaktır.

Bu babda Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den hadis rivayet eden sahabelerin sayısı yirmi üç kişiye ulaşmıştır. Bunları Ali b. Ebû Talib, Ebû Hureyre, Ebû Said el-Hudri, Cerir b. Abdullah, Ebû Musa el-Eş'ari, Suhayb, Cabir, İbn Abbas, İbn Ömer, Enes, Ammar b. Yasir, Ubey b. Ka'b, İbn Mes'ud, Zeyd b. Sabit, Huzeyfe, Ubade b. Samit, Ebû Ümame, Adiy b. Hatim, Ebû Reziyn el-Ukayli, Ka'b b. Ucre, Fudala b. Ubeyd, Bureyde, Rasûlullah'ın Ashâbından bir zat.

716- Mufaddal b. Ğassan anlattı, dedi ki: Yahya b. Main'in şöyle dediğini işittim: Ru'yetullah hakkında elimde on yedi hadis var, hepsi de sahihtir.

Lokman Hekim

717- Hasan el-Basri diyor ki: Lokman oğluna vasiyetinde şöyle dedi:

'Evladım! Oruç tutarsan, oruçlu olduğunu anlamasınlar diye yüzünü yıka, saçlarına yağ sür, insanlarla konuşurken yüksek sesle canlı konuş. Orucunla, namazınla insanlara riya yapma ki, kurduğun binayı yıkmayasın, başkalarını da aldatmayasın. Gizli gizli Allah rızası için amel eden kimseyi Allah, herkesin önünde mükafatlandırır, ahiretteki derecelerini yükseltir, cennetine ebedi kalmak üzere yerleştirir. Yüzüne bakmayı lütfeder, peygamberleriyle beraber kılar.'

Ru'yetullah'la Alakalı Sahabelerden Rivayet Edilenler:

718- Âyetin tefsirinde Ebû Bekir (radıyallâhu anh)'ın tefsiri daha önce geçmişti.

Ali b. Ebû Talib (radıyallâhu anh)'dan Gelen Rivayet

719- Umare b. Abd diyor ki: Ali (radıyallâhu anh)'ın şöyle dediğini işittim: Nimetin tamamından, cennete girmek ve Allah'u Teâlâ'nın yüzüne bakmaktır.

İbn Mes'ud (radıyallâhu anh)

720- Abdullah b. Akim'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Abdullah b. Mes'ud'un bu mescitte -Kûfe mescidi- şöyle dediğini işittim: Allah'a yemin olsun ki, kıyamet günü her biriniz mutlaka Rabbiyle baş başa kalacaktır. Aynen her biriniz ayın on dördünde ayla baş başa kaldığınız gibi. (Yani O'nu göreceksiniz. Zira ay da on dördünde olunca herkes tarafından görülür. Kimsenin görmesi de başkasının görmesine engel değildir. Hadislerde geçen 'görürken, bakarken bir sıkıntı duymazsınız' ifadesinin manası budur.)

Dedi ki: Allah'u Teâlâ şöyle der (üç defa): Ey Âdemoğlu neye aldandın? Peygamberlerin davetine ne şekilde cevap verdin. Bildiklerinle nasıl amel ettin.'

Huzeyfe ve Ubey b. Ka'b'ın sözleri âyetin tefsiri bölümünde geçmişti.

Abdullah b. Abbas (radıyallâhu anhumâ)

721- İkrime'den rivayet edildiğine göre İbn Abbas dedi ki: 'Hulletin (dostluk) İbrahim'e, Kelam'ın Musa'ya, Ru'yetin (Allah'ı görmenin) Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e ait olduğunu inkâr mı edeceksiniz?'

Ebû Musa El-Eş'ari

722- Ebû Miraye'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Ebû Musa insanlara dinlerini ve sünnetlerini öğretmeye başlamıştı. Dedi ki: Bir gün bir anda gözlerini başka tarafa diktiler.

Dedi ki: Gözünüzü benden alıp, nereye çevirdiniz?

Dediler ki: Hilale bakıyoruz.

Dedi ki: Bu mu gözlerinizi benden aldı?

Dediler ki: Evet.

Dedi ki: Peki Allah'ı aşikar olarak gördüğünüzde ne yapacaksınız?

Muaviye

723- Hassan b. Atıyye dedi ki: Muaviye dedi ki: Uzun lafın kısası: Kim çıkar da Rabbiniz olduğunu iddia ederse, bilmiş olun ki ölmeden önce Rabbinizi göremeyeceksiniz.

Muaz b. Cebel (radıyallâhu anh)

724- Meymun Ebû Hamza diyor ki: Ebû Vail'in yanında oturuyordum. Ebû Afif adında bir adam yanımıza girdi. Şakik b. Seleme ona şöyle dedi: Ey Ebû Afif! Bize Muaz b. Cebel'den bir şey anlatmaz mısın?

Dedi ki: Elbette. Şöyle dediğini işittim: Kıyamet günü insanların hepsi bir alanda toplanırlar. Nida edilir: Muttakiler nerede? Rahman'ın huzurunda kalkarlar. Allah onlara karşı kendini perdelemez, örtmez.

Dedim ki: Muttakiler kimlerdir?

Dedi ki: Onlar, şirkten ve putlara tapmaktan kaçan, Allah'a ihlas ile ibadet eden bir kavimdir. Cennete doğru geçer giderler.

Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)

725- Ebû n-Nadr'dan rivayet edildiğine göre dedi ki: Ebû Hureyre şunu söylerdi: Sizler ölümü tatmadan Rabbinizi göremeyeceksiniz.

İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ)

726- Abdullah b. Ömer dedi ki: Cennet ehlinin en alt mertebede olanı kendisine bahşedilen mülkü başından sonuna kadar görmek için iki bin yıl bakandır. En faziletli mertebede olanları ise günde iki defa Rablerinin yüzüne bakanlardır.

727- Enes b. Malik'in sözü tefsir başlığı altında geçmişti.

Tâbiînlerden Gelen Rivayetler

Bu konuda Said b. Müseyyeb, Mücahid, Abdurrahman b. Ebû Leyla, Amir b. Sa'd, İkrime, Katade, Abdurrahman b. Sebıt'ın izahları tefsir bölümünde geçmişti.

Ka'bul-Ahbar

728- Ka'bu'l-Ahbar dedi ki: Muhakkak ki Allah ru'yeti ile kelamını Muhammed ile Musa arasında taksim etmiştir. Muhammed Allah'ı iki defa gördü, Musa'da Allah'la iki defa konuştu.

Tâvûs

729- Süleyman el-Ahval'den rivayet edildiğine göre Tâvûs şöyle dedi: Akli kıyas ve tartışma ehli... Kıyas ve tartışmaya öyle bulaşacaklar ki sonunda ru'yetullahı inkâr edecek ve sünnete muhalefet edeceklerdir.

Hasan El-Basri

730- Abdulvahid b. Zeyd anlattı, dedi ki: Hasan el-Basri'nin şöyle dediğini işittim:

'Dünyada ibadet ehli olanlar, ahirette Rablerini görmeyeceklerini bilseler ruhları, nefisleri eriyip giderdi.'

3. Tabakadaki Fukahadan Nakledilenler

Malik b. Enes, Abdulaziz b. Ebû Seleme El-Macişun

731- İbn Vehb dedi ki: Malik b. Enes'in şöyle dediğini işittim: Bakanlar, kıyamet günü Allah'u Teâlâ'ya gözleriyle bakacaklardır.

732- Eşheb anlattı, dedi ki: İmam Malik'e Allah'u Teâlâ'nın: ***"O gün, bir kısım yüzler parlaktır, Rabblerine bakmaktadır."*** (Kıyamet 22- 23)

buyruğu soruldu: Allah'a mı bakacaklar? dedi ki: Evet öyle. Ben de dedim ki: Bazı insanlar burada geçen nazarı (bakmayı) bahşedeceği nimetlere bakarlar (beklerler) manasındadır diyorlar. Dedi ki: Hayır! Bilakis O'na (zatına) bakarlar. Nitekim Musa demişti ki: ***"Rabbim! Bana kendini göster, sana bakayım (nazar edeyim)."*** (A'raf 143) Allah da ona cevaben dedi ki: ***"Beni göremezsin."*** (A'raf 143) (Nazarın ru'yet: görmek manasına geldiğine delil getirmiştir.) Allah'u Teâlâ şöyle de buyurmuştur: ***"Hayır! Onlar o gün Rablerinden perdelenmişlerdir."*** (Mutaffifin 15)

733- Ebû Musa el-Eş'ari anlattı dedi ki: İmam Malik'e denildi ki: Onlar, Allah'ın görülmeyeceğini iddia ediyorlar. Malik dedi ki: Kılıç, kılıç.

734- Leys'in katibi Ebû Salih dedi ki: Abdulaziz b. Ebi Seleme el-Macişun'a Cehmiye'nin uydurduğu bidatları sordum, bana şunları yazdırdı: "***Şeytan onlara o kadar vesvese verdi ki nihayetinde 'O gün bir kısım yüzler parlaktır, Rabblerine bakmaktadır."*** (Kıyamet 22- 23) buyruğunu inkâr ettiler. Dediler ki: Kıyamet günü hiç kimse Allah'ı göremez. Allah'a yemin olsun ki onlar, Allah'u Teâlâ'nın evliyalarına (dostlarına) bahşettiği en faziletli ikramı; yüzüne bakmayı ve muktedir bir melikin nezdinde sıdk makamında onların yüzlerini ağartıp parlatmasını inkâr etmişlerdir. Göklerin ve yerin Rabbine yemin olsun ki, Allah ru'yetini kendisine ihlas ile ibadet edenlere sevap olarak lutfedecek, onların -mücrimlerin değil-yüzlerini parlatacak, bu nimet ile inkârcılar ve onların taraftarlarına karşı delillerini haklı çıkaracaktır. Onlar ise o gün Rabblerinden perdelenmiş, O'nu görmekten mahrum olacaklardır. Görülmeyecek dedikleri gibi onlar O'nu göremeyeceklerdir. Allah onlarla konuşmayacak, onlara bakmayacaktır. Onlar için can yakıcı bir azap da vardır.

Bunlar nasıl olur da -yazıklar olsun ki onlara- Allah'ın şu buyruğundan ibret almazlar: ***"Hayır, o gün onlar Rablerinden perdelenmişlerdir."*** (Mutaffifin 15)

Şunu mu zannediyorlar: Allah onları hem uzaklaştıracak hem nimet verecek! Fasıkların kendileriyle Allah'ın dostlarının bir olduğu bir husus ile mi onları cezalandıracak. (Yani Allah'tan perdelenmek bir azap ise -nitekim âyeti kerime bunu ifade ediyor- bu durumda Allah'ın velileri görmeyecektir demek onları perdelenenlerle aynı duruma düşürmüyor mu?) Bunu mu söylüyorlar!!?

Abdurrahman b. Amr El-Evzai

735- Müseyyeb b. Vadih anlattı dedi ki: Hocalarımızdan bazıları anlattı dedi ki: Evzai bana şöyle dedi: Ben ümit ediyor ve bekliyorum ki Allah'u Teâlâ dostlarına: "***O gün bir kısım yüzler parlaktır. Rabblerine bakmaktadır.***" (Kıyamet 22- 23) buyruğuyla vaad ettiği en yüce sevaptan Cehm b. Safvan ve tabilerini mahrum etsin. Çünkü Cehm ve tabileri Allah'ın dostlarına vaad ettiği en faziletli sevabı inkâr etmişlerdir.

Leys b. Sa'd, Süfyan Es-Sevri

736- Velid b. Müslim diyor ki: Evzai, Süfyan es-Sevri, Malik b. Enes ve Leys b. Sa'd'a ru'yetullahı anlatan hadisleri sordum. Dediler ki: Olduğu gibi kabul edin, keyfiyetine dalmayın.

Süfyan b. Uyeyne

737- Ebû Mervan diyor ki: İbn Uyeyne şöyle dedi: 'Kur'ân Allah'ın kelamıdır, Allah cennette görülecektir.' Esaslarına inanmayan Cehmiye olur.

738- Muhammed b. Süleyman el-Missisi Levin diyor ki: İbn Uyeyne'ye denildi ki: 'Ru'yetullah hakkında rivayet ettiğin bu hadisler için ne dersin?' Dedi ki: Hepsi haktır. Bunları güvendiğimiz ve razı olduğumuz kimselerden işittiğimiz gibi rivayet etmekteyiz.

739- Ebû Mervan et-Taberî de, İbn Uyeyne'nin 'Cehmiye mezhebine mensup birinin arkasında namaz kılmayız. Cehmiye de 'Kıyamet günü Allah'ın görülmeyeceğini iddia edenlerdir.' Dediğini rivayet etmiştir.

Şüreyk

740- Abbad b. el-Avvam dedi ki: Şüreyk'in yanına geldik ve şöyle dedik: Bir grup insanlar çıktı: Allah'ın dünya semasına nüzulünü, ru'yetullah vb. konuları anlatan hadisleri inkâr ediyorlar. Dedi ki: Bize bu hadisleri aktaranlar, namaz, zekat, hacc ile alakalı hadisleri aktaranlarla aynı kişilerdir. Biz Allah'ı ancak bu hadisler yoluyla tanıdık.

Cerir b. Abdulhamid

741- Yahya b. Muğire anlattı dedi ki: Cerir b. Abdulhamid'in yanındaydık. Ona İbn Sebit'in 'İyilik yapanlara en güzel olan ve ziyadesi vardır' buy-

ruğu hakkında Ziyade Allah'ın yüzüne bakmaktır.' Sözü anlatıldı. O esnada orada bulunan bir adam bunu inkâr etti. Bunun üzerine Cerir, o adama bağırıp meclisinden dışarı attırdı.

Abdullah b. Mübarek

742- Ebû Bekir Salih el-Mervezi -Kur'ân'ı da iyi bilen biriydi- anlattı, dedi ki: Cehmiye'den bir grup İbnu'l-Mübarek'in yanına bir adam soktular. O da sordu: Ey Ebû Abdurrahman! Kıyamet günü Rabbimizi nasıl göreceğiz? dedi ki: Gözümüzle.

Veki' b. El-Cerrah

743- Hüseyin b. Muhammed et-Tanafisi diyor ki: Veki'in şöyle dediğini işittim: Mü'minler cennette Allah'ı görürler. Mü'minlerden başkası da göremez.

Muhammed b. İdris Eş-Şafiî

744- Rebi' b. Süleyman anlattı, dedi ki: Muhammed b. İdris'in yanındaydım. Saiyd bölgesinden bir mektup gelmişti: Allah'u Teâlâ'nın ***"Hayır, o gün onlar Rabblerinden perdelenmişlerdir."*** (Mutaffifin 15) buyruğu hakkında ne dersin? Şafiî dedi ki: Bunlar Allah'ın gazabına maruz kaldıklarından dolayı perdelendilerse, bunda rızasına nail olanların muhakkak ki O'nu göreceklerine delil vardır. Rebi' diyor ki: Dedim ki: Ey Ebû Abdullah, sen de buna inanıyor musun? dedi ki: Evet, bu inancı Allah'ın dini olarak kabul ediyorum. Muhammed b. İdris yakinen Allah'ı göreceğine inanmasa Allah'a ibadet etmezdi.

Hişam b. Abdullah Er-Razi

745- Abdurrahman b. Ebû Hatim diyor ki: Babamın yanında, Hişam'ın **'Cehmiye'ye reddiye'** konusunda yazdığı bir kitapta şunu gördüm. Hişam diyor ki: Mektubunuzda sorduğunuz şeylerden biri de cennet ehlinin Rablerini görüp göremeyecekleri? Hişam der ki: Kur'ân'ın tefsirinde ve muhkem hadislerde 'Allah'ın ahirette görüleceği' nakledilmiştir.

Sonra Hişam, Kur'ân'ın tefsirine dair haberleri ve Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den gelen hadisleri zikretmiştir.

Kuteybe b. Said

746- Muhammed b. Ali b. Said en-Nesâî dedi ki: Kuteybe b. Said'in şöyle dediğini işittim: İslâm'da ve sünnette, imamların esas kabul edilen görüşü, ru'yetullaha iman ve ru'yet konusunda Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den gelen hadisleri tasdik etmektir.

Ebû Nuaym Fadl b. Dükeyn, Süleyman b. Harb

747- Ukbe b. Kabisa diyor ki: Bir gün Ebû Nuaym Fadl b. Dükeyn öfkeli bir şekilde yanımıza geldi ve şöyle dedi: Süfyan b. Said es-Sevri, Hasan b. Salih b. Hayy, Şüreyk b. Abdullah en-Nahai ve Züheyr b. Muaviye anlattılar... Hepsi, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den kıyamet gününde Rabbimizi göreceğimizi rivayet ettiler. Sonra bu İbnu's-Sabbağ denilen -Yahudi- geldi ve ru'yetullahı inkâr etti. Kastettiği Bişr el-Merisi'dir.

748- İbn Ebû Abdurrahman el-Mukri' anlattı, dedi ki: Süleyman b. Harb'den dinledim. Seleme b. Şebib el-Müstemli ona sordu: Ey Ebû Eyyub! Ebû Musa'nın ru'yetullah konusundaki hadisini anlatsana! Dedi ki: Bırak onu. Süleyman'ın yakınında olan biri de sessiz bir şekilde: He valla, boş ver. Süleyman ne dediğini duydu. Ona bakarak şöyle dedi: Öyleyse sana rağmen anlatacağım. Buyur bakalım. Seni bu hadisten yüz çevirenlerden görüyorum. Sonra hadisi anlatmaya başladı.

Ahmed b. Hanbel

749- Hanbel diyor ki: Ebû Abdullah Ahmed b. Hanbel'e ru'yet hadislerini sordum. Dedi ki: Hepsi sahih hadislerdir. İman eder ve ikrar ederiz.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den sağlam senedle ne rivayet edilirse iman eder, ikrar ederiz.

Nuaym b. Hammad

750- Zekeriya b. Yahya b. Hamdeveyh el-Hulvani anlattı, dedi ki: Nuaym b. Hammad'ın arkadaşından dinledim. Dedi ki: Biz Irak'a gidip Nuaym b. Hammad hapsedilince, bunlardan bir adam hapishanede onun yanına geldi. Nuaym'a şöyle dedi: 'Allah: ***"Gözler O'nu idrak edemez (kuşatamaz) O ise gözleri kuşatır."*** (En'am 103) buyurmuyor mu? Nuaym dedi ki: Tabi ki. Ancak bu dünyadadır. Adam dedi ki: Delilin nedir? Nuaym dedi

ki: Allah baki olandır. Kulları fena için yaratmıştır. Dolayısıyla fena gözleriyle beka olana bakamazlar. Ancak onlara yeniden beka özelliğini yaratınca onlar beka gözleriyle baki olana bakabilirler.

İsmail b. Yahya El-Müzeni

751- İbrahim b. Ebû Davud el-Berlevi el-Mısri şöyle dedi: Nuaym b. Hammad'ın yanında oturuyorduk. Nuaym, Müzeni'ye şöyle dedi: Kur'ân hakkında ne dersin? dedi ki: Allah'ın kelamıdır diyorum. Dedi ki: Mahluk mu dur? dedi ki: Mahluk değildir. Dedi ki: Peki Allah kıyamet günü görülecektir diyor musun? dedi ki: Evet. Dedi ki: İnsanlar kalkıp gidince Müzeni, Nuaym'a gelip şöyle dedi: Ebû Abdullah! İnsanların önünde beni zor durumda bıraktın. Nuaym dedi ki: İnsanlar senin hakkında çok ileri geri konuşur oldular ben senin beri olduğunu göstermek istedim.

752- Ubeydullah b. Ömer el-Kavariri diyor ki: Rüyamda gördüm. Sanki Ahmed b. Hanbel'in kapısının önünden geçiyordum. Kapının önünde de oturan bir grup insan var. O ise içeriden yüksek sesle bağırıyordu: Mü'minler Rabblerine bakmayı bekliyorlar. Dedi ki: Ben de dedim ki: İttiba etmeyen ibtida eder (Tabi olmayan uydurur). Dedi ki: Sonra bir baktım, önümde kireçle sıvanmış bir duvar duruyor. Üzerinde bir satır yazı vardı. Okumaya çalıştım, anlamadım. Orada bulunanlardan biri dedi ki: Ey Ebû Said! Ne yazdığını biliyor musun? dedim ki: Nedir? dedi ki: 'İttiba etmeyen ibtida eder' yazıyor.

753- İsam el-Harbi diyor ki: Rüyada gördüm. Sanki Hişam'ın yoluna çıkmıştım. Karşıma Bişr b. Haris çıktı. Dedim ki: Ebû n-Nadr, nereden böyle? dedi ki: İlliyyin'den geliyorum. Dedim ki: Ahmed b. Hanbel'e ne oldu? dedi ki: Ahmed b. Hanbel'le Abdulvehhab el-Verrak'ı Allah'ın huzurunda bıraktım, yiyip içip nimetlerden istifade ediyorlar. Dedim ki: Peki ya sen? dedi ki: Allah benim yemeğe düşkün olmadığımı biliyor, dolayısıyla bana, O'na bakmayı lutfetti.

Abdullah b. Mübarek

754- Nuaym b. Hammad diyor ki: İbnu'l Mübarek'in şöyle dediğini işittim: Allah kimi kendinden perdelemişse muhakkak ki ona azap edecektir. Ardından şu âyeti okudu: ***"Hayır, o gün onlar Rabblerinden perdelenmişlerdir. Sonra onlar mutlaka cehenneme gireceklerdir. Sonra on-***

lara: 'İşte yalanladığınız budur' denilecektir." (Mutaffifin 15- 17) Dedi ki: '***Yalanladığınız***' yani yalanladığınız 'ru'yet (Allah'ı görme)' budur.

755- Ali b. Medini el-Ğasani anlattı, dedi ki: Abdullah b. Mübarek'e Allah'u Teâlâ'nın: ***"Kim Rabbine kavuşmayı ümid ediyorsa, salih amel işlesin."*** (Kehf 110) âyetini sordum. Abdullah şöyle dedi: Kim yaratıcısının yüzüne bakmak istiyorsa salih amel işlesin, kimseye de bunu anlatmasın.'

El-Ğıtrif b. Ata

756- Abdan anlattı, dedi ki: Horasan valisi el-Ğıtrif b. Ata, hutbe verdiğinde hutbesini şu dua ile bitirirdi: Allah'ım dünyanın borcundan bizi koru, kıyamet gününde bize delilimizi ilham eyle, yüzüne bakmayı da bize nasip eyle!

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Rabbini Gördüğüne Dair Varid Olan Rivayetler:

Bu görüş Abdullah b. Abbas ve Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan aktarılmıştır.

757- İkrime (radıyallâhu anh)'ın İbn Abbas'tan rivayet ettiğine göre Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: 'Ben, Rabbim -azze ve celle-yi gördüm.[206]

758- Hammad b. Seleme şöyle dedi: Bu hadisi Katade'den dinledim. Evde ikimizden başkası yoktu. Yahya b. Main de şöyle der: Bir adamın Hammad b. Seleme ve İkrime hakkında ileri geri konuştuğunu duyarsan onu İslâm'ında itham et (Yani İslâm dinine bir itibarı yoktur de).

759- Halid b. el-Leclac anlattı dedi ki: Abdurrahman b. Aiş el-Hadrami'den dinledim, dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: 'Ben Rabbim -azze ve celle-yi gördüm.'

Abdullah b. Abbas'ın Görüşü

760- Ebû Seleme'den rivayet edildiğine göre İbn Abbas şöyle dedi: Muhakkak ki Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) Rabbini gördü.

761- Katade'nin İkrime'den rivayet ettiğine göre İbn Abbas şöyle dedi: Dostluğun İbrahim'e, kelamın Musa'ya, ru'yetin de Muhammed'e verilmesine mi şaşırıyorsunuz?!

206 Müsned c.1 s.285, 290

762- Ebû Seleme'den rivayet edildiğine göre İbn Abbas, Allah'u Teâlâ'nın: ***"Yemin olsun ki o, onu bir başka inişinde gördü. Sidret'ul-Münteha'da..."*** (Necm 13- 14) buyruğu hakkında dedi ki: Rabbi ona yaklaştı. ***"...Aşağıya sarktı. Derken iki yay miktarı veya daha da azı yaklaştı. Kuluna vahyedeceklerini vahyetti."*** (Necm 8- 10) Dedi ki: Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) Allah'ı gördü.[207]

763- Abbad b. Mansur dedi ki: İkrime'ye: 'İki yay miktarı veya daha da azı...' ne demek diye sordum. İkrime dedi ki: Sizin elinizde olan yaylardan. Diyor ki: Sonra İkrime şu âyeti okudu: ***"Onun gördüğünü kalbi yalanlamadı. Şimdi siz gördüğü hakkında münakaşa mı ediyorsunuz? Yemin olsun ki o, O'nu bir başka inişte gördü. Sidret'ul-Münteha'da."*** (Necm 11- 14) İkrime dedi ki: O'nun Allah'ı gördüğünü mü söylememi istiyorsun? dedim ki: Evet. Dedi ki: Sonra gördü sonra (bir daha) gördü. Bu meseleyi Hasan el-Basri'ye sordum. Hasan şöyle cevap verdi: O'nun cemalini gördü, azametini gördü...Gördü...Gördü.

764- Davud b. Husayn'dan rivayet edildiğine göre Mervan, Ebû Hureyre'ye sordu:

Muhammed Rabbini gördü mü? dedi ki: Evet, gördü.

Rasûlullah'ın Allah'ı Kalbiyle Gördüğüne Dair Varid Olan Rivayetler:

765- Umare b. Amir'in Ubey b. Ka'b'ın hanımı Ümmü Tüfeyl'den rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i Rabbini gördüğünü -yani kalbiyle- anlatırken işittim.[208]

766- İkrime'den rivayet edildiğine göre Abdullah b. Abbas ***'O, onu bir başka (defa) gördü.'*** âyeti hakkında şöyle dedi: Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) Rabbini kalbiyle görmüştür.

767- İkrime'den rivayet edildiğine göre İbn Abbas ***"Onun gördüğünü, kalbi yalanlamadı."*** (Necm 11) âyeti hakkında şöyle dedi: 'Rabbini kalbiyle gördü.'[209]

---

207 Tirmizî hd. no:3270

208 Taberânî, el-Mu'cem el-Kebir c.25 s.143

209 Tirmizî hd. no:3281

768- Ata'nın İbn Abbas'tan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: 'Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) Rabbini kalbiyle iki defa görmüştür.'[210]

769- Ebû Seleme'den rivayet edildiğine göre İbn Abbas ***"Yemin olsun ki o, O'nu bir başka (defa) gördü."*** (Necm 13) âyeti hakkında şöyle dedi: O'nu kalbiyle gördü.

770- İbrahim et-Teymi'nin Ebû Zerr'den rivayet ettiğine göre şöyle dedi: O'nu kalbiyle gördü. Gözleri O'nu görmedi.

771- Yezid b. Şüreyk'ten rivayet edildiğine göre Ebû Zerr şöyle dedi: O'nu kalbiyle gördü -yani Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)-

772- Ebû Bekr b. Muhammed b. Hani anlattı, dedi ki: Ebû Abdullah'a dedim ki: Muhammed'in Rabbini gördüğüne dair neye dayanıyorsun? dedi ki: A'meş'in, Ziyad b. Husayn'dan, onun Ebû'l-Aliye'den, onun İbn Abbas'tan rivayet ettiği hadise... İbn Abbas dedi ki: Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) Rabbini kalbiyle gördü.

773- Ebû'l-Aliye'den rivayet edildiğine göre İbn Abbas: ***"Onun gördüğünü kalbi yalanlamadı. Şimdi siz gördüğü hakkında onunla münakaşa mı ediyorsunuz. Yemin olsun ki O'nu bir başka defa gördü."*** (Necm 11- 13) âyetleri hakkında şöyle dedi:

'Kalbiyle O'nu iki defa görmüştür.'[211]

774- Abdullah b. Şekik'ten rivayet edildiğine göre dedi ki: Ebû Zerr'e dedim ki: Rasûlullah'a yetişseydim ona sorardım.

Dedi ki: Neyi sorardın?

Dedim ki: Rabbini gördün mü? diye sorardım.

Ebû Zerr dedi ki: Ben sordum, dedi ki: Öyle bir nur ki nasıl görebileyim? İki veya üç defa tekrarladı.[212]

775- Ebû'l-Müleyh'in Ebû Hureyre'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Rabbimi rüyamda en güzel şekilde gördüm.'

---

210 Müslim, İman 286

211 Müslim rivayet etmiştir

212 Müslim, İman 291, Tirmizî, Tefsir 52/7, Müsned c.5 s.157, 171, 175

Allah'u Teâlâ'nın: *'Gözler O'nu İdrak Edemez.'* (En'am 103) Buyruğunun Tefsiri:

776- İkrime anlattı, dedi ki: Abdullah b. Abbas'a soruldu: Muhammed Rabbini gördü mü? dedi ki: Evet, İbn Abbas'a denildi ki: ***"Gözler O'nu idrak edemez, O gözleri idrak eder."*** buyruğunu nereye koyuyorsun?

Dedi ki: Hay annen ölsün e mi? O kendisine ait olan nurudur. O nuruyla tecelli ettiği zaman hiçbir şey O'nu idrak edemez.[213]

777- Rebi'den rivayet edildiğine göre Ebû'l-Aliye: ***"Sübhansın (ya Rabbi) sana tevbe ettim. Ben iman edenlerin ilkiyim."*** (A'raf 143) buyruğu hakkında şöyle dedi: Bundan önce de (Musa (aleyhisselâm)'ın) kalbi iman ile doluydu. Buna rağmen 'Ben iman edenlerin ilkiyim' dedi. Yani, senin dünyada; kıyamet kopmadan önce görülmeyeceğine iman edenlerin ilkiyim. Çünkü buyuruyor ki: ***"Gözler O'nu idrak edemez. O gözleri idrak eder."*** (En'am 103) Yani, gözler dünyada O'nu idrak edemez.

778- İsmail b. Uleyye'den, Hişam b. Ubeydullah er-Razi'den ve Nuaym b. Hammad'da '***Gözler O'nu idrak edemez.***' buyruğu hakkında: 'Dünyada O'nu göremez.' Demişlerdir.

779- Abdurrahman b. Mehdi diyor ki: Yahya b. Husayn'dan dinledim. Kendisi Mekke'li biri ve Kur'ân alimi bir zattı. Şöyle dedi: ***"Gözler O'nu idrak edemez."*** Yani 'Akıl gözü.'

'Allah'a İlk Bakacak Olanlar 'Â'ma (Gözleri Görmeyenler)' Olanlardır' Konusunda Varid Olan Rivayetler:

780- Vakid'in kızı Ğufeyre anlattı dedi ki: Sabit el-Bünani'nin kızı Hamide bana anlattı, dedi ki: Size bir hadis anlatayım benimle Rasûlullah arasında sadece iki adam var. Biri babam (Sabit) diğeri Enes (radıyallâhu anh). Ebû Zilal da o gün Sabit'in evindeydi. Enes dedi ki: Ey Ebû Zilal! Ne zaman gözlerini kaybettin? dedi ki: Daha kendini bilmez bir çocukken. Enes dedi ki: Peki size Rasûlullah'ın Cebrail'den, Cebrail'in de Rabbinden rivayet ettiği bir hadis anlatayım mı? dedi ki: Ey Cibril! İki değerli varlığını (gözlerini) aldığım (kulumun) mükafatı nedir?

213 Tirmizî hd. no:3279

Dedi ki: Sübhansın ya Rab! Bize öğrettiğinden başka hiçbir ilmimiz yoktur.

Dedi ki: Mükafatı cennette ebedi kalmak ve yüzüme bakmak.

781- Ebû'l-Eşheb'den rivayet edildiğine göre Hasan el-Basri şöyle dedi: Rabb -Tebareke ve Teâlâ'nın- yüzüne ilk bakacak olan â'ma olandır.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Allah'ın Zatını Düşünmeyi Nehiy Konusunda Varid Olan Hadisler:

782- Urve b. Zübeyr anlattı, dedi ki: Ebû Hureyre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Şeytan birinize gelir ve şöyle der: Bunu kim yarattı, şunu kim yarattı. Nihayetinde ona şöyle der: Rabbini kim yarattı? Böyle bir noktaya vardığında Allah'a sığınsın, bunu düşünmekten vazgeçsin.'[214]

783- Salim b. Abdullah'ın babası Abdullah b. Ömer'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Allah'ın âyetlerini (nimetlerini, yarattıklarını) tefekkür edin. Ancak Allah'ın zatını tefekkür etmeyin (zatı hakkında fikir yürütmeyin).'[215]

784- Abbas b. Muhammed ed-Devri dedi ki: Ebû Ubeyd Kasım b. Sellam'dan dinledim. Huzurunda, 'Rabbimiz kullarının ümitsizliğine başkalarının ümit var oluşuna güldü… Kürsi ayakların yeridir… Cehennem dolmaz nihayetinde Rabbin kademini içine koyar… vb. hadisler zikredildi. Bunun üzerine Ebû Ubeyd şöyle dedi: Bize göre bu hadislerin hepsi haktır. Güvenilir raviler birbirlerinden rivayet etmişlerdir. Ancak bize tefsiri sorulacak olursa deriz ki: Biz bunun tefsirini yapan kimseye yetişmedik. Biz de hiçbirini tefsir etmeyiz. Tasdik eder ve susarız.

785- Rebia b. Abdurrahman'a da: ***"Rahman arşa istiva etti."*** (Taha 5) buyruğu soruldu, şöyle dedi: İstiva bilinmekte, keyfiyet ise meçhuldür. Buna iman -İbnu'l- Cerrah dedi ki vaciptir. Allah azze ve celle de bir sınırla kuşatılamaz.

---

214 Buhârî, İ'tisam 3, Bed'ul-Halk 11, Müslim, İman 212, 214, 215, 216, 217, Ebû Davud, Sünnet 18, Müsned c.2 s.282, 317, 330, 331, 387, 539, c.3 s.102, c.4 s.166, c.6 s.257

215 İbn Adiy el-Kâmil fid-Duafa c.8 s.385, Münziri, et-Tergib vet-Terhib 671

786- Abdurrahman b. Ebû Hatim dedi ki: Babamın kitabında şunu gördüm: Nuaym b. Hammad dedi ki: Her mü'minin, Allah'ın kendini vasfettiği sıfatlara iman etmesi haktır. Rabb tebareke ve Teâlâyı da düşünmeyi terk etmelidir. Rasûlullah'ın şu buyruğuna tabii olmalı: 'Yaratılanları tefekkür edin. Yaratan'ı tefekkür etmeyin.'[216] Nuaym dedi ki: Hiçbir şey O'nun emsali olamaz, hiçbir şey de O'na benzemez.

787- Velid b. Müslim dedi ki: Evzai'ye, Süfyan es-Sevri'ye, Malik b. Enes'e her birine ayrı ayrı, içinde ru'yet konusu geçen hadisleri sordum. Dediler ki: Keyfiyetine dalmadan olduğu gibi kabul edin.

Müşebbihe'nin Tekfiri Konusunda Varid Olan Rivayetler

788- Şu'be anlattı, dedi ki: A'meş bana şöyle dedi: ***"Sizin iman ettiğinizin misline iman ederlerse."*** (Bakara 137) âyeti hakkında ne bilgin var? dedim ki: Ebû Hamza bana anlattı, dedi ki: İbn Abbas bana şöyle dedi: Bu âyetin manasını: 'Sizin iman ettiğiniz (Allah)'ın misline iman ederlerse' şeklinde anlama. Çünkü Allah'ın asla misli yoktur. Şöyle anla ve söyle: 'Onlar da sizin iman ettiğiniz gibi iman ederlerse hidayet bulurlar.' (Yani imanları sizin imanınıza benzerse, yoksa iman ettikleri sizin iman ettiğinizin misli olursa değil. Zira Allah'ın asla misli yoktur, olamaz.)

789- Abdurrahman b. Ömer el-Asbahani anlattı, dedi ki: Abdurrahman b. Mehdi, Cafer b. Süleyman'ın evlatlarından birine 'yerinde otur' dedi. O da insanların hepsi ayrılıp gidene kadar oturdu.

Sonra şöyle dedi: Bu topluluktaki bidatleri, ihtilafları biliyorsun. Bunların hepsi benim nezdimde basit ve kolaydır. Ancak senin ve senin hakkında bana ulaşanlar (tehlikeli). Çünkü iş sizin elinize geçinceye kadar kolaydır. Ancak sizin elinize geçerse -buradaki maksadı iktidardır- çok büyür, önüne geçilemez. (Yani bidatler iktidar eliyle dayatılırsa.)

Genç dedi ki: Ey Ebû Said! Neyi kastediyorsun?

Dedi ki: Bana gelen haberlere göre sen, Rabb -tebareke ve Teâlâ- hakkında fikir yürütüyor, (yaratılanlara) teşbih ediyormuşsun.

Genç dedi ki: Evet doğru. Sonra teşbihleri anlatmaya başladı.

216 Zebidi, İthaf es-Sade el-Müttekin c.1 s.162, Süyuti ed-Dürr el-Mensur c.2 s.110

Abdurrahman dedi ki: Evladım yavaş ol! Evvela mahlukatı konuşalım... Eğer onları kuşatmaktan aciz isek, bil ki biz halık (yaratan) olanı kuşatmaktan daha aciz daha çaresiziz. Söyle bakalım, Şu'be'nin bana Şeybani'den rivayet ettiği hadiste dedi ki: Zirr'in şöyle dediğini işittim: Abdullah b. Mes'ud **"Yemin olsun ki. (Muhammed) Rabbinin en büyük âyetlerinden bir kısmını gördü."** (Necm 18) âyetinin tefsirinde şöyle dedi: Cebrail'i gördü, altı yüz kanadı vardı.'[217]

Ne diyorsun?

Genç dedi ki: Evet. (Bu hadisi biliyorum) Hadisi bildi. Abdurrahman dedi ki: Bana Allah'ın yarattıkları arasında altı yüz kanadı olan bir mahlukatı anlat, tasavvur et.

Genç bakakaldı.

Abdurrahman dedi ki: Evlat! Meseleyi basitleştireyim. Beş yüz doksan yedi (597) kanadı atalım. Bana üç kanadı olan bir mahluku tasvir et. Üçüncü kanadı, Allah'ın yerleştirdiği iki kanattan başka yere yerleştir. Bileyim nasıl oluyor.

Genç dedi ki: Ey Ebû Said! Biz mahluku tasvir etmekten aciziz. Öyleyse yaratanı tasvir etmek ne haddimize. Şahit ol ki, ben bu mezhebi ve görüşü terk ediyorum. Allah'a tevbe ediyorum.

790- Ali b. Asım anlattı, diyor ki: Davud el-Cevaribi teşbih konusunu dile getirmeye başladı. Bunun üzerine Vasıt uleması toplandılar. Aralarında Muhammed b. Yezid, Halid et-Tahhan, Hüşeym ve daha başkaları vardı. Vali'ye gelip adamın dediklerini haber verdiler. Hepsi de öldürülmesi gerektiğinde icma ettiler. Kendisi o günlerde öldü. Vasıt uleması ve halkı namazını kılmadılar.

791- Şevvaz b. Yahya el-Vasıti diyor ki: Yezid b. Harun'un yanında oturuyordum. Bir adam gelip şöyle dedi: Ey Ebû Halid! Cehmiye hakkında ne dersin? dedi ki: Tevbe etmeleri söylenir... Çünkü Cehmiye o kadar ileri gitti ki, bu aşırılık sonucunda Allah'ın sıfatlarını nefyetti (inkâr etti). Müşebbihe de o kadar aşırı gitti ki, bu aşırılık sonucunda Allah'ın emsali bulunduğunu söyledi. (Yani yaratılmışlara benzetti.)

217 Buhârî, Bed'ul-Halk 7, Tefsir 53/1, Müslim, İman 280, 281, 282, Tirmizî, Tefsir 53/2, 3, Müsned c.1 s.395, 398, 407, 412, 460

792- Muhammed b. Ömer b. Kümeyt'ten rivayet edildiğine göre dedi ki: Veki'in şöyle dediğini işittim: Davud el-Cevaribi tasvir etti -yani Allah'ı- bu tasvirinden dolayı kafir oldu. Merisi'de ona reddiye vermeye kalkıştı o da kafir oldu. Çünkü 'her şeyin içindedir' dedi.

793- Abdullah b. Muhammed b. Fadl es-Saydavi anlattı, dedi ki: Nuaym b. Hammad şöyle dedi: Allah'ı yarattıklarından herhangi bir şeye benzeten kafir olur. Allah'ın kendini vasfettiği sıfatlardan birini inkâr eden de kafir olur. Allah'ın ve Rasûlü'nün Allah'ı vasfettiği sıfatlarda kesinlikle teşbih yoktur.

794- Ahmed b. Seleme anlattı, dedi ki: İshak b. İbrahim b. Rahuyah'ın şöyle dediğini işittim: 'Allah'ı, sıfatlarını Allah'ın yarattığı şeylerden birinin sıfatlarına teşbih ederek vasfeden kafirdir. O'nun sıfatları vasfedilemez. Bilakis burada sadece Allah'ın emrine ve Rasûlü'nün koyduğu sünnete teslimiyet vardır.

...Dedi ki: İshak'ın şöyle dediğini de işittim: Cehm ve tabilerinin alameti, ehli sünnet hakkında 'bunlar müşebbihedir' şeklinde attıkları yalandır. Bununla bilinirler. Aksine asıl onlar 'Muattıle (Sıfatları inkâr edenler)'dir. Eğer müşebbihe denilecekse bu onlara daha çok yakışır. Çünkü onlar şöyle demektedirler: Rabb Teâlâ kemaliyle her yerdedir. Yerlerin dibinde, göklerin en üst mertebesinde, aynı şekilde. Gerçekten yalan söylediler ve bu sözden dolayı kafir oldular.

795- Abdurrahman b. Ebû Hatim anlattı, dedi ki: Babamdan dinledim şöyle dedi: Cehmiye'nin alameti, ehl-i sünnete müşebbihe demeleri, Kaderiye'nin alameti, ehl-i sünnete mücbire (cebriye) demeleri, Mürcie'nin alameti, ehl-i sünnete noksaniye (iman eksilir dedikleri için) demeleri, Mu'tezile'nin alameti, ehl-i sünnete haşeviye (ezberci, dolgucu: sahih rivayetlerin hepsini kabul ettikleri için) demeleri, Rafizilerin alameti de, ehl-i sünnete nabite (yeni yetmeler) demeleridir.

Kader'i ispat konusunda Allah'ın kitabında varid olan âyetlerin bu manadaki tefsiri... Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den rivayet edilen hadisler... Sahabeler, tâbiînler ve onların izinden gidenlerin, kulların bütün fiillerinin -itaat olanı, ma'siyet olanı- Allah'u Teâlâ tarafından yaratılmış olduğu konusunda icma'ları...

Bu husus sahabelerden: Ebû Bekir, Ömer, Ali, Abdullah b. Mes'ud, Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Amr, Ubey b. Ka'b, Abdurrahman b. Avf, Abdullah b. Zübeyr, Muaz b. Cebel, Zeyd b. Sabit, Ebû Derda, İmran b. Husayn, Ubade b. Samit, Huzeyfe b. Yeman, Selman el-Farisi, Cabir b. Abdullah, Huzeyfe b. Useyd, Ebû Ümame, Ebû Tufeyl, Amr b. el-As, oğlu Abdullah, Âişe'den lafzen rivayet edilmiştir.

796- Tâvûs b. Keysan diyor ki: Rasûlullah'ın Ashâbından üç yüz kişiye yetiştim. Hepsi diyorlardı ki: Her şey bir kadere bağlıdır.

Tâbiînlerden: Said b. Müseyyeb, Kasım b. Muhammed, Salim b. Abdullah b. Ömer, Süleyman b. Yesar, Ka'b'ul-Ahbar, Ömer b. Abdulaziz, Ali b. Hüseyn, Oğlu Muhammed b. Ali, Hasan b. Muhammed b. Hanefiyye, Ömer b. Muhammed b. Zeyd b. Abdullah b. Ömer, Zeyd b. Ali b. Hüseyn, Cafer b. Muhammed, Zeyd b. Eslem, Vehb b. Münebbih, Ata, Tâvûs, Mücahid, Muhammed b. Kab el-Kurazi, Hasan el-Basri, Muhammed b. Sirin, Ebû'l-Aliye, Müslim b. Yesar, Ebû Kilabe, İyas b. Muaviye b. Kurre, Bekr b. Abdullah el-Müzeni, Said b. Cübeyr, Ebû Salih, Davud b. Ebû Hind, Eyyub es-Sahtiyani, Yunus, İbn Avn, Süleyman et-Teymi'den rivayet edilmiştir.

797- Yunus b. Ubeyd şöyle demiştir: Basra'da Kaderiye olacak sadece Siseveyh, Ma'bed el-Cüheni ve Avaneoğullarında bir başka mel'unun bulunduğu zamana yetiştim. (Yani geriye kalan herkes kadere iman ediyordu.)

798- İbn Avn dedi ki: İnsanlara yetiştiğimde konuştukları, tartıştıkları Ali (radıyallâhu anh) ve Osman (radıyallâhu anh) meselesiydi. Sonra Siseveyh el-Bakkal denilen hakir bir adam çıktı. Kaderi ilk inkâr eden oydu.

799- Eyyub es-Sahtiyani diyor ki: İnsanlara yetiştiğimde dillerinden sadece: 'Kaderde varsa, kazada varsa' sözleri çıkıyordu.

800- Abdullah b. Yezid b. Hürmüz dedi ki: Medine'de kimsenin kaderi inkâr etmediği döneme yetiştim. Sadece biri vardı, Cüheyne kabilesinden Ma'bed adında biri.

Fukahadan: Malik b. Enes, İbn Ebi Zi'b, Abdulaziz b. Ebû Seleme el-Macişun.

Mekke'den: İbn Cüreyc, Süfyan b. Uyeyne, Yahya b. Selim et-Taifi, Sa'd b. Salim el-Kaddah, Şafiî, Abdullah b. Zübeyr el-Humeydi.

Mısır'dan: Leys b. Sa'd, Amr b. Haris el-Mısri, Hayve b. Şüreyh, Abdullah b. Lehia, Abdullah b. Vehb el-Mısri, Eşheb b. Abdulaziz, Abdullah b. Abdulhakem, Abdurrahman b. Kasım, Ebû İbrahim el-Müzeni, Harmek b. Yahya, Rebi' b. Süleyman el-Cizi, Muhammed b. Abdullah b. Abdulhakem.

Şam'dan: Reca b. Hayve, Abdullah b. Muhayriz, Zührî, Ubade b. Nisiy, Yahya b. Ebû Kesir el-Yemami, Evzai, Said b. Abdulaziz, Muhammed b. Velid ez-Zübeydi.

Irak Bölgesinden:

Kûfe'den: Abdullah b. Şübrüme, Muhammed b. Abdurrahman b. Ebû Leyla, Süfyan es-Sevri, Hasan b. Salih b. Hayy, Şüreyk, Ebû Hanife Numan b. Sabit, Ebû Yusuf, Muhammed b. Hasan.

Basra'dan: Sivar b. Abdullah el-Anberi, Ubeydullah b. Hüseyin el-Anberi, Muaz b. Muaz el-Anberi, Osman b. Süleyman el-Betti el-Kufi (daha sonra Basra'ya yerleşenlerden)

Bağdat'tan: Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed b. Hanbel, Ebû Sevr İbrahim b. Halid el-Kelbi, Ebû Ubeyd Kasım b. Sellam.

Horasan'dan: İbrahim b. Tahman, Ebû Abdurrahman Abdullah b. Mübarek el-Mervezi, Yahya b. Yahya en-Nisaburi, İshak b. Rahuyah el-Mervezi.

Kurralardan ve Edebiyatçılardan: Ebû Amr b. el-Ala', Halil b. Ahmed, Ebû Amr eş-Şeybani, Asmai.

801- Ahmed b. Yahya Sa'leb diyor ki: Arap alimleri içinde Kaderiye olan kimse bilmiyorum.

Ona denildi ki: Arapların sözlerinde kaderi inkâra dair bir şey var mı?

Dedi ki: Maazallah! Araplarda sadece kadere; hayrına ve şerrine iman vardır. Cahiliye ehlinin de İslâm döneminin de şiirlerinde, konuşmalarında bu açıkça görülür.

802- Ebû'l-Kasım el-Hafız diyor ki: Bu da ehl'i sünnet ve'l-cemaatın mezhebidir. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den başlayarak seleften halefe miras kalmıştır. Bunda hiçbir şek ve şüphe yoktur.

Bu iman için Allah'a hamdolsun. Lütfu ve rahmetiyle bunun kemalini nasip etmesini Allah'tan niyaz ediyorum.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Sizi de, Amellerinizi de (Yaptıklarınızı) Allah Yarattı.'* (Saffat 96) Buyruğunun Tefsiri

803- Rib'iy b. Hiraş'ın Huzeyfe (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'İyiliğin hepsi sadakadır. Muhakkak ki Allah, her yapanı ve yaptığını yaratandır.'[218] Lafzı şu şekildedir: 'Yapılan her iyilik sadakadır' başka bir ziyade yoktur. Hadisi Buhârî er-Redd alal-Kaderiye kitabında, Müslim de sahihinde rivayet etmiştir.

804- Rib'iy'in Huzeyfe'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Allah her yapanı ve yaptığını yaratandır.'[219] Fezari diyor ki: Bir adam dedi ki: Yani sizi ve amellerinizi yaratandır.

805- Miksem'den rivayet edildiğine göre İbn Abbas, ***"Şüphesiz ki biz, yaptıklarınızı yazıp kaydediyorduk."*** (Casiye 29) âyeti hakkında şöyle dedi: Allah'u Teâlâ Âdemoğullarının kıyamete kadar amellerini ve yaptıklarını yazmıştır.

Dedi ki: Melekler de Âdemoğullarının yaptıklarını gün gün kaydederler. İşte Allah'ın '***Şüphesiz ki biz, yaptıklarınızı yazıp kaydediyorduk.***' buyruğu budur.

806- Ali b. Ebû Talha'dan rivayet edildiğine göre İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ), ***"Kulları içinde Allah'tan korkanlar ancak âlimlerdir."*** (Fatır 28) âyeti hakkında şöyle dedi: Onlar 'Allah her şeye kadir olandır' diyenlerdir.

218 Müslim, Zekat 52
219 Hâkim, Müstedrek c.1 s.31, İbn Adiy el-Kâmil fid-Duafa c.7 s.130

Allah'u Teâlâ'nın: *'Şüphesiz ki Biz, Her Şeyi Bir 'Kader'le Yarattık'* (Kamer 49) Buyruğunun Tefsiri

807- Muhammed b. Abbad b. Cafer anlattı, dedi ki: Ebû Hureyre (radıyallâhu anh) bize anlattı, şöyle dedi: Kureyş'li müşrikler, kaderi tartışmak için Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yanına geldiler. Bunun üzerine şu âyeti kerime nazil oldu: ***"Muhakkak ki mücrimler, sapıklıkta ve çılgın bir ateşin içindedirler. O gün onlar cehennemin ateşine yüzüstü sürüklenirler ve onlara: 'Tadın 'Sekar' cehennemini' denir. Şüphesiz ki biz, her şeyi bir 'kader'le yarattık."*** (Kamer 47- 49)[220]

808- Muhammed b. Abbad el-Mahzumi'nin Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre, şöyle dedi: Kureyş müşrikleri kader konusunu tartışmak üzere Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e geldiler. Bunun üzerine şu âyetler nazil oldu: ***"Muhakkak ki mücrimler, sapıklıkta ve çılgın bir ateşin içindedirler. O gün onlar cehennemin ateşine yüzüstü sürüklenirler ve onlara: 'Tadın 'Sekar' cehennemini' denir. Şüphesiz ki biz, her şeyi bir 'kader'le yarattık."*** (Kamer 47- 49)[221]

809- Ata b. Ebi Rebah'tan rivayet edildiğine şöyle dedi: İbn Abbas'ın yanına geldim. Zemzem kuyusundan su çekiyordu, elbisesinin etekleri de ıslanmıştı. Ona dedim ki: Kader konuşuluyor (yani inkâr edenler çıktı).

Dedi ki: Yaptılar mı? dedim ki: Evet. Dedi ki: Allah'a yemin olsun ki: '***Tadın 'Sekar' cehennemini***... Şüphesiz ki biz her şeyi bir 'kader'le yarattık.' (Kamer 48- 49) âyeti ancak bunlar hakkında nazil olmuştur. Bunların hastalarını ziyaret etmeyin, ölülerinin namazını kılmayın. Bana onlardan birini gösterirsen gözlerini oyarım.

810- Ali b. Talha'dan rivayet edildiğine göre İbn Abbas ***'Şüphesiz ki biz, her şeyi bir 'kader'le yarattık.'*** (Kamer 49) âyeti hakkında şöyle dedi: Allah, yarattığı her şeyi bir kaderle yarattı. Hayrı da şerri de O yarattı. Hayrın en hayırlısı saadet, şerrin en şerlisi de şekavattır.[222]

---

220 Müslim, Kader 19, Tirmizî hd. no:2157, 3290, İbn Mâce hd. no:83, Müsned c.2 s.444, 476

221 Müslim rivayet etmiştir.

222 Saadet: hidayet, Şekavat: bedbahtlık, hidayetten mahrum kalma.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Sonra da Ona (Nefse) Kötülüğünü ve Takvasını İlham Edene'* (Şems 8) Âyetinin Tefsiri

811- Ebû'l-Esved ed-Dili'den rivayet edildiğine göre dedi ki: İmran b. Husayn bana şöyle dedi: Ne dersin, insanların yaptıkları fiiller, uğruna harcadıkları çabalar; bu onlar hakkında geçmişte belirlenmiş ve bitmiş bir kader midir? Yoksa peygamberlerinin kendilerine getirdiği din hususunda gelecekte yapacakları ve aleyhlerine huccetin ikame edileceği bir durum mudur? dedim ki: Bilakis bu haklarında belirlenmiş bir kaderdir. Dedi ki: Peki bu zulüm müdür? Böyle deyince feci şekilde korktum. Ona dedim ki: O'nun mülkü ve yaratması altında olmayan hiçbir şey yoktur. O yaptıklarından sorgulanmaz, bilakis onlar yaptıklarından hesaba çekilirler.

Dedi ki: Allah seni doğrudan ayırmasın! Aklını denemek için sordum. Müzeyne veya Cüheyne kabilesinden bir adam Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e geldi ve şöyle dedi: Ey Allah'ın Rasûlü! Ne dersin? İnsanların yaptıkları ve uğruna çaba harcadıkları; bu onlar hakkında geçmişte belirlenmiş ve bitmiş bir kader midir? Yoksa peygamberlerinin kendilerine getirdiği din hususunda gelecekte yapacakları (nın öğrenilmesi) ve haklarında huccetin ikame edileceği bir durum mudur?

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: Bilakis haklarında belirlenmiş bir şeydir.

Adam dedi ki: Ne diye amel ediyoruz?

Buyurdu ki: Allah'ın iki konak yerinden her biri için yarattığı o konak için hazırlanır. Bunun Allah'ın kitabındaki tasdiki: ***"Nefse ve ona düzgün bir şekil (sûret) verene. Sonra da ona kötülüğünü ve takvasını ilham edene..."*** (Şems 7- 8) buyruğudur.

812- Yunus b. Ubeyd anlattı, dedi ki: Hasan'dan rivayet edildiğine göre, Allah'u Teâlâ'nın ***"Ona kötülüğünü ve takvasını ilham edene (yemin olsun ki). Nefsini arındıran şüphesiz kurtulmuştur."*** (Şems 8- 9) âyeti hakkında şöyle dedi: Allah'ın takvalı kıldığı nefis felaha ermiştir. Allah'ın iğva (saptırdığı) nefis de ziyana uğramıştır.

813- Ali b. Talha'dan rivayet edildiğine göre İbn Abbas: ***"Nefsini arındıran şüphesiz felaha ermiştir. Onu örtbas eden ise ziyana uğramıştır."*** (Şems 9-10) âyeti ile ilgili şöyle demiştir: 'Allah'ın nefsini arındırdığı kişi felaha ermiştir. Allah'ın nefsini örtbas edip saptırdığı kişi de ziyana uğramıştır.'

Allah'u Teâlâ'nın: *'Biz O'na Her İki Yolu Göstermedik mi?'* (Beled 10) Buyruğunun Tefsiri

814- Zirr'den rivayet edildiğine göre Abdullah b. Mes'ud, ***'Biz ona her iki yolu göstermedik mi?'*** buyruğu hakkında şöyle dedi: Hayrı ve şerri...

815- İkrime'den rivayet edildiğine göre İbn Abbas ***'Biz ona her iki yolu göstermedik mi?'*** âyeti hakkında: 'hayrı ve şerri' manasındadır, demiştir.

816- Ebû Salih'ten rivayet edildiğine göre İbn Abbas ***'Biz ona her iki yolu göstermedik mi?'*** buyruğu ile ilgili şöyle demiştir: Hayır yolunu, şer yolunu (göstermedik mi?).

Allah'u Teâlâ'nın: *'Şüphesiz Ki Ben, Sizin Bilmediğinizi Bilirim'* (Bakara 30) Buyruğu

817- Ali b. Büzeyme'den rivayet edildiğine göre Mücahid, 'Şüphesiz ki ben, sizin bilmediğinizi bilirim' buyruğu hakkında şöyle dedi: İblis'in ma'siyet (emre isyan) işleyeceğini bildi, onu bunun için yarattı.

Allah'u Teâlâ'nın: *'(Allah) İnsanların Bir Kısmını Hidayete Erdirdi. Bir Kısmına da Sapıklık Hak Oldu.'* (A'raf 30) Buyruğu

818- Ali b. Ebû Talha'dan rivayet edildiğine göre, İbn Abbas: ***'İlk defa sizi nasıl ki O yarattıysa yine O'na döneceksiniz. İnsanların bir kısmını hidayete erdirdi. Bir kısmına da sapıklık hak oldu.'*** buyruğuhakkında şöyle dedi: Allah'u Teâlâ Âdemoğullarını ilk yaratırken mü'min ve kafir olarak yarattı. Sonra şöyle buyurdu: ***"Sizi yaratan O'dur. Kiminiz kafir kiminiz de mü'mindir."*** (Teğabün 2) Kıyamet gününde de onları ilk yarattığı gibi mü'min ve kafir olarak diriltir.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Ölü İken, Kendisini (İman İle) Dirilttiğimiz.'* (En'am 122) Buyruğu:

819- Ali b. Ebû Talha'dan rivayet edildiğine göre Abdullah b. Abbas ***'Ölü iken...'*** âyeti hakkında şöyle dedi: Kendisi kafir ve dalalette iken kendisine hidayet verdiğimiz... (manasındadır). ***"Ve ona insanlar arasında yürüyebildiği bir nur verdiğimiz"*** (En'am 122) Nurdan maksat Kur'ân'dır; onu tasdik eden ve onunla amel eden ***"karanlıklar içinde kalan... gibi midir?"*** (En'am 122) Karanlıklar: Yani küfür ve dalalet.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Onu (İnsanı) Önünden ve Arkasından Takip Edenler, Allah'ın Emriyle Onu Koruyan (Melekler) Vardır.'* (Ra'd 11) Buyruğu

820- İkrime'den rivayet edildiğine göre İbn Abbas: ***"Onu önünden ve arkasından takip edenler, Allah'ın emriyle onu koruyanlar vardır."*** (Ra'd 11) buyruğu hakkında şöyle der: Kader geldiğinde o melekler ondan ayrılıp yalnız bırakırlar.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Bilin Ki Allah, Kişi İle Kalbi Arasına Girer.'* (Enfal 24) Buyruğu

821- Said b. Cübeyr'den rivayet edildiğine göre İbn Abbas: ***'Bilin ki Allah, kişi ile kalbi arasına girer.'*** âyeti ile alakalı olarak şöyle demiştir: 'Kişi ile küfür arasına' (İbn Fudayl'ın rivayetine göre) 'Kişi ile Allah'a itaat' arasına girer.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Onlar İhtilaf Etmeye Devam Edeceklerdir. Rabbinin Merhamet Ettikleri Müstesna...'* (Hud 118- 119)

822- Ali b. Ebû Talha'dan rivayet edildiğine göre İbn Abbas: ***'Onlar ihtilaf etmeye devam edeceklerdir. Rabbinin merhamet ettikleri müstesna.'*** âyeti hakkında şöyle demiştir: İki fırkadırlar: Bir fırka vardır ki onlara rahmet eder, ihtilaf etmezler. Bir fırka da vardır ki onlara rahmet etmez, ihtilaf ederler. Kimisi said kimisi de bedbahttır.

823- Mansur b. Abdurrahman'dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Hasan el-Basri'ye dedim ki: ***"Onlar ihtilaf etmeye devam edeceklerdir. Rabbinin merhamet ettikleri müstesna."*** Ne demektir? dedi ki: Türlü türlü dinlere inanarak ihtilaf etmişler. Rabbinin merhamet ettikleri müstesnadır, onlar ihtilaf etmemişlerdir. Dedim ki: ***"Zaten onları bunun için yarattı."*** (Hud 119) ... Ne demek? dedi ki: Bunları cenneti, şunları da ateş için... Bunları rahmeti, şunları da azabı için yaratmıştır.

824- Eşheb anlattı, dedi ki: İmam Malik'e 'Onlar ihtilaf etmeye devam edeceklerdir. Rabbinin merhamet ettikleri müstesna' âyetini sordum. Dedi ki: 'Onları, bir fırka cennete, bir fırka da cehenneme girmek üzere yarattı.'

Allah'u Teâlâ'nın: *'Allah'a Ortak Koşanlar Şöyle Diyecekler: Eğer Allah Dileseydi Biz De Allah'a Ortak Koşmazdık, Babalarımız Da...'* (En'am 148) buyruğu İle *'Allah Dileseydi, Onlari Hidayette Birleştirirdi.'* (En'am 35) buyruğu

825- Ali b. Ebû Talha'dan rivayet edildiğine göre İbn Abbas: ***"Allah dileseydi biz de ortak koşmazdık..."*** buyruğu hakkında şöyle dedi: ***"Bunlardan önce gelenler de böyle yalanlamışlardı."*** (En'am 148) Arkasından şöyle dediler: ***"Allah dileseydi biz de ortak koşmazdık..."*** Onlar şöyle demişlerdi: 'İlahlarımız (putlarımız) bizi Allah'a yaklaştırır. Allah da onların yaklaştırmayacağını haber vermektedir.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Biz Onlara (Putlara) Ancak Bizi Allah'a Yaklaştırsınlar Diye İbadet Ediyoruz'* (Zümer 3) *'Allah Dileseydi Onlar Ortak Koşmazlardı.'* (En'am 107) *'Allah Dileseydi Onları Hidayette Birleştirirdi'* (En'am 35) Buyrukları

826- Tâvûs'tan rivayet edildiğine göre (dedi ki): Abdullah b. Abbas bir adamın 'şer (kötülük) kader ile değildir' dediğini işitti. Dedi ki: Bizimle kaderi inkâr edenler arasında: ***"Allah'a ortak koşanlar şöyle diyeceklerdir: 'Eğer Allah dileseydi biz de Allah'a ortak koşmazdık, babalarımız da... O dileseydi, elbette hepinizi hidayete erdirirdi."*** (En'am 148- 149) (Ayetlerin tamamını okudu) ve şöyle dedi: Acizlik de muvaffakiyet de 'kader' iledir.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Dileyen İman Etsin, Dileyen İnkâr Etsin'* (Kehf 29) Buyruğu

827- Ali b. Ebû Talha'dan rivayet edildiğine göre İbn Abbas: ***"Dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin'*** buyruğu hakkında; Bu, şu âyetin aynısıdır. ***"Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz."*** (İnsan 30) demiştir.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Yoksa Kalpleri Üzerinde Kilitleri mi Var'* (Muhammed 24) Buyruğu

828- Ebû Hazim'in Sehl b. Sa'd'dan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem): ***"Onlar Kur'ân'ı hiç düşünmezler mi? Yoksa kalpleri üzerinde kilitleri mi var."*** (Muhammed 24) âyetini okudu. Rasûlullah'ın yanında da bir genç oturuyordu. Genç dedi ki: Bilakis ey

Allah'ın Rasûlü! Kesinlikle kalpleri üzerinde kilitleri vardır. Onları ancak kilitleyen açabilir.

Ömer (radıyallâhu anh) halife olunca bu genci vali tayin etmek için arattı. Şöyle dedi: Bu sözü ancak akıl sahibi biri söyler.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Zaten Biz, Her Şeyi Apaçık Bir Önderde (Kitapta) Sayıp Tesbit Etmişizdir.'* (Ya-Sin 12) Buyruğu

829- Mansur'dan rivayet edildiğine göre Mücahid: 'Zaten biz her şeyi apaçık bir önderde...' buyruğu hakkında: Ümmül-Kitap (kitapların anası) da (manasındadır) demiştir.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Allah Dilediğini Siler, Dilediğini Olduğu Gibi Bırakır. Kitabın Anası (Levh-i Mahfuz) O'nun Katındadır.'* (Ra'd 39) Buyruğu

830- Said b. Cübeyr'den rivayet edildiğine göre İbn Abbas: ***"Allah dilediğini siler, dilediğini olduğu gibi bırakır. Kitabın anası O'nun katındadır."*** buyruğu hakkında: 'Bedbahtlık, saadet ve ölüm' demiştir.

831- Ata b. Saib'den rivayet edildiğine göre Mücahid 'Allah dilediğini siler, dilediğini olduğu gibi bırakır' buyruğu hakkında şöyle dedi: Şüphesiz ki Allah (o sene) olacak her şeyi kadir gecesinde indirir. Kazalardan, ecellerden ve rızıklardan dilediğini siler. Bedbahtlık (hidayetten mahrumiyet) ve saadet (hidayet üzere olmak) müstesnadır. Bunlar sabittir, değişmezler.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Sana Bir İyilik Dokunursa Allah'tandır. Sana Bir Kötülük De Dokunursa Kendindendir.'* (Nisa 79) Buyruğu

832- Ali b. Ebû Talha'dan rivayet edildiğine göre İbn Abbas şöyle dedi: ***"De ki: Hepsi Allah'tandır. Bu kavme ne oluyor da neredeyse hiçbir sözü anlamıyorlar."*** (Nisa 78) İyilik de kötülük de Allah katındandır. İyilik, Allah'ın sana lütfu, nimeti. Kötülük de seni imtihanıdır.

833- Atıyye el-Avfi'den rivayet edildiğine göre İbn Abbas ***'Sana bir iyilik dokunursa Allah'tandır. Sana bir kötülük de dokunursa kendindendir.'*** buyruğu hakkında şöyle dedi: Bu Uhud savaşıyla alakalıdır. Diyor ki: Sana fetih (zafer) verdiysem bendendir. Bir belaya maruz kaldıysan da günahından dolayıdır. Bunların hepsini de sana ben takdir ettim.

834- Ebû Salih dedi ki: ***'Sana bir iyilik dokunursa Allah'tandır. Sana bir kötülük de dokunursa kendindendir.'*** Yani, günahın sebebiyledir. Bunu da sana ben takdir ettim.

835- Tâvûs dedi ki: 'Sana bir kötülük de dokunursa kendindendir.' ve onu ben sana takdir ettim.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Eğer Allah'ın Geçmişte Bir Yazısı Olmasaydı.'* (Enfal 68) *'İlk Defa O Sizi Yarattığı Gibi, Yine O'na Döneceksiniz.'* (A'raf 29) *'İşte Onlara Kitaptan (Yazılandan) Payları Erişecektir.'* (A'raf 37) Buyrukları

836- Said b. Cübeyr dedi ki: ***"Allah'ın geçmişte bir yazısı olmasaydı."*** Yani, Bedir ehline geçmişte yazılan saadet olmasaydı...

"İşte onlara yazılandan payları erişecektir." Yani, onlara geçmişte yazılan saadet.

"Sizi yarattığı gibi, yine O'na döneceksiniz." Yani, sizin üzerinize neyi yazdıysa öyle olacaksınız.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Biz Onu (İnkârı) Suçluların Kalplerine Böyle Yerleştirdik'* (Şuara 200) Buyruğu

837- Humeyd anlattı, dedi ki: Hasan el-Basri'ye ölmeden bir sene önce Kur'ân'ın hepsini okudum. Kur'ân'ı (kaderin varlığını) ispat üzere tefsir ediyordu. ***"Biz onu suçluların kalplerine böyle yerleştirdik."*** âyetini sordum. Dedi ki: Yani şirki.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Halbuki Onlar Sapasağlam İken Secde Etmeye Davet Ediliyorlardı.'* (Kalem 43) Buyruğu

838- Ali b. Ebû Talha'dan rivayet edildiğine göre İbn Abbas: ***"Halbuki onlar sapasağlam iken secde etmeye davet ediliyorlardı."*** âyeti hakkında şöyle dedi: Bunlar kafir olanlardı. Onlar dünyada emniyet halindeyken davet ediliyorlardı. Bugün de onlar korku halindeyken onları davet ediyor.

Sonra Allah'u Teâlâ dünyada da ahirette de şirk ehli ile ona itaat arasına girdiğini (engel olduğunu) haber vermiştir. Buyuruyor ki: ***"Çünkü onlar duyamaz."*** Bu ona itaattir. ***"ve göremezlerdi."*** (Hud 20)

Ahiret içinse şöyle buyurmuştur: ***"...Fakat güç yetiremeyecekler (secde edemeyecekler) gözleri korku ile dolu... bir halde"*** (Kalem 42- 43)

Allah'u Teâlâ'nın: *'Hayır! Şüphesiz ki Facirlerin Kitapları 'Siccin'dedir'* Buyruğu

839- Hasif'ten rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Mücahid, Muhammed b. Ka'b el-Kurazi'ye sordu, ben de yanında bulunuyordum: ***"Şüphesiz ki facirlerin kitapları Siccin'dedir."*** ne demek? dedi ki: Muhammed b. Ka'b şöyle dedi: Allah'u Teâlâ facirlerin kitabını yazıp yerin dibine yerleştirmiştir. Onlar o kitapta üzerlerine yazılanlarla amel ederler.

Ebrarın da kitabını yazıp İlliyyin'e yerleştirmiştir. Onlar o kitapta üzerlerine ne yazıldığını bilsinler diye getirilirler.

840- Mücahid'den rivayet edildiğine göre İbn Abbas şöyle dedi: ***"Ebû Leheb'in elleri kurusun"*** (Mesed 1) Levh-i Mahfuz'da kalemin yazdığı şekilde...

Allah'u Teâlâ'nın: *'Halbuki Sen Onların Arasındayken Allah, Onlara Azab Edecek Değildir.'* (Enfal 33) Buyruğu

841- Ali b. Ebû Talha'dan rivayet edildiğine göre İbn Abbas: ***'Sen onların arasındayken Allah, onlara azap edecek değildir.'*** âyeti hakkında şöyle dedi: Allah kavimlere peygamberler arasında bulunuyorken azap etmez. Onları onların arasından çıkarır (sonra azap indirir). Sonra şöyle buyurdu: ***"Onlar istiğfarda bulunurken de Allah onlara azap edecek değildir."*** (Enfal 33) Diyor ki: Allah'ın ezeli ilminde imana gireceği kimselere. İstiğfar burada iman manasındadır. Kafir hakkında da şöyle diyor: ***"Allah murdar olanı temiz olandan ayırmadıkça mü'minleri üzerinde bulunduğunuz durumda bırakacak değildir."*** (Al-i İmran 179) Böylece saadet ehlini şekavat (bedbahtlık) ehlinden ayırt eder.

Şöyle de buyurdu: ***"Allah onlara niçin azap etmesin ki?"*** (Enfal 34) Allah Bedir savaşında onları kılıçla azap etmiştir. (Cezalandırmıştır.)

Allah'u Teâlâ'nın: *'Biz Onların Önlerine De Bir Set, Arkalarına da Bir Set Yaptık'* (Yasin 9) Buyruğu

842- İbn Ebi Necih'ten rivayet edildiğine göre Mücahid: ***'Biz onların önlerine de bir set, arkalarına da bir set yaptık.'*** 'Yani hakka ulaşmalarını engelleyen' manasındadır, demiştir.

843- İbn Ebi Necih'ten rivayet edildiğine göre Mücahid: ***"Biz kalpleri üzerinde pervaneler koyduk."*** (En'am 25) dedi ki: İçinde okları saklayan ok sandığı gibi.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Hatırla Ki Rabbin Âdemoğullarının Sulblerinden Zürriyetlerini Almış, Onları Kendilerine Şahit Tutarak: 'Ben Sizin Rabbiniz Değil Miyim? (Dedi De) Onlar Da: Bilakis (Sen Bizim Rabbimizsin). Şahit olduk. Bu, kıyamet gününde 'biz bundan habersizdik' dememeniz içindir."*(A'raf 172) Buyruğu

844- Müslim b. Yesar el-Cüheni'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Ömer b. Hattab'a şu âyet soruldu: ***"Hatırla ki Rabbin Âdemoğullarının sulblerinden zürriyetlerini almış, onları kendilerine şahit tutarak: Ben sizin Rabbiniz değil miyim? (dedi de) Onlar da: Bilakis (Sen bizim Rabbimizsin). Şahit olduk. Bu, kıyamet gününde 'biz bundan habersizdik' dememeniz içindir."*** (A'raf 172)

845- Ömer b. Hattab dedi ki: Rasûlullah'a bu âyet sorulurken dinledim, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Muhakkak ki Allah, Âdemi yarattı, sonra sağ (eliyle) sırtına mesh etti. Oradan zürriyetini çıkardı.' Şöyle dedi: Bunları cehennem için yarattım. Onlar cehennem ehlinin amelini işlerler. Bir adam dedi ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Peki ne diye amel ediyoruz? Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: 'Allah bir kulu ateş için yaratmışsa ona ateş ehlinin amelini işletir. Nihayetinde de cehenneme koyar.'[223]

846- Ebû'l-Aliye'den rivayet edildiğine göre, Ubey b. Ka'b: ***"Hatırla ki Rabbin, Âdemoğullarının sulblerinden zürriyetlerini almış, onları kendilerine şahit tutarak 'Ben sizin Rabbiniz değil miyim' (dedi de) Onlar: 'Tabi ki sen bizim rabbimizsin, şahit olduk' dediler. Bu, kıyamet gününde 'Şüphesiz biz bundan habersizdik' dememeniz içindir. Veya: 'Daha önce sadece atalarımız ortak koşmuşlardı. Biz de onlardan sonra gelen bir nesiliz. Şimdi hakkı batıl görenlerin yüzünden bizi helak mı edeceksin' dememeniz içindir."*** (A'raf 172- 173) âyeti hakkında şöyle dedi: O gün onların hepsini, kıyamete kadar gelecek herkesi topladı. Onları çift çift yapıp önüne koydu. Sonra onlardan A'raf 172-173'teki ahit ve misakı aldı. Sonra şöyle dedi: Ben sizin hakkınızda yedi kat

223 Ebû Davud, Sünnet 16, Tirmizî, Tefsir 7/2, Muvatta, Kader 2, Müsned c.1 s.44

göğü, yedi kat yeri şahit tutuyorum. Babanız Âdem'i de hakkınızda şahit tutuyorum: Kıyamet günü: ***'biz bundan habersizdik'*** dememeniz için.

Şunu bilin ki: Benden başka ilah benden başka rabb yoktur. Hiçbir şeyi bana ortak koşmayın. Ben de size peygamberler göndereceğim. Size bu ahdimi bu sözümü hatırlatacaklar. Size kitap da indireceğim.

O gün hepsi itaat edeceklerini ikrar ettiler. Babaları Âdem de yukarı kaldırıldı ve onlara baktı. Aralarında fakirler bulunduğunu gördü. Peygamberlerin de aralarında kandil gibi parıldadıklarını gördü. Onlardan risalet ve nübüvvet konusunda özel bir ahid de alındı: Allah'u Teâlâ'nın şu buyruğunda zikrettiği: ***"Hani bir zaman biz, peygamberlerden ahitlerini almıştık. Senden, Nuh'tan, İbrahim'den, Musa'dan ve Meryem'in oğlu İsa'dan da. Evet biz onlardan pek sağlam bir ahit almıştık."*** (Ahzap 7)

Diğer ahit de Allah'ın şu buyruğudur: ***"Hakka yönelerek yüzünü dine çevir. Allah'ın insanları, üzerinde yarattığı ilk fıtrata... Allah'ın yaratışında bir değişiklik yoktur."*** (Rum 30)

Bu konuda şöyle de buyurur: ***"Bu da önceki uyarılardan bir uyarıdır."*** (Necm 56) Ahitlerini önceki uyarılardan almıştır.

Yine buyuruyor ki: ***"Onların çoğunda ahde vefa bulmadık. Bilakis çoğunu fasıklar olarak bulduk."*** (A'raf 102)

Buyuruyor ki: ***"Biz, Nuh'tan sonra da kavimlerine peygamberler gönderdik. Onlar apaçık delillerle geldiler. Ancak onlar, daha önce yalanladıklarına iman edecek değillerdi."*** (Yunus 74)

O'nun rububiyetini ikrar ettikleri gün O'nun ilminde kimin yalanlayacağı kimin tasdik edeceği belliydi. Âdemoğullarından söz ve ahit alınan ruhlardan biri de İsa (aleyhisselâm)'dı. Allah o ruhu Meryem (aleyhisselâm)'a gönderdi. Kendisi ***"(Meryem) ailesinden doğu tarafındaki bir yere çekilmişti... Ailesiyle kendisi arasına bir perde çekmişti. Biz ona ruhumuzu gönderdik de o, Meryem'e tam bir insan şeklinde göründü, Meryem dedi ki: Şüphesiz ben senden Rahman olan Allah'a sığınırım. Eğer takva sahibi isen bana dokunma. O da dedi ki: Ben Rabbinin elçisiyim, sana bir erkek çocuk bağışlamam için (gönderdi). (Meryem) dedi ki: Bana hiçbir beşer dokunmadığı ve ben iffetsiz bir kadın***

da olmadığım halde benim nasıl oğlum olabilir'... Böylece Meryem İsa'ya gebe kaldı." (Meryem 16- 22) Ubey dedi ki: Onunla konuşan da İsa'nın ruhuydu.

847- Ali b. Ebû Talha'dan rivayet edildiğine göre İbn Abbas şöyle dedi: ***"Hani Rabbin Âdemoğullarının sulbünden zürriyetlerini almıştı..."*** (A'raf 172) Muhakkak ki Allah, Âdem'i yarattı sonra sulbünden zürriyetini zerreler halinde çıkardı. Onlara şöyle dedi: Rabbiniz kim? dediler ki: Rabbimiz Allah'tır. Sonra onları tekrar sulbüne iade etti. Kıyamete kadar onlardan ne biri artar ne biri eksilir.

848- Mücahid'in İbn Ömer'den rivayet ettiğine göre şöyle dedi: ***'Hani Rabbin Âdemoğullarının sulbünden zürriyetlerini almıştı.'*** Tarağın saçları taradığı gibi (ayrıştırıp çıkarmıştı).

849- Said b. Müseyyeb'in Ebû Hureyre'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Doğan kimse bu fıtrat üzere doğar. Sonra ana babası onu Yahudileştirir, Hristiyanlaştırır veya Mecusileştirir. Nitekim hayvan da yavrusunu kâmil (azaları yerinde) doğurur. Hiç kulağı kesik bir yavru gördünüz mü?'[224]

Dedi ki: Sonra Ebû Hureyre şöyle dedi: Dilerseniz şu âyeti okuyun: ***"Allah'ın insanları yarattığı ilk fıtrat üzerine..."*** (Rum 30)

850- Humeyd b. Abdurrahman'ın Ebû Hureyre'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Her doğan çocuk fıtrat üzere doğar. Sonra anne babası onu Yahudi veya Hristiyan veya Mecusi yaparlar.'

851- Evzai dedi ki: Bu da kaza ve kader iledir.

852- Evzai anlattı, dedi ki: Zührî anlattı, dedi ki: Humeyd b. Abdurrahman anlattı, dedi ki: Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Her doğan çocuk fıtrat üzere doğar. Sonra anne babası onu Yahudi veya Hristiyan veya Mecusi yaparlar.' Evzai diyor ki: O'nu Allah'ın ilminden çıkaramazlar. (Yani yaptıkları Allah'ın ilmi dışında bir şey değildir.) Vardıkları son da Allah'ın ilmindedir.

224 Buhârî, Cenaiz 79, 92, Tefsir 30/1, Kader 3, Müslim, Kader 22, 24, Ebû Davud, Sünnet 17, Muvatta. Cenaiz 53, Müsned c.2 s.233, 275, 315, 347, 393

853- Hemmam b. Münebbih'in Ebû Hureyre'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Doğan (her çocuk), bu fıtrat üzere doğar. Sonra anne babası onu Yahudi veya Hristiyan veya Mecusi yaparlar. Tıpkı hayvanın doğurduğu yavru gibi. Doğarken kulakları kesik bir yavru hiç gördünüz mü? Ancak siz onun kulaklarını kesersiniz de o kesik kulaklı olur.'

Dediler ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Küçükken ölenler için ne dersin? Buyurdu ki: Allah onların ne şekilde amel edeceklerini en iyi bilendir.

854- A'rac'ın Ebû Hureyre'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Her doğan çocuk fıtrat üzere doğar. Sonra anne babası onu Yahudi veya Hristiyan yaparlar. Tıpkı develerin doğurduğu yavrular gibi doğurduğunda azaları mükemmeldir. Hiç kulağı kesik doğan yavru gördünüz mü?

Dediler ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Küçükken ölenler için ne dersin? Buyurdu ki: Onların (yaşasalardı) ne amel işleyeceklerini Allah daha iyi bilir.

855- Hasan'ın Cabir b. Abdullah'tan rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Her doğan çocuk fıtrat üzere doğar. Tâ ki dili meramını anlatacak yaşa gelinceye kadar. Ondan sonra ya şükredenlerden veya nankör (inkârcı) lardan olur.'

856- İbn Vehb anlattı, dedi ki: Malik'ten dinledim: Kendisine şöyle denildi: Heva ehli bu hadisi delil gösteriyorlar. Malik dedi ki: Ben de hadisin sonuyla onların aleyhine delil getiririm, şöyle ki:

Dediler ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Küçükken ölenler için ne dersin? Buyurdu ki: Onların ne amel işleyecek olduklarını Allah bilir.

857- Haccac b. Minhal anlattı, dedi ki: Hammad b. Seleme'nin 'Her doğan çocuk fıtrat üzere doğar' hadisini izah ederken şöyle dediğini işittim: Bu husus, bize göre atalarının sulbündeyken onlardan ***"Ben sizin Rabbiniz değil miyim?"*** (A'raf 172) şeklinde aldığı ahit üzeredir. Nitekim onlar bu suale ***'Elbette ki sen bizim Rabbimizsin'*** diye cevap vermişlerdir.

Allah'u Teâlâ'nın: *'(İblis Dedi ki:) Rabbim! Beni İğva Ettiğinden Dolayı...'* (Hicr 39) Buyruğu

858- Ali b. Ebû Talha'dan rivayet edildiğine göre İbn Abbas şöyle dedi: 'İğva ettiğinden' dalalete sürüklediğinden manasındadır.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Allah'ın da Bilerek Saptırdığı'* (Casiye 23) Buyruğu

859- İbn Abbas dedi ki: Allah onu ezeli ilminde saptırmıştır.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Allah'a Karşı (Hiç Kimseyi) Fitneye Sürükleyemezsiniz'* (Saffat 162) Buyruğu

860- İbn Abbas dedi ki: Siz saptıramazsınız. Ben de sizlerden ancak hakkında cehenneme gireceğine hükmettiklerimi saptırırım.

861- Ömer b. Zerr dedi ki: Ömer b. Abdulaziz'in şöyle dediğini işittim: Allah kendisine isyan edilmemesini dileseydi İblis'i yaratmazdı. Nitekim size tafsilatlı bir şekilde beyan etmiştir: ***"Kimseyi fitneye düşüremezsiniz"*** (Saffat 162) Ancak cehenneme gireceği takdir edilenleri...

862- Halid anlattı, dedi ki: Hasan el-Basri'ye dedim ki: Âdem burası için mi yaratıldı? Yani gökyüzü mü yoksa yeryüzü mü?

Dedi ki: Hayır! Yeryüzü için yaratıldı.

Diyor ki: Dedim ki: Ne dersin, Âdem hata işlemekten uzak dursaydı Cennet'te kalır mıydı? dedi ki: Subhanallah! O hatayı işlememe imkanı var mıydı? diyor ki: Dedim ki: Ey Ebû Said! Peki Allah'ın ***"Allah'a karşı hiç kimseyi fitneye sürükleyemezsiniz"*** (Saffat 162) buyruğu? dedi ki: Siz dalalete düşüremezsiniz. Ancak cehenneme gireceği takdir edilenleri...

Allah'u Teâlâ'nın: *'Sizi Denemek İçin Hayırla ve Şerle İmtihan Ederiz.'* (Enbiya 35) Buyruğu

863- Ali b. Ebû Talha'dan rivayet edildiğine göre İbn Abbas şöyle dedi: Sizleri varlık ve darlıkla, sıhhat ve hastalıkla, zenginlik ve fakirlikle, helal ve haramla, itaat ve ma'siyetle, hidayet ve dalaletle imtihan ederiz.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Onlar Sağırdırlar, Dilsizdirler, Kördürler'* (Bakara 19) Buyruğu

864- İbn Abbas dedi ki: Hidayeti işitmezler, görmezler, kavramazlar.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Bizi Muttakilere Önder Kıl'* (Furkan 74) Buyruğu

Hidayete yol gösteren önderler kıl. Bizi saptıran önderler olmaktan muhafaza et. Çünkü Allah bedbahtlar hakkında şöyle buyurmuştur: **"Biz onları cehenneme götüren önderler kıldık."** (Kasas 41)

Allah'u Teâlâ'nın: *'Hani Bir Zaman Biz, Peygamberlerden Ahitlerini Almıştık...'* (Ahzab 7) Buyruğu

865- İmam Ahmed b. Hanbel'in talebesi Ebû Bekir Muhammed b. Ahmed b. Haccac el-Mervezi anlattı, dedi ki: Ebû Abdullah Ahmed b. Hanbel'in ***"Hani bir zaman peygamberlerden ahitlerini almıştık."*** (Ahzab 7) buyruğu hakkında şöyle dediğini işittim: Bu âyet Kaderiye'nin aleyhine delildir. Buyuruyor ki: ***'Senden, Nuh'tan'*** Rasûlullah'ı Nuh'tan önce zikretmiştir. Bu onların aleyhine delildir. (Çünkü zaman olarak Nuh, peygamberimizden önce gelmiştir. Ancak ahit alma konusu anlatılırken Nuh'tan önce zikredilmiştir. Bu da Allah'ın ezeli ilmine delalet eder ki: kader zaten budur).

Allah'u Teâlâ'nın: *'Veya 'Allah Beni Hidayete Erdirseydi...'* (Zümer 57) Buyruğu

866- Ali b. Talha'dan rivayet edildiğine göre İbn Abbas şöyle dedi:

"Tâ ki kişi: Allah'a karşı işlediğim kusurlardan dolayı vay halime! Gerçekten ben alay edenlerdendim' demesin. Veya 'Eğer Allah beni hidayete erdirseydi, elbette ben de muttakilerden olurdum' demesin. Yahut azabı gördüğü zaman: Keşke benim için bir daha dönüş olsaydı da, iyilik yapanlardan olsaydım' demesin." (Zümer 56-58) Burada Allah'u Teâlâ, dünyaya geri gönderilseler dahi yine hidayete ulaşmaya güç yetiremeyeceklerini haber vermiştir. Buyuruyor ki: ***"Şayet tekrar döndürülmüş olsalar da elbette ki kendilerine yasaklanan şeylere mutlaka dönerlerdi."*** (En'am 28)

"Biz onların kalplerini ve gözlerini ters çeviririz de ilk defa iman etmedikleri gibi (mucizeden sonrada iman etmezler.)" (En'am 110)

867- İbn Abbas diyor ki: Onlar dünyaya geri döndürülseler, ilk hayatlarında nasıl imanla aralarına bir engel girdiyse yine bu sefer de bir engel olacaktır.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Eğer Biz Onlara Melekler İndirseydik, Ölüler Kendileriyle Konuşsaydı ve Her Şeyi Karşılarında Toplasaydık...'* (En'am 111) Buyruğu

868- İbn Abbas dedi ki: Bunların hepsini gözleriyle görselerdi.

"***İman edecek değillerdi***" (En'am 111) Bunlar şekavat (bedbahtlık) ehli olanlardır.

"***Ancak Allah dilerse***" (En'am 111) Bunlar da saadet ehlidir. Allah'ın ezeli ilminde imana gireceklerini bildiği kimseler.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Âlemlerin Rabbi Olan Allah Dilemedikçe Siz Dileyemezsiniz'* (Tekvir 29) Buyruğu

869- Rabi' b. Habib anlattı, dedi ki: Zeyd b. Eslem şöyle dedi: Allah'a yemin olsun ki; Kaderiye mezhebine mensup olanlar, ne Allah'ın ne cennet ehlinin (hatta) ne cehennem ehli ne de kardeşleri İblisin dediğini dediler: Çünkü Allah'u Teâlâ şöyle buyurdu:

"***Âlemlerin Rabbi olan Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz.***" (Tekvir 29)

Melekler dediler ki: ***"Bize öğrettiklerin dışında bizim hiçbir ilmimiz yoktur."*** (Bakara 32)

870- Şuayb dedi ki: ***"Rabbimiz Allah'ın dilemesi müstesna, sizin dininize dönmemiz bizim için olacak şey değildir."*** (A'raf 89)

Cennet ehli dediler ki: ***"Bizi buna (hidayete) erdiren Allah'a hamdolsun. Eğer Allah bizi doğru yola sevk etmeseydi, biz doğru yolu bulamazdık."*** (A'raf 43) Cehennem ehli de dediler ki: ***"Bize bedbahtlığımız galip geldi."*** (Mü'minun 106)

İblis de dedi ki: ***"Rabbim, beni saptırdığından dolayı."*** (Hicr 39)

871- Rebi' diyor ki: Şafiî'nin şöyle dediğini işittim: (Önünde kader hakkında tartışan insanlar vardı.) İnsanın -şirk müstesna- Allah'ın huzuruna her günahla çıkması bu tür bidatlerle çıkmasından daha hayırlıdır.

Şafiî (devamla) şöyle dedi: Allah'u Teâlâ kitabında, meşietin (dilemenin) kullara değil, kendisine ait olduğunu belirtmiştir. Meşiet de Allah'ın iradesidir.

Allah'u Teâlâ buyuruyor ki: ***"Âlemlerin Rabbi olan Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz."*** (Tekvir 29) Kullarına, meşietin kendisine ait olduğunu haber vermiştir.

Nitekim kendisi kaderi kabul eden biriydi.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Her İnsanın Kaderini Boynuna Bağlı Kıldık'* (İsra 13) Buyruğu

Mücahid diyor ki: Boynunda duran kitabında bedbaht mı, saadet ehli mi olduğu yazılıdır.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Allah Bir Kimsenin Fitneye Düşmesini Dilerse, Senin Allah'a Karşı Ona Yapacağın Hiç Bir Şey Yoktur'* (Maide 41) Buyruğu

872- Ali b. Ebû Talha'dan rivayet edildiğine göre İbn Abbas şöyle dedi: Allah bir kimsenin dalaletini (dalalette olmasını, kalması, düşmesini) dilerse, senin Allah'a karşı ona bir faydan olmaz.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Şüphesiz Ki Bu, Bir Kitaptır. Gerçekten Bu Allah'a Pek Kolaydır'* (Hacc 70) Buyruğu

873- Hişam b. Sa'd anlattı, dedi ki: Süleyman b. Cafer el-Kureşi anlattı, şöyle dedi: Bize ulaştığına göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle diyordu: Zamanın sonuna doğru kaderle alakalı bir kapı açılacak. Onu hiçbir şey kapatamayacak.' O zaman şöyle demeniz yeterli olacaktır: ***"Bilmez misin ki Allah gökte ve yerde olanları bilir. Şüphesiz ki bu, bir kitapta (yazılı)dır. Gerçekten bu, Allah'a pek kolaydır."*** (Hacc 70)

Allah'u Teâlâ'nın: *'Şimdi Sizin Kafirleriniz Bunlardan Daha mı Hayırlıdır?'* (Kamer 43) Buyruğu

874- Miksem'den rivayet edildiğine göre İbn Abbas şöyle dedi:

Necran Hristiyanlarının liderleri olan el-Akib ve es-Seyyid gelmişlerdi. Rasûlullah'ın huzurunda kaderle alakalı çok ileri geri konuştular. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) de susmuş onlara cevap vermiyordu. Nihayet kalkıp gittiler. Bunun üzerine Allah'u Teâlâ şu âyetleri indirdi: ***"Şimdi sizin kafirleriniz bunlardan daha mı hayırlıdır?"*** Sizden önce Allah'ın âyetlerini inkâr edenler, yalanlayanlar.

"Yoksa sizin için (ilahi) kitaplarda bir beraat mı var?" (Kamer 43) İlk indirilen kitapta... ***"Yoksa onlar: 'Biz zafere ulaşan bir topluluğuz' mu diyorlar. Yakında o topluluk hezimete uğrayacak ve arkalarını dönüp kaçacaklardır. Hayır, doğrusu onlara vaad edilen vakit kıyamettir. Kıyamet ise daha büyük bir felakettir ve daha acıdır. Muhakkak ki suçlular, sapıklıkta ve çılgın bir ateşin içindedirler. O gün onlar cehennemin ateşine, yüzüstü sürüklenirler ve onlara: 'Tadın 'Sekar' cehennemini' denir. Şüphesiz ki biz, her şeyi bir takdirle yaratmışızdır. Emrimiz ancak tek bir emirdir. Göz kırpması kadardır (Hemen yerine gelir). Yemin olsun ki, biz sizin benzerlerinizi helak ettik."*** (Kamer 44- 51) Sizden önce kaderi yalanlayıp inkâr edenleri...

"Hiç düşünüp öğüt alan var mı?" (Kamer 51) ***"Yaptıkları her şey kitaplarda mevcuttur. Küçük büyük hepsi satır satır yazılmıştır."*** (Kamer 52- 53)

İbn Abbas diyor ki: Bunun üzerine Rasûlullah geldi ve minbere çıktı. Allah'a hamd etti O'nu layıkıyla övdü. Sonra sağ elini açıp şöyle dedi: Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Rahman ve Rahim olan Allah'tan cennet ehline dair yazılmış bir kitaptır. Bu kitapta cennet ehlinin isimleri, baba adları, kabileleri, aşiretleri yazılıdır. Başından sonuna kadar nesepleri yazılıdır. Ne eksilirler ne artırılırlar. Rabbiniz bu işi bitirmiştir.

Bazen saadet ehli olanlar, bedbahtların yolunu tutarlar, nihayet şöyle denir: 'Sanki bunlar onlardır (bedbahtlardır). Evet, evet bunlar onlardır. Onlara ne kadar benziyorlar. Yok, yok bunlar kesinlikle onlardır. Ancak Allah'ın ezeli ilminde onlar için yazdığı saadet onları, bedbahtların yolundan çevirir, cennet ehlinin amelini işlemeye başlarlar. Ölümünden bir sağımlık zaman öncesi kadar istediği amelle cennete girer(ler).

Bazen de bedbaht olanlara, saidlerin yolunu tutturur. Nihayet şöyle denir: Sanki bunlar onlardır (saidlerdir). Evet, evet bunlar onlardır. Onlara ne kadar da benziyorlar. Yok, yok bunlar kesinlikle onlardır. Ancak Allah'ın ezeli ilminde yazılı olan, onları saidlerin yolundan çevirir, cehennem ehlinin amelini işlerler. Ölümünden bir sağımlık zaman öncesi kadar işlediği amelle cehenneme girer(ler).

Cennet ehli olan, cehennem ehlinin amelini işlese de ömrünü cennet ehlinin ameliyle bitirir. Cehennem ehli olan da cennet ehlinin amelini işlese de ömrünü cehennem ehlinin ameliyle bitirir.

Ardından Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Ameller nihayetine göredir.'[225]

Allah'u Teâlâ'nın: *'Ben Cinleri ve İnsanları Yalnız Bana Kulluk Etsinler Diye Yarattım.'* (Zariyat 56) Buyruğu

875- Ata'dan rivayet edildiğine göre İbn Abbas şöyle dedi: Bana itaat veya ma'siyet, bedbahtlık veya saadet üzere yaratmam...

876- Ebû Hassan el-A'rac'ın Abdullah b. Mes'ud'dan rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Allah'u Teâlâ Zekeriya oğlu Yahya'yı annesinin karnında mü'min olarak yarattı. Firavun'u da annesinin karnında kafir olarak yarattı.'[226]

877- Naciye b. Ka'b'ın Abdullah b. Mes'ud'dan rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Allah'u Teâlâ Zekeriya oğlu Yahya'yı annesinin karnında mü'min olarak yarattı. Firavun'u da annesinin karnında kafir olarak yarattı.'

3. Cüzün Sonu

---

225 Bu lafzı Buhârî, Kader 5, Rikak 33, Tirmizî, Kader 4, Müsned c.5 s.335 rivayet etmişlerdir.

226 Taberânî, el-Mu'cem el-Kebir c.10 s.224, İbn Adiy el-Kâmil fid-Duafa c.7 s.442, el-Elbani, Silsilet'ul ahadis es-Sahiha c.4 s.447

4. CÜZ:

EHLİ SÜNNET VE'L-CEMAAT'İN 'KADER' HAKKINDAKİ ITİKÂDI

Allah'u Teâlâ'nın: *'İşte Bunlar Kendilerini Hüsrana Uğratanlardır.'* (Hud 21)

878- Ali b. Ebû Talha'dan rivayet edildiğine göre İbn Abbas şöyle dedi: ***"Kıyamet günü kendilerini ve ailelerini zarara sokanlardır."*** (Zümer 15) Bunlar, Allah'ın cehennem için yarattığı, cehennemi de kendileri için yarattığı kafirlerdir. Dünya ellerinden kayıp gitmiş, cennet de onlara haram kılınmıştır. Allah'u Teâlâ'nın buyurduğu gibi ***"O, dünyayı da ahireti de kaybetmiştir."*** (Hacc 11)

Allah'u Teâlâ'nın: *'De ki: Eğer Duanız Olmasa Rabbim Size Ne Diye Değer Versin'* (Furkan 77)

879- İbn Abbas dedi ki: ***'İmanınız olmasa'*** manasındadır. Allah kafirlere, onlara ihtiyacı olmadığını haber vermiştir. Çünkü onları mü'min olarak yaratmamıştır. Eğer onlara bir değer verseydi, mü'minlere sevdirdiği gibi onlara da imanı sevdirirdi.

Allah'u Teâlâ'nın: *'Şüphesiz ki Kafir Olanları Uyarsan da Uyarmasan da Birdir, İman Etmezler'* (Bakara 6)

880- Ali b. Ebû Talha'dan rivayet edildiğine göre İbn Abbas şöyle dedi:

"Şüphesiz ki kafir olanları uyarsan da uyarmasan da birdir, iman etmezler." (Bakara 6)

"Allah dileseydi onları hidayette birleştirirdi." (En'am 35)

"Kimi de saptırmak isterse, göğsünü daraltıp sıkar." (En'am 125)

"...Allah dilemedikçe yine de iman edecek değillerdi." (En'am 111)

"Allah'ın izni olmadıkça hiçbir kimsenin iman etmesi mümkün değildir." (Yunus 100)

"Eğer dileseydik mutlaka her nefse hidayetini verirdik." (Secde 13)

"Eğer rabbin dileseydi, yeryüzündekilerin hepsi topyekün (mutlaka) iman ederlerdi." (Yunus 99)

"Biz onların boyunlarına çenelerine kadar dayanan demir halkalar geçirdik." (Yasin 8)

"Kalbini bizi zikretmekten gaflete düşürdüğümüz." (Kehf 28)

"Onlardan bir kısmı bedbaht bir kısmı saiddir." (Hud 105)

Ve benzeri âyetler:

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) insanların hepsinin iman etmesini, hidayette kendisine tabi olmalarını çok istiyordu. Ancak Allah kendisine; ilk kitapta Allah'ın kendilerine saadet yazdıklarından başkasının iman etmeyeceğini, ilk kitapta Allah'ın kendilerine bedbahtlık yazdıklarından başkasını saptırmayacağını haber vermiştir. Sonra da peygamberine şöyle demiştir:

"Mü'min olmuyorlar diye neredeyse kendini helak edeceksin." (Şuara 3)

Sonra da şöyle demiştir: ***"Eğer dilersek onların üzerine gökten bir âyet (mucize) indiririz de, boyunları o mucizeye devamlı eğilenler olurlar."*** (Şuara 4) Sonra da şöyle demiştir:

"Allah'ın insanlara açacağı herhangi bir rahmeti alıkoyup tutacak yoktur. Tuttuğunu da ondan sonra salıverecek yoktur." (Fatır 2)

Yine buyuruyor ki:

"Bu hususta senin elinde bir şey (yetki) yoktur." (Al-i İmran 125) ***"O, her şeyi yaratmış ve belli bir ölçüye göre takdir etmiştir."*** (Furkan 2)

881- Ebû Abdurrahman el-Hubli'den rivayet edildiğine göre Abdullah b. Amr şöyle dedi: Rasûlullah'ın şöyle buyurduğunu işittim:

'Allah'u Teâlâ mahlukatın kaderini, gökleri ve yeri yaratmadan elli bin yıl önce yazmıştır. Arşı da suyun üzerindedir.'[227]

227 Müslim, Kader 16, Buhârî, Bed'ul-Halk 1, Tirmizî, Tefsir 5/3, 11/9, Müsned c.2 s.313, c.4 s.431

882- Amr b. Müslim'den rivayet edildiğine göre Tâvûs şöyle dedi: Rasûlullah'ın Ashâbından çok sayıda insana yetiştim, diyorlardı ki: 'Her şey kader iledir.' Abdullah b. Amr'ın da şöyle dediğini işittim: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Her şey kadere göredir. Hatta acizlik de çalışkan olmak da.'[228]

883- A'rac'ın Ebû Hureyre'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Kuvvetli mü'min Allah katında zayıf olan (aciz, tembel) mü'minden hayırlı ve sevimlidir. Hepsinde de hayır vardır. Faydalı olan şeylerin hırslısı ol. Allah'tan yardım iste ve aciz davranma. Bir musibete uğradığında da 'Keşke ben şöyle şöyle yapsaydım' deme. Ancak şöyle de: 'Allah'ın kaderidir, Allah dilediğini yapar' Çünkü 'keşke, şayet' şeytanın ameline kapı açar.'[229]

884- A'rac'ın Ebû Hureyre'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Muhakkak ki adak, Âdemoğluna Allah'ın kaderinde belirlemediği hiçbir şeyi takdir etmez. Ancak adak, kadere muvafık gerçekleşir. Cimrinin malından çıkarmak istemediğini çıkartır.'[230]

885- Tâvûs'tan rivayet edildiğine göre, Ebû Hureyre'nin şöyle dediğini işitmiş: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

'Âdem'le Musa münazara ettiler. Musa dedi ki: Ey Âdem! Sen bizim babamızsın. Bizi cennetten çıkardın!

Âdem de dedi ki: Ey Musa! Allah seni kelamına mazhar kılmakla seçti. Senin için Tevrat'ı eliyle yazdı. Beni yaratmadan 40 yıl önce üzerime takdir ettiği bir şeyden dolayı mı beni kınıyorsun?' Buyurdu ki: Âdem Musa'yı susturdu.'[231]

Humeyd'den rivayet edildiğine göre, Ebû Hureyre'nin bu hadisi Rasûlullah'tan aktardığını dinlemiş. Rasûlullah buyurdu ki:

'Âdem ile Musa Rabbleri katında münazara ettiler. Âdem Musa'yı yendi:

Musa şöyle dedi: Seni, Allah eliyle yarattı. Sana ruhundan üfürdü. Meleklerini sana secde ettirdi. Cennetine yerleştirdi. Sonra da senin işlediğin hata yüzünden insanları yeryüzüne indirdi.

228 Müslim, Kader 18, Muvatta, Kader 4, Müsned c.2 s.110
229 Müslim, Kader 34, İbn Mâce, Mukaddime 10, Zühd 14, Müsned c.2 s.366, 370
230 Müslim, Nezir 7, Müsned c.2 s.373
231 Buhârî Müslim rivayet etmişlerdir

Âdem de Musa'ya şöyle dedi: Seni Allah risaletiyle ve kelamına mazhar kılmakla seçti. İçinde her şeyin beyanı bulunan levhaları (Tevrat'ı) verdi. Özel konuşmak için seni kendine yaklaştırdı. Allah'ın Tevrat'ı ben yaratılmadan kaç sene önce yazdığını buldun?

Musa dedi ki: 40 sene önce.

Âdem dedi ki: Peki Tevrat'ta ***"Böylece Âdem, Rabbine karşı günahkâr oldu ve yolunu şaşırdı."*** (Taha 121) yazılı mıydı? Musa dedi ki: Evet.

Dedi ki: Peki! Şimdi sen, ben yaratılmadan 40 yıl önce kaderimde yazılmış bir amelden dolayı mı beni kınıyorsun! Rasûlullah buyurdu ki: Âdem Musa'yı yendi.'[232]

886- Hemmam b. Münebbih'in Ebû Hureyre'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Âdem'le Musa münazara ettiler.

Musa şöyle dedi: İnsanları yerinden eden Âdem sen misin? Onları cennetten çıkarıp yeryüzüne indirdin?

Âdem de ona şöyle dedi: Allah'ın her şeyi bahşettiği, insanlar arasından risaleti için seçtiği Musa sen değil misin?

Dedi ki: Evet benim. Âdem dedi ki: Ben yaratılmadan önce kaderimde yazılmış bir amelden dolayı mı beni kınıyorsun!

Âdem Musa'yı susturdu.[233]

887- Amir eş-Şa'bi'nin Ebû Hureyre'den rivayet ettiğine göre Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Âdem Musa'yı münazarada yendi. (Musa) dedi ki: Sen Âdem'sin. İnsanların babasısın. İnsanları sıkıntıya düşürdün, cennetten çıkardın (değil mi). Dedi ki: Evet. Sen de Musa'sın. Allah'ın insanların arasından risaleti için seçtiği ve kelamına mazhar kıldığı (değil mi). Dedi ki: Evet. Âdem dedi ki: Peki, sana indirilen kitapta beni cennete koymadan beni oradan çıkaracağı yazılı değil mi?! Buyurdu ki: Âdem Musa'yı mağlub etti.

232 Buhârî, Müslim
233 Buhârî, Müslim

888- Hasan el-Basri'den rivayet edildiğine göre, Cündep -veya başkasından- rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

Âdem ile Musa karşılaştılar. Musa dedi ki: 'Allah'ın eliyle yarattığı, cennetine yerleştirdiği, meleklerini secde ettirdiği Âdem sensin değil mi? Sonra yapacağını yaptın, zürriyetini cennetten çıkardın!?

Âdem dedi ki: Sen Musa'sın değil mi? Allah seni risaleti için seçti. Seninle konuştu. Sana Tevrat'ı verdi. Şimdi soruyorum: Ben mi önceyim Zikir mi? Musa dedi ki: Zikir (Tevrat) Rasûlullah buyurdu ki: Âdem Musa'yı yendi.

889- Yahya b. Ya'mur şöyle dedi: Cüheyne kabilesinden bir adam vardı. Cahil cahil davranışları vardı. Komşularına da zarar veren biriydi. Daha sonraları Kur'ân'ı öğrendi, farzları yerine getirmeye başladı. İnsanlara bir şeyler anlatır oldu. Nihayetinde şunu iddia etmeye başladı: Amellerin hepsi önceden bir kader bulunmaksızın olmaktadır, dileyen hayırlı amel, dileyen şerli amel işler. (Yahya) diyor ki: Ebû'l-Esved ed-Dili ile karşılaştım bunu ona anlattım. Dedi ki: Yalan söylüyor. Rasûlullah'ın Ashâbından kaderi kabul etmeyen hiç kimseyi görmedik.

Sonra ben ve Humeyd b. Abdurrahman el-Himyeri beraber Hacca gittik. Haccımızı eda edince dedik ki: Medine'ye gidelim, Rasûlullah'ın Ashâbını bulup kader meselesini onlara soralım.

Medine'ye vardığımızda Ensardan bazı kimseler gördük, onlara sormadık. Dedik ki: İbn Ömer veya Ebû Said el-Hudri'yi görelim. Diyor ki:

Abdullah b. Ömer'le karşılaştık. Ben ve arkadaşım onu kolumuza aldık. Ben sağ taraftan arkadaşım sol taraftan koluna girdi. Diyor ki: Dedim ki: Sorar mısın ben mi sorayım. Dedi ki: Hayır, sen sor. Çünkü ondan daha konuşkandım.

Diyor ki: Dedim ki: Ey Ebû Abdurrahman! Bizim orada Irak'ta bazı insanlar çıktı. Kur'ân'ı öğrendiler, farzları yerine getiriyorlar, insanlara da bir şeyler anlatıyorlar. İddia ediyorlar ki, ameller geçmiş bir kadere göre değildir. Dileyen hayırlı ameller yapar dileyen de kötü ameller işler.

Abdullah b. Ömer şöyle dedi: Bu adamlarla karşılaşırsanız onlara deyin ki: İbn Ömer şöyle diyor: O sizden beridir, siz de ondan berisiniz. İbn Ömer sizden beridir, siz de ondan berisiniz. Allah'a yemin olsun ki onlardan biri

Uhud dağı kadar amel işlese, kadere iman etmeden ondan kabul edilmeyecektir.

(Babam) Ömer bana anlattı: Rasûlullah şöyle buyurdu: Musa Âdem'le karşılaştı, şöyle dedi: Ey Âdem! Allah seni eliyle yarattı, sana meleklerini secde ettirdi. Seni cennete yerleştirdi. Allah'a yemin olsun ki senin yaptığın olmasa zürriyetinden hiç kimse cehenneme girmezdi.

Âdem de şöyle dedi: Ey Musa! Allah seni risaleti ve kelamı için seçti. Yaratılmadan önce kaderimde yazılmış bir şeyden dolayı mı beni kınıyorsun.

Münazaralarını Allah'a arz ettiler, Âdem Musa'ya karşı haklı çıktı.

890- Ömer bana anlattı: Rasûlullah'ın ömrünün son dönemlerinde bir adam Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yanına geldi. Dedi ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Yaklaşayım mı? dedi ki: Evet. O da yakınına geldi, öyle ki elini baldırına koydu. Şöyle dedi: 'İslâm nedir?' Buyurdu ki: Namazı kılman, zekatı vermen, Ramazan orucunu tutman, Kâbe'yi haccetmendir. Dedi ki: Bunları yaparsam Müslüman olur muyum? dedi ki: Evet. Dedi ki: Doğru söyledin. (Ömer) Dedi ki: İnsanlar adama şaşırdılar, şuna bakın hem soruyor hem tasdik ediyor demeye başladılar.

Adam dedi ki: İhsan nedir? Buyurdu ki: 'Allah'ı görüyormuş gibi ibadet etmendir. Zira sen O'nu görmesen de O seni görmektedir. Dedi ki: Bunu yaparsam ihsan ehlinden olur muyum? dedi ki: Evet. Dedi ki: Doğru söyledin. (Ömer) dedi ki: İnsanlar adama şaşırdılar. Şuna bakın hem soruyor hem tasdik ediyor demeye başladılar.

Adam dedi ki: (Peki) İman nedir? Rasûlullah buyurdu ki: Allah'a, ahiret gününe, meleklere, kitaba, peygamberlere, cennet ve cehenneme, ölümden sonra dirilmeye ve kaderin hepsine iman etmendir. Dedi ki: Bunları yaparsam iman etmiş olur muyum? Buyurdu ki: Evet. Dedi ki: Doğru söyledin. (Ömer) dedi ki: İnsanlar yine şaşırdılar, 'Şuna bakın nasıl soruyor sonra da tasdik ediyor' demeye başladılar.

Dedi ki: Kıyamet ne zamandır?

Buyurdu ki: Sorulan, sorandan bunu daha iyi biliyor değil. Dedi ki: Peki alametleri nelerdir? Buyurdu ki: Kadının efendisini doğurmasıdır. Ayrıca yalınayak, çıplak, fakir, sağır ve dilsizlerin yöneticiler olup bina yükseltmede yarıştıklarını görmendir.

Sonra adam gitti. Bu olaydan sonra Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Ömer'le karşılaştı. Dedi ki: 'Size gelen adamın kim olduğunu biliyor musunuz' Buyurdu ki: O Cibril'di. Dininizi öğretmek üzere geldi.'[234]

891- Muharib b. Disar'dan rivayet edildiğine göre İbn Büreyde şöyle dedi: Medine'ye geldik, Abdullah b. Ömer'in yanına uğradık. Dedik ki: Ey Ebû Abdurrahman! Biz öyle insanların memleketinden geliyoruz ki, onlar 'kader' diye bir şey olmadığını iddia ediyorlar. Dedi ki: Müslümanlardan mı, kıbleye doğru namaz kılanlardan mı?! Dedik ki: Evet. Kıbleye doğru namaz kılanlardan. Dedi ki: O kadar öfkelendi ki, keşke sormamış olsaydım. Sonra şöyle dedi: O insanlarla karşılaşırsan haber et ki: Abdullah b. Ömer onlardan beridir, onlar da ondan beridirler. Sonra dedi ki: Dilersen bu konuda Rasûlullah'tan bir şeyler anlatayım. Dedim ki: Tabi. Dedi ki: 'Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yanındaydık. Güzel elbiseli, hoş kokulu, güzel yüzlü bir adam yanına geldi. Şöyle dedi: Es-selamu aleykum ey Allah'ın Rasûlü! Dedi ki: ve aleykum... Adam dedi ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Yakınına geleyim mi? dedi ki: Yaklaş. Dedik ki: Bu güne kadar böyle bir şey görmedik. Bu adamdan daha temiz elbiseli, daha hoş kokulu, daha güzel yüzlü ve de Rasûlullah'a daha saygılı birini görmedik. Sonra yine şöyle dedi: Ey Allah'ın Rasûlü! Yakınına geleyim mi? dedi ki: Evet. Biraz daha yaklaştı. Aynı şeyleri tekrar söyledik. Üçüncü defa 'Ey Allah'ın Rasûlü! Yakınına geleyim mi?' dedi. Dedi ki: Evet. Adam yakınına geldi öyle ki dizlerini Rasûlullah'ın dizlerine dayadı. Sonra şöyle dedi: Ey Allah'ın Rasûlü! İslâm nedir? dedi ki: Namazı kılman, zekatı vermen, Ramazan orucunu tutman, Hacc etmen ve cünüplükten dolayı gusül almandır. Dedi ki: Doğru söyledin. (İbn Ömer) dedi ki: Dedik ki: Şimdiye kadar bu adam gibisini görmedik, sanki Rasûlullah'a bir şeyler öğretiyor.

Dedi ki: İman nedir? Buyurdu ki: Allah'a, Rasûlüne, ahiret gününe, meleklere, kitaba, peygamberlere, kaderin hepsine; hayrına, şerrine, tatlısına, acısına iman etmendir. Dedi ki: Doğru söyledin. Biz de dedik ki: Allah'a yemin olsun ki böyle bir gün görmedik. Allah'a yemin olsun ki sanki Rasûlullah'a bir şeyler öğretiyor. Dedi ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Kıyamet ne zamandır? Buyurdu ki: Bunu, sorulan sorandan daha iyi biliyor değildir...

Sonra adam çıktı gitti. Rasûlullah dedi ki: Adamı getirin. Dedi ki: Hepimiz birden kalkıp adamın arkasından çıktık. Aradık ancak bulamadık. Bunun

234 Müslim, İman 1, 7

üzerine Rasûlullah şöyle dedi: Bu Cibril'di. Size dininizi öğretmek için geldi. Bundan önce hangi sûrette geldiyse onu tanırdım.'[235]

892- Zeyd b. Vehb'in Abdullah b. Mes'ud'dan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bize anlattı, -nitekim o, sadık (doğru söyleyen) olan ve tasdik edilen (doğrulanan)dır- şöyle buyurdu:

'Sizden birinizin yaratılışı, annesinin karnında kırk gün (nutfe) olarak kalır. Sonra o kadar kan pıhtısı olarak kalır. Sonra o kadar et parçası olarak kalır. Sonrasında ona melek (Züheyr'in rivayetinde: Sonra Allah ona meleği gönderir) dört şeyle gönderilir: Rızkını, amelini, ecelini ve bedbaht mı said mi olduğunu (yazar). Nefsim elinde olana yemin olsun ki, (İbn Şihab'ın rivayetinde: Kendisinden başka ilah olmayana yemin olsun ki) Sizden biri cennet ehlinin ameliyle amel eder, cennetle arasında neredeyse bir arşınlık mesafe kalır. Sonra kitapta önceden hakkında yazılı olan (kaderde yazılan) onu yakalar, bu sefer cehennem ehlinin ameliyle amel eder ve cehenneme girer. Yine sizden biri cehennem ehlinin ameliyle amel eder, cehennemle arasında neredeyse bir arşınlık mesafe kalır. Sonra kitapta önceden hakkında yazılı olan onu yakalar, bu sefer cennet ehlinin ameliyle amel eder ve cennete girer.'[236]

893- Ebû Ali Hasan b. Ali b. Nasr et-Tusi anlattı, dedi ki: Muhammed b. Yezid el-Esfati el-Basri (Basra'nın muhaddisi) anlattı, şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i rüyamda gördüm. Dedim ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Bana Abdullah b. Mes'ud'dan 'Bana sadık ve masduk olan anlattı' şeklinde bir hadis anlatıldı. (Yani kader hakkında varid olan hadis) Buyurdu ki: 'Evet! Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin olsun ki doğrudur. Bunu anlattığından dolayı Abdullah b. Mes'ud'a Allah rahmet etsin. Bunu anlattığından dolayı Zeyd b. Vehb'e Allah rahmet etsin. Bunu anlattığından dolayı A'meş'e Allah rahmet etsin. A'meş'ten önce bu hadisi kim anlattıysa Allah ona rahmet etsin. A'meş'ten sonra da kim anlattıysa Allah ona rahmet etsin.'

235 Buhârî, İman 37, Tefsir 31/2, Müslim, İman 1, 5, 7, Ebû Davud, Sünnet 16, Tirmizî, İman 4, Nesâî, İman 5, 6, İbn Mâce, Mukaddime 9, Fiten 25, Müsned c.2 s.426

236 Buhârî, Bed'ul-Halk 6, Ahadis'ul-Enbiya 1, Kader 1, Tevhid 28, Müslim, Kader 1, Ebû Davud, Sünnet 16, Tirmizî, Kader 4, İbn Mâce, Mukaddime 10, Müsned c.1 s.382, 414, 430

894- İbn Kuteybe 'Muhtelef'ul-Hadis' adlı kitabında şöyle dedi: Ebû'l-Huzeyl el-Allaf'tan rivayet edildiğine göre, kendisine Abdullah b. Mes'ud'dan bu hadis rivayet edilince şöyle dedi: Abdullah b. Mes'ud Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) adına yalan söyledi... Asıl inkârcı kafir Ebû'l-Huzeyl yalan söyledi, Allah'ın laneti onun üzerine olsun.

895- Ebû't-Tufeyl şöyle dedi: Huzeyfe b. Esid şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: 'Nutfenin üzerinden kırk beş gün geçince melek şöyle der: Rabbim! Bedbaht mı said mi? Allah -azze ve celle- ne olduğunu söyler, melekler de öyle yazarlar. Melek der ki: Erkek mi kız mı? Allah belirler melek de onu yazar. Yine der ki: Ameli ve eceli nedir? Allah belirler melek de onu yazar. Dedi ki: Sonra o sahife dürülür, içine ne bir şey eklenir ne de eksiltilir.'[237]

896- Ebû't-Tufeyl dedi ki: Abdullah b. Mes'ud'un şöyle dediğini işittim: 'Bedbaht annesinin karnında bedbaht olandır. Said de annesinin karnında said olandır.' Diyor ki: Ben de dedim ki: 'Kahrolası şeytan! Adam amel etmeden mi bedbaht veya said olur?! Diyor ki: O da gidip Abdullah b. Mes'ud'un dediğini Huzeyfe b. Esid'e anlattı. Huzeyfe şöyle dedi: Sana Rasûlullah'tan işittiğimi anlatayım mı? Ebû't-Tufeyl dedi: Elbette anlat! Dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu işittim:

'Nutfenin üzerinden anne rahminde kırk iki gün geçtiğinde rahimlerden sorumlu olan melek ona iner. Kemiğini, etini, kulağını, gözünü yaratır (şekillendirir). Sonra şöyle der: Ey Rabbim! Bu bedbaht mı said mi olacak? Rabbin de dilediğine hükmeder, melek de onu yazar. Melek yazılı sahifeyle çıkar, ne bir şey ekler ne de bir şey eksiltir.'[238]

897- Ubeydullah b. Ebû Bekir b. Enes anlattı, dedi ki: Enes b. Malik'in Rasûlullah'tan rivayet ettiğine göre şöyle buyurdu: 'Muhakkak ki Allah, rahimlerden sorumlu bir melek tayin etmiştir. Melek (yaratılış sürecini takip ederek) Ya Rabbi! Şu an nutfe. Ya Rabbi şu an kan pıhtısı oldu. Ya Rabbi şimdi bir çiğdem ete dönüştü. Artık yaratılışını tamamlamak istediğinde der ki: Ya Rabbi! Erkek mi kız mı olacak? Bedbaht mı said mi olacak? Rızkı ne kadar eceli ne kadar olacak? daha anne karnındayken bunları yazar.'[239]

237 Müslim, Kader 2
238 Müslim, Kader 3, Müsned c.3 s.397
239 Buhârî, Hayız 17, Ahadis'ul-Enbiya 1, Kader 1, Müslim, Kader 5, Müsned c.3 s.116, 148

898- Abdurrahman b. Hüneyde'nin Abdullah b. Ömer'den rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: 'Allah bir insanı yarattığında rahimlerden sorumlu melek arz ederek şöyle der: 'Ey Rabbim! Erkek mi kız mı? dedi ki: Allah da ona emrini bildirir. Sonra şöyle der: Ey Rabbim! Bedbaht mı said mi? Allah ona emrini bildirir. Sonra alnın ortasına, başına gelecek her şey -öyle ki tökezlemesi dahi- yazılır.'[240]

899- Urve b. Zübeyr'in Âişe (radıyallâhu anhâ)'dan rivayet ettiğine göre Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Allah birini yaratmak istediğinde bir melek gönderir. Melek rahime girer ve şöyle der: Ey Rabbim! Ne olacak? 'Erkek mi kız mı' olacağını söyler. Veya ne yaratmak istiyorsa. Melek der ki: Ey Rabbim! Bedbaht mı said mi? Bedbaht mı said mi olacağını söyler. Melek der ki: Ey Rabbim! Eceli ne kadar olacak? 'Şu kadar olsun' der. Melek der ki: Ahlâkı, huyları nasıl olacak? (Allah) Şöyle şöyle olsun der: Neye sahipse mutlaka rahimde kendisiyle beraber yaratılır.'[241]

900- Muhammed b. Sirin'in Ebû Hureyre'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Said, annesinin karnında said olandır.'[242]

901- Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Bedbaht annesinin karnında bedbahttır, said de annesinin karnında saiddir.'[243]

902- Mus'ab b. Cemil b. Manzur'un Ukbe b. Amir el-Cüheni (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'le beraber Tebük gazvesindeydik. Uyuyakaldı, sabah namazını geçirdi. Güneş artık doğmuştu. Rasûlullah kalktı namazını kıldı. Sonra sabaha kadar yolculuğa devam etti. Sabah olduğunda Tebük'e vardık. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bize hitap etti. Hutbesinde şunu da söyledi: 'Bedbaht annesinin karnında bedbahttır. Said ise başkasının halinden ibret alandır.'

240 İbn Ebi Asım, Sünnet s.182, 186, İbn Hibban c.14, s.54
241 İmam Ahmed rivayet etmiştir.
242 el-Acluni, Keşf'ul-Hafa c.1 s.548, Taberânî, el-Mu'cem'ul-Evsat c.8 s.223, el-Mu'cem'us-Sağir c.2 s.56
243 Heysemi, Mecma'uz-Zevaid c.7 s.193

903- İsmail b. Ubeydullah'tan rivayet edildiğine göre Ümmü'd-Derda kendisine anlattı, şöyle dedi: Ebû'd-Derda bize anlattı, dedi ki: Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Allah'u Teâlâ her kul için beş şeyi belirleyip bitirmiştir: Eceli, rızkı, konağı, eserleri ve bedbaht mı said mi olacağı.'[244]

904- Said b. Cübeyr'den rivayet edildiğine göre İbn Abbas şöyle dedi: 'Nutfe rahime düştüğünde dört ay on gün o haliyle orada kalır. Sonra ona ruh üfürülür. Sonra kırk gün bekler. Sonra ona melek gönderilir, başının arkasına bir dürter ve bedbaht mı said mi olduğunu yazar.'

905- Amr b. Ali el-Fellas anlatıyor, dedi ki: Bir ihtiyaçtan dolayı Samarra'dan Bağdat'a gittim. Yolda ilerlerken bir de baktım ki önüme bir kafatası yuvarlandı. Delik deşik olmuştu. Kafatasını aldım. Baktım alnında 'şakiy=bedbaht' yazıyordu, ya harfinin kuyruğu da arkaya çekilmişti.

906- Ebû Abdurrahman'ın Ali (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir cenazedeydi. Eline bir çöp alıp yeri eşelemeye başladı. Şöyle buyurdu: 'Muhakkak ki, sizden her birinizin cehennemdeki yeri (veya) cennetteki yeri yazılmıştır.

Dediler ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Peki biz yazılana dayanıp ameli bıraksak olmaz mı?

Buyurdu ki: Amel edin. Zira herkes ne için yaratılmışsa onun ameli ona asan kılınır. Saadet ehlinden olana, saadet ehlinin ameli kolaylaştırılır. Şekavat (bedbahtlık) ehlinden olana da şekavat ehlinin ameli kolaylaştırılır. Ardından şu âyeti okudu: ***"Kim (Allah için) verir, (O'ndan) korkar ve en güzel olanı (İslâm inancını) tasdik ederse, biz de ona kolay olanı kolaylaştıracağız. Fakat kim de cimrilik eder kendisini müstağni görür ve en güzel olanı (İslâm inancını) yalanlarsa, biz ona en zor olanı kolaylaştıracağız."*** (Leyl 5- 10)[245]

907- Ebû Abdurrahman es-Sülemi'den rivayet edildiğine göre Ali (radıyallâhu anh) şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'le beraber çıktık Baki'ul-garkad (mezarlığına) vardık. Rasûlullah oturdu, biz de etrafında oturduk. Eline bir çubuk alıp yeri eşelemeye başladı. Sonra başını kaldırıp

244 Müsned c.5 s.197

245 Buhârî, Tefsir 92/4, 5, 7, Kader 4, Tevhid 54, Müslim, Kader 6, 7, 8, Tirmizî, Kader 3, İbn Mâce, Mukaddime 10

şöyle dedi: 'Sizden her birinizin, nefes alan her kişinin yerinin cennette mi cehennemde mi olduğu, bedbaht mı said mi olduğu bilinmektedir.' Bunun üzerine bir adam şöyle dedi: Ey Allah'ın Rasûlü! Peki öyleyse biz ameli bırakıp yazılana yaslansak olmaz mı? Bizden saadet ehlinden olan saadete, bedbahtlık ehlinden olan da bedbahtlığa varır...' Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: (Hayır) siz amel edin! Bedbahtlık ehlinden olana bedbahtlık ehlinin ameli kolaylaştırılır. Saadet ehlinden olana da saadet ehlinin ameli kolaylaştırılır. Ardından Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şu âyetleri okudu: ***"Kim (Allah için) verir, (O'ndan) korkar ve en güzel olanı (İslâm inancını) tasdik ederse, biz de ona kolay olanı kolaylaştıracağız. Fakat kim de cimrilik eder kendisini müstağni görür ve en güzel olanı (İslâm inancını) yalanlarsa, biz ona en zor olanı kolaylaştıracağız."*** (Leyl 5- 10)[246]

908- Mutarrif'in İmran b. Husayn'dan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e 'Cennet ehli ile cehennem ehli biliniyor mu?' diye soruldu. (veya denildi.) Buyurdu ki: Evet. Dedi ki: Peki amel edenler ne diye amel ediyorlar? Buyurdu ki: 'Evet! Herkese kendisi için yaratıldığı (taraf) kolaylaştırılır (veya kolaylaştırılmıştır).[247]

909- Cabir'in Süraka'dan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Dedim ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Bize dinimizi anlat, sanki önümüzde görüyormuş gibi olalım. Dedi ki: Kalemlerin yazdığı ve kaderin tespit ettiği şeyleri işlemektedirler. (Sonra) Dedi ki: Amel edin! Zira herkese ne için yaratılmış ise o (amel) kolaylaştırılır.[248]

910- Cabir'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Süraka şöyle dedi: Ey Allah'ın Rasûlü! Bize dinimizi anlat, şimdi adım atıyormuşuz gibi. Amel; kalemlerin yazdığı sahifelerde kayıtlı olan mı, yoksa önceden bilinmeyen mi?

Buyurdu ki: Herkese, kendisi için yaratıldığı taraf kolaylaştırılır.

Süraka dedi ki: İşte şimdi çaba sarf etmeye sen benden evla değilsin. (Yani bunu bildikten sonra benim çok çok çalışmam lazım).

911- Âişe binti Talha'nın mü'minlerin annesi Âişe (radıyallâhu anhâ)'dan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: 'Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Ensar'lı

246 Tirmizî, Tefsir 11/3
247 Buhârî, Kader 4, Tevhid 54, Müslim, Kader 9
248 Müslim, Kader 8

vefat etmiş bir çocuğun cenazesine çağrıldı. Ben de şöyle dedim: Ey Allah'ın Rasûlü! Bu çocuğa ne mutlu. Cennet kuşlarından bir kuş, ne kötülük ona yetişti ne de kötü amel işledi.

Buyurdu ki: Senin dediğin gibi değil. Allah bir kısmı cennet için yaratmıştır. Onlar daha babalarının sulbündeyken cennetlik olduklarını belirtmiştir. Bir kısmı da cehennem için yaratılmıştır. Onlar daha babalarının sulbündeyken cehennemlik olduklarını belirtmiştir.'[249]

912- İbn Abbas'ın Ubey b. Ka'b'dan rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Hızır'ın öldürdüğü çocuk 'kafir' olarak damgalanmıştır. Eğer yaşasaydı anne babasını küfür ve azgınlığa sürüklemeye zorlayacaktı.'[250]

913- Atıyye'nin Ebû Said'den rivayet ettiğine göre, Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Fetret döneminde ölen, bunak olan ve çocukken ölen... Fetret döneminde ölen der ki: Bana ne kitap indi, ne peygamber geldi. Ardından şu âyeti okudu: ***"Eğer biz onları, ondan önce bir azapla helak etseydik."*** (Taha 134)

Bunak der ki: Bana hayrın ne olduğunu şerrin ne olduğunu kestireceğim bir akıl vermedi ki.

Çocuk da der ki: Ben buluğ çağına ermedim ki.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) dedi ki: Önlerine bir ateş getirilir. Onlara: 'hadi buraya girin' denilir. Dedi ki: O ateşe, Allah'ın ilminde; amel dönemine yetişecek olsaydı Saidlerden olacak olanlar girerler. Allah'ın ilminde de, şayet amel dönemine yetişecek olsaydı bedbahtlardan olacak olanlar girmezler. (Rasûlullah) dedi ki: (Allah) der ki: Bizzat bana isyan ediyorsunuz. Peki gaybdan haberlerle gelen peygamberlerim olsaydı ne yapacaktınız?!

914- Mu'temir ve İbnu'd-Deylemi'nin Abdullah b. Amr b. el-As'tan rivayet ettiklerine göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: 'Allah'u Teâlâ mahlukatı yarattı, hepsini bir karanlığa koydu. Sonra nurundan bir huzme alıp o karanlığın içine bıraktı. Nurun isabet ettiği kimseler hidayet buldular, şaştığı kimseler de dalalete sürüklendiler.'

249 Müslim, Kader 31
250 Müslim, Kader 29, Ebû Davud, Sünnet 16, Müsned c.5 s.119, 121

915- Abdullah b. ed-Deylemi anlattı, dedi ki: Abdullah b. Amr şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: 'Allah'u Teâlâ mahlukatı bir karanlığın içinde yarattı. Sonra nurundan o karanlığın içine bir huzme bıraktı. O gün o nurdan kime bir şey isabet ettiyse hidayet buldu. Kimi de şaştıysa dalalette kaldı. Bu yüzden diyor ki: Allah'ın ilmine dair kalemler kurumuştur.'[251]

916- Ayyaş b. Abbas'ın Malik b. Abdullah'tan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) İbn Mes'ud'a şöyle dedi: 'Çok dert etme, takdir edilen olur. Rızkında olan da sana gelir.'

917- Raşid b. Sa'd'ın Abdurrahman b. Katade es-Sülemi'den rivayet ettiğine göre, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu işitti: '(Allah) Âdem'i yarattı ve kulları sulbünden çıkardı. Şöyle dedi: Bunlar cennetliktir, aldırış etmem. Bunlar da cehennemliktir, aldırış etmem (Kimse benden hesap soramaz manasındadır). Dedi ki: Şöyle denildi: Peki ne diye amel ediyoruz? Buyurdu ki: Kaderin belirlediği şeylere göre.'[252]

918- Tarık b. Şihab'ın Ömer (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Ben davet eden ve tebliğ eden biri olarak gönderildim. Hidayet namına benim elimde bir şey yoktur. İblis de (günahları, küfrü) süslü gösteren biri olarak yaratıldı. Dalalet namına (insanların kalbinde dalaleti yaratma kudreti) onun da elinde bir şey yoktur.'[253]

919- İkrime'nin Abdullah b. Abbas'tan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: 'Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) evinden çıktı, Ashâbından bazılarının bir konuyu (kaderi) konuştuklarını işitti. Bunun üzerine şöyle dedi: Sizler öyle iki yol tuttunuz ki menzili çok çok uzaktır. Sizden önceki ehli kitap da bu konulara dalmaları yüzünden helak oldular.' Bir gün de elinde yazılı bir kitap çıkardı ve okumaya başladı: 'Bu Rahman ve Rahim olan Allah'tan gelen bir kitaptır. Bunda cennet ehlinin isimleri babalarının isimleri, kabileleri, aşiretleri yazılıdır. Baştan sona kadar sıralanmışlardır. Biri bile eksik kalmaz. Bir grup cennette, bir grupta cehennemdedir.'

251 Müsned c.2 s.197
252 Müsned c.4 s.186
253 Suyuti, el-Leali el-Masnua c.1 s.131, Şevkani, el-Fevaid el-Mecmua 505, İbn 'ul-Cevzi, el-Mevduat c.1 s.273

920- Ebû Hazim'in Sehl b. Sa'd es-Saidi'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Muhakkak ki kul -insanların gözünde- cennet ehlinin amelini işliyor görülür, halbuki o cehennem ehlindendir. Yine -insanların gözünde- cehennem ehlinin amelini işliyor görünür, halbuki o cennet ehlindendir. Bilesiniz ki ameller hitama erdiği şekle göredir.'[254]

921- Humeyd anlattı, dedi ki: Enes (radıyallâhu anh)'ın Rasûlullah'tan rivayet ettiğine göre şöyle buyurdu: 'Bir adamın ömrünü hangi amelle hitama erdirdiğini görmeden hakkında alelacele hüküm vermeniz doğru değildir.'[255]

922- Nafi'in Abdullah b. Ömer'den rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Rasûlullah her bir avucuna bir şey alarak dışarı çıktı. (Dedi ki): Sağ elini açıp şöyle dedi: Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bu Rahman ve Rahim olan Allah tarafından bir kitaptır (Yazılı belgedir). Cennet ehlinin sayıları, soyları sopları yazılıdır. Kıyamete kadar olanlar listelenmiştir. Onlara ne biri eklenir, ne de biri eksiltilir.

Ola ki said olan birine bedbahtların yolu tutturulur. Öyle ki: 'Bu onlardandır, onların ta kendisidir' denilecek duruma gelir. Sonra ona, ölümünden önce bir devenin iki sağımlık arasındaki zaman kadarı kalsa bile saadeti yetişir (onu kurtarır). Bazen de bedbahtlara da saidlerin yolu tutturulur. Öyle ki: 'Bunlar onlardandır, onların ta kendileridir' denilecek duruma gelir. Sonra onu, ölümünden önce bir devenin iki sağımlık arasındaki zaman kadarı kalsa bile bedbahtlığı yakalar (helak olanlardan olur).

İbn Ömer diyor ki: Sonra Rasûlullah sol elini açtı ve şöyle buyurdu:

'Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Rahman ve Rahim olan Allah tarafından cehennemlikler hakkında yazılmış bir kitaptır. Sayıları, soyları-sopları yazılıdır. Kıyamete kadar olanlar listelenmiştir. Onlara ne biri eklenir ne de eksiltilir.

Ola ki said olan birine bedbahtlığın yolu tutturulur. Öyle ki: 'Bunlar onlardandır, onların ta kendileridir' denilecek duruma gelir. Sonra ona, ölümünden önce bir devenin iki sağımlık arasındaki zaman kadarı kalsa bile saadeti yetişir.

---

254 Buhârî, Kader 5, Rikak 33, Müslim, İman 179, Tirmizî, Kader 4, Müsned c.5 s.335

255 Heysemi, Mecma'uz-Zevaid c.7 s.211, el-Elbani es-Silsiletus-Sahiha hd. no:1334, İbn Ebi Asım es-Sunne s.394

Bazen de bedbahtlara, saidlerin yolu tutturulur. Öyle ki: 'Bunlar onlardır, onların ta kendileridir' denilecek duruma gelir. Sonra onları, ölümden önce bir devenin iki sağımlığı arasındaki zaman kadarı kalsa bile bedbahtlığı yakalar.'

Sonra Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Amel hitamına göredir, amel hitamına göredir.'[256]

923- Humeyd'in Enes (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Bir adamın ömrünün hangi amel üzere bittiğini görmeden hakkında hüküm vermekte acele etmeyin. Çünkü amel eden kişi, ömrünün bir kısmını salih amelle geçirir. O hal üzere ölse cennete girecektir. Ancak sonra döner ve kötü ameller işlemeye başlar. Bir kul da ömrünün bir kısmını kötü amel işleyerek geçirir. O hal üzere ölse cehenneme girecektir. Ancak sonra döner ve salih ameller işlemeye başlar. Allah bir kulun hayrını irade buyurmuşsa ona ölümünden önce salih ameller işletir.'

Denildi ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Ona nasıl işletir?

Buyurdu ki: Onu salih amel işlemeye muvaffak kılar sonra o hal üzere canını alır.'[257]

924- Said b. Cübeyr'in Abdullah b. Abbas'tan rivayet ettiğine göre (dedi ki): Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e müşriklerin (küçük yaşta) ölen çocukları soruldu. Buyurdu ki: 'Onları yaratan Allah, ne amel işleyeceklerini daha iyi bilendir.'[258]

925- Abdullah b. Ebû Kays'ın Âişe (radıyallâhu anhâ)'dan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Dedim ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Mü'minlerin çocukları? Buyurdu ki: Babalarındandır. Dedim ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Amel etmeden mi? Buyurdu ki: Allah -azze ve celle- onların ne amel işleyeceğini en iyi bilendir.

Dedi ki: Dedim ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Peki, müşriklerin çocukları? Buyurdu ki: Babalarındandır. Dedim ki: Amel etmeden mi? Buyurdu ki: Allah -azze ve celle- onların ne amel işleyeceğini en iyi bilendir.[259]

256 Yakın muhteva ile Tirmizî, Kader 8 rivayet etmiştir.
257 Tirmizî, Kader 8, Müsned c.3 s.120
258 Buhârî, Kader 3, Cenaiz 93, Müslim, Kader 23, 24, 26, 27, 28, Ebû Davud, Sünnet 17, Nesâî, Cenaiz 60, Muvatta, Cenaiz 53, Müsned c.2 s.244, 253, 259, 268, 315, 347, 393, 464, 471, 481, 518, c.5 s.73, 410
259 Ebû Davud, Sünnet 17, Müsned c.2 s.326, c.5 s.259

926- Vehb b. Halid el-Hımsi'nin İbnu'd-Deylemi'den rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Kader konusuyla alakalı içime bir kurt düştü. Ubey b. Ka'b'ın yanına gittim ve şöyle dedim: Ey Ebû'l-Münzir! Kader konusuyla alakalı içime bir şeyler düştü. Bundan dolayı dinimin heder olmasından korkuyorum. Bu konuda bana bir şeyler anlatsan belki Allah bana faydalı kılar.

Ubey dedi ki: Allah gök sakinlerine ve yeryüzü ehline azap etmek isteseydi, azap ederdi. Bu halde bile onlara zulmetmiş olmazdı. Onlara rahmetini bahşetse, rahmeti onlar için kendi amellerinden hayırlı olurdu. Senin Uhud dağı kadar altının olsa, hepsini Allah yolunda infak etsen -kadere iman etmediğin, sana isabet edecek olanın seni şaşmayacağını, seni şaşacak olanın da sana isabet etmeyeceğini bilmediğin müddetçe- senden kabul edilmeyecektir. Eğer sen bu itikattan farklı bir inanç üzere ölürsen cehenneme girersin. İstersen git kardeşim Abdullah b. Mes'ud'a da sor.

Ben de Abdullah b. Mes'ud'a gittim sordum, aynısını söyledi. O da dedi ki: Huzeyfe b. Yeman'a git sor. Ben de Huzeyfe'ye sordum. O da aynı şeyleri söyledi. Sonra şunu ekledi: İstersen Zeyd b. Sabit'e git. Ben de (gittim ve) sordum. Şöyle cevap verdi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: 'Allah semavatının ve arzının sakinlerine azap etmek isterse ve azap etse, o halde bile onlara zulmetmiş olmazdı. Onlara rahmetini bahşetse, rahmeti onlar için kendi amellerinden hayırlı olurdu. Senin Uhud dağı kadar Allah yolunda infak edeceğin altının olsa; kadere iman etmediğin, sana isabet edenin seni şaşmayacağına, seni şaşanın da sana isabet etmeyeceğine inanmadığın müddetçe Allah (o infakını) senden kabul etmez. Bilesin ki sen, bu itikâda muhalif bir inanç üzere ölürsen cehenneme girersin.'[260]

927- Haneş b. Abdullah'tan rivayet edildiğine göre Abdullah b. Abbas (radıyallâhu anhumâ) şöyle dedi: 'Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in terkisinde idim, şöyle buyurdu (bir rivayette de: Bir gün Rasûlullah'ın terkisine bindim, eliyle arkamdan sarıldı ve şöyle dedi): Genç adam! Sana birkaç husus öğreteyim. Umarım Allah senin için faydalı kılar.

'Allah'ın emir ve yasaklarına dikkat et ki, Allah da seni korusun. Allah'ın emir ve yasaklarını gözet ki, Allah'ı yanında bulasın. Yardım dileyeceksen Allah'tan dile. Bir şey isteyeceksen Allah'tan iste. Kalemler kaldırılmış, sahi-

260 Ebû Davud, Sünnet 16, Tirmizî, Kader 10, İbn Mâce, Mukaddime 10, Müsned c.5 s.317

feler (Kader'in yazılı olduğu sahifelerin mürekkebi) kurumuştur. Ümmet sana bir fayda sağlamak için var olan çabasını harcasalar, Allah'ın sana yazmış olduğu şeyden başka bir fayda sağlayamazlar. Ümmet sana bir zarar vermek için var olan çabalarını harcasalar, Allah'ın senin üzerine yazmış olduğundan başka bir zarar veremezler.' İbn Vehb'in bir başka rivayette şu ziyadeyle rivayet etmiştir: 'Geniş zamanlarında Allah'ı unutma ki, dara düştüğünde Allah yanında olsun. Şunu da bil ki, sana zor gelen şeylere sabır çok çok hayırlıdır. Zafer sabırla, ferahlık sıkıntıyla beraberdir. Her zorlukla beraber bir kolaylık vardır.'[261]

928- Ebû Nadra'nın Ebû Said el-Hudri'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Abdullah b. Abbas'a şöyle dedi: 'Genç adam! Sana bir şeyler öğreteyim, istemez misin? Umarım Allah sana faydalı kılar. Allah'ın emir ve yasaklarına dikkat et ki, Allah da seni korusun. Allah'ın emir ve yasaklarını gözet ki, Allah'ı yanında bulasın. Bir şey istersen Allah'tan iste, yardım dilersen Allah'tan dile. Geniş zamanlarında Allah'ı unutma ki, dara düştüğünde Allah yanında olsun. Kalem, olacak her şeyi yazmıştır. Dolayısıyla insanlar, Allah'ın sana nasip etmediği bir şeyi sana vermek için bir araya gelseler buna güç yetiremezler. Yine insanlar, Allah'ın sana takdir edip yazdığı bir şeye mani olmak için bir araya gelseler buna da güçleri yetmez. Yakini (bir imanla) beraber sabırla (kararlılıkla) Allah'a ibadet et. (Şunu da bil ki) Her zorlukla beraber bir kolaylık vardır. Muhakkak ki her zorlukla beraber bir kolaylık vardır.'

929- Abdulvahid b. Selim el-Basri anlattı, dedi ki: Ata b. Ebi Rebah'tan dinledim, şöyle dedi: Ubade b. Samit'in oğluna sordum: 'Ölürken babanın sana vasiyeti neydi, nasıldı?

Dedi ki: Şöyle dedi durdu: Evladım! Allah'tan kork. Şunu da bilesin ki, yalnız Allah'a ibadet etmeden, kadere; hayrına-şerrine iman etmeden Allah'a karşı muttaki olamazsın, yakini ilme de ulaşamazsın. Dedim ki: Babacığım! Kadere; hayrına ve şerrine imanın yolu nedir?

Dedi ki: Sana isabet edenin seni şaşmayacağını, seni şaşacak olanın da sana isabet etmeyeceğini bilmendir. Eğer bu itikâda muhalif bir inançla ölürsen cehenneme girersin. Ben Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: 'Muhakkak ki Allah'ın ilk yarattığı şey kalem olmuştur.

---

261 Tirmizî, Kıyamet 59, Müsned c.1 s.293, 303, 307

Ona dedi ki: Yaz. Dedi ki: Neyi yazayım? O an olan ve ilelebed olacak olan şeyleri yazdı.'

930- Nafi' anlattı, dedi ki: Abdullah b. Ömer şöyle dedi: Ümmü Seleme dedi ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Sana yedirilen zehirli koyundan, yıl boyu acısını çekmeye devam ediyorsun değil mi?

Buyurdu ki: Başıma ne (musibet) gelirse, daha Âdem çamur halindeyken kaderimde yazılmıştır.'

931- Atıyye b. Atıyye anlattı, dedi ki: Ata b. Ebi Rebah anlattı, şöyle dedi: Said b. Müseyyeb'in yanında oturuyordum. Bazı insanlardan bahsettiler, diyorlarmış ki: 'Allah, ameller hariç her şeyin kaderini belirlemiştir' Ata diyor ki: Allah'a yemin ederim ki, Said'in o zamana kadar bu kadar şiddetli öfkelendiğini görmedim. Neredeyse kalkıp gidecekti. Diyor ki: Sonra durdu. Sonra şöyle dedi: Bunu da mı söylediler? Allah'a yemin olsun ki bunlar hakkında bir hadis dinledim (işittim) -yazıklar olsun onlara- bir bilseler. Bu söz felaket olarak onlara yeter. Dedim ki: Allah'ın rahmeti üzerine olsun nedir bu hadis? dedi ki: Bana şöyle bir baktı, öfkesi biraz dinmişti. Dedi ki: Bana Rafi b. Hadic anlattı: Rasûlullah'ın şöyle buyurduğunu işittim: … (hadisi aktardı.)

932- Amr b. Şuayb anlattı, dedi ki: Said b. Müseyyeb'in yanındaydım bir adam geldi ve şöyle dedi: İnsanlar (dan bazısı) diyor ki: Allah ameller hariç her şeyin kaderini belirlemiştir. Diyor ki: Said o kadar öfkelendi ki, o kadar hiç öfkelenmemişti. Kalkıp gidecek gibi oldu. Sonra şöyle dedi: Yaptılar demek ha! Yazıklar olsun onlara, bir bilseler! Ben bunlar hakkında bir hadis işittim, onlara kötülük (felaket) olarak yeter. Dedim ki: Ey Ebû Muhammed! Nedir o hadis? dedi ki: Rafi b. Hadic anlattı, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Ümmetimden bir grup çıkacak Allah'ı, Kur'ân'ı inkâr edecekler ancak farkında olmayacaklar. Dedi ki: Dedim ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Ne diyecekler (de böyle olacaklar).

Buyurdu ki: Diyecekler ki, hayır Allah'tan, şer de İblistendir. Buna dair Allah'ın kitabından âyet okuyacaklar. İman ve marifetten sonra Allah'ı Kur'ân'ı inkâr edecekler. Ümmetim onlardan ne düşmanlıklar ne nefretler görecektir. Sonra onlarda mesh (sûretin insan sûretinden bozulması) yaygın olacaktır. Onlar maymunlar ve domuzlardır. Sonra çökmeler yaşanacaktır. Azı kurtulabilecektir. Mü'minin sevinci az, gamı çoktur.' Sonra Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ağlamaya başladı, biz de ağlamasına ağladık. Denildi

ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Niçin ağlıyorsun? Buyurdu ki: O bedbahtlara acıma... Çünkü aralarında çabalayanlar, kendini ibadete verenler olacaktır. Bunu taşımaktan aciz kalan ve bunu ilk dile getiren onlar değildir. İsrailoğullarının geneli kaderi yalanlamaktan dolayı helak oldular.

Denildi ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Kadere iman nedir?

Buyurdu ki: Allah'ın birliğine iman, cennete, cehenneme iman etmendir. Şunu da bilmendir; Allah kulları yaratmadan önce cennet ve cehennemi yaratmıştır. Sonra her biri için kullar yaratmıştır. Sonra kullardan dilediğini cennetlik kılmış, dilediğini cehennemlik kılmıştır. Herkes kader hususunda belirlenmiş olana göre amel etmekte ve ne için yaratılmışsa ona doğru gitmektedir.' Allah ve Rasûlü doğru söyledi.

933- Amr b. Şuayb, babası ve dedesi yoluyla rivayet ettiğine göre dedi ki: Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) Ebû Bekir'e şöyle dedi: 'Allah kendisine isyan edilmemesini dileseydi İblisi yaratmazdı.'

Ma'mer anlattı, dedi ki: Zührî ve Tâvûs'un oğlu Tâvûs'tan rivayet ettiler. Dedi ki: İblis, Meryem oğlu İsa ile karşılaştı, ona dedi ki: Kaderinde yazılandan başkasının sana isabet etmeyeceğini demiyor musun? İblis dedi ki: O zaman şu dağın zirvesine çık sonra kendini aşağı at. Bak bakalım yaşıyor musun ölüyor musun? (Tâvûs diyor ki) Dedi ki: Allah'ın şöyle dediğini bilmiyor musun? Kulum beni denemesin, zira ben dilediğimi yaparım. Diyor ki: Zührî dedi ki: Kul, Rabbini sınayamaz. Ancak Allah kulunu imtihan eder.

Dedi ki: İsa İblisi mağlup edip susturdu.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Müslüman kişinin saadet vesilelerinden biri Rabbiyle istiharede bulunması, takdir ettiğine rıza göstermesidir. Bedbahtlık sebeplerinden biri de, istihareyi terk etmesi ve vuku bulan kadere isyan etmesidir.'[262]

934- Rib'iy'in Ali (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Sizden biriniz şu dört şeye iman etmeden iman etmiş olmaz. 'Allah'tan başka ilah yoktur. Birdir, ortağı yoktur. Ben Allah'ın Rasûlü'yüm, beni hak ile gönderdi. Ölümden sonra dirilmek ve kader(e iman).'[263]

262 Tirmizî, Kader 15, Müsned c.1 s.168
263 Tirmizî, Kader 10, İbn Mâce, Mukaddime 10, Müsned c.1 s.97, 133, c.3 s.443, c.4 s.237

935- İkrime b. Ammar anlattı, dedi ki: Şeddad'dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi: İbn Ömer'le beraber çarşıya çıktık. Karşılaştığı insanlara en çok şunu söylüyordu: Selamun aleykum. Kaderin şerle tecelli etmesinden Allah'a sığının. Dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Kadere; hayrına ve şerrine iman etmeyen iman etmiş olmaz.'

936- Ebû Hazim'in Sehl b. Sa'd es-Saidi'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Bir kul, kadere; hayrına ve şerrine iman etmedikçe iman etmiş olmaz.'

937- Amr b. Şuayb'ın, babasından onun da dedesi Abdullah b. Amr b. As'tan rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Sizden biriniz kadere; hayrına ve şerrine iman etmedikçe iman etmiş olmaz.'

938- Abdurrahman el-Ansi'nin Abdurrahman b. Ubeyd b. Nüfey'den rivayet ettiğine göre (dedi ki): Kûfe mescidinde kuşluk namazı vaktini beklerken mescidin bir tarafında bulunan insanlar birden kalkıp koşuştular. Diyor ki: Ben de koşuşturanlara katıldım. Bir de baktık ki bir adam dizüstü çökmüş üstünde bir elbise bir de cübbe vardı. Şöyle diyordu: Musab b. Sad b. Ebi Vakkas anlattı, dedi ki: Babamın Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den rivayet ederek şöyle dediğini işittim: Rasûlullah buyuruyor ki: 'Şu dört haslet kimde bulunursa o mü'mindir. Üçünü yerine getirip birini terk eden kafir olur: Allah'tan başka ilah olmadığına şahitlik etmek. Öldükten sonra dirileceğine inanmak. Kadere; hayrına ve şerrine iman etmek. Bu dördünden üçünü yerine getirip birini terk eden mutlaka kafir olur.'

939- İbn Celbes'in Ebû İdris'ten rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Şu dört kişi cennete giremezler: Anne babasına isyankâr olan. İçki müptelası alkolik, kahin, kaderi yalanlayan.'[264]

940- Kuleyb b. Vail'in Abdullah b. Ömer'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Kaderi yalanlayan veya kader konusunu tartışan kafir olur. Veya benim getirdiğim (din)i yalanlamış olur. Veya bana indirileni inkâr etmiş olur.'[265]

941- Süfyan es-Sevri'nin, Ömer b. Hattab'ın torunlarından Ömer b. Muhammed'den rivayet ettiğine göre (Süfyan diyor ki: Onunla Şam'ın sı-

264 Müsned c.6 s.441
265 Heysemi, Mecma'uz-Zevaid c.7 s.205

nır boylarından birinde karşılaştım.): Abdullah b. Abbas şöyle dedi: 'Allah'u Teâlâ kaderi tevhide bağlamıştır. Dolayısıyla kaderi yalanlayan tevhidi bozmuş olur.'

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den "İslâm'da İlk Zuhur Edecek Şirk Şeklinin Kaderi Yalanlamak" Olduğuna Dair Varid Olan Rivayetler:

942- Abdullah b. Amr b. el-As'tan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Hiçbir ümmet Allah'a şirk koşmak dışında bir günahtan dolayı helak olmamıştır. Hiçbir ümmet de, şirk koşmasının başlangıcı kaderi yalanlamak olmadan şirke bulaşmamıştır.'[266]

943- Zührî'nin Ömer b. Abdulaziz'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

'Helak olan her ümmet muhakkak ki şirkten dolayı helak olmuştur. Şirk koşan her ümmetin de şirke bulaşması ilk olarak kaderi inkâr ile başlamıştır.'

944- Muhammed b. Ubeyd el-Mekki'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Kaderi yalanlayan bir adam Mekke'ye geldi. O zaman İbn Abbas dedi ki: Beni ona götürün. (İbn Abbas artık gözlerini kaybetmişti) Dediler ki: Onu bulup ne yapacaksın?

Dedi ki: Canımı elinde tutan Allah'a yemin olsun ki elime geçirip burnunu yakalarsam kökünden keseceğim. Boynu elime geçerse boynunu kıracağım. Muhakkak ki ben Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Muhakkak ki ben, Fehmoğullarının kadınlarını görür gibiyim. Hazrecliler arasında şirke dönmüş bir halde dolaşıyorlar. O kadar kalabalıklar ki kalçaları birbirine değiyor. - Nitekim bu, İslâmda ortaya çıkacak ilk şirktir.- Canım elinde olana yemin olsun ki onlar; Allah'ı şerri takdir etmekten çıkardıkları gibi hayrı da takdir etmekten çıkarmadan bu sapık görüşlerini durdurmayacaklar.[267]

945- Zührî'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah'ın Ashâbından biri Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu aktardı: " Kader konusunu tartışma, zamanın sonuna doğru bu ümmetin en şerlilerine bırakıldı."

---

266 Buhârî Tarih-i Kebir adlı eserinde rivayet etmiştir. bkz. c.7 s.163, İbn Ebi Asım es-Sünne c.1 s.141

267 Müsned c.1 s.330

KADER KONUSUNU TARTIŞMANIN NEHYEDİLMESİ

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Kader Konusunu Kurcalama, Tartışmanın Nehyedilmesi Konusunda Varid Olan Rivayetler:

946- Şuayb'ın dedesi Abdullah b. Amr b. el-As'tan rivayet ettiğine göre (şöyle dedi): Bir gün sahabiler kader konusunu tartışırken Rasûlullah çıkageldi. Bu taraf bir âyeti getiriyor diğer taraf ayrı bir âyeti söylüyordu. Rasûlullah (o kadar öfkelendi ki) sanki yüzünde nar taneleri kırılmış gibi boncuk boncuk kıpkırmızı oldu. Şöyle buyurdu: Size bu mu emredildi -veya size bu mu vazife kılındı- (Esed'in rivayetinde şu ziyade varid oldu: Allah'ın kitabını birbiriyle çarpıştırmanız, öyle mi!! Siz size emredilene bakın onları yerine getirin, nehyedilene bakın da onlardan sakının.)

947- Ubeydullah b. Abdullah'ın Abdullah b. Amr'dan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in odalarından birinin önünde bir grup oturmuş Kur'ân hakkında tartışıyorlardı. Rasûlullah elbisesini üzerine almış bir şekilde çıktı, rengi değişmişti. Buyurdu ki: Ey insanlar! (Geçmiş) Ümmetler bundan dolayı helak oldular. Kur'ân birbirini tasdik eder mahiyette nazil olmuştur. Asla birbirini yalanlayacak değildir.

948- Said b. Müseyyeb'in Ebû Hureyre'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

'Mescitte konuşmak boş laftır. Ancak Kur'ân okunur, Allah zikredilir veya hayırlı bir mesele dile getirilir. Kim dünyada kader meselesini kurcalarsa kıyamette ondan sorulacaktır. Yanlış cevap verirse helak olur. Konuşmayana (kurcalamayana) ise sorulmayacaktır.

949- Nafi'in Abdullah b. Ömer'den rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Kaderle alakalı hiçbir şeyi konuşmayın. Çünkü kader Allah'ın sırrıdır. Allah'ın sırrını ifşa etmeyin.'[268]

950- Abdullah b. Bekr anlattı, dedi ki: Ebû Abdurrahman, rivayetini Ali (radıyallâhu anh)'a nispet ederek şöyle dedi: Bir adam Ali (radıyallâhu anh)'a sordu: Ebû'l-Hasan! Kader hakkında ne dersin? dedi ki: Karanlık bir yoldur, girme! Adam yine dedi ki: Ebû'l-Hasan! Kader hakkında ne dersin? dedi ki: Büyük bir denizdir, sakın dalma! Adam dedi ki: Ebû'l-Hasan! Kader hakkında ne dersin? dedi ki: Allah'ın sırrıdır, yüklenmeye çalışma!

268 Ebû Nuaym, Hilyet'ul-Evliya c.6 s.182

951- Rebia el-Cereşi'nin Ebû Hureyre'den rivayet ettiğine göre Ömer (radıyallâhu anh) şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: 'Kader ehliyle (inkâr edenlerle) aynı mecliste oturmayın. Onlarla bu konuları açmayın.'[269]

952- Süfyan'ın Davud'dan rivayet ettiğine göre Muhammed b. Sirin şöyle dedi: 'Eğer ki, kader ehli (kader konusunu kurcalayanlar) Allah'ın âyetlerine dalanlardan değilse, o zaman dalanlar kimlerdir ben bilmiyorum.'

953- Celis b. Vabisa'dan rivayet edildiğine göre Abdullah b. Abbas şöyle dedi:

'Namaz ehli için şirke açılan bir kapı (vardır): Kaderi yalanlamak (inkâr etmek). Onlarla tartışmayın ki onların şirki sizin elinizle revaç bulmasın.'

954- Cerir b. Hazim'in Ebû Reca'dan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Abdullah b. Abbas'ın -Basra camiinin minberinde hutbe verirken- şöyle dediğini işittim:

'Bu ümmet, müşriklerin küçük yaşta ölen çocuklarının hükmünü ve kader meselesini tartışmadığı müddetçe emri kaim olacaktır.'

955- İkrime'nin Abdullah b. Abbas'tan rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Kader meselesine dalmaktan sakının. Zira bu konu, Hristiyanlığın bir şubesidir.'[270] İbn Abbas da şöyle dedi: 'Bu irca (mürcie) meselesinden sakının zira bu, Hristiyanlığın bir şubesidir.'

956- Mücahid'in Abdullah b. Abbas'tan rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

'Ümmetimin helakı kavmiyetçilik, kaderiyecilik (kaderi inkâr) ve emin olmadan rivayette bulunma sebebiyle olacaktır.[271]

957- Said b. Cübeyr'in İbn Abbas'tan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: 'Kader konusunda aşırı giden hiç kimse olmasın ki, İslâm'dan çıkmış olmasın.'

269 Ebû Davud, Sünnet 16, 17, Müsned c.1 s.30
270 Taberânî, el-Mu'cem el-Kebir c.11 s.262, İbn 'ul-Cevzi, el-İlel el-Mütenahiye c.1 s.242, İbn Ebi Asım, es-Sunne s.332
271 İbn Adiy, el-Kâmil fid-Duafa c.7 s.125

958- Muhammed b. Ka'b el-Kurazi dedi ki: Abdullah b. Ömer'in huzurunda Kaderiye'den söz edildi. Şöyle dedi: Kıyamet günü olduğunda insanların hepsi bir yerde toplanırlar. Sesini herkese duyurabilen bir münadi şöyle nida eder: 'Allah'ın hasımları neredeler?' Bunun üzerine Kaderiye olanlar ayağa kalkarlar.

959- Abdullah b. Haris'ten rivayet edildiğine göre dedi ki: Abdullah b. Abbas'ın şöyle dediğini işittim: İsrailoğulları bir şeriat ve bir yol üzere birlik olarak, kendilerine düşman olanlara karşı galip bir haldeydiler. Ta ki kaderi tartışmaya başlayıncaya kadar. Bunu tartışmaya başlayınca ihtilaf ettiler, birbirlerine buğzettiler. Lanet okumaya, birbirlerinin hurmetlerini (can, mal, namus) helal görmeye başladılar. Bunun üzerine düşmanları onlara galip gelip paramparça etti.

960- Meymun b. Mihran'dan rivayet edildiğine göre dedi ki: Abdullah b. Abbas bana şöyle dedi: 'Benden şu üç şeyi ezberle: Sakın yıldız ilmine girme, çünkü kehanete sürükler. Kader konusunu tartışma, çünkü zındıklığa sebep olur. Sakın ola ki Rasûlullah'ın Ashâbından birine sövme, yoksa Allah seni yüzüstü cehenneme atar.'

KADER EHLİNDEN UZAK DURMA

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den, Sahabelerden ve Tâbiînlerden Kader v.s. Bidat Ehlinden Uzak Durulması Gerektiği Konusunda Varid Olan Rivayetler:

961- Nafi'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Bizler Abdullah b. Ömer'in yanında bulunduğumuz bir esnada bir adam onun yanına geldi. Şam ehlinden bir adamın ismini söyleyerek, 'falanca sana selam söyledi' dedi. İbn Ömer dedi ki: Aldığım bir habere göre o adam bir bidat uydurmuş. Eğer öyleyse o zaman asla benden ona bir selam söyleme. Ben Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: 'Ümmetim, mesh (sûretlerin bozulması) ile, çökmeler ile cezalandırılacaktır. Bu cezalar zındıkların ve Kaderiyenin üzerine gelecektir.'[272]

272 Müsned c.2 s.108, 137, Bu hadis şu lafızla da rivayet edilmiştir: 'Bu ümmetin başına depremler, meshedilmeler, üzerine taş yağması olayları gelecektir.' Bu lafızla Tirmizî, Fiten 21, 37, Kader 16, Ebû Davud, Melahim 10, İbn Mâce, Fiten 29, Müsned c.2 s.163 rivayet etmişlerdir.

962- Yezid b. Hasife'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Saib b. Yezid, Ömer b. Hattab'a gelerek şöyle dedi: Ey Mü'minlerin emiri! Bir adamla karşılaştık, durmadan Kur'ân'ın (müteşabih âyetlerinin) tevilini sorup duruyor. Ömer dedi ki: 'Allah'ım! Onu elime geçir.' Diyor ki: Bir gün Ömer oturmuş, insanlara öğle yemeği ikram ederken adam çıkageldi. Üzerinde elbisesi, başında sarığı vardı. O da yemek yedi, bitince şöyle dedi: Ey Mü'minlerin emiri!

وَالذَّارِيَاتِ ذَرْوًا فَالْحَامِلَاتِ وِقْرًا (Zariyat 1- 2) ne demek? Ömer dedi ki: Demek sen o'sun! Kalktı, ellerini sıvadı, sarığı başından dağılıncaya kadar dövdü. Ömer dedi ki: Ömer'in canı elinde olan Allah'a yemin olsun ki, başın tıraşlı olsaydı kafanı patlatırdım. Bu adama elbiselerini giydirin, bir sedyeye koyup çıkartın memleketine götürün. Oraya vardığınızda biri hutbeye çıkıp şöyle desin: Sabiğ (adamın adı) ilim aradı ama yanlış yerde aradı, bulamadı. Aslında kavminin ileri gelenlerinden biriydi, ancak bu olaydan sonra ölünceye kadar değersiz biri olarak yaşadı.

963- Süleyman b. Yesar'dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Temimoğullarından Sabiğ b. İsl adında biri Medine'ye geldi. Beraberinde kitaplar vardı. Sürekli Kur'ân'ın müteşabih âyetlerini kurcalıyordu. Bu durum Ömer (radıyallâhu anh)'ın kulağına gitti. Ona haber gönderdi. Yanında sopa olarak hurma dallarını hazırladı. Yanına gelince oturdu. Ömer (radıyallâhu anh) sordu: Kimsin? dedi ki: Allah'ın kulu Sabiğ'im. Ömer de dedi ki: Ben de Allah'ın kulu Ömer'im. Sonra sopaları alıp onu dövmeye başladı. Ta ki kafası kırıldı, kanlar yüzünden süzülmeye başladı. O esnada şöyle dedi: Yeter ey Mü'minlerin emiri, yeter! Allah'a yemin ederim ki, kafamdaki (şüpheler) silindi, gitti.'[273]

964- Katan b. Ka'b anlattı, şöyle dedi: İcloğullarından Fulan b. Zür'a denilen bir adamdan dinledim. Babasından şunu anlattı: Ben Sabiğ b. İsl'i Basra'da gördüm. Uyuz bir deve gibi idi. Meclis meclis dolaşırdı, hangi meclise yanaşsa oradakiler kalkıp giderlerdi. Onu tanımayan birinin yanına oturacak olsa bile diğer meclistekiler hemen seslenip şöyle derlerdi: Mü'minlerin emirinin emri vardır (yani uzak durun).

965- Amr anlattı, dedi ki: Tâvûs bir gün Kâbe'yi tavaf ederken Ma'bed el-Cüheni ile karşılaştı. Tâvûs ona: 'Sen Ma'bed misin?' diye sordu. 'Evet,

273 Dârimî, Mukaddime 19

benim' dedi. Diyor ki: Bunun üzerine Tâvûs etrafındakilere dönüp şöyle seslendi: Aha bu Ma'bed'dir. Onu aşağılayın.

966- Merhum b. Abdulaziz anlattı, şöyle dedi: Babamdan ve amcamdan şöyle dediklerini işittim: Hasan el-Basri'nin Ma'bed el-Cüheni ile aynı meclis-te oturmayı nehyettiğini işittik. Şöyle diyordu: Onunla oturmayın, zira sapan ve saptıran bir adamdır.

967- Hanzala b. Ebi Süfyan diyor ki: Ben Tâvûs'un Katade geldiğinde ondan kaçtığını gördüm. Zira Katade Kaderiye görüşündeydi.

968- El-Yesa b. Muğire anlattı, şöyle dedi: Enes b. Sirin bana şöyle dedi: Kaderiye olan biriyle oturma, konuşmasını dinleme.

969- Abdurrezzak anlattı, şöyle dedi: Malik bana şöyle dedi: Ma'mer ne büyük adam, lakin şu Katade'nin tefsirini rivayet etmese...

970- Abdulaziz b. Muhammed ed-Dareverdi'den rivayet edildiğine göre Ebû Sehl şöyle dedi: 'Kaderiye olanlara selam vermeyin. Onlar selam verirse 've aleyke' deyin bırakın.'

971- Ebû Asım anlattı, dedi ki: İbn Ebi Revvad şöyle dedi: 'İşte Sevr size doğru geliyor, dikkat edin boynuzlarıyla sizi tepmesin. Sevr b. Yezid'i kastederek söyledi. (Not: Sevr Arapçada öküz demek).

Şeyh Ebû'l-Kasım diyor ki: Kaderiye mezhebine mensuptu.

972- Ebû Ahmed Mahmud b. Ğaylan anlattı, şöyle dedi: Müemmil b. İsmail'den -bir çok mecliste bize dönerek- şöyle dediğini işittim: Vebalim benden hadis dinlemeye gelen her bidatçinin -Cehmiye, Rafızi, Kaderi veya Mürcie olabilir- boynuna olsun. Allah'a yemin olsun ki sizi tanısaydım, hadis anlatmazdım.

973- Abdussamed Merduveyh anlattı, şöyle dedi: Fudayl b. İyaz'ın şöyle dediğini işittim: 'Bidat ehli biriyle oturup kalkandan uzak dur. Bidat ehliyle oturup kalkandan hikmetli bir şey almazsın. İsterdim ki benimle bir bidatçi arasında demirden bir sur olsun. Bir Yahudi'nin yanında yemek yemem, bir Hristiyan'ın yanında yemek yemem benim için bir bidatçinin yanında yemekten iyidir.

KADERİYE ÜMMETİN MECUSİLERİDİR

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Kaderiye'nin Bu Ümmetin Mecusileri Olduğuna Dair Varid Olan Rivayetler, Ayrıca Onları Tekfir eden, Lanetleyen ve Onlardan Beri Olduklarını İlan Eden İmamlar:

974- Nafi'in Abdullah b. Ömer'den rivayet ettiğine göre Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Şüphe yok ki Kaderiye bu ümmetin Mecusileridir. Hastalanırlarsa onları ziyaret etmeyin, ölürlerse cenazelerinde bulunmayın.'[274]

975- Ebû Hazim'in Sehl b. Sa'd'dan rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Kaderiye bu ümmetin Mecusileridir. Hastalanırlarsa onları ziyaret etmeyin, ölürlerse cenazelerinde bulunmayın.'[275]

976- Ebû Hazim'in Sehl b. Sa'd'dan rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Her ümmetin Mecusileri vardır. Ümmetimin Mecusileri Kaderiyedir. Dolayısıyla hastalanırlarsa onları ziyaret etmeyin, ölürlerse cenazelerinde bulunmayın.'

977- Nafi'in Abdullah b. Ömer'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Bu ümmetin içinde 'Kader diye bir şey yoktur' diyenler çıkacaktır. Onlar bu ümmetin mecusileridir.'[276]

978- Mücahid'in Abdullah b. Abbas'tan rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Kaderi yalanlayanlar (var ya) hastalanırlarsa ziyaret etmeyin, ölürlerse namazlarını kılmayın.'

979- Gafere'nin azatlı kölesi Ömer b. Muhammed b. Ömer'in Ensar'dan bir zattan rivayet ettiğine göre, Huzeyfe dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Her ümmetin Mecusileri vardır. Bu ümmetin Mecusileri de Kaderiyedir. Hastalanırlarsa ziyaret etmeyin. Öldüklerinde cenazelerinde bulunmayın. Onlar Deccal'in şiasıdır (taraftarıdır). Onları onun (Deccal'in) peşinden sürüklemesi Allah'ın üzerine vaaddir.'[277]

---

274 Beyhaki, es-Sünen el-Kübra c.10 s.207

275 Ebû Davud, Sünnet 16, İbn Mâce, Mukaddime 10, Müsned c.2 s.86, 125

276 Müsned c.2 s.86, 125

277 Ebû Davud, Sünnet 16, Müsned c.5 s.406, 407

980- İkrime'nin Abdullah b. Abbas'tan rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Ümmetimden iki fırka vardır ki bunların İslâm'da payları yoktur: Mürcie ve Kaderiye.'[278]

981- Ebû Leyla'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Ümmetimden iki sınıf (fırka) vardır ki, bunlar Havz-ı Kevser'in başındayken yanıma gelmezler: Kaderiye ve Mürcie'

982- Muhammed b. Ka'b el-Kurazi'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Abdullah b. Ömer'in yanında Kaderiyeden bahsedildi. İbn Ömer dedi ki: Kaderiye yetmiş peygamberin diliyle lanete uğramıştır, biri de bizim peygamberimizdir.

983- Nafi'den rivayet edildiğine göre Abdullah b. Ömer şöyle dedi: Bu ümmetin Mecusileri Kaderiyedir.

984- Ebû Hazim'den rivayet edildiğine göre İbn Ömer şöyle dedi: Kaderiye bu ümmetin Mecusileridir. Hastalanırlarsa onları ziyaret etmeyin. Öldükleri zaman cenazelerinde bulunmayın.

985- Ata'dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi: İbn Abbas'ın yanına gittim. Zemzem kuyusundan su çekiyordu, elbisesinin de etekleri ıslanmıştı. Dedim ki: İnsanlar kaderi konuşmaya (yani inkâr etmeye) başladılar. Dedi ki: Bunu yaptılar mı? dedim ki: Evet. Dedi ki: Allah'a yemin olsun ki bu âyetler: ***"Tadın 'Sekar' cehenneminin azabını. Şüphe yok ki biz her şeyi bir kaderle yarattık."*** (Kamer 48- 49) Onlardan başkası için nazil olmuş değildir. Onlar mahlukatın en şerlileridir. Hastalarını ziyaret etmeyin, ölülerinin namazını kılmayın. Onlardan birini bana göstersen şu iki parmağımla gözlerini oyarım.

986- Mücahid'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Abdullah b. Abbas'ın yanında Kaderiye'den bahsedildi, o da şöyle dedi: Onlardan birini görsem burnunu koparırdım. Mücahid diyor ki: Abdullah b. Ömer de şöyle dedi: 'Biriniz onlardan biriyle karşılaşırsa ona desin ki: Muhakkak ki İbn Ömer senden beridir.'

987- Şa'bi'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini işittim: 'Ben kadere iman etmeyenlerden beriyim.'

---

278 Tirmizî, Kader 13, İbn Mâce, Mukaddime 9

988- Ata dedi ki: Abdullah b. Abbas'ın şöyle dediğini işittim: Kaderiye'nin kelamı küfürdür. Harurilerin (Hariciler) kelamı dalalettir. Şia'nın kelamı helak sebebidir. (Kelam görüş, mezhep manasındadır)

989- İkrime b. Ammar anlattı, dedi ki: Ben Kasım b. Yesar ve Süleyman b. Yesar'ın (kardeşler) Kaderiye'ye lanet okuduklarını işittim.

990- Velid b. Ziyad'dan rivayet edildiğine göre, Mücahid şöyle dedi: İlk başlarken Mürcie olurlar. Sonra Kaderiye, en sonunda Mecusilere dönüşürler.

991- Abdulmecid b. Ebi Revvad'ın, babasından rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Abdullah b. Ömer'in azatlı kölesi Nafi'in yanındaydım. Bir adam gelip bir şey sordu. Nafi' ona şöyle dedi: Be hey Kaderiyeci! Ben sana fetva verir miyim?!

992- Ebû Sinan el-Kasmeli'den rivayet edildiğine göre, Vehb b. Münebbih şöyle dedi: 'Allah'ın kitaplarından doksan küsur kitap okudum. Yetmiş tanesi kiliselerde herkesin elinde var. Yirmi küsur tanesini de insanların pek azı bilirler. Hepsinde şu kelimelerin yazılı olduğunu gördüm: 'Meşietten (dileme, irade) herhangi bir şeyi kendi nefsinde gören kafir olur. (Vehb b. Münebbih geçmişinde Hristiyan olup daha sonra Müslüman olan bir sahabidir.)

993- Hişam b. Selm dedi ki: Süfyan es-Sevri'ye 'İki sınıf vardır ki bunların İslâm'da payı yoktur' hadisini sordum. Dedi ki: Bunlar 'İman dil ile ikrardan ibarettir' diyenler, bir de 'Kader olmadığını' iddia edenlerdir.

994- Hammad b. Kirat anlattı, dedi ki: İbrahim b. Tahman'ın şöyle dediğini işittim: 'Cehmiye kafirdir, Kaderiye kafirdir.'

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den, Dualarında Kaderin Varlığını İspat Eden Rivayetler:

995- Ebû'l-Ahvas'ın Abdullah b. Mes'ud'dan rivayet ettiğine göre (dedi ki): Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle derdi:

'Allah'ım senden hidayet, takva, iffet ve ğina (gönül zenginliği) niyaz ediyorum.'[279]

996- Ebû'l-Havra es-Saidi'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Hüseyin b. Ali'ye dedim ki: 'Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den ne ezberledin?'

279 Müslim, Zikir 72, Tirmizî, Deavat 72, İbn Mâce, Dua 2, Müsned c.1 s.411, 416, 437

Dedi ki: Evet bize şöyle (dua etmeyi) öğretirdi: 'Allah'ım! Hidayet verdiklerin arasında bize de hidayet ver. Dost edindiklerin arasında bizi de dost edin. Afiyet ihsan ettiklerin arasında bize de afiyet ihsan eyle. Bana verdiğini bereketli kıl. Takdir ettiğin şerlerden beni muhafaza eyle. Muhakkak sen hükmedersin, kimse senin hakkında hüküm veremez. Zira veli edindiğin kimse zelil olmaz. Yüceler yücesisin, ulular ulususun!'[280]

997- Ebû'l-Havra'nın Hasan b. Ali'den rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bana vitir namazının kunutunda okuyacağım bazı kelimeler (dualar) öğretti. 'Rabbim! Hidayet verdiklerinin arasında bana da hidayet ver. Afiyet ihsan ettiklerinin arasında bana da afiyet ihsan eyle. Dost edindiklerin arasında beni de dost edin. Bana verdiklerini bereketli kıl. Takdir ettiğin şerlerden beni muhafaza eyle. Muhakkak ki sen hükmedersin, takdiri mutlaka gerçekleşensin. Kimse de senin hakkında hükmedemez, hükmünü geçiremez. Dost edindiğin kimse de asla zelil olmaz. Yüceler yücesisin, ulular ulususun.'

998- Urve b. Zübeyr'den rivayet edildiğine göre (dedi ki): Hasan b. Ali, Âişe (radıyallâhu anhâ)'ya Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in kendisine vitirde okuması için şu duayı öğrettiğini anlattı: 'Allah'ım hidayet verdiklerin arasında bana da hidayet ver. Afiyet ihsan ettiklerin arasında bana da afiyet ihsan eyle. Bana verdiklerini bereketli kıl. Takdir ettiğin şerlerden beni muhafaza eyle. Muhakkak ki sen hükmedersin, hükmü mutlaka yerine gelensin, kimse de senin hakkında hüküm veremez. Dost edindiğin asla zelil olmaz. Düşman bellediğin asla aziz olmaz. Yüceler yücesisin, ulular ulususun.'

999- Said b. Cübeyr'den rivayet edildiğine göre Abdullah b. Abbas şöyle dedi: İslâm'ın ilk dönemlerinde Şenua Ezdi'den bir adam Mekke'ye geldi. Üfürüğüyle afsunlama yapan biriydi. Bir takım kendini bilmezlerin Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in arkasından 'deli, deli' diye seslendiklerini duydu. Dedi ki: Bu adamla bir görüşsem. Diyor ki: Onunla görüştü, şöyle dedi: Ey Muhammed! Ben üfürüğüyle afsunlama yaptığında, Allah benim vesilemle dilediğine şifa veren biriyim. Bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Hamd Allah'a mahsustur. O'na hamd eder, O'ndan yardım dileriz. Allah kime hidayet verirse onu saptıracak yoktur. Kimi dalalete düşürürse ona hidayet verecek kimse yoktur. Allah'tan başka ilah ol-

280 Ebû Davud, Vitir 5, Tirmizî, Vitir 10, İbn Mâce, İkame 117, Dârimî, Salat 214, Müsned c.1 s.199, 200

madığına şahitlik ederim. O birdir, ortağı yoktur. Muhammed de O'nun kulu ve Rasûlüdür...' Adam (şaşkınlıkla) bu kelimeleri tekrar etsene! Rasûlullah da tekrarladı. Adam dedi ki: Ben sihirbazların da, kahinlerin de, şairlerin de sözlerini, kullandıkları kelimeleri duydum, dinledim. Ancak senin söylediğin bu kelimeler gibisini işitmedim. Ben okyanus sınırına kadar da (memleketleri) dolaştım. Elini ver İslâm üzere sana bey'at edeyim. Rasûlullah dedi ki: Kavmin adına da! Adam dedi ki: Kavmim adına da!'[281]

1000- Ebû Salih'in Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Ağır belalara maruz kalmaktan, bedbahtlığın yakalamasından, kâderin kötü tecellisinden, düşmanın diline düşmekten Allah'a sığının.'[282]

1001- Ebû Osman'ın Zeyd b. Erkam'dan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: 'Size ancak Rasûlullah'ın söylediğini söylüyorum: 'Allah'ım! Nefsime takvasını ihsan eyle! Onu en hayırlı şekilde arındıran sensin. Sen onun velisi ve sahibisin. Allah'ım fayda vermeyen ilimden, doymak bilmeyen nefisten, ürpermeyen kalpten ve icabet bulmayan duadan sana sığınırım.'[283]

1002- Ebû Leyla el-Ensari anlattı, dedi ki: Abdullah b. Mes'ud'dan rivayet edildiğine göre (dedi ki): Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle dua ederdi: 'Allah'ım! Beni ayaktayken İslâm ile muhafaza eyle! Oturuyorken İslâm ile muhafaza eyle! Uyuyorken İslâm ile muhafaza eyle! Hakkımda hased eden bir düşmanın dilediğini yerine getirme! Allah'ım hazinelerini elinde tuttuğun her hayrı senden niyaz ediyorum. Hazinelerini elinde tuttuğun her şerden de sana sığınıyorum.'[284]

1003- Hasan el-Basri'nin İmran b. Husayn'dan rivayet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Ebû'l-Husayn'a şöyle dedi: Günde kaç ilaha ibadet ediyorsun? dedi ki: Yedi. Altısı yeryüzünde biri de gökte. Rasûlullah dedi ki: Peki korkuların ve arzuların (isteklerin) için hangisine gidiyorsun (müracaat ediyorsun)? dedi ki: Gökte olana... Rasûlullah dedi ki:

281 Müslim, Cum'a 46
282 Buhârî, Deavat 28, Kader 13, Müslim, Zikir 53, Nesâî, İstiaze 24, 35
283 Müslim, Zikir 73, Ebû Davud, Vitir 32, Tırmizî, Deavat 68, Nesâî, İstiaze 2, 13, 18, 21, 24, İbn Mâce, Mukaddime 23, Dua 2, Müsned c.2 s.167, 198, 340, 365, 451, c.3 s.192, 255, 273, c.4 s.371, 381
284 Hâkim, Müstedrek c.1 s.525, İbn Ebi Asım, es-Sunne s.377

Müslüman olsaydın sana birkaç kelime öğretirdim, bunlardan istifade ederdin. Daha sonraları Müslüman olunca Rasûlullah'a gelip alacağını (yani o kelimeleri öğretmesini) istedi. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) dedi ki: Şöyle de: 'Allah'ım! Bana rüşdümü ilham eyle! Nefsimin şerrinden beni muhafaza eyle!'[285]

1004- Abdullah b. Ziyad'ın Abdullah b. Amr'dan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle derdi: 'Allah'ım senden sıhhat, afiyet, emanete riayet, güzel ahlâk ve kadere rıza gösterme niyaz ediyorum.'[286]

1005- Abdullah b. Zübeyr el-Mekki anlattı, dedi ki: Bir adam Süfyan b. Uyeyne'ye şöyle dedi: Ebû Muhammed! Burada bir adam var kaderi yalanlıyor. Dedi ki: Ne diyor ki? Ben bir bedevinin vakfede (Arafat'ta) şöyle dua ettiğini işittim: Allah'ım! Senin rızan için çıktım beni çıkaran sensin. Sana geldim beni getiren sensin. Senin emrinle sana itaat ettim, benim üzerimde mihnet sahibisin. Senin ilmin dahilinde sana isyan ettim, benim üzerimde huccetin kaim oldu. Senin huccetinin (delilinin) aleyhime kaim olması, benim de delilimin hiçbir geçerliliğinin olmamasının namına senden niyaz ediyorum: Beni bu gün affedilmemiş, bağışlanmamış bir günah ile buradan çıkarma.'

1006- Muhammed b. Muhammed b. Amrus anlattı, dedi ki: Süfyan b. Uyeyne şöyle dedi: Bir bedevinin Kâbe (örtüsüne) tutunarak şöyle dediğini işittim: İlahi! Beni böyle zayıf yaratmışken hata etmeye, kusur işlemeye benden evla olan var mıdır? Kaderin her şeyi kuşatmışken affetmeye senden daha layık olan var mıdır? Senin emrinle sana itaat ettim minnet senindir. Senin ilmin dahilinde sana isyan ettim huccet senindir. Benim mazeretimin (delilimin) geçersiz, senin huccetinin (delilinin) geçerli olması, benim sana muhtaç senin benden müstağni olman namına senden niyaz ediyorum! Haram kıldığın şeylerden ne yapmışsam hepsini bağışla!

1007- Yahya b. Kâmil el-Kureşi anlattı, dedi ki: Süfyan es-Sevri bana anlattı: Arafat'ta bir bedevinin sırtüstü uzanmışken şöyle dediğini işittim: 'Allah'ım! Beni böyle zayıf yaratmışken hata etmeye, kusur işlemeye benden evla olanı var mıdır? Peki beni affetmeye senden daha layığı var mıdır?

---

285 Tirmizî, Deavat 69
286 el-EdEbû'l-Müfred Buhârî s.207

Hakkımdaki ilmin ezeli, emrin beni kuşatmış, sana senin izninle itaat ettim. Minnet senindir. Sana ilmin dahilinde isyan ettim huccet senindir. Delilimin geçersizliği, rahmetinin gereği, sana muhtaç olmam, senin de benden müstağni olman namına senden niyaz ediyorum: Beni bağışla, bana rahmet eyle. Allah'ım! Verdiğinde iyi bir şey yaptım diye vermedin. Kötü bir şey yaptığımda da beni cezalandırmadın. Allah'ım! Senin lütfunla en sevdiğin şeyle: La İlahe İllallah (tevhid) ile sana itaat ettik. Senin lütfunla da en buğzettiğin şeyle: Şirk ile sana isyan etmedik. Bu sebeple ikisi arasında vuku bulan (günahları) bağışla. Allah'ım mü'min kullarının ünsiyeti (huzuru) sensin. Onlara kafi gelensin. Kalplerini görür, sırlarına muttali olursun. Allah'ım benim sırrım da sana açıktır. Benim de sana şiddetle ihtiyacım vardır. Yalnızlık beni ıssız bıraktığında zikrin bana ünsiyet verir. Dertler beni çepeçevre kuşattığında senden medet umarak sana sığınırım. Biliyorum ki her şeyin düğümü-çözümü senin elindedir, kaynağı senin kaderindir.'

1008- Rafi b. Dıhye el-Meslemi anlattı, dedi ki: Basra kadısı olan Ubeydullah b. Hasan bana anlattı, şöyle dedi: Yanımda arap olmayan güzel bir cariye vardı. Onu çok beğeniyordum. Bir gece yanımda uyuyordu. Bir ara uyandım, baktım yanımda bulamadım. Aradım yoktu. Kötü şeyler de söyledim. Ancak sonra baktım ki secdeye kapanmış şöyle dua ediyor: '(Ya Rabbi!) Bana olan sevgin namına beni bağışla! Diyor ki: Ben de ona dedim ki: Böyle söyleme 'Sana olan sevgim namına' de. Cariye dedi ki: Hey anlamaz! Onun bana sevgisi beni şirkten İslâm'a çıkardı. Onun bana sevgisi beni uyandırdı da seni uykuda bıraktı. Diyor ki: Dedim ki: Haydi git, seni Allah rızası için azad ediyorum. Dedi ki: Efendim! Bana iyilik değil kötülük yaptın. Şimdiye kadar iki ecir alıyordum, şimdi bir ecir alacağım.

Kaderin Var Olduğuna Dair İcma Olduğunu İfade Eden Rivayetler:

Bunu şundan çıkarabiliriz. Ömer b. Hattab (radıyallâhu anh) muhacir ve ensarın çoğunluğuyla Medine'den Şam'a gitmek üzere yola çıkmışlardı. Bu esnada Şam'da veba salgını baş gösterdi. Ömer, Rasûlullah'ın Ashâbıyla oraya gitmekten endişelendi. Bu konuda yanında olan ve Şam'da bulunan muhacir ve ensarın olduğu sahabelerle istişare etti. Sahabelerin görüşü farklı farklıydı. Nihayetinde Abdurrahman b. Avf geldi ve Rasûlullah'tan şu hadisi rivayet etti: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: 'Eğer vebanın bir

memlekette çıktığını duyarsanız oraya gitmeyin. Eğer bulunduğunuz memlekette çıkarsa vebadan kaçmak maksadıyla oradan çıkmayın.'[287] Bunun üzerine Ömer Allah'a hamd etti, sonra geri döndü. Cabiye bölgesinde neden geri döndüğünü anlatan bir hutbe verdi. Hutbesinde Allah'ın kitabında buyurduğu ve Rasûlullah'ın konuşmasına başladığı şekilde başladı: 'Allah kimi dalalete düşürürse ona kimse hidayet veremez. Kime de hidayet verirse onu kimse saptıramaz.' Konuşmayı dinleyen Hristiyan piskoposlardan biri iki veya üç defa 'Allah kimseyi saptırmaz' dedi. Sahabiler karşı çıktılar. Bunun üzerine Ömer, Rasûlullah'ın Ashâbına sordu: Ne diyor? dediler ki: Ey Mü'minlerin emiri! Allah'ın kimseyi saptırmayacağını iddia ediyor. Ömer dedi ki: 'Yalan söylüyorsun. Bilakis Allah seni yarattı. Allah seni dalalette bıraktı. Sonra seni öldürecek ve cehenneme koyacaktır. İnşaallah! Allah'a yemin olsun ki sana verilen zimmet akdi olmasaydı boynunu vururdum. Diyor ki: İnsanlar dağılıp gittiler. O dönem kader konusunda ihtilaf eden kimse yoktu.

1009- Şeyh Ebû'l-Kasım diyor ki: Eğer muhalifin bulunmadığı herkese yayılmış bir icma var ise o da bu konudadır. Buna muhalif olan inatçıdır, bağnazdır, ayrı yol tutmuştur. Azap tehdidiyle karşı karşıyadır. Allah'ın şu buyruğunun kapsamındadır: ***"Kendisine doğru yol açıklandıktan sonra kim peygamberle ayrılığa düşer ve mü'minlerin yolundan başka bir yol takip ederse onu, gittiği yolda (yalnız) bırakırız, cehenneme koyarız. Orası ne kötü bir nihayettir."*** (Nisa 115)

1010- Abdullah b. Abdullah b. Haris b. Nevfel'den rivayet edildiğine göre Abdullah b. Abbas şöyle dedi: Ömer (radıyallâhu anh) Şam'a gitmek üzere yola çıktı. Serğ denilen yere varınca ordu komutanları, Ebû Ubeyde ve emrindeki komutanlar onu karşıladılar. Şam'da veba salgınının çıktığını haber verdiler.

1011- İbn Abbas diyor ki: Ömer şöyle dedi: İlk muhacirlerden olan sahabeleri çağırın. Geldiler. Onlarla istişare etti ancak görüşleri farklı oldu. Bir kısmı şöyle dedi: Sen bir iş için yola çıktın, geri dönmeni uygun bulmuyoruz. Diğer bir kısmı da şöyle dedi: Beraberinde Rasûlullah'ın Ashâbı ve önemli kimseler var. Bunları veba olan bir yere götürmeni münasip görmeyiz. Ömer dedi ki: Kalkıp gidebilirsiniz. Sonra da ensarı çağırttı. Onlar da geldiler. İstişare etti, ancak onlar da muhacirler gibi ihtilaf ettiler. Onlara da kalkın dedi.

287 Buhârî, Ahadis'ul-Enbiya 54, Tıbb 30, Müslim, Selam 92, 94, 98, 100, Ebû Davud, Cenaiz 6, Muvatta, Medine 22, 23, 24, Müsned c.1 s.182, 193, 194, c.5 s. 201, 208

Sonra dedi ki: Fetih'te hicret etmiş olan Kureyş'in ileri gelenlerini çağırın. Onlar da geldiler. Onlarla istişare etti, hiçbiri muhalif bir şey söylemedi. Dediler ki: Biz geri dönmeni ve veba olan bu memlekete girmemen gerektiğini söyleriz. Ömer insanlar arasında ilan ettirdi: Yarın sabah geri dönmek üzere yola çıkıyorum siz de hazırlanın. Ebû Ubeyde dedi ki: 'Ey Mü'minlerin emiri! Allah'ın kaderinden mi kaçıyorsun? dedi ki: Bunu bir başkası söyleseydi Ey Ebû Ubeyde! Evet, Allah'ın kaderinden Allah'ın bir başka kaderine kaçıyoruz. Soranım sana: Senin develerin olsa sonra bir yakası yemyeşil meralı, bir yakası da kupkuru kurak bir vadiye düşsen; develerini yeşil yerde otlatsan Allah'ın kaderiyle otlatmış olmuyor musun? Peki, kurak yerde otlatsan yine Allah'ın kaderiyle otlatmış olmuyor musun? İbn Abbas diyor ki: O aralar işinden dolayı orada bulunmayan Abdurrahman b. Avf geldi. Şöyle dedi: Bu konuda bildiğim bir ilim (delil) vardır. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: 'Eğer vebanın bir memlekette çıktığını duyarsanız oraya gitmeyin. Eğer bulunduğunuz memlekette çıkarsa, vebadan kaçmak maksadıyla oradan ayrılmayın.' İbn Abbas diyor ki: Ömer de Allah'a hamd edip, dönüş yolunu tuttu.'[288]

1012- İbrahim b. Sa'd'ın, Sa'd b. Malik, Huzeyme b. Sabit ve Üsame b. Zeyd'den rivayet ettiğine göre dediler ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Bu veba beladır, bir kavme indirilen bir azabın da kalıntısıdır. Sizin bulunmadığınız bir memlekette çıkarsa oraya girmeyin. Ancak sizin bulunduğunuz memlekette vuku bulursa kaçmak maksadıyla oradan çıkmayın.'[289]

1013- Ata'dan rivayet edildiğine göre Abdullah b. Ömer şöyle dedi: Vebadan kaçan yalanlamış olur.

1014- Ebû'l-Ahvas ve Ebû Ubeyde'nin Abdullah b. Mes'ud'dan rivayet ettiklerine göre (dedi ki): Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bize hacet hutbesini öğretti: 'Hamd Allah'a mahsustur. O'na hamd eder, O'ndan yardım dileriz. Nefislerimizin şerrinden O'na sığınırız. Allah kime hidayet verirse onu saptıracak yoktur. Kimi saptırırsa ona hidayet verecek yoktur. Şahitlik ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur. Muhammed O'nun kulu ve Rasûlüdür.'[290]

288 Buhârî, Müslim
289 Müslim, Selam 92, 94
290 Ebû Davud, Salat 223, Tirmizî, Nikah 17, Nesâî, Cuma 24, Nikah 39, İbn Mâce, Nikah 19, Dârimî, Nikah 20, Müsned c.1 s.392, 432

Sonra dedi ki: Fetih'te hicret etmiş olan Kureyş'in ileri gelenlerini çağırın. Onlar da geldiler. Onlarla istişare etti, hiçbiri muhalif bir şey söylemedi. Dediler ki: Biz geri dönmeni ve veba olan bu memlekete girmemen gerektiğini söyleriz. Ömer insanlar arasında ilan ettirdi: Yarın sabah geri dönmek üzere yola çıkıyorum siz de hazırlanın. Ebû Ubeyde dedi ki: 'Ey Mü'minlerin emiri! Allah'ın kaderinden mi kaçıyorsun? dedi ki: Bunu bir başkası söyleseydi Ey Ebû Ubeyde! Evet, Allah'ın kaderinden Allah'ın bir başka kaderine kaçıyoruz. Sorarım sana: Senin develerin olsa sonra bir yakası yemyeşil meralı, bir yakası da kupkuru kurak bir vadiye düşsen; develerini yeşil yerde otlatsan Allah'ın kaderiyle otlatmış olmuyor musun? Peki, kurak yerde otlatsan yine Allah'ın kaderiyle otlatmış olmuyor musun? İbn Abbas diyor ki: O aralar işinden dolayı orada bulunmayan Abdurrahman b. Avf geldi. Şöyle dedi: Bu konuda bildiğim bir ilim (delil) vardır. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: 'Eğer vebanın bir memlekette çıktığını duyarsanız oraya gitmeyin. Eğer bulunduğunuz memlekette çıkarsa, vebadan kaçmak maksadıyla oradan ayrılmayın.' İbn Abbas diyor ki: Ömer de Allah'a hamd edip, dönüş yolunu tuttu.'[288]

1012- İbrahim b. Sa'd'ın, Sa'd b. Malik, Huzeyme b. Sabit ve Üsame b. Zeyd'den rivayet ettiğine göre dediler ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Bu veba beladır, bir kavme indirilen bir azabın da kalıntısıdır. Sizin bulunmadığınız bir memlekette çıkarsa oraya girmeyin. Ancak sizin bulunduğunuz memlekette vuku bulursa kaçmak maksadıyla oradan çıkmayın.'[289]

1013- Ata'dan rivayet edildiğine göre Abdullah b. Ömer şöyle dedi: Vebadan kaçan yalanlamış olur.

1014- Ebû'l-Ahvas ve Ebû Ubeyde'nin Abdullah b. Mes'ud'dan rivayet ettiklerine göre (dedi ki): Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bize hacet hutbesini öğretti: 'Hamd Allah'a mahsustur. O'na hamd eder, O'ndan yardım dileriz. Nefislerimizin şerrinden O'na sığınırız. Allah kime hidayet verirse onu saptıracak yoktur. Kimi saptırırsa ona hidayet verecek yoktur. Şahitlik ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur. Muhammed O'nun kulu ve Rasûlüdür.'[290]

---

288 Buhârî, Müslim
289 Müslim, Selam 92, 94
290 Ebû Davud, Salat 223, Tirmizî, Nikah 17, Nesâî, Cuma 24, Nikah 39, İbn Mâce, Nikah 19, Dârimî, Nikah 20, Müsned c.1 s.392, 432

1015- Abdulala'nın Abdullah b. Haris b. Nevfel'den rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Ömer b. Hattab, Cabiye'de bir hutbe verdi. Kelime-i şehadet getirdikten sonra şöyle dedi: 'Allah kimi dalalete düşürürse ona kimse hidayet veremez.' Dinleyenler arasında piskopos da vardı. Şöyle dedi: Hayır! Allah kimseyi dalalete düşürmez. Ömer dedi ki: Ne diyor? Ona anlatmak istemediler. Tekrar: 'Allah kimi dalalete düşürürse ona kimse hidayet veremez.' Piskopos Ömer'in dediğini reddeder mahiyette eteğini silkelemeye başladı, -iki veya üç defa- 'Allah kimseyi dalalete düşürmez' dedi. Ömer yine 'Ne diyor?' diye sordu. Dediler ki: Ey Mü'minlerin emiri Allah'ın kimseyi dalalete düşürmeyeceğini iddia ediyor. Bunun üzerine Ömer (radıyallâhu anh) şöyle dedi: 'Allah düşmanı! Yalan söylüyorsun. Bilakis Allah seni yarattı, Allah seni dalalete düşürdü. Sonra seni öldürüp cehenneme koyacaktır, inşaallah. Allah'a yemin ederim ki sana verilen zimmet ahdi olmasaydı, boynunu vururdum. Allah bütün mahlukatı yarattı. Âdem'i yaratınca da eliyle zürriyetini saçtı, bunlardan cennet ehlini ve işleyecekleri amelleri, cehennem ehli ve işleyecekleri amelleri kayda aldı. Sonra şöyle buyurdu: 'Bunlar bunundur, bunlar da bunundur.' İnsanlar dağılıp gittiler. Kader konusunda aykırı inanca sahip kimse kalmadı. Bundan öncesinde bunu dile getirenler olmuştu.

1016- Halid el-Hazza'ın Abdullah b. Haris b. Nevfel'den rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Ömer b. Hattab, Cabiye'de bir hutbe verdi. Kelime-i şehadet getirdikten sonra şöyle dedi: 'Allah kimi dalalete düşürürse ona kimse hidayet veremez.' Dinleyenler arasında piskopos da vardı. Şöyle dedi: Hayır! Allah kimseyi dalalete düşürmez. Ömer dedi ki: Ne diyor? Ona anlatmak istemediler. Tekrar: 'Allah kimi dalalete düşürürse ona kimse hidayet veremez.' Piskopos Ömer'in dediğini reddeder mahiyette eteğini silkelemeye başladı, -iki veya üç defa- 'Allah kimseyi dalalete düşürmez' dedi. Ömer yine 'Ne diyor?' diye sordu. Dediler ki: Ey Mü'minlerin emiri! Allah'ın kimseyi dalalete düşürmeyeceğini iddia ediyor. Bunun üzerine Ömer (radıyallâhu anh) şöyle dedi: 'Allah düşmanı! Yalan söylüyorsun. Bilakis Allah seni yarattı, Allah seni dalalete düşürdü. Sonra seni öldürüp cehenneme koyacaktır, inşaallah. Allah'a yemin ederim ki sana verilen zimmet ahdi olmasaydı, boynunu vururdum. Allah bütün mahlukatı yarattı. Âdem'i yaratınca da eliyle zürriyetini saçtı, bunlardan cennet ehlini ve işleyecekleri amelleri, cehennem ehli ve işleyecekleri amelleri kayda aldı. Sonra şöyle buyurdu: 'Bunlar bunundur, bunlar da bunundur.' İnsanlar dağılıp gittiler. Kader konusunda aykırı inanca sahip kimse kalmadı. Bundan öncesinde bunu dile getirenler olmuştu.

1017- Amir b. Kureyz'in Abdullah b. Haris b. Nevfel'den rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Ömer b. Hattab, Cabiye'de insanlara hitap ettiğinde ben de hazır bulunmuştum. Şöyle dedi: 'Allah kime hidayet verirse onu kimse saptıramaz. Kimi de saptırırsa ona kimse hidayet veremez.' Diyor ki: Piskopos da Ömer'in önündeydi. Dedi ki: Berkest, Berkest (yani hâşâ, hâşâ) Bunu birkaç defa tekrarladı. Diyor ki: Üçüncü de Ömer (radıyallâhu anh) şöyle dedi: Bu Allah düşmanı ne diyor? dediler ki: Diyor ki: Allah ne hidayet verir ne de saptırır! Ömer (radıyallâhu anh) dedi ki: 'Bilakis! Allah seni yarattı. Allah seni saptırdı. Allah da seni burnun üzere cehenneme dökecektir. Allah'a yemin ederim ki daha önce sana ahit vermemiş olsaydım boynunu vururdum.' İnsanlar öylece ayrıldılar. Kader konusunda bir ihtilaf kalmamıştı.

1018- Amr b. Müslim'in Tâvûs el-Yemani'den rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbından üç yüz kişiye yetiştim. Hepsi diyordu ki: Her şey bir kader iledir.

1019- Abdullah b. Ömer'in de şöyle dediğini işittim: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle derdi: 'Her şey bir kader iledir. Acizlik ve azim dahil.'

1020- Amr b. Dinar'dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Abdullah b. Zübeyr'in hutbede şöyle dediğini işittim: Muhakkak ki Allah hidayet verendir (aynı zamanda) fitneye düşürendir.[291]

1021- Yahya b. Ya'mur'dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Cüheyne'li bir adam vardı, cahil cahil hareketleri vardı. Komşularının duvarından atlayan biriydi. Sonra Kur'ân'ı öğrendi, farzları eda etmeye başladı. İnsanlara sohbet anlatır oldu. Son olarak şu kanaate vardı: Amel, önceden belirlenen bir ilme göre değildir (önceden bilinmez, kader yoktur manasında). Dileyen hayır işler, dileyen şer işler. Ben de Ebû'l-Esved ed-Düeli ile karşılaştım, bu hususu ona anlattım. Şöyle dedi: Yalan söylemiştir. Rasûlullah'ın Ashâbından kimi gördüysek mutlak sûrette kaderin varlığını beyan etmiştir.

Sahabeler:

Bu husus: Ebû Bekir, Ömer, Ali, Abdullah b. Mes'ud, Abdurrahman b. Avf, Ubey b. Ka'b, Muaz b. Cebel, Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Amr, Abdullah b. Zübeyr, Ebû'd-Derda, Cabir b. Abdullah, Uba-

291 Muvatta, Kader 5

de b. es-Samit, Zeyd b. Sabit, İmran b. Husayn, Huzeyfe b. Yeman, Huzeyfe b. Esid, Selman el-Farisi, Ebû Ümame, Hz. Âişe, Ebû Tufeyl Amir'den rivayet edilmiştir.

Ebû Bekir (radıyallâhu anh)'dan Gelen Rivayetler

1022- Abdurrahman b. Sebıt'tan rivayet edildiğine göre dedi ki: Ebû Bekir (radıyallâhu anh) şöyle dedi: Allah'u Teâlâ mahlukatı yarattı, avucunun içine aldı. Sağ avucunda tuttuklarına 'selametle cennete girin' dedi. Sol avucunda tuttuklarına 'cehenneme girin kimse benden hesap soramaz' dedi.

1023- Nafi'in Abdullah b. Ömer'den rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Ne dersin zina etmek kader midir? dedi ki: Evet. Adam dedi ki: Yani Allah bana bunu takdir edip sonra cezalandırıyor mu? Ebû Bekir dedi ki: Aynen öyle, adi herif seni. Allah'a yemin olsun ki yanımda biri olsa burnunu koparmasını emrederdim.

Ömer (radıyallâhu anh)'dan Gelen Rivayetler

1024- Ebû Osman en-Nehdi diyor ki: Ömer b. Hattab (radıyallâhu anh)'ın şöyle dediğini işittim: Allah'ım! Beni bedbahtlardan yazdıysan, (onların arasından) beni sil.

1025- Ebû Osman en-Nehdi diyor ki: Ömer b. Hattab'ın -Kabe'yi tavaf ederken- şöyle dediğini işittim: 'Allah'ım beni saadet ehlinin arasına yazdıysan bana sebat ihsan eyle. Bedbahtlardan yazdıysan beni oradan sil, saadet ehlinin arasına yaz. Muhakkak ki sen, dilediğini siler dilediğini bırakırsın. Levh-i Mahfuz senin katındadır.

1026- İbn Ebza'dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi: 'Biri Ömer'e gelip şöyle dedi: 'Bazı insanlar kader hakkında ileri geri konuşuyorlar.' Ömer, hemen hutbeye çıkıp şöyle dedi: Ey insanlar! Sizden öncekiler ancak kaderi tartıştıkları için helak oldular. Ömer'in canı elinde olana yemin olsun ki, bu konuda iki kişinin tartıştığını duyarsam, her ikisinin boynunu vurdururum.' Diyor ki: Herkes bıraktı, artık kimse kader hakkında konuşmuyordu. Tâ ki Şam'daki yeni yetmeler çıkıncaya kadar böyle devam etti.

Ali (radıyallâhu anh)'dan Gelen Rivayetler

1027- Abdullah b. İshak b. Abdullah b. Haris diyor ki: Ali (radıyallâhu anh)'ın şöyle dediğini işittim: 'Bir zaman gelecek insanlar kaderi yalanlamaya

başlayacaklar. Kadın çarşıya ihtiyaçlarını almak için çıkacak eve döndüğünde bakacak ki kocası -kaderi inkârından dolayı- (maymun veya domuza) çevrilmiş olacak.

1028- Ebû Alkame'den rivayet edildiğine göre Ali b. Ebi Talib (radıyallâhu anh) şöyle dedi: 'Şüphe yok ki kader kazayı geri çevirmez (değiştirmez). Ancak dua kazayı geri çevirir. Allah'u Teâlâ Yunus (aleyhisselâm)'ın kavmi hakkında şöyle buyurdu: "'***...Onlar iman edince biz, onların üzerinden dünya hayatında zillet azabını kaldırdık. Onları belirli bir zamana kadar nimetlerle faydalandırdık.***" (Yunus 98)

1029- Abdullah b. Abdurrahman b. Ka'b b. Malik'ten rivayet edildiğine göre (dedi ki): Bir gün Ali b. Ebi Talib (radıyallâhu anh)'ın yanında kaderden söz edildi. O da işaret parmağıyla orta parmağını ağzında ıslatıp avuç içine bastırdı. Sonra şöyle dedi: 'Şahitlik ederim ki bu iki iz, ümmül-kitap (levh-i mahfuz) da vardır (yazılıdır).

1030- Ata b. Saib b. Meysere'den rivayet edildiğine göre Ali (radıyallâhu anh) şöyle dedi: 'Sizden biriniz, 'kendisine isabet eden musibetin onu asla şaşmayacağına, şaşıp gidenin de asla isabet etmeyeceğine' zann-ı galip ile değil yakinen iman etmediği müddetçe, iman kâmilen kalbine yerleşmez.

Abdullah b. Mes'ud (radıyallâhu anh)'dan Gelen Rivayetler

1031- Tarık b. Şihab diyor ki: Abdullah b. Mes'ud şöyle dedi: 'Kelamların en doğrusu Allah'ın kitabıdır. En güzel yol Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yoludur. İşlerin en şerlisi, sonradan çıkan uydurmalardır. Sizler ittiba edin, ibtida' (bidat çıkarmak) etmeyin. Bilin ki bedbaht anne karnında bedbahttır. Said başkasının halinden ders çıkarandır.'[292]

1032- Mesruk'un Abdullah b. Mes'ud'dan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Bir koru ısırmam veya elime alıp soğuyana kadar tutmam benim için Allah'ın takdir ettiği bir şey hakkında 'keşke olmasaydı' demekten daha sevimlidir.

1033- Haris'ten rivayet edildiğine göre dedi ki: İbn Mes'ud'un -parmağını ağzına koyarak- şöyle dediğini işittim: Hayır! Allah'a yemin olsun ki bir adam, kadere iman etmeden, öleceğini ve öldükten sonra dirileceğini bilip ikrar etmeden imanın tadını alamaz.

292 Buhârî rivayet etmiştir.

1034- Hayseme'den rivayet edildiğine göre, İbn Mes'ud şöyle dedi: Muhakkak ki kul ticaret veya yöneticilik namına bir şeyi çok ister. Tam elde edeceği esnada Allah yedi kat göğün üzerinden kendisine bakar ve meleklerine şöyle der: O'nu bu işten engelleyin. Çünkü ben bu işi ona nasip edersem, onu cehenneme koyarım.

Diyor ki: Allah onu o işten alıkoyar. Bunun üzerine (insanlar), falanca ne kadar bahtsız derler. Halbuki bu durum Allah'ın bir lütfudur.

Abdurrahman b. Avf (radıyallâhu anh)'dan Gelen Rivayetler

1035- İbrahim b. Abdurrahman b. Avf'tan rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Abdurrahman b. Avf çok ağır şekilde hastalanmıştı. Bir ara baygın düştü. Ayıldığında şöyle dedi: 'Bayıldım mı?' Dediler ki: Evet. Dedi ki: '(Rüyamda) İri yarı o iki adam gelip elimden tutup dediler ki: Yürü bakalım! Yargılanman için seni Aziz ve Emin olana götüreceğiz. Beni alıp götürdüler. Giderken karşılarına bir adam çıktı, dedi ki: Bunu nereye götürüyorsunuz? dediler ki: Yargılanmaya, Aziz ve Emin olanın huzuruna. Dedi ki: Bırakın onu! Bu daha anasının karnındayken kendisi için saadetin takdir edildiği bir zattır.'

Abdullah b. Abbas (radıyallâhu anhumâ)'dan Gelen Rivayetler

1036- Tâvûs diyor ki: Şahitlik ederim ki İbn Abbas'ın şöyle dediğini işittim: Acizlik de, azimli olmak da kader iledir.

1037- Mücahid'in Abdullah b. Abbas'tan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: 'Kader yoktur' diyen bir adamı yakalasam sonra kellesini alsam ve şöyle desem: Şöyle olmasaydı, böyle olmasaydı.

1038- Mücahid diyor ki: İbn Abbas'a denildi ki: Bazı insanlar kader (yoktur) diyorlar. Dedi ki: Onlar Kur'ân'ı yalanlıyorlar. Birini saçından yakalasam dibinden yolacağım. Muhakkak ki Allah hiçbir şeyi yaratmadan önce Arşı suyun üzerindeydi. (İlk) Kalemi yarattı. Kalem, kıyamete kadar olacak her şeyi yarattı. Dolayısıyla insanlar, bitmiş bir konuda amel ediyorlar.

1039- Zührî'den rivayet edildiğine göre, Abdullah b. Abbas şöyle dedi: 'Kader tevhidin bağıdır. Allah'ı tevhid edip kadere iman etmeyenin, kazayı inkârı tevhidi bozmaktadır. Allah'ı tevhid edip kadere iman eden için ise (kadere iman) kopması mümkün olmayan sağlam kulp olur.

1040- Said b. Cübeyr'den rivayet edildiğine göre İbn Abbas şöyle dedi: Muhakkak ki Allah'u Teâlâ Levh-i Mahfuz'u beyaz bir inciden yarattı. Kapaklarını da kırmızı yakuttan yaptı. Kalem de nurdu, yazısı da nurdu. Her gün oraya üç yüz altmış defa bakar. Her bakışıyla öldürür, diriltir. Yüceltir alçaltır... Dilediğini yapar.

1041- Ata b. Ebi Rebah diyor ki: Abdullah b. Abbas'ın yanındaydım. Bir adam gelip şöyle dedi: Ey Ebû'l-Abbas (Abdullah b. Abbas'ın künyesidir)! Ne dersin, beni hidayetten alıkoyup dalalet ve sapıklığa düşüren kimse, sence bana zulmetmiş değil midir?

1042- İbn Abbas dedi ki: Eğer hidayet senin ondan alacağın ise ve sana vermemişse gerçekten zulmetmiş olur. Yok eğer hidayet O'nun, dilediğine verirse hayır sana zulmetmiş olmaz. Kalk bir daha da meclisimde oturma.

1043- İkrime'nin Abdullah b. Abbas'tan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Hüdhüd (kuşu) Süleyman (aleyhisselâm)'a suyun bulunduğu yerleri gösterirdi. Dedim ki: Nasıl olur, Hüdhüd'e fak kurulur, üzerine biraz toprak serpilir (onu dahi görmez). Dedi ki: Hay Allah seni ıslah etsin! Bilmez misin ki kaza geldiğinde gözün nuru kaybolur (göz kör olur).

1044- Ebû Harun el-Ganevi anlattı, dedi ki: Ebû Süleyman el-Ezdi anlattı, dedi ki: Afraoğullarının azatlı kölesi olan Ebû Yahya şöyle dedi: Abdullah b. Abbas'ın yanına geldim. Beraberimde kaderi inkâr eden iki adam vardı. Dedim ki: Ey İbn Abbas! Kader hakkında ne diyorsun? Bunlar sana kaderi sormak için geldiler. (Bir insan) Zina etse de, hırsızlık yapsa da, içki içse de (kader midir)? diyor ki: İbn Abbas bunun üzerine dirsekleri görünecek şekilde kollarını sıvadı. Şöyle dedi: Ey Ebû Yahya! Sen kaderi yalanlayanlardan ve inkâr edenlerden olmayasın? Allah'a yemin olsun, sen veya beraberindekilerin onlardan olduğunu bilsem size karşı cihad ederdim. (Bir insan) Zina da etse, hırsızlık da yapsa kader iledir. İçki içse bu da kader iledir.

Abdullah İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ)'dan Gelen Rivayetler

1045- Yahya b. Ya'mur'dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Abdullah b. Ömer'e dedim ki: Bizler sefere çıkan insanlarız. Bazen 'kader yoktur' diyen insanlarla karşılaşıyoruz!!

İbn Ömer (üç defa tekrarlayarak): Onlarla karşılaşırsan onlara de ki: Abdullah b. Ömer sizden beridir. Siz de ondan berisiniz.

Ubey b. Ka'b, Ubade b. Samit, Zeyd b. Sabit ve Huzeyfe b. Yeman'dan Gelen Rivayetler

1046- İbnu'd-Deylemi'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Ubey b. Ka'b'ın yanına gelip şöyle dedim: Ey Ebû'l-Münzir! Kaderle alakalı içimde bir şeyler var. Bana öyle bir şeyler anlat ki umarım Allah anlattıklarınla içimdekileri giderir.

Şöyle dedi: Muhakkak ki Allah semavat ehline ve yeryüzü ehline azap etse, onlara zulmetmiş olmaz. Eğer hepsine rahmet etse, rahmeti onlara amellerinden daha hayırlıdır. Sen de, Uhud dağı kadar altın infak etsen, kadere iman etmedikçe, sana gelen musibetin seni şaşmayacağını, seni şaşan musibetin de sana gelmeyeceğini bilmedikçe senden kabul edilmez. Bunun dışında bir inanç üzere de ölürsen cehenneme gidersin.

Diyor ki: Sonra Abdullah b. Mes'ud'a geldim aynısını anlattı. Sonra Huzeyfe'ye geldim aynısını anlattı. Sonra Zeyd b. Sabit'e geldim aynısını (hem de) Rasûlullah'tan aktararak anlattı.

1047- Süleyman b. Habib el-Muharibi anlattı, dedi ki: Ubade b. Samit'in oğlu Velid'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Ubade'nin oğlu Abdurrahman babasına şöyle dedi: Ey Ubade! Bana vasiyetin nedir? dedi ki: Beni oturtun bakalım. Oturttular. Ardından şöyle dedi: Evladım! Allah'a karşı takvalı ol. Kadere iman etmeden de takvalı olamazsın. Kaderin hayrına ve şerrine iman etmeden, sana isabet edenin seni şaşmayacağını, seni şaşanın da sana isabet etmeyeceğini bilmeden de kadere iman etmiş olmazsın. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: 'Kader böyledir. Bunun dışında bir hal üzere öleni Allah cehenneme koyar.'

Hasan b. Ali b. Ebi Talib (radıyallâhu anh)'dan Gelen Rivayetler

1048- Katade'nin Ebû Sivar'dan rivayet ettiğine göre Hasan b. Ali (radıyallâhu anh) şöyle dedi: 'Kader belirlenmiştir. Kalem kurumuştur. Kaderle belirlenmiş her şey geçmiş bir kitapta yazılıdır.'

Amr b. El-As (radıyallâhu anh)'dan Gelen Rivayetler

1049- Ali b. Rebah el-Lahmi diyor ki: Amr b. el-As şöyle dedi: Şu üç kişiye o kadar şaşırıyorum ki: Muhakkak başına geleceği halde kaderden kaçan, kardeşinin gözünde çöpü görüp onu ayıpladığı halde, kendi gözündeki mer-

teği görüp ayıplamayan. Bineğinin boynundaki eğriliği görüp onu düzelten, ancak kendi boynundaki eğriliği düzeltmeyen.

Abdullah b. Amr b. El-As (radıyallâhu anh)'dan Gelen Rivayetler

1050- İsa b. Hilal'in Abdullah b. Amr b. el-As'tan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: 'Nutfe (meni hücresi) kadının rahminde kırk gün kaldıktan sonra melek gelir, onu şöyle bir evirir çevirir. Sonra onu Rahman'ın katına çıkarır. Der ki: Ey güzel yaratan! Bunu yarat. Allah'u Teâlâ da emrinden dilediğini yapar. Sonra tekrar meleğe verilir. Bu sefer melek sormaya başlar: 'Ey Rabbim! Düşük mü, tamam mı?' Beyan edilir. Der ki: 'Ey Rabbim! Eceli noksan mı, tamam mı?' Beyan edilir. Der ki: 'Rabbim! İkiz mi bir mi?' Beyan edilir. Der ki: 'Rabbim! Erkek mi kız mı?' Beyan edilir. Der ki: 'Bedbaht mı said mi?' Beyan edilir. Sonra şöyle der: 'Ey Rabbim! Rızkını belirle.' Yaratılışıyla beraber rızkı da belirlenir. Melek bunların hepsini alarak iner. Nefsim elinde olana yemin olsun ki, dünyadan sadece kendisine pay edileni (kısmetini) yer, rızkı bitince de canı alınır.

1051- Abdullah b. ed-Deylemi diyor ki: Taif'te kendisine ait bir hurma bahçesindeyken Abdullah b. Amr'ın yanına geçtim. Yanında Kureyş'li bir genç vardı.

O'na dedim ki: Bana, senden rivayet ettiğin bir hadis aktarıldı. Hadis şu: Kim bir yudum içki içerse Allah'u Teâlâ kırk gün tevbesini kabul etmez. Bedbaht olan da daha annesinin karnındayken bedbahttır.

Ebû'd-Derda (radıyallâhu anh)'dan Gelen Rivayetler

1052- Ebû Osman Yezid b. Mersed el-Hemedani anlattı, şöyle dedi: Ebû'd-Derda şöyle dedi: İmanın zirvesi dörttür: 'Hükme (yönetime) karşı sabretmek. Kadere rıza göstermek. Tevekkülde ihlaslı olmak. Rabbe teslim olmak.

İmran b. Husayn (radıyallâhu anh)'dan Gelen Rivayetler

1053- Ebû'l-Esved ed-Düeli'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi: İmran b. Husayn'a kader meselesini sordum. Şöyle cevap verdi: Allah göklerin ve yeryüzünün sakinlerinin (hepsine) azap etse, azabında onlara zulmetmiş olmaz. Bir adamın da Uhud dağı kadar altını olsa, Allah yolunda infak etse; ancak kadere, hayrına ve şerrine iman etmiyorsa infağı kabul edilmeyecektir.

Selman El-Farisi (radıyallâhu anh)'dan Gelen Rivayetler

1054- Ebû'l-Haccac el-Ezdi diyor ki: Selman'a sordum: Kadere iman nedir? dedi ki: Şunu bilmendir: Sana isabet eden asla seni şaşacak değildir. Seni şaşan da asla sana isabet edecek değildir.

1055- Ebû Nuame es-Sa'di anlattı, dedi ki: Ebû Osman'ın yanındaydık. Allah'a dua ettik, hamd-ü senada bulunduk. Ben de dedim ki: Muhakkak ki ben, bu meclise başlarken olan sevincim, bitirirken olan sevincimden daha fazladır. (Yani bu zikir meclisinin bitmesini hiç istemedim) Bana dedi ki: Allah bu hal üzere sebat versin. Biz de bir defasında Selman'ın yanındaydık. Allah'a dua ettik, hamd-ü senada bulunduk, zikir yaptık. Ben de dedim ki: Muhakkak ki ben, bu meclise başlarken olan sevincim, bitirirken olan sevincimden daha fazladır. Selman da dedi ki: Allah sana bu hal üzere sebat versin! Şüphe yok ki Allah Âdem'i yaratınca sırtına meshetti. Kıyamete kadar zürriyetinden gelecek herkesi çıkardı. Ecellerini, rızıklarını, amellerini, bedbaht mı, said mi olacaklarını yazdı. O açıdan saadeti bilen hayır işler, hayır meclislerinde bulunur. Bedbahtlığı bilen de şer işler, şerr meclislerinde bulunur.

Cabir b. Abdullah'tan Gelen Rivayetler

1056- Cafer b. Muhammed, babasından rivayet ettiğine göre Cabir (radıyallâhu anh) şöyle dedi: Bir kul kad[illegible]sine; hayrına ve şerrine iman etmeden... Ona isabet edenin onu şaşmayacağını, onu şaşanın da ona isabet etmeyeceğini (bilmeden)... İman etmiş olmaz.

Âişe (radıyallâhu anhâ)'dan Gelen Rivayetler

1057- Hişam b. Urve'den rivayet edildiğine göre Âişe (radıyallâhu anhâ) şöyle dedi: Muhakkak ki kul bir dönem cennet ehlinin amelini işler. Halbuki Allah katında cehennem ehli arasında yazılmıştır.

1058- Süfyan es-Sevri diyor ki: Muhakkak ki kul (bir dönem) puta tapar... Halbuki o Allah'ın sevdiği bir kuldur.

Tâbiîn İmamlarından Aktarılan Rivayetler:

Ömer b. Abdulaziz

1059- Ömer b. Zerr'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Ömer b. Abdulaziz, Yezid veya Ziyad, Musa b. Kesir, Ebû s-Sabah ve Kûfeli birkaç kişinin aralarında bulunduğu bir cemaatle oturuyordu.

Diyor ki: Sözcümüz söze başladı -sözcü Ömer b. Zerr'di- Diyor ki: Ömer hakkında bize ulaşanları anlattı. Bizler cevabını veremeyeceğini sanıyorduk. Sözcü susunca Ömer b. Abdulaziz söze başladı. Ne söylemişse hepsinin teker teker cevabını verdi. Diyor ki: Bu sefer Ömer konuşmaya başladı. Baktık biz onun sadece talebesi olabilirmişiz. Konuştukları arasında şunları söyledi: Şüphe yok ki Allah kullara, azametine layık olacak şekilde amel etmelerini teklif etseydi bunun altından ne gök ne yer ne dağ ne de hiçbir şey kalkamazdı. Ancak onlara kolaylık tanıdı, yapabildiklerini kabul etti. Eğer Allah kendisine isyan edilmesini istemeseydi ma'siyetin başı olan İblisi yaratmazdı.

1060- Ebû İshak el-Evzai anlattı, şöyle dedi: Ömer b. Abdulaziz oğullarından birine bir risale yazdı. Yazdıkları arasında şu vardı: Kalpler elinde olan, onlara hidayet veya dalalet namına dilediğini yapan Allah'u Teâlâdan niyaz ederim ki...

1061- İbrahim b. Ebû Able, Ömer b. Abdulaziz'in şöyle dediğini aktarır: Bir sinek iki kişinin arasında ancak yazılmış bir kadere binaen vızıldar.

1062- Ma'mer anlattı, dedi ki: Ömer b. Abdulaziz, Ömer b. Artaa'ya şöyle bir mektup gönderdi: 'Bilesin ki Uman vilayetinin başına Sa'd b. Mes'ud'u tayin etmen Allah'ın senin üzerine takdir ettiği ve seni onunla sınadığı hatalardandır.

Hasan b. Ebû'l-Hasan El-Basri

1063- Hasan b. Habib b. Nudbe anlattı, dedi ki: Seleme b. Muhammed'in, Hasan el-Basri'nin meclisinin müdavimlerinden olan Nuaym el-Anberi'den rivayet ettiğine göre (dedi ki): Hasan el-Basri'nin, Allah'u Teâlâ'nın: ***'Duvarın altında onlara ait bir hazine vardı.'*** (Kehf 82) buyruğu hakkında şöyle dediğini işittim: 'Altından bir levhaydı, üzerinde şunlar yazılıydı: Kadere iman edene şaşıyorum: Nasıl olur da üzülür? Ölüme iman edene şaşıyorum: Nasıl olur da sevinir? dünyayı ve onun ehlini nasıl evirip çevirdiğini bilene şaşıyorum: Nasıl olur da dünyaya bel bağlar? La ilahe illallah Muhammedun Rasûlullah'

1064- Temmam b. Necih anlattı, şöyle dedi: Hasan'dan işittim. Bir adam yoluna çıktı. Bineğinin yularını tutup şöyle dedi: Be hey sapan ve saptıran! Nereye kadar insanları saptırmaya devam edeceksin? dedi ki: Nereden çıktı, ne diyorsun? dedi ki: Diyormuşsun ki haksız yere öldürülen eceli dışında

öldürülmüştür! (Hasan) Dedi ki: Peki (eğer ecelinde ölmediyse) geriye kalan rızkını kim yiyor. Bineği bırak hadi. Tabi ki eceliyle ölmüştür. Bunun üzerine adam şöyle dedi: Allah'a yemin olsun ki bugün senden işittiklerimin karşılığında güneşin üzerine doğduğu her şeyi verseler istemezdim (bu kadar sevinmezdim).

1065- Ebû Halde anlattı, dedi ki: Hasan'ın şöyle dediğini işittim: Bedbaht daha annesinin karnındayken bedbaht olduğu yazılandır.

1066- Eyyub'dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Hasan'la kader konusunu tartıştım. Dedi ki: Ben bu konuda görüşümden dönmeyeceğim.

1067- Eyyub diyor ki: İki grup insan Hasan el-Basri adına yalan söylediler: Birincisi kaderi inkâr edenlerden bir grup. Bu yalanlarıyla mezheplerine teveccüh kazandırma gayesindeler. Diğeri ise ona kin besleyen nefret duyan bir grup. Bunlar da diyorlar ki: Hasan şöyle dedi... Halbuki hiç de öyle dememiştir.

1068- Asım'dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Hasan el-Basri'nin öldüğü hastalığında şöyle dediğini işittim: Muhakkak ki Allah bir ecel takdir etmiş, o ecelle beraber hastalık takdir etmiş, afiyet takdir etmiştir. Dolayısıyla kaderi yalanlayan Kur'ân'ı yalanlamış olur, Kur'ân'ı yalanlayan da hakkı yalanlamış olur.

1069- Avf dedi ki: Hasan'ın şöyle dediğini işittim: Kaderi yalanlayan İslâm'ı inkâr etmiş olur. Sonra şöyle dedi: Muhakkak ki Allah kulları yarattı, onları yaratırken bir kader üzere yarattı. Ecellerini bir kader üzere belirledi. Rızıklarını kader üzere belirledi. Hastalık da, afiyet de kader iledir.

Mutarrif b. Abdullah b. Eş-Şihhir

1070- Sabit'in Mutarrif'ten rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Âdemoğluna şöyle bir baktım. Gördüm ki o, hem Allah'ın önüne hem de İblisin önüne bırakılmış. Allah onu korumayı dilerse korur. Yok eğer bırakırsa İblis onu alır götürür.

1071- Hammad b. Seleme'nin Sabit'ten rivayet ettiğine göre, Mutarrif şöyle dedi: Bu işi irdeledim, başlangıcı nereden geliyor diye baktım. Gördüm ki, başlangıcı Allah'tan, tamama erdirmesi de Allah'ın elinde. Bunu elde tutmanın yolu nedir diye de baktım. Gördüm ki elde tutmanın yolu duaymış.

Vehb b. Münebbih

1072- Ebû Sinan anlattı, şöyle dedi: Vehb b. Münebbih'le Ata el-Horasani Mekke'de bir araya geldiler. Ata şöyle dedi: Ey Ebû Abdullah! 'Senden bana bazı kitaplar ulaştı, kader hakkında yazılmış. Nedir bunlar? Vehb dedi ki: Ben kaderle alakalı ne kitap yazdım ne de konuştum.

Sonra Vehb şöyle dedi: Allah'ın kitaplarından doksan küsur kitap okudum, bunlardan yetmiş küsuru elde mevcut ancak insanların çoğu onları bilmezler. Hepsinde şunun yazılı olduğunu gördüm: Meşiet (irade) namına herhangi bir şeyi nefsine bağlayan (kendisinin tamamen bağımsız bir iradeye sahip olduğunu, kendi fiilini kendinin dileyip yarattığını) mutlaka kafir olmuştur.

Ka'b'ul-Ahbar

1073- Atıyye b. Kays anlattı, şöyle dedi: Bir grup insan hasta olan Ka'b'ul-Ahbar'ı ziyaret ettiler. Dediler ki: Ebû İshak! Kendini nasıl hissediyorsun? dedi ki: Günahından dolayı cezalandırılan hayrı istenen bir kul. Rabbi bu haliyle canını alırsa dilerse azap eder, dilerse rahmet eder. Eğer (bununla) onu cezalandırırsa onu günahsız, tertemiz bir şekilde yaratmış olur.

Muhammed b. Ka'b El-Kurazi

1074- Asım b. Muhammed anlattı, şöyle dedi: Muhammed b. Ka'b el-Kurazi'nin şöyle dediğini işittim: Muhakkak ki şu âyeti kerime ancak kaderi inkâr edenleri ayıplamak için nazil olmuştur: ***"Muhakkak ki suçlular sapıklıkta ve çılgın bir ateşin içindedirler. O gün onlar cehennemin ateşine yüzüstü sürüklenirler ve onlara: 'Tadın 'Sekar' cehennemini' denir. Şüphesiz ki biz, her şeyi bir kaderle yarattık."*** (Kamer 47- 49)

Ali b. El-Hüseyn (radıyallâhu anh)

1075- Abdullah b. Dinar'ın Ali b. el-Hüseyn (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: 'Kaderi inkâr edenler, Allah'ın kudretini zayıf görüşleriyle yorumlayarak Allah'a: 'Niçin?' dediler. Halbuki Allah'a 'Niçin, neden' denilemez.

Muhammed b. Ali b. El-Huseyn

1076- El-İtafi anlattı, dedi ki: Şia'dan (buradaki maksat ehl-i beyt taraf-

tarlarıdır) aktarıldığına göre: Basralılardan bir adam gelip Muhammed b. Ali b. Hüseyn b. Ali'yi sordu. Denildi ki: İşte şuradaki genç. Diyor ki: Yanına geldim. Sanki yeni büluğ çağına girmiş yaştaydı. Diyor ki: Dedim ki: Efendim! Ben Basra ehlinin sana gönderdiği elçisiyim. Olay şu: Kaderi inkâr Basra'da yayıldı. İnsanların çoğu da mürted oldular. Ben de sana sormak istiyorum. Dedi ki: Sor. Dedim ki: Yalnız kalmak isterim. Kalkıp yürüdüler. Yalnız kalınca bana dedi ki: Sor! Diyor ki: Dedim ki: Hayır? Bana şöyle dedi: Bildi, hükmetti, takdir etti, diledi, irade buyurdu, (ancak) razı olmadı, sevmedi. Diyor ki: Dedim ki: Daha fazla anlat. Dedi ki: Bize böyle anlatıldı.

Diyor ki: Adam şöyle dedi: Ben de Basra'ya döndüm. Bana Cuma mescidinde bir minber kurdular. İnsanlarda toplandı. Yazdıklarımı onlara okudum, insanların çoğu görüşlerinden döndüler.

Cafer b. Muhammed Es-Sadık

1077- İtafi, ravilerinden rivayet ederek dedi ki: Şia'dan bir adam Cafer-i Sadık'a dedi ki: Kaderiye bize, 'sizler kafirsiniz' diyorlar.

Cafer-i Sadık şöyle dedi: Yaz! Muhakkak ki Allah'a rağmen Allah'a itaat edilemez. Şüphe yok ki de, Allah'a rağmen Allah'a isyan edilemez. Dolayısıyla itaat dilerse olur, ma'siyeti de dilerse olur. Onun için azap ederse haktır. Affederse lütuftur.

Zeyd b. Ali (radıyallâhu anh)

1078- Muttalib b. Ziyad anlattı, dedi ki: Bir adam Zeyd b. Ali'nin yanına geldi ve şöyle dedi: Ey Zeyd! Allah'ın kendisine isyan edilmesini irade ettiğini söyleyen sen misin? Zeyd adama şöyle dedi: 'Peki zorla mı Allah'a isyan ediliyor?' Diyor ki: Adam döndüğünde kendisi de (böyle demeyi) mahzurlu görüyordu.

Rebia b. Ebû Abdurrahman

1079- Leys b. Sa'd anlattı, dedi ki: Gaylan Rebia'ya dedi ki: Ey Ebû Osman! Allah kendisine isyan edilmesine müsaade eder mi? Rebia da ona şöyle dedi: Peki, O'na zorla isyan edilir mi?

1080- Leys anlattı, dedi ki: Rebia şöyle dedi: Bu ümmet için üç şeyden korkuyorum: Asabiyet (kavmiyetçilik, ırkçılık), Kaderiye ve Rivayet. Görüyorum ki git gide artıyor.

Said b. Cübeyr

1081- Ebû Sabit'in Said b. Cübeyr'den rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Kaderiyeler Yahudi'dir.

Amir Eş-Şa'bi

1082- Seriy b. İsmail'den rivayet edildiğine göre Şa'bi şöyle dedi: Kaderiye olanlarla aynı mecliste oturmayın. Kendisine yemin edilene (Allah'a) yemin olsun ki onlar Hristiyan'dır.

Ebû'l-Aliye ve Müslim b. Yesar

1083- Asım el-Ahval'dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi: İnsanlar kader mevzusuna dalınca Ebû'l-Aliye ve Müslim b. Yesar bir araya geldiler. Birbirlerine şöyle dediler: İnsanların daldığı bu mevzulara gel bir bakalım, inceleyelim. Diyor ki: Nihayetinde şöyle bir ortak görüşe vardılar. Dediler ki: Bu konuda şunu bilmen sana yeter: Allah'ın sana yazdığından başkası başına gelmez. Ameline göre de karşılık göreceksin.

Salim b. Abdullah b. Ömer

1084- Ömer b. Muhammed'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Salim b. Abdullah'tan işittim. Bir adam ona şunu sordu: İnsan kader üzere mi zina eder? dedi ki: Evet. Dedi ki: Bu Allah'ın onun üzerine yazdığı bir şey mi? dedi ki: Evet. Dedi ki: Kendisi yazmasına rağmen mi ona azap ediyor?

Diyor ki: Bunun üzerine onu taşlayarak kovdu.

Kasım b. Muhammed

1085- Abdullah b. el-Ala'dan rivayet edildiğine göre dedi ki: Kasım b. Muhammed'in şöyle dediğini işittim: 'Yazıklar olsun size! Kaderi nasıl inkâr edersiniz? Halbuki Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) her hutbesinde şöyle buyuruyordu: 'Allah kime hidayet verirse onu saptıracak yoktur. Kimi saptırırsa da ona hidayet verecek yoktur.'

Muhammed b. Sirin

1086- Yahya b. Atik anlattı, dedi ki: Ben ve Salim b. Kuteybe, Muhammed b. Sirin'in evindeydik. Salim şöyle dedi: Muhammed b. Sirin'in kader hakkında ne düşündüğünü bilmek isteriz. O esnada bir adam geldi. Dedik ki:

Ona sorsana kader hakkında ne diyor? Adam da sordu. (Diyor ki): Muhammed kafasını eğdi, biz de eğdik, bekledik. Ardından Muhammed ona şöyle dedi: Bu soruyu sormanı ikisinden hangisi söyledi?!

Sonra bir müddet sustu, ardından şöyle dedi: 'Şeytanın herhangi bir gücü yoktur. Ancak kim ona itaat ederse, şeytan onu saptırır.'

Tâvûs b. Keysan

1087- Amr b. Dinar dedi ki: Tâvûs bize şöyle dedi: Ma'bed el-Cüheni'den uzak durun, çünkü Kaderi (Kaderi inkâr eden mezhep) biridir.

Ebû Kilabe

1088- Eyyub es-Sahtiyani'den rivayet edildiğine göre dedi ki: Ebû Kılabe dedi ki: Ey Eyyub! Şu dört hasleti benden ezberle:

'Kur'ân hakkında görüşünle yorum yapma.

Kaderi inkârdan, tartışmaktan uzak dur.

Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbından söz açılırsa dilini tut. (Yani hata işlemiş olanlarına hakaret etme)

Sakın bidat ehlinin konuşmalarına izin verme ki, kalbinin değişmesine yol açmasınlar.'

Ömer b. Muhammed b. Abdullah

1089- Yezid b. Zürey' anlattı, dedi ki: Ömer b. Muhammed el-Umeri'ye dedim ki: Bir adam var. Kaderin varlığını kabul ediyor, kalbinde buna iman ettiğini biliyor ancak konuşmuyor. Bu mu iyidir yoksa iman eden ve konuşan kişi mi?

Dedi ki: Hayır vallahi! Onların dalalette olduğunu beyan etmeli.

Muhammed b. Hanefiye

1090- Münzir Ebû Ya'la'dan rivayet edildiğine göre dedi ki: Muhammed b. Hanefiye şöyle dedi: Allah'ın ilminde cehennem ehlinden olmasına rağmen zahiren işlediği güzel amellerden dolayı bir adamı seven kimseye -o adam cennet ehlindenmiş gibi- ecrini verir. Allah'ın ilminde cennet ehlinden olmasına rağmen zahiren kendisinden sadır olan bir zulümden dolayı bir adama buğzeden kimseye o adam cehennem ehlindenmiş gibi ecrini verir.

Hasan b. Muhammed b. Hanefiye

1091- Ebû'd-Duha'dan rivayet edildiğine göre dedi ki: Hasan b. Muhammed b. Hanefiye şöyle dedi: 'Kaderi inkâr edenlerle aynı mecliste oturmayın.'

Zübeyd b. Haris El-İyami

1092- Leys'ten rivayet edildiğine göre Zeyd şöyle dedi: Muhakkak ki dua, karar kılınmış işi değiştirir.

İyas b. Muaviye b. Kurra

1093- Habib b. eş-Şehid'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi: İyas b. Muaviye'nin şöyle dediğini işittim: Bidat ehlinden hiç kimseyle aklımla (akli delillerle) konuşmadım. Sadece Kaderiye olanlarla... Onlara dedim ki: Size göre zulüm nedir? dediler ki: İnsanın hakkı olmayanı almasıdır. Ben de dedim ki: Muhakkak ki her şey Allah'ındır.

Kader Konusunda Arapların Nesir, Şiir ve Nazımlarında Varid Olan Kelamlar:

1094- Asmai der ki: Bir bedeviye kader soruldu. Dedi ki: Bu zanların çarpıştığı, hasımların birbirlerini suçladığı bir ilimdir (meseledir). Bize düşen onun hükmünden bize müşkil geleni (kavrayamadığımızı) O'nun ezeli ilmine havale etmemizdir.

1095- Ferazdak'ın ravisi Ebû Şekfal anlattı, dedi ki: Ferazdak hanımı Nuvar'ı üç talakla boşadığı zaman bana dedi ki: Benimle gel Hasan'a gidelim, onu Nuvar'ı boşadığıma şahit tutalım. Ben de dedim ki: Korkarım onu tekrar almak istersin. Şimdi Hasan'ı şahit tutuyorsun. Geri alırsan bu sefer ceza yiyeceksin ve sizi ayıracaklar. (Çünkü üç talakla boşamış. Başka bir kocayla evlenmeden geri alma hakkı olmaz.) Dedi ki: Hayır, mutlaka gitmeliyiz. Biz de beraber Hasan'a gittik. İlim halkasında oturuyordu:

Ferezdak ona dedi ki: Ey Ebû Said! Bilesin ki ben Nuvar'ı üç talakla boşadım. Hasan dedi ki: Biz de buna şahit olduk.

Daha sonra Ferezdak tekrar onu almak istedi, geri getirdi. Ancak Hasan gidip (mahkemede) şahitlik edince onları ayırdılar. Bunun üzerine şu şiiri söyledi:

Nuvar, boşanmış olarak elimden çıkınca
Kusai gibi çok pişman oldum.
O benim cennetim, ben ise çıktım
Hatadan dolayı, çıkan Âdem gibi oldum.
Ah! Ah! Elime kalbime sahip çıkaydım.
İş kolaydı… Ancak kaderindir hüküm.

Ebû Hasan el-Mikdari, Mahmud el-Verrak'tan şu şiiri aktarır:

Sevdiğim, sevmediğim; Allah'ın kaderinde
Rızadan başka tavrım yoktur benim
İş elimde olsa akıbeti hayr olanı
Bildiğimi, tercih ederim…
Bana düşen bırakmaktır, bilmediklerimi
O her şeyi bilenin, ilmine…

KADERİYE'NİN İTİKÂDI

Kaderiye: Allah'ın kulların fiillerini yaratmadığını, takdir etmediğini iddia eden, Allah'ın bunları yaratmış olduğunu yalanlayan, fiillerin yaratılmasını Allah'a değil de kendi nefsine nispet eden kimsedir.

1096- Mücâhid'in İbn Abbâs'tan rivâyet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

"Kaderi yalanlayanlar var ya, hastalanırlarsa onları ziyaret etmeyin, ölürlerse namazlarını kılmayın."

1097- İkrime anlattı, şöyle dedi: Abdullah b. Abbâs'ın yanındaydım. Bir adam gelip şöyle dedi: "Ey Ebû Abbâs! (Ebû Abbâs: Abdullah b. Abbâs'ın künyesidir) Kaderiye kimdir, bana anlat. Doğuda bizim taraflarda (Irak'ı kastederek) insanlar ihtilafa düştüler.

İbn Abbâs şöyle dedi: Kaderiye, zamanın sonunda gelecek insanlardır. Dinleri kelâmdan (konuşmaktan) ibarettir. Derler ki; Allah, ma'siyetleri kulları üzerinde takdir etmemiştir. Onlara takdir ettiği amellerden dolayı azap etmez. İşte Kaderiye bunlardır. Onlar bu ümmetin mecûsileridir. Bunlar bütün peygamberlerin diliyle lânete uğramışlardır. O yüzden onlarla konuşmayın ki sizi

fitneye sürüklemesinler. Onlarla aynı mecliste oturmayın. Hastalarını ziyaret etmeyin. Cenazelerine katılmayın. Onlar Deccal'in taraftarlarıdır. Deccal'i soğuk sudan daha çok severler.

Adam şöyle dedi: Ey Ebû Abbâs! Bana gönül koyma, kızma! Ben bunlara bulaşmışım, sadece soruyorum. Dedi ki: Söyle. Dedi ki: Bu ümmet rahmete mazhar olmuş bir ümmet olmasına rağmen, nasıl ondan mecusiler çıkar? İbn Abbâs dedi ki: "Anlatayım mı, nasıl oluyor? Umarım ki Allah istifade etmeni nasip eder." Dedi ki: Anlat. İbn Abbâs dedi ki: Mecusiler dediler ki: Allah, haşerat, pislikler, zarar veren şeylerden hiçbirini yaratmamıştır. Allah ancak faydalı ve güzel şeyleri yaratır. Kader ise sadece şerdir. Şerrin hepsi ise İblis'in yaratması, onun fiilidir.

Kaderiye de şöyle dediler: Allah kullardan bir şey istedi, olmadı. Bunu Allah'ın kudretinin ve mülkünün dışında tuttular. İblis de kullardan bir şey istedi ve oldu. Onların nezdinde İblis, daha yüce, daha kuvvetli. Kaderiye işte bunlardır. Allah düşmanları, yalan söylüyorlar. Allah, ibtila eder, azab eder, bunu yaparken de asla zalim değildir. O yaptıklarından sorgulanmaz. Lutfeder, lütfu mukâbilinde de sevap verir. O dilediğini yapandır. Ancak o Allah düşmanları, akıl yürüttüler, sonra kendi zanlarının gerçek olduğuna inandılar. Şöyle dediler: Amel eden biziz, sevabı alan biziz, amelimizden dolayı azap gören biziz. Kimsenin bize minneti yoktur. Allah'ın onlar üzerindeki minneti böylece kalktı ve rezil oldular. (Râvilerden Süveyd b. Said şöyle dedi: Lâ ilahe illallah, ne kadar çirkin bir laftır bu).

Muhakkak ki, hidâyet veren, dalalete düşüren, rahmet eden, azap eden Allah'tır.

Adam şöyle dedi: Seni bana lutfeden Allah'a hamdolsun. Allah seni muvaffak eylesin, aziz kılsın, yardımıyla kuşatsın. Allah'a yemin olsun ki, ben onların en aşırılarındandım. O inancı Allah'ın dini olarak benimsemiştim. Şimdi aydınlık sözü gördüm. Ben Allah'ı şâhit tutuyorum, siz de şâhit olun ki Allah'a tevbe ediyorum ve o inancımdan dönüyorum. Yakînen iman ettim ki, hayr Allah'tandır, ma'siyetler Allah'ın takdiri iledir. Kullarından dilediğini imtihan eder. Allah'tan başka takdir eden, başka hidâyet veren, dalalet eden yoktur.

İkrime diyor ki: Adam bizim yanımızda kaldığı müddet içinde hep ağlıyordu. Nihayet denizde gazaya çıktı ve şehit düştü. Allah rahmet eylesin.

1098- Ata'dan rivâyet edildiğine göre Abdullah b. Abbâs şöyle dedi: Kaderiye'nin sözleri küfürdür. Hâruriye'nin (Hâricilerin) sözleri de dalalettir.

İbn Abbâs diyor ki: Hakk, ancak şu insanların yanındadır, başkasının hak üzere olduğunu bilmiyorum (yani onlardan başkası hak üzere değildir). Onlar, kendileri için gayb olan meseleleri Allah'a bıraktılar, işlerini Allah'a teslim ettiler, bunların hepsinin de Allah'ın kazâsı ve kaderi ile olduğuna iman ettiler.

1099- Ebû Amre anlattı, şöyle dedi: Abdullah b. Abbâs kader konusunu tartışan bir grubun yanına geldi. Dedi ki: Kader konusunda ihtilaf etmeyin (tartışmayın). Zira, "Allah onların itaatle amel etmelerini diledi, onlar da Allah'ın meşietinin (iradesinin) dışına çıktılar" derseniz Allah'a en büyük mülkünde zaafiyet isnad etmiş olursunuz. Yok; "Allah onları günahlara mecbur etti, sonra o günahlardan dolayı onları cezalandırdı" derseniz, "Allah onlara zulmetti" demiş olursunuz.

1100- Süleyman dedi ki: İbn Abbâs kaderden bahsetti, şöyle dedi: Zina, kader dâhilindedir. İçki içmek, hırsızlık da kader dâhilindedir.

1101- Ebû Cemre anlattı, dedi ki: İbn Abbâs'ın şöyle dediğini işittim. Zina da kader dâhilindedir.

1102- Evzai anlattı, İbn Abbâs'tan kendisine ulaşan habere göre: İbn Abbâs'ın huzurunda, Kaderi inkâr edenlerin sözleri aktarıldı. O da şöyle dedi: Bu kötü (bâtıl) mezhepler onları son olarak şuraya sürükleyecek: Onlar, Allah'ı şerri takdir etmekten çıkardıkları gibi hayrı takdir etmiş olmaktan çıkaracaklardır.

1103- Nafi'den rivâyet edildiğine göre, dedi ki: Bir adam Abdullah b. Ömer'e dedi ki: Ey Ebû Abdurrahman! Bazı insanlar var kaderi reddeder nimahiyette konuşuyorlar. O da şöyle dedi: Onlar bu yolda sürüklenirler, nihayetinde bu ümmetin mecusileri olurlar. Allah'la beraber başka bir kazâ edenin, takdir edenin rızık verenin olduğunu iddia ederse... Veya kendi nefsi hakkında hayır, fayda, ölüm, hayat veya neşr (dirilme) kudretine mâlik olduğuna inanırsa... Allah'ın laneti onun üzerine olsun! Dilini lâl etsin! Gözünü kör etsin! Namazını, orucunu toz duman eylesin! Bütün yollarını kessin! Yüzüstü cehenneme fırlatın!

1104- Nafi'den rivâyet edildiğine göre, şöyle dedi: Bir adam Abdullah b. Ömer'e gelip şöyle dedi: Ey Ebû Abdurrahman! Zina kader ile midir? dedi ki: Evet. Dedi ki: Allah bunu bana takdir edip sonra azap mı edecek? dedi ki: Evet, âdinin oğlu! Yanımda biri olsa, senin burnunu kesmesini söylerdim.

1105- Ömer b. Muhammed b. Zeyd b. Abdullah b. Ömer anlattı, şöyle dedi: Sâlim'in yanında oturuyordum. Bir adam ona sordu: Ey Ebû Ömer! Zina kader ile midir? dedi ki: Evet. Dedi ki: Allah mı üzerime yazmıştır? dedi ki: Evet. Dedi ki: Allah, hem yazıyor hem de bundan dolayı azap mı ediyor. Diyor ki: Bunun üzerine Sâlim eline çakıl doldurup adamın yüzüne fırlattı.

1106- Katade'den rivâyet edildiğine göre şöyle dedi: Said b. Müseyyeb'e kaderi sordum. Dedi ki: Takdir edilen edilmiştir, takdir edilmeyen edilmemiştir.

1107- Katade ise şöyle derdi: Her şey kader iledir, ma'siyetler müstesna![293]

1108- Hakem b. Amr anlattı, dedi ki: Hâlid b. Abdullah beni bazı meseleleri sormak üzere Katade'ye gönderdi. O zaman Cize'deydi. Sorularım arasında şu vardı: Bana izah eder misin, Allah'ın: ***"İman edenler, Yahudiler, Sabiiler, Mecusiler ve şirk koşanlar..."*** (Hacc 17) buyruğunda geçen "şirk koşanlar", Arap müşrikleri midir? dedi ki: Hayır! Onlar, mahlukatında Allah'a ortaklar koşan zındıklardır. Dediler ki: Allah hayrı yaratır, Şeytan da şerri yaratır. Allah'ın şeytan üzerinde bir kudreti, tasarrufu yoktur.

1109- İkrime b. Ammar anlattı, dedi ki: Yahya b. Ebî Kesîr'e "Kaderiye kimdir?" diye sordum. Dedi ki: "Allah, ma'siyetleri takdir etmez" diyenlerdir.

1110- Hanbel anlattı, dedi ki: Ebû Abdullah'ın şöyle dediğini işittim: Allah'ın kullarına dair ilmi onları yaratmadan önce vardır. Kulları üzerindeki kudreti de, iradesi de... Diyor ki: Allah Âdem'i yarattı, onu yaratmadan ne yapacağını biliyordu. Aynı şekilde ilmi kulların fiillerinden ve yaptıkları her şeyden öncedir, bunların hepsini kuşatmıştır.

1111- Bakıyye anlattı, dedi ki: Evzai ve Zübeydi'ye "cebr" meselesini sordum. Zübeydi dedi ki: Allah'ın işi, Allah'ın kudreti, cebretmekten, zorlamaktan daha büyüktür. Allah takdir eder, kazâ eder, yaratır. Kulunu da dilediği şey üzere yoğurur.

---

293 Katade'nin bu sözü -büyük bir imam olsa da- Kur'ân, Sünnet ve ehl-i sünnet ve'l-cemaatin itikâdına muhaliftir.

1112- Evzai de şöyle dedi: Kur'ân veya Sünnet'te cebre delil olacak bir şey bilmiyorum. Bunu söylemekten korkarım. Ancak kazâ, kader, yaratmak, yaratılışına yerleştirmek... Bunlar Kur'ân'dan ve Rasûlullah'tan gelen hadislerden bilinmektedirler.

Ben bunu, ehl-i sünnet ve'l-cemaate mensup biri şüpheye düşer korkusuyla anlattım.

1113- Ebû Ahmed Ubeydullah b. Muhammed el-Ferazi'nin hattıyla yazılı buldum, bana da rivâyet için izin verdi. Dedi ki: Ebû Bekr el-Ebheri'ye "Şerh İbn Abdilhakem" adlı kitabı okudum. Mâlik'ten rivâyet edildiğine göre, Kaderiye olanlar hakkında şöyle dedi: Tevbe etmeleri istenir, etmezlerse öldürülürler. Dedim ki: İbn Vehb, Mâlik'ten şunu rivâyet eder: Allah, ma'siyetleri yaratmamıştır diyenlerdir.

1114- Abdurrezzak da şunu rivâyet etmiştir: Onlar, Allah bir şey olmadan önce onu bilmez diyenlerdir.

1115- Müzeni diyor ki: Şâfiî şöyle dedi: Kaderi kimdir bilir misin? Kaderi, ameli işlemeden Allah o ameli bilmez diyendir.

Müzeni de Şâfiî de böyle diyenin kâfir olacağını söylemişlerdir.

1116- Rebi b. Süleyman anlattı, dedi ki: İmam Şâfiî'nin meclisinde oturuyordum. Kader konusu açıldı. Hemen şu beyitleri söyledi:

Dilediğin olur, dilemesem de

Sen dilemezsen olmaz, ben dilesem de

İlmin üzere kulları yarattın

Genci ihtiyarı o ilim üzere yaşattın.

Bunu lutfettin bunu mahrum eyledin.

Buna yardım ettin buna etmedin.

Bir kısmı bedbaht bir kısmı said

Bir kısmı kötü bir kısmı iyi.

1117- Rebi'den rivâyet edildiğine göre, Şâfiî şöyle dedi: Bir adam yemin etse ve şöyle dese: Allah'a yemin olsun ki, şunu şunu yapmayacağım, ancak Allah dilerse –veya– ancak Allah takdir ederse, bu sözlerinden maksadı da kader olursa, yeminini bozması halinde bir şey gerekmez.

1118- Âsım b. Mansur er-Razi anlattı, şöyle dedi: Müzeni'ye, İbn Mes'ud'dan aktarılan şu sözü "Doğruysa Allah'tan, yanlışsa benden ve şeytandandır" sordum. Müzeni dedi ki: Bana göre şunu kastetmiş olabilir: Hata, yanlış şeytanın sevdiğidir. Çünkü o Allah düşmanı (şeytan) gerçekten de yanlışı sever, doğrudan nefret eder. Bu yüzden şeytan'a nispet etmiştir. Çünkü şeytanın yanlışta illaki bir dahli vardır.

Diyor ki: Allah azze ve celle şöyle buyurdu: ***"Şeytan'a ibâdet etmeyin."*** (Yasin 60) Burada ibâdette ona yöneldiler mânâsında değil. Ancak onlar Allah'ın nehyettiği ma'siyetleri işleyince Allah bunu şeytana ibâdet saydı. Çünkü bu onun işlerindendir. O yüzden ibâdeti ona nispet etmiştir. Yoksa ona ibâdet etmeyi, yüceltmeyi, tazim etmeyi kastettiler mânâsında değildir. Allah'u Teâlâ şöyle de buyurmuştur: ***"Onlar bilginlerini, ruhbanlarını, Allah'ın yerine rabbler edindiler."*** (Tevbe 31) Tefsirinde dedi ki: Onlara ibâdet etmiyorlardı. Ancak onlar bir şeyi haram gördüklerinde onlar da haram kabul ediyorlardı, bir şeyi helal kıldıklarında onlar da helal kabul ediyorlardı. Yoksa onları rab edinmiş değiller. Ancak onlara itaat edince bu şekilde anlatıldılar.

Hızır'ın arkadaşı da şöyle dedi: ***"Onu sana anlatmamı ancak Şeytan unutturdu."*** (Kehf 63) Allah şöyle de buyurdu: ***"Samiri onları saptırdı."*** (Ta-ha 85) ***"Ölüm meleği sizi vefat ettirir."*** (Secde 11) ***"Allah, ölüm ânında kişilerin ruhlarını alır (vefat ettirir)."*** (Zümer 42)

1119- Bütün bunları yaratan Allah'tır, her ne kadar bunlara yol açan sebeplere nispet edilse de, yaratan Allah'tır, başka yoktur. Kulların fiilleri de yaratılmıştır, hiç kimse Allah dilemeden bir şey dileyemez. Buyuruyor ki: ***"Âlemlerin Rabbi olan Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz."*** (Tekvir 29)

1120- İsam b. Fadl diyor ki: Müzeni'nin şöyle dediğini işittim: İmam Şâfiî'ye Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in "Allah altı kişiye lanet etmiştir... bir de kaderi yalanlayan" buyruğunu sordum, dedim ki: Bunlar kaderiye mi? dedi ki: Evet. Bunlar, Allah'ın, ma'siyet gerçekleşmeden onu bilmediğini iddia edenlerdir. Müzeni dedi ki: Bu bana göre küfürdür.

Abdullah b. Mes'ud, Ebû Hanife ve Muhammed b. Hasan'ın Taraftarlarının Sözleri:

1121- Yahya b. Sâlih el-Vahazi anlattı, dedi ki: Muhammed b. Hasan anlattı, dedi ki: Ebû Hanife anlattı, dedi ki: Yezîd b. Abdurrahman anlattı, dedi ki: İbn Vaile (veya İbn Ebî Vaile, Muhammed b. Hasan şek etmiştir)'den rivâyet edildiğine göre Abdullah b. Mes'ud şöyle demiştir: "Nutfe anne rahminde kırk gün öyle kalır. Sonra kırk gün kan pıhtısı olarak kalır. Sonra kırk gün et parçası olarak kalır. Sonra yaratılışı verilir. (Melek) Der ki: Rabbim! Erkek mi kız mı? Bedbaht mı said mi? Rızkı ne kadardır? Muhammed b. Hasan diyor ki: Biz de buna inanıyoruz. Ebû Hanife de böyle inanırdı. Bedbaht, ana karnındayken bedbahttır. Said de, başkasının halinden ibret alandır.

1122- Ahmed b. Yahya b. Sa'leb şöyle dedi: "Kaderiye, kâdir olduğunu iddia edenlerdir. Biz ise deriz ki: Bizler, Allah'ın kaderi olmadan Allah'ın yardımı olmadan, Allah'ın muvaffakiyeti olmadan hiçbir şey yapamayız. Dolayısıyla hiçbir şeye gücü yetmediğini (kâdir olamayacağını) söyleyen nasıl kaderiye olsun. Bu imkânsızdır, onların haline zıttır. Sa'leb diyor ki: Ben kaderiye olan bir arap bilmiyorum. Ona denildi ki: Hiç arapların kalbine kader konusu (inkârı) düşer mi? dedi ki: Maazallah! Arapların hepsi, câhiliye ehli olanları, Müslümanları kaderi, hayrıyla–şerriyle ispat edip kabul ederler. Bu şiirlerinde, konuşmalarında pek açık ve çoktur. Ardından şu beyitleri okudu:

Kader iğne batması gibi akar

Kader olmadan iğne bile batmaz,

İmr'ul-kays'tan da şunu aktardı:

"Bedbahtlık, bedbaht olanlara yazılmıştır..."

Şeyh Ebû'l-Kasım el-Hâfız şöyle dedi:

Zü'l-Isba' el-Udvani şöyle demiştir:

Kişinin karar vermede, bozmada yetkisi yoktur.

Bir iş kazâ edildiğinde, o sanır kazâ ediyor, ama etmiyor.

Lebid de şöyle der:

Rabbimizden takva hayırlı ameldir.

Acelem, yavaşım Allah'ın izniyledir.

Hidâyet yollarına ilettiği mühtedi,
Gönlü rahat olur, dilediğini de saptırır.
Allah'a hamd ederim, dengi yoktur.
Hayır elinde dilediğini yapar.
Câhiliye ehlinden bazıları da şöyle demiştir:
Bunlar kaderdi, ister kına, ister bırak.
Hata benimdir, kader hata etmez..

KADERİYE'Yİ TEKFİR EDENLER

Kaderiye'yi Tekfir, Onları Öldürme, Tevbesini Alma Veya Almama Konusunda Âlimlerden Vârid Olan Rivâyetler:

1123- İbn Abbâs'tan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Kaderiye'nin kelâmı küfürdür.

İbn Ömer'den de onlara lanet ettiği, berî olduğunu söylediği rivâyet edilmiştir. Abdullah b. Ömer'in de Müslüman olan birinden berî olduğunu söylemesi câiz değildir. Ali (radıyallâhu anh) da kaderi inkâr edip sonra ikrar edene şöyle demiştir: Allah'a yemin olsun ki bundan başka bir şey söyleseydin gözlerini taşıyan (başını) vururdum.

İbn Abbâs ve İbn Ömer'den de aynı mânâda rivâyet gelmiştir.

Tâbiîn İmamlarından

1124- Ömer b. Abdulaziz, Nafi b. Mâlik, (İmam Mâlik'in amcası) dediler ki: Tevbe etmeleri söylenir, tevbe etmezlerse öldürülürler. Şu da rivâyet edilmiştir: Bunlar, İslâm diyarından sürgün edilirler.

Reca b. Hayve ile Ubade b. Nûsey'den "öldürülmelerine dair fetva verdikleri" rivâyet edilmiştir.

Fukahadan

Mâlik b. Enes, Evzai, Ubeydullah b. Hasan el-Anberî dediler ki: Tevbe etmeleri söylenir, tevbe etmezlerse öldürülürler.

Said b. Cübeyr de diyor ki: Kaderiye Yahudidir. Şabi: Kaderiye Hristiyandır. Abdullah b. Ömer'in âzâtlı kölesi Nafi: Kaderiye olanlar öldürülür.

Müzeni ve Şâfiî'den onları tekfir ettikleri rivâyet edilmiştir. İbrahim b. Tahman: Kaderiye kâfirdirler. İmam Ahmed b. Hanbel'den de İmam Mâlik ve Ebû Sevr'in sözünün benzeri aktarılmıştır.

Ali (radıyallâhu anh)'dan Gelen Rivâyet

1125- Câfer b. Muhammed'in, babasından rivâyet ettiğine göre şöyle dedi: Ali b. Ebî Tâlib'e denildi ki: Burada bir adam var meşiet (irade, kudret) hakkında konuşuyor. Ali (radıyallâhu anh) dedi ki: Ey Allah'ın kulu! Allah seni, kendi dilediği şey için mi, senin dilediğin şey için mi yarattı? dedi ki: Tabi ki kendi dilediği şey için. Ali (radıyallâhu anh) dedi ki: Peki, seni kendi dilediği zaman mı yoksa sen dilediğin zaman mı hasta eder? dedi ki: Tabi ki kendi dilediği zaman. Ali (radıyallâhu anh) dedi ki: Peki sana kendi dilediğinde mi, sen dilediğinde mi şifâ verir? dedi ki: Kendi dilediğinde. Ali (radıyallâhu anh) dedi ki: Peki sen kendi dilediğinde mi, sen dilediğinde mi öldürür? dedi ki: Kendi dilediğinde. Ali (radıyallâhu anh) dedi ki: Peki seni, dilediği yere mi (Cennet–Cehennem), senin dilediğin yere mi yerleştirir? dedi ki: Kendi dilediği yere.

Ali (radıyallâhu anh) dedi ki: Allah'a yemin olsun ki, başka bir şey söyleseydin gözlerini taşıyan (kafanı) uçururdum. Arkasından şu âyeti okudu: ***"Onlar ancak Allah dilerse öğüt alırlar. Allah kendisinden korkulmaya lâyık olandır. Affetmeye de lâyık olandır."*** (Müddessir 56)

1126- Nafi'in babasından rivâyet ettiğine göre İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ) şöyle dedi: Kaderiye'nin hepsi önümde bir alanda toplansalar ve görüşlerinden geri dönmeseler, hepsinin boynunu vururdum.

1127- Abdulaziz b. Abdullah b. Ebû Seleme diyor ki: Abdullah b. Ömer'in âzâtlısı Nafi'den dinledim. Medine'de vali olan birine şöyle diyordu: "Allah seni ıslah eylesin! Bunların –yani Kaderiye'nin– boyunlarını vursana."

Diyor ki: Ben de o zamanlar Kaderiye idim. Bir gün rüyada bazı insanlarla tartıştığımı gördüm. Bir âyet okudum. Sabah kalktığımda arkadaşlarım yanıma geldiler. Onlara dedim ki: Arkadaşlar! Ben Allah'a tevbe ediyorum, istiğfarda bulunuyorum. Gördüklerimi anlattım. Bazıları vazgeçti, bazıları ise direttiler.

1128- Mâlik'ten rivâyet edildiğine göre Zührî şöyle dedi: Kader, zındıkların bahçesidir. Oraya giren dağılır.

1129- Mâlik b. Enes anlattı, dedi ki: Amcam Ebû Süheyl anlattı, dedi ki: Ömer b. Abdulaziz bana şöyle dedi: Kaderiye hakkında ne dersin? dedim ki: Bana göre, tevbe etmelerini söyleyelim, tevbe etmezlerse de kılıca havale edelim. Ömer dedi ki: Benim de görüşüm bu yönde. Ebû Misher diyor ki: Mâlik'e dedim ki: Ey Ebû Abdillah! Senin de görüşün bu mu? dedi ki: Evet.

1130- Hammad b. Zeyd'in Mâlik b. Enes'ten rivâyet ettiğine göre, Ebû Süheyl dedi ki: Ömer b. Abdulaziz bana, "Kaderiye hakkında ne dersin" diye sordu. Dedim ki: Bana göre tevbe etmelerini teklif edelim, ederlerse iyi, etmezlerse öldürülsünler. Ömer b. Abdulaziz dedi ki: Benim de görüşüm bu.

1131- Yesar'dan rivâyet edildiğine göre dedi ki: Ömer b. Abdulaziz, Kaderiye hakkında şöyle dedi: Tevbe etmeleri söylenir. Tevbe ederlerse (iyi). Etmezlerse İslâm diyarından sürgün edilirler.

1132- Bekr b. Muhammed'in babasından rivâyet ettiğine göre (şöyle dedi): Ebû Abdullah Ahmed b. Hanbel'e sordum: Kaderiye olan tevbe etmesi istenir mi? Bu arada Ömer b. Abdulaziz ile Mâlik b. Enes'in, tevbe etmesinin isteneceğini, etmemesi halinde boynunun vurulacağını dediklerini aktardım.

1133- Ebû Abdullah şöyle dedi: İlmi inkâr ederse tevbesinin alınması gerekir, kanaatindeyim. Dedim ki: Allah'ın ilmini inkâr nasıl olacak? dedi ki: Eğer, bu Allah'ın ilminde yoktu, (bunu bilmiyordu) derse tevbe etmesini söylerim. Etmemesi halinde de boynunu vururum.

1134- Ebû'l-Kâsım Abdulcebbar b. Şiran b. Yezîd el-Abdi diyor ki: Ebû Muhammed Sehl b. Abdullah et-Tüsteri'nin şöyle dediğini işittim: "Kim, 'Allah bir şeyi gerçekleşinceye kadar bilmez' derse o kâfirdir. Kim, 'Benim Allah'a ihtiyacım yok' derse o kâfirdir. Kim 'Allah kullarına haksızlık etmektedir' derse o kâfirdir.

1135- Ebû Harun el-Ubli anlattı, dedi ki: Sehl b. Abdullah'a Kader konusu soruldu. Dedi ki: Kadere iman farzdır. Kaderi yalanlamak küfürdür. Kaderi tartışmak bid'attır. Susmak ise sünnettir.

KADERİ OLANLARA TATBİK EDİLECEK HADLER (CEZA)

Kaderiye hakkında idam etme, çarmıha germe, gibi hadlerin (cezaların) tatbik edileceği konusunda Sahâbîlerden ve imamlardan vârid olan rivâyetler:

1136- Ebû'z-Zübeyr'den rivâyet edildiğine göre şöyle dedi: Tâvûs'la beraber tavaf ediyorduk. Ma'bed el-Cüheni'nin yanından geçtik. Diyor ki: Tâvûs'a dediler ki: Bak bu Ma'bed! Kaderi inkâr eden adam. Tâvûs ona şöyle dedi: Bilmediğin konularda Allah'a iftira atan sen misin? dedi ki: Adıma yalan söyleniyor. Diyor ki: Yolda İbn Abbâs'ın yanına uğradık. Tâvûs ona dedi ki: Ey Ebû Abbâs! Kaderi inkâr edenler hakkında ne dersin? dedi ki: Bana birini göstersenize. Dedi ki: Ne yapacaksın? İbn Abbâs dedi ki: Elimle başını tutup boynunu kıracağım.

(Daha önce de şöyle dediği geçmişti: "Parmaklarımı gözlerine sokacağım."

–Bu cezaların hiçbiri müslümana yapılmaz. Ancak kâfir olanlara yapılır.

1137- Zührî anlattı, dedi ki: Ömer b. Abdulaziz (Gaylan ed-Dimeşki)'ye şöyle dedi: Ey Gaylan! Bana ulaşan haberlere göre kader hakkında konuşuyormuşsun (Yani, kaderi inkâr olarak). Gaylan dedi ki: Bana iftira atıyorlar ey Mü'minlerin emiri! Ömer dedi ki: Bana Yâ-sîn sûresini okusana. Dedi ki: Okumaya başladı: **"Yâ-sîn. Yemin olsun o hikmetlerle dolu Kur'ân'a ki, hiç şüphe yok ki sen gönderilen Rasûllerdensin. Dosdoğru bir yol üzeresin. Aziz ve Rahim'in indirdiği (yol) üzeresin. Ataları uyarılmamış, tam gaflet içinde olan bir toplumu uyarman için gönderildin. Yemin olsun ki, onların çoğu hakkında söz hak olmuştur. Artık onlar iman etmezler. Biz onların boyunlarına bukağılar geçirdik. Bukağılar çenelere dayanmıştır da bu yüzden onların yakaları yukarı kalkıktır. Önlerine bir set, arkalarına da başka bir set çektik. Böylece onları kuşatıp sardık; artık onlar görmezler."** (Yasin 1- 9)

Gaylan diyor ki: Hayır! Allah'a yemin olsun ki –ey Mü'minlerin emiri!– Sanki bugüne kadar hiç okumamışım. Şâhitlik ederim ki ben kader konusundaki görüşümden vazgeçtim. Ömer de dedi ki: Allah'ım! Eğer doğru söylüyorsa tevbesini kabul eyle. Eğer yalan söylüyorsa onu mü'minlere ibret eyle.

1138- Ebû Musa'nın anlattığına göre Muaz b. Muaz şöyle dedi: Bir arkadaşım anlattı, dedi ki: Teymi, İbn Avn'ın evine uğradı, bu olayı anlattı. İbn Avn dedi ki: "Ben O'nun (yani Gaylan'ın) Şam'da çarmıha gerildiğini gördüm."

1139- Ebû Cafer el-Hatami anlattı, şöyle dedi: Ömer b. Abdulaziz'in şu olayına şâhit oldum. Kader konusunda hakkında çıkan haberlerden dolayı, Gaylan'ı yanına çağırdı. O'na şöyle dedi: Gaylan! Senin hakkında çıkan haberlerin mahiyeti nedir? dedi ki: Hakkımda yalan söylüyorlar, ey Mü'minlerin emiri! Söylemediğim şeyler dilimden aktarılıyor. Ömer dedi ki: İlim (Allah'ın ilmi) hakkında ne dersin? dedi ki: İlmi geçerlidir. Ömer dedi ki: Sen şu an tartışmayı kaybettin. Git, artık dilediğini söyleyebilirsin. Ey Gaylan! Eğer sen, ilmi ikrar edersen tartışmayı kaybedersin. İnkâr edersen kâfir olursun. O yüzden ilmi ikrar edip tartışmayı kaybetmen, inkâr edip kâfir olmandan hayırlıdır. Ardından Gaylan'a şöyle dedi: Yâ-sîn sûresini hiç okudun mu? dedi ki: Evet. Dedi ki: Oku bakayım! Okumaya başladı: ***"Yâ-sîn, yemin olsun o hikmetlerle dolu Kur'ân'a ki... onların çoğuna söz hak olmuştur, artık iman etmezler."*** (Yasin 1- 7) Ömer dedi ki: Dur bakalım! Ne diyorsun? dedi ki: Ey Mü'minlerin emiri! Sanki bu âyeti hiç okumamışım. Dedi ki: Devam et. Okudu: ***"Biz onların boyunlarına bukağılar geçirdik. Bukağılar çenelere dayanmıştır da bu yüzden onların yakaları yukarı kalkıktır. Önlerine bir set çektik, arkalarına da başka bir set çektik..."*** Ömer dedi ki: Şu şekilde oku: "...arkalarına da başka bir set çektik. Böylece onları kuşatıp sardık, artık onlar görmezler. Sen onları, ha uyarmışsın ha uyarmamışsın, fark etmez, iman etmezler." (Yani iki âyeti (9- 10) birleştirerek peşpeşe oku) Dedi ki: Nasıl görüyorsun? dedi ki: Sanki ben bu âyetleri hiç okumamışım. Ben Allah'a söz veriyorum ki, şimdiye kadar söylediğim hiçbir sözü artık söylemeyeceğim. Ömer dedi ki: Gidebilirsin. Çıkıp gidince de şöyle dedi: Allah'ım eğer bu dediğinde yalancı ise ona silahın acısını tattır.

Diyor ki: Gaylan, Ömer döneminde hiç konuşmadı. Yezîd b. Abdulmelik halife olunca, ki böyle şeylerle ilgilenmeyen bunları önemsemeyen bir adamdı.

Gaylan tekrar konuşmaya başladı. Hişam halife olunca ona haber gönderip getirtti. Şöyle dedi: Bu konuda artık konuşmayacağına dair Ömer'in huzurunda Allah'a söz vermedin mi? dedi ki: Affet, Allah'a yemin olsun ki bir daha yapmam. Dedi ki: Seni affedersem Allah beni affetmesin. Fatiha'yı bilir misin? dedi ki: Evet. Dedi ki: Oku bakalım. Okumaya başladı: ***"Hamd o âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur. O Rahmandır, Rahimdir. Din gününün sâhibidir. Ancak sana kulluk eder, ancak senden yardım dileriz."*** (Fatiha 2- 5) Dedi ki: Dur bakalım. Ne için yardım istedin. O'nun

elinde olan senin güç yetiremediğin bir iş mi? Yoksa senin elinde olan bir iş mi? Bunu götürün! Önce ellerini ayaklarını kesin. Sonra da boynunu vurun, çarmıha asın.

1140- Hayyan b. Ubeydullah et-Temimi'nin, babasından rivâyet ettiğine göre şöyle dedi: Ömer b. Abdulaziz'in şu olayına şâhit oldum. Huzuruna Gaylan getirildi. Dedi ki: Ey Gaylan! Senin hakkında sürekli şikâyet geliyor. Ey Gaylan! Hakkında söylenenler doğru mu? Gaylan sustu. Ömer dedi ki: "Korkma, söyle! Sana eman verdim. Eğer insanları dâvet ettiğin şey hak ise, insanlar içinde buna en hak sâhibi olanlar bizleriz. Hadi, söyle." Uzun müddet sustu. Ömer yine dedi ki: Ne oluyor sana eman verdim ya! Sonra oturmasını söyledi, o da oturdu. Akıcı bir dille konuşmaya başladı: Muhakkak ki Allah ancak adâletle vasf edilir. Bir nefse de ancak gücünün yettiğini yükler. Allah bir nefse verdiğinden başkasını yüklemez. Seferde olana mukim olanın namazını yüklememiştir. Allah hasta olana sıhhatli olanın amelini yüklememiş. Fakir olana da zengin gibi sadaka vermeyi yüklememiş. İnsanlara sadece yol bulabildikleri amelleri yüklemiştir. Onlara meşiet (irade) vermiştir. Şöyle buyurmuştur: ***"Artık dileyen iman etsin dileyen inkâr etsin."*** (Kehf 29) Şöyle de buyurmuştur: ***"Dilediğinizi yapın!"*** (Fussilet 40) Uzunca konuştuktan sonra sözlerinin sonunda Ömer şöyle dedi:

"Ey Gaylan! Allah'ın şu buyruğu hakkında ne dersin. ***"Yâ-sîn. Yemin olsun o hikmetlerle dolu Kur'ân'a ki, hiç şüphe yok ki sen gönderilen Rasûllerdensin. Dosdoğru bir yol üzeresin. Aziz ve Rahim'in indirdiği (yol) üzeresin. Ataları uyarılmamış, tam gaflet içinde olan bir toplumu uyarman için gönderildim. Yemin olsun ki, onların çoğu hakkında söz hak olmuştur. Artık onlar iman etmezler. Biz onların boyunlarına bukağılar geçirdik. Bukağılar çenelere dayanmıştır da bu yüzden onların yakaları yukarı kalkıktır. Önlerine bir set, arkalarına da başka bir set çektik. Böylece onları kuşatıp sardık; artık onlar görmezler. onların çoğuna söz hak olmuştur, artık iman etmezler."*** (Yasin 1- 10) Gaylan senin iddialarına göre...[294]

Gaylan sustu, cevap vermedi. Ömer soruyor, Gaylan ise gözünü bir yukarı bir aşağı dikiyordu. Damarları şişmeye başladı. Ömer dedi ki: Eman vermeme rağmen neden konuşmuyorsun?

294 Burada birçok şey anlattı. Ancak kitabın nüshasından düşmüştür.

Bunun üzerine Gaylan şöyle dedi: Ey Mü'minlerin emiri! Ben Allah'a tevbe ediyor, istiğfarda bulunuyorum. Allah'a dua et beni bağışlasın.

Ömer dedi ki: Allah'ım! Bu kulun doğru söylüyorsa, samimi ise onu muvaffak eyle, doğru yola ilet. Ancak kendisine eman vermeme, insaf ile davranmama rağmen kalbinde olmayanı diliyle söyleyip yalan atıyorsa, ona, kendisini ibret olacak şekilde cezalandıracak birini musallat eyle!

Diyor ki: Nihayetinde dili kesildi, çarmıha gerilip idam edildi.

1141- Velid b. Süleyman b. Ebi's-Saib anlattı, dedi ki: Reza b. Hayve, Hişam b. Abdulmelik'e mektup gönderdi.

"Bana gelen habere göre Gaylan ve Sâlih'in durumları sana ulaştı. Allah'a yemin olsun ki o ikisini idam etmek, Deylem küffarından iki bin kişiyi öldürmekten evladır, faziletlidir.

1142- İbrahim b. Ebî Able anlattı, şöyle dedi: Ubade b. Nüsey'in yanındaydım, biri gelip şöyle dedi: Muhakkak ki Mü'minlerin emiri Hişam, Gaylan'ın ellerini ayaklarını kesip astı. Dedi ki: Sen ne diyorsun? dedi ki: Gerçekten yaptı. Ubade dedi ki: Allah'a yemin olsun ki hem hükümde hem sünnette isabetli karar verdi. Ona yazıp ne kadar doğru bir karar verdiğini anlatacağım.

1143- Velid b. Hişam'ın babasından rivâyet ettiğine göre şöyle dedi: Hişam b. Abdulmelik'e kaderi inkâr eden bir adamın ortaya çıktığı, birçok insanı aldattığı haberi ulaştı. Hişam adam gönderip huzuruna getirtti. Dedi ki: Hakkında bana ulaşan haberlerin mahiyeti nedir? dedi ki: Neyden bahsediyorsun? dedi ki: Diyormuşsun ki: Allah şerri yaratmaya kâdir değildir. Gaylan dedi ki: Evet bunu söylüyorum. İstediğin zâtı çağır tartışayım. Eğer delilim ve beyanımla onu yenersem hak üzere olduğumu öğrenmiş olursun. Eğer ki o, deliliyle beni yenerse boynumu vur. Diyor ki: Hişam tartışma için Evzai'ye haber gönderdi. Evzai gelince Gaylan'a şöyle dedi: İstiyorsan bir, istiyorsan üç, istiyorsan dört şey sorayım. Dedi ki: İstediğini sorabilirsin.

Evzai dedi ki: Söyle bakalım Allah'ın nehyettiği bir şeyi takdir ettiğini biliyor musun? dedi ki: Bu konuda bir bilgim yok. Evzai dedi ki: Bu birincisi ey Mü'minlerin emiri! Sonra ona dedim ki: Söyle bakalım Allah'ın emrettiği bir şeye engel olduğunu biliyor musun? dedi ki: Bu ilkinden daha zor. Dedim ki: Ey Mü'minlerin emiri bu iki. Sonra ona şöyle dedim: Allah'ın haram kıldığı

bir şeye yardım ettiğini biliyor musun? dedi ki: Bu birinciden de ikinciden de zordur.. Dedim ki: Ey Mü'minlerin emiri bu üç oldu. Boynunu vurmak helal oldu. Hişam emir verip boynunu vurdurdu.

Ardından Evzai'ye şöyle dedi: Ey Ebû Amr! Bu meseleleri bize izah etsene. Dedi ki: Peki ey Mü'minlerin emiri! İlk olarak O'na "Allah'ın nehyettiği bir şeyi takdir ettiğini" bilip bilmediğini sordum. (Allah) Âdem'e ağaçtan yemeyi yasaklamış (nehyetmiş) ancak yemesini de takdir etmişti. Şunu da sordum: Allah emrettiği bir şeye mani olmuş mudur? Allah İblis'e, Âdem'e secde etmesini emretmiş sonra secde etmesine mani olmuştur. Şunu da sordum: Allah haram kıldığı bir şeye yardım etmiş midir? Ölüyü (leş) ve kanı haram kılmış sonra zaruret halinde yememize müsaade etmiştir. Hişam dedi ki: Peki ya dördüncü? dedi ki: Şöyle soracaktım: Senin meşietin Allah'la beraber mi, yoksa ondan ayrı mı? deseydi ki: Allah'la beraber, Allah'a ortak koşmuş olurdu. Allah'tan ayrıdır (bağımsızdır) dese bu durumda kendine rububiyet atfetmiş olurdu. Hangi cevabı verse, kanı helal olacaktı.

Bunun üzerine Hişam şöyle dedi: Kulların hayatı, dinin ayakta kalması âlimler sayesindedir.

1144- İdris b. Abdulkerim anlattı, şöyle dedi: Horasan ehlinden bir adam Ebû Sevr'e mektup yazıp Kaderiye'yi sordu. Şöyle cevap gönderdi: Allah'ın rahmeti üzerinize olsun. Kaderiye'nin kimler olduğunu soruyorsunuz. Kaderiye şunları söyleyenlerdir (Bu itikatta olanlardır): Allah, kulların fiillerini yaratmamıştır. Ma'siyetleri de kullar üzerine takdir etmemiştir ve yaratmamıştır. İşte kaderiye bu itikatta olanlardır. Bunların cenaze namazları kılınmaz. Hastaları ziyaret edilmez. Cenazelerine gidilmez. Bu sözden tevbe etmeleri söylenir. Tevbe etmezlerse boyunları vurulmalıdır. Çünkü Allah, her şeyi yaratandır. Buyuruyor ki: ***"Şüphe yok ki biz her şeyi bir kader üzere yarattık."*** (Kamer 49) Artık kim, kulların fiillerinden herhangi birinin yaratılmadığını iddia ederse o dalalettedir. Çünkü o, kendi fiilini yarattığını iddia etmektedir. Çünkü varlıklar iki kısımdır: Maddî–Mânevî. Maddî veya mânevî bir şeyi yarattığını iddia eden kâfir olur.

1145- Hüseyin el-İhbari diyor ki: İbrahim b. Mehdi'nin hayatına dair okudum. Zübeyye el-Medeni'nin anlattığına göre o, Irak'a gelmesine sebep olmuştu. (Dimeşk valisi olduğunda da onu yanında götürdü.) Mehdi, kader konusunu kurcalayan, bu itikâdıyla meşhur olan otuz şeyhi (hocayı) getirtti. Diyor ki: Ben de getirilenler arasındaydım. Hepsini kırbaçladı, beni sona

bıraktı. Sıra bana gelince dedi ki: Sen daha çocuk yaştasın. Medine'de sayıyı tamamlayacak senden yaşlı kimse yok muydu? dedim ki: Beraberiz ey Mü'minlerin emiri! Dedi ki: Demek ki onlarla aynı akideye sahip olduğun için beraber getirildin. Sonra celladı çağırdı. Bir tane kırbaç yiyince dedim ki: Ey Mü'minlerin emiri! Allah aşkına, yanına gelmeme müsaade et. Bir konuşayım sonra istediğini yap. Müsaade etti, yaklaştım. Dedim ki: Ben Medine'li biriyim. Babamın ikamet yeri de orası. Kendisi Vad'il-Kurâ'dan. Zengin bir tüccardı. Bana Kur'ân'ı öğretti. Sonra bana sabah İbn Ebî Zi'b'in öğleden sonra da Rebiatu-Re'y'in meclisine devam etmemi söyledi. O arada daha önce hiç göremediğim bir adam karşıma çıktı. Bana dedi ki: Evladım! O kadar ilim okuyorsun ama görüyorum ki dinini tam olarak kavrayamamışsın. Dedim ki: Ne demek istiyorsun amca? dedi ki: Hayatında hiç yatalak birini gördün mü? dedim ki: Evet. Dedi ki: Peki bir adam o yatalaktan bir hurmaya tırmanmasını istese ne dersin? dedim ki: Câhil derim. Dedi ki: Peki, çıkamadığı için onu dövse ne dersin? dedim ki: Zâlimdir, derim. Bunun üzerine şöyle dedi: Evladım! İnsan hakkındaki yargın bu ise, adâlet sahibi Allah hakkında nasıldır? Şunu diyebilir misin? O, kullarına güç yetiremeyecekleri vazifeleri yüklüyor sonra da yapmadıkları için onları cezalandırıyor. Halbuki şöyle buyuruyor: ***"Allah, bir kimseyi ancak gücünün yettiği ile yükümlü kılar."*** (Bakara 286) Öyleyse ey Mü'minlerin emiri! Beni bu yatalak gibi say. Zübeyye diyor ki: Mü'minlerin emiri el-Mehdi gülmeye başladı ve emir verdi elbiselerim bana verildi. Giyinince yanına alıp şöyle dedi: Sorularıma cevap ver, eman üzresin bilesin. Sen yolcu olsan, yaban bir yerde hasta bir adam görsen. O hasta da birinden yemek istese o da vermeyip yoluna devam etse... Ne dersin? dedim ki: Zâlimdir. Dedi ki: Peki Allah'ın kullarından yanında yemeği içeceği olmayan birini gördüğün oldu mu? dedim ki: Çok. Dedi ki: Peki bu adam bu haldeyken Rabbinden kurtuluşu için dua etse Allah onu yedirmeye içirmeye kâdir midir? dedim ki: Tabi ki kâdirdir. Dedi ki: Peki şimdi, bu adam yiyecek ve içecek için dua etse Allah da duasına icabet etmese... Ne dersin, Allah ona karşı zâlim mi olmuştur? dedim ki: Hayır. Dedi ki: Peki seni yatalak yapana nasıl olur da bunu söylersin? devamla dedi ki: Çünkü her şey Allah'ındır. Aleyhine kullanılamaz. Ey Zübeyye! Zulüm, yapmak zorunda olanlar hakkında kullanılır. Her şeyin sâhibi olan için kullanılmaz.

Bilesin ki îmân, tartışmalardan önce kalbe yerleşirse tartışmalar onu çıkartamaz. Ancak tartışma, îmândan önce kalbe yerleşirse o zaman kimin tartışması güçlü olursa iman onunla dolaşır durur. Ben de dedim ki: Ey

Mü'minlerin emiri! Allah'a yemin olsun ki senin izahında kalbim huzur buldu. Ben de tevbe ediyorum. Bana biraz para bir de elbise verilip serbest bırakılmamı söyledi.

1146- Hâfız Ebû'l-Kâsım et-Taberî dedi ki: Emir'ul-mü'minin el-Kadir billah -Allah onu korusun, işlerinde râzı olacağı üzere muvaffak eylesin– hicrî 480'de mu'tezile fakihlerinden tevbe etmelerini istemiştir. Onlar da vazgeçtiklerini ve Mu'tezile inancını terk ettiklerini beyan ettiler. Daha sonra da Mu'tezile, Rafizilik vb. İslâm ve Sünnete muhalif konularda konuşmalarını, tartışmalarını ve ders yapmalarını yasaklamıştır. Onlardan bu konuda yazılı söz almıştır. ve eğer aykırı davranırlarsa ibret olacak şekilde cezalandırılmayı hak edeceklerdir.

Devletin sağ kolu olan Ebû'l-Kâsım Mahmud da emir'ul-mü'minin el-Kadir billah'ın kendisine sorumluluğunu verdiği Horasan vilayetinde, Mu'tezile, Rafiziye, İsmailiye, Karmatiler, Cehmiye, Müşebbihe hakkında ferman yayınladığı, öldürülmeleri, asılmaları, hapse atılmaları, sürgüne gönderilmeleri, minberler üzerinde lanete maruz kalmaları ve kovulmaları emrini uygulamış onun yolundan gitmiştir.

Daha sonraları bu İslâm'ın tatbik edilegelen sünneti halini almıştır. Tâ ki Allah dünya ve üzerindekileri alıncaya kadar.

Bu cezalar da hicrî 413 yılında Hacip Ebû Hasan Ali b. Abdussamed'in eliyle infaz edilmişti.

1147- Abdulaziz b. Muhammed ed-Dareverdi anlattı, şöyle dedi: Muhammed b. İshâk'ın meclisinde oturmuş, ders alıyorduk. Onu bir uyuklama tuttu sonra kalktı. Dedi ki: Şimdi rüyada gördüm. Bir adam elinde bir iple mescide girdi. Mescitte olan bir eşeğin boynuna bağlayıp çekti götürdü.

Çok geçmeden mescide bir adam girdi. Elinde bir ip vardı. İpi İbn İshâk'ın boynuna dolayıp çıkardı, cezalandırmak üzere hükümdarın huzuruna götürdü. İbn Ebî Zübeyr diyor ki: Kader konusundan dolayıydı.

1148- Humeyd b. Habib diyor ki: Muhammed b. İshak'ın kader konusundan dolayı kırbaçlandığını gördüm. Hişam b. Abdulmelik'in dayısı İbrahim b. Hişam onu kırbaçlatmıştı.

1149- Ahmed b. Ali el-Abbar dedi ki: Musab ez-Zübeyri'ye İbn Ebî Zi'b'i sordum. Dedim ki: İbn Ebi Âsım'dan anlattıklarına göre İbn Ebî Zi'b Kaderi-

ye imiş? (Doğru mu). Dedi ki: Maazallah. Olan şuydu. Mehdi'nin dönemiydi. O zaman Kaderiye mensuplarını toplayıp kırbaçladılar ve sürgüne gönderdiler. Bunlardan bir grup gelip onun meclisine oturdular, cezadan kurtulmak için ona sığındılar. Bunun üzerine birileri, "O da Kaderî olduğu için meclisine katıldılar" dediler. Halbuki çok güvendiğim insanlar anlattı, böyle bir şeyi ağzına dahi almamıştır.

1150- Ahmed b. Hanbel şöyle dedi: Sevr b. Yezîd el-Kulai Kaderiye idi. Humusluydu. Kaderiye olduğu için oradan sürgün edildi. Dedi ki: Anlatıldığına göre, kendisi Medine'ye geldi. Mâlik'e dediler ki: Sevr gelmiş. O da dedi ki: Yanına gitmeyin. Rasûlullah'ın mescidinde bid'atçi bir adamın etrafında toplanmak olmaz.

1151- Abdullah b. Sâlim anlattı, şöyle dedi: Humus ehline şâhit oldum. Sevr b. Yezîd'i kovdular, evini yaktılar. Kader konusunda ki görüşlerinden dolayı bunu yaptılar.

Allah'u Teâlâ'nın Dünyada Kaderi İnkâr Edenlere Kendi Nefislerinde Gösterdiği İbretlik Hâdiseler Konusunda Gelen Rivâyetler:

1152- Hammad b. Zeyd anlattı, şöyle dedi: Bir adam, başka bir adama nehri geçmesi halinde ödül vereceğini vaad etti. Diyor ki adam karşıya geçti. Karaya yaklaşınca, "vallahi geçtim" dedi. Adam ona "maşaallah: (Allah'ın dilemesi ile)" de, dedi. Dedi ki: Dilesin dilemesin, geçtim. Diyor ki: O esnada yer, onu yuttu.

1153- Mu'temir'in Merhum el-Attar'dan anlattığına göre şöyle dedi: Bir adam bana gelip şöyle dedi: Ey Ebû Muhammed! Benim bu kardeşim falandan bir câriye satın alacak, senin görüşünü de almak istiyor. Bizimle gelsene. Beraber gittik, baktık varlıklı bir adam. Otururken dedik ki: Falan câriyeni bu adam almak istiyor.

Dedi ki: Peki, ama yemek vakti, önce yemek yiyelim. Sonra çıkarırım görürsünüz. Dedik ki: Peki, sofrayı getir. Yemek yedikten sonra şöyle dedi: Suyu ancak almak istediğiniz câriye ikram etsin. Falan câriyeyi çağırın. Diyor ki: Güzel bir kız içeri girdi. Dedi ki: Bize su getir. Kız cam bir bardağa su koyup getirdi. Adam suyu eline aldı, ağzına doğru götürdü. Sonra şöyle dedi: Ey Ebû Muhammed! Bazıları iddia ediyor ki, ben bunu içemez mişim. Ne

dersin bir engel var mı? (Yani Allah dilemezse). Sonra şöyle dedi: Peki içmek istemesem ne dersin zorlayacak var mı? Arkasından şöyle dedi: Eğer içemezsem bu kız hür olsun? Bunun üzerine kız elbisesinin yeniyle bardağa vurdu. Bardak düştü, kırıldı ve su döküldü. Kız başını örtüp bizimle çıktı gitti. Herkes ona "sünnetin âzâtlısı" demeye başladı.

1154- Abdulmecid b. Abdulaziz b. Ebî Revvad anlattı, şöyle dedi: Biz kaderi inkâr eden bir adamla beraberdik. Yumurta, ekmek yiyorduk. Bir yumurta aldı ve şöyle dedi: Bu yumurtayı dilersem yerim, dilersem yemem. Diyor ki: Ona dedik ki: Dile. Dedi ki: Peki diliyorum. Tam ağzına alacaktı ki arkadaşlarımızdan gücü kuvveti yerinde olan iki adam kalkıp çenesini tuttular, yumurtayı atmak zorunda kaldı. Dediler ki: Allah düşmanı! Dilersen yiyebileceğini iddia ediyordun. Ancak meşiet (dileme) Allah'a aittir. Allah yememeni diledi, atmak zorunda kaldın...

KADERİYE HAKKINDA MUHTELİF HÜKÜMLER

Kaderiye Olanın Arkasında Namaz Kılınmayacağı, Onlarla Evlenilmeyeceği, Kestikleri Hayvanın Etinin Yenilmeyeceği ve Şâhitliklerinin Kabul Edilmeyeceği Konusunda Vârid Olan Rivâyetler:

1155- Vâsile b. el-Aska'dan, Kaderiye arkasında kılınan namazı iade etmeyi emrettiği, arkalarında namaz kılmayı da nehyettiği rivâyet edilmiştir.

Tâbiîn İmamlarından

1156- Ali b. Abdullah b. Abbâs'tan rivâyet edildiğine göre şöyle derdi: Eğer imam bid'at (itikatta bid'at) ehli biriyse arkasında namaz kılınmaz.

1157- Muhammed b. Ali b. Hüseyin'den de, Kaderiye olan birinin arkasında kılınan namazın iadesini emrettiği rivâyet edilmiştir.

1158- Seyyar b. el-Hakem de şöyle demiştir: Kaderiye'nin arkasında namaz kılınmaz. Kılacak olursa iade etmelidir.

Eyyub es-Sahtiyani'den de aynısı rivâyet edilmiştir.

Fukahadan

Mâlik b. Enes, Süfyan es-Sevrî, Abdurrahman b. Mehdi, Kadı Ebû Yusuf, Ahmed b. Hanbel.

Muhammed b. Sirin'den "Kaderiyenin kestiğini yemeyi mekruh gördüğü" rivâyet edilmiştir.

1159- Habib b. Ömer el-Ensari anlattı, dedi ki: Babam anlattı, şöyle dedi: Vasile b. el-Aska'a Kaderiye olan birinin arkasında namaz kılmayı sordum. Dedi ki: Arkasında namaz kılınmaz. Ben kıldığımı bilsem namazımı iade ederim.

1160- Hâris b. Süreyc el-Bezzaz anlattı, dedi ki: Muhammed b. Ali'ye dedim ki: Bizim kaderi inkâr eden bir imamımız var. Bana dedi ki: Ey Farisi'nin oğlu! Onun arkasında kıldığın namazları incele hepsini iade et. Onlar Yahudi ve Hristiyanların kardeşleridir. Allah onları kahr eylesin, Hiç anlamıyorlar.

1161- Halef anlattı, dedi ki: Seyyar Ebû'l-Hakem şöyle derdi: Kaderiyenin arkasında namaz kılınmaz. Onlardan biri arkasında kılarsa, namazını iade eder (etmelidir).

1162- Sadaka b. Yezîd anlattı, dedi ki: Eyyub ile beraber mescide namaz kılmaya gittik. Elimden tutmuştu. Bir mescide geldik ki namaz için kamet getirilmişti. Ben girmeye yöneldim ki elini hızlıca elimden çekti ve şöyle dedi: Bunların imamının Kaderiye olduğunu bilmiyor musun?

1163- Musab anlattı, şöyle dedi: Mâlik b. Enes'in şöyle dediğini işittim: Kaderiye'nin arkasında namaz kılınmaz.

1164- Mervan b. Muhammed anlattı, şöyle dedi: Mâlik b. Enes'e Kaderiye olan biriyle evlenip evlenilmeyeceğini sordum. Dedi ki: "Mü'min bir köle kesinlikle müşrikten hayırlıdır."

İmam Mâlik'e hangi tür Kaderiye'nin tevbesinin alınması gerektiği soruldu. Şöyle cevap verdi: "Allah, kullar ameli işleyinceye kadar ne amel işleyeceklerini bilmez" diyenlerdir.

1165- Abdullah b. Ahmed b. Hanbel anlattı, dedi ki: Babamın şöyle dediğini işittim: Kaderiye ve Mu'tezile'nin arkasında namaz kılınmaz.

1166- Sivar b. Abdullah anlattı, dedi ki: Muaz b. Muaz anlattı, şöyle dedi: Sa'doğullarından birinin arkasında namaz kılmıştım. Daha sonra Kaderiye olduğunu haber aldım. 40 veya 30 yıl sonra o namazı iade ettim.

1167- İbrahim b. Rüstem anlattı, dedi ki: Kadı Ebû Yusuf şöyle dedi: Ben, ne Cehmiye'nin, ne Rafizi'nin ne de Kaderiye'nin arkasında namaz kılmam.

Yine Ebû Yusuf'a soruldu: Kaderiye'nin hükmü nedir? dedi ki: Hüküm şudur: Allah'ın ilmini inkâr eden, tevbeye dâvet edilir. Tevbe ederse eder, yoksa onu öldürürüm.

1168- Abdussamed Merduveyh anlattı, şöyle dedi: Bir adamın Fudayl'a şöyle dediğini işittim: Kızını fâsıkla evlendiren sıla-i rahimi (akrabalık bağını) koparmış olur. Fudayl da ona şöyle dedi: Kızını bid'atçi ile evlendiren akrabalık bağını koparmış olur.

1169- Esrem anlattı: Ahmed'e (İbn Hanbel) soruldu: Kaderiye olan birini hastalansa ziyaret edebilir miyim? dedi ki: Eğer bid'atine dâvet eden biriyse hayır. Denildi ki: Peki namazını kılabilir miyim? Ahmed cevap vermedi. Bunun üzerine İbrahim b. Hâris el-İlbadi ona şöyle dedi: (İmam Ahmed de dinliyordu) Eğer bid'at ehli biriyse ona selam verme, arkasında namaz kılma, cenazesini de kılma.

Bunun üzerine İmam Ahmed şöyle dedi: Ey Ebû İshâk! Allah mükâfaatını versin, ecrini hayırla ihsan eylesin.

1170- Süfyan'ın bir adamdan rivâyet ettiğine göre İbn Sirin, Kaderiye olanların kestiklerini mekruh görmüştür.

1171- Ali b. Medini anlattı, şöyle dedi: Muaz b. Muaz'dan dinledim. Harun Reşid'in yanına ilk defa gidip, mükâfaatlarla döndüğümde anlatmıştı. Diyor ki: Emiru'l-mü'minin bana şöyle dedi: Allah'a yemin olsun ki ben, hakkındaki bir olumsuzluktan dolayı seni çağırtmadım. Aksine öteden beri seni görmek, seni tanımak istiyorum. Sonra şöyle dedi: Hangi fırkaların şâhitliklerini reddettin. Diyor ki: Dedim ki: Kaderiye'nin ve Mu'tezile'nin ey Mü'minlerin emiri! Dedi ki: İsabet ettin, Allah seni muvaffak eylesin.

1172- İdris el-Kasir'in babasından rivâyet ettiğine göre şöyle dedi: Ubeydullah b. Hasan el-Anberi'ye şâhit oldum. Huzurunda iki adam mahkeme oldular. Biri dedi ki: Ben ondan bir köle satın aldım. Herhangi bir ayıbı, illeti, hastalığı olmaması kaydıyla. Müslümanın müslümanla alışverişindeki dürüstlük üzere. Gel gör ki köle Kaderiye'den.

Bunun üzerine Ubeydullah b. Hasan ona şöyle dedi: Sen kâfir satın almışsın, Müslüman değil. İade et!

1173- İdris b. Abdulkerim anlattı: Horasan ehlinden bir adam Ebû Sevr'e mektup gönderdi. (Kaderiyeyi) soruyordu. Ebû Sevr şöyle cevap ver-

di: Allah'ın rahmeti üzerinize olsun. "Ma'siyetler kaderle değildir" diyenin hükmünü soruyorsunuz. Böyle biri fâsık olur mu, arkasında namaz kılınır mı?" (Söyleyeyim): Böyle biri ilim ehlinin kanaâtine göre fâsıktır. Arkasında namaz kılınmaz. Böyle biri Kader ehli hükmündedir. "Her şey kader iledir, ma'siyetler (günahlar) hariç" diyenin de arkasında namaz kılınmaz.

1174- Ebû Mervan et-Taberî diyor ki: Süfyan b. Uyeyne şöyle dedi: Rafizi olan, Cehmiye olan, Kaderiye olan veya Mürcie olan birinin arkasında namaz kılmayın.

1175- Şuayb b. Harb anlattı, dedi ki: Süfyan es-Sevri'ye sordum: Kaderî olan bir akrabam var, kızımı verebilir miyim? dedi ki: Hayır! Hiç bir hayrı da yoktur. Hasan b. Sâlih'e de aynısını söyledim. Dedi ki: Bana göre başkası daha iyidir.

1176- Revh b. Ubade anlattı, dedi ki: Bir zâtın üzerine çıkıp şöyle nida ettiğini duydum: Muhakkak ki emir (vali), Zekeriya b. İshak ile alış–veriş yapılmamasını, onunla oturulmamasını emretmiştir. Bunları yapan olursa cezayı hak eder, Kader konusundaki inancından dolayı.

1177- Ebû'l-Abbâs b. Mesruk şöyle dedi: Hâris el-Muhasibi'nin babası ölmüştü. Öldüğü zaman Hâris, bir dirheme muhtaç durumdaydı. Çünkü ailesi kalabalık, kızları çoktu. Babası arkasında mallar, bağlar–bahçeler, eşyalar, değerli mallar... yani büyük bir servet bıraktı. Hâris'e bunlardan bahsedilince şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğu rivâyet edilir: "İki farklı din mensubu hiçbir şekilde birbirlerine mirasçı olamazlar." Babası Kaderiye mezhebine mensuptu.

Kaderiye ve Mu'tezile Hocalarının Rezil–Rüsvay Olmaları Konusunda Anlatılanlar:

1178- Abdulmelik b. Kureyb el-Asmai anlattı, dedi ki: Amr b. Ubeyd anlattı, şöyle dedi: Ubeyd b. Bab'a (Ubeyd b. Bab Amr'ın babasıdır ve hapishanede gardiyan olarak görev yapmıştır) denildi ki: Senin oğlun Hasan'ın yanına gidip geliyor. Ola ki şey olur! O da dedi ki: Oğlumdan ne hayır bekliyorsunuz! Ben annesini ganimetten çaldım. Babası da benim.

1179- Muaz b. Muaz anlattı, dedi ki: Amr b. Ubeyd'in yanındaydım, bir adam gelip şöyle dedi: Falanı duysan ne acayip. Diyor ki: ***"Ebû Leheb'in elleri kurusun."*** (Mesed 1) levh-i mahfuzdaymış!

Amr da dedi ki: Eğer ***"Ebû Leheb'in elleri kurusun."*** (Mesed 1) levh-i mahfuz'da yazılı ise o zaman kimse Ebû Lehebî kınayamaz. Kimse de Velid b. Muğire'yi kınayamaz. Şu âyete işaret ediyor: ***"Beni ve tek başıma yarattığım şu kimseyi bırak."*** (Müddessir 11)

1180- Muaz b. Muaz anlattı, dedi ki: Amr b. Ubeyd'in yanındaydım. Osman b. Hâş adında bir adam gelip şöyle dedi: Ey Ebû Osman! Allah'a yemin olsun ki bugün küfrü kulaklarımla işittim. Dedi ki: Küfür kararında acele etme, ne duydun? dedi ki: Hâşim el-Avkas'ın şöyle dediğini duydum: ***"Ebû Leheb'in elleri kurusun! Kurudu da."*** (Mesed 1) ve ***"Beni ve tek başıma yarattığım şu kimseyi bırak."*** (Müddessir 11) hükmü Ümmü'l-Kitâb (Levh-i Mahfuz)'da yokmuş. Halbuki Allah'u Teâlâ şöyle buyuruyor: ***"Hâ-mim. Apaçık Kitâb'a yemin olsun ki, şüphesiz biz onu, akledip anlayasınız diye arapça bir Kur'ân kıldık. Şüphesiz ki o (Kur'ân) nezdimizdeki Ümmü'l-Kitâpta (Ana kitap: Levh-i Mahfuz) çok yücedir. Hüküm ve hikmetlerle doludur."*** (Zuhruf 1- 4)

Amr biraz sustu sonra bize dönüp şöyle dedi: Allah'a yemin olsun ki, eğer durum onun dediği gibiyse o zaman Ebû Leheb'i de Velid'i de kimse kınayamaz. Osman dedi ki: Ey Ebû Osman! Allah'a yemin olsun ki din işte budur.

1181- Sâbit el-Bünani diyor ki: Amr b. Ubeyd'i rüyamda gördüm. Mushaf'tan bir âyeti kazıyordu. Dedim ki: Ne yapıyorsun? dedi ki: Yerine daha hayırlısını koyacağım.

1182- Âsım el-Ahval anlattı, dedi ki: Katade'nin yanına oturdum. Amr b. Ubeyd'den bahsedildi. Katade ağır konuştu. Dedim ki: Ebû'l-Hattab! Âlimlerin birbirleri hakkında konuşmadığını göremeyecek miyim? dedi ki: Ey Ahval! Bilmiyor musun ki, bir adam bir bid'at uydurduğunda tanınsın diye anlatılması gerekir.

Ben de Katade'nin yanından çıktım. Amr b. Ubeyd hakkında söyledikleri beni rahatsız etmişti. Halbuki ben Amr b. Ubeyd'in âbidliğine şâhit olmuştum. Gün ortası olduğu için kafamı koyup yattım. Rüyamda baktım ki Amr b. Ubeyd kucağında Kur'ân-ı Kerim... Allah'ın kitabındaki bir âyeti silmeye uğraşıyor. Dedim ki: Subhanallah! Allah'ın kitabındaki âyeti mi siliyorsun? dedi ki: Tekrar yazacağım. Ben de bıraktım sildi. Sonra "Hadi tekrar yaz" dedim. Dedi ki: Yapamıyorum.

1183- Hammad b. Zeyd anlattı, dedi ki: Eyyub'a denildi ki: Amr b. Ubeyd, Hasan'dan, "Nebizden sarhoş olana had vurulmaz" diye rivâyet ediyor. Eyyub dedi ki: Amr yalan söylüyor. Ben Hasan'ın: "Nebizden sarhoş olana had uygulanır" dediğini duydum.

1184- Kâmil b. Talha anlattı, dedi ki: Hammad b. Zeyd'e dedim ki: Ey Ebû Seleme! Herkesten rivâyet ediyorsun da ne diye Amr b. Ubeyd'den rivâyette bulunmuyorsun? dedi ki: Ben bir cuma günü rüyada şunu gördüm. İnsanlar kıbleye doğru namaz kılarken Amr b. Ubeyd başka tarafa doğru namaz kılıyordu.

Rivâyet edildiğine göre bir bedevi Amr b. Ubeyd'e gelip şöyle dedi: Devem çalındı, dua et Allah bana geri getirsin. Amr dedi ki: Allah'ım! Bu fakirin devesi çalındı. Sen bunu dilemedin. Allah'ım ona devesini iade et! Bunun üzerine bedevi şöyle dedi: Hoca! İşte şimdi ümidimi kestim. Devem gitti. Dedi ki: Nasıl yani? dedi ki: Çünkü çalınmasını dilemediği halde çalındıysa o zaman geri gelmesini dilese de geri geleceğinden emin olamam. Sonra yanından kalktı gitti.

1185- Şu'be anlattı, dedi ki: Yunus b. Ubeyd'in yanındaydık. Bir adam gelip şöyle dedi: Ey Ebû Abdullah! Bizi Amr'la aynı mecliste bulunmaktan nehyediyorsun, halbuki oğlun ona gidip geliyor. Dedi ki: Benim oğlum mu? dedi ki: Evet. Yunus çok öfkelendi. Diyor ki: Ben çıkmadan oğlu geldi. Dedi ki: Evladım! Benim Amr hakkındaki düşüncemi biliyorsun... Buna rağmen yanına gidiyorsun! Oğlu: Falan yanımdaydı... diyerek mazeret bulmaya çalıştı. Yunus dedi ki: Evladım! Sana zinaya yaklaşma, hırsızlık yapma, içki içme diyorum. Bunlardan nehyediyorum. Bilesin ki, bana göre bu günahlarla Allah'ın huzuruna çıkman Amr'ın ve arkadaşlarının itikâdıyla çıkmandan daha iyidir.

1186- Abdullah b. Mübarek, Meru halkından biri olan Abdullah b. Müslim'den anlattı, diyor ki: Ben İbn Sirin'in meclisine katılıyordum. Orayı bırakıp Mu'tezile olan bir grubun meclisine devam etmeye başladım. Bir gün rüyamda Rasûlullah'ın cenazesini taşıyan bir grupla beraber olduğumu gördüm. Mâlik bana dedi ki: Kimle oturuyorsun? Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in getirdiklerini defnetmeye uğraşan birileriyle...

1187- Ebû'l-Hüzeyl diyor ki: Me'mun bir gün kapıkuluna dedi ki: Kapıya bir bak bakalım. Kelam ehlinden kimler var? Bakıp geldi, dedi ki: Mu'tezile

olan Ebû Hüzeyl el-Allaf, Hârici olan Abdullah b. İbaz, Rafizi olan Hişam b. el-Kelbi varlar. Me'mun dedi ki: Cehennemin önderi kim varsa, hepsi gelmiş.

1188- Selm b. Mahled et-Taifi anlattı, dedi ki: Rasûlullah'ı rüyamda gördüm. Dedim ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Kaderiye hakkında ne dersin? dedi ki: Mecusidirler. Dedim ki: Rafiziler hakkında ne dersin? dedi ki: Onlar Kaderiye'den de kötüdürler.

1189- İbn Cüreyc diyor ki: Rüyamda İbn Ebî Necib'i gördüm, diyordu ki: *Kader konusundan dolayı çektiğimi hiçbir şeyden çekmedim.*

1190- Fazl b. Mervan anlattı, dedi ki: Mu'tasım, muhaddis Ali b. Âsım'a ara ara giderdi. Ben de ona eşlik ederdim. Bir gün şöyle dedi: Bize Amr b. Ubeyd anlattı –kendisi de Kaderiye idi– bunun üzerine Mu'tasım şöyle dedi: Kaderiyenin bu ümmetin mecusileri olduğunu bilmiyor musun? Neden onlardan rivâyet ediyorsun? dedi ki: Hadiste sika olduğu için. Mutasım dedi ki: Peki bir Mecusi doğru sözlü ise ondan hadis rivâyet eder misin? dedi ki: Ey Ebû İshak! Tartışmayı iyi beceriyorsun.

1191- Hüseyn b. Hasan anlattı, dedi ki: İbn Avn'a Amr b. Ubeyd soruldu, şöyle cevap verdi: Müslim el-Batin anlattı, dedi ki: İbn Mes'ud şöyle dedi: Ehl-i Kitâb'a bir şey sormayın. Çünkü kendileri dalaletteyken size yol gösteremezler.

İslâm Tarihinde Kader Meselesi Ne Zaman Çıktı

1192- Abdullah b. Amr b. el-As'tan rivâyet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Bir kul kadere iman etmeden mü'min olamaz."

1193- Ata'dan rivâyet edildiğine göre dedi ki: Abdullah b. Abbâs'ın yanına gittim. Zemzem kuyusundan su çekiyordu, etekleri de ıslanmıştı. Dedim ki: Kader konuşulmaya başlandı. Dedi ki: Bunu da yaptılar mı? dedim ki: Evet. Dedi ki: Allah'a yemin olsun ki şu âyetler ancak onlar hakkında nâzil olmuştur. ***"Tadın bakalım Sekar cehenneminin azâbını. Şüphe yok ki biz, her şeyi bir kaderle yarattık."*** (Kamer 48- 49) Bunlar bu ümmetin en şerlileridir.

1194- Hammad b. Zeyd'in Eyyub'tan rivâyet ettiğine göre şöyle dedi: İşte burada birçok ilim ehli insanla oturdum: Söyledikleri: "Kaderde varsa, takdir edilirse..." şeklindeydi.

1195- Osman b. Abdullah diyor ki: Kader konusunda ilk konuşan Ebû'l-Esved ed-Dili oldu.

1196- Süfyan b. Amr anlattı, dedi ki: Hasan b. Muhammed şöyle dedi: Kader konusunu ilk dile getiren Kâbe yandığı zamandı. Biri: "Kâbe'nin yanması Allah'ın takdiri" diğeri de şöyle dedi: Bu Allah'ın kaderi olamaz.

1197- Hazm anlattı, dedi ki: Havşeb'in hapishane avlusunda Amr b. Ubeyd'e şöyle dediğini işittim. Bu uydurduğun nedir? Arkadaşlarının kalbi sana karşı soğudu. Bak burada Hasan var. Gel gidelim bu meseleyi ona soralım. Amr dedi ki (Eğer gidersem) Allah ayaklarımı kırsın.

1198- Âsım el-Ahval anlattı, dedi ki: Katade Amr b. Ubeyd'i tenkid ederdi. Bir defasında diz çöküp dedim ki: Ey Ebû'l-Hattab! Eğer fukaha da birbirini yererse! Dedi ki: Ey Ahval! Bir adam bir bid'at uydurmuş. Onun bid'atini anlatmak susmaktan hayırlıdır. Diyor ki: Katade'ye kızdım. Kafamı koyup yattım. Rüyamda gördüm ki, Amr Kur'ân'daki bir âyeti silmeye uğraşıyor. Dedim ki: Ne yapıyorsun? dedi ki: Tekrar yazacağım. Diyor ki: Âyeti sildi. Dedim ki: Tekrar yazsana. Dedi ki: Yazamıyorum.

1199- Hammad b. Zeyd anlattı, dedi ki: İbn Avn şöyle dedi: İlk yetiştiğim dönemde insanlar Ali (radıyallâhu anh), Osman (radıyallâhu anh) meselesini konuşuyorlardı. Nihayetinde Senseveyh el-Bakkal diye hakir bir adam çıktı. Hammad diyor ki: İbn Avn'ın "hakir" dediği bir adama ne dersiniz.

1200- Yunus b. Ubeyd diyor ki: Basra'nın şu günlerine yetiştim. İçinde Kaderiye inancını benimsemiş sadece Senseveyh, Ma'bed el-Cüheni bir de Benî Avvafe'de mel'un bir adam vardı.

1201- Muaviye b. Abdullah b. Muaviye b. Âsım b. Münzir b. Zübeyr Ebû Abdullah anlattı, dedi ki: Babam şöyle dedi: Hişam b. Urve'nin yanında oturuyorduk. İbrahim b. Ebû Yahya el-Medeni'den bahsettiler. Dediler ki: Ey Ebû'l-Münzir! O hadis hâfızı biridir. Dedi ki: Eslem'in âzâtlısı mı? dediler ki: Evet. Dedi ki: Ancak o Kaderiyedir. Bunun üzerine Hişam b. Urve şöyle dedi: "Benim kendisinden büyük olduğum bir dine lânet olsun." (İnsanı, fiilinin yaratıcısı olarak gördüğü için.)

Evzai diyor ki: Kader konusunu ilk dile getiren Sevsen adında Irak ehlinden bir Hristiyandı. Müslüman oldu, sonra tekrar Hristiyanlığa döndü. Ma'bed el-Cüheni de fikirlerini ondan aldı. Gaylan da Ma'bed'den.

RASÛLULLAH (sallallâhu aleyhi ve sellem)'İN NÜBÜVVETİ

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Bi'seti (Nübüvveti), Vahyin Başlaması, faziletleri, mucizeleri:

1202- Şeddad Ebû Ammar anlattı, dedi ki: Vasile b. el-Aska' anlattı, dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Muhakkak ki Allah'u Teâlâ, İsmailoğullarından Kinane'yi seçti. Kinaneoğullarından Kureyş'i seçti. Kureyş'ten Hâşimoğullarını seçti. Hâşimoğullarından da beni seçti."[295]

1203- Abdullah b. Hâris'ten rivâyet edildiğine göre, dedi ki: Abbas b. Abdulmuttalib, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) hakkında (ileri–geri) konuşulduğunu duydu. Bunu Rasûlullah'a şikâyet etti. Rasûlullah buyurdu ki: "Ben kimim?" Diyor ki: dediler ki: Sen Allah'ın Rasûlüsün. Buyurdu ki: Ben Abdullah'ın oğlu Muhammed'im. Allah mahlukatı yarattı, beni en hayırlıları arasında kıldı. Sonra kullarını iki fırkaya ayırdı. Beni en hayırlı fırkadan eyledi. Sonra onları kabilelere ayırdı, beni en hayırlı kabileden eyledi. Sonra kabileleri kollara ayırdı. Beni en hayırlı koldan eyledi. O yüzden ben zât olarak da en hayırlınız, ev (aile) olarak da en hayırlınızım.[296]

1204- Âişe (radıyallâhu anhâ)'dan rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), Cebrail'in şöyle dediğini aktardı: Yeryüzünün doğusunu–batısını dolaştım. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den daha faziletli bir kişi görmedim. Hâşimoğullarından da hayırlı bir ata görmedim.[297]

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Nübüvveti ve O'nu Tanıtan Alâmetler:

1205- Ebû Seleme'den rivâyet edildiğine göre Ebû Hureyre (radıyallâhu anh) şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e soruldu, "Nübüvvet ne zaman sana verildi?" Buyurdu ki: "Âdem'in yaratılışı ile kendisine rûhun üfürülmesi arasında."[298]

1206- Lokman b. Âmir'in Ebû Ümame el-Bahili'den rivâyet ettiğine göre dedi ki: Denildi ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Senin işin (nübüvvetin) başlangıcı

---

295 Müslim, Fedail 1, Tirmizî, Menakib 1, Müsned c.4 s.107
296 Tirmizî, Menakib 1
297 Heysemi Mecma'uz-Zevaid c.8 s.217, Taberani Evsat hd no: 6285
298 Tirmizî Menakib 1 Şu lafızla varid olmuştur: Dediler ki: Ey Allah'ın Rasulü! Nübüvvet sana ne zaman verildi? dedi ki: Âdem ruhla beden arasında iken.

neydi? Buyurdu ki: İbrahim'in duası, İsa'nın müjdesi... Annem de kendisinden Şam'ın saraylarını aydınlatan bir nûrun çıktığını görmüştü."[299]

1207- Urve b. Zübeyr'in Ebû Zerr el-Gifari'den anlattığına göre şöyle dedi: Dedim ki: Ey Allah'ın Rasûlü! İlk olarak peygamber olduğunu ne zaman öğrendin ve emin oldun? Buyurdu ki: Ey Ebû Zerr! Ben Mekke'nin vadisinde iken bana iki melek geldi. Biri arkadaşına dedi ki: Bu o mu? dedi ki: Ta kendisi. Dedi ki: Onu bir adamla tart. Beni bir adamla tarttılar, ağır bastım. Sonra dedi ki: On adamla tart. Beni on adamla tarttılar ağır bastım. Sonra dedi ki: Yüz adamla tart. Yüz adamla tarttılar ağır bastım. Sonra dedi ki: Bin adamla tart. Bin adamla tarttılar yine ağır bastım. Bu sefer terazinin kefesine yığmaya başladılar (hep ağır geliyordum). Bunun üzerine biri ötekine dedi ki: Eğer ümmetinin hepsiyle tartsan ağır gelecektir.

Sonra dedi ki: Karnını yar. O da karnımı yardı. Arkadaşına dedi ki: Kalbini çıkar. (Veya kalbini yar) Oradan Şeytanın karargâhını ve kan pıhtılarını çıkardı ve attı. Sonra biri ötekine şöyle dedi: Karnını kabı yıkadığın gibi yıka. Kalbini de elbiseyi yıkadığın gibi yıka. Sonra elindeki bıçağı attı, bembeyaz zümrüt gibiydi. Kalbime girdi.

Sonra biri dedi ki: Karnını dik. Dikmeye başladı. Mührü iki omuzumun arasına koydu. Yanımdan ayrılıp, gidene kadar, gözlerimle onları izledim."[300]

VAHYİN BAŞLANGICI

Rasûlullah'a Vahyin Başlangıcı, Sıfatı Konusunda Vârid Olan Rivâyetler:

Rasûlullah'a peygamberlik kendisi 40 yaşındayken gelmiştir.

1208- İkrime'den rivâyet edildiğine göre Abdullah b. Abbâs şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) kırk yaşında iken kendisine peygamberlik geldi. Bundan sonra on üç yıl boyunca Mekke'de kaldı. Sonra ona hicret etmesi emredildi. Hicretten sonra on yıl kaldı. Altmış üç yaşında da vefat etti.

1209- Urve anlattı, dedi ki: Âişe dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e vahyin ilk başlangıcı sâdık rüyalarla olmuştu. Ne rüya görse sabah aydınlığı gibi gerçek çıkıyordu. Sonra ona yalnızlık sevdirildi. Hira mağarasına çıkıp ibâdet ediyordu (Buradaki ibâdet tefekkür mânâsındadır). Yanında

299 Müsned c.5 s.262
300 Heysemi Mecma'uz-Zevaid c.8 s.255,256 Ukayli ed-Duafa c.1 s.185

azığını götürüyordu. Bitince tekrar Hatice'nin yanına iniyor tekrar azık alıp çıkıyordu. Nihayetinde o Hira mağarasındayken hak ona geldi. Melek ona gelip şöyle dedi: Oku! Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) dedi ki: Ben okuma bilmem. Beni aldı ve sıktı, takatim kesildi. Sonra bıraktı ve "Oku!" dedi. Dedim ki: Ben okuma bilmem. Sonra ikinci defa beni tuttu takatim kesilinceye kadar sıktı. Sonra bıraktı. "Oku!" dedi. Dedim ki: Ben okuma bilmem. Üçüncü defa beni tuttu ve takatim kesilinceye kadar sıktı. Sonra bıraktı. Şöyle dedi: Oku! Yaradan Rabbinin adıyla!... O insana bilmediğini öğretti." âyetine kadar. Diyor ki: Rasûlullah bunları alıp kalbi titrer bir halde Hatice'nin yanına döndü. Ona şöyle dedi: Beni örtün, beni örtün. Üzerini örttüler. Korkusu gidince dedi ki: Ey Hatice! Bana ne oldu? Sonra olanları anlattı. "Kendim için korktum" dedi. Hatice dedi ki: Hayır! Asla! Müjdeler olsun. Allah seni asla yalnız komaz. Sen akrabalarını gözetir, doğruyu söyler, zayıfı taşır, misafire ikram eder ve doğru yollarda yardımcı olursun.

Sonra Hatice onu alıp amcasının oğlu Varaka b. Nevfel b. Esed b. Abduluzza b. Kusay'ın yanına götürdü. Varak câhiliye döneminde Hristiyan olmuştu. İncil'i arapça yazmaya çalışıyordu. Artık ihtiyarlamış, gözlerini kaybetmiş biriydi.

Hatice ona dedi ki: Amcaoğlu! Bu yeğenini bir dinle. Varaka dedi ki: Yeğen! Neler gördün? Rasûlullah yaşadıklarını anlattı. Varaka dedi ki: Bu Musa'ya indirilen sır ile aynıdır. Keşke kavmin seni buradan sürgün edecekleri zaman hayatta olsaydım. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) dedi ki: Beni sürgün mü edecekler? Varaka dedi ki: Evet. Senin geldiğinle gelip düşmanlık görmeyen eziyet çekmeyen kimse olmamıştır. Eğer o güne yaşarsam elimden geldiğince sana yardımcı olurum.

Çok geçmeden Varaka vefat etti. Vahiy de bir dönem gelmez oldu. Bize anlatılana göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) çok çok üzüldü. Bir çok defa uçurumlardan kendini atmak istedi. Dağın başına çıkıp kendini atmak istediği her defasında Cibril ona görünüyor ve şöyle diyordu: Ey Muhammed! Sen gerçekten Allah'ın Rasûlüsün. Bunun üzerine heyecanı duruluyor, sükûnet buluyordu. ve dönüyordu. Eğer vahiy bir daha ara verecek olursa yine aynı şeyleri yaşıyordu. Dağın zirvesine çıktığında Cibril ona görünüyor ve aynı şeyleri söylüyordu.[301]

---

301 Buhârî Bed'ul-vahiy 3,7, Tabir 1, Tefsir 96/1,3, Müslim İman 252,255, Müsned c.6 s.223,233

1210- Urve b. Zübeyr'in mü'minlerin annesi Âişe (radıyallâhu anhâ)'dan rivâyet ettiğine göre şöyle dedi: Hâris b. Hişam Rasûlullah'a sordu. Ey Allah'ın Rasûlü! Sana vahiy nasıl geliyor? Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) dedi ki: Bazen bana çan şakırdısı gibi gelir. Bu en ağır olanıdır. Benden ayrıldığında gelen vahyi ezberlemiş olurum. Dedi ki: Bazen de melek bana insan sûretinde gelir, benimle konuşur. Bu şekilde dediklerini ezberlerim. Âişe (radıyallâhu anhâ) dedi ki: Yemin olsun ki soğuk günlerde ona vahyin geldiğine şâhit oldum. Alnından boncuk boncuk ter boşalıyordu.[302]

1211- Ebû Seleme anlattı, dedi ki: Câbir (radıyallâhu anh) şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den dinledim. Vahyin ara verdiği dönemi anlatıyordu. Dedi ki: Ben yürürken gökten gelen bir ses işittim. Başımı kaldırdım baktım ki, Hira'da bana gelen melek. Yerle gök arasında bir tahtın üzerine oturmuş. Korkudan dizüstü çöktüm. Döndüm ve "Üzerimi örtün! Üzerimi örtün!" dedim. Bunun üzerine Allah'u Teâlâ: ***"Ey örtüsüne bürünüp yatan"... "Pislikleri terk et."*** (Müddessir 1- 5) âyetine kadar indirdi. Bundan maksat putlardı. Henüz namaz farz kılınmamıştı.[303]

1212- Ammar b. Ebû Ammar'dan rivâyet edildiğine göre Abdullah b. Abbâs şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Mekke'de on beş sene ikamet etti. Yedi yıl ışığı görüp sesi işitiyordu, sekiz yıl da kendisine vahiy geliyordu. Medine'de de on yıl ikamet etti.[304]

1213- Ebû Sahra Tarık b. Şeddad anlattı, dedi ki: Tarık el-Muharibi şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i Zü'l-mecaz panayırında iki defa gördüm. Üzerinde kırmızı bir cübbe vardı. Yüksek sesle şöyle nida ediyordu: "Ey insanlar! Lâ ilehe illellah deyin ki kurtuluşa eresiniz." Arkasından bir adam onu takip ediyor taşlıyordu. Kanlar topuklarından süzülüyordu. Bu adam şöyle diyordu: Ey insanlar! Bunu dinlemeyin, çünkü yalancıdır. Dedim ki: Bu adam kimdir? dediler ki: Abdulmuttalib oğullarından bir genç (Rasûlullah için). Dedim ki: Peki peşinden gidip taşlayan kim? dediler ki: Amcası Abduluzza –Ebû Leheb–dir.[305]

302 Buhârî Bed'ul-vahiy 2, Bed'ul-halk 6, Müslim Fedail 87, Tirmizî Menakib 7, Nesâî İftitah 37, Muvatta Kur'ân 7, Müsned c.6 s.158,163,257

303 Buhârî Tefsir 74/4,5, Müslim Fedail 255,256, Tirmizî Tefsir 74/1, Müsned c.3 s.325,377

304 Müslim Fedail 123

305 Müsned c.3 s.492, c. 4 s.63,341, c.5 s.371,376, Beyhaki Sünen c.1 s.76 Hâkim Müstedrek c.2 s.668 Darekutni Sünen c.3 s.44

1214- Ebû'z-Zinâd anlattı, dedi ki: Bana Rebia b. Abbad anlattı. Şöyle dedi: Câhiliye döneminde Zü'l-mecaz panayırında Rasûlullah'ı gördüm. İnsanlar arasında dolaşıyor ve şöyle diyordu: Ey İnsanlar! Lâ ilahe illallah deyin ki kurtulasınız." Diyor ki: Defalarca bu sözü tekrar etti. İnsanlar da etrafında dolanmış, peşinden gidiyorlardı. O arada baktım ki güzel parlak yüzlü, saçlarını iki örgü yapmış bir adam şöyle diyordu: Bu dinini değiştirmiş bir yalancıdır. Sordum: Bu kimdir? dediler ki: Amcası Ebû Leheb.

Rebia bana şöyle dedi: Ben o zamanlar çocuktum, ailemin suyunu taşıyordum."[306]

1215- Said b. Hâlid el-Kârizi'den rivâyet edildiğine göre Rebia b. Abbad şöyle dedi: Ukaz'da Ebû Leheb'i gördüm. Rasûlullah'ın peşinden gidiyordu. Diyordu ki: Ey insanlar! Bu adam firavundur. Sakın sizi atalarınızın dininden çevirmesin. İnsanlar onun etrafında toplanıyor o da peşinden gidiyordu. Biz de çocuktuk arkasından gidiyorduk. Şu an onu görüyor gibiyim. Yakışıklı insanların en beyazı en güzeliydi.[307]

1216- Abdullah b. Şakik'ten rivâyet edildiğine göre Âişe (radıyallâhu anhâ) şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) (ilk dönemler) biraz dikkatli davranıyor (tebliği gizli yürütüyor)du. ***"Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer yapmazsan Allah'ın risaletini tebliğ etmemiş olursun. Allah seni insanlardan korur."*** (Maide 67) âyeti nâzil olunca Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) başını çadırından çıkarıp şöyle dedi: "Ey insanlar! Allah –azze ve celle– beni insanlara karşı korudu."[308]

1217- Amr b. Meymun'dan rivâyet edildiğine göre Abdullah b. Mes'ud (radıyallâhu anh) şöyle dedi: Bir gün Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Kâbe'nin yanında namaz kılıyordu. Bu esnada Ebû Cehil –Allah'ın laneti üzerine olsun, ben de Kureyşliyim ama böyle diyorum– kalktı. Bir deve kesilmiş Mekke'nin kenar mahallelerinden birine atılmıştı. O devenin işkembesini alıp Rasûlullah'ın üzerine koydu. Fatıma (radıyallâhu anhâ) gelip üzerinden kaldırdı. Namazı bitirince –Rasûlullah da üçlemeyi severdi– şöyle dedi: Allah'ım! Kureyş'i sana havale ediyorum! Allah'ım! Kureyş'i sana havale ediyorum! –üç defa söyledi.– Allah'ım! Ebû Cehil b. Hişam'ı Utbe b. Rebia'yı, Şeybe

306 Müsned c. 4 s.341 Hâkim Müstedrek c.1 s.61
307 Müsned c.3 s.492
308 Tırmizî Tefsir 5/4

b. Rebia'yı, Velid b. Utbe'yi, Ümeyye b. Halef'i, Ukbe b. Ebî Muayt'ı, sana havale ediyorum, kahr eyle! Abdullah diyor ki: Allah'a yemin olsun ki, Bedir çukurlarında hepsini maktul olarak gördüm."[309]

1218- Ebû Zübeyr Muhammed b. Müslim'den rivâyet edildiğine göre dedi ki: Câbir b. Abdullah anlattı, şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) on yıl boyunca, hac mevsimlerinde Micenne, Ukaz panayırlarında ve Mina'daki konaklama yerlerinde hacıları dolaştı durdu: "Rabbimin mesajını tebliğ etmem için kim beni yurdunda barındırır, yardımcı olursa ona cennet vardır."

Ancak onu barındıracak, yardım edecek kimseyi bulamıyordu. Öyle ki bazen birilerine Mısır'dan Yemen'den arkadaşı gelince akrabaları veya kavmi gelip şöyle diyorlardı: "Kureyş'in gencine karşı dikkatli ol. Seni fitneye düşürmesin. O aralarında dolaşıp onları Allah'a dâvet ederken parmaklarıyla ona işaret ediyorlardı. Nihayetinde Allah, Yesrib'ten bizi ona gönderdi. Bizden biri geldiğinde iman ediyor, ailesinin yanına dönünce de onlar da onun gibi müslüman oluyorlardı. Öyle ki artık Yesrib'te her ailede İslâm'ını açıkça ilan eden müslümanlardan bir grup vardı.

Sonra Allah bizi gönderdi, istişare ettik. Bizden yetmiş kişi toplandı. Dedik ki: Daha ne zamana kadar Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i Mekke'nin dağlarında, korku içinde dolaşırken bırakacağız. Hac dönemindeki yolculuğumuzda yanına gittik. Akabe'de buluşmak üzere sözleştik.

Birer, ikişer geldik. Nihayetinde hepimiz huzurunda toplandık. Dedik ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Hangi esaslar üzerine sana bey'at edelim? Buyurdu ki: Hoşunuza giden–gitmeyen meselelerde dinlemek ve itaat etmek, varlıkta darlıkta infat etmek, emr-i bi'l-ma'ruf nehy-i ani'l-münker'i îfâ etmek, Allah için hiçbir kınayıcının kınamasından korkmadan hakkı söylemek. Size Yesrib'e geldiğimde bana yardımcı olmak, kendinizi, eşlerinizi ve çocuklarınızı koruduğunuz gibi korumak... üzere beyat edin. Yaparsanız bunların mukabilinde size Cennet vardır."

Kalktık beyat etmeye, bu esnada –mevcutların ben hariç en küçüğü olan– Esad b. Zürare elini tutup şöyle dedi: Yavaş olun ey Yesrib'liler! Bizim ona gelmek üzere bineklerimizi sürmemiz, onun Allah'ın Rasûlü olduğunu

---

309 Buhârî Cizye 21, Vudu' 69, Menakib'ul-ensar 29 Müslim Cihad 107,108 Müsned c.1 s.393,417

bilmemizden başka amacı yoktur. Bugün onu buradan çıkarır (diyarımıza götürürsek) bunun sonucu; bütün arapların sizi düşman görmesi, önde gelenlerinizin öldürülmesi, kılıçların sizi ısırması demektir. Bu durumda sizler ya kılıçların biçmesine, önderlerinizin öldürülmesine ve bütün arapların düşmanlığına karşı sabrederseniz. Böyle yapacaksanız onu alın, mükâfaatınız da Allah'a aittir.

Veya kendiniz için korkuyorsanız bırakın. Bu Allah katında sizin için daha mazur görülür.

Dediler ki: Es'ad! Çek elini. Allah'a yemin olsun ki bu bey'atı bırakmayız, bozulmasını istemeyiz. Kalktık tek tek bey'at ettik. Hepimize şartını koşuyor, mukabilinde cenneti vaad ediyordu.[310]

1219- Urve b. Zübeyr anlattı, dedi ki: Âişe (radıyallâhu anhâ) şöyle dedi: Ben kendimi bildim bilesi ana–babam İslâm dinine mensuptu. Gün geçmiyordu ki Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) sabah–akşam bize uğramasın. Müslümanlar imtihana maruz kalınca Ebû Bekir, Habeşistan'a hicret etmek üzere yola çıktı. Berk'ul-ğimad denilen yere varınca Kâre'nin efendisi İbnu'd-Dağinne ile karşılaştı. İbnu'd-Dağinne dedi ki: Nereye gidiyorsun ey Ebû Bekir? Ebû Bekir dedi ki: Kavmim beni çıkardı. Ben de yeryüzünde dolaşıp Rabbime ibâdet etmek istiyorum.

İbnu'd-Dağinne dedi ki: Senin gibi biri –ey Ebû Bekir– çıkmaz, çıkarılmaz. Sen yoksula verir, akrabayı gözetir, zayıfı taşır, misafire ikram eder, doğru yollarda yardımcı olan bir zâtsın. Ben seni himayeme alıyorum. Dön kendi beldende Rabbine ibâdet et.

İbnu'd-Dağinne yoluna devam etti, Ebû Bekir de döndü. İbnu'd-Dağinne Kureyş kâfirlerini bir bir dolaşıp şöyle dedi: Ebû Bekir, çıkmaz çıkarılamaz. Siz yoksula yardım eden, akrabalarını gözeten, zayıfı taşıyan, misafire ikramda bulunan, hak yollarda yardımcı olan birini mi kovuyorsunuz?

Bunun üzerine Kureyşliler İbnu'd-Dağinne'nin himayesini kabul edip Ebû Bekir'e eman verdiler. İbnu'd-Dağinne'ye dediler ki: Ebû Bekir'e söyle kendi evinde Rabbine ibâdet etsin. Evinin avlusunda dilediği kadar namaz kılsın.

310 Müsned c.3 s.322,340 c.5 s.325

Ebû Bekir de evinde namaz kılmaya, Kur'ân okumaya başladı. Bu sefer Kureyş'in kadınları, gençleri orada toplanmaya başladılar. Kıraati hoşlarına gidiyor, onu izliyorlardı. Ebû Bekir çabuk ağlayan biriydi. Kur'ân okurken gözyaşlarına hâkim olamıyordu. Bu durum Kureyş eşrafını tedirgin etti. İbnu'd-Dağinne'ye haber gönderdiler, adam geldi. Dediler ki: Biz Ebû Bekir'e evinde Rabbine ibâdet etmek üzere eman verdik. Ancak o bunu ihlal etti. Evinin avlusuna mescit inşâ etmiş, açıktan namaz kılıyor, Kur'ân okuyor. Biz kadınlarımızı, çocuklarımızı fitneye düşürmesinden korkuyoruz. Eğer evinde Rabbine ibâdet etmekle yetinecekse yapsın. Kabul etmezse, illa açıkça yapmakta diretirse o zaman ondan himayeni geri al. Biz senin himayeni bozmak istemedik. Ama Ebû Bekir'in de bu işi alenen yapmasını kabul edemeyiz.

Âişe (radıyallâhu anhâ) diyor ki: İbnu'd-Dağinne Ebû Bekir'e gelip şöyle dedi: Ey Ebû Bekir! Sana himayemi verdiğim şartı biliyorsun. Ya onunla yetinirsin veya bana himayemi iade edersin. Çünkü ben arapların verdiğim bir himayemin ihlal edildiğini konuşmasını–duyulmasını istemem. Bunun üzerine Ebû Bekir şöyle dedi: Ben sana himayeni iade ediyorum. Allah ve Rasûlü'nün himayesi bana yeter. Rasûlullah o zaman henüz Mekke'deydi.[311]

1220- Şüreyk b. Abdullah b. Ebû Nimr anlattı, şöyle dedi: Enes b. Mâlik'ten dinledim. Bize Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in mescid-i haramdan başlayan İsra olayını anlattı. (Diyor ki), Rasûlullah'a daha vahiy gelmemişti. Mescid-i haramda uyurken yanına üç kişi geldi. İlki dedi ki: Bu o mu? Ortadaki (liderleri) dedi ki: Bu en hayırlıları. Sondaki dedi ki: En hayırlı olanı alın. İlki buydu.

Başka bir gece gelinceye kadar bir daha onları görmedi. Haber vermeden geldiler. Onu sırtlayıp zemzem kuyusunun başına götürdüler. Cibril onunla ilgilendi. Cibril onun göğsünü gırtlağa kadar yardı. İçini açtı. İçini pırıl pırıl yapıncaya kadar zemzem suyuyla yıkadı. Sonra içinde altın kap bulunan altın bir tabak getirdi. İçi iman ve hikmetle doluydu. Göğsünü, boşluğunu bunlarla doldurdu. Tekrar kapattı.

Sonra onu alıp dünya semasına doğru yükseldi. Kapılardan birini çalınca sema ehli seslendiler: Kim o? dedi ki: Cibril. Dediler ki: Yanında kim var? dedi ki: Muhammed. Dediler ki: Peygamber oldu mu? dedi ki: Evet. Dediler ki: Merhabalar! Hoş geldin. Sema ehli sevindiler. Sema ehli yeryüzündeki-

311 Buhârî Kefalet 4,Mezalim 22

ler hakkında olanları Allah onlara bildirmeden bilemezler. Dünya semasında Âdem'le karşılaştı. Cibril dedi ki: Bu baban Âdem, selam ver. Selam verdi. Âdem selamını aldı ve şöyle dedi: Oğlum hoş geldin. Sen ne hayırlı bir evlatsın.

Dünya semasında iki nehirle karşılaştılar, dolup taşıyorlardı. (Rasûlullah) dedi ki: Bu nehirler nedir ey Cibril! Dedi ki: Bunlar Nil ve Fırat nehirlerinin kaynaklarıdır.

Sonra semaya doğru yol aldılar. Yolda inci ve zebercedden yapılmış bir saray bulunan başka bir nehir gördüler. Kokladı, toprağı misk gibi kokuyordu. Dedi ki: Ey Cibril! Bu nehir nedir? dedi ki: Bu Allah'ın senin için sakladığı Kevser ırmağıdır.

Sonra ikinci semaya çıktılar. Melekler birinci semadakilerin söylediklerinin aynısını söylediler. Yanında kim var? dedi ki: Muhammed. Dediler ki: Gönderildi mi? dedi ki: Evet. Dediler ki: Merhabalar, hoş gelmiş.

Sonra üçüncü semaya çıktılar. Birinci ve ikinci semada söylenenlerin aynısını söylediler.

Sonra dördüncü semaya çıktılar. Aynısını söylediler. Sonra beşinci semaya çıktılar. Aynısını söylediler. Sonra altıncı semaya çıktılar. Aynısını söylediler. Her semada ayrı peygamberler vardı. Enes isimlerini verdi. Onlardan aklımda kalan, ikinci semada İdris, dördüncüde Harun, beşincide biri var ismini unuttum. Altıncıda İbrahim, yedincide Musa –o da Allah'ın kendisiyle kelamı lütfuyla– Musa şöyle dedi: Ben üzerime kimsenin çıkarılacağını beklemiyordum. Sonra onu, sadece Allah'ın bildiği makamlara yükseltti. Nihayetinde onunla Sidretü'l-münteha'ya vardı.

Cabbar olan Rabbu'l-İzze (olan Allah) yaklaştı, iki yayın yakınlığı veya daha yakınına geldi.

Ona ümmetine farz olmak üzere bir gün ve gecede elli vakit namazı vahyetti. Sonra indi Musa'ya varınca onu tuttu. Dedi ki: Ey Muhammed! Rabbin sana ne emretti. Dedi ki: Ümmetime elli vakit namazı emretti. Dedi ki: Ümmetin bunun altından kalkamaz. Dön hem senin hem onların yükümlülüğünü hafifletsin.

Rasûlullah, bu konuda istişare etmek üzere Cibril'e döndü. Cibril: "İstiyorsan olabilir" dedi.

Cibril onu alıp tekrar Cebbar –azze ve celle–nin katına yükseltti. Dedi ki: Yâ Rabbi! Yükümüzü hafiflet. Çünkü ümmetimin buna gücü yetmez. Allah, ona namazı kaldırdı.

Sonra tekrar Musa'ya gitti. Musa yine onu tuttu. Her defasında Musa onu Rabbine geri gönderiyordu. Nihayet beş vakite indi. Beşincide Musa yine onu tutup şöyle dedi: Ey Muhammed! Allah'a yemin olsun ki ben İsrailoğullarıyla bu beşinden daha azı için uğraştım. Zayi edip terkettiler. Senin ümmetin bedenen, kalben, göz ve kulak olarak daha zayıftırlar. Rabbin biraz daha hafifletsin.

Her birinde istişare etmek üzere Cibril'e bakıyor, Cibril de olabilir diyerek onu tekrar yukarı çıkarıyordu. Beşincide tekrar çıkarınca dedi ki: Rabbim! Benim ümmetim beden, kalp, göz, kulak olarak daha zayıflar. Hafifletsen!

Allah'u Teâlâ buyurdu ki: Hayır böyle belirledim, belirledikten sonra nezdimde söz değişmez. Levh-i Mahfuz'da yazılı odluğu gibi senin vecibendir. Her iyiliğe karşılık da sana on katı sevap vardır. Namaz Levh-i Mahfuz'da ellidir, bu da beştir.

Musa'ya uğrayınca dedi ki: Ne yaptın? dedi ki: Hafifletti. Her iyiliğe karşılık bize on katı sevap ihsan etti.

Musa dedi ki: Allah'a yemin olsun ki ben İsrailoğullarıyla uğraştım. Hem de daha azı için. Ancak onlar terkettiler. Dön hafifletsin. Dedi ki: Hayır! Allah'a yemin olsun ki o kadar döndüm ki artık Rabbimden hayâ ediyorum. Dedi ki: Allah'ın adıyla in o zaman."[312]

1221- Mürre'den rivâyet edildiğine göre Abdullah b. Mes'ud şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) İsra gecesi Sidretü'l-münteha'ya kadar çıktı. O altıncı semadadır. Yeryüzünden çıkanlar orada son bulur. Yukarıdan inenler de orada durur. ***"O zaman Sidre'yi bürüyen bürümüştü."*** (Necm 16) Dedi ki: Altından bir örtü. Dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e beş vakit namaz, Bakara sûresinin sonu verildi. Ümmetinden Allah'a hiçbir şekilde şirk koşmayanların bağışlandığı bildirildi. Büyük günahların ne olduğu anlatıldı."[313]

312 Buhârî Tevhid 37, Müslim İman 262,264,265

313 Müslim İman 279, Tirmizî Tefsir 53/1, Nesâî Salat 1, Müsned c.1 s.387,422

1222- Ebû'l-Aliye'den rivâyet edildiğine göre şöyle dedi: Peygamberimizin amcasının oğlu –yani İbn Abbâs– bana anlattı, dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "İsra'ya çıktığım gece Musa b. İmran'ı gördüm. Uzun boylu esmer biriydi. Sanki Şenua kabilesinin erkeklerinden. Meryem oğlu İsa'yı da gördüm. Orta boylu, yüzü kırmızıya çalar beyazlıkta, düz saçlıydı. Cehennem bekçisi Mâlik'i de gördüm." Allah'ın kendisine gösterdiği âyetler arasında bunlar da vardı.[314]

1223- Ebû'l-Aliye'den rivâyet edildiğine göre şöyle dedi: Peygamberinizin amcasının oğlu –yani İbn Abbâs– anlattı, dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: İsra'ya çıktığım gece Musa b. İmran'ı gördüm, esmer, uzun boylu, saçları dalgalı biriydi. Sanki Şenua kabilesinin erkeklerinden Meryem oğlu İsa'yı da gördüm. Orta boylu, yüzü kırmızıya çalar beyazlıkta saçları düzdü. Cehennem bekçisi Mâlik'i de gördüm. Deccal'i de. Allah'ın kendisine gösterdiği âyetler arasında: ***"Onunla karşılaşacağında bir şüphen olmasın."*** (Secde 23) Yani Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) İsra gecesi Musa ile karşılaşmıştır. ***"Biz O'nu İsrailoğullarına hidâyet (rehberi) kıldık."*** (İsra 2) Dedi ki: Allah onu İsrailoğullarına rehber kıldı.

1224- Mücâhid'den rivâyet edildiğine göre Abdullah b. Abbâs (radıyallâhu anh) şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Ben Musa'yı, İsa'yı ve İbrahim'i gördüm. İsa kızılımsı, saçları dalgalı, yapılı biriydi. Musa ise Şenue kabilesi erkeklerinden biri gibi esmer iri yapılı, düz saçlıydı. İbrahim ise arkadaşınıza bakın." Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) kendini kastediyordu.[315]

1225- Urve'den rivâyet edildiğine göre Âişe (radıyallâhu anhâ) şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Mescid-i Aksa'ya İsra edilince, sabah gördüklerini anlatmaya başladı. Ona iman edip tasdik edenlerden bir kısmı irtidat ettiler ve dinlerinde fitneye düştüler. Müşriklerden bazıları haberi hemen Ebû Bekir'e ulaştırdılar. Dediler ki: Arkadaşın için ne dersin? Bu gece Beytu'l-Makdis'e götürüldüğünü iddia ediyor. Dedi ki: Bunu dedi mi? dediler ki: Evet. Dedi ki: Eğer demişse kesinlikle doğru söylemiştir. Dediler ki: Sen onun bir gecede sabah olmadan Beytu'l-Makdis'e gidip döndüğüne inanıyor musun? dedi ki: Evet. Ben bundan daha uzak olan bir konuda ona inanıyorum.

314 Buhârî Bed'ul-halk 7, Müslim İman 266,267, Müsned c.2 s.437
315 Buhârî Ahdisûl-enbiya 48

Sabah akşam kendisine gökten haber (vahiy) geldiğine iman ediyorum. İşte bundan dolayı Ebû Bekir'e "Sıddîk" lakabı verildi.

Âişe (radıyallâhu anhâ) diyor ki: Sonra Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) (nübüvvetinin başında) gizli gizli dâvette bulundu. Putları terketti. Gençlerden, zayıf tabakadan insanlar dâvetine icabet ettiler. Öyle ki ona iman edenlerin tasdik edenlerin sayısı çoğaldı.

Kureyş kâfirleri de dediklerine bir şey demiyorlardı. Meclislerinden geçtiğinde şöyle diyorlardı: Abdulmuttalib oğullarının genci –ona işaret ederek– gökte olanlarla konuştuğunu iddia ediyor.

Bu tavır üzere devam ettiler. Ancak Rasûlullah onların putlarını ve ibâdet ettikleri şeyleri tenkid edip, ölen atalarının kâfir olduklarını dile getirince Rasûlullah'a karşı durup düşmanlık yapmaya başladılar.

İman zâhir olup insanlar onu konuşmaya başlayınca müşriklerden bir bölümü kabilelerinden iman edenlere saldırdılar. Hapsediyorlar, işkence ediyorlardı. Onları dinlerinden geri çevirmek istiyorlardı. Bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) mü'minlere şöyle dedi: "Yeryüzünde dağılın." Eliyle Habeşistan'a işaret ederek "Şu tarafa gidin." O zamanlar Rasûlullah'ın hicret edilmesini en çok sevdiği yer orasıydı. Çok sayıda insan hicret etti. Kimi tek başına, kimi de ailesiyle beraber.

1226- Urve b. Zübeyr'den rivâyet edildiğine göre Âişe (radıyallâhu anhâ) şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Hicret diyarınız bana gösterildi. İki dağ arasında verimli, hurmalık bir yer. İki tane taşlık arazisi de var."

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) hicrete izin verince insanlar Medine'ye hicret etmeye başladı. Habeşistan'a hicret etmiş olanlardan bazıları da Medine'ye geçti. Ebû Bekir de Medine'ye hicret için hazırlandı. Ancak Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ona şöyle dedi: "Biraz bekle, ben de bana izin verilmesini ümit ediyorum." Ebû Bekir: Anam–babam feda olsun, bekliyor musun? dedi ki: Evet. Bunun üzerine Ebû Bekir, Rasûlullah'a arkadaşlık için hicretini erteledi. Yolculuk için sahip olduğu iki deveyi hazırladı. 4 ay boyunca onlara Semure ağacının yapraklarını yediriyordu. (Urve diyor ki) Âişe (radıyallâhu anhâ) şöyle dedi: Bir gün tam öğle ortası evimizde otururken biri Ebû Bekir'e: Rasûlullah, başını örtmüş size doğru geliyor" dedi. Daha önce gelmediği bir saatti bu. Ebû Bekir dedi ki: Anam–babam ona feda olsun bu

saatte geldiğine göre önemli bir şey var. Âişe dedi ki: Rasûlullah geldi, girmek için izin istedi. İzin verildi, girdi. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) içeri girince Ebû Bekir'e: "Yanındakileri dışarı çıkar" dedi. Ebû Bekir (radıyallâhu anh) dedi ki: Bunlar senin ailendir, ey Allah'ın Rasûlü. Rasûlullah dedi ki: "Çıkmama izin verildi." Ebû Bekir dedi ki: Beraber gidelim ey Allah'ın Rasûlü. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem): Evet dedi. Ebû Bekir dedi ki: Şu ik binekten birini al. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) dedi ki: Parasıyla.

Âişe diyor ki: İki bineği de en iyi şekilde hazırladık. Diyor ki: Azık hazırlayıp çuvala koyduk. Ebû Bekir'in kızı Esmâ, kuşağını ikiye bölüp biriyle çuvalın ağzını bağladı. Bundan dolayı ona: Zâtu'n-Nitakayn deniliyordu.

Ardından Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Sevr denilen dağdaki mağaraya gitti. Orada üç gece bekledi.[316]

1227- Urve b. Zübeyr'den rivâyet edildiğine göre Âişe (radıyallâhu anhâ) şöyle dedi: Sonra Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Sevr denilen dağdaki bir mağaraya gitti, orada üç gece kaldı. Yanlarında o zamanlar henüz delikanlı olan Ebû Bekir'in oğlu Abdullah kalıyordu. Akıllı uyanık bir gençti. Seher vakti onlardan ayrılıp Mekke'de sabahlıyordu. Sanki Mekke'de gecelemiş gibi yapıyordu. Onlara tuzak olarak hazırlanan tüm haberleri alıyor, gece karanlık çökünce de onlara ulaştırıyordu.

Ebû Bekir'in âzâtlısı Âmir b. Füheyre de koyun sürüsünü akşama kadar onların etrafında otlatıyordu. Oradayken geceliyorlar, sabah erken vakitte Âmir koyunlarını kaldırınca kalkıyorlardı. O üç gece boyunca aynısını yaptı.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve Ebû Bekir, Di'l oğullarının Adiyoğlu kolundan yol–iz bilmede uzman olan bir adam tuttular. El-As b. Vail'in ailesiyle alâkalı yalan yere yemin etmişti. O zamanlar Kureyş kâfirlerinin dini üzereydi. Ona eman verdiler ve bineklerini teslim ettiler. Üç gün sonra Sevr mağarasında buluşmak üzere sözleştiler. Üçüncü gecenin sabahında bineklerle beraber yanlarına geldi. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), Ebû Bekir, Âmir b. Füheyre Di'l kabilesinden olan yol göstericiyle beraber yola çıktılar. Onları sahil yolundan götürdü.

1228- Hizam b. Hişam'ın, babası Hişam b. Hubeyş'ten rivâyet ettiğine göre –Rasûlullah'ın sahabesi olan– dedesi Hubeyş (şöyle dedi): Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Mekke'den Medine'ye hicret için çıktığında berabe-

316 Buhârî Kefalet 4, Müsned c.6 s.198

rinde Ebû Bekir, Ebû Bekir'in âzâtlısı Âmir b. Füheyre ve yol rehberi Leys'li Abdullah b. Ureykıt vardı.

Yolda Ümmü Ma'bed'in çadırlarına uğradılar. Ümmü Ma'bed iffetli, güçlü, dirayetli bir kadındı. Çadırının önünde oturur, yoldan geçenlere su ve yiyecek ikram ederdi. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) çadırın önünde bulunan bir koyun gördü. Dedi ki: Ey Ümmü Ma'bed! Bu koyun niye burada? dedi ki: Hastalık onu sürüden geri bıraktı. Dedi ki: Sütü var mı? dedi ki: Vermeyecek kadar hasta. Dedi ki: Sağmama izin verir misin? dedi ki: Kurban olayım. Sağ, eğer süt bulursan.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) koyunu getirtti, eliyle memelerini sildi. Besmele getirdi, koyun için dua etti. Hayvancağız ayaklarını açtı ve sütü akmaya başladı. Oradakileri doyuracak bir kap istedi. Hızlı hızlı sağdı. Kabın ağzı köpürdü. Sonra Ümmü Ma'bed'e içmesi için verdi. Doyuncaya kadar içti. Sonra arkadaşlarına verdi, onlar da doyuncaya kadar içtiler. Son olarak kendisi (sallallâhu aleyhi ve sellem) içti. Sonra dinlendiler, sonra tekrar sağdı. Kabı doldurdu. Onu orada bıraktılar. Sonra Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ondan beyat aldı ve yola devam ettiler.

Çok geçmeden kocası Ebû Ma'bed geldi. Önünde zayıf keçileri var onları getiriyordu. O kadar zayıflardı ki ilikleri kurumuş gibiydi. Ebû Ma'bed sütü görünce şaşırdı ve şöyle dedi: Ümmü Ma'bed! Bu sütü nereden buldun. Koyunlardan süt veren yok. Evde de yavrulamış bir koyun bulunmuyor.

Dedi ki: Hayır! Allah'a yemin olsun ki, bize mübarek bir adam uğradı. Hâli ahvali şöyleydi. Dedi ki: Ey Ümmü Ma'bed! Bana onu anlatsana. Dedi ki: Öyle bir adamdı ki, parlak yüzlü, güzel ahlâklı (veya yaratılışı güzel), güzel yüzlüydü. Karnı büyük değildi. Çirkin görünecek kadar da zayıf değildi. Endamı, şekli şemali, siması çok hoştu, gözleri yaratılıştan sürmeli, kaşları uca doğru inceliyordu. Sesi vakarlı, boynu belirgindi. Uzaktan bakınca insanların en kâmili, en dikkat çekeni, yakından bakınca en üstünü (boylusu). Tatlı dilli, sözleri noktayı koyan cinsten. Kararında konuşur. Sözleri bir tesbihin taneleri gibi peşpeşe aheste aheste akıyordu. Orta boylu. Ne göze batacak kadar uzun ne de küçük görülecek kadar kısaydı. Yanında bulunan üç kişinin en güzeli, en boylu poslusuydu.

Etrafında onu saran arkadaşları vardı. Konuştuğunda dinliyorlar, emrettiğinde hemen yerine getiriyorlardı. Ne asık suratlı ne de cıvıktı.

Ebû Ma'bed dedi ki: Allah'a yemin olsun ki Mekke'de yaptıkları konuşulan Kureyş'li budur. Ben de ona arkadaş olmak istiyordum. Yol bulursam mutlaka yapacağım.

Daha sonraları Mekke'de nereden geldiği belli olmayan ve şu şiiri haykıran bir ses duyuldu:

İnsanların rabbi Allah mükafatını en hayırlı şekilde versin

Ümmü Mab'ed'in çardağında dinlenen iki yol arkadaşını

Onlar orada konakladılar da hidayet getirdiler,

Muhammed'in arkadaşı olan kimse kurtuluşa erdi,

Ey Kusay oğulları! Allah, sizleri öyle güzel işlerden öyle bir önderlikten mahrum etti ki

Yaptıklarınız yüzünden... Asla bunların yerini dolduracak bir şey yoktur

Ka'b oğulları kızlarının ulaştığı makamdan dolayı sevinsinler

Onun konağı mü'minleri gözetler durur

Bacınız Ümmü Mab'ed'e, koyununu ve süt kabını sorun.

Koyuna sorsanız, o bile şahitlik edecektir.

Rasûlullah, ondan kısır bir koyun getirmesini istedi.

Koyunun memeleri, berrak kaymaklı süt verdi.

Sonra yoluna koyulup gitti, koyunu orada sağıcısına bıraktı

Koyun da her gidiş gelişinde ona süt veriyordu.

Ona arkadaşlık etmek için gayret sarfeden Ebû Bekir'in mutluluğu kutlu olsun! Zaten Allah'ın Mesud ettiği Mesud olur.

Ruyani'nin rivayetinde dedi ki: Bize Mükerrem anlattı: Ümmü Mab'ed'in adı Atike binti Halid b. Halif'dir.

Rasûlullah'n şairi Hassan b. Sabit de bu şiiri duyunca ona karşılık şu şiiri söyledi:

Peygamberleri aralarından çıkıp giden kavim kayba uğradı.

Geceleyin gidip sabahleyin yanlarına vardığı kavim de sevindi.

Akılsız bir kavmi terk edip gitti.

Bir kavme yepyeni bir nurla konuk oldu.

Kendilerine gelen her hidayeti, körü körüne beyinsizlik yapıp karşı çıkanlar ile hidayet üzere olan kimseler bir olur mu?

Onunla, Yesrib halkına en büyük saadeti getiren hidayet kervanları geldi.

İnsanların görmediklerini gören bir peygamberdir o. Bulunduğu her yerde Allah'ın kitabını okur.

Günün birinde gayba dair bir haber verse, gününde veya ertesi günün kuşluk vaktinde dediği çıkar.

Ona arkadaşlık etmek için gayret sarfeden Ebû Bekir'in mutluluğu kutlu olsun!

Zaten Allah'ın Mesud ettiği Mesud olur.

Ka'b oğulları kızlarının ulaştığı makamdan dolayı sevinsinler.

Onun konağı mü'minleri gözetler durur.

RASÛLULLAH (sallallâhu aleyhi ve sellem)'İN HUSUSİYETLERİ

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e Allah'u Teâlâ'nın İhsan Edip (Diğer Peygamberlere Vermediği) Faziletler Konusunda Vârid Olan Rivâyetler:

Bunlardan biri: Kendisine Cevamiu'l-Kelim ile konuşma ihsan edilmiştir. Cevamiu'l-Kelim Kur'ân'dır. Ayrıca; daha önceki peygamberler sadece kendi kavimlerine gönderilirken, kendisi bütün insanlara gönderilmiştir. Düşmanlarına karşı, bir aylık mesafeden adını duyma neticesinde yaşadıkları korku ile zafer ihsan edilmiştir. Peygamberler onunla son bulmuştur, ondan sonra peygamber gelmeyecektir. Ümmeti hakkında kendisine şefaat etme yetkisi verilmiştir. Allah katındaki değerinin bir nişanesi olarak yeryüzü hazinelerinin anahtarları kendisine verilmiş, ancak kabul etmeyip âhiret yurdunu tercih etmiştir. Adı Ahmed kılınmış, böylece nübüvvet ve işlerinin mânâsı isminde toplanmıştır. Bu şekilde her şeyi, söz ve fiilleri övgüye layık, kabule şâyân kılınmıştır. Daha önce hiçbir peygambere helal kılınmayan ganimetler ona helal kılınmıştır.

Yeryüzü kendisine ve ümmetine mescit kılınmıştır. Önceki peygamberler ve ümmetler ancak kiliselerinde havralarında namaz kılabiliyorlardı. Ümmetinin saf tutması meleklerin saf tutmasıyla aynı yapılmıştır.

Toprak da, su bulunmadığı zaman kendisine ve ümmetine temizleyici (abdest alınabilecek) kılınmıştır.

1092- Yezîd el-Fakir anlattı, dedi ki: Câbir b. Abdullah'ın bize anlattığına göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Bana beş haslet verildi ki benden önce kimseye verilmedi. Bir aylık mesafeden saldığım korkuyla zafer kazandım. Yeryüzü bana hem mescit hem temizleyici kılındı. Ümmetimden birine namaz nerede denk gelirse orada namaz kılsın. Daha önce hiç kimseye helal kılınmayan ganimetler bana helal kılındı. Bana şefaat hakkı verildi. Daha önce peygamber hassaten kavmine gönderilirdi, bense bütün insanlığa gönderildim.[317]

1229- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Altı şeyle diğer peygamberlere üstün kılındım. Bana Cevamiu'l-Kelim (özlü konuşma) özelliği verildi. Korku salmakla zafer kazandım. Ganimetler bana helal kılındı. Yeryüzü bana hem mescit hem de temizleyici kılındı. Bütün insanlara peygamber olarak gönderildim. Peygamberler de benimle hitama erdi." Hadisin râvilerinden Abdulaziz şu ziyâdeyle rivâyet etmiştir: Benimle diğer peygamberlerin misali şuna benzer. Bir adam bir saray inşâ etti. Her tarafını güzelce süsledi. Ancak bir kerpiç yeri hariç orayı boş bıraktı. İnsanlar sarayı gezince binasını çok beğendiler. Dediler ki: Bu ne kadar da güzel bir saray olurdu şu kerpiç yeri de dolsa! İşte o kerpiç benim.[318]

1230- Velid b. Rebah'ın Ebû Hureyre'den rivâyet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Altı hasletle üstün kılındım, –Bunu iftihar için söylemiyorum– benden önce kimseye verilmedi. Geçmiş gelecek bütün günahlarım bağışlandı. Ümmetim en hayırlı ümmet kılındı. Ganimetler bana helal kılındı. Benden önce kimseye helal kılınmış değildi. Yeryüzü bana mescit ve temizleyici kılındı. Bana Kevser ırmağı verildi. Korku salmakla zafer kazandım. Nefsim elinde olan (Allah'a) yemin olsun ki sizin arkadaşınız

---

317 Buhârî Teyemmüm 1, Salat 56, Hums 8, Müslim Mesacid 3,5, Tirmizî Siyer 5, Dârimî Salat 111, Siyer 29, Müsned c.1 s.351, c.2 s.412, c.3 s.304, c.4 s.416, c.5 s.145,148

318 Müslim Mesacid 5

(Peygamberiniz) kıyâmet günü hamd (sancağının) sâhibidir –iftihar için söylemiyorum– Âdem ve Âdem'den sonra gelenler o sancağın altındadır.

1231- Rib'iy'den rivâyet edildiğine göre Huzeyfe (radıyallâhu anh) şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: İnsanlara üç hasletle üstün kılındık. Yeryüzünün hepsi bize mescittir. Toprağı da temizleyicidir. Saflarımız meleklerin safları gibi kılındı. Bakara sûresinin son iki âyeti bana verildi. Arşın altındaki bir hazineden. Benden önce kimseye verilmedi, benden sonra kimseye de verilmeyecektir.[319]

1232- Muhammed b. Ali'den rivâyet edildiğine göre Ali b. Ebû Tâlib'in şöyle dediğini işitmiştir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Peygamberlerden hiçbirine verilmeyen şeyler bana verildi." Dedi ki: Bunlar nedir ey Allah'ın Rasûlü! Buyurdu ki: Korku salmakla zafer kazandım. Yeryüzünün anahtarları bana verildi. Ahmed ismini aldım. Yeryüzü benim için temizleyici kılındı. Ümmetim ümmetlerin hayırlısı kılındı.[320]

1233- Ebû Câfer (Muhammed el-Bakır) babası (Ali Zeynelabidin)'den rivâyet ettiğine göre, Ali b. Ebî Tâlib (dedi ki): Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Bana beş haslet verildi ki, benden önce hiçbir peygambere verilmedi. Beyaz, siyah, kızıl herkese peygamber olarak gönderildim. Yeryüzü bana mescit ve temizleyici kılındı. Korku salmakla zafer kazandım. Ganimetler bana helal kılındı. Benden önce hiç kimseye helal kılınmamıştı. Bana Cevamiu'l-Kelim özelliği verildi. Yani Kur'ân verildi.

1234- Mücâhid'in Ebû Zer'den rivâyet ettiğine göre Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Bana beş haslet verildi ki benden önce hiçbir peygambere verilmemiştir. Yeryüzü bana mescit ve temizleyici kılındı. –Veya şöyle dedi: Bana temiz olan her yeryüzü parçası temizleyici ve mescit kılındı.– Bir aylık mesafeden korku salmakla düşmanıma karşı zafer kazandım. Siyah kızıl herkese peygamber olarak gönderildim. Ümmetim ganimeti yiyebildi. Benden önce hiçbir ümmet yememiştir. Bana şefaat hakkı verildi. Şefaat de Allah'a şirk koşmadan vefat edenleri kuşatacaktır."[321]

1235- Abdullah b. Amr b. el-As'tan rivâyet edildiğine göre (dedi ki): Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Tebük gazvesinin olduğu yıl (yani gazve es-

319 Müslim Mesacid 4, Müsned c.5 s.383

320 Müsned c.1 s.98,158 Beyhaki Sünen c.1 s.213 Heysemi Mecme'uz-zevaid c.1 s.260

321 Tarih'ul-kebir c.5 s.455 Ebû Nuaym Hilyet'ül-Evliya c.3 s.278

nasında) gece kalkıp namaz kıldı. Arkasında onu korumak üzere ashâbından bir grup toplandı. Namazı kılıp onlara dönünce şöyle dedi: "Bu gece bana beş haslet verildi ki benden önce kimseye verilmedi. Bana gelince ben, bütün insanlara peygamber olarak gönderildim. Benden önce olan ise sadece kavmine peygamber olurdu. Benimle düşman arasında bir aylık mesafe olsa bile onlara korku salmakla zafer kazandım. Bana karşı korku dolular. Ganimetlerin hepsi bana helal kılındı. Benden önce gelenlere yemesi haramdı. Bu yüzden yakıyorlardı. Yeryüzü bana mescit ve temizleyici kılındı. Namaz vakti beni nerede yakalarsa toprakla mesheder (teyemmüm alır, tabi ki bu, suyun bulunmamasına bağlıdır) namazımı kılarım. Benden önce gelenler ancak kiliselerinde havralarında namaz kılabiliyorlardı. Beşincisi de öyle bir şey ki? Bana denildi ki: İste, zira her peygamberin gerçekleşmesi muhakkak olan bir isteği vardır. Ben de isteğimi kıyâmet gününe sizin ve Lâ ilahe illallâh diyen herkes için tehir ettim."[322]

Bu konuda ayrıca Ebû Musa, Ebû Said el-Hudri, Ebû Ümame, Enes b. Mâlik, Avf b. Mâlik, İbn Abbâs ve İbn Ömer'den hadisler gelmiştir.

1236- Abdullah b. Ferruh'un Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivâyet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Ben kıyâmet günü Âdemoğullarının efendisiyim. Üzerinden yeryüzünün ilk açılacağı (kişi de) benim. İlk şefaat eden, ilk şefaat ettirilen de benim."[323]

1237- Ebû Nadra'dan rivâyet edildiğine göre Ebû Said el-Hudri (radıyallâhu anh) dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Ben kıyâmet günü Âdemoğullarının efendisiyim. –İftihar için söylemiyorum– Kıyâmet günü üzerinden yeryüzünün ilk yarılacağı kişi benim. İlk şefaat eden, ilk şefaat ettirilen (şefaati kabul edilen) de benim. –İftihar için söylemiyorum– Kıyâmet günü hamd sancağı da benim elimdedir. –İftihar için söylemiyorum–."[324]

1238- Bişr b. Şiaf'dan rivâyet edildiğine göre Abdullah b. Selam dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Kıyâmet günü Âdemoğullarının efendisi benim. –İftihar için demiyorum– Üzerinden yerin yarılacağı ilk (kişi) benim. İlk şefaat eden, şefaat ettirilen benim. Hamd sancağı elimdedir. Altında Âdem ve sonra gelenler durmaktadır.

322 Müsned c.2 s.222
323 Müslim Fedail 3
324 Müslim Fedail 3, Ebû Davud Sünnet 13, Tirmizî Menakib 1, İbn Mâce Zühd 37, Dârimî Mukaddime 8, Müsned c.2 s.540

RASÛLULLAH (sallallâhu aleyhi ve sellem)'İN MUCİZELERİ

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in sâdık olduğuna, delalet eden, nübüvvetini ispat eden ve onunla alâkalı şüpheleri kökünden silen mucizeleri ve harikulade olayları konusunda vârid olan rivâyetler:

1239- Abdullah b. Abbâs (radıyallâhu anh) dedi ki: Ebû Süfyan bana anlattı, –ağzından kulağına konuştuk– dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile anlaşmalı olduğumuz müddet içerisinde Şam'a gitmiştim. Ben oradayken Rasûlullah'ın Heraklius'a gönderdiği mektup geldi. Dihye el-Kelbi getirmişti. Mektubu Busra valisine. Busra valisi de Heraklius'a vermişti.

Bunun üzerine Heraklius dedi ki: Burada peygamber olduğunu iddia eden bu adamın kavminden kimse var mı? dediler ki: Evet. Beni bir grup Kureyş'liyle beraber çağırdılar. Heraklius'un yanına girdik, bizi karşısına oturttu. Dedi ki: Aranızda peygamber olduğunu söyleyen bu adama soy olarak en yakınınız kimdir?

Ebû Süfyan diyor ki: Dedim ki: Benim. Beni önlerinde arkadaşlarımı da arkamda oturttular. Sonra tercümanını çağırdı. Şöyle dedi: Onlara de ki, ben kendisine peygamber olduğunu söyleyen bu adamı soracağım. Eğer yalan söylerse, onu yalanlayın.

Ebû Süfyan diyor ki: Allah'a yemin olsun ki, adım yalan söylediye çıkmayacak olsaydı yalan söylerdim.

Tercümanına dedi ki: Ona sor bu adamın soyu nasıldır? diyor ki: Dedim ki: İyi bir nesebi vardır.

Dedi ki: Ataları arasında kral olan kimse var mıydı? diyor ki: Dedim ki: Hayır.

Dedi ki: Bu sözleri söylemeden önce onu yalanla itham ettiğiniz oldu mu? diyor ki: Dedim ki: Hayır.

Dedi ki: Ona kim tâbi oluyor. İleri gelenler mi, mustaz'af olanlar mı? dedim ki: Hayır mustaz'af olanlar.

Dedi ki: Artıyorlar mı eksiliyorlar mı? dedim ki: Hayır, sürekli artıyorlar.

Dedi ki: Peki hiç onlardan biri bu dine girdikten sonra dinine karşı bir öfkeden dolayı irtidat ettiği oluyor mu? diyor ki: Dedim ki: Hayır.

Dedi ki: Onunla savaştınız mı? diyor ki: Dedim ki: Evet. Dedi ki: Peki onunla savaşınız nasıl neticelendi? diyor ki: Dedim ki: Savaş aramızda gidip geliyor. Bir o, bir biz gâlip geliyoruz. Dedi ki: Hiç aldattığı, (kalleşlik yaptığı) oldu mu? diyor ki: Dedim ki: Hayır. Şu an kendisiyle de bir sulh halindeyiz. Artık ne yapacağını bilmiyoruz. (Ebû Süfyan) dedi ki: Allah'a yemin olsun ki onun hakkında etme imkânı bulduğum tek olumsuz kelime buydu.

Dedi ki: Peki bu sözü ondan önce söyleyen oldu mu? diyor ki: Dedim ki: Hayır. Ebû Süfyan dedi ki: Sonra tercümanına şöyle dedi. Ona dedi ki: Sana onun soyunu sordum, soylu biri olduğunu söyledin. Peygamberler böyledir, kavimlerinin soylu ailelerinden seçilirler. Ataları içinde kral olan var mıydı diye sordum. Hayır diye cevap verdin. Ben de dedim ki: Eğer ataları arasında kral olan biri olsaydı, atalarının hükümdarlığını isteyen bir adamdır derdim.

Sana etbaını sordum, ileri gelenler mi mustaz'aflar mı? dedin ki: Hayır mustaz'aflar. Peygamberlerin tâbileri de onlardır. Sana, "Bu sözü söylemeden önce onu yalanla itham edip etmediğinizi sordum. Dedin ki: Hayır. Bildim ki, o insanlara yalan söylemediği halde kalkıp Allah'a yalan isnad edecek değildir.

Şunu da sordum: Onlardan biri bu dine iman ettikten sonra dine karşı bir öfkeden dolayı irtidat ettiği oldu mu? Hayır, dedin. Nitekim iman böyledir. Aydınlığı kalplere karışınca...

Şunu da sordum: Artıyorlar mı eksiliyorlar mı? dedin ki: Artıyorlar. İman böyledir, nihayet kemale erer.

Onunla savaştınız mı? diye sordum. Onunla savaştığınızı, savaşın aranızda gidip geldiğini, bir onun bir sizin gâlip geldiğinizi söyledin. Peygamberler böyledir, imtihan olurlar ki nihai âkıbet (zafer) onların olur. "Aldattığı oldu mu?" diye sordum. Hayır dedin. Peygamberler böyledir, asla kalleşlik etmezler.

Kendisinden önce aranızda bu sözü söyleyen oldu mu? diye sordum. Hayır dedin. Dedim ki: Eğer kendisinden önce bunu dile getiren olsaydı, kendisinden önce söyleyen bir söze uymaya çalışan bir adamdır, derdim. Sonra (Heraklius) şöyle dedi: Size neleri emrediyor?

Dedim ki: Namazı, zekâtı, akrabayı gözetmeyi ve iffetli olmayı emrediyor.

Sonra (Hereklius) şöyle dedi: Eğer dediklerin gerçekten doğruysa o, bir peygamberdir. Ben çıkacağını bekliyordum, ancak sizden çıkacağını zannetmiyordum. Ona ulaşabileceğimi bilsem onunla buluşmak isterdim. Yanında olsam ayaklarını yıkardım. Hükümdarlığı şu an ayak bastığım yerlere de ulaşacaktır.

Ebû Süfyan dedi ki: Sonra Rasûlullah'ın gönderdiği mektubu istetti. Şöyle yazıyordu:

Bismillahirrahmanirrahim.

Allah'ın Rasûlü Muhammed'den Bizans hükümdarı Heraklius'a... Selam hidâyete tâbi olanlara.

Seni İslâm'ın dâvetiyle dâvet ediyorum. Müslüman ol ki selamete eresin. Allah mükâfaatını iki kere versin. Eğer yüz çevirirsen erisilerin (yoksulların, çiftçilerin, bütün tâbilerinin) vebali senin boynunadır. Ey ehli Kitab: ***"Bizimle sizin aranızda eşit (hak) olan bir söze gelin. Allah'tan başkasına kulluk etmeyelim. Ona hiçbir şeyi ortak koşmayalım. Allah'ı bırakıp bir kısmımız diğerini rabbler edinmesinler. Eğer yüz çevirirlerse deyin ki: Şâhit olun, şüphesiz bir müslümanlarız."*** (Al-i İmran 64)

Mektubu okumayı bitirince ortamda sesler yükseldi, gürültüler kopmaya başladı. Hemen çıkarıldık.

Çıktığımızda arkadaşlarıma dedim ki: İşte şimdi Ebû Kebşe'nin oğlunun işi oturdu. Baksanıza sarışınların hükümdarı ondan korkuyor. O günden sonra Rasûlullah'ın davasının kesinlikle gâlip geleceğine inanıyordum. Nihayetinde Allah bana İslâm'ı nasip etti."[325]

AYIN YARILMASI

(Bu konuda Vârid Olan Rivâyetler)

Abdullah b. Mes'ud (radıyallâhu anh)'ın Rivâyeti:

1240- Ebû Ma'mer'den rivâyet edildiğine göre İbn Mes'ud şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) döneminde ay iki parçaya ayrıldı. Rasûlullah buyurdu ki: "Şâhit olun!"[326]

---

325 Buhârî Bed'ul-vahiy 6, Cihad 102, Tefsir. Müslim Cihad 74, Müsned c.1 s.262

326 Buhârî Menakib 27, Menakib'ul-ensar 36, Tefsir 54/1 Müslim Münafikin 43,47,48, Müsned c.1 s.377,413,447 c.3 s.275,278, c.4 s.82

1241- Ebû Ma'mer'den rivâyet edildiğine göre İbn Mes'ud şöyle dedi: Rasûlullah döneminde ay yarıldı. Bir parçası dağın üstünde, bir parçası da dağın arkasında kaldı. Rasûlullah da şöyle buyurdu: Şahit olun!

1242- Ebû'd-Duha'nın Mesruk'tan rivâyet ettiğine göre Abdullah b. Mes'ud şöyle dedi: "Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) döneminde ay yarıldı. Onlar (müşrikler) dediler ki: Ebû Kebşe'nin oğlu sizi büyüledi. Safer'de olanlar geldiğinde onlara sorun. Eğer onlar da sizin gördüğünüzü gördülerse o zaman doğru söyledi. Yoksa bu, Ebû Kebşe'nin size yaptığı bir büyüden ibarettir. Yolcular gelince sordular, dediler ki: Evet. Biz de gördük, ay yarıldı.[327]

Enes b. Mâlik (radıyallâhu anh)'ın Rivâyeti

1243- Katade'den rivâyet edildiğine göre Enes b. Mâlik şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) döneminde ay yarıldı.

1244- Said'in Katade'den rivâyet ettiğine göre, Enes b. Mâlik onlara anlattı (şöyle dedi): Mekke'liler Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den kendilerine bir mucize göstermesini istediler. Onlara ayın yarılmasını gösterdi.[328]

Abdullah İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ)'nın Rivâyeti

1245- Şu'be'nin A'meş'den, A'meş'in Mücâhid'den rivâyet ettiğine göre, Abdullah İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ), Allah'u Teâlâ'nın ***"Kıyâmet yaklaştı, ay yarıldı."*** (Kamer 1) buyruğu hakkında şöyle dedi: Bu olay Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) döneminde olmuştu. İki eşit parçaya ayrılmıştı. Bir parçası dağın bu tarafında (önünde) bir parçası da dağın arkasında. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: Allah'ım, şâhit ol!"[329]

Ebû Davud'un rivâyet ettiği lafız: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) döneminde ay ik bölüme ayrıldı.

Abdullah b. Abbâs (radıyallâhu anh)'ın Rivâyeti

1246- Ubeydullah b. Abdullah'ın (babası) Abdullah b. Abbâs'tan rivâyet ettiğine göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) döneminde muhakkak ki ay yarıldı. Râvilerden Yahya b. Osman b. Sâlih şöyle bir ziyâde ile

---

327 Buhârî muallak olarak rivayet etmiştir. Bkz. Menakib'ul-ensar 36
328 Buhârî Tefsir 54/1, Menakib 27, Müslim Münafikin 46, Müsned c.3 s.207,220
329 Müslim Münafikin 44,45 Tirmizî Tefsir 54/1 Müsned c.1 s.447

rivâyet etmiştir: Ayın bir parçası Kâbe'nin üzerinde bir parçası Ebû Kubeys dağının üzerinde durdu.[330]

Cübeyr b. Mut'im (radıyallâhu anh)'ın Rivâyeti

1247- Cübeyr b. Muhammed b. Cübeyr'in babası (Muhammed) yoluyla dedesi Cübeyr b. Mut'im'den rivâyet ettiğine göre, "Allah'ın ***"Ay yarıldı"*** (Kamer 1) buyruğu ile ilgili şöyle dedi: Biz Mekke'deyken yarılmıştı.[331]

HURMA KÜTÜĞÜNÜN İNLEMESİ:

(Bu Konuda Vârid Olan Rivâyetler)

Abdullah İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ)'nın Rivâyeti

1248- Ebû Hafs b. el-Ala diyor ki: Nafi'in Abdullah b. Ömer'den şunu anlattığını işittim. (İbn Ömer dedi ki): Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir hurma kütüğüne (direğine) yaslanarak hutbe verirdi. Kendisine minber yapılınca, onun üzerinde hutbe vermeye başladı. Bu sefer kütük inlemeye başladı, Rasûlullah da üzerini meshetti."[332]

1249- İbn Ebî Revvad'ın Nafi'den rivâyet ettiğine göre Abdullah b. Ömer şöyle dedi: "Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) biraz kilo alıp, ağırlaşınca Temim ed-Dâri şöyle dedi: Ey Allah'ın Rasûlü! Seni taşıyacak, yaslanabileceğin bir minber yapsam ne dersin? Bunun üzerine iki basamaklı bir minber yaptı. O zaman mescidin direkleri de tavan ahşapları da hurma kütüğünden yapılmıştı."[333]

Abdullah b. Abbâs (radıyallâhu anh)'ın Rivâyeti

1250- Ammar b. Ebî Ammar'dan rivâyet edildiğine göre Abdullah b. Abbâs şöyle dedi: "Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) minber yaptırmadan önce bir hurma kütüğüne yaslanarak hutbe veriyordu. Minber yapılınca, onun üzerine çıkmaya başladı. Bunun üzerine kütük inlemeye başladı. Bu

330 Buhârî Menakib 27, Müslim Münafikin 48
331 Tirmizî Tefsir 54/1
332 Buhârî Menakib 25,26, Tirmizî Cuma 10 Menakib 6, Nesâî Cuma 17, İbn Mâce İkame 199, Dârimî Mukaddime 6, Salat 202, Müsned c.1 s.249,267,363 c.3 s.295,300,306,324, c.5 s.337,339
333 Buhârî Menakib 25, Ebû Davud Salat 12

sefer Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) onu kucakladı, kütük sâkinleşti. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: Kucaklamasaydım kıyâmete kadar inlerdi."[334]

Enes b. Mâlik (radıyallâhu anh)'ın Rivâyeti

1251- İshak b. Abdullah b. Ebû Talha anlattı, dedi ki: Bana Enes b. Mâlik anlattı: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) cuma günü ayakta mescitte dikili olan bir hurma kütüğüne yaslanarak hutbe veriyordu. Rum'lu bir adam geldi ve şöyle dedi: Sana öyle bir şey yapalım ki oturabilesin, (ama) ayakta duruyor gibi görünesin. Bunun üzerine iki basamaklı üçüncüde oturacağı bir minber yaptı. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) minbere oturunca kütük dananın böğürdüğü gibi böğürmeye başladı. Sesinden mescit titredi. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den ayrıldığına üzülüyordu. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) minberden inip, onu kucakladı, hâlâ inliyordu. Kucaklayınca sustu. Ardından şöyle buyurdu: Nefsim elinde olana yemin olsun ki, eğer onu kucaklamasaydım kıyâmete kadar bu halde kalırdı." Rasûlullah'tan ayrılmanın üzüntüsüydü. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) emir verdi, defnedildi.[335]

1252- Hasan anlattı, dedi ki: Enes (radıyallâhu anh) şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) cuma günü sırtını ahşap bir direğe yaslayarak hutbe veriyordu. İnsanların sayısı artınca dedi ki: Bana bir minber yapın. Dedi ki: Ona iki basamaklı bir minber yaptılar. Diyor ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) minbere çıkıp hutbe vermeye başlayınca, ahşap direk Rasûlullah'tan ayrılmadan dolayı inlemeye başladı. Enes diyor ki –ben de mescitteydim– Ahşabın üzgün insan gibi inlediğini işittim. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) inip onu kucaklayıncaya kadar inlemeye devam etti.

Hasan el-Basri bu hadisi anlattığında ağlar ve şöyle derdi: Ey Allah'ın kulları! Bir ahşap bile Allah katındaki makamından dolayı Rasûlullah'a özlemden inliyor. Siz O'nu özlemeye daha çok muhtaçsınız."

Ubey b. Ka'b (radıyallâhu anh)'ın Rivâyeti

1253- Tufeyl b. Ubey'in (babası) Ubey b. Ka'b'dan rivâyet ettiğine göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), Mescit henüz ahşapken bir

---

334 İbn Mâce İkame 199, Dârimî Mukaddime 6

335 İbn Mâce İkame 199, Dârimî Mukaddime 6, Müsned c.2 s.209, c.5 s.137,138

kütüğe doğru namaz kılıyor, ona yaslanarak hutbe veriyordu. Ashâbından bir adam O'na şöyle dedi: Sana bir kürsü yapalım mı, cuma günü üzerine çıkarsın, böylece bütün insanlar seni görür, sesini işitirler? dedi ki: Peki, olur.

Bunun üzerine üç basamaklı bir minber yaptılar. Minber yapılıp Rasûlullah'ın dediği gibi onun yerine yerleştirildi. Rasûlullah minbere çıkmak istediğinde kütüğün yanından geçti. Rasûlullah geçince kütük inlemeye başladı ve ikiye yarılıp yere düştü. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) döndü ve sâkinleşsin diye eliyle okşadı. Sonra tekrar yerine döndü. Rasûlullah namaz kıldığında her ikisini önüne alıyordu.

Mescit yıkılıp genişletilince o kütüğü Ubey b. Ka'b aldı. Çürüyüp toz haline gelinceye kadar onun yanında kaldı.[336]

Ebû Said el-Hudri (radıyallâhu anh)'ın Rivâyeti

1254- Ebû'l-Veddak'ten rivâyet edildiğine göre Ebû Said el-Hudri şöyle dedi: "Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir hurma kütüğüne yaslanarak hutbe veriyordu. Rumlu biri gelip şöyle dedi: Üzerinde hutbe vereceğin bir minber yaptırayım mı? İşte bu gördüğünüz minberi yaptı.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) hutbe vermek için minbere çıkınca, kütük devenin yavrusu için inlediği gibi inlemeye başladı. Bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) indi ve onu kucakladı. Kütük sâkinleşti. Diyor ki: Emir verdi, yeri kazılıp oraya gömüldü.[337]

Câbir b. Abdullah (radıyallâhu anh)'ın Rivâyeti

1255- Said b. el-Müseyyeb'in Câbir b. Abdullah'tan rivâyet ettiğine göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) minber yaptırmadan önce bir hurma kütüğüne yaslanarak hutbe verirdi. Minber yapıp üzerine çıkınca kütük inlemeye başladı. Biz bile iniltisini duyduk. Bunun üzerine Rasûlullah gelip elini üzerine koydu, bu şekilde sâkinleşti.

336 İbn Mâce İkame 199, Dârimî Mukaddime 6, Müsned c.5 s.137,138,139
337 Dârimî Mukaddime 6

RASÛLULLAH (sallallâhu aleyhi ve sellem)'İN PARMAKLARI ARASINDAN SUYUN FIŞKIRMASI

1256- Alkame'den rivâyet edildiğine göre, Abdullah b. Mes'ud (radıyallâhu anh) şöyle dedi: Biz mucizeleri bereket kabul ederdik, siz ise onları tehdit olarak görüyorsunuz. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'le beraber seferdeydik. Su bulunamıyordu. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: Kalmış bir su varsa bulun getirin. İçinde çok az su kalmış bir kap getirildi. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) elini kabın içine koydu sonra şöyle dedi: "Haydin mübarek temizleyici (suya), bereket Allah'tandır."[338]

Yemin olsun ki ben suyun Rasûlullah'ın parmaklarının arasından kaynadığını gördüm. Nihayet hepimiz suya kandık.

1257- Gerçekten de (Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) tarafından) yenilen yemeğin tesbihlerini işitiyorduk.[339]

1258- Katade'nin Enes b. Mâlik'ten rivâyet ettiğine göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e parmaklarını batıracak kadar içinde su bulunan bir kap getirildi. (Elini kaba koyunca) Bir taraftan insanlar abdest almaya başladılar, su da parmaklarının arasından fışkırıyordu.

Dedi ki: Enes'e dedik ki: Kaç kişiydiniz. dedi ki: Üç yüze yakın.[340]

1259- Sâlim b. Ebû'l-Ca'd'dan rivâyet edildiğine göre Câbir b. Abdullah (radıyallâhu anh) şöyle dedi: " Bir defasında susuzluk çektik. Gittik Rasûlullah'a sızlandık. İçinde su bulunan bir kap getirtti. Elini içine koydu, abdest aldık (kanıncaya kadar) içtik. Buyurdu ki: Allah'ın adıyla, alın bakalım. Dedi ki: Kaç kişiydiniz? (Câbir) dedi ki: Yüz bin kişi olsaydık bize yeterdi. O gün bin beş yüz kişiydik.[341]

1260- İshak b. Abdullah b. Ebî Talha'dan rivâyet edildiğine göre (dedi ki): Enes b. Mâlik'ten dinledim, şöyle diyordu: Ebû Talha, Ümmü Süleym'e şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in sesini işittim, kısık çıkıyordu. Aç olduğunu anladım. Yiyecek bir şeyin var mı? dedi ki: Evet. Bunun üzerine

338 Buhârî Menakib 25, Cuma 26, Nesâi Cuma 17, İbn Mâce İkame 199, Dârimî Mukaddime 6, Salat 202, Müsned c.3 306

339 Buhârî Menakib 25

340 Buhârî Menakib 25 Müslim Fedail 7

341 Buhârî Menakib 25, Dârimî Mukaddime 5, Müsned c.3 s.329,353,365

bir kaç tane arpa ekmeği çıkardı, bir örtü alıp ekmekleri sardı. Örtünün bir bölümüyle elbiselerimizi kuşak gibi sardı. Beni Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e gönderdi. Diyor ki: Ona gittim. Baktım ki Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) mescitte etrafında insanlar toplanmış. Ben başlarında dikildim. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bana şöyle dedi: Seni Ebû Talha mı yolladı? diyor ki: Dedim ki: Evet. Dedi ki: Yemek mi var? diyor ki: Dedim ki: Evet. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) etrafındakilere "Haydi kalkın" dedi. Diyor ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) yola çıktı, ben de önlerinde yürüyordum. Ebû Talha'ya geldiğimizde durumu anlattım. Ebû Talha dedi ki: Ey Ümmü Süleym! Rasûlullah beraberinde insanları getirmiş geliyor. Ancak onlara yetecek yemeğimiz yok. Dedi ki: Allah ve Rasûlü daha iyi bilir. Diyor ki: Ebû Talha çıkıp Rasûlullah'ı karşıladı. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'le Ebû Talha beraber girdiler. Rasûlullah dedi ki: Ey Ümmü Süleym! Olanı getir bakalım! Ümmü Süleym o ekmekleri getirdi. Diyor ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) söyledi. Ümmü Süleym dilimleyip (parçalayıp) ıslattı. Ardından Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir müddet dua etti. Sonra dedi ki: On kişiyi çağır. Çağırdı, yediler, doyup çıktılar. Sonra "On kişi daha çağır" dedi. Onlar da geldi, doyuncaya kadar yediler sonra çıktılar. Sonra on kişiye daha... Oradakilerin hepsi doyuncaya kadar yediler. Yetmiş veya seksen kişiydiler.[342]

RASÛLULLAH (sallallâhu aleyhi ve sellem)'İN ELİNDE ÇAKIL TAŞLARININ TESBİHAT GETİRMESİ

1261- Zührî'nin Süveyd b. Yezîd es-Sülemi'den rivâyet ettiğine göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in mescidine uğradım. Baktım ki Ebû Zer var, selam verip yanına oturdum. Osman'dan bahsetti, şöyle dedi –üç defa tekrar ederek–: Onun hakkında kesinlikle hayırdan başka bir şey söylemem. Çünkü Rasûlullah'tan bir olaya şâhit oldum. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yalnız kaldığı pek bilinmeyen bir olay. Yanımdan geçti, ben de peşinden gittim. (Adını söylediği) Bir yere varıp oturdu. Dedi ki: Ey Ebû Zer! Ne diye geldin? dedim ki: Allah ve Rasûlü... O esnada Ebû Bekir geldi, selam verip Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in sağ tarafında oturdu. Ömer de geldi selam verdi, o da Ebû Bekir'in sağına oturdu. Osman da geldi selam verip Ömer'in sağına oturdu. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) eline yedi

342 Buhârî Menakıb 25 Müslim Eşribe 142

tane çakıl taşı aldı. Tesbih getirmeye başladılar. Öyle ki arı vızıltısı gibi seslerini işittim. Sonra yere bıraktı sustular. Sonra tekrar alıp Ebû Bekir'in eline bıraktı. Yine tesbih etmeye başladılar. Arı vızıltısı gibi sesleri geliyordu. Sonra bıraktı, sustular. Tekrar alıp bu sefer Ömer'in eline bıraktı. Tesbih etmeye başladılar. Arı vızıltısı gibi ses geliyordu. Sonra bıraktı sustular. Sonra tekrar alıp Osman'ın eline bıraktı. Yine tesbih ettiler. Yine arı vızıltısı gibi çıkan seslerini işittim, sonra bıraktı, sustular.[343]

1262- Ebû Zibyan'dan rivâyet edildiğine göre Abdullah b. Abbâs şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e Âmiroğullarından bir adam geldi. Dedi ki: Omuzlarının arasında bulunan şu mührü göstersene. Eğer bir hastalıksa (yara ise) tedavi edeyim. Çünkü ben arapların doktoruyum. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ona şöyle dedi: Sana bir mucize göstereyim (mi)? dedi ki: Evet. Dedi ki: Şu dalı çağır. Dedi ki: Hurma ağacının dalına baktı, çağırdı. Zıplayarak geldi, önünde durdu. Sonra dedi ki: Ona dön de, dal yerine döndü. Adam dedi ki: Ey Âmiroğulları! Ben bugün gördüğüm sihirden daha büyüğünü görmedim.[344]

1263- Zirr'den rivâyet edildiğine göre Abdullah b. Mes'ud şöyle dedi: Ben genç bir delikanlı idim. Ukbe b. Ebî Muayt'ın koyun sürüsünü otlatıyordum. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'le Ebû Bekir yanıma geldiler. Diyor ki: Dedi ki: Genç adam, süt var mı? diyor ki, dedim ki: Evet, ancak ben emanetçiyim. Dedi ki: O zaman bana çiftleşmemiş (sütü olmayan) bir koyun getir. Diyor ki, ben de genç bir kuzu getirdim. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) onu tuttu, memelerini meshetmeye ve dua etmeye başladı. Koyun süt vermeye başladı. Diyor ki: Ebû Bekir bir kap getirdi, içine sağdı. Sonra Ebû Bekir'e şöyle dedi: İç, Ebû Bekir içti, sonra Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) içti. Diyor ki: Sonra Rasûlullah hayvanın memesine çekil dedi. Eski haline çekildi. Diyor ki: Sonra Rasûlullah'ın yanına gidip şöyle dedim: Ey Allah'ın Rasûlü! Bana bu kelamdan –veya Kur'ân'dan– bir şeyler öğret. Dedi ki: Başıma meshetti ve şöyle dedi: "Sen, öğretilen bir gençsin." Ondan yetmiş sûre öğrendim. Kimse bunlar hakkında benimle tartışmamıştır."[345]

343 Ebû Nuaym Delail'un-nübüvve c.1 s.47 Heysemi Mecma'uz-zevaid c.8 s.299
344 Müsned c.1 s.223
345 Müsned c.1 s.379,462 Taberânî el-Kebir c.9 s.78,79 Ebû Nuaym Hilye c.1 s.125

İMAN

İman Konusunun Özeti

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den, İmanın Kaidelerinin ve Prensiplerinin, Kelime-i Şehadet Getirmek, Namaz kılmak, Zekât vermek, Hacca gitmek, Ramazan Orucunu Tutmak Olduğu Konusunda Vârid Olan Rivâyetler:

1264- Ebû Cemre anlattı, şöyle dedi: Abdullah b. Abbâs'ın şöyle dediğini işittim: Abdulkays heyeti Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yanına gelince onlara "iman etmelerini" söyledi. Şöyle dedi: "İman nedir, biliyor musunuz?" Dediler ki: Allah ve Rasûlü daha iyi bilir. Buyurdu ki: Allah'tan başka ilah olmadığına şâhitlik etmek, namaz kılmak ve de ganimetlerin beşte birini vermek."[346]

1265- Sa'd b. Ubeyde'nin Abdullah b. Ömer'den rivâyet ettiğine göre Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: İslâm beş esas üzerine bina edilmiştir: Allah'tan başka ilah olmadığına şâhitlik etmek, Namaz kılmak, Zekât vermek, Hacc etmek, Ramazan orucunu tutmak.[347]

1266- Said b. el-Müseyyeb'den rivâyet edildiğine göre Ebû Hureyre şöyle dedi: Rasûlullah'a soruldu: Amellerin en faziletlisi hangisidir? dedi ki: Allah'a ve Rasûlüne îmândır. Diyor ki: Denildi ki: Sonra nedir? dedi ki: Sonra, Allah yolunda cihaddır. Denildi ki: Sonra nedir? dedi ki: "Bozulmayan haccdır."[348]

İMAN VE İSLÂM

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den, "İslâm, Îmân'dan kapsamlıdır. İman daha hususidir" Konusunda Vârid Olan Rivâyetler:

Allah'u Teâlâ buyuruyor ki: ***"Bedeviler: "İman ettik" dediler. De ki: İman etmediniz, siz ancak "eslemna" müslüman olduk, teslim olduk" deyin. İman henüz kalplerinize girmemiştir."*** (Hucurat 14)

346 Buhârî İman 40, İlim 25, Tevhid 56 Müslim İman 23,24 Ebû Davud Sünnet 15, Müsned c.1 s.228

347 Müslim İman 19,20

348 Buhârî İman 18, Mevakit 5, Tevhid 47,48,56, Cihad 1 Müslim İman 135,137,138,139 Tirmizi Birr 2, Salat 13,Nesâî Mevakit 51, Cihad 17,18 Dârimî Cihad 4, Müsned c.1 s.410,418,421,439,444,448,451, c.2 s.264,268,287,308,330,388,531, c.4 s.342

1267- Zührî dedi ki: Îmân; amel, İslâm ise kelime (Lâ ilahe illallah)'dir.

Hasan el-Basri ve Muhammed b. Sirin'in de, "mü'min" demeye çekindikleri "müslim" demeyi tercih ettikleri rivâyet edilmiştir.

Fukahadan

Hammad b. Zeyd, Muhammed b. Abdurrahman b. Ebî Zi'b ve Ahmed b. Hanbel böyle demişlerdir.

1268- Âmir b. Sa'd'ın, babası Sa'd'dan rivâyet ettiğine göre (dedi ki): Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bazı adamlara bir şeyler verdi, birilerine vermedi. Dedim ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Falana verdin, falancaya da vermedin, halbuki o mü'min biridir. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) dedi ki: Veya o müslüman biridir. Diyor ki: Ben de üç defa tekrarladım, hep "veya müslümandır" diyordu. Sonra şöyle dedi: Muhakkak ki ben, (bazen) birilerine verir, onlardan daha çok sevdiğim kimselere de vermem. Cehenneme yüzüstü atılmalarından korktuğum için (böyle yaparım) (yani Rasûlullah böyle yaparak kalplerini İslâm'a ısındırmayı amaçlamıştır).[349]

Zührî diyor ki: Buna bağlı olarak İslâm; kelime (–i şehâdet) iman ise ilimdir diye görüyoruz.

1269- Âmir b. Sa'd'ın, babası Sa'd'dan rivâyet ettiğine göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir mal paylaştırdı. Bazı kimselere verdi, bazılarına vermedi. Ben de dedim ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Falanla falana verdin ama falancaya vermedin. Halbuki o mü'min biridir. Dedi ki: "Mü'min" deme, müslüman de. İbn Şihab diyor ki: ***"Bedeviler: "İman ettik" dediler. De ki: İman etmediniz, siz ancak "eslemna: müslüman olduk."*** (Hucurat 14) deyin.

1270- Said b. Abdullah b. Cüreyc'ten rivâyet edildiğine göre Ebû Berze el-Eslemi şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Ey diliyle iman edip, kalbine îmânın girmediği topluluk! Müslümanların gıybetini yapmayın, ayıplarının peşine düşüp araştırmayın. Çünkü kim onların ayıplarının peşine düşerse Allah da onun ayıbının peşine düşer. Allah da, kimin ayıbının peşine düşerse evinde onu rezil eder."[350]

349 Buhârî İman 19, Müslim Zekat 131
350 Ebû Davud Edep 40, Müsned c.4 s.420

1271- Ahmed b. Hanbel anlattı, dedi ki: Ebû Seleme el-Huzai bana anlattı (dedi ki): Hammad b. Zeyd iman ile İslâm'ı ayrı görüyordu. İslâm'ı genel îmânı da has (özel) kabul ediyordu.

1272- Hanbel anlattı, dedi ki: Ebû Abdillah Ahmed b. Hanbel'den işittim. Kendisine iman ve İslâm soruldu, şöyle dedi: İbn Ebî Zi'b dedi ki: İslâm sözdür, iman ameldir. Denildi ki: Sen ne diyorsun? dedi ki: Îmân, İslâm'dan farklıdır.

1273- Hammad b. Zeyd dedi ki: Hişam'ın şöyle dediğini işittim: Hasan el-Basri ve Muhammed b. Sirin "müslüman" derlerdi ancak "mü'min" demekten çekinirlerdi.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den "Namaz Îmândandır" Konusunda Vârid Olan Rivâyetler:

Ayrıca bu görüş sahabîlerden, Ömer, Ali, Abdullah b. Mes'ud, Abdullah b. Abbâs, Ebû'd-Derda, Berâ ve Câbir b. Abdullah'tan rivâyet edilmiştir.

1274- Câbir'den rivâyet edildiğine göre, kendisine soruldu: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) döneminde size göre iman ile küfrü birbirinden ayırt eden amel hangisiydi? dedi ki: Namazdı.

1275- Hasan diyor ki: Bana ulaşan haberlere göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in ashâbı şöyle diyorlardı Kul ile şirk koşup kâfir olmak arasında, mazereti olmadan namazı terk etmesidir.

Tâbiînlerden

Mücâhid, Said b. Cübeyr, Câbir b. Zeyd, Amr b. Dinar, İbrahim en-Nehai, Kâsım b. Muhaymir de bu görüştedir.

Fukahadan

Mâlik, Evzai, Şâfiî, Şüreyk b. Abdullah en-Nehai, Ahmed, İshak, Ebû Sevr, Ebû Kâsım Ub eyd b. Sellam da bu görüştedir.

1276- Şüreyk'in Ebû İshak'tan rivâyet ettiğine göre Bera, ***"Allah îmânınızı zâyi edecek değildir."*** (Bakara 143) buyruğu hakkında şöyle dedi: "Beyt'ul-Makdis'e doğru kıldığınız namazı."

1277- Ebû İshak'tan rivâyet edildiğine göre, Bera şöyle dedi: Kıble Kâbe'ye doğru çevrilince bir adam şöyle dedi: "Peki bizim Beytu'l-Makdis'e

doğru namaz kılındığı dönemde ölen arkadaşlarımız ne olacak? Bunun üzerine ***"Allah îmânınızı zâyi edecek değildir."*** (Bakara 143) âyeti nâzil oldu."[351]

1278- İkrime'den rivâyet edildiğine göre Abdullah b. Abbâs şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Kâbe'ye doğru yönelince dediler ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Beyt'ul-Makdis'e doğru namaz kılarken ölenler ne olacak? dedi ki: "Allah îmânınızı zâyi edecek değildir. Muhakkak ki Allah insanlara karşı rauftur, rahimdir."

1279- Ahmed b. Sinan el-Kattan Ebû Câfer el-Vâsıti anlattı, dedi ki: Dayım Musa b. İmran bize anlattı. –Kendisi de Şüreyk'ten hadis yazmıştır– Şöyle dedi: Şüreyk, Mehdi'nin yanına girdi. O esnada yanında Kadı Ebû Yusuf vardı, tartışıyorlardı. Mehdi "Namaz îmândandır" dedi. Ebû Yusuf ise "Hayır! namaz îmândan (parça) değildir" dedi. Şüreyk girmek için izin isteyince, Mehdi şöyle dedi: İşte aramızda hakem olacak biri geldi. Diyor ki: Şüreyk girince, selam vedi, selamını aldı. Dedi ki: Ey Ebû Abdullah! Ne dersin, iki adam tartışıyorlar. Biri diyor ki: Namaz îmândandır, diğeri diyor ki: Namaz sadece ameldir. Dedi ki: "Namaz îmândandır" diyen isabet etmiş, "Namaz ameldir" diyen hata etmiştir. Diyor ki: Bunun üzerine Ebû Yusuf dedi ki: Bunu neye dayanarak söylüyorsun? dedi ki: Bana Ebû İshak anlattı, dedi ki: Bera b. Azib, Allah'u Teâlâ'nın ***"Allah îmânınızı zâyi edecek değildir."*** (Bakara 143) buyruğu hakkında, "Beytu'l-Makdis'e doğru namazınızı" demiştir. Diyor ki: Ağzını bir taşla tıkadı.

1280- Muhammed b. Zeyd'den rivâyet edildiğine göre İbn Ömer dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: İnsanlarla, Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in Allah'ın Rasûlü olduğuna şâhitlik edinceye, namazı kılıncaya, zekâtı verinceye kadar savaşmakla emrolundum. Eğer bunları yaparlarsa bana karşı –hak olan vecih müstesna– kanlarını, mallarını korumuş olurlar. Hesapları Allah'a aittir."[352]

1281- Katade'nin Enes'ten rivâyet ettiğine göre, şöyle dedi: Bir adam dedi ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Allah'u Teâlâ kullarına kaç namazı farz kıldı? dedi ki: Beş vakit. Dedi ki: Peki bunun üstünde–altında bir şey var mı? dedi ki: Al-

351 Buhârî İman 30, Tefsir 2/12,14
352 Buhârî İman 30, Tefsir 2/12,14 Ebû Davud Sünnet 15, Tirmizî Tefsir 2/11 İbn Mâce İkame 56, Dârimî Salat 30, Müsned c.1 s.295,304,322,347

lah kullarına beş vakit namazı farz kılmıştır. Bunun üzerine adam bunlara ne bir şey ekleyeceğine ne de eksilteceğine yemin etti. Rasûlullah da buyurdu ki: Doğru söylerse Cennet'e girer.

1282- Kays b. Ebû Hazim'den rivâyet edildiğine göre Cerir b. Abdullah şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e namazı kılmak, zekâtı vermek ve her müslümana nasihat etmek üzere beyat ettik.[353]

1283- Ebû'z-Zübeyr'in Câbir b. Abdullah'tan rivâyet ettiğine göre, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Kişi ile şirk arasında namazın terki vardır."[354]

1284- Ebû'z-Zübeyr'in Câbir b. Abdullah'tan rivâyet ettiğine göre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Kişi ile küfür arasında namazın terki vardır."[355]

1285- İbn Cüreyc dedi ki: Ebû'z-Zübeyr bana anlattı, Câbir b. Abdullah'tan işittiğine göre şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Kul ile şirk arasında namazı terk etmeden başka bir şey yoktur."[356]

1286- Abdullah b. Büreyde, babası Büreyde'den anlattı, şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Bizimle onlar arasındaki ahit, namazdır. Onu terk eden kâfir olur."[357]

1287- Ma'dan b. Ebî Talha anlattı, dedi ki: –Rasûlullah'ın âzâtlı kölesi– Sevban'a dedim ki: Bize, Allah'ın bize faydalı kılacağı bir hadis anlat. Sustu. Dedim ki: Allah'ın bize faydalı kılacağı bir hadis anlat. Dedi ki: Rasûlullah'ın şöyle buyurduğunu işittim: "Kul ile küfür ve iman arasında namaz vardır. Terk ederse şirke düşmüş olur."[358]

1288- Seleme b. Şüreyh'in Ubade b. Sâmit'ten rivâyet ettiğine göre şöyle dedi: Bir gün Rasûlullah bize tavsiyelerde bulundu, şöyle dedi: "Yakılsanız

353 Buhârî İman 42, Mevakit 3, Zekat 2, Şürut 1, Müslim İman 97,98, Nesâî Bey'at 6,17, Dârimî Büyu' 9

354 Müslim İman 134, Ebû Davud Sünnet 15, Tirmizî İman 9, İbn Mâce İkame 17, Dârimî Salat 29

355 Müslim rivâyet etmiştir.

356 A.g.e.

357 Tirmizî İman 9, Nesâî Salat 8, İbn Mâce İkame 77,78, Fiten 23, Müsned c.5, s.346, 355.

358 Senedi, Müslim'in şartına göre sahihtir. (Acluni, Keşf'ul-Hafa c.1, s.347, Münziri, Tergib Terhib c.1, s.214.)

da, lime lime edilseniz de, çarmıha gerilseniz de Allah'a şirk koşmayın. Namazı da kasten terk etmeyin. Kim namazı kasten terk edecek olursa millet(–i İslâm'dan) çıkmış olur."

1289- Dabba b. Nihcan'dan rivâyet edildiğine göre Ümmü Seleme şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Sizi yöneten bir takım emirler olacaktır. Maruf göreceğiniz münker göreceğiniz icraatları olacaktır. Münkeri inkâr eden beraat etmiş olur, kerih gören selamette olur. Ancak râzı olup arkasından gidenler... Dediler ki: Onları (bu tür yöneticileri) öldürmeyelim mi? "Hayır, namaz kıldıkları müddetçe, hayır namaz kıldıkları müddetçe."[359]

1290- Şehr b. Havşeb'in Ümmü'd-Derda'dan rivâyet ettiğine göre, Ebû'd-Derda şöyle dedi: "Can dostum Ebû'l-Kasım (sallallâhu aleyhi ve sellem) bana dokuz şeyi tavsiye etti:

"Yakılsan da, parça parça edilsen de Allah'a şirk koşma, Namazı teammüden terk etme, çünkü kim namazı kasten terk ederse, zimmet (İslâm'ın koruması) ondan düşer. İçki içme, zira içki her kötülüğün anahtarıdır. Anne–babana itaat et, dünyandan çıkmanı isteseler çık. (Yani işini bırak onların dediklerine kulak ver.) Yöneticilere isyan etme, yönetim konusunda onlarla çekişme. Kendini ne kadar layık görürsen gör. Ucunda ölüm olsa bile, savaştan kaçma. Elindeki mallardan ailen için harca. Sopanı da elinden düşürme (yani sakın yetkini onlara bırakma). Onları Allah ile korkut."[360]

1291- Ebû Sâlih'in Câbir (radıyallâhu anh)'dan rivâyet ettiğine göre dedi ki: Numan b. Kavkal şöyle dedi: Ey Allah'ın Rasûlü! Ne dersin, ben farz namazları kılsam, helali helal, haramı da haram kabul etsem bunlara da bir şey eklemesem... Cennete girer miyim? Buyurdu ki: Evet.[361]

1292- Ebû Sâlih'ten rivâyet edildiğine göre Ebû Hureyre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Âdemoğlu secde âyeti okuyunca şeytan bir köşeye çekilip ağlamaya başlar. Der ki: Yazıklar olsun bana! Âdemoğluna secde etmesi emredildi, o da secde etti. Ona cennet vardır. Bana da secde etmem emredildi ben etmedim, bana cehennem vardır."[362]

359 Müslim, İmare 62, 63, Ebû Davud Sünnet 27, Tirmizî Fiten 78, Müsned c.6, s.295, 302, 305, 321.
360 Benzer lafızlarla İmam Ahmed rivâyet etmiştir. bk. Müsned c.5, s.238.
361 Müslim İman 16, 17.
362 Müslim İman 133, İbn Mâce İkame 70

Ömer b. Hattab ve Muaz b. Cebel'in Görüşü

1293- Süleyman b. Yesar'ın Misver b. Mahreme'den rivâyet ettiğine göre, Misver b. Mahreme, İbn Abbâs'la beraber Ömer b. Hattab'ın yanına girdiler. Ortalık aydınlanmıştı. (Sabah namazı) Dediler ki: Namaz! Ey Mü'minlerin emiri! Dedi ki: "Evet. Zira namazı terk edenin İslâm'dan payı yoktur." Yarası kanadığı halde namazını kıldı.[363]

1294- Ubeydullah b. Abdullah'tan rivâyet edildiğine göre Abdullah b. Abbâs şöyle dedi: Ömer (radıyallâhu anh) hançerlendiğinde bir baygınlık geçirdi. Dedi ki: Bir adam şöyle dedi: Siz onu ancak namazla ayıltabilirsiniz. Diyor ki: Dedik ki: Namaz ey Mü'minlerin emiri! Dedi ki: Hemen gözlerini açtı şöyle dedi: İnsanlar namaz kıldı mı? dedik ki: Evet. Dedi ki: İyi, çünkü namazı zâyi edenin İslâm'dan payı yoktur –veya namazı terk edenin– demiş olabilir." Yarası da kanıyordu.[364]

1295- Abdullah b. Hiraş'ın, babasından rivâyet ettiğine göre şöyle dedi: Ömer (radıyallâhu anh) Cabiye denilen yerde konakladı. Dedi ki: Mecliste otururken Muaz b. Cebel geçti. Ona dedi ki: Ey Muaz, (sonra) yanıma gel, yanında kimse olmasın. Diyor ki: Muaz yanına geldi. Dedi ki: Ey Muaz, bu işi ayakta tutan unsuru nedir? dedi ki: Namazdır, o da dindir. Dedi ki: Sonra ne gelir? dedi ki: İtaat, ancak ihtilaflar olacaktır. Diyor ki: Ömer dedi ki: Bu kadar yeter. Daha fazlasını öğrenmeyi istemesine rağmen.

Ömer gidince Muaz şöyle dedi: Muaz'ın Rabbine yemin olsun ki, onlardan kimse sormadı. Dedi ki: Ömer'in minberde şöyle dua ettiğini anlattı: Allah'ım bizi dinin üzere sâbit kıl, ipinle bizi koru, lütfundan bize ihsan et.

Ali b. Ebî Tâlib (radıyallâhu anh)

1296- Ebû Sâdık'tan rivâyet edildiğine göre Ali (radıyallâhu anh) şöyle dedi: İslâm üç temel taştan oluşur: Îmân, namaz, cemaat. İman olmadan namaz kabul olmaz. İman eden namaz kılar, cemaatle beraber olur.

Abdullah b. Mes'ud (radıyallâhu anh)'ın Görüşü

1297- Kâsım'dan rivâyet edildiğine göre Abdullah b. Mes'ud şöyle dedi: Muhakkak ki Allah, Kur'ân-ı Kerim'de namazı çok zikreder. ***"Onlar ki na-***

---

363 Muvatta, Taharet 51.
364 Muvatta, Taharet 51.

mazlarını muhafaza ederler." (Mearic, 34) ***"Onlar ki namazlarına devam ederler."*** (Mearic, 23) Dedi ki: Burada kastedilen vakitlerine riayet etmektir. Dedi ki: Terk edilmemeli görüşündeyiz. Dedi ki: Çünkü terki küfürdür.

1298- Abdurrahman b. Abdullah'tan rivâyet edildiğine göre şöyle dedi: Abdullah'a denildi ki: Muhakkak ki Allah namazı çok çok zikreder: ***"Namazlarından gâfil olanlara..."*** (Maun 5) ***"Onlar ki, namazlarını muhafaza ederler."*** (Mearic 34) Dedi ki: Bundan kasıt vakitlerine riayet etmektir. Dediler ki: Biz namazın terk edileceğine ihtimal vermiyorduk. Dedi ki: Terki küfürdür.

Abdullah b. Abbâs (radıyallâhu anh)'ın Görüşü

1299- İkrime'den rivâyet edildiğine göre şöyle dedi: Abdullah b. Abbâs'ın gözü su topladı. Ona dediler ki: Gözünden o suyu çekeriz ancak yedi gün namaz kılmaman lazım. O da dedi ki: Gücü yettiği halde namazı terk eden, Allah'ın huzuruna, gazâbına uğramış bir halde çıkar.

Ebû'd-Derda (radıyallâhu anh)'ın Görüşü

1300- Abdullah b. Ebî Zekeriya'nın Ümmü'd-Derda'dan anlattığına göre, Ebû'd-Derda şöyle dedi: Namazı olmayanın îmânı yoktur. Abdesti olmayanın da namazı yoktur.

Câbir b. Abdullah (radıyallâhu anh)'ın Görüşü

1301- Ebû'z-Zübeyr'den rivâyet edildiğine göre dedi ki: Câbir'e sordum. Sizler (sahabîler) günahı küfür sayar mıydınız? dedi ki: Hayır. Kişi ile küfür arasında da ancak namazı terk etmek vardır.

1302- Mücâhid Ebû'l-Haccac'dan rivâyet edildiğine göre dedi ki: Câbir b. Abdullah'a dedim ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) döneminde size göre iman ile küfrü birbirinden ayırt eden amel hangisiydi? dedi ki: Namazdı.

1303- Avf anlattı, dedi ki: Hasan el-Basri şöyle dedi: Bana ulaşan rivâyetlere göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in ashâbı şöyle diyorlardı: Kişi ile şirk koşup kâfir olmak arasında mazereti olmadığı halde namazı terk etmek vardır.

1304- Said b. Cübeyr dedi ki: Namazı kasten terk eden kâfir olur. Ramazan günü kasten orucunu açan kâfir olur. Haccı kasten terk eden kâfir olur. Zekâtı kasten terk eden kâfir olur.[365]

İMAN VE AMEL

"İman Dil ile İkrar, Kalb ile İtikat ve Âzâlarla Ameldir"

Konusunda Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Gelen Rivâyetler:

Dediler ki: Dil ile ikrar olduğunun delili Allah'ın şu buyruğudur: ***"Bedeviler: İman ettik dediler. De ki: Siz iman etmediniz. Ancak teslim olduk deyin."*** (Hucurat 14) Bir de Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den gelen şu buyruktur:

"İnsanlara karşı "Lâ ilahe illallah" deyinceye kadar savaşmakla emrolundum. Eğer derlerse –hak olan vecih müstesna– bana karşı kanlarını, mallarını koruma altına almış olurlar."[366]

Kalb ile İtikat Olduğunun Delili

Allah'u Teâlâ buyuruyor ki: ***"Çünkü iman henüz kalplere girmiş değildir."*** (Hucurat 14)

"Lakin Allah, size îmânı sevdirdi, onu kalplerinizde süsledi." (Hucurat 7)

"İşte Allah bunların kalplerine îmânı yazmış." (Mücadele 22)

"Ey peygamber! Kalpleri iman etmediği halde ağızlarıyla "iman ettik" diyenlerden küfürde yarışanlar seni üzmesin." (Maide 41)

Ayrıca Ebû Berze, Büreyde ve Bera'nın rivâyet ettiği hadiste Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Ey diliyle iman ettiğini söylediği halde iman kalplerine ulaşmayanlar..."[367]

---

365 Not: Namaz konusu hariç, diğer görüşler ise Ehl-i Sünnet ve'l-cemaatin amelin terki konusundaki temel prensiplerine aykırıdır. Bu tür hükümler verilirken bir görüşe dayanıp konuşma konusunda azami ihtiyat gösterilmelidir. (Mütercim)

366 Buhârî, İman 17, İ'tisam 28, Müslim İman 34, 35, 36, Tirmizî İman 1, Tefsir 88, Nesâî Cihad 1, Tahrim 1, İbn Mâce Fiten 1, Müsned c.1, s.11, 19, 36, 48, c.2, s.314, 377, 423, 439, 475, 482, 502, 528, s.3, s.295, 300, 332, 394, c.5, s.246.

367 Ebû Davud Edeb 35, Tirmizî Birr 85.

Amel Olduğunun Delili

Allah'u Teâlâ buyuruyor ki:

"Halbuki onlar dini sadece Allah'a tahsis ederek ve hakka yönelerek, Allah'a ibâdet etmelerinden, namazı kılmalarından ve zekâtı vermelerinden başka bir şeyle emrolunmamışlardı. İşte dosdoğru din budur." (Beyyine 5)

"Kim Rabbine kavuşmayı ümit ediyorsa, sâlih amel işlesin ve Rabbine ibâdette hiçbir kimseyi, ortak koşmasın." (Kehf 110)

"Onlar kendilerine meleklerin gelmesinden veya Rabbinin gelmesinden yahut Rabbinin bazı âyetlerinin gelmesinden başka bir şey mi bekliyorlar. Rabbinin âyetlerinin bir kısmının geldiği gün daha önce iman etmemiş veya îmânında bir hayır kazanmamış olan kişiye îmânı fayda vermeyecektir." (En'am 158)

Rasûlullah'ın bedevi ile olan hadisi. Ona amelleri sıraladıktan sonra dedi ki: Bunları yaparsan iman etmiş olursun. Bu da gösteriyor ki bu amellerin toplamını işlerse o mü'min olur.

Sahabîlerden daha önce de "namaz îmândandır" bölümünde ismini zikrettiğimiz, Ömer, Ali, Muaz, Abdullah b. Mes'ud, İbn Abbâs, Ebû'd-Derda, Câbir b. Abdullah da bu görüşü dile getirmişlerdir.

Tâbiîn imamlarından

Hasan, Ömer b. Abdulaziz, Said b. Cübeyr, Zeyd b. Eslem, Mücâhid...

Hişam b. Hassan, Vehb b. Münebbih, Abdullah b. Ubeyd b. Ömer de dediler ki: İman söz ve ameldir.

Fukahadan da:

Mâlik b. Enes, Abdulaziz b. Ebî Seleme el-Macisun, Leys b. Sa'd, Evzai, Said b. Abdulaziz, İbn Cüreyc, Süfyan b. Uyeyne, Fudayl b. İyaz, Nafi b. Ömer el-Cehmi, Muhammed b. Müslim et-Taifi, Muhammed b. Abdullah b. Amr b. Osman b. Affan, Müsenna b. Sabbah, Şâfiî, Abdullah b. Zübeyr el-Humeydi, Ebû İbrahim el-Müzeni, Süfyan es-Sevri, Şüreyk, Ebû Bekir b. Ayyaş, Veki, Hammad b. Seleme, Hammad b. Zeyd, Yahya b. Said el-

Kattan, Abdullah b. Mübarek, Ebû İshak el-Fezari, Nadr b. Muhammed el-Mervezi, Nadr b. Şümeyl, Ahmed b. Hanbel, İshak b. Rahuyah, Ebû Sevr, Ebû Ubeyd... bu görüştedirler.

1305- Yahya b. Ya'mur'dan rivâyet edildiğine göre Abdullah b. Ömer şöyle dedi: Bir adam gelip Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e şöyle dedi: Ey Allah'ın Rasûlü! İslâm nedir? dedi ki: "Namaz kılarsın, zekâtı verirsin, hac edersin." Dedi ki: Bunları yaparsam müslüman olur muyum? dedi ki: Evet. Dedi ki: İman nedir? dedi ki: "Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ölümden sonra dirilmeye, cennete ve cehennemin varlığına, kadere, hayrına ve şerrine iman etmendir." Dedi ki: Bunları yaparsam iman etmiş olur muyum? dedi ki: Evet.[368]

1306- Ubeydullah b. Abdullah anlattı, Ebû Hureyre'nin kendisine anlattığına göre dedi ki: " Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) vefat edip yerine halife olarak Ebû Bekir geçince, arapların da bir kısmı irtidat edince... Ömer şöyle dedi: Ey Ebû Bekir! İnsanlarla nasıl savaşırsın. Halbuki Rasûlullah şöyle buyurdu: İnsanlara karşı "Lâ ilahe illallah" deyinceye kadar savaşmakla emrolundum. Bunu diyen bana karşı –hak olan vecih müstesna– kanını, malını, canını emniyet altına almış olur. Hesabı da Allah'a aittir.

Bunun üzerine Ebû Bekir şöyle dedi: Allah'a yemin olsun ki, namazla zekâtı ayrı sayanla savaşacağım. Çünkü zekât malın hakkıdır. Allah'a yemin olsun ki, Rasûlullah'a verdikleri bir yuları vermeyecek olsalar, vermemelerinden dolayı onlarla savaşırım. Ömer diyor ki: Allah'a yemin olsun ki! Gördüm ki Allah, Ebû Bekir'in gönlünü savaş kararından dolayı ferah tutmuş. Ben de anladım ki hak olan buymuş."[369]

1307- Ebû Süheyl'in babasından rivâyet ettiğine göre Talha b. Ubeydullah şöyle dedi: Bir bedevi Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e geldi ve şöyle dedi: Ey Allah'ın Rasûlü! İslâm nedir? dedi ki: "Her gün ve gecede beş vakit namazdır." Dedi ki: Üzerimde başka vazife var mı? dedi ki: Hayır. Diyor ki: Ramazan orucunu da sordu sonra şöyle dedi: Başka var mı? dedi ki: Hayır. Dedi ki: Zekâtı da sordu, "başka var mı" dedi. Dedi ki: Hayır. Adam dedi ki: Seni hak üzere gönderene yemin olsun ki ne bir şey eklerim ne de bir

368 Senedi sahihtir.

369 Buhârî, İtisam 2, Müslim İman 32, Ebû Davud Zekât 1, Tirmizî İman 1, Nesâî Zekât 3, Muvatta Zekât 30.

şey eksiltirim. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: Doğru söylerse felaha ermiştir.[370]

1308- Ebû Amr eş-Şeybani –Abdullah b. Mes'ud'un evine işaret ederek– şöyle dedi: Bu evin sâhibi dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e sordum, hangi amel en faziletlidir? dedi ki: Vaktinde kılınan namazdır. Dedi ki: Sonra hangisi? dedi ki: Allah yolunda cihaddır. Ben Rasûlullah'ı yormamak için daha fazla sormadım.[371]

1309- Rebi' b. Enes anlattı, dedi ki: Enes b. Mâlik'in şöyle dediğini işittim: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Dünyadan, ibâdetlerinde Allah'a ihlâs –şirk koşmadan– namaz kılmak, zekâtı vermek ile ayrılan, Allah ondan râzı bir şekilde dünyadan ayrılmış olur."[372]

Enes diyor ki: Bu, peygamberlerin gönderildiği görüşler –ihtilaflar yayılmadan önce– Rabblerinden tebliğ ettikleri dinin ta kendisidir.

Bunun tasdiki Allah'ın kitabındadır ve son inen âyetlerdendir: ***"Eğer tevbe ederlerse" diyor ki: Putları ve onlara ibâdeti söküp atarlarsa, "namazı kılarlarsa, zekâtı verirlerse yollarını açın."*** (Tevbe 11) Bir başka rivâyette şu âyeti okumuştur: ***"Tevbe ederlerse, namazı kılarlarsa, zekâtı verirlerse, o zaman dinde kardeşlerinizdir."***

1310- Said b. Müseyyeb'den rivâyet edildiğine göre Ebû Hureyre şöyle dedi: Bir adam Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e sordu, dedi ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Hangi amel en faziletlidir? dedi ki: Allah'a îmân. Dedi ki: Sonra ne? dedi ki: Sonra Allah yolunda cihad. Dedi ki: Sonra ne? dedi ki: Bozulmayan hac.[373]

1311- Ebû Meravih'in Ebû Zer'den rivâyet ettiğine göre (Ebû Zer) şöyle dedi: Dedim ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Amellerin en faziletlisi hangisidir? Bir rivâyette: "en faziletli amel hangisidir" Dedi ki: Allah'a îmân, Allah yolunda cihad.[374]

---

370 Buhârî, İman 8, 9, Ebû Davud Salat 1, Nesâî Salat 4, Sıyam 1, İman 23, Dârimî Salat 208, Muvatta Sefer 94, Müsned c.1, s.162.

371 Buhârî Mevakit 5, Müslim İman 137, Müsned c.1, s.451.

372 Hâkim, Müstedrek c.2, s.362.

373 Buhârî İman 18, Müslim İman 36.

374 Buhârî İman 18, Müslim İman 136.

1312- Musa b. Talha'dan rivâyet edildiğine göre Ebû Eyyub şöyle dedi: Bir adam Rasûlullah'a gelip şöyle dedi: Ey Allah'ın Rasûlü! Bana beni cennete yaklaştıracak cehennemden uzaklaştıracak bir amel göster. Buyurdu ki: "Allah'a ibâdet et, O'na hiçbir şeyi ortak koşma. Namazı kılarsın, zekâtı verirsin ve akrabalarını gözetirsin." Adam dönüp gidince dedi ki: "Bu emrettiklerimi yerine getirirse cennete girer."[375]

1313- Said b. Müseyyeb'den rivâyet edildiğine göre Ömer şöyle dedi: Ey Allah'ın peygamberi! Bizler yazılmış bitmiş bir hususta mı amel ediyoruz, yoksa gelecekte bilinecek önceden bilinmeyen bir hususta mı (amel ediyoruz)? dedi ki: Bilakis, bitmiş yazılmış. Ömer dedi ki: Peki ne diye amel ediyoruz? Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) dedi ki: "Ancak amelle ulaşılır." Ömer dedi ki: Öyleyse çok çabalamalıyız.[376]

1314- Mutarrif b. Abdullah b. es-Şihhir'den rivâyet edildiğine göre İmran b. Husayn dedi ki: Bir adam şöyle dedi: Ey Allah'ın Rasûlü! Cennet ehli cehennem ehli biliniyor mu? dedi ki: Evet. Dedi ki: Peki amel edenler ne diye amel ediyorlar? dedi ki: Amel edin, herkese bir yol kolaylaştırılır.[377]

1315- Amr b. Mürre'nin Muhammed b. Ali'den rivâyet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: İman ile amel birbirine bitişiktir. Biri ancak diğeriyle değer bulur.

1316- A'rac'dan rivâyet edildiğine göre Ebû Hureyre dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: İman sözlerle temennilerle olacak değildir. Ancak iman kalpte karar kılan ve amelin tasdik ettiğidir. Nefsim elinde olan (Allah)'a yemin olsun ki hiç kimse işlediği ameli itkan ile işlemeden cennete giremez. Dediler ki: Ey Allah'ın Rasûlü! İtkan ne demektir. Dedi ki: Muhkem (sağlam) yapmasıdır.[378]

1317- Nafi'in Abdullah b. Ömer'den rivâyet ettiğine göre Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Amel olmadan iman olmaz, iman olmadan amel olmaz."

1318- Katade'nin Enes b. Mâlik'ten rivâyet ettiğine göre (dedi ki):

375 Müslim İman 14
376 İbn Ebî Âsım, es-Sünne s.161, 162
377 Müslim Kader 9.
378 İbn Adiy, el-Kâmil fid-Duaya c.6, s.288, İbn Ebî Şeybe Musannef c.6, s.163.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), terkisinde Muaz olduğu halde (bineğinin üzerindeyken) dedi ki: Ey Muaz b. Cebel! Dedim ki: Emret ey Allah'ın Rasûlü, buyur!

Dedi ki: Allah'tan başka ilah olmadığına benim de Allah'ın Rasûlü olduğuma şâhitlik eden hiçbir kul yoktur ki Allah onu cehenneme haram kılmasın. Dedi ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Bunu insanlara anlatmayayım mı? dedi ki: O zaman (ameli terk edip) buna yaslanırlar. Dedi ki: Muaz, günaha düşme (ilmi gizleme) korkusuyla ölümüne yakın bu hadisi anlattı.[379]

1319- Ebû Âmir Süleym'den rivâyet edildiğine göre dedi ki: Ebû Bekir'in şöyle dediğini işittim: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bana şunu emretti: "Çık, seslen: Allah'tan başka ilah olmadığına, benim Allah'ın Rasûlü olduğuma şâhitlik edene cennet vardır." Çıktım, Ömer'le karşılaştım. Sordu ben de anlattım. Dedi ki: Rasûlullah'a dön ve de ki: Bırak insanları amel etsinler. Eğer bunu duyarlarsa buna güvenerek ameli terk ederler. Rasûlullah'a Ömer'in dediğini anlattım. Rasûlullah da bana "Ömer doğru söylemiş" dedi. Ben de artık seslenmedim.[380]

1320- Matar anlattı, dedi ki: Ömer şöyle dedi: İçimden şöyle yapmak geliyor: Şehirlere elçiler göndereyim. Bir yasa gelmiş ve malı olduğu halde hac etmeyenlerin üzerine cizye vurayım. Sonra şöyle dedi: Allah'a yemin olsun ki, bunlar müslüman değil. Allah'a yemin olsun ki haccı terk ederlerse namaz ve zekâttan dolayı onlara karşı savaştığım gibi savaşırım.

1321- Meymun b. Mihran'dan rivâyet edildiğine göre Ali (radıyallâhu anh) şöyle dedi: İman için sabır, beden için baş konumundadır. Sabrı olmayanın îmânı yoktur.

1322- Kabisa b. Câbir el-Esedi dedi ki: Bir adam Ali'nin önünde durup şöyle dedi: Ey Mü'minlerin emiri! İman nedir? dedi ki: İman dört temel üzeredir! Sabır, yakîn, cihad, adalet. Bunlardan sabır dört şubedir: Özlem, endişe (korku), zühd, (ölümü) bekleme. Binaenaleyh: Cenneti özleyen arzularından vazgeçer. Cehennemden endişe duyan haramlardan vazgeçer. Dünyadan zühd eden, musibetleri hafif görür. Ölümü bekleyen hayırlı amellere koşuşturur.

---

379 Buhârî İlim 49, Müslim İman 53.

380 Herysemi, Mecma'uz-Zevaid c.1, s.15.

Yakîn de dört şubedir: Fetanet konusunda basiretli olma, hikmeti kavrayabilme, ibretlik hâdiseden öğüt alma, geçmişlerin yolunda yürüme. Fetanette basiretli olan hikmeti kavrar. Hikmeti kavrayan ibreti görür. İbreti gören de sanki geçmişlerden biri gibi olur.

Adalet de dört şubedir: Kavraması olmayana, ilmin yokluğuna, hükmün neş'esine, hilimin bahçesine:

Kavrayan bütün ilimleri anlar. Bilen hükmün şeriatlarını bilir, Halim olan da aşırı gitmez ve insanlarla çok güzel geçinir.

Cihad da dört şubedir: Emr-i bi'l-ma'ruf, nehy-i an'il-münker, yerinde samimiyet, fâsıkları sevmemek.

Emr-i bi'l-ma'ruf yapan mü'minleri güçlendirir. Münkerden nehyeden münâfıkları susturur. Yerinde samimiyet gösteren üzerine düşeni yapmış olur. Fâsıkları sevmeyen (kötü davranan) Allah'ın onlara gazab ettiği gibi, Allah için gazaplanmış olur.

Bunun üzerine soruyu soran kalkıp Ali (radıyallâhu anh)'ın başını öptü.

1323- Abdulaziz b. Rafi'den rivâyet edildiğine göre Vehb b. Münebbih şöyle dedi: İman çıplaktır, elbisesi takva, sermayesi fıkıh, süsü de hayâdır.

1324- Adiy b. Adiy'den rivâyet edildiğine göre şöyle dedi: Ömer b. Abdulaziz bana şunu yazıp göndermişti: Bilmiş olasın ki, îmânın farzları ve şeriatları (gereği olan amelleri) vardır. Bunları tamamıyla yerine getirenin îmânı kemale ulaşır. Tamamlamayanın ise îmânı kemale ulaşmaz. Eğer yaşarsam size bunları beyan ederim. Ki bunlarla amel edesiniz. Eğer ki ölürsem –vallahi– sizlerle yaşamanın çok da hırslısı değilim.

1325- Ebû'l-Ahvas'tan rivâyet edildiğine göre, Abdullah şöyle dedi: Size namaz da zekât da emredildi. Zekât vermeyenin namazı yoktur.

1326- Ebû'l-Ahvas'tan rivâyet edildiğine göre Abdullah şöyle dedi: Namazı kılıp zekât vermeyen amelinin faydasını görecek bir müslüman değildir.

1327- Ebû'l-Ahvas'tan rivâyet edildiğine göre Abdullah şöyle dedi: Zekâtı terk eden müslüman değildir.

Abdullah b. Abbâs (radıyallâhu anh)

1328- Ebû'l-Cevza'nın Abdullah b. Abbâs'tan rivâyet ettiğine göre –merfu olarak rivâyet etti sanıyorum– şöyle dedi: İslâm'ın kulpu ve dinin temelleri üçtür. İslâm bunların üzerine tesis edilir. Allah'tan başka ilah olmadığına şâhitlik etmek, namaz kılmak, Ramazan orucunu tutmak. Bunlardan birini terk eden kâfir olur, kanı helaldir.

Bakarsın ki bir adamın malı çoktur ancak hacca gitmemektedir. Bundan dolayı kâfir olur ancak kanı helal olmaz.

Yine görürsün ki malı çoktur ancak zekât vermemektedir. Bundan dolayı kâfir olur ancak kanı helal olmaz.

1329- Selim el-Haşşab anlattı, şöyle dedi: Hişam, Mekke'de bir halkada oturuyordu. Hişam'a soruldu: Hasan el-Basri iman hakkında ne diyordu. Dedi ki: Hasan, "Îmân; söz ve ameldir" diyordu.

1330- Câfer b. Süleyman'dan rivâyet edildiğine göre (dedi ki): Hasan'a soruldu: İman nedir? dedi ki: Sabır ve boyun eğmedir. Allah'ın haram kıldıklarına karşı sabır, Allah'ın farz kıldıklarına boyun eğme.

1331- Harun b. Ebî İbrahim el-Berberi anlattı, şöyle dedi: Abdullah b. Ubeyd b. Umeyr'in şöyle dediğini işittim: İman önder, amel saiktir. Nefis ise isyankârdır, inatçıdır. Önderi müstakim olmazsa arkadan saiki (sevk edeni) müstakim olmaz. Saiki müstakim olmazsa, önderi müstakim olmaz.

Allah'a îmân, amelle beraberdir. Amel de îmanla beraberdir. Bu olmadan bu fayda sağlamaz. İkisi de beraber hayra adım atacaklar, inşaallah.

1332- Ebû Hayyan'dan rivâyet edildiğine göre İbrahim et-Teymi şöyle dedi: Ne zaman sözlerimi amelime arzettiysem mutlaka yalanlıyor olmaktan korktum.

1333- Yahya b. Süleym anlattı, şöyle dedi: Abdulaziz b. Ebî Revvad'dan dinledim: Kendisi, tavaf ederken Hişam b. Hassan'a sordu: Hasan iman hakkında ne diyordu? dedi ki: Söz ve ameldir.

1334- Hişam b. Zeyd'in Zeyd b. Eslem'den anlattığına göre şöyle dedi: Bu din şu dört şey olmadan olmaz: Müslümanların dâvetine katılmak, iman etmek ve Allah'ı, rasûllerinin baştan sonra hepsini, cenneti cehennemi, ölümden sonra dirilmeyi mutlaka tasdik etmek gerekir.

Mutlaka da îmânını tasdik edecek bir amel işlemen gerekir.

1335- Yahya b. Süleym anlattı, şöyle dedi: Fakihlerden on kişiye, "İman nedir" diye sordum. Dediler ki: Söz ve ameldir. Süfyan es-Sevri'ye sordum, "söz ve ameldir" dedi. İbn Cüreyc'e sordum, "söz ve ameldir" dedi. Muhammed b. Abdullah b. Osman'a sordum "söz ve ameldir" dedi. Nafi b. Ömer b. Cemil'e sordum, "söz ve ameldir" dedi. Muhammed b. Müslim et-Taifi'ye sordum, "söz ve ameldir" dedi. Mâlik b. Enes'e sordum, "söz ve ameldir" dedi. Süfyan b. Uyeyne'ye sordum, "söz ve ameldir" dedi.

1336- Humeydi anlattı, şöyle dedi: Veki'in şöyle dediğini işittim: Ehl-i sünnet şöyle der: İman söz ve ameldir.

1337- Velid b. Müslim anlattı, şöyle dedi: Evzai'den, Mâlik b. Enes'den, Said b. Abdulaziz'den dinledim, onlar "iman sözden ibarettir, amel dâhil değildir" diyenlerin sözlerini reddediyorlardı. Diyorlardı ki: Amel olmadan iman olmaz, iman olmadan da amel olmaz.

1338- Ebû Seleme el-Huzai anlattı, şöyle dedi: Mâlik b. Enes, Şüreyk, Ebû Bekir b. Ayyaş, Abdulaziz b. Ebî Seleme, Hammad b. Seleme, Hammad b. Zeyd dediler ki: Îmân, marifet (bilmek) ikrar ve ameldir.

1339- Hanbel anlattı, şöyle dedi: Ebû Abdullah (Ahmed b. Hanbel)'den birkaç defa dinledim: Muhakkak ki Mâlik b. Enes, İbn Cüreyc, Şüreyk ve Fudayl b. İyaz şöyle dediler: İman söz ve ameldir.

1340- İdris b. Abdulkerim el-Mukri anlattı, şöyle dedi: Horasan ehlinden bir adam Ebû Sevr'e îmânı sordu: İman nedir? Artar eksilir mi? Söz müdür? Yoksa söz ve amel midir? Ebû Sevr şöyle cevap verdi: Allah'ın rahmeti, üzerine olsun, affıyla muamele etsin. Bana îmânı sordun. İman nedir? Artar eksilir mi? Söz müdür? Söz amel ve söz tasdik midir? O zaman sana mezheplerin söylediklerini anlatayım: Bil ki –Allah cümlemize rahmet eylesin– îmân, kalb ile tasdik, dil ile ikrar, âzâlarla ameldir.

Şöyle ki ilim ehli arasında şu konuda ihtilaf yoktur. Bir adam dese ki, Allah'ın bir olduğuna, peygamberlerin getirdikleri her şeyin hak olduğuna şâhitlik ederim. Şeriatların da varlığını kabul ediyorum... Sonra şöyle dese: Kalbimde bunların hiçbirine inanmıyorum, tasdik etmiyorum... kesinlikle müslüman olamaz.

Şöyle dese: Mesih (İsa) Allah'ın kendisidir, İslâm'ı inkâr etse sonra şöyle dese: Kalbimde bu sözlerin hiçbirine inanmadım, tasdik etmedimi bu da söylediklerinden dolayı kâfirdir, mü'min değildir.

Tasdik olmadan ikrar ile mü'min olamayınca, ikrar olmadan da salt tasdik (doğruluğunu kabul) ile mü'min olamayınca... Demek ki mü'min olmak için mutlaka kalbi ile tasdik diliyle ikrar etmesi gerekir.

Eğer kalb ile tasdik, dil ile ikrar varsa onlara göre mü'min olur. Bir kısmına göre ise, tasdikle beraber amel olmalıdır. Böylece bunlar bir arada olunca mü'min olur.

İmânın tek bir şey olamayacağını beyan edip şöyle deyince (bir kısmına göre) iki şeyle iman olur, (başkalarına göre) üç şeyle iman olur. Böyle olunca demek ki kişi ancak bu üçünün bir arada olmasıyla mü'min olabilir.

Çünkü bu üçünü yerine getirirse hepsi mü'min olduğunu kabul eder. Bundan dolayı biz üzerinde ittifak ettiklerini esas aldık: Kalb ile tasdik, dil ile ikrar, âzâlarla ameldir dedik.

Amel îmândan cüz değildir diyen taifeye şöyle denilir: Allah'u Teâlâ kullarına: "Namazı ikame edin, zekâtı verin" derken neyi kastetmiştir? Bunları "ikrar edin" mi? yoksa "ikrar edin ve amel edin" mi?

Derlerse ki: Allah ikrar etmeyi istemiştir, ameli değil. İlim ehline göre kâfir olurlar. Çünkü: Allah kullarından namaz kılmayı zekât vermeyi istememiştir demiş olurlar.

Derlerse ki: Hem ikrar hem ameli istemiştir. Denilir ki: Onlardan her ikisini istediyse ne diye birini yapmakla mü'min olacağını söylediniz. Halbuki o, her ikisini istemiştir.

Ne dersiniz, bir adam şöyle dese: Allah'ın emrettiği her şeyi yaparım ama ikrar etmem. Bu adam mü'min olur mu? derlerse ki: Hayır. Onlara denilir ki: Peki şunu dese Allah'ın emirlerinin hepsini ikrar ediyorum ama hiçbiriyle amel etmiyorum. Mü'min olur mu? derlerse ki: Evet. Onlara denir ki: Fark nedir? Halbuki siz Allah'ın her ikisini istediğini söylediniz. Eğer birini yapıp diğerini terk etmekle mü'min olabiliyorsa, amel edip ikrar etmiyorsa bununla da mü'min olabilmeli. İkisi arasında fark yoktur.

Delil getirme sadedinde şöyle dese: Bir adam müslüman olsa Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in getirdiği her şeyi ikrar etse amel vakti gelmeden bu ikranyla mü'min olur mu, olmaz mı?

Ona denilir ki: Biz mü'min ismini ona tasdikiyle; yani amel vakti gelince amel edeceğine dair sözüyle vermekteyiz. Böyle bir dönemde kendisini mü'min edecek her şeyi tasdik etmesi gerekmez. (Ama) derse ki: İkrar ederim ama amel etmem ona iman ismini vermeyiz. Bu beyanımız yeterlidir. Allah'tan muvaffakiyet niyaz ediyoruz...

5. CÜZ

EHL-İ SÜNNET VE'L CEMAATİN İMAN HAKKINDAKİ ITİKÂDI

İmam Evzâî'nin bu husustaki sözü:

1341- Ebû İshak el-Fizari şöyle der: Derler ki: Allah'ın kullarına farz kıldığı şeyler imandan değildir. Bazen iman, amel olmaksızın da talep edilebilir. İnsanlar da imanlarında birbirlerine üstün değillerdir, onların salihi de günahkârı da iman da eşittir.

Allah'ın Rasûlü'nden böyle bir hadis varid olmamıştır. Aksine onun şöyle dediği bize ulaşmıştır: "İman, yetmiş küsur –ya da altmış küsur-'dur. İlki, Allah'tan başka ilah olmadığına şehadet etmek, en altı ise eziyet veren şeyleri yoldan uzaklaştırmaktır. Hayâ ise, imandan bir şubedir."[381]

Allah Teâlâ da şöyle buyurmuştur: ***"O Allah: "Dini dosdoğru ayakta tutun ve onda ayrılığa düşmeyin" diye dinden Nuh'a vasiyet ettiğini ve sana vahyettiğimizi ve İbrahim'e, Musa'ya ve İsa'ya vasiyet ettiğimizi sizin için de teşri' etti."*** (Şura: 13)

Din ise, tasdiktir. Tasdik ise, iman ve ameldir. İşte bundan dolayı Allah Azze ve Celle imanı söz ve amel diye vasfetmiştir. O şöyle buyurmuştur: ***"Eğer tevbe eder, namazı dosdoğru kılar ve zekâtı verirlerse, işte o zaman sizin dinde kardeşlerinizdir."*** (Tevbe: 11) Şirkten tevbe etmek, İmam Evzâî'nin dediği gibi; iman etmek, namaz kılmak ve zekât vermektir. İmam şöyle demiştir: İman, ancak sözle; iman ve söz ancak amelle; iman, söz ve amel ise ancak sünnete muvafakat eden niyetle istikamet bulur. İşte geçmişteki selef, iman ve ameli imandan, imanı da amelden ayırmazdı. İman, din iminin dinler topladığı gibi iman da toplayıcı bir isimdir. İmanın tasdiki

381 Buhârî, İman: Bab 3; Müslim, İman, Hadis no: 57-58; Ebû Davud, Sünnet, Bab: 14; Nesâî, İman, Bab: 16; İbn Mâce, Mukaddime, Bab: 9; Ahmed, Müsned, 2/414, 442.

de ameldir. Her kim lisanıyla iman eder, kalbiyle bilir ve ameliyle de bunu tasdik ederse, işte kopması mümkün olmayan sapasağlam kulptur. Her kim de diliyle söyler, kalbiyle bilmez ve ameliyle de tasdik etmezse, onun imanı makbul olmaz ve ahirette de hüsrana uğrayanlardan olur.

İmam Şafiî'nin sözü:

1342- İmam Şafiî'nin oğlu der ki: Bir gece babam Humeydi'ye şöyle der: Bizim, onlara –yani mürcielere- karşı sunduğumuz delil, Allah Teâlâ'nın ***"Oysa onlar, dini yalnızca O'na halis kılan hanifler olarak sadece Allah'a kulluk etmek, namazı dosdoğru kılmak ve zekatı vermekten başkasıyla emrolunmadılar. İşte dosdoğru din budur."*** (Beyyine: 5) âyetinden daha güçlü bir delil değildir.

1343- Şafiî (Allah ona rahmet etsin) el-Ümm adlı kitabının Namazda Niyet babında şöyle der: Ömer bin Hattab'ın Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den rivayet ettiği "Ameller ancak niyetlerledir"[382] hadisini delil alarak bir namazın ancak niyetle geçerli olduğunu söyleriz.

Sonra da şöyle der: Sahabe ve Tâbiînden kendilerine yetiştiklerimiz, imanın söz, amel ve niyet olduğuna ve bunlardan hiçbirinin bir diğerinin yerine geçmeyeceğine icma etmişlerdir.

İmam Ahmed bin Hanbel ve Abdullah bin Zubeyr el-Humeydi'nin sözü:

1344- Humeydi'nin bize bildirdiğine ve bana bildirildiğine göre bazı insanlar şöyle diyormuş: Kim namazı, zekâtı, orucu ve haccı ikrar eder de ve ölünceye kadar bunlardan hiçbir şey yapmazsa, ya da ölünceye kadar kıbleye sırtını dönerek namaz kılarsa, eğer bunlara inandığı halde terk ettiği biliniyorsa o kişi mü'mindir. Farzları ve namazda kıbleye yönelmeyi ikrar ediyorsa da böyledir.

Ben derim ki; bu apaçık bir küfür ve Allah'ın kitabına, Rasûlü'nün sünnetine ve Müslümanların ameline muhalefettir. Allah Azze ve Celle der ki:

---

382 Buhârî, Bedu'l Vahy, Bab: 1, İman, Bab: 41, İkrah, Giriş ve Nikah, Bab: 5, Talak Bab: 11, Menakibu'l Ensar Bab: 45, Itk Bab: 6, Eyman Bab: 23, Hiyel Bab: 1; Müslim, İmara Hadis no: 155; Ebû Davud, Talak, Bab: 11; Tirmizi, Fedailul Cihad, Bab: 16; Nesâî, Taharet, Bab: 59, Talak, Bab: 24, Eyman, Bab: 19; İbn Mâce, Zühd, Bab: 26; Ahmed, Müsned, 1/25, 43.

"Oysa onlar, dini yalnızca O'na halis kılan hanifler olarak sadece Allah'a kulluk etmek, namazı dosdoğru kılmak ve zekatı vermekten başkasıyla emrolunmadılar." (Beyyine: 5)

1345- Ebû Abdullah –yani Ahmed b. Hanbel-, her kim bunu söylerse, hiç şüphesiz Allah'ı inkâr etmiş ve Allah'ın emrini ve Rasûlullah'ın da getirdiğini reddetmiştir.

Muzeni'nin sözü:

1346- Ebû Said el-Firyani der ki: Ölümüne sebep olan hastalığı esnasında Muzeni'nin İman hakkında şöyle dediğini işittim. O zaman hastalığı iyice ağırlamıştı, bayılıp uyanıyordu. Etrafındakiler öldüğü zannına kapılarak o gece ona ağlamışlardı. Ona dedim ki: Sen, Allah'ın kitabından ve peygamberinin sünnetinden sonra imamımsın. İman hakkındaki sözün nedir? İnsanlar bu konuda anlaşmazlığa düştüler:

Onlardan kimisi, imanın söz ve amel olduğunu ve artıp-eksileceğini iddia etmektedir.

Kimisi de, söz ve amel olup artacağını söyler.

Kimileri de, söz, amel ve şeriatlarıdır demiştir.

Ağır bir şekilde soru sorarak cevap verdi: Söz ve ameldir diyen kimdir?

Dedim ki: Malik, Leys b. Sa'd, İbn Cureyc ve ona bir topluluk zikrettim.

Bunun üzerine o da şöyle dedi: Hiçbir kimsenin tekfir edilmesi hoşuma gitmez –ya da sevmem-. Fakat o, bana ismi ya da ismin manasını sor dedi. Ben de o baygın ya da baygınlığa yakın bir haldeyken bana bunu sormasına şaşırdım.

Sonra devamla; isimde hata eden kimse, manada hata eden kimse gibi değildir. Manada hata etmek daha zordur.

Sonra yine, peki bunu söyleyen kimse, bazı amelleri bilmeyen hakkında ne diyor? O kişi, marifeti –yani tevhidi bütünüyle- bilmeyen gibidir. Devamla, ben bu konuda hiç düşünmemiştim. Fakat senin için bu konuya bakacağım dedi. Bunu bana söylediği zaman bayıldı. Ben de onun alnını öptüm. Öpmemin farkında değildi, ta ki ben o mecliste elini öpünce o da elimi çekti ve öptü. O gün ikindiden sonra olunca tekrar yanına gittim, kardeşi Atik bana, o seni sordu. Bana, ona, iman söz ve ameldir de, dedi.

Bunun üzerine tam yüzünün karşısına oturdum. Ağır bir şekilde gözünü açtı ve bana, Firyani sen misin? dedi. Ben de, evet Allah sana ikram etsin, dedim. O: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Kâbe'yi tavaf edip "Sana inanarak ve Kitabını tasdik ederek" dediği hususunda insanlar arasında ihtilaf yoktur. Bu da, bütün amellerin imandan olduğuna delildir, dedi.

Ebû Said der ki: Bu, Muzeni'ye sorduğum en son meseledir. Bundan üç gün sonra vefat etti.

Buhârî'nin sözü:

1347- Muhammed b. İsmail der ki: Binden fazla âlimden ilim yazdım. Fakat sadece iman söz ve ameldir diyenden yazdım. İman, sadece sözdür diyenden ise yazmadım.

1348- Muhammed b. Yusuf b. Metar der ki: Muhammed b. İsmail'e İman'ı sordum, o şöyle dedi: Şüphesiz söz ve ameldir.

Allah'ın Kitabından, Rasûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) Sünnetinden, Sahabe, Tâbiîn ve Sonraki İmamlardan "İman; İtaatle artar ve Günahla eksilir" hakkında rivayet edilenlerin zikredilmesi

Allah'ın Kitabından buna delalet edene gelince, O'nun şu sözüdür: ***"Mü'minler ancak o kimselerdir ki, Allah anıldığı zaman yürekleri ürperir. O'nun âyetleri okunduğunda bu onların imanlarını arttırır ve sadece Rabblerine tevekkül ederler. Onlar ki, namazı dosdoğru kılarlar ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden infak ederler. İşte hakiki mü'minler bunlardır. Rabblerinin katında onlar için dereceler, bağışlanma ve cömertçe verilecek bir rızık vardır."*** (Enfal: 2-4) Yine şöyle buyurmaktadır: ***"Onların imanlarını arttırır ve onlar; Allah bize yeter, O ne güzel vekildir, derler."*** (Âli İmran: 173) Yine şöyle buyurur: ***"İmanlarına iman katıp artırmaları içindir..."*** (Fetih: 4) ve şöyle der: ***"Her ne zaman bir sûre indirilse, onlardan bazısı: "Bu, hanginizin imanını arttırdı?" der. Ancak iman edenlere gelince; bu onların imanını arttırmıştır ve onlar birbirlerini müjdelerler."*** (Tevbe: 124) Yine der ki: ***"İşte bugün kâfirler, sizin dininizden umut kesmişlerdir. Öyleyse onlardan korkmayın, yalnız Benden korkun. Bugün size dininizi kemale erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım***

ve size din olarak da İslâm'ı seçip beğendim." (Maide: 3) ve son olarak Rabbimizin şu sözü: ***"Kalbim itminan bulsun diye."*** (Bakara: 260) İmanım artsın diye demiştir.

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den rivayet edildiğine şöyle demiştir: "Mü'minlerin iman bakımından en kâmil olanı, ahlâkı en güzel olanıdır."[383]

Şefaat hadisinde de şöyle geçmektedir: "Kalbinde hardal tanesi kadar iman bulunanı oradan çıkarın."[384] ve Peygamberimizin "Kalbinde habbe ağırlığınca iman bulunan cehenneme girmeyecektir."[385], "Temizlik, imanın yarısıdır."[386] ve "İman yetmiş küsur şubedir."[387] hadisleri.

Bunu Sahabeden bazıları da söylemiştir:

Ömer b. Hattab, Ali b. Ebi Talib, Abdullah b. Mes'ud, Muaz b. Cebel, Ebû'd Derda, İbn Abbas, İbn Ömer, Ammar, Ebû Hureyre, Huzeyfe, Selman, Abdullah b. Ravaha, Ebû Umâme, Cundeb b. Abdullah el-Becelî, Umeyr b. Hammeşe ve Âişe bunlardandır.

1349- İbn Ebi Muleyke'nin şöyle dediği aktarılır: Hiç şüphesiz Peygamber'in Ashâbından şu kadar kimseye yetiştim. Onlardan hiçbiri kendi hakkında nifaktan korkmadan ölmemiştir.

Tâbiînden:

Ka'bu'l Ahbar, Urve b. Zubeyr, Atâ, Tâvûs, Mücahid, İbn Ebi Muleyke, Meymun b. Mihran, Ömer b. Abdulaziz, Said b. Cubeyr, Hasan, ez-Zühri, Katade, Yahya b. Ebi Kuseyr, Eyyub, Yunus, İbn Avn, Süleyman et-Teymî, İbrahim en-Nehâî, Ebû'l Buhteri Said b. Feyruz, Abdulkerim b. Malik el-Cezeri, Zubeyr b. Haris, E'maş, Mansur, Hakem, Hamza ez-Zeyyat, Hişam b. Hassan ve Me'kil b. Abdullah el-Cezeri'dir.

---

383 Ebû Davud, Sünnet, Bab: 14; Tirmizî, Rida', Bab: 11, İman, Bab: 6; Dârimî, Rikak, Bab: 74; Ahmed, Müsned: 2/250, 472, 527, 6/47, 99.

384 Buhârî, İman, Bab: 13.

385 Buhârî, İman, Bab: 15, Rikak, Bab: 35, Tevhid, Bab: 36; Müslim, İman, Hadis no: 80, 148, 230, 304, 326; Ebû Davud, Libas, Bab: 68; Tirmizî, Fiten, Bab: 17; İbn Mâce, Zühd, Bab: 16; Ahmed, Müsned: 3/56, 144, 326, 5/383.

386 Müslim, Taharet, Hadis no: 1; Tirmizî, Daavat, Bab: 86; Dârimî, Vudu', Bab: 2; Ahmed, Müsned: 5/342-344.

387 Az önce hadisin tahrici geçmişti.

Fukâhâdan:

Malik b. Enes, Evzâî, Süfyan-ı Sevri, Abdulaziz b. Ebû Seleme, İbn Cureyc, Süfyan b. Uyeyne, Fudayl b. İyad, Nafi' b. Ömer, Muhammed b. Müslim et-Taifi, Şafiî, Said b. Abdulaziz, Muhammed b. Ebû Leyla, Şerik b. Abdullah, Hasan b. Salih b. Hayy, Ma'mer, Malik b. Miğvel, Mufaddal b. Muhelhel, Ebû İshak el-Fizari, Zaide, Cerir b. Abdulhamid, Ebû Şihab Abdurabbih b. Nafi'. Ebû Zebid Abser b. Kasım ve Musenna b. Sabbah bunlardandır.

Basralılardan Üçüncü Tabakadan olanlar:

Hammad b. Seleme, Hammad b. Zeyd, Yahya b. Siad el-Kattan, Abdurrahman b. Mehdi, Abdulvehhab es-Sakafi, İbnu'l Mübarek ve Veki'dir.

Onlardan Sonra Gelenlerden:

Ahmed b. Hanbel, İshak b. Rahuyeh, Ebû Ubeyd, Muhammed b. İsmail el-Buhârî, Abdurrahman es-Semerkandi, Muhammed b. Yahya ez-Zuheli, Muhammed b. Eslem et-Tusi, Ebû Zur'a, Ebû Hatim ve Ebû Davud es-Sicistani'dir.

1350- Tarık b. Şihab'tan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Yahudilerden bir adam Ömer'e şöyle der: Şayet ***"Bugün size dininizi tamamladım."*** âyeti bize indirilseydi, o günü bayram ilan ederdik.

Ömer de cevaben, ben onun hangi günde indirildiğini biliyorum. Cuma günü, o gün Arefe günüydü, der.[388]

1351- Tarık b. Şihab'tan şöyle dediği rivayet edilir: Yahudilerden bir adam Ömer'e gelir ve şöyle der: Siz, kitabınızda bir âyeti okuyorsunuz, Şayet o âyet, biz Yahudilere indirilmiş olsaydı, biz onun indirildiği günü bayram edinirdik. Ömer; o hangi âyettir? diye sorar.

Yahudi: ***"Bugün size dininizi kemale erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve size din olarak da İslâm'ı seçip beğendim."*** (Maide: 3) âyeti der.

388 Buhârî, İman, Bab: 33, Meğazi, Bab: 77, Beşinci Suresnin Tefsiri, Bab: 2; Müslim, Tefsir, Hadis no: 2, 3 ve 4; Tirmizî, Beşinci Surenin Tefsiri, Bab: 1 ve 2; Nesâî, İman, Bab: 18, Menasik, Bab: 194; Ahmed, Müsned: 1/28 ve 39.

Bunun üzerine Ömer, muhakkak ki ben, o âyetin Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e indirildiği günü ve indirildiği yeri biliyorum. O, Cuma günü Arefe günüydü, der.[389]

1352- Ali b. Ebû Talha'nın İbn Abbas'tan rivayet ettiğine göre o şöyle der: ***"Bugün size dininizi kemale erdirdim."*** âyeti İslâm'dır der. ***"üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve size din olarak da İslâm'ı seçip beğendim."*** Hakkında da şöyle der: Allah Teâlâ, Peygamberine ve mü'minlere, kendileri için imanı kemale erdirdiğini, bundan sonra artık artmasına ihtiyaç duymayacaklarını, onu hiçbir şekilde eksilmeyecek şekilde tamamladığını ve hiçbir zaman kızmayacağı şekilde de onu seçip razı olduğunu haber vermiştir.

Allah'ın ***"Mü'minler ancak o kimselerdir ki, Allah anıldığı zaman kalpleri ürperir."*** (Enfal: 2) âyeti hakkında şöyle der: Münafıklar, farzlar eda edildiğinde kalplerine Allah'ın zikrinden bir şey girmez, Allah'ın âyetlerine inanmazlar, Allah'a tevekkül etmezler, ortada görünmediklerinde namaz kılmazlar ve mallarının zekâtını vermezler. İşte bundan dolayı Allah Subhanehu ve Teâlâ onların mü'min olmadığını haber vermiştir.

Allah, mü'minleri şöyle diyerek vasfetmiştir: ***"Mü'minler ancak o kimselerdir ki, Allah anıldığı zaman kalpleri ürperir."*** (Enfal: 2) Onlar da farzları eda ettiler.

"Onlara O'nun âyetleri okunduğunda bu onların imanlarını arttırır." bunu tasdik ederek şöyle der: ***"ve sadece Rabblerine tevekkül ederler."*** O'ndan başkasını ummazlar, der. ***"Onlar ki namazı dosdoğru kılarlar."*** (Maide: 55) beş vakit namazdır der. ***"Kendilerine rızık olarak verdiklerimizden infak ederler."*** (Bakara: 3) mallarının zekâtını verirler, der. ***"İşte onlar gerçek mü'minlerdir."*** (Enfal: 4) küfürden beri olmuşlardır, der.

Devamla şöyle der: Sonra Allah nifakı ve ehlini vasfederken şöyle der: ***"Şüphesiz Allah ve Peygamberini inkâr edenler ve Allah ile Peygamberini birbirinden ayırmak isteyenler, bunlardan kimine inanırız, kimini inkâr ederiz, derler. Onlar, bu ikisi arasında bir yol tutmayı isterler. İşte onlar gerçek kâfirlerdir."*** (Nisa: 150-151) Böylece Allah, mü'mini gerçek mü'min ve kâfiri de gerçek kâfir kılmıştır.

389 Geçen dipnota bakınız.

Allah'ın şu sözü: **"İmanlarına iman katıp artırmaları için..."** (Fetih: 4) İbn Abbas der ki: Allah Teâlâ, peygamberini Allah'tan başka ilah olmadığı şehadetiyle gönderdi. Onlar bunu tasdik ettiklerinde, onlara haccı emretti, onlar bunu da tasdik ettiklerinde, onlara cihadı emretti ve sonra da onlara dinlerini kemale erdirdi ve **"Bugün size dininizi kemale erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım."** (Maide: 3) dedi.

İbn Abbas der ki: İşte bundan dolayı gök ve yer ehlinin en sağlam ve sadık imanı, Allah'tan başka ilah olmadığına şahitlik etmektir.

1353- Kays b. Müslim'in aktardığına göre Said b. Cubeyr **"Kalbimin tatmin olması için."** (Bakara: 260) âyeti hakkında şöyle demiştir: İmanım artması için.. Malik b. Enes de böyle tefsir etmiştir.

1354- Muhammed b. İsmail'in İsmail b. Ebû Uveys'ten naklettiğine göre Ebû Said el-Hudri (radıyallâhu anh) Peygamber'in şöyle dediğini rivayet eder: "Cennet ahalisi cennete, ateş ahalisi de ateşe girdikten sonra Yüce Allah: Kimin kalbinde bir hardal tanesi ağırlığınca iman varsa ateşten çıkarınız, diye emreder. Bunun üzerine bu kimseler simsiyah kesildikleri hâlde çıkarılıp Hayât nehrine atılırlar ve orada sel uğrağında kalan yabanî reyhan tohumları nasıl süratle yetişirse öylece yetişirler. Görmez misin, bunlar sapsarı olarak ve iki tarafa salınarak sürerler."[390]

1355- Ebû Said el-Hudri'nin rivayet ettiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) der ki: "Cennet ahalisi cennete, ateş ahalisi de ateşe girdiğinde Yüce Allah: Kimin kalbinde bir hardal tanesi ağırlığınca iman varsa, onu ateşten çıkarınız, der. Peygamber devamla der ki: Bunun üzerine bu kimseler kömür gibi simsiyah kesildikleri hâlde çıkarılıp Hayât nehri adındaki bir nehre atılırlar ve orada sel kenarında yetişen otlar –veya buna benzer bir kelime söyledi (ravi Ahmed b. Sinan tereddüt etmiştir)- gibi yetişirler. Görmez misin, bunlar iki tarafa salınarak sapsarıdır."[391]

1356- Enes (radıyallâhu anh)'ın rivayet eder ki: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "La ilahe illallah diyen kimse ateşten çıkacaktır ki kalbinde arpa ağırlığınca hayır vardır. Sonra la ilahe illallah diyen kimse ateşten

390 Buhârî hadisi, birkaç yoldan ve birkaç isnadla rivayet etmiştir. Buhârî, İman, Bab: 15, 36, Ezan, Bab: 129, Tevhid, Bab: 24, Rikak, Bab: 52; Müslim, İman, Hadis no: 299, 302, 304-306; Nesâî, Tatbik, Bab: 81; Dârimî, Mukaddime, Bab: 8, 96; Ahmed, Müsned: 2/276, 293 ve 534, 3/5, 20, 25, 52, 79, 90, 94, 144 ve 145'tir.

391 Geçen dipnota bakınız.

çıkar ki kalbinde buğday ağırlığınca hay vardır. Sonra yine la ilahe illallah diyen ateşten çıkacaktır ki kalbinde zerre ağırlığınca hayır vardır."[392]

1357- Müslim'in senediyle İbrahim b. Alkame'den, o da Abdullah (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: "Kalbinde habbe kadar da olsa kibir bulunan kimse cennete girmez." Abdulaziz'in hadisinde şöyle geçer: "Kalbinde habbe ağırlığınca kibir bulunan kimse cennete giremez ve kalbinde hardal tanesi ağırlığınca iman bulunan kimse de cehenneme girmez."[393]

1358- Alkame b. Kays'ın Abdullah'tan rivayet ettiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: Kalbinde zerre ağırlığınca iman bulunan kimse ateşe girmeyecektir ve kalbinde zerre ağırlığınca kibir bulunan kimse de cennete girmeyecektir." Orda bulunan bir adam şöyle der: Adam, elbisesinin ve ayakkabısının güzel olmasını ister. Bunun üzerine Peygamber de şöyle der: "Şüphesiz Allah güzeldir ve güzeli sever. Fakat kibir, hakkı inkâr edip ondan yüz çevirmeyi ve insanları hakir görmeyi sevmez."[394]

1359- Ebû Seleme'nin Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiği hadiste Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Mü'minlerin iman bakımından en kâmil olanı ahlâkı en güzel olanıdır. Sizin en hayırlınız kadınlarına en hayırlı olanınızdır."[395]

1360- Ebû Salih'in Ebû Hureyre'den naklettiğine göre Rasûlullah şöyle der: "Mü'minlerin iman bakımından en kâmil olanı ahlâkı en güzel olanıdır."[396]

1361- Ebû Kılabe'nin Âişe'den yaptığı nakilde Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "Mü'minlerin iman bakımından en kâmil olanı ehline en yumuşak olanıdır."[397]

392 Hadis, birkaç yolla ve birkaç isnadla rivayet edilmiştir. Buhârî, Tevhid, Bab: 19 ve 36, İman, Bab: 33; Müslim, İman, Hadis no: 316, 325 ve 326; Tirmizî, Cehennem, Bab: 9, İbn Mâce, Zühd, Bab: 37; Ahmed, Müsned; 1/296, 3/116, 248,286,345 ve 384.

393 Hadis, birçok yolla ve birçok isnadla rivayet edilmiştir. Müslim, İman, Hadis no: 147, 148 ve 149; Ebû Davud, Libas, Bab: 26; Tirmizî, Birr, Bab: 61; İbn Mâce, Mukaddime, Bab: 9, Zühd, Bab: 16; Ahmed, Müsned; 1/399, 412, 416, 451, 2/164, 4/151.

394 Müslim, İman, Hadis no: 147.

395 Ebû Davud, Hadis no: 4682; Tirmizî, Hadis no: 1162; Ahmed, Müsned: 2/250.

396 Bir önceki dipnota bakınız.

397 Hadisin tahrici daha önce geçmişti.

1362- Enes (radıyallâhu anh)'ın rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "Mü'minlerin iman bakımından en kâmil olanı ahlâkı en güzel olanıdır."

1363- Ebû Umame'nin rivayetiyle Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: "Her kim Allah için sever, Allah için buğzeder, Allah için vermezse şüphesiz ki imanını kemale erdirmiştir."[398]

1364- Ebû Selam'ın Ebû Malik el-Eş'ari'den rivayetinde Rasûlullah şöyle buyurmuştur: "Temizlik imanın yarısıdır."[399]

1365- Ubeyd b.Umeyr'in rivayetinde Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e iman bakımından mü'minlerin en faziletlisi kimdir diye soruldu. O da şöyle buyurur: "Ahlâkı en güzel olanıdır."

1366- Ebû Umâme b. Sehl'in tahdîs ettiğine göre o da Ebû Saîd Hudrî'yi şöyle derken işitmiştir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Uyuduğum esnada gördüm ki insanlar bana arz olunuyorlardı. Üstlerinde gömlekler vardı, bu gömleklerin bazısı memelere ulaşıyor, bazısı daha kısa idi. Ömer b. Hattâb da bana arz olundu. Üstünde eteklerini yerde sürüdüğü bir gömlek vardı." Ya Rasûlallah! Bunu ne ile te'vîl ettin, diye sordular. O da "Dîn ile" dedi."[400]

1367- Abdullah bin Amr (radıyallâhu anh)'ın rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) der ki: "Ben, aklı ve dini nakıs olanlardan hiçbirinin akıllı bir kimseye sizin kadar galebe çaldığını görmedim!" demişti. Orda bulunan bir kadın: Ey Allah'ın Rasûlü! Akıl ve din noksanlığı nedir, diye sordu. Rasûlullah da, "Aklınızın noksanlığı, şahitlikte, iki kadının şehadetinin bir erkek şehadetine denk olmasıdır. İşte bu akıl noksanlığıdır. Bir kadın, birkaç gün namaz kılmaz ve ramazanda oruç yer. İşte bu da din noksanlığıdır, cevabını verdi."[401]

---

398 Ebû Davud, Hadis no: 4681; Tirmizî, Kıyamet, Bab: 60; Ahmed, Müsned: 3/438 ve 440.

399 Tahrici daha önce geçmişti.

400 Buhârî, İman, Bab: 15, Ta'bir, Bab: 17-18, Fedailus Sahabe, Bab: 6; Müslim, Fedailus Sahabe, Hadis no: 15; Tirmizî, Rüya, Bab: 9; Nesâî, İman, Bab: 18; Dârimî, Rüya, Bab: 13; Ahmed, Müsned: 3/86 ve 5/374.

401 Müslim, İman, Hadis no: 132; Ebû Davud, Sünne, Bab: 15; Tirmizî, İman, Bab: 6; İbn Mâce, Fiten, Bab: 19; Ahmed, Müsned: 2/67, 373 ve 374.

1368- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh) rivayet eder, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "İman, altmış ya da yetmiş küsur şubedir. En üstünü La ilahe illallah sözüdür. En aşağısı ise, eziyet veren şeyleri yoldan uzaklaştırmaktır. Hayâ, imandan bir şubedir."[402]

1369- Ebû Nuaym'in Rasûlullah'tan rivayet ettiği hadiste şöyle geçer: "İman, altmış ya da yetmiş küsurdur. En büyüğü; La ilahe illallah'tır."

Ebû Ahmed el-Firyabi tarikinde şöyle geçer: "En üstünü La ilahe illallah, en alt derecesi ise yoldan ezayı defetmektir. Hayâ da imandan bir şubedir." Hadisi, Hammad b. Seleme sayıda şüphe olmaksızın rivayet etmiştir.

1370- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'ın rivayet ettiği hadiste Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: "İman, altmış ya da yetmiş küsur şubedir. En üstünü La ilahe illallah sözüdür. En aşağısı ise, eziyet veren şeyleri yoldan uzaklaştırmaktır. Hayâ, imandan bir şubedir." Muhammed b. Aclan hadisi "altmış ya da yetmiş" diye rivayet etmiştir. Ondan da İbnu'l Mübarek, Halid b. Haris ve Ebû Halid el-Ahmer, ondan da Leys b. Sa'd "küsur" sözcüğünde şüphe ederek rivayet etmiş ve "efdal (en üstün)" sözcüğü yerine "e'la (en yüce)" sözcüğünü zikretmişlerdir.

1371- Ebû Hureyre'nin Rasûlullah'tan rivayet ettiği hadiste şöyle geçer: "İman, altmış bölüm ya da yetmiş ya da –iki sayıdan biriyle beraber- küsurdur. En yücesi La ilahe illallah sözüdür. En aşağısı ise, eziyet veren şeyleri yoldan uzaklaştırmaktır. Hayâ da imandan bir şubedir."

1372- Aynı şekilde Abdurrahman b. Abdullah b. Dinar babasından yukarda geçen lafızla rivayet etmiştir.

1373- Ebû Salih'in Ebû Hureyre'den yaptığı rivayette Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "İman, yetmiş küsur şubedir ve hayâ imandan bir şubedir." Müslim Ubeydullah'tan ve Buhârî Musnedî'den rivayet etmiştir.

1374- Yine farklı bir senetle Ebû Salih'in Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) der ki: "İman, altmış dört bölümdür. En alt derecesi yoldan eziyet veren şeyleri bertaraf etmektir."[403]

402 Hadisin tahrici az önce geçti.
403 Tirmizî hadisi bu lafızla rivayet eder. Hadis no: 2614; Ahmed, Müsned: 2/379.

1375- Muğire b. Abdurrahman b. Ubeyd'in der ki, dedem Ubeyd -ki o Peygamberin Ashâbındandı- Rasûlullah şöyle buyurmaktadır: "İman, üç yüzdür. Otuz üç şeriat vardır. Her kim onlardan bir şeriatı tastamam uygulayarak Allah'la karşılaşırsa cennete girer."[404]

1376- Yezid b. El-Had ve Amir b. Sa'd'ın Abbas b. Abdulmuttalib'ten rivayetinde, o der ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken işittim: "Rab olarak Allah'a, din olarak İslâm'a ve peygamber olarak da Muhammed'e razı olan kimse, imanın tadını tatmıştır."[405] Abdulaziz rivayet ettiği hadisinde "Rasûl olarak Muhammed'e" demiştir. Bunu Müslim, Abdulaziz'den ve Ebû Davud da Kuteybe'den nakleder.

Rivayet Edilen Haberlerde İman'ın Sayılan Hasletlerinin Zikredilmesi:

İmanın ilk ve en yücesi: Allah'tan başka ilah olmadığına şehadet etmektir, En alt derecesi ise; ezayı yoldan uzaklaştırmaktır ve Hayâ da İman'dan bir şubedir

Başlıkta geçen hadiste üç haslet vardır:

1377- Ebû Salih'in Ebû Hureyre'den yaptığı nakilde, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyurmuştur ki: "İman altmış küsur şube ya da yetmiş küsur şubedir. En üstünü, La ilahe illallah sözüdür. En alt derecesi, ezayı yoldan bertaraf etmektir. Hayâ ise, imandan bir şubedir."[406]

Dördüncü haslet; Namaz, beşinci haslet; Zekât, altıncı haslet; Ganimetin beşte birini eda etmek, yedinci haslet; Oruç ve sekizinci haslet de; Hac'dır.

1378- Ebû Hamza İbn Abbas'tan rivayet eder, o der ki: Abdulkays heyeti Rasûlullah'ın huzuruna gelir ve derler ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Şu mahalle sakinleri olan bizler, Rabia'nın bir koluyuz. Seninle aramıza Mudar kâfirleri girmiştir. Bundan dolayı da sana ancak haram aylarda gelebiliyoruz. Şimdi sen bize bir şey emret ki onunla hem kendimiz amel edelim ve hem de bizden sonrakileri ona davet edelim. Bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle dedi: Size dört şeyi emrediyorum ve dört şeyi de size yasaklıyorum. Size Allah'a imanı emrediyorum. Sonra da bunu şöyle tefsir etti:

404 Taberânî, Mucemu'l Evsat, Hadis no: 7310.
405 Müslim, İman, Hadis no: 56; Ahmed, Müsned: 1/208.
406 Hadisin kaynağı daha önce geçti.

"Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in de O'nun Rasûlü olduğuna şahitlik etmektir. Namazı dosdoğru kılmak, zekâtı vermek ve ganimet olarak aldığınızın beşte birini ödemenizdir."[407]

Allah'a, Meleklerine, Kitaplarına, Rasûllerine, Ölümden sonra dirilmeye, Cennete, Cehenneme ve Hayrıyla şerriyle Kadere İman; İşte bu Sekiz haslettir, ancak Allah'a iman daha önce geçti, Kalan yedidir. Böylece geçenle beraber on beş haslet olur

1379- Yahya b. Ya'mur'un rivayetine göre Abdullah b. Ömer şöyle der: Adamın biri Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e gelir ve ey Allah'ın Rasûlü! İman nedir, diye sorar. Peygamber de, "Allah'a, meleklerine, kitaplarına, rasûllerine, ölümden sonra dirilmeye, cennete, cehenneme ve hayrıyla şerriyle kadere inanmandır" der. Adam, eğer bunu yaparsam iman etmiş olur muyum, diye sorar. O da, "Evet" der.[408]

İman'ın On Altıncı hasleti; Cihad

1380- İbrahim b. Sa'd ve Said b. Museyyib Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan şöyle rivayet eder: Bir adam, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e hangi amel en faziletlidir, diye sorar. O, "Allah'a iman" der. Adam, sonra hangisi, der. Peygamber, "Allah yolunda cihad'dır" der. Adam yine, hangisi der. O, "Makbul olunmuş hac'dır" der.[409]

On yedinci Haslet

1381- Katade tahdis eder: Enes (radıyallâhu anh) rivayet eder; Rasûlullah şöyle der: "Sizden biriniz beni, oğlundan, babasından ve bütün insanlardan daha çok sevmedikçe iman etmiş olamaz."[410]

---

407 Buhârî, Mevakit, Bab: 2, Humus, Bab: 2, Menakıb, Bab: 5, Edeb, Bab: 98; Müslim, İman, Hadis no: 23; Ebû Davud, Eşribe, Bab: 7; Tirmizî, Siyer, Bab: 38, İman, Bab: 5 ve Nesâî, İman, Bab: 25.

408 Hadis, birkaç tarik ve birkaç isnadla rivayet edilmiştir. Müslim, İman, Hadis no: 1 ve 7; Ebû Davud, Sunne, Bab: 16; Tirmizî, Kader, Bab: 10, İman, bab: 4; Nesâî, İman, bab. 5 ve 6; İbn Mâce, Mukaddime, bab: 9 ve 10; Ahmed, Müsned: 1/27, 28, 52 ,97, 133, 319, 2/107, 181, 212, 4/129, 164, 5/185 ve 317.

409 Buhârî, İman, bab: 18, Cihad, bab: 1; Müslim, İman, hadis no: 137, 138 ve 139.

410 Buhârî, İman, bab: 8, Eyman, bab: 3; Müslim, İman, hadis no: 69 ve 70; Nesâî, İman, bab: 19; İbn Mâce, Mukaddime, bab: 9; Ahmed, Müsned: 3/177, 207, 275, 278, 4/336.

On sekiz, On dokuz ve Yirminci haslet

1382- Ebû Kılabe'nin rivayet ettiğine göre, Enes (radıyallâhu anh) Rasûlullah'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Üç haslet vardır ki, bunlar kimde bulunursa o kişi, imanın tadını tadar: Allah ve Rasûlü'nü, bu ikisinden başka her şeyden daha çok sevmek. Sevdiğini Allah için sevmek. Küfre dönmekten ateşe atılmaktan hoşlanmadığı gibi hoşlanmayacak."[411]

Yirmi birinci Haslet

1383- Abdullah b. Cebr'in rivayetinde Enes b. Malik Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediğini aktarır: "İmanın alameti ensarı sevmek ve nifakın alameti de ensara buğzetmektir."[412]

Yirmi ikinci Haslet

1384- Yine Katade'nin Enes'ten yaptığı nakilde Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "Sizden biriniz, kendisi için sevdiğini kardeşi için de sevmedikçe iman etmiş olamaz."[413]

Yirmi üç, Yirmi dört ve Yirmi beşinci Haslet

1385- Ebû Salih, Enes'ten Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şu hadisini rivayet eder: "Her kim, Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa komşusuna eziyet vermesin. Her kim Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa misafirine ikramda bulunsun. Her kim de Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa ya hayr söylesin ya da sussun."[414]

Yirmi altıncı Haslet

1386- Zührî babası Salim'den rivayet ettiği hadiste şunu aktarır: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir adamı kardeşine hayâ hususunda nasihatte bulunduğunu duyar ve bunun üzerine şöyle der: "Hayâ imandandır."[415]

411 Nesâî, İman, bab: 2, 3 ve 4; İbn Mâce, Fiten, bab: 23; Ahmed, Müsned: 4/11.

412 Buhârî, İman, bab: 10, Menakıbu'l Ensar, bab: 4; Müslim, İman, hadis no: 127 ve 128; Nesâî, İman, bab: 19; Ahmed, Müsned: 3/70, 130, 133 ve 249.

413 Buhârî, İman, bab: 7; Müslim, İman, hadis no: 71 ve 72; Tirmizî, Kıyamet, bab: 59; Nesâî, İman, bab: 19 ve 33; İbn Mâce, Mukaddime, bab: 9; Dârimî, İsti'zan, bab: 5, Rikak, bab: 29; Ahmed, Müsned: 3/176,206 ve 251.

414 Hadis, birkaç tarikle ve birçok isnadla rivayet edilmiştir. Buhârî, Rikak, bab: 23, Edeb, bab: 31 ve 85; Müslim, İman, hadis no: 75; Ebû Davud, Tatavvu', bab: 25, İbn Mâce, Edeb, bab: 4; Ahmed, Müsned: 2/267, 433, 3/94, 5/75 ve 6/69.

415 Buhârî, İman, bab: 3, 16, Edeb, bab: 77; Müslim, İman, hadis no: 57, 58 ve 59; Ebû

1387- Ebû Bekir (radıyallâhu anh)'ın rivayet ettiği hadiste Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: "Hayâ imandandır, iman ise cennettedir. Hayasızlık, ise kötü cefadandır. Cefa ise cehennemdedir."[416] Bu bapta Ebû Hureyre'den de aynısı bu lafızla rivayet edilmektedir.

Yirmi yedinci Haslet

1388- Ebû Salih'in Ebû Hureyre'den rivayet ettiği hadiste Allah Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Nefsimi elinde bulunduran Allah'a yemin olsun ki, iman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız. Dikkat edin! Size, yaptığınızda birbirinizi sevmenize vesile olacak şeyi göstereyim mi? Aranızda selamı yayın."[417]

Yirmi Sekiz, Yirmi Dokuz ve Otuzuncu Haslet

1389- Ebû Seleme'nin aktardığına göre Ebû Hureyre (radıyallâhu anh) Rasûlullah'ın şu hadisini rivayet eder: "Her kim, inanarak ve mükâfatını Allah'tan bekleyerek Ramazan orucunu tutarsa geçmiş günahları bağışlanır."[418]

1390- Humeyd b. Abdurrahman nakleder, Ebû Hureyre (radıyallâhu anh) Peygamber'den rivayet eder: "Her kim inanarak ve mükâfatını Allah'tan bekleyerek Ramazanı ihya ederse geçmiş günahları bağışlanır."[419]

Otuz Birinci Haslet

1391- Muhammed b. Sirin'in nakliyle Ebû Hureyre (radıyallâhu anh) Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den şöyle der: "Bir kimse inanarak ve hesabını umarak bir Müslümanın cenazesine katılır ve kabrine konuncaya kadar orada bulunursa, onun için her biri uhud dağı büyüklüğünde iki kırat mükâfat vardır. Her kim de cenaze namazını kılar ve ayrılırsa, ona da bir kırat mükâfat vardır."[420]

Davud, Sunne, bab: 14, Tirmizî, el-Birr, bab: 56 ve 80, İman, bab: 7; Nesâî, İman, bab: 16 ve 17; İbn Mâce, Mukaddime, bab: 9, Zuhd, bab: 17; Malik, Husnu'l Hulk, hadis no: 10; Ahmed, Müsned: 2/56, 147, 392, 414, 442, 501, 533 ve 5/269.

416 İbn Mâce, hadis no: 4184; Tirmizî, hadis no: 2009; Ahmed, Müsned: 2/501.

417 Müslim, İman, hadis no: 93; Ebû Davud, Edeb, bab: 131; Tirmizî, İsti'zan, bab: 1; İbn Mâce, Mukaddime, bab: 6; Ahmed, Müsned: 2/391, 442, 477, 495 ve 512.

418 Buhârî, Leyletu'l Kadr, bab: 1 ve hadis no: 2014.

419 Geçen dipnota bakınız.

420 Buhârî, İman, bab: 35 ve Nesâî, Cenaiz, bab: 79.

Otuz İkinci Haslet

1392- Ebû Zur'a b. Amr b. Cerîr'in nakline göre Ebû Hureyre (radıyallâhu anh) Peygamber'in şöyle dediğini rivayet eder: "Allah, kendi yolunda cihada çıkan kimseye: Onu evinden çıkaran şey yalnız kendisine iman ve elçilerini tasdik ise, cennete girdireceğine ya da nail olacağı mükâfat veya ganimeti elde etmiş olduğu halde meskenine döndüreceğine garanti vermiştir."[421]

Otuz Üçüncü Haslet

1393- Ebû Salih Ebû Hureyre'nin şöyle dediğini nakleder: "Adamın biri Rasûlullah'a geldi ve ey Allah'ın Rasûlü! Yeryüzündekiler kendisinin olsa da birimiz konuşmak istemediği bir şeyi nefsine fısıldamasını sordu. Peygamber de "İşte bu halis imandır" dedi."[422] Müslim rivayet eder.

1394- Alkame, Abdullah'tan rivayet eder, o şöyle demiştir: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e vesveseden şikâyet edildi? O da, "Bu sarih imandır" dedi.[423]

1395- Semmak b. Zumeyl der ki, Abdullah b. Abbas'a geldim ve dedim ki, ey İbn Abbas! Bazen nefsimde öyle şeylerle karşılaşıyorum ki göğün üstüne çıkarılmam, yırtıcı kuşu beni kapması ya da rüzgârın beni uzak bir yere götürmesi, bana onu konuşmamdan daha sevimlidir. Bunun üzerine şöyle dedi: Allah'ın Peygamberi (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle dedi: İşte bu halis imandır. Eğer bu durumdan kurtulması gereken biri varsa o da Allah'ın Rasûlü olacaktır, ancak o da bu duruma düşmüştür. Bu hususta Allah Teâlâ şu âyetini indirmiştir: **"Eğer sen, sana indirdiğimiz hakkında şüphedeysen, o zaman senden önce kitabı okuyanlara sor."** (Yunus: 94)

Otuz Dördüncü Haslet

1396- Abdullah b. Ka'b b. Malik'in aktardığına göre Ebû Umame (radıyallâhu anh) şöyle der: Ashâb, Allah Rasûlü'nün yanında dünyayı zikretti. Bunun üzerine o da şöyle dedi: "Duymaz mısınız ki, kılık kıyafet perişanlığı imandandır, kılık kıyafet perişanlığı imandandır."[424]

421 Buhârî, İman, bab: 26; Nesâî, Cihad, bab: 14, İman, bab: 24; Ahmed, Müsned: 2/231, 384 ve 494.
422 Müslim, İman, hadis no: 211, Ahmed, Müsned: 2/456.
423 Müslim, İman, hadis no: 209, Ebû Davud, Edeb, bab: 109; Ahmed, Müsned: 2/396 ve 441.
424 Ebû Davud, Teraccul, bab: 2, İbn Mâce, Zühd, bab: 4.

Otuz Beşinci Haslet

1397- Ebû Selam, Ebû Umame'den rivayet eder, o der ki: Rasûlullah'a iman hakkında soruldu, cevaben şöyle dedi: "Yaptığı iyiliğe sevinen ve işlediği kötülüğe üzülen kimse mü'mindir."[425]

Otuz Altıncı Haslet

1398- Enes (radıyallâhu anh) rivayet eder, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "Hiç şüphesiz insanların iman bakımından en kâmil olanı ahlâkı en güzel olanıdır. Hiç şüphesiz güzel ahlâk, oruç ve namazın derecesine ulaşır."[426]

1399- Safvan, Ebû'l Yemani el-Hevzeni'den aktarır: Tucib Kinde'den bir adam geldi ve ey Allah'ın Peygamberi! İman nedir diye sordu? Peygamber, "İman güzel ahlâktır" dedi.

Otuz Yedinci Haslet

1400- Katade, Enes (radıyallâhu anh)'dan rivayet eder, o der ki: Allah'ın Peygamberi bize hitap etmezdi ki ancak onda şöyle derdi: "Emaneti olmayanın imanı da yoktur. Ahdine vefası olmayanın dini de yoktur."[427]

Otuz Sekizinci Haslet

1401- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre şöyle der: Rasûlullah, "İmanı en ilginç olan şey nedir" diye sordu. Sahabe cevaben şöyle der: Melekler. Peygamber, onlar gökte sizin görmediğiniz şeyleri görüyorken nasıl olur da iman etmezler. Sahabe, peygamberler, dedi. Peygamber, onlara da vahiy geliyor, dedi. Bunun üzerine onlar, o zaman biziz, dediler. O da, Allah'ın âyetleri size okunur ve O'nun Rasûlü aranızdayken nasıl olur da iman etmezsiniz? Fakat benden sonra bulunacak ya da gelecek bir kavim ki, beni görmedikleri halde bana iman ederler. İşte imanı en ilginç olanlar bunlardır. Onlar benim kardeşlerimdir, siz ise Ashâbımsınız, dedi.

1402- Amr b. Şuayb babasından, o da kendi babasından şunu nakleder: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) dedi ki: "Mahlûkattan imanı en ilginç

---

425 Tirmizî, Fiten, bab: 7; Ahmed, Müsned: 1/18,26, 3/446.
426 Hadis, birçok tarik ve isnadla rivayet edilmiştir. Ebû Davud, Sunne, bab: 14, Ahmed Müsned, 2/250, 472, 527, 5/89, 99, 6/47, 99.
427 Ahmed, Müsned: 3/135, 154, 210 ve 251.

olan nedir? –İbn Ebi Hatim'in hadisinde "imanı size en ilginç olanı şeklinde geçer-". Ashâb, melekler dediler. Peygamber, onlar Rabblerinin katında olmalarına rağmen niye iman etmesinler! Ashâb, peygamberler, dediler. Peygamber, üzerlerine vahiy indiği halde niye iman etmesinler, dedi. Ashâb, o zaman biziz dediler. Peygamber de, ben aranızda olduğum halde niye iman etmeyesiniz, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "Bana imanı en ilginç olanı, sizden sonra bir kavim olacak –İbn Ebi Hatim rivayetinde bulunacak- ki içinde Allah'ın kitabının olduğu Mushafları bulup içindekilere iman edeceklerdir."[428]

Otuz Dokuzuncu Haslet

1403- Abdullah babası Ubeyd b. Umeyr'den rivayet eder, o şöyle der: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e İslâm nedir diye soruldu. O, "Yemek yedirmendir" dedi. Peki, iman nedir ey Allah'ın Rasûlü! denildi. "Hoşgörülü ve sabırlı olmaktır" dedi.[429]

Kırkıncı Haslet

1404- Said el-Makberi'nin Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah şöyle demiştir: "Allah'a yemin olsun ki iman etmiş olmaz, Allah'a yemin olsun ki iman etmiş olmaz!" Sahabeler, o da kimdir, dediler. Peygamber, komşusu musibetlerinden emniyette olmayan bir komşudur."[430]

Kırk Birinci Haslet

1405- Ebû Umame rivayet eder, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: "Hayâ ve gereğinden az konuşmak imanın iki bölümüdür. Müstehcen konuşmak ve lüzumundan fazla konuşmak münafıklıktan iki bölümdür."[431]

Kırk İkinci Haslet

1406- Ebû Said el-Hudri'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: "Eğer bir adamın mescitlere bağlı kal-

428 İbn Kesir, Tefsir, 1/388.

429 İbn Ebi Hatim, İlelu'l Hadis: 2/149.

430 Hadis, birçok tarik ve isnadla rivayet edilmiştir. Buhârî, Edeb, bab: 29; Müslim, İman, hadis no: 73; Tirmizî, Kıyamet, bab: 60; Ahmed, Müsned: 1/387, 2/288, 336, 373, 3/154, 4/31 ve 6/385.

431 Tirmizî, hadis no: 2027; Ahmed, Müsned: 5/269.

dığını görürseniz onun imanına şahitlik edin. Allah Azze ve Celle der ki; ***"Allah'ın mescidlerini ancak Allah'a ve ahiret gününe iman edenler imar eder."*** (Tevbe: 18)"[432]

Kırk Üçüncü Haslet

1407- Nu'man b. Beşir (radıyallâhu anh)'ın yaptığı rivayette Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyuruyor ki: "Mü'minler; birbirlerini sevmekte, birbirlerine merhamette, birbirlerine şefkat göstermekte tek vücut gibidir. O vücudun bir organı rahatsız olursa, diğer organlar da acı çekip uykusuz kalır."[433]

1408- Nu'man b. Beşir'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah şöyle demiştir: "Mü'minler bir tek adam gibidirler. Şayet başı ağrısa vücudunun her tarafı acıdan uykusuzluk ve aşırı ateşle etkilenir."[434] Müslim rivayet etmiştir.

Kırk Dördüncü Haslet

1409- Ebû Musa (radıyallâhu anh) Peygamber'den şöyle dediğini rivayet eder: "Mü'min, diğer bir mü'min için birbirini sımsıkı tutan binalar gibidir."[435]

Kırk Beşinci Haslet

1410- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'ın rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "Mü'min, ülfet edilen karakterde olur. Başkasıyla ülfet etmeyen ve kendisiyle ülfet kurulamayan kişide hayır yoktur."[436]

Kırk Altıncı Haslet

1411- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh) rivayet eder, Peygamber der ki: "Her sözünde istisnada bulunması kulun imanının tamamlanmasındandır."[437]

---

432 Tirmizî, hadis no: 2093 ve 2617; İbn Mâce, hadis no: 802; Ahmed, Müsned: 3/76.

433 Benzerini, Buhârî, Edeb, bab: 27; Müslim, el-Birr, hadis no: 66; Ahmed, Müsned: 4/270'de rivayet eder.

434 Buhârî, Edeb, bab: 27; Müslim, el-Birr, hadis no: 66 ve 67; Ahmed, Müsned: 4/270 ve 276.

435 Buhârî, Salat, bab: 88, Edeb, bab: 36, Mezalim, bab: 5; Müslim, el-Birr, hadis no: 65; Tirmizî, el-Birr, bab: 18; Nesâî, Zekât, bab: 6, Ahmed, Müsned: 4/104, 405 ve 409.

436 Ahmed, Müsned: 2/400.

437 Heysemi, Mecmau'z Zevaid: 4/182.

Kırk Yedinci Haslet

1412- Murre'nin Abdullah'tan yaptığı rivayette Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: "Sabır imanın yarısı, yakîn ise imanının hepsidir."[438]

Kırk Sekizinci Haslet

1413- Şam ehlinden bir adam babasından Peygamber'in şöyle dediğini rivayet eder: "Müslüman ol selamette olasın." Adam diyor ki, dedim ki ey Allah'ın Rasûlü! İslâm nedir? Peygamber; "Allah Azze ve Celle'ye teslim olman ve Müslümanların da dilinden ve elinden selamette olmasıdır. Adam, peki İslâm'ın hangisi en faziletlidir? dedi. Peygamber, imandır dedi. Adam, iman nedir? dedi. Peygamber, "Allah'a, meleklerine, kitaplarına, Rasullerine ve ölümden sonra dirilmeye inanmandır, dedi. Adam, peki hangi amel daha faziletlidir? dedi. Peygamber, hicrettir, dedi. Adam, hicret nedir? dedi. Peygamber, kötülüğü terk etmendir, dedi. (Ravi diyor ki) ben dedim ki, peki en faziletli hicret hangisidir? Peygamber, cihaddır dedi. Ben, cihad nedir? dedim. Peygamber, karşılaştığın zaman ihanet etmeksizin ve korkmaksızın kâfirlerle cihad etmendir. Devamla dedi ki, sonra iki amel vardır ki o ikisi amellerin en faziletlisi ve en kâmilidir –bunu üç defa tekrarladı- kabul edilmiş hac ve umredir."[439]

Kırk Dokuzuncu Haslet

1414- Enes (radıyallâhu anh) Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediğini rivayet eder: "Mü'min, bazen yatan bazen de kalkan buğday başağı gibidir."[440]

Ellinci Haslet

1415- Ali (radıyallâhu anh) şöyle der: "Taneyi yaran ve insanı yaratan Allah'a yemin ederim ki, beni, mü'minden başkasının sevmemesi ve münafıktan başkasının buğzetmemesiyle ilgili Peygamber'in bana ahdi vardır."[441]

438 Hâkim, Müstedrek: 2/484; Taberânî, Mucemu'l Kebir: 9/104.
439 Benzerini Ahmed, Müsned: 4/114.
440 Ahmed, Müsned: 3/394; Heysemi, Mecmeu'z Zevaid: 2/293.
441 Müslim, İman, hadis no: 131.

Elli Birinci Haslet

1416- Ubade b. Samit (radıyallâhu anh)'ın rivayet ettiği hadiste Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "Kişinin en faziletli imanı, her nerede olursa Allah'ın kendisiyle olduğunu bilmesidir."[442]

Elli İkinci Haslet

1417- Abbas b. Abdulmuttalib şöyle der: Dedim ki; ey Allah'ın Rasûlü! Biz yaşadığımız bazı olaylarda senin Ashâbından bazısının yüzlerinde kini gördük. Bunun üzerine Rasûlullah şöyle der: "Bunu yaptılar mı?" Abbas, evet, dedi. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) de der ki; "Onlar iman etmiş değillerdir. Ya da onlarda iman sevgisi yoktur ki sizi Allah ve Rasûlü için sevsinler. Suleym şefaatimi umarken Abdulmuttalib oğulları ummaz mı?"

Elli üçüncü Haslet

İyiliği emretmek kötülüğü yasaklamaktır.

Elli Dördüncü Haslet

Yanlarına girdiğinde ehline selam vermendir.

Elli Beşinci Haslet

İnsanlara selam vermendir.

1418- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'ın rivayet ettiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: İslâm'ın dikili taşları ve yolun kandili gibi kandilleri vardır. Bunlardan bazısı şöyledir: Allah'a iman etmen ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmaman, namazı dosdoğru kılman, zekâtı vermen, Ramazan orucunu tutman, hacca gitmen, iyiliği emredip kötülükten men etmen, huzurlarına girdiğinde ehline, yanlarından geçtiğinde topluluğa selam vermendir. Her kim bundan herhangi bir şeyi terk ederse, İslâm'ın oklarından birini terk etmiştir. Her kim de bunların hepsini atmışsa hiç şüphesiz İslâm'a sırtını dönmüştür."[443]

---

442 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 6/126.

443 Elbani, Silsiletu's Sahiha, hadis no: 333.

Elli Altıncı Haslet

1419- Katade, Enes b. Malik (radıyallâhu anh)'ı Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in hadisini naklederken duydum der: "Sizden biriniz, kendisi için istediğini insanlar için istemedikçe ve bir kimseyi sadece Allah için sevmedikçe iman etmiş olmaz."[444]

Elli Yedi, Elli Sekiz ve Elli Dokuzuncu Haslet

1420- Talk b. Habib Enes b. Malik (radıyallâhu anh)'dan şöyle dediğini rivayet eder: "Üç şey vardır ki her kimde bu üçü bulunursa, o imanın tadını ve tatlığını tatmış bir kuldur." Talk, ben dedim ki, sen bunu Rasûlullah'tan mı işittin? Şöyle dedi: Allah ve Rasûlü o kimseye bu ikisi dışındakilerden daha sevimli, Allah için sevecek ve Allah için buğzedecek ve büyük bir ateşin tutuşup da içine düşmesi Allah'a bir şeyi şirk koşmasından daha sevimli olacak."

1421- Mücahid, İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'nın şöyle dediğini rivayet eder: Allah için seviyorum, Allah için buğzediyorum, Allah için dost ediniyorum, Allah için düşmanlık ediyorum. Çünkü Allah'ın dostluğunu ancak bu şekilde elde edersin ve böyle olmadığın müddetçe imanın tadına varamazsın. Sonra Allah Teâlâ'nın şu âyetini okudu: ***"Muttakiler hariç, o gün dostların kimi kimisine düşmandır."*** (Zuhruf: 67) ve şu âyeti; ***"Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kimseyi, Allah'a ve Rasûlüne meydan okuyan kimseye sevgi beslediğini göremezsin."*** (Mucadele: 22)

Daha önce de Peygamber'in "temizlik imanın yarısıdır" sözü geçmişti. Bu **Altmışıncı Haslet**tir.

Altmış Birinci Haslet

1422- Ebû Hazim, Enes b. Malik'in şöyle dediğini işitmiştir: O da Rasûlullah'ı şöyle derken duymuştur: "Bir kulun imanı, öfkesini gerçekleştirmeyip ahlâkı güzelleşinceye kadar kemale ermez."[445]

---

444 Buhârî, İman, bab: 9, Edeb, bab: 42; Müslim, İman, hadis no: 66; Tirmizî, İman, bab: 10; Ahmed, Müsned: 3/103, 140, 141, 150, 156, 230, 241, 248, 272, 275, 278 ve 288.

445 İbn Adiyy, Kâmil fi'd Duafa: 6/377.

Altmış İkinci Haslet

1423- İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ) der ki, Allah Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "İnsanların arasına karışıp da onların eziyetlerine sabreden mü'min, onların arasına karışmayıp ve eziyetlerine sabredemeyen mü'minden daha üstündür."[446]

Altmış Üçüncü Haslet

1424- İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ) şöyle der: "Bir kul veya adam, bütün insanları dinleri hususunda saf görmedikçe imanın hakikatine isabet etmez."

Altmış Dördüncü Haslet

1425- Abdullah'tan şöyle dediği rivayet edilir: Tanımasan da, yakının olmasa da ve sana bir şey vermese de kardeşini sadece Allah için sevmen imandandır.

Altmış Beşinci Haslet

1426- Abdullah şöyle der: Hiç şüphesiz Allah, kulların rızıklarını aralarından taksim ettiği gibi ahlâklarını da taksim etmiştir. Şüphesiz Allah, sevdiğine de sevmediğine de dünyayı verir. Fakat imanı sadece sevdiğine verir. Her kim, bu gecenin zahmetine katlanmaktan, bu malı infak etmekten ve bu düşmanla kıtalden aciz kalırsa, Subhanallah ve Elhamdulillah zikrini çokça yapsın. Çünkü bu ikisi Allah'a, bir dağ altın ve gümüşten daha sevimlidir.

Altmış Altı, Altmış Yedi, Altmış Sekiz ve Altmış Dokuzuncu Haslet

Daha önce Kader bölümünde geçen Ebû Derda hadisinde şöyle dediği geçmişti: "İmanın zirvesi şu dört şeydir: Hükme karşı sabretmek, kadere rıza göstermek, ihlas, tevekkül ve Rabbe teslim olmaktır."

Yetmiş ve Yetmiş Birinci Haslet

Ammar'dan şöyle rivayet edilmişti: "Üç haslet vardır ki bunları kemale erdiren imanı kemale erdirmiştir. Bunlar; nefse karşı insaflı olmak, cimriliğe karşı infak etmek ve bütün insanlara selam vermektir." Hadisi Ma'mer rivayet etmiştir. Hadis gariptir.

446 Tirmizî, hadis no: 2507; İbn Mâce, hadis no: 4032 ve Ahmed, Müsned: 2/43.

1427- Ammar b. Yasir, der ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Üç haslet vardır ki bu üçü kimde olursa imanın tadını bulur: Cimriliğe karşı infak etmek, bütün insanlara selam vermek ve nefsine karşı insanlara insaflı olmaktır."[447]

Yetmiş İkinci Haslet

1428- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh) der ki, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken duydum: "Her kim Allah'a inanarak ve vaadini tasdik ederek Allah yolunda bir atı ayırırsa, atın doyumluğu, tersi ve sidiği kıyamet gününde terazisinde salih amel olur."[448]

SAHABENİN SÖZLERİ

Ömer bin Hattab (radıyallâhu anh)'ın Sözü

1429- Ebû Zerr der ki: Ömer b. Hattab arkadaşlarına şöyle derdi: Haydi gelin de imanımızı artıralım. Böylece Allah Azze ve Celle'yi zikrederlerdi.

Ali b. Ebi Talib (radıyallâhu anh)'ın Sözü

1430- Ubeyd Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder: İman kalpte beyaz nokta olarak başlar, iman arttıkça beyaz nokta da artar.

Bu söz Avf, Abdullah b. Amr b. Hind el-Cemeli tarikiyle de Ali'den rivayet edilir. Esmâî der ki, rivayetteki lumza, nükte vb. yani benek manasındadır.

1431- Hucr b. Adiyy el-Kindi'den rivayet edilir: O, bir kardeşinin oğlunun heladan çıktığını görür ve şöyle der: O lombozdaki sayfayı bana uzat. Sayfayı okur ve der ki: Ali b. Ebi Talib bize bildirdiğine göre, "temizlik imanın yarısıdır."

Abdullah b. Mes'ud (radıyallâhu anh)'ın Sözü

1432- Hilal b. Abdullah b. Ukeym der ki, İbn Mes'ud'u duasında şöyle derken duydum: Ey Allah'ım! İmanımızı, yakînimizi ve fıkhımızı artır.

1433- Ebû Vail der ki: İbn Mes'ud'u şöyle derken duydum: İman vera'a ulaşır. Ağlayarak Allah'ın zikrini okumaya devam etmen dinin hayrındandır.

---

447 Abdurrezzak, Musannef: 10/386.
448 Buhârî, Cihad, bab: 45; Nesâî, el-Hayl, bab: 1 ve 11; Ahmed, Müsned: 1/395 ve 2/374.

Her kim Allah'ın gökten indirdiğine razı olursa cennete girdirilir inşaallah. Her kim de şüphe etmeksizin cenneti isterse, Allah uğruna kınayıcının kınamasını dikkate almaz.

Muaz b. Cebel (radıyallâhu anh)'ın Sözü

1434- Esved b. Hilal aktarır, der ki: Muaz b. Cebel bir adama şöyle derdi: Otur da iman edip Allah'ı analım.

1435- Esved b. Hilal'in aktardığına göre Muaz b. Cebel bir adama şöyle dedi: Hadi otur da bir saat iman edelim. Yani Allah Azze ve Celle'yi zikredelim.

Abdullah b. Revaha (radıyallâhu anh)'ın Sözü

1436- Şureyh b. Ubeyd'in aktardığına göre Abdullah b. Revaha arkadaşlarından bir adamın elini tutar ve şöyle derdi: Hadi gel de bir saat iman edelim. Böylece zikir meclisine oturur.

Ebû Derda (radıyallâhu anh)'ın Sözü

1437- Hubeyb b. Haris b. Muhammed Ebû Derda'nın şöyle dediğini rivayet etti: İman artar ve eksilir. Başkası da Abbas'tan rivayet eder. O demiş ki, Ebû Hubeyb Haris b. Muhammed'den rivayet edilmiştir.

1438- Hariz b. Osman der ki, şeyhlerimizi ya da bazı şeyhlerimizi Ebû Derda'nın şöyle dediğini naklederken duydum: Şüphesiz ki kulun, imanını sık sık kontrol edip ve ondan eksileni yoklaması onun fıkhındandır. Yine şüphesiz ki kulun, imanının artmakta mı yoksa eksilmekte mi olduğunu bilmesi fıkhındandır. Hiç şüphesiz kişinin, şeytanın dürtülerinin nerden geleceğini bilmesi fıkhındandır.

İbn Abbas ve Ebû Hureyre (radıyallâhu anhum)'un Sözleri

1439- Abdullah b. Rebia el-Hadrami Ebû Hureyre'nin şöyle dediğini rivayet eder: İman, artar ve eksilir.

1440- İbn Abbas ve Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre ikisi şöyle demiştir: İman, artar ve eksilir.

Ammar b. Yasir (radıyallâhu anh)'ın Sözü

1441- Sıla b. Zufer'in naklettiğine göre Ammar şöyle demiştir: Üç haslet vardır ki bunlar kimde bulunursa kâmil imana nail olmuştur: Nefsine karşı insaflı olmak, cimriliğe karşı infak etmek ve bütün insanlara selam vermek.

Ebû Umame (radıyallâhu anh)'ın Sözü

1442- Ebû Umame'den şöyle dediği rivayet edilir: Her kim Allah için sever, Allah için buğzeder, Allah için verir ve Allah için engellerse muhakkak imanını kemale erdirmiştir.

Cundeb b. Abdullah b. Beceli (radıyallâhu anh)'ın Sözü

1443- Ebû İmran el-Cuveni'nin naklettiğine göre Cundeb şöyle der: Biz Peygamber'le (sallallâhu aleyhi ve sellem) beraberdik. Bizler çetin gençlerdik. Kur'ân öğrenmeden önce imanı öğrendik. Sonra Kur'ân'ı öğrendik ve böylece imanımız arttı.[449]

Ukbe b. Amir (radıyallâhu anh)'ın Sözü

1444- Ukbe b. Amir el-Cuheni'den rivayet edildiğine göre şöyle der: Adam, kadının elbisesinin tercih edilmesi gibi imanıyla üstünlük elde eder.

Huzeyfe b. Yeman (radıyallâhu anh)'ın Sözü

1445- Yahya b. Ebû Amir'in rivayet ettiğine göre Huzeyfe şöyle der: Ben şu iki din ehlinin ateşte olduğunu biliyorum. Onlardan birisi, iman kelamdır, zina da etse ve bir kimseyi de öldürse böyledir. Diğerleri ise, bizden öncekiler arasında sapıklar vardır. Onlar namazın beş vakit olduğunu iddia ederler. Oysa o iki vakittir; yatsı ve sabah namazıdır.

Selman (radıyallâhu anh)'ın Sözü

1446- Abdullah b. Hubeyre en-Nasri rivayet eder: Ebû Derda Selman'a mukaddes toprağa gelmesine dair mektup yazar. O zamanlar Ebû Derda Şam'da yargı sorumluluğunu üstlenmişti. Selman da ona cevaben şöyle yazar: Arz, hiçbir kimseye kutsiyet kazandırmaz. Aksine ameli, kişiye kutsiyet verir.

1447- Bilal b. Munzir el-Hanefi şöyle demiştir: Biz, İbn Ebi Evfa ile beraberdik. Bir kadın ona şöyle der: Ey Allah Rasûlü'nün arkadaşı! Benim için Allah'tan mağfiret dile. Bunun üzerine o da; ancak amelinle bağışlanırsın.

449 İbn Mâce, bab: 9, hadis no: 61.

İMANIN ARTMASI VE EKSİLMESİNİN TEFSİRİ

Bu Konuda Sahabenin Sözleri

Daha önce bu konuda Ömer, İbn Mes'ud, İbn Ömer, İbn Revaha, Umeyr b. Hubeyb'ten (Allah hepsinden razı olsun) şöyle rivayet edilmişti: İmanın artması, Allah Teâlâ'yı zikretmek ve eksilmesi ise bunun tam aksidir.

1448- Ebû Cafer, dedesi Umeyr b. Hubeyb'in –lafız Ebû Nasr'a aittir- şöyle dediğini rivayet eder: İman artar ve eksilir. Ona, artması ve eksilmesi nedir, denildi. O da cevaben şöyle der: Allah Azze ve Celle'yi zikrettiğimiz, O'na hamd ettiğimiz ve O'nu teşbih ettiğimiz zaman işte bu imanın artmasıdır. Eğer gafil olur ve O'nu unutursak, bu da imanın eksilmesidir. Ebû Nasr şöyle der: İman, artar ve eksilir.

1449- Muhammed b. İshak'ın naklettiğine göre Kays b. Ebû Muhammed şöyle der: Ben, İbn Ömer'in yanında otururken Şam ehlinden bir adam ona geldi ve şöyle dedi: Ey Ebû Abdurrahman! Bizim üzüm bağlarımız var ve biz bunları satıyoruz. İbn Ömer dedi ki; hangisini istiyorsun, üzüm helaldir, kuru üzüm helaldir ve içki ise haramdır. Sonra da sesini yükseltir ve şöyle der: Ey Allah'ım! Seni ve burada bulunanları şahid tutuyorum ki ben o üzümleri sıkmasına ve sonra da içmesine, başkasına sunmasına, satmasına veya hediye etmesine teminat vermiyorum. İbn Ömer'in nefsini elinde bulunduran Allah'a yemin olsun ki, onu içen kulun imanı kalbinde mutlaka eksilir. Öyle ki ne az ve ne de çok kalır. O, bir evde bulunursa kesinlikle o ev onunla pislenen bir pislik olur.

Âişe (radıyallahu anhâ)'nın Sözü

1450- Abdullah b. İsme'nin aktardığına göre Âişe şöyle demiştir: İnşaallah sizler mü'minlersinizdir.

Tâbiînlerin Sözleri

Ebû İshak Ka'b b. Mati' el-Himyeri'nin Sözü

1451- Ebû Salih'in nakline göre Ka'b şöyle demiştir: Her kim namazı dosdoğru kılar, zekâtı verir, dinler ve itaat ederse imanı merkezine yerleşmiştir. Her kim de Allah için sever, Allah için buğzeder, Allah için verir ve Allah için tutarsa imanını kemale erdirmiştir.

Ebû Avane fazladan şunu rivayet etmiştir: Allah için itaat eder ve Allah için dinlerse...

1452- Abdullah b. Damura'nin rivayetinde Ka'b şöyle der: Her kim Allah için verir, Allah için tutar, Allah için sever ve Allah için buğzederse imanı kemale ermiştir.

Mücahid b. Cebr'in Sözü

1453- Mücahid'in oğlu babasından şöyle dediğini nakleder: İman artar ve eksilir.

1454- Yezid Mücahid'den şu sözünü aktarır: İman artar ve eksilir ve iman söz ve ameldir.

Urve b. Zubeyr'in Sözü

1455- Hişam b. Urve babası Urve'den şu sözünü nakleder: Bir kulun güvenilirliği eksilmez ki eksildiği zaman mutlaka imanı da eksilir.

Alkame b. Kays'ın Sözü

1456- İbrahim Alkame'nin bazı arkadaşlarına söylediği şu sözünü nakleder: Yürüyün, imanınız artsın. Yani fıkhınız artsın.

Hasan'ın Sözü

1457- Selam el-Horasani der ki; Hasan'ı Allah Teâlâ'nın ***"Bu onların ancak imanlarını ve teslimiyetleri artırdı."*** (Ahzab: 22) âyeti hakkında şöyle dediğini duydum. O demiştir ki; Bu belâ, ancak onların Rabbe imanlarını ve hükme teslimiyetlerini artırmıştır.

Ata b. Ebi Rebah, Meymun b. Mihran, Zührî, Nafi', Hakem b. Uteybe ve Abdulkerim b. Malik el-Cezeri'nin Sözleri

1458- Ma'kil b. Ubeydullah el-Absi şöyle demiştir: Salim el-Eftas, irca akidesiyle bize geldi. Aralarında Meymun b. Mihran ve Abdulkerim b. Malik'in de bulunduğu bazı arkadaşlarımız ondan nefret etti. Hatta Abdulkerim b. Malik, mescid dışında altına sığınacakları bir çatının altında bulunmayacağına yemin etti. Ma'kil dedi ki: Tartıştım ve bir grup arkadaşımla Ata b. Ebi Rebah'ın yanına girdim. Bir de baktım ki o Yusuf Suresini okuyordu. Onun ***"Öyle ki elçiler, umutlarını kesip de, artık onların gerçekten yalanladıklarını sandıkları."*** (Yusuf: 110) âyetindeki yalanladıklarını sözcüğü "kuzzibu" söz-

cüğünü ze'nin şeddesini düşürerek yalan isnad edildiler manasında "kuzibu" şeklinde farklı bir kıraatle okuduğunu duydum. Ona dedim ki: Bir ihtiyacımız var, bizi içeri alır mısın? O da bizi içeri aldı. Ona, bizden bazıları yeni şeyler uydurup ve konuşup durdular. Onlar şöyle dediler: Namaz ve zekât dinden değillerdir. Bunun üzerine şöyle dedi: Allah Azze ve Celle şöyle demiyor mu? ***"Oysa onlar, dini yalnızca O'na halis kılan hanifler olarak sadece Allah'a kulluk etmek, namazı dosdoğru kılmak ve zekâtı vermekten başkasıyla emrolunmadılar."*** (Beyyine: 5)

Ma'kil devamla şöyle dedi: Dedim ki; onlar imanda artma diye bir şey yoktur diyorlar. O da cevaben; Allah indirdiği kitabında ***"İmanlarına iman katsınlar diye."*** (Feth: 4) dememiş midir? İşte bu iman onların imanını artırmıştır. Ma'kil, onlar sana intihal etmişlerdir. Bana ulaştığına göre, İbn Dirhem bazı arkadaşlarıyla senin yanına gelmiş ve görüşlerini sana arz etmiş. Sen de onun görüşünü kabul etmiş ve bunu ifade etmişsin, dedim. Bunun üzerine Ata b. Ebi Rebah, kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin olsun ki hayır –iki ya da üç defa bunu tekrarladı- dedi. Sonra şöyle devam etti: Medine'ye geldim ve Nafi'in huzuruna oturdum. Ona dedim ki, ey Ebû Abdullah! Benim senden bir ihtiyacım var. O da, gizli mi açık mı, dedi. Ben, hayır, aksine gizlidir dedim. Ebû Abdullah da, boş ver sırrı, sırda hayır yoktur dedi. Ben de, o bildiğin sırdan değil, dedim. İkindi namazını kıldıktan sonra kalktı ve elimden tuttu. Küçük kapıdan çıktı ve vaizi beklemedi. Sonra da bana, ihtiyacın nedir dedi. Bunu verir misin dedim, o da al yaslan dedi. Ata devamla dedi ki, ona onların sözlerini zikrettim. Bunun üzerine şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle dedi: "La ilahe illallah deyinceye kadar onların boyunlarını vurmakla emrolundum. Eğer la ilahe illallah derlerse, kanlarını ve mallarını benden korumuş olurlar. Ancak haklarında sabit olan müstesna, bu husustaki hesaplarını Allah görecektir."[450] Ata devamla; onlar şöyle diyorlar: Biz namazın farz oluşunu ikrar ediyoruz ama namaz kılmıyoruz. İçki haramdır ve biz onu içiyoruz. Annelerle ilişkiye girmek haramdır, ama biz bunu yapıyoruz. Bunun üzerine elini elimden şiddetlice çekti ve şöyle dedi: Her kim bunu yaparsa kafirdir.

---

450 Bu hadis, birçok tarik ve isnadla rivayet edilmiştir. Buhârî, İman, bab: 17, İ'tisam, bab: 28; Müslim, İman, hadis no: 34, 35 ve 36; Tirmizî, İman, bab: 1, 88. Surenin Tefsiri; Nesâî, Cihad, bab: 1, Tahrim, bab: 1; İbn Mâce, Fiten, bab: 1; Ahmed, Müsned: 1/11, 19, 36, 48, 2/314, 377, 423, 439, 475, 482, 502, 528, 3/295, 300, 332, 394 ve 5/246.

Ma'kil der ki: Zührî'yle karşılaştım ona onların sözlerini bildirdim. O da, Subhanallah, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) "Zina eden kimse, zina ederken, mü'min olarak zina etmez. İçki içen kimse de, içki içerken, mü'min olarak içmez"[451] demişken insanlar böyle husumetlere mi dalmışlar.

Ma'kil devamla der ki: Hakem b. Uteybe ile de karşılaştım ona dedim ki; Abdulkerim ve Meymun'a ulaştığına göre, mürcieden bazı kimseler senin yanına gelmiş ve görüşlerini sana arz etmişler. Sen de onların görüşlerini kabul etmişsin. Hakem, bu Meymun ve Abdulhakim'e söylenmiş mi gerçekten? dedim ki, hayır. O da şöyle dedi: Ben hasta iken yanıma on iki kişi geldi ve şöyle dediler: Ey Ebû Muhammed! Rasûlullah'ın şu olayı sana ulaştı mı? Adamın biri siyahi ya da Habeşli bir cariyeyi Rasûlullah'a getirir ve ey Allah'ın Rasûlü! Mü'min bir köle kefareti ödemem gerek, bakar mısın bu cariye mü'min midir? Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ona, "Muhammed'in Allah'ın Rasûlü olduğuna şahitlik ediyor musun" dedi. Cariye, evet dedi. Rasûlullah, "Peki, Allah'ın öldükten sonra seni dirilteceğine şahitlik ediyor musun" dedi. Cariye, evet dedi. Peygamber, "Onu azat et" dedi. Onlar yanımdan çıktıklarında bana intihal ediyorlardı, dedi.

Ma'kil şöyle devam eder: Meymun b. Mihran'ın yanına oturdum ve ona şöyle dedim: Ey Ebû Eyyub! Bize bir sûre okusan da tefsir etsen. Böylece ***"Güneş, köreltildiği zaman."*** (Tekvir: 1) âyetini okudu. İşte bu Cibril'dir. İmanının Cibril'İn imanı gibi olduğunu söyleyene de hayal kırıklığı vardır.

İbn Ebi Muleyke'nin Sözü

1459- İbn Ebi Muleyke'nin şöyle dediği rivayet edilir: Aralarında 'muhakkak ki ben imanı kâmil bir mü'minim' diyen biri bulunan topluluk görmediğim uzun zaman oldu. Sonra hatta öyle ki o şöyle der: Benim imanım, Cibril ve Mikaîl'in imanıyla aynıdır. Böylece şeytan onlarla uğraşmaya devam eder ki: onlardan biri şöyle demekten geri durmaz: Şu kimse, annesiyle, bacısıyla ve kızıyla zina etse de mü'mindir. Muhakkak ki ben Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbından şu kadar kimseye yetiştim. Onların hepsi de ancak nefsi hakkında nifaktan korkar bir halde vefat etmiştir.

1460- İbn Mücahid anlatır: Ata b. Ebi Rebah'ın yanındaydım. Oğlu Yakup ona geldi ve şöyle dedi: Ey Babacığım! Bizim bazı arkadaşlarımız vardır, onlar imanlarının Cibril'in imanı gibi olduğunu iddia ediyorlar. Buna binaen

451 İbn Mâce, Fiten, bab: 3.

şöyle der: Ey oğulcuğum! Onlar yalan söylemişler. Allah'a itaat edenlerin imanı Allah'a asi olanların imanı gibi olamaz.

Fakihlerden Üçüncü Tabakadan olanların İmanın Artması ve Eksilmesi Hakkında Sözleri

Süfyan Sevri, İbn Cureyc, Ma'mer, Evzai, Malik b. Enes, Süfyan b. Uyeyne, Malik b. Miğvel, İbn Ebi Leyla, Ebû Bekir b. Ayyaş, Zuheyr b. Muaviye, Zaide, Fudayl b. Iyaz, Cerir b. Abdulhamid, Hammad b. Seleme, Hammad b. Zeyd, İbnu'l Mübarek, Ebû Şihab, Hannat, Abser b. Kasım, Yahya b. Said el-Kattan, Veki', Şuayb b. Hureys, İsmail b. Ayyaş, Velid b. Müslim, Velid b. Muhammed, Yezid b. Saib, Nadr b. Şumeyl, Nadr b. Muhammed el-Mervezi, Mufaddal b. Muhelhil, Şafiî, Ahmed, İshak, Ebû Ubeyd ve Ali b. Medini bunlardan bazılarıdır.

Sehl b. Mutevekkil der ki; Binden fazla alimle karşılaştım hepsi de şöyle derdi: İman söz ve ameldir, artar ve eksilir.

Yakub b. Süfyan, Ehli Sünnet ve'l Cemaat'e bu görüş üzere yetiştim der ve onlardan bir topluluğun isimlerini zikreder. Biz o isimleri bu meselenin en sonunda zikredeceğiz inşaallah.

1461- Abdurrezzak aktarır: Süfyan Sevri, İbn Cureyc, Malik b. Enes, Ma'mer b. Raşid ve Süfyan b. Uyeyne'yi şöyle derken duydum: Şüphesiz ki iman, söz ve amel olup artar ve eksilir.

1462- Abdurrezzak nakleder: Süfyan, İbn Cureyc ve Ma'mer'i şöyle derlerken duydum: İman, söz ve ameldir. O, artar ve eksilir.

Abdurrezzak'a, peki sen ne diyorsun, denildi.

O da, bir çok tarikle her kimle karşılaştıysam ancak böyle derdi, dedi.

Abdurrezzak ve Süfyan şöyle derlerdi: Bize göre biz mü'minleriz. Ama, Allah katında halimiz nedir bilmiyoruz.

1463- Abdurrezzak şöyle der: Aralarında Ma'mer, Evzai, Sevri, Velid b. Muhammed el-Kureşi, Yezid b. Saib, Hammad b. Seleme, Hammad b. Zeyd, Süfyan b. Uyeyne, Şuayb b. Harb, Veki' b. Cerrah, Malik b. Enes, İbn Ebi Leyla, İsmail b. Ayyaş, Velid b. Müslim'in ve daha adlandırmadığım nicelerinin de bulunduğu altmış iki şeyhle karşılaştım. Hepsi de şöyle derdi: İman, söz ve amel olup artar ve eksilir.

1464- Ebû Ahmed Zubeyri nakleder: Süfyan Sevri'yi birçok kere şöyle derken duydum: İman, artar ve eksilir.

1465- Fudeyk b. Süleyman aktarıyor: Evzai'ye iman hakkında soruldu. Cevaben şöyle dedi: İman, artar ve eksilir. Kim, imanın arttığını fakat eksilmediğini iddia ederse, o bidat ehlidir.

1466- Ebû Kudame el-Cubeyli anlatıyor: Ukbe b. Alkame'yi, Evzai'ye iman artar mı diye sorduğunu duydum. O, evet öyle ki dağlar kadar olur, dedi. Dedim ki, peki eksilir mi? O da, evet, öyle ki hiçbir şey kalmayıncaya kadar olur, dedi.

Abbas'a sen de Evzai'nin bu görüşünü kabul ediyor musun, diye soruldu. O, evet dedi.

1467- Bakiyye tahdis eder: Evzai'yi şöyle derken duydum: İman artar ve eksilir.

1468- Abdullah b. Nafi'in aktardığına göre Malik şöyle der: İman, söz ve amel olup artar ve eksilir.

1469- Ebû İsmail Tirmizî rivayet ediyor: İshak b. Muhammed'i şöyle derken duydum: Ben Malik b. Enes'in yanındaydım, Hammad b. Ebû Hanife'yi Malik'e şöyle derken duydum: Ey Ebû Abdullah! Bizim bir görüşümüz var, onu sana arz edelim. Eğer onun güzel olduğu kanaatine varırsan görüşümüzde sebat ederiz, eğer onun dışında bir görüş beyan edersen ondan vazgeçeriz.

Malik, o da nedir, dedi. Hammad, ey Ebû Abdullah! Hiçbir kimseyi günahtan dolayı tekfir etmiyoruz. Bize göre bütün insanlar Müslümandır. Malik, ne güzel görüştür bu! Bunda bir sakınca yoktur.

Bunun üzerine Davud b. Ebi Zenber, İbrahim b. Hubeyb ve arkadaşları ona yönelir ve şöyle derler: Ey Ebû Abdullah! Bunu söyleyen kişi irca görüşündedir. İrca sahibi şöyle demektedir: Benim inancım Allah'ın kendisine yaklaştırdığı meleklerin inancı gibidir. Benim inancım, Cibril, Mikail ve Allah'ın kendisine yaklaştırdığı meleklerin inancı gibidir. Malik, hayır, Allah'a yemin olsun ki iman, artar ve eksilir. **"İmanlarına iman katması için."** (Feth: 4) âyetinde olduğu gibi. İbrahim (aleyhisselam) şöyle demişti: **"Rabbim, bana ölüleri nasıl dirilttiğini göster" demişti. Allah: "İnanmıyor mu-**

sun?" deyince, o "Hayır, ancak kalbimin tatmin olması için" dedi." (Bakara: 260) Onun kalbinin tatmin olması imanının artmasıdır.

1470- Ahmed b. Yunus aktarmaktadır: Süfyan Sevri, Ebû Bekir b. Ayyaş, Zuheyr b. Muaviye, Zaide, Malik b. Miğvel, Mufaddal b. Muhelhil, Fudayl b. Iyaz, Ebû Şihab Abdurabbih b. Nafi' ve Ebû Zubeyd Abser b. Kasım şöyle derlerdi: İman, söz ve ameldir, artar ve eksilir.

1471- Humeydi nakleder: Süfyan b. Uyeyne'yi şöyle derken işittim: İman, söz ve amel olup artar ve eksilir.

Kardeşi İbrahim b. Uyeyne ona 'artar deme' dedi. O da buna öfkelendi ve şöyle dedi: Ey çocuk sus! Aksine o eksilir öyle ki ondan hiçbir şey kalmaz.

1472- Yahya b. Muğire şöyle der: Hammad b. Zeyd'in Cerir b. Abdulhamid'e yazdığı mektubu okudum, şöyle demişti: Bana ulaştığına göre sen imanın arttığını söylüyormuşsun, Kûfe ehli ise bundan farklı bir görüş benimsemiş. Allah sana sebat versin, görüşünde sebat et.

1473- İbrahim b. Şemmas aktarır: Cerir b. Abdulhamid'i şöyle derken duydum: İman, söz ve ameldir. İman, artar ve eksilir.

Ona, bunu nasıl söylersin, denilince o ben inşaallah mü'minim derim, der.

Devamla şöyle der: Fudayl b. Iyaz'a –ki ben de dinliyordum- iman hakkında soruldu da o cevaben şöyle demişti: Bizim yanımızda iman, girmesi de var çıkması da var. İkrar dil ile, kabul ise kalb ve amel iledir.

İbnu'l Mübarek şöyle der: İman, söz ve amel olup fazilet hususunda birbirinden farklıdır.

Nadr b. Şumeyl şöyle der: İman söz ve ameldir.

Halil b. Ahmed en-Nehavi de şöyle demektedir: Ben mü'minim dediğin zaman geriye ne kalmıştır ki?

Cerir b. Abdulhamid, Bakiyye ve İbn Ayyaş'a sordum, ikisi de şöyle dedi: İman, söz ve ameldir.

1474- Abdullah b. Mübarek şöyle der: İman, söz ve ameldir ve fazilette birbirinden farklıdır.

1475- Ebû Abdullah Ahmed b. Hanbel der ki; Veki'i, iman artar ve eksilir derken duydum. Süfyan-ı Sevri de böyle derdi.

1476- Ebû Abdullah Ahmed b. Hanbel'den şöyle dediği nakledilir: İman, söz ve amel olup artar ve eksilir.

1477- Harmele b. Yahya anlatıyor: Hafs el-Ferd ve Maslan el-İbadi adındaki bir adam Şafiî'yle Mısır'da bir araya gelirler. İman hakkında konuştular. Maslan, imanın artıp eksileceğine dair delil sundu. Şafiî kızdı ve meseleye el attı ve imanın söz ve amel olup artıp eksildiğini söyledi. Böylece Hafs el-Ferdi'yi susturdu.

1478- Hanbel anlatıyor: Ali b. Abdullah b. Cafer'i H. 21 senesinde Basra'da şöyle derken duydum: İman, söz, sünnetle amel, hakka isabet etmek ve niyettir. İman, artar ve eksilir. Mü'minlerden iman bakımından en kâmil olanı ahlâkı en güzel olanıdır. Namazın terki küfürdür. Namaz dışında terki küfür olan başka bir amel yoktur. Her kim namazı terk ederse, kâfir olur ve katli helaldir.

Yakub b. Süfyan'ın Nakilde Bulunduğu Bir Cemaatin Sözü

1479- Yakub b. Süfyan nakleder: Ehli Sünnete göre iman, kalple, dille ve azalarla Allah'a karşı ihlaslı olmak. İman, söz ve ameldir. O artar ve eksilir. Biz zamanımızda Mekke, Medine, Şam, Basra ve Kûfe'de kendisine yetiştiğimiz herkesi bu hal üzere bulduk. Onlar arasında, Ebû Bekir el-Humeydi ve Abdullah b. Yezid el-Mukri' Mekke'de kendi nazirleri arasında böyle bulduk.

Medine'de, İsmail b. Ebû Uveys, Abdulmelik b. Abdulaziz el-Macişun ve Mutarrif b. Addullah el-Yesari'yi kendi nazirleri arasında böyle bulduk.

Basra'da, Muhammed b. Abdullah el-Ensari, Dahhak b. Mehled, Süleyman b. Harb, Ebû'l Velid et-Tayalisi, Ebû Nu'man ve Abdullah b. Mesleme'yi kendi nazirleri arasında böyle bulduk.

Kûfe'de Ubeydullah b. Musa, Ebû Nuaym ve Ahmed b. Abdullah b. Yunus'u kendi nazirleri arasında böyle bulduk.

Vasıt'ta Ömer b. Avn b. Uveys ve Asım b. Ali b. Asım'ı da kendi nazirleri arasında böyle bulduk.

Mısır'da Leys'in kâtibi Abdullah b. Salih, Said b. Ebû Meryem, Nadr b. Abdulcebbar, Yahya b. Abdullah b. Bukeyr, Ahmed b. Salih ve Esbağ b. Ferac'i kendi nazirleri arasında böyle bulduk.

İbn Ebû İyas'ı da Askalan'da kendi nazirleri arasında böyle bulduk.

Şam'da Abdula'la b. Mushir, Hişam b. Ammar, Süleyman b. Abdurrahman ve Abdurrahman b. İbrahim'i kendi nazirleri arasında böyle bulduk.

Humus'ta Ebû'l Yeman Hakem b. Nafi' ve Hayve b. Şureyh'i kendi nazirleri arasında böyle bulduk.

Mekki b. İbrahim, İshak b. Rahuveyh ve Sadaka b. El-Fadl'ı Horasan'da kendi nazirleri arasında böyle bulduk.

Hepsi de şöyle derdi: İman; söz ve ameldir. Bundan dolayı Mürcie'yi yererler ve onların bu konudaki görüşlerini reddederlerdi.

1480- Sehl b. Mutevekkil b. Hacer eş-Şeybani şöyle der: Binden fazla şeyhle karşılaştım, hepsi de şöyle derdi: İman söz ve amel olup artar ve eksilir. Kur'ân, Allah'ın kelamıdır mahluk değildir. Ben de onlardan bunu kaydettim.

İman'da İstisna Yapma Hususunda Allah'ın Kitabında Zikredilen Âyetlerin, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), Sahabe ve Onlardan sonra gelip de Onlara Tabi olanlardan ve Onların Yerine geçen Alimlerden nakledilenlerin Zikredilmesi

Allah'ın Kitabındaki âyetler; şu âyeti; ***"Eğer Allah dilerse, mutlaka siz Mescid-i Haram'a güven içinde, saçlarınızı tıraş etmiş,"*** (Fetih: 27), şu âyeti; ***"Hiçbir şey için "ben bunu mutlaka yarın yapacağım" deme; ancak Allah dilerse yapacağım, de."*** (Kehf: 23-24) ve yine şu âyeti de; ***"Öyleyse kendinizi temize çıkarıp durmayın. O, sakınanı daha iyi bilendir."*** (Necm: 32) bunlardandır.

Mü'minler cennette olacaklardır; Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: "Allah'ın izniyle biz de sizin peşinizden geleceğiz."[452] Yine ondan şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Her sözünde istisna yapması –yani Allah'ın izniyle demesi- kişinin imanının kemalindendir."[453]

452 Hadis, ilerde tam metni ve tahriciyle gelecektir.
453 Hadis, ilerde tam metni ve tahriciyle gelecektir.

Ömer b. Hattab (radıyallâhu anh)'dan şöyle dediği rivayet edilir: "Her kim ben hakiki mü'minim derse, o hakiki kafirdir." Ali ve İbn Mes'ud'dan (Allah ikisinden de razı olsun) "İstisna –Allah'ın izniyle demesi-" rivayet edilmiştir.

İbn Ebi Muleyke'den şöyle rivayet olunur: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şu kadar Ashâbına yetiştim, mutlaka onlardan her biri de kendi hakkında nifaktan endişe ederek ölmüştür.

Tâbiînden

Tâvûs, Hasan, Muhammed b. Sirin, İbrahim en-Nehai, Ebû'l Buhteri Said b. Feyruz, Dahhak el-Mişraki, A'meş, Mansur, İsmail b. Ebû Halit, Ata es-Saib, Hamza ez-Zeyyat el-Mağribi, Umara b. Ka'ka', Muğira b. Muksem, Yezid b. Ebû Ziyad, Leys b. Ebû Suleym ve Muhil b. Halife bunlardandır.

Fakihlerden

Abdullah b. Şubrume, Ma'mer, Süfyan Sevri, Süfyan b. Uyeyne, Cerir b. Abdulhamid, Abdullah b. Mübarek ve Yahya b. Said el-Kattan demişler ki; Ashâbımızdan kiminle karşılaştıysam ve bana hangisi ulaştıysa, ancak "istisna" üzerine buluştuk. Ahmed, Ebû Ubeyd ve Ebû Sevr'den şöyle nakledilir: İstisna –Allah'ın ziniyle demek- imandandır.

1481- Süleyman b. Bureyde'nin babasından yaptığı nakilde şöyle geçer: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) kabirlerin yanına geldiğinde -ya da Peygamber kabirlerin yanına çıktığında- şöyle derdi: "Mü'minlerden ve Müslümanlardan olan ey diyar halkı! Allah'ın selamı size olsun! –İbn Sinan rivayetinde Sizler bizim selefimizsiniz ziyadesi bulunur- Allah'ın izniyle biz sizin peşinizden geleceğiz, bizim ve sizin için Allah'tan afiyet diliyoruz."[454]

1482- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edilir, der ki; Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) kabristana doğru çıktı ve orda bulunanlara selam verip şöyle dedi: "Ey mü'minler topluluğunun diyarındakiler! Sizlere selam olsun! Şüphesiz biz de Allah'ın izniyle sizin peşinizden geleceğiz."[455]

454 Bu hadis, birçok tarik ve birkaç isnadla rivayet edilmiştir. Müslim, Cenaiz, hadis no: 103, 104; Ebû Davud, Cenaiz, bab: 79; Nesâî, Cenaiz, bab: 103; İbn Mâce, Cenaiz, bab: 36, Zühd, bab: 36; Ahmed, Müsned: 2/300, 375, 408, 5/353, 360, 6/71, 76, 111, 180 ve 221.

455 Geçen dipnota bakınız.

1483- Ata b. Yesar Âişe (radıyallahu anhâ)'dan rivayet eder: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) Baki' kabristanıa çıkar ve şöyle derdi: "Ey Mü'minler diyarının sakinleri! Sizlere selam olsun! Bizler ve sizler yarına tecil edildik. Bizler peşinizden geleceğiz Allah'ın izniyle. Ey Allah'ım! Baki'u'l Ğarkad kabristanının sakinlerini bağışla."[456]

1484- Kesir b. Zeyd'in Enes'ten rivayet ettiği hadiste Peygamber şöyle der: "Allah'ın selamı üzerinize olsun. Allah'ın izniyle sizin peşinizden geliyoruz. Allah'tan bizi sizin ecrinizden mahrum etmemesini ve sizden sonra fitneye düşürmemesini dilerim."

1485- Ebû Hureyre'den rivayet edilir: Allah'ın Peygamberi Süleyman'ın altmış eşi vardı. Bir gün şöyle dedi: Bu gece bütün eşlerimi dolaşacağım, hepsi de hamile kalacak ve her biri Allah yolunda savaşan bir süvari doğuracak. O gece bütün hanımlarına uğradı, onlardan sadece bir tanesi hamile kaldı. O da yarım insan doğurdu. Bunun üzerine Allah'ın Peygamberi (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle dedi: "Şayet Süleyman istisna yapsaydı, bütün hanımları hamile kalır ve her biri Allah yolunda savaşan bir süvari doğururdu."[457]

1486- Abdurrahman el-A'rac Ebû Hureyre'yi şöyle derken duymuştur: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Süleyman dedi ki; bu gece doksan eşimi de dolaşacağım, hepsi de Allah yolunda savaşan bir süvari doğuracaktır. Bunun üzerine arkadaşı ona; İnşaallah (Allah'ın izniyle) de. O da, İnşaallah demedi. Bütün eşlerine o gece uğradı. Onlardan sadece bir tanesi hamile kaldı ki o da yarım bir insan doğurdu. Muhammed'in canını elinde bulunduran Allah'a yemin olsun ki şayet inşaallah deseydi hepsi de Allah yolunda savaşan birer süvari olurdu."[458]

1487- Sa'd babasından, o dedesinden rivayet ediyor: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) Ashâbına şöyle dedi: "Allah yolunda öldürülen bir adam hakkında ne dersiniz?" Cennettedir, dediler. O ise, inşaallah cennettedir, dedi. Peygamber: "Allah yolunda ölen bir adam hakkında ne dersiniz?" Onlar, Allah ve Rasûlü bilirler, dediler. O, "İnşaallah cennettedir" dedi. O, "Peki, ölüp de hakkında adalet sahibi iki kişinin "onun hakkında hayırdan

---

456 Hadis, tahriciyle daha geçti.
457 Buhârî, Tevhid, bab: 31, Keffarat, bab: 9; Müslim, Eyman, hadis no: 22.
458 Buhârî, Cihad, bab: 23, Eyman, bab: 3, Keffarat, bab: 9; Müslim, Eyman, hadis no: 23 ve 25; Nesâî, Eyman, bab: 40.

başkasını bilmiyoruz" dedikleri bir adam hakkında ne dersiniz, dedi. Onlar, Allah ve Rasûlü bilir, dediler. O, "İnşaallah cennettedir" dedi. Peygamber yine, "Peki, öldüğünde hakkında iki adamın "onun hakkında şerden başkasını bilmiyoruz" dedikleri bir adam hakkında ne dersiniz" dedi. Sahabeler, ateşliktir, dediler. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem); "Günahkâr bir kuldur, Allah günahları bağışlayan ve merhamet edendir" dedi.[459]

1488- Âişe'nin kölesi olan Ebû Yunus Âişe (radıyallahu anhâ)'dan şunu nakleder: Âişe'nin de duyduğu bir esnada adamın biri der ki, ey Allah'ın Rasûlü! Ben cünüp olarak sabahlıyorum ve oruç tutmak istiyorum. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) cevaben şöyle dedi: "Ben de sabah cünüp olarak uyanıyorum ve oruç tutmayı istiyorum. Gusül alıp sonra da orucuma devam ediyorum."

Adam: Sen bizim gibi değilsin, Allah senin geçmiş ve gelecek bütün günahlarını bağışlamıştır. Bunun üzerine Rasûlullah kızar ve şöyle der: "Allah'a yemin olsun ki ben Allah'tan en çok korkanınız olmayı ve nasıl sakınacağımı en iyi bileniniz olmayı umuyorum."[460]

1489- Ebû Hureyre'den rivayet edilir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Her peygamberin ümmeti için yaptığında icabet edilecek duası vardır. Ben ise, Allah'ın izniyle duamı kıyamet gününde ümmetim için şefaat olarak saklıyorum."[461]

1490- Cabir b. Semura rivayet ediyor: Ömer, Cabiye'de insanlara hitap ederek şöyle dedi: Şüphesiz Allah'ın Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) benim durduğum yerde durup şöyle dedi: "Yaptığı iyiliği kendisini sevindiren, kötülükleri de kendisini üzen kimse gerçek bir mü'mindir."[462]

1491- Zirr b. Hubeyş aktarır: Ömer Şam'da hutbe verip şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) aramızda kalkıp şöyle dedi: "Yaptığı

459 Taberânî, Mu'cemu'l Kebir: 19/147.

460 Buhârî, Nikah, bab: 1; Müslim, Sıyam, hadis no: 74 ve 79; Ebû Davud, Sıyam, bab: 36; Malik, Sıyam, hadis no: 9; Ahmed, Müsned: 6/67, 122, 156, 226 ve 245.

461 Bu hadis, birkaç tarik ve isnadla rivayet edilmiştir. Buhârî, Daavat, bab: 1; Müslim, İman, hadis no: 334, 337, 341, 345; Tirmizî, Daavat, bab: 130; İbn Mâce, Zühd, bab: 37; Dârimî, Rikak, bab: 85; Malik, Kur'ân, hadis no: 26; Ahmed, Müsned: 1/281, 295, 2/275, 313, 381, 396, 409, 426, 430, 486, 487, 3/134, 208, 218, 219, 258, 276, 292, 384 ve 396.

462 Hadis, tahriciyle daha önce geçti.

iyiliği kendisini sevindiren, kötülükleri de kendisini üzen kimse gerçek bir mü'mindir."

1492- Amir bildirir: Adamın biri Abdullah b. Ömer'e gelip şöyle der: Allah'ın Rasûlünden ezberlediğini bana da bildirsene. Bunun üzerine Abdullah der ki: Rasûlullah'ı şöyle derken duydum: "Müslüman, Müslümanların dilinden ve elinden selamette olduğu kimsedir. Muhacir ise, Allah'ın yasakladıklarını terk eden kimsedir." Bu İsmail'in senedinin metnidir.

Buhârî ise Muğire'nin senediyle şu metni rivayet eder: "Muhacir, kötülüğü terk eden kimsedir."[463]

1493- Abdullah b. Abbas rivayet eder: Ömer b. Hattab bana anlattı. O şöyle dedi: Hayber gününde Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbından bir grup öldürüldü. Sahabeler, falanca şehid oldu, dediler. Ta ki bir adamın yanından geçtiler ve bu falanca da şehittir dediler. Bunun üzerine Allah'ın Rasûlü şöyle dedi: "Kesinlikle hayır, muhakkak ki ben onu çalmış olduğu bir hırka ya da abadan dolayı ateşte olduğunu gördüm." Sonra Rasûlullah devamla şöyle dedi: "Ey Hattab'ın oğlu! Git ve insanlar arasında yüksek sesle 'Cennete sadece mü'minlerin gireceğini' nida et."[464]

1494- Hasan (radıyallâhu anh)'dan rivayet eder: Allah'ın peygamberi şöyle der: "Her kim ben cennetteyim derse, o ateştedir."[465]

Ömer (radıyallâhu anh)'ın Sözü

1495- Muaym b. Hind'den aktarıldığına göre Ömer şöyle demiştir: Kim, ben mü'minim derse, o kâfirdir. Her kim, o âlimdir der, kendisi cahildir. Her kim de, o cennettedir derse, kendisi cehennemdedir.

Ali b. Ebi Talib (radıyallâhu anh)'ın Sözü

1496- Ebû'l Buhteri aktarır: Şerik'e Ali hakkında soruldu. O, Ali'yi zikreder ve şöyle der: İrca, bidattır, şehadet, bidattır ve beraat bidattır.

463 Bu hadis, birçok tarik ve isnadla rivayet edilir. Buhârî, İman, bab: 5, Rikak, bab: 26; Müslim, İman, hadis no: 64-65; Ebû Davud, Cihad, bab: 2; Tirmizî, Kıyamet, bab: 52, İman, bab: 12; Nesâî, İman, bab: 8, 9 ve 11; Dârimî, Rikak, bab: 4, 8; Ahmed, Müsned: 2/160, 163, 187, 191, 192, 195, 205, 206, 209, 212, 215, 224 ve 379.

464 Müslim, İman, hadis no: 182; Ahmed, Müsned: 1/30.

465 İbn Adiyy, Kâmil fi'd Duafa: 4/100.

Abdullah b. Mes'ud (radıyallâhu anh)'ın Sözü

1497- Ebû Vail der ki, İbn Mes'ud'u şöyle derken duydum: Bir kimse, kendi hakkında mü'min olduğuna şahitlik ederse, cennette olduğuna da şahitlik etsin.

1498- Alkame rivayet eder: Bir adam, Abdullah b. Mes'ud'un yanında 'ben mü'minim' der. İbn Mes'ud da ona, ben cennetteyim de, der. Fakat biz ise, Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve resullerine iman ediyoruz.

1499- Ebû Vail'den rivayet edilir: Bir adam Abdullah'a geldi ve şöyle dedi: Ey Ebû Abdurrahman! Ben bir kervanla karşılaştım, sizler kimsiniz, dedik. Onlar, bizler mü'minleriz, dediler. Abdullah da, onlar 'bizler cennet ehliyiz' deselerdi ya, dedi.

1500- Ebû Ubeyde Abdullah b. Mes'ud'dan şöyle dediğini rivayet eder: Bu gibi şahitliklerden uzak durun. Eğer mutlaka yapmanız gerekiyorsa, o zaman şöyle yapın: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir seriyye gönderdi de onların başına bir musibet geldi ve Rabbimiz, kavmimize bizim bu haberimizi ulaştır, şüphesiz biz razı olduk ve bizden de razı olundu, dediler. İbn Mes'ud şöyle devam eder: Böylece Rasûlullah, onlara musibet geldiğini zikreder ve der ki; "Onlar, ey Rabbimiz kavmimize başımıza geleni bildir. Biz razı olduk ve bizden razı olundu" dediler. İşte bu Allah'ın size elçisidir ki onların Allah'tan razı olduğunu ve Allah'ın da onlardan razı olduğunu bildirmektedir."

1501- Ebû Vail'den şöyle rivayet edilir: Mürcie'den Haik'e Abdullah'ın iman hakkındaki sözü ulaşır, o da şöyle der: Âlimin hatasıdır.

Tâbiîn

1502- Süfyan Seleme b. Kuheyle'den rivayet eder, şöyle der: Dahhak el-Mişraki Bukeyr et-Taî, Meysere ve Ebû'l Buhteri bir araya gelirler ve şehadetin, beraatin, velayetin ve ircanın bidat olduğu hususunda söz birliği yaparlar.

1503- Cerir'in naklettiğine göre o şöyle der: Ben Mansur b. Mu'temir, Muğire b. Muksem, A'meş, Leys b. Ebû Suleym, Umara b. Ka'ka', İbn Şübrüme, Ala b. Müseyyeb, İsmail b. Ebû Halid, Ata b. Saib, Hamza b. Habib ez-Zeyyat, Yezid b. Ebû Ziyad, Süfyan Sevri, İbnu'l Mübarek ve kendisine yetiştiğim herkesin imanda istisna yaptığını ve istisna yapmayanı ise kınadığını duydum.

1504- Ali b. Bahr, Cerir b. Abdulhamid'i şöyle derken duymuştur: Bizler mü'miniz inşaallah. İmanda istisna yapmayanları da ayıplıyorlar.

1505- Muhil der ki, İbrahim bana dedi ki, sana, sen mü'min misin, denildiği zaman şöyle de: Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve resullerine iman ettik.

1506- Tâvûs'un oğlu babasından yukarıda geçen rivayetin aynısını nakletmiştir.

1507- Hammad b. Zeyd, Hişam'ı şunu derken işittiğini nakleder: "Hasan ve Muhammed, Müslüman derler ve mü'min sözcüğünden korkarlardı.

1508- Muhammed b. Sirin'den şöyle dediği nakledilir: Sana, sen mü'min misin, denildiği zaman şöyle de: ***"Allah'a, bize indirilene ve İbrahim, İsmail ve İshak'a indirilene inandık."*** (Bakara: 136)

1509- Ebû Usame rivayet ediyor: Ben ve kendisi evinde olup üçüncümüzün bulunmadığı bir sırada Süfyan Sevri bana şöyle dedi: Bizler mü'minleriz, bize göre insanlar da mü'mindirler ve bu bizden önce geçenlerin fiili değildir.

1510- Süfyan Sevri der ki; Ehli Sünnet der ki; İman, söz ve ameldir. İnsanlar kendilerini tezkiye ederler endişesinden dolayı hiçbir amel imansız geçerli değildir ve iman da amelsiz geçerli değildir. Eğer bir kimse şöyle dese, bu konuda imamın kimdir? Süfyan Sevri'dir de.

1511- Malik Ebû Hişam anlatıyor: Misar ile beraberdim ki o mescitten çıkıyordu. O mescitten çıktığı zaman mutlaka yanında çöp taşırdı. Bunun üzerine bir adamla karşılaştı ve ona şöyle dedi: Sana müjdeler olsun ey Ebû Muhammed! Sen elli senedir bu mescide gelirsin, gündüzleri oruçlu ve geceleri ibadetle ihya edersin. Misar da şöyle der: Umarım ki İslâm üzere ölürüm.

1512- Ebû Abdullah aktarıyor: Yahya b. Said şöyle derdi: Ashâbımızdan kiminle karşılaştıysam ki mutlaka imanında istisna yapardı. İman, söz ve ameldir. Yahya devamla şöyle der: Süfyan, ben mü'minim denmesine karşı çıkardı. Yine o, imanda artmayı ve eksilmeyi güzel görür ve buna inanırdı.

1513- İsmail b. Ebû Uveys aktarıyor: Malik b. Enes "Maşallah" sözünü çokça tekrar ederdi. Bir adam da, "maşallah" sözünü tekrar tekrar söylemesine karşılık onu ayıpladı. Bu adama rüyasında, Malik b. Enes'i çokça "ma-

şallah" demesinden dolayı ayıplayan sen misin denildiği gösterildi. Şayet Malik b. Enes, maşallah sözüyle hardal tanesi delmeyi irade etse, bu sözle onu delerdi.

1514- Süfyan b. Uyeyne şöyle der: Birine, mü'min misin diye sorulduğu zaman, dilerse cevap vermeyebilir. Devamla şöyle dedi: Bana sorduğun bu soru bidattir. İmanımdan şüphe etmem. İman eksilir diyen kimseye sert ve kaba davranılmaz. O kişi, imanında inşaallah derse, bu mekruh olmaz ve şüphe anlamına da gelmez.

1515- Ebû İshak der ki; Evzai'ye 'Adamın nefsi hakkında mü'min olduğuna dair şahitlik etmesine' ne dersin, dedim. O, bunu kim söylüyor, dedi. Ben de; bunu söyleyebilir mi, dedim. O, umarım der, dedi ve devamla şunu ekledi; fakat bunu söyleyenler Müslümanlar olup kendileriyle evlenmek ve kestiklerini yemek helaldir. Onlara İslâm'ın hadleri uygulanır. Bize göre, onların isimleri Müslümandır. Fakat Allah Teâlâ'nın onlara ne yapacağını bilmeyiz. Peygamber'den sonra kimse hakkında kurtulduğuna dair şahitlik de etmem.

Peki, şehitler için dersin, denildi.

O, şehitler cennettedir. Ancak peygamberlerden sonra kendisine ismiyle seslendiğim bir kimse hakkında cennetliktir şahitlik etmeye gelince, bunu yapmam. Biri şöyle dedi: Bize ulaştığı kadarıyla Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Ebû Bekir cennettedir ve Ömer cennettedir." O da cevaben şöyle dedi: Bu ve benzeri hadisler bize göre haktır.

Ebû İshak der ki; ben Evzai'ye sordum, Kıble ehlinden olan bir kimse hangi ameli işlerse işlesin öldüğünde cenaze namazını kılmayı terk edelim mi?

Evzai, hayır dedi. Ben, Rasûlullah'tan sonra kimse için cennettedir diye şahitlik etmem, dedi. Muhakkak ki ben, Ebû Bekir'in Allah'ın rahmetine ulaşacağına kendi hakkımda O'nun azabına duçar olacağımdan bir milyon kat daha fazla eminim. Fakat onun üzerine şahitlik ispat etmem. Muhakkak ki ben, Müslüman babam hakkında Allah'ın rahmetini ummam kendi hakkımda O'nun azabından korkmamdan bir milyon kat daha fazladır. Ancak bu hususta şahitlik ispat etmem. Hiç şüphesiz Ömer b. Hattab, nefsi hakkında nifaktan korkmuştur.

Dedim ki, onlar şöyle diyorlar; Ömer, münafık olmaktan korkmadı ki Huzeyfe'ye bunu sormuş olsun. Fakat o, ölmeden önce böyle bir şeyle imtihan olunmaktan korkmuştur.

O, bu bidat ehlinin iddiasıdır. Ben Zührî'ye "Zina eden kişi zina ettiği sıra, mü'min olduğu halde zina etmez." Hadisini zikrettiği zaman şöyle dedim: Sizler diyorsunuz ki, eğer o mü'min değilse, peki nedir?

O, bu sözüme karşı çıkıp bunu sormamdan hoşlanmadı. Evzai de, ben biliyordum, fakat ne diyeceğini öğrenmek istedim, dedi. Onlar, Rasûlullah'ın hadislerini Allah'ın haramlarını tazim etmek için anlatıyorlardı. Onlar, günahların küfür ve şirk olduğunu kabul etmiyorlardı.

O şöyle derdi: Mü'min, Allah'ın haramları söz konusu olduğunda demirdir..

Evzai, bir adama sen gerçek mü'min misin diye sorulması hususunda şöyle demiştir:

Bu gibi soruların sorulması bidattir. Bu hususta şahitlik yapmak ise bidatte derinleşmedir. Dinimizde böyle bir şeyle sorumlu tutulmadığımız gibi Peygamberimiz de bunu meşru yapmamıştır. Bu soruyu soran kimsenin ne bir imamı ve ne de emsali vardır. Bu hususta konuşmak cedeldir ve bunu tartışmak ise uydurma bir iştir. Hayatıma yemin olsun ki, nefsin hakkında imanı gerektiren bir şeyden dolayı şahitlik etmen böyle olmasan da gerçeği yansıtmaz. Aynı şekilde imandan çıkaran bir şeyden dolayı nefsin hakkında şehadeti terk etmen de öyle olsan da gerçeği yansıtmaz. Sana imanını soran kimse hakikatinde imanını sormamaktadır. Aksine o, Allah ile bu husustaki ilmini münazaa etmektedir. Bundan dolayı da o, Allah'ın bu husustaki ilmiyle kendi ilminin aynı olduğunu iddia etmektedir. Nefsini sünnet üzere sabit kıl. Öncekilerin durduğu yerde sen de dur. Onların dediğini de ve uzak durduklarından sen de uzak dur. Selef-i salihin yolunu yol tut, onlara caiz olan sana da caizdir. Şam ehli bu bidatten gafildi. Öyle ki bazı Iraklılar bu bidate daldıktan sonra onu Şam'a da sıçratmışlardır.

1516- Hanbel aktarıyor, Ebû Abdullah Ahmed b. Hanbel'e iman hakkında sorulduğunu duymuştur. İmam cevaben şöyle der: İman, söz, amel ve niyettir.

Ona, peki bir adam sen mü'min misin dediği zaman ne dersin?

İmam, bu bidattir, der. Böyle diyene ne denilir? İmam, o kişi inşaallah mü'minim der, kişi iman hususunda sadece burada istisna yapar, dedi.

Sonra Ebû Abdullah şöyle devam eder: İman, artar ve eksilir. Onun artması amel etmekle, eksilmesi ise ameli terk etmekle olur.

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: ***"İmanlarına iman katmaları için."*** (Fetih: 4) İşte bundan dolayı iman, artar ve eksilir.

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) de yanlarına gelip başlarında durduğunda kabir ehline şöyle demişti: Inşaallah biz de sizin peşinizden geleceğiz. Rasûlullah, öleceğini kesin bir şekilde bildiği halde istisna yapmıştır.

Mürcie'nin Sapık Olduğunu Açıklamak, Onlardan Uzak Durmak, Selam Vermemek, Arkalarında Namaz Kılmamak ve Onlarla Bir Arada Bulunmamak Hususunda Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi:

1517- Nafi' aktarır, İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ) Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle duyurduğunu nakleder: "Ümmetimden iki sınıf vardır bunların İslâm'dan nasipleri yoktur. Kaderciler ve Mürcielerdir bunlar."[466]

1518- Huzeyfe (radıyallâhu anh) Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediğini rivayet eder: "Ümmetimden iki sınıf vardır ki ikisi de ateştedir. Birincisi; zina etse de hırsızlık yapsa da iman konuşmaktır diyen topluluk. Diğeri, Bizden öncekiler sapıklardır. Çünkü onlar, gece ve gündüz beş vakit namaz vardır diyorlardı. Oysa namaz sadece iki tanedir."

1519- İkrime, İbn Abbas'tan şöyle dediğini nakleder: İrcadan sakının. Çünkü o, Hristiyanlığın bir şubesidir.

1520- Muaz b. Cebel'in şöyle buyurduğu rivayet edilir: Muhakkak ki Kaderciler ve Mürcieler, sonuncusu Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) olmak üzere yetmiş peygamberin diliyle lanetlenmiştir.

1521- Velid b. Ziyad naklediyor: Mücahid der ki; onlar içinizde Mürcie olarak başlarlar, sonra Kaderiye olurlar ve en son olarak ta Mecusi olurlar.

1522- Ma'mer İbn Sirin'in şöyle dediğini rivayet ediyor: Kişinin kardeşine sen mü'min misin, diye sorması bidat bir imtihandır. Bunu hariciler yapar.

466 Tirmizî, Kader, bab: 13; İbn Mâce, Mukaddime, bab: 9.

1523- Muğire diyor ki; İbrahim et-Teymi insanları bu görüşe çağırıyor. Bunu İbrahim en-Nehâi'ye anlattı ve ben de bunun üzerine onun yanına geldim. O da, ey Muğire! Anlat bakayım, insanları bu görüşe davet eden kimse var mı? dedi. O Allah'a yemin ederek kalbinde böyle bir inancı benimsemediğini bildirdi. Ben, İbrahim et-Teymi'nin buna çağırdığını duymuştum, fakat bunu İbrahim en-Nehai'ye söylemedim.

1524- İbrahim der ki: Muhakkak ki ben, bu ümmet hakkında ezarika (hariciler) fitnesinden daha çok Mürcielerin fitnesinden korkuyorum.

1525- İbrahim der ki: Mürcieler bu dini çok ince bir elbiseye çevirmiştir.

1526- Muğire'den şöyle dediği nakledilir: İbrahim et-Teymi İbrahim en-Nehai'nin yanından geçerken ona selam verdi, fakat onun selamına karşılık vermedi.

1527- Said b. Cübeyr'den şöyle rivayet edilir: Mürcieler bu kıblenin Yahudileridir.

1528- Hammad b. Zeyd Eyyub'tan şöyle rivayet eder: Ben Talk b. Habib'in yanında otururken Said b. Cübeyr beni gördü. Eyyub der ki, Basra'da ondan (yani Talk'tan) daha abidini ve anne-babasına karşı ondan daha iyi muamele edenini görmedim. Said, seni onunla otururken gördüm, onunla oturma, dedi. Eyyub, vallahi o nasihat ediyordu ve ben onunla istişare etmemiştim dedi.

1529- Said b. Cübeyr Zirr'e şöyle dedi: Ey Zirr? Sana ne oluyor da her gün din yeniliyorsun?

1530- Hamza ez-Zeyyat Ebû'l Buhteri'den aktarıyor: Zirr, Said b. Cübeyr'i Ebû'l Buhteri et-Tai'ye şikayette bulunarak şöyle dedi: Onun yanından geçtiğim zaman selam verdiğimde selamıma karşılık vermiyor. Ebû'l Buhteri de bunu Said b. Cübeyr'e söyleyince şöyle cevap verir: Bu, her gün yeni bir dinle geliyor, Allah'a yemin olsun ki onunla hiçbir zaman konuşmayacağım.

1531- Ata b. Saib Said b. Cübeyr'den rivayet ediyor, o şöyle demiştir: Mürcieler sabiiler gibidir.

1532- Ata b. Saib rivayet ediyor: Saib b. Cübeyr mürcieleri anlatır. Onlar hakkında bir örnek vererek şöyle der: Onlar sabiiler gibidir. Onlar, Yahudilere gidip, dininiz nedir derler. Yahudiler de, Yahudiliktir derler. Peygamberiniz

kimdir, diye sorarlar. Onlar da, Musa'dır derler. Onlar, peki size tabi olana ne vardır, derler. Yahudiler ise, cennettir, derler.

Sonra yine onlar, Hristiyanlara gelir ve onlara, dininiz nedir, derler. Onlar, Hristiyanlıktır derler. Onlar yine, kitabınız nedir derler. İncil derler. Peygamberiniz kimdir, diye sorarlar. Onlar da İsa'dır derler. Peki, size tabi olanlar için ne vardır, derler. Onlar da cevaben, cennet derler. Bunun üzerine onlar şöyle derler: Biz her iki dinin arasındayız.

1533- Ebû Cafer Muhammed b. Ali b. Hüseyin'den şöyle dediği rivayet edilir: "Ne bir gece bir geceye, ne de bir gündüz bir gündüze Mürcielerin Yahudilere benzediği kadar benzemez.

1534- Evzai anlatıyor: Yahya b. Ebû Kesir ve Katade şöyle derlerdi: Öncekilere göre bu ümmet üzerine ircadan daha korkunç bir sapıklık yoktur.

1535- Mufaddel b. Muhelhil Mansur b. Mu'temir'den şunu nakleder: Onlar, Allah'ın düşmanları Mürcieler ve Rafızilerdir.

1536- Cafer b. Ehmar der ki; Mansur b. Mu'temir bir şey hakkında şöyle dedi: Ben sapık bidatçi mürcielerin dediği gibi demem.

1537- Ebû Asım aktarıyor: İkrime b. Ammar İbn Ebi Revvad'ın yanına gelir ve kapısını çalıp şöyle der: Bu sapık nerededir? Yani irca inancını benimseyen kişi...

1538- Tâvûs şöyle der: Ey Irak ehli! Sizler Haccac'ın mü'min olduğunu mu iddia ediyorsunuz? Mansur, İbrahim'in şöyle dediğini nakleder: Bir kimseye körlük olarak Haccac'ın durumunu görmemesi yeter. Yine Mansur der ki, İbrahim'in yanında Haccac zikredilince şöyle dedi: Allah'ın laneti zalimlerin üzerine olsun.

1539- Tâvûs'un oğlu babasından şöyle dediğini rivayet eder: Irak ehlinden bazı kardeşlerimize şaşırıyorum, onlar Haccac'ın mü'min olduğunu söylüyorlar.

1540- Asım Ebû Rezin'den şöyle derken duyduğunu anlatıyor: Eğer Haccac hidayette ise o zaman ben dalaletteyim.

1541- Ecleh anlatıyor: Şa'bi'ye dedim ki; insanlar Haccac'ın mü'min olduğunu zannediyorlar. Şa'bi; doğru söylemişler, evet o put vb. batıl ilahlara ve tağuta inanıyor, Allah'ı da inkâr etmektedir.

1542- Şerik mürcieyi zikredip şöyle dedi: Onlar, en habis topluluktur. Rafızıler ise pislik olarak yeter. Fakat mürcie, Allah'ı yalanlamaktadır.

1543- Yaşlı biri olan İbrahim b. Muğire der ki, Süfyan Sevri'ye "İman amelsiz sözdür" diyen bir kimsenin arkasında namaz kılayım mı? O, hayır kılma, ki onun hürmeti de yoktur.

1544- Ebû Nuaym anlatıyor: Mis'ar b. Keddam'ın cenazesi yanımızdan geçti, katılanlar arasında Süfyan ve Şerik yoktu.

1545- Ma'n b. İsa der ki: Medine'de Ebû'l Huveyriye adında irca akidesini benimsemiş bir adam vardı. Malik b. Enes, kızlarınızı onunla nikâhlamayın, dedi.

1546- Muhammed b. Eslem der ki, Yezid b Harun'u şöyle derken duydum: İrca akidesine davet eden bir kimsenin arkasında kılınan namaz iade edilir.

1547- Muhammed b. Yusuf anlatır: Süfyan es-Sevri'nin huzuruna girdim ki o odasında oturmuş Mushaf'ın sayfalarını çeviriyordu. Şöyle dedi: Bu Kitaba, Mürcie olandan daha uzak bir kimse yoktur.

Mürcienin Kötülükleri Hakkında Nakledilenlerin Zikredilmesi

1548- Süfyan diyor ki, Abbad b. Kesir'i şöyle derken duydum: Ebû Hanife'den iki defa tevbe etmesi istendi. O bir keresinde şöyle demişti: Şayet bir kimse, ben Allah'ın evi olduğuna şahitlik ederim, fakat o ev bu mu ya da Horasan'da bir ev mi olduğunu bilmiyorum, dese bana göre mü'mindir. Yine o kimse, ben Muhammed'in Allah'ın Rasûlü olduğuna şahitlik ederim, fakat o rasûl Medine'de olan mı ya da Horasan'da bulunan biri midir bilmiyorum, dese bana göre o mü'mindir.

1549- Hamza b. Haris babasından rivayet ediyor, o şöyle der: Adamın birini Mescid-i Haram'da Ebû Hanife'ye, Kâbe'nin hak olduğuna şahitlik ediyorum ama o bu ev mi değil mi, diyen bir adam hakkında soru sorduğunu duydum. Ebû Hanife, o gerçek mü'mindir, dedi.

Hanbel de der ki, Humeydi şöyle demiştir: Her kim bunu söylerse o kâfirdir. Yine Hanbel der ki, Ahmed b. Hanbel'in şöyle dediğini duydum: Bunu söyleyen kimse kâfirdir.

1550- Ebû İshak el-Fizari anlatır: Ebû Hanife der ki: Ebû Bekir'in imanıyla İblis'in imanı aynıdır. Ebû Bekir de, ey Rabbim demiştir. İblis de, ey Rabbim demiştir.

1551- Veki' b. Cerrah rivayet ediyor: İbn Ebi Leyla, Hasan b. Salih, Süfyan b. Said es-Sevri, Şerik b. Abdullah toplanırlar ve Ebû Hanife'yi çağırması için birini gönderirler. O da gelir.

Derler ki: Annesiyle nikâhlanıp babasını öldüren ve kafatasında içki içen kimse hakkında ne dersin?

O, mü'mindir, dedi.

Bunun üzerine İbn Ebi Leyla şöyle der: Hiçbir zaman senin şahitliğini kabul etmeyeceğim.

Hasan b. Salih de şöyle der: Yüzümün yüzüne bakması ebeden haram olsun.

Sevri de ona, seninle konuşmak bana ebeden haram olsun.

1552- Abdussamed b. Hassan el-Mervezi anlatıyor: Süfyan es-Sevri der ki, bu sapmalardan sakının. Ona, Allah sana rahmet etsin bunu bize açıklar mısın, denildi.

Süfyan cevaben der ki: Mürcieler şöyle derler; İman, amelsiz sözdür. Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in O'nun kulu ve Rasûlü olduğuna şehadet ederim diyen her kimse, imanı kâmil bir mü'mindir. O kişi, şu kadar insan öldürse de mü'mindir, cünüplükten dolayı gusül almayı terk etse de, namazı terk etse de böyledir. Onlar kıble ehline kılıç kullanılabileceğine itikat ediyorlar.

1553- Abdurrahman b. Mehdi'den şöyle dediği rivayet edilir: Kendisinin mü'min olduğunu söyleyen kimse Mürciedir.

1554- Evzai'den şöyle dediği rivayet edilir: İman edip te isyan eden kimsenin imanı, Cebrail'in imanından çok İblisin imanına benzemektedir. Çünkü Cebrail iman edip itaat etti. İblis ise, iman edip isyan etti.

1555- Humeydi, Veki' b. Cerrah'ı şöyle derken duyduğunu söyler: Ehli Sünnet der ki: İman, söz ve ameldir. Mürcie ise şöyle der: İman, amelsiz sözdür. Cehmiye ise, iman marifettir, der.

1556- Süleyman b. Harb anlatıyor: Ebû Hanife bir sarhoşun yanından geçerken sarhoş ona, ey Ebû Hanife ey Mürcie der. Bunun üzerine Ebû Hanife, doğru söyledin, suç benim ki seni imanı kâmil bir mü'min diye isimlendirdim, der.

İrca'nın İslâm'da Ne Zaman Zuhur edip Yayıldığı Hakkındaki Rivayetlerin Zikredilmesi

1557- Şu'be der ki, bize Zubeyd anlattı: Mürcie zuhur ettiği vakit Ebû Vail'e geldim, o da bana Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şu hadisini rivayet etti: "Müslümana sövmek fasıklık ve onunla savaşmak ise küfürdür."[467]

Şu'be de der ki, bana Mansur ve Süleyman anlattılar, o ikisi Ebû Vail'in Abdullah'tan Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in "Müslümana sövmek fasıklık ve onunla savaşmak ise küfürdür" hadisini anlattığını duymuşlardır.

Şu'be der ki, ben bunu Hammad'a zikrettim o da şöyle derdi: Ey Şu'be! Sen bizden sadece bir damlasın. Şu'be de ona, sen Zubeyd'i itham mı ediyorsun, Mansur'u itham mı ediyorsun ve A'meş'i itham mı ediyorsun? hepsi bana bu hadisi Ebû Vail'den aktarmıştır, dedi. O da, hayır, fakat ben Ebû Vail'i itham ediyorum, demiştir.

1558- Ebû'l Muleyh anlatır: Meymun b. Mihran'a mürcienin görüşü soruldu da o, ben bundan çok büyüğüm diye cevap verdi.

1559- Katade'den şöyle dediği aktarılır: Muhakkak ki bu irca, İbnu'l Eş'as'ın hezimetinden sonra meydana çıktı.

1560- Cerir anlatıyor: A'meş'in yanında irca anıldı da o şöyle dedi: Benim kendisinden çok büyük olduğum bir görüşten ne umuyorsun?

Cerir der ki, Muğire Hammad'dan bir rivayette bulunacağı zaman şöyle derdi: Hammad Mürcie olmadan önce bize bildirdi... Bazen de şöyle derdi: Hammad bozulmadan önce bize anlattı...

1561- Cerir, Muğire'den şöyle dediğini rivayet eder: Amr b. Murre ircaya girinceye kadar insanlarda hayır kalıntısı vardı. Fakat bundan sonra insanlar parçalanıp birbirlerine düştüler.

---

467 Buhârî, İman, bab: 36, Edeb, bab: 44, Fiten, bab: 8; Müslim, İman, hadis no: 116; Tirmizî, el-Birr, bab: 51, İman, bab: 15; Nesâî, Tahrim, bab: 27; İbn Mâce, Fiten, bab: 4, Mukaddime, bab: 7, 9; Ahmed, Müsned: 1/176, 178, 385, 411, 433, 439, 446, 454 ve 460.

1562- Eyyub der ki: Ben mürcielerden çok büyüğüm. İrca hakkında ilk konuşan kişi, Hasan b. Muhammed adında bir adamdı.

1563- Annesi, Kays b. Mahrame b. Muttalib b. Abdumenaf b. Kusay'ın kızı Cemal olan Hüseyin b. Muhammed anlatıyor: Hasan, irca hakkında ilk konuşan kimsedir.

1564- Mis'ar anlatıyor: Müslim el-Batin'i mürcieyi hicvederken duydum ve ona, subhanallah, dedim.

1565- Abdullah b. Numeyr der ki, yanında Mürcieler zikredildiğinde Süfyan'ı şöyle derken duydum: Sonradan türeyen bir görüştür. Ben, bunun dışındakine inanan insanlara yetiştim.

1566- Hasan b. Vehb el-Cumehi anlatıyor: Abdulaziz b. Ebû Revvad yanımıza geldiğinde yirmi küsur yaşlarında bir gençti. Aramızda kırk ya da elli sene durdu da irca nedir bilinmezdi. Oğlu Abdulmecid büyüyüp geliştiğinde onu ircaya soktu. Böylece o çocuk, İslâm'da babasının mirası olarak doğan en uğursuz çocuk oldu.

1567- Malik b. Enes'in yanında Abdulmecid zikredildiğinde şöyle dediği rivayet edilir: İşte bu, babasını ircaya sokan kişidir.

İrca'dan Dönüp de Mürcieler Hakkında Şiir Söyleyen, Görüşlerini Ayıplayan ve Ehli Sünnet'i Methedenlerin Rivayetlerinin Zikredilmesi

1568- Ebû Nevfel babasından aktarır: Avn b. Abdullah b. Utbe b. Mes'ud Medine'nin en iyi edibi ve en fakihiydi. O, bir mürcieydi fakat bu inancından döndü ve şu şiiri okurdu:

Şüphesiz ilk ayrıldığımız görüş
Mürcielerin söylediklerinden ayrılıyoruz
Onlar, zulüm ehlinin mü'min olduğunu söylerler
Mü'minler ise bize zulmedecek değillerdir
Onlar, mü'minin kanı helaldir ki
Mü'minlerin kanı haram olmuşken.

1441- Misar'ın anlattığına göre Ebû Talk şöyle der:

Zaman, sadece gece ve gündüzdür

İnsanlar da ya inanan ya da yalanlayandır
Sen ya mü'minsindir ya da yalanlayansın
Sen ey insanların en ahmağı gideceksin

1442- Selim b. Mansur b. Amir şöyle derdi:

Ey ben mü'minim diyen kimse
İman, ancak söz ve ameldir
İrca ise, uydurulmuş bir dindir ki onu
Cehm bin Safvan çıkarmış ve benimsemiş
Allah'ın dini değerlidir, onda
Namaz ve oruçla amel edilir
Zekât ve düşmanlığından dolayı
Dinle savaşan kimseyle Cihaddır
Görüldüğünde namaz kılıp da görülmediğinde
Kılmayan kimsenin imanı kâmil değildir
Ya da bir kimse günün birinde cima edip de
Umursamazca veya tembellikten guslü terk ederse
Bu kişi ikrar mü'minidir, ancak
Gerçek mü'min değildir ki hakkı söylememiştir
Benin görüşüm Süfyan'ın görüşüdür, Süfyan ise
Hiçbir zaman faydasız bir görüş üzere olmamıştır.

1569- Hammad b. Ziyad'ın şöyle dediği rivayet edilir: Bedevînin birine sen mü'min misin, denildiğinde, şöyle demiştir: Nefsimi tezkiye mi edeyim. Süleyman der ki: Bedevînin bu sözü Hammad'ın hoşuna gitmişti.

6. CÜZ

EHLİ SÜNNET VE'L CEMAATİN NÜBÜVVET HAKKINDAKİ İNANCI

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Rüya ve Mürcie Hakkındaki Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

Ebû'l Kasım Hibetullah b. Hasan b. Mansur et-Taberî el-Lâlâkâî der ki:

1570- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: "Her kim beni rüyasında görmüşse, muhakkak ki beni görmüştür. Çünkü şeytan benim sûretime giremez."[468]

1571- Müslim b. Halid et-Taifi şöyle der: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i rüyamda gördüm ve şöyle dedim: Ey Allah'ın Rasûlü! Kadercilere ne dersin?

Peygamber, onlar Mecusi'dir, dedi.

Rafıziler hakkında ne dersin, dedim.

O, onlar kadercilerden çok şerli ya da kaderciler onlardan daha şerlidir, dedi.

Ben, ey Allah'ın Rasûlü! Mürcie hakkında ne dersin, dedim.

Peygamber, onlar diğerlerinden daha aşağı derecededir ki onlar sünnete muhalefet etmektedirler, dedi.

Ey Allah'ın Rasûlü! Şüpheciler hakkında ne dersin, dedim.

O, benim hakkımda şüphe eden hüsrandadır, dedi.

468 Hadis, birçok tarik ve isnadla rivayet edilmiştir. Buhârî, İlim, bab: 38, Ta'bir, bab: 10; Müslim, Rüya, hadis no: 11; Ebû Davud, Edeb, bab: 88; Tirmizî, Rüya, bab: 4 ve 7; İbn Mâce, Rüya, bab: 2; Dârimî, Rüya, bab: 4; Ahmed, Müsned: 2/232, 261, 342, 410, 411, 425, 463, 469, 472, 5/306 ve 6/394.

Dedim ki, ey Allah'ın Rasûlü! Onlar senin hakkında şüphe etmiyorlar ama Allah katında ne olduklarını bilmiyorlar.

Peygamber, subhanallah bir kimse Allah katındaki durumunu bilebilir mi hiç, dedi.

Hasan der ki: Süfyan b. Uyeyne ve Yahya b. Süleyman yanına gelip bu rüyayı sordular. Ey Allah'ın Rasûlü! Şüpheciler hakkında ne dersin, dediğim yere ulaştığında, dedi ki: onlar tedirgindirler deseydin ya!

Allah'ın Kitabında İman İsminin Övgü ismi olduğu, Mü'minlerin Cennette ve İmanın Nifak ve Fıskın Zıttı olduğu Hakkında Âyetlerin Zikredilmesi

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Hiç mü'min bir kimse fasık olan biri gibi olur mu? Bunlar eşit olmazlar."*** (Secde: 18)

Yine şöyle buyurur: ***"Şüphesiz ki Allah, iman edenleri de bilmekte ve münafıkları da bilmektedir."*** (Ankebut: 11)

Şöyle buyuruyor: ***"Şüphesiz münafıklar, fasıkların ta kendileridir."*** (Tevbe: 67) Peki, nasıl olur da bir mü'min, fasık münafık olabilir?

Yine Allah Tebareke ve Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Ey iman edenler! Allah'a nasuh bir tevbe ile tevbe edin."*** (Tahrim: 8) Mürcielerin görüşüne göre gerçek mü'min olan bir kimse hangi şeyden dolayı tevbe edecek?

Hiç şüphesiz tevbe, ancak yasaklardan dolayı yapılır!

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den şöyle dediği rivayet edilir: "Zina eden kimse, zina ederken mü'min olarak zina etmez. İçki içen de, içkiyi içerken mü'min olarak içmez."[469]

Bu âyetler ve haberlerin hepsi mü'min isminin, övgü ismi olduğuna ve fiillerinden dolayı övgüyü hak ettiğine, fasık isminin de yergi ismi olduğuna ve fiillerinden dolayı da yerilmeyi hak ettiğine delalet etmektedir.

Allah Teâlâ'nın şu âyeti bunun doğruluğunu açıklamaktadır: ***"Mü'minler ancak o kimselerdir ki, Allah anıldığı zaman kalpleri ürperir. Kendilerine O'nun âyetleri okunduğunda imanlarını arttırır ve yalnızca Rabblerine tevekkül ederler. Onlar, namazı dosdoğru kılarlar***

469 Hadisin tahriçi daha önce geçti.

ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden de infak ederler. İşte bunlar gerçek mü'minlerdir. Rabbleri katında onlar için dereceler, bağışlanma ve değerli bir rızık vardır." (Enfal: 2-4)

Yine O şöyle der: *"Allah, mü'min erkeklere ve mü'mine kadınlara içinde ebedi kalacakları, altından ırmaklar akan cennetler ve Adn cennetlerinde güzel meskenler vadetmiştir. Allah'ın rızası ise hepsinden çok büyüktür. İşte bu, büyük kurtuluş ve mutluluğun ta kendisidir."* (Tevbe: 72)

Yine şöyle buyurur: *"Eğer, Kitap Ehli iman edip sakınsalardı, elbette onların kötülüklerini örter ve onları nimetlerle dolu cennetlere koyardık."* (Maide: 65

Şöyle buyurur: *"Allah, erkek münafıklara da, kadın münafıklara ve kâfirlere de içinde ebedi kalacakları cehennem ateşini vadetmiştir. O, onlara yeter. Allah onları lanetlemiştir ve onlar için devamlı bir azap vardır."* (Tevbe: 68)

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) der ki: "Müslümana sövmek fasıklık, onu öldürmek ise küfürdür."[470]

Yine ondan şöyle dediği rivayet edilir: "Münafığın alameti üçtür: Konuştuğu zaman yalan söyler, söz verdiği zaman sözüne muhalefet eder ve kendisine bir şey emanet edildiği zaman ihanet eder."[471]

Ebû Bekir Sıddîk (radıyallâhu anh)'dan şöyle dediği aktarılır: Yalan, imana engeldir.

İbn Abbas, Ebû Derda, Ebû Hureyre ve Ukbe b. Amir el-Cuheni'den (Allah hepsinden razı olsun) bu hususta rivayetler yapılmıştır.

Tâbiîn'den; Hasan, Ata, Ebû Cafer Muhammed b. Ali b. Hasan ve Zührî'den bu hususta nakiller yapılmıştır.

Fakihlerden de; Evzâî, Ahmed, İshak ve daha önce zikri geçenlerden nakiller bulunmaktadır.

1572- Ebû Seleme Ebû Hureyre'den Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediğini rivayet eder: "Zina eden kişi zina ettiği zaman, mü'min olarak zina etmez. İçki içen kişi de, içki içtiği zaman mü'min olarak

470 Hadisin tahriçi daha önce geçti.
471 Buhârî, Şehadat, bab: 28; Müslim, İman, hadis no: 108 ve 109; Tirmizî, İman, bab: 14.

içmez. Başkasına ait olup, mü'minlerin gözlerini kendisine kaldıracağı değerli bir malı zorla alan kişi de bunu alenen gasp ettiği zaman mü'min olarak bu suçu işlemez."[472]

1573- E'rac, Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu aktarır: "Zina eden kişi zina ettiği zaman, mü'min olarak zina etmez. Hırsız da çaldığı vakit mü'min olarak çalmaz. İçki içen kişi de, içki içtiği zaman mü'min olarak içmez."

1574- Ebû Hureyre Rasûlullah'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Hırsız, çaldığı vakit mü'min olarak çalmaz. Zina eden kişi zina ettiği zaman, mü'min olarak zina etmez. Bir kimse de, sarhoş edeni –yani içkiyi- içtiği zaman mü'min olarak içmez. Muhammed'in canını elinde bulundurana yemin olsun ki başkasına ait olup, mü'minlerin gözlerini kendisine kaldıracağı değerli bir malı zorla alan kişi de bunu alenen gasp ettiği zaman mü'min olarak bu suçu işlemez. Kin güden bir kimse de kin güttüğü zaman mü'min olarak kin gütmez. Sakın ha sakın!"[473]

1575- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğu rivayet edilir: "Zina eden kişi zina ettiği zaman, mü'min olarak zina etmez. Hırsız da çaldığı vakit mü'min olarak çalmaz. İçki içen kişi de, içki içtiği zaman mü'min olarak içmez." Ali b. Cu'd şu ibareyi ziyade olarak rivayet eder: "Hırsız da çaldığı vakit mü'min olarak çalmaz." Zekvan ve A'meş derler ki: Tevbe etmek henüz mümkündür. Bunu Buhârî ve Müslim rivayet eder.

1576- Ebû Salih'in Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Zina eden kişi zina ettiği zaman, mü'min olarak zina etmez. Mü'min olarak çalmaz ve içkiyi de mü'min olarak içmez. İman ondan sökülüp alınır ve tevbe edinceye kadar tekrar dönmez. Tevbe ettiği zaman Allah onun tevbesini kabul eder."

1577- Ata b. Ebû Rebah Ebû Hureyre'den rivayet eder, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "Zina eden kişi mü'min olarak zina etmez. Hırsız da mü'min olarak çalmaz. Eğer bunlardan bir şey yaparsa iman onun kalbinden beri olur. Tevbe ederse de Allah tevbesini kabul eder."

472 Buhârî, Mezalim, bab: 30, Eşribe, bab: 1; Müslim, İman, hadis no: 100; İbn Mâce, Fiten, bab: 3; Dârimî, Edahi, bab:23; Ahmed, Müsned: 2/317 ve 386.

473 Müslim, İman, hadis no: 100.

1578- Ebû Hureyre rivayet eder ki: Peygamber buyurmuştur: "Adam zina ettiği zaman iman ondan çıkıp ayrılır ve başında gölge gibi durur. O günahı terk ettiğinde iman kendisine tekrar döner."[474]

1579- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan Rasûlullah'ın şöyle dediği rivayet edilir: "Zina eden kişi zina ettiği zaman, mü'min olarak zina etmez. Hırsız da çaldığı vakit mü'min olarak çalmaz. İçki içen kişi de, içki içtiği zaman mü'min olarak içmez. İman gömlek gibidir, bu hasletlerden biri meydana geldiği zaman, iman ondan gömleğin çıkarıldığı gibi çıkarılır."[475] Bu konuda İbn Ebû Evfa ve Âişe'den de rivayet edilen hadis bulunmaktadır.

İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'nın Bu Husustaki Sözü

1580- İbn Abbas'tan rivayet edildiğine göre o çocuklarına şöyle demiştir: Sizden kim evliliği istiyorsa onu evlendiririz. Sizden bir kimse zina etmez ki ancak imanı ondan sökülüp çıkarılır. Ona imanını geri vermeyi dilerse ona iade eder. Engellemeyi dilerse de onu bundan alıkoyar.

1581- İbn Abbas'tan şöyle dediği rivayet edilir: Hayâ ve iman tek bir boynuz gibidir. O ikisinden bir söküldüğü zaman diğeri de onun peşinden gider.

Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'ın Sözü

1582- Habib b. Şehid Ebû Hureyre'yi şöyle derken duymuştur: Kişi zina ettiği zaman mü'min olarak zina etmez. Çaldığı zaman da mü'min olarak çalmaz. Ata der ki; iman ondan geri çekilir.

1583- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan şöyle dediği rivayet edilir: Adam bir kadına haram bir şekilde yaklaştığı zaman, iman aynen böyle ondan ayrılır -bir elini diğer elinin üzerine koyar ve yukarı doğru kaldırır-. Ravilerden biri olan Suveyd iki eliyle bunu temsil edip birini diğerinden hafifçe ayırır ve sonra da şöyle der: İşte iman ondan aynı bu şekilde ayrılır. Eğer günahtan dönerse iman da tekrar ona döner. Biri diğerini geri çevirir.

1584- Ebû Hureyre der ki; İman nezihtir. Bir kimse zina ederse, iman ondan ayrılır. Eğer nefsini kınayıp ve günahtan vazgeçerse iman da ona tekrar döner.

---

474 Ebû Davud, hadis no: 4960, Tirmizî, hadis no: 2625.
475 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 3/322.

Ebû'd Derda (radıyallâhu anh)'ın Sözü

1585- Ebû'd Derda'dan şöyle dediği rivayet edilir: İman, ancak sizden birinizin bazen giydiği ve bazen çıkardığı gömleği gibidir. Allah'a yemin olsun ki bir kul imanından emin olduğu zaman, ondan sökülüp alınır ve bir de bakar ki imanını yitirmiştir.

Ebû Bekir (radıyallâhu anh)'ın Sözü

1586- Kays b. Ebû Hazim Ebû Bekir'i şöyle derken duymuştur: Yalandan sakının. Çünkü yalan imana engeldir.

1587- Hasan der ki: Kişi o halde kaldığı müddetçe onun bu hali imanına engeldir. Eğer o halinden vazgeçerse iman da tekrar ona döner.

1588- Yahya b. Eyyub'e Hasan'ın şöyle dediği ulaşmıştır: Konservenin balı bozduğu gibi hiddet de, imanı ifsat eder.

1589- Ebû Cafer Muhammed b. Ali'ye Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in "Zina eden kişi zina ederken mü'min olarak zina etmez ve hırsızlık yapan da mü'min olarak hırsızlık yapmaz" sözü hakkında soruldu. O şöyle cevap verdi: Bu İslâm'dır. Sonra bir daire çizdi ve onun içine de ondan daha küçük bir daire çizdi. Sonra dedi ki, işte bu da iman, İslâm'la kısıtlıdır. Kişi zina ettiğinde veya çaldığında iman dairesinden İslâm dairesine çıkar. Tevbe ettiği zaman da imana döner ve onu İslâm'ın dışına çıkarıp Allah'a karşı küfre sokmaz.

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Müslüman'a Sövmek Fısık, Onunla Savaşmak Küfür ve Münafıklığın Alametleri Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

Onun şu sözünün manası -Allah en iyi bilendir-: "Müslüman, bir Müslüman'a sövdüğünde ve ona iftira attığında yalan söylemiş olur. Kezzab ise fasıktır. Böylece iman ismi ondan ayrılır. Müslümanla savaşmayı helal gördüğü taktirde ise kâfir olur."

Bunun manası hakkında İbn Mes'ud'dan da rivayet vardır.

1590- Abdullah b. Amr'dan Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediği rivayet edilir: "Dört haslet vardır ki; kimde bu hasletler bulunursa o kimse halis münafıktır: Emanet edilince hıyanet eden, konuşunca yalan

söyleyen, söz verince sözünde durmayan, anlaşma yaptığı zaman anlaşmasını bozan ve husumet edince haddi aşan kimsedir. Her kimde de bunlardan biri bulunursa, onu bırakıncaya kadar kendinde nifaktan bir haslet var demektir."[476]

1591- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'ın rivayet ettiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Konuştuğu zaman yalan söylemesi, kendisine bir şey emanet edildiğinde ihanet etmesi ve söz verdiği zaman da sözüne muhalefet etmesi münafığın alametlerinden üç tanesidir."[477]

1592- Muhammed el-Muharrem Hasan'ı şöyle derken işitmiştir, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: "Üç haslet vardır ki o kişi namaz kılsa da, oruç tutsa da ve Müslüman olduğunu iddia etse de münafıktır: Konuştuğu zaman yalan söyleyen, söz verdiği zaman sözüne muhalefet eden ve emanet edildiğinde emanete ihanet eden kimsedir."

Ravi devamla der ki; ben dedim: Ey Ebû Said! Şayet bir adamın benden alacağı olsa ve benden istese, beni engellemesinden ve ailemin de helak olmasından korktuğumdan dolayı ona hilali gördüğüm zaman ödeyeceğime dair söz verdim. Fakat o zaman geldiğinde ödemedim. Ben münafık mıyım?

O şöyle cevap verdi: Onunla konuştun ve yalan söyledin, ona söz verdin ve sözüne muhalefet ettin. Hiç şüphesiz Abdullah b. Amr anlatır ki, babam ölüm döşeğindeyken şöyle demişti: Ben falanca kimseyi evlendireceğime dair söz vermiştim, onu evlendirin. Ben, münafıklığın üçte biriyle Allah'la karşılaşmak istemiyorum.

Ravi der ki, ey Ebû Said! Adamın üçte biri münafık olup ta üçte ikisi Müslüman olur mu?

O, hadis böyle gelmiştir.

Ravi devamla şöyle der: Ben hacca gittim ve orda Ata'yla karşılaştım. Ona bu hadisi, Hasan'ın bana ve benim kendisine söylediğimi ona anlattım.

Ata şöyle dedi: Şöyle demekten aciz misin? Bana Yusuf'un kardeşlerinin, babalarına söz verip de sözlerinde durmamaları ve kendilerine verilen

476 Buhârî, İman, bab: 24, Mezalim, bab: 17; Müslim, İman, hadis no: 107; Ebû Davud, Sunne, bab: 15; Tirmizî, İman, bab: 14; Nesâî, İman, bab: 20; Ahmed, Müsned: 2/189 ve 198.

477 Müslim, İman, hadis no: 107.

emanete hıyanet etmeleri hakkında ne dersin? Onlar münafık mı oldular? Babaları ve dedeleri peygamberler değiller miydi?

Dedim ki; ey Ebû Muhammed! Bana bu hadisin orijinalini ve nifakın aslını anlatsana.

O şöyle dedi: Bana, Cabir b. Abdullah (radıyallâhu anhumâ)'nın rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir, dedikten sonra şöyle devam etti: Peygamber'le (sallallâhu aleyhi ve sellem) konuşanlar ona yalan söylediler. Onlara sırrını emanet etmişti onlar da ihanet ettiler. Savaşta kendisiyle beraber çıkacaklarına dair söz verdiler fakat sözlerinde durmadılar. Cibril, Peygamber'e gelerek Ebû Süfyan'ın falanca yerde olduğunu haber verdi. Onun için yola koyulun ve bunu da gizli tutun. Böylece münafıklardan biri Ebû Süfyan'a Muhammed'in peşlerinde olduğunu ve bundan dolayı tedbirini almalarına yönelik bir mektup yazdı. Bunun üzerine de Allah Azze ve Celle şu âyetini indirdi: ***"Allah'a ve Rasûlüne ihanet etmeyin ve emanetlerinize de ihanet etmeyin."*** (Enfal: 27) Münafıklar hakkında şu âyetten ***"Onlardan bazıları da Allah'a söz vermişlerdir"*** (Tevbe: 75) ***"Böylece Allah da onların kalbine nifak yerleştirdi."*** (Tevbe: 77) âyetine kadar indi. Hasan'a gittiğin zaman sana söylediğimi ve bunu aslını ona anlat.

Ravi der ki: Ben Hasan'ın yanına döndüm ve ona ne dediğimi ve Ebû Muhammed'in söylediğini birebir anlattım.

Bunun üzerine Hasan elimden tuttu ve kaldırdı, sonra da şöyle dedi: Ey Irak ehli! Bu adam gibi olmaktan aciz misiniz? Benden bir hadis duyduğunda onun aslını öğrenmeden olduğu gibi kabul etmedi. Ata doğru söylemiştir. Hadis aynen böyle münafıklar hakkındadır.

1593- Ali b. Abula'la Zeyd b. Erkam (radıyallâhu anh)'dan Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediğini nakleder: "Söze muhalefet, kişinin niyetinde sözünü yerine getirmek varken onu yapamaması değildir. Fakat muhalefet, kişinin söz verip de niyetinde onu yerine getirmemek varken sözünün gereğini yapmamasıdır."

1594- Ebû Vakkas'ın Zeyd b. Erkam'dan aktardığına göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Bir kimsenin kalbinde muhalefet olmaksızın söz verip de sözünün gereğini yapamamasında bir günah yoktur."[478]

478 Ebû Davud, hadis no: 4995 ve Tirmizî, hadis no: 2633.

1595- Abdullah şöyle der: "Müslümana sövmek fasıklık ve onunla savaşmak küfürdür."[479]

Ravilerden Zubeyd der ki: Ebû Vail'e bunu Rasûlullah'tan mı rivayet ediyorsun? dedim. O, evet dedi. Hadisi Müslim Muhammed b. Bekkar'dan rivayet eder.

1596- Ebû Vail Abdullah'tan nakleder, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Müslümana sövmek fısk ve onunla savaşmak ise küfürdür." Ravi Zubeyd der ki, Ebû Vail'e bunu Abdullah'ın Rasûlullah'tan anlattığını sen mi duydun? dedim. O da, evet dedi.

1597- Zubeyd anlatıyor: Ebû Vail'in yanında Mürcieleri zikretme üzerine şöyle dedi: İbn Mes'ud (radıyallâhu anh)'ı Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den şunu anlatırken duydum: "Müslümana sövmek fısk olup onunla savaşmak ise küfürdür." Bunu sen mi duydun? dedim. O, evet dedi.

1598- İbn Mes'ud'dan Rasûlullah'ın şöyle dediği rivayet edilir: "Müslümana sövmek fısk ve onunla savaşmak ise küfürdür."

1599- Muhammed b. Sa'd b. Vakkas, babası Sa'd b. Vakkas'tan rivayet eder: O Peygamber'in şöyle dediğini duymuştur: "Müslümana sövmek fısk ve onunla savaşmak ise küfürdür. Bir Müslümanın kardeşine üç gün dargın durması helal değildir."[480]

1600- Ebû Amr Şeybanî, Abdullah'ın "Müslümana – ya da mü'mine dedi- sövmek fısk ve onunla savaşmak ise küfürdür." dediğini duyduğunu söylemiştir. Bu konuda Ukbe b. Amir ve Abdullah b. Mugaffel de Peygamber'den hadis rivayet etmiştir.

1601- Abdullah b. Dinar, İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ)'dan Rasûlullah'ın şu hadisini naklettiğini duymuştur: "Her kim kardeşine, ey kâfir derse, bu söz ikisinden birine döner. Eğer böyle denilen kişi söylenildiği gibi ise söz doğrudur; yerini bulmuş olur. Aksi taktirde bu söz söyleyene geri döner."[481]

1602- Abdullah b. Dinar anlatır: İbn Ömer, Peygamber'in şöyle dediğini rivayet eder: "Sizden biri –Şu'be'nin rivayetinde ise, bir adam- kardeşine, ey

479 Hadisin tahrici daha önce geçmiştir.
480 Bu metinle Ahmed, Müsned: 1/183'de rivayet etmiştir.
481 Buhârî, Edeb, bab: 73; Müslim, İman, hadis no: 111; Tirmizî, İman, bab: 16; Malik, Kelam, hadis no: 1; Ahmed, Müsned: 2/18, 44, 60, 112, 113 ve 142.

kâfir derse, bu söz ikisinden birine döner. Eğer böyle denilen kişi söylenildiği gibi ise söz doğrudur; yerini bulmuş olur. Aksi taktirde bu söz söyleyene geri döner. –Süfyan'ın rivayetinde ise, o söz ikisinden birine döner, şeklindedir."[482]

1603- İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ) Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediğini aktarır: "Adamın biri kardeşine, ey kâfir derse, muhakkak ki bu söz ikisinden biri hakkında kesinleşir."

1604- Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Adamın biri kardeşine, ey kâfir derse, muhakkak ki bu söz ikisinden birine döner." Hadisi Buhârî rivayet etmiştir.

1605- Ebû'l Esved ed-Dueli, Ebû Zerr'den Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu rivayet eder: "Kendisini babasından başkasına nispet eden bir kimse bizden değildir. Kendisinin olmayan bir şeyi iddia eden kimse bizden değildir. Öyle olmadığı halde bir adama küfür ya da fısk ithamında bulunan bir kimseye bu ithamı döner."[483]

1606- Ebû Hureyre der ki, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Bizi aldatan bizden değildir. Bize silah doğrultan kimse de bizden değildir."[484]

1607- Abdullah'tan şöyle dediği rivayet edilir: Bir kimse arkadaşına, sen benim düşmanımsın derse, muhakkak ki ikisinden biri İslâm'dan beri olmuştur. Ravi Kays der ki, Ebû Cuheyfe'nin bana haber verdiğine göre Abdullah şöyle demiştir: Bu kimse tevbe ederse müstesna.

1608- Abdullah der ki: Her kim bir kâhine ya da falcıya gider de onun söylediğinin doğru olduğunu söylerse, Muhammed'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) indirileni inkâr etmiştir.

Allah'a Şirk Koşmak, Birini Öldürmek, Zina, Anne-Babaya Asi Olmak, Yalan yere Yemin Etmek, Faiz Yemek, Sihir, Yetim Malı Yemek, Savaştan Kaçmak, İffetli Kadınlara Zina İftirası Atmak, Yalan Şahitlik Yapmak, Hırsızlık, Kâbe'nin Hürmetini Helal Saymak (yani Çiğnemek) ve Bedevilere Dönüşmek

482 Geçen dipnota bakınız.
483 Buhârî, Menakıb, bab: 5 ve Müslim, İman, hadis no: 112.
484 Müslim, İmani hadis no: 164, Ebû Davud, Buyu', bab: 50, Tirmizî, Buyu', bab: 72, İbn Mâce, Ticarat, bab: 36, Dârimî, Buyu', bab: 10 ve Ahmed, Müsned: 2/50, 242, 417, 3/466 ve 4/45.

İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'ya soruldu: Büyük günahlar yedi tane midir? O; büyük günahlar, yediden daha çok yetmişe yakındır.

İbn Abbas'tan, vasiyette zarar verme kastı büyük günahlardandır, dediği rivayet edilir.

İbn Mes'ud'dan da, Allah'ın rahmetinden ümit kesmek, Allah'ın tuzağından güven duygusu ve yalan söylemek büyük günahlardandır, dediği rivayet edilir.

Abdullah b. Amr'dan ise, içki içmek büyük günahlardandır, dediği aktarılır.

1609- Ebû Vail Amr b. Şurahbil Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder: Abdullah der ki, ey Allah'ın Rasûlü Allah katında en büyük günah hangisidir, dedim.

Peygamber, "seni yarattığı halde Allah'a denk kılmandır, dedi.

Ben, sonra hangisidir, dedim. O, sonra da seninle beraber yiyeceği endişesiyle çocuğunu öldürmektir.

Abdullah, sonra hangisidir, der. Peygamber, komşunun eşiyle zina etmendir, dedi.[485]

1610- Abdullah b. Amr'dan rivayet edilir: O der ki, bedevinin biri Peygamber'e gelir ve ey Allah'ın Rasûlü büyük günahlar nelerdir, der.

Peygamber, Allah'a ortak koşmaktır, der. Bedevi, sonra hangisidir, der.

Peygamber, anne-babaya asi olmak, der.

Bedevi, sonra hangisidir, der. Peygamber de, sonra yalan yere yemin etmektir, der.

Ravi der ki, ben Amir'e yalan yere yemin etmek ne demektir, dedim.

Amir, yalan yere yemin; bir kimsenin Müslümanın malını yalan yere yemin ederek ele geçirmesidir.[486]

---

485 Buhârî, İkinci Sure Tefsiri, bab: 3, Sure 25, bab: 2, Edeb, bab: 20, Hudud, bab: 20, Diyat, bab: 1, Tevhid, bab: 40 ve 46; Müslim, İman, hadis no: 141-142, Ebû Davud, Talak, bab: 50; Tirmizî, Yirbi Beşinci Sure Tefsiri, bab: 1 ve 2; Nesâî, İman, bab: 6, Tahrim, bab: 4; Ahmed, Müsned: 1/380, 431, 434, 462 ve 464.

486 Buhârî, İman, bab: 16, Murtedler, bab: 1, Diyat, bab: 2, Tirmizî, Dördüncü Sure Tefsiri, bab: 6; Nesâî, Tahrim, bab: 13; Dârimî, Diyat, bab: 9, Ahmed, Müsned: 2/201 ve 3/495.

1611- Ebû Hureyre'den rivayet edilir, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "Helaka götüren yedi günahtan sakının." Ebû Hureyre, onlar da nedir? diye sordu. Peygamber cevaben dedi ki: "Allah'a ortak koşmak, sihir ve büyü yapmak, haksız yere Allah'ın öldürülmesini haram kıldığı cana kıymak, yetim malını yemek, zina yapmak, savaş meydanından kaçmak, iffetli ve habersiz mü'mine kadınlara zina iftirası atmak."[487]

1612- Enes (radıyallâhu anh)'dan rivayet edilir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e büyük günahlar soruldu da o şöyle cevap verdi: "Allah'a şirk koşmak, anne-babaya asi olmak, yalan yere şahitlik yapmak –veya şöyle dedi- yalan söylemektir."[488]

1613- Abdurrahman b. Ebû Bekre'nin babası Ebû Bekre'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Size en büyük günahları haber vereyim mi?" Sahabeler, evet ey Allah'ın Rasûlü dediler.

Rasûlullah, "Allah'a şirk koşmak, anne-babaya asi olmak" –Peygamber bir tarafına yaslanmışken kalktı ve oturup- "yalan yere şahitlik yapmaktır" ya da "yalan söylemektir" dedi. Bunu o kadar tekrarladı ki biz artık keşke sussa dedik.[489]

1614- Abdullah b. Amr der ki, Rasûlullah şöyle demiştir: "Kişinin anne-babasına sövmesi en büyük günahlardandır." Denildi ki, bir kimse nasıl olur da anne-babasına sövebilir?

Peygamber, "O başkasına söver, o da buna karşılık olarak onun babasına ve annesine söver" dedi.[490]

1615- Seleme b. Kays el-Eşcâi'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Veda Haccında şöyle buyurmuştur: "Dikkat edin ki onlar dörttür: Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayın, Allah'ın haram kıldığı canı haksız yere öldürmeyin, zina etmeyin ve çalmayın."[491]

487 Buhârî, Vasaya, bab: 23; Müslim, İman, hadis no: 144; Ebû Davud, Vasaya, bab: 10; Nesâî, Vasaya, bab: 12, Tahrim, bab: 18 ve Ahmed, Müsned: 1/202 ve 5/291.
488 Buhârî, İlim, bab: 30 ve Tirmizî, Buyu', bab: 3.
489 Buhârî, İlim, bab: 30; Müslim, İman, hadis no: 143, Tirmizî, Şehadat, bab: 3, Dördüncü Sure Tefsiri, bab: 5; Ahmed, Müsned: 5/37.
490 Müslim, İman, hadis no: 145; Tirmizî, el-Birr, bab: 4; Ahmed, Müsned: 2/164, 195, 214 ve 216.
491 Ahmed, Müsned: 4/339.

1616- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edilir ki Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şunu buyurur: "Büyük günahlar yedidir. Bunlar; Allah'a şirk koşmak, haksız yere cana kıymak, faiz yemek, büyüdüğünde almaması için yetim malını yemek, savaş günü savaştan kaçmak, iffetli kadınlara zina iftirası yapmak ve bedevilere dönüşmektir."[492]

1617- Ubeyd b. Umeyr babasından rivayet eder, o der ki: Veda Haccında Peygamberle beraber idim. Onu şöyle derken duydum: Dikkat edin ki, Allah'ın velileri namaz kılanlardır. Şüphesiz ki kim farz namazı kaza ederse, bütünü onun üzerinde bir haktır. Onlar, hesabını Allah'tan bekleyerek zekat verirler, Ramazan orucunu tutarlar ve büyük günahlardan sakınırlar." Adamın biri, ey Allah'ın Rasûlü! büyük günahlar nelerdir? dedi.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) cevaben şöyle der: "Onlar yedi tanedir. En büyüğü Allah'a şirk koşmak, mü'minin canını katletmek, savaştan kaçmak, anne-babaya asi olmak, sihir yapmak ve etrafında günahlar işleyerek Kâbe'nin hürmetini helal saymaktır. Bunlardan beri olduğu halde Allah ile karşılaşan kimse kapısının kanatları altından olan bir cennete girer."[493]

1618- Hasan der ki: Savaştan kaçmak büyük günahlardan değildir. Bu, sadece Bedir günü için geçerliydi.

Ali (radıyallâhu anh)'ın Sözü

1619- Ebû Seleme b. Abdurrahman şöyle demiştir: Hicreti terk etmek büyük günahlardandır. Ömer b. Abdulaziz ve Abdullah b. Amr b. Osman, biz bunu işitmedik derler.

Bunun üzerine Ebû Seleme sustu ve ayağa kalkacağı zaman yanındakilerden biri şöyle der: Susmamalıydın, hiç şüphesiz Ali b. Ebû Talib "Muhacirin topukları üzeri gerisin geri dönmesi büyük günahlardandır" demiştir.

İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'nın Sözü

1620- Muhammed b. Sirin İbn Abbas'tan şöyle dediğini rivayet eder: Allah'ın sana yasakladığı her şey büyük günahtır.

492 Heysemi, Mecmau'z Zevaid: 1/103.
493 Hâkim, Müstedrek: 1/128.

1621- İyad rivayet eder: Muhakkak ki İbn Abbas'a büyük günahlar yedi tanedir denildiği zaman o şöyle derdi: Büyük günahlar yediden daha çok yetmişe yakındır.

1622- İkrime anlatır: İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'ya büyük günahlar yedi midir? diye soruldu. O, onlar yediden daha çok yetmişe yakındır, dedi.

1623- Said b. Cubeyr nakleder: Adamın biri İbn Abbas'a büyük günahlar yedi midir? diye sordu. O da cevaben, büyük günahlar yedi yüze daha yakındır. Ancak Allah'tan bağışlanma dilemekle beraber büyük günah olmadığı gibi ısrar edildiği taktirde küçük günah küçük olarak kalmaz.

1624- İkrime rivayet eder: İbn Abbas şöyle der: Zarar vermek kastıyla vasiyet etmek büyük günahlardandır. Sonra da ***"Zarara uğratmaksızın vasiyet"*** âyetini ***"İşte bunlar Allah'ın sınırlarıdır."*** (Nisa: 12-13) âyetine varıncaya kadar okudu.

İbn Mes'ud (radıyallâhu anh)'ın Sözü

1625- Ebû't Tufeyl'in aktardığına göre İbn Mes'ud şöyle der: Büyük günahlar; Allah'a ortak koşmak, Allah'ın rahmetinden ümit kesmek ve Allah'ın tuzağından güven duygusudur.

Her iki senedin lafzı da aynıdır.

1626- Şeddad b. Ma'kil der ki; İbn Mes'ud'la büyük günahlar hakkında konuştuk, o şöyle dedi: "Canı katletmek ve yalan söylemektir."

1627- Evzai, Yahya b. Ebû Kuseyr'den aktardığına göre onlar İbn Mes'ud'un huzurunda büyük günahları sayarlardı: Allah'a şirk koşmak, haksız yere mü'min canı katletmek, Müslümanlardan olan anne-babaya asi olmak, faiz yemek, iffetli kadınlara zina iftirasında bulunmak, sihir yapmak, savaştan kaçmak ve Mescid-i Haram'da dinsizliktir.

İbn Mes'ud şöyle der: Yemin-i Gamus'u (Yalan yere yemin etmeyi) nereye yerleştiriyorsunuz?

Denildi ki, Yemin-i Gamus da nedir?

O, bir kimsenin yemin ederek kardeşinin malını ele geçirmesidir, diye cevap verdi.

İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ)'nın Sözü

1628- Hişam der ki: İbn Ömer'e büyük günahları sordum. O da, Allah'a şirk koşmak, haksız yere mü'min canı katletmek, sihir, haksız yere yetim malı yemek, habersiz iffetli mü'mine kadınlara zina iftirasında bulunmak, Müslümanlardan olan anne-babaya asi olmak, faiz yemek, Kâbe'ye güvenli bir şekilde sığınanların hürmetini çiğnemek ve savaştan kaçmaktır.

Abdullah b. Amr (radıyallâhu anh)'ın Sözü

1629- Abdullah b. Amr'ın şöyle dediği rivayet edilir: Dört şey büyük günahlardandır: Allah'a ortak koşmak, Allah'ın tuzağından emin olmak, Allah'ın yardımını beklememek ve Allah'ın rahmetinden ümit kesmek.

1630- Mücahid anlatıyor: Abdullah b. Amr'ın yanında oturuyorduk. Ona büyük günahları sordular, o da büyük günahlardan altı tanesini zikretti. Bunlar arasında içki içmeyi de zikretti.

Ona, içki içmek büyük günahlardan mı? denildi. O da, evet o büyük günahlardandır. Kişi, akşam vakti içki içtiği zaman sabahlayıncaya kadar müşrik olur. Onu sabah içtiği zaman, akşamlayıncaya kadar müşrik olur. İçki meftunu olan kimse lat ve uzzaya tapan kimse gibidir.

1631- Ali b. Zeyd der ki, Enes b. Malik'i şöyle derken duydum: Ben bugün öyle günahlar biliyorum ki onlar sizin gözünüzde kıldan daha incedir. Oysa biz onları, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in zamanında büyük günahlardan sayardık.

1632- Zühri rivayet ediyor, Said b. Müseyyib şöyle derdi: Yalan yere yapılan yemin büyük günahlardandır.

Günahlardan Dolayı Tevbe etmek ve Mal, Irz ve Kan gibi Hususlardan Dolayı Ölüm Gelmeden Önce Bazılarının Diğer Bazılarından Helallik Talep Etmesi Hakkında Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Yapılan Rivayetlerin Zikredilmesi

1633- İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ)'nın rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "Allah'a tevbe edin. Şüphesiz ben her gün yüz defa tevbe ediyorum."[494]

494 Müslim, Zikr, hadis no: 42.

1634- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edilen hadiste Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: "Kimin yanında kardeşinin bir hakkı varsa, iyiliklerinden alınmadan önce ondan helallik dilesin. Çünkü eğer onun iyilikleri yoksa zulmettiği kardeşinin günahları alınır ve onun üzerine atılır."[495]

1635- Said b. Müseyyib'in Cabir b. Abdullah (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasûlullah Cuma günü bize hutbe verdiği hutbesinde şöyle dedi: "Ey insanlar! Ölmeden önce Allah'a tevbe edin. Sizi başka bir şey meşgul etmezden önce salih amellere koşun. O'nu çokça zikrederek, çokça gizli ve açık sadaka vererek Rabbinizle aranızdaki olan bağı bağlı tutun ki rızık olunasınız, yardım olunasınız ve onarılmış olasınız."[496]

1636- Muhammed b. Sirin'in Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiği hadiste Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Her kim, güneş battığı yerden doğmadan önce tevbe ederse, Allah onun tevbesini kabul eder."[497]

1637- Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah şöyle buyurur: "Güneş battığı yerden doğmadıkça kıyamet kopmaz. Güneş battığı yerden doğar ve insanlar da bunu görürse, hepsi iman eder. Ancak bu, kişiye imanının fayda vermediği bir zamandır."[498]

1638- Ferazdak anlatır: Ebû Hureyre (radıyallâhu anh) ayağıma baktı ve ey Ferazdak! Görüyorum ki ayakların küçüktür, ikisi için cennetten bir yer iste, dedi.

Ben, benim çok günahlarım var dedim.

O da şöyle cevap verdi: Allah'tan ümidini kesme. Çünkü ben Rasûlullah'ı şöyle derken duydum: "Şüphesiz ki batıda açık bir kapı vardır ki güneş battığı yerden doğmadıkça kapanmaz."[499]

1639- Usame b. Süleyman anlatıyor: Ebû Zerr onlara Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in "Şüphesiz Allah, perde inmedikçe kulunu bağışlar" hadisini

495 Buhârî, Mezalim, bab: 10, Hibe, bab: 21, Rikak, bab: 48; Ahmed, Müsned: 2/506.
496 İbn Mâce, İkamet, bab: 78.
497 Müslim, Zikr, hadis no: 43; Ahmed, Müsned: 2/275, 395, 427, 506 ve 507.
498 Buhârî, Altıncı Surenin Tefsiri, bab: 9; Müslim, İman, hadis n: 248.
499 İbn Adiyy, Kâmil fi'd Duafa: 4/87.

anlattı. Sahabeler, ey Allah'ın Rasûlü! Perde de nedir? Peygamber de, "Kişinin müşrik olarak ölmesidir" şeklinde cevap verdi.[500]

1640- Abdullah b. Ömer'in rivayetine göre Rasûlullah şöyle buyurdu: "Can çekmedikçe Allah kulunun tevbesini kabul eder."[501]

1641- Abdullah b. Amr b. As'tan rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "Rahmet edin ki rahmet olunasınız. Bağışlayın ki bağışlanasınız. Sözü anlamayanlara yazıklar olsun. Yaptıklarının günah olduğunu bile bile onda ısrarcı olanlara yazıklar olsun."[502]

Peygamber'den Tevbenin Pişmanlık Oluşu Hakkında Rivayet edilenlerin Zikredilmesi

1642- İbn Mes'ud'dan Peygamber'in şöyle dediği rivayet edilir: "Pişmanlık tevbedir."[503]

1643- Abdullah b. Ma'kil anlatır: Babam İbn Mes'ud'a Peygamberin "Pişmanlık tevbedir" dediğini duydun mu? diye sordu. O da, evet, dedi.

1644- Ali şöyle der: Umarım ki, kulun günahlarından dolayı yaşadığı pişmanlık onun tevbesi olur.

1645- Abdullah b. Mes'ud'un oğlu Ubeydullah, ifk ehli Âişe (radıyallahu anhâ)'ya dediklerini söyleyip de Allah'ın kendisini beri etmesinin geçtiği hadiste Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demişti: "Eğer bir günah işlemişsen Allah'tan bağışlanma dile ve O'na tevbe et. Çünkü kul günahını kabullenip ve sonra da o günahından tevbe ederse Allah onun tevbesini kabul eder."[504]

1646- Numan b. Beşir (radıyallâhu anh) Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediğini rivayet eder: Allah Teâlâ diyor ki: ***"Nasuh bir tevbe ile Allah'a tevbe edin."*** (Tahrim: 8) Peygamber, "Kul günahtan tevbe eder ve bir daha ona kesinlikle dönmeyecek" derdi.

500 Ahmed, Müsned: 5/174.
501 Tirmizî, hadis no: 3537; İbn Mâce, hadis no: 4253.
502 Ahmed, Müsned: 2/165.
503 Ahmed, Müsned: 1/433.
504 Buhârî, On ikinci Surenin Tefsiri, bab: 3, Yirmi Dördüncü Surenin Tefsiri, bab: 6, Meğazi, bab: 34; Müslim, Tevbe, hadis no: 56; Ahmed, Müsned: 6/196 ve 264.

1647- Numan, Ömer'in şöyle dediğini duyduğunu söyler: Nasuh bir tevbe ile Allah'a tevbe edin.

1648- Numan anlatıyor: Ömer (radıyallâhu anh)'a tevbenin ne olduğu, soruldu.

Ömer: Nasuh tevbe; kulun bir daha kesinlikle dönmemek üzere kötü amelden tevbe etmesidir.

1649- Numan b. Beşir'in rivayet ettiğine göre Ömer (radıyallâhu anh) şöyle der: Nasuh Tevbe: Kul, yapmış olduğu kötü amelinden uzak durur ve sonra da bir daha kesinlikle dönmemek üzere ondan Allah'a tevbe eder. İşte bu, nasuh tevbedir.

1650- Abdullah b. Mes'ud der ki; Nasuh tevbe her kötülüğü siler.

1651- Osman b. Zaide'den rivayet edildiğine göre Lokman oğluna şöyle demiştir: Sakın tevbeyi erteleme, çünkü ölüm ansızın gelecektir.

1652- Malik b. Miğver'in Amir'den naklettiğine göre o şöyle der: Günahtan tevbe eden günahı olmayan kimse gibidir.

Kasten bir Kimseyi Öldürenin Tevbe Edebileceği Allah Teâlâ'nın *"Her kim bir mü'mini kasten öldürürse, onun cezası, içinde devamlı kalacağı Cehennem'dir"* (Nisa: 93) Âyetinin Allah Teâlâ'nın *"Şüphesiz ki Allah kendisine şirk koşulmasını bağışlamaz"* (Nisa: 48) âyetiyle Mensuh olduğu hakkında Rivayet edilenlerin Zikredilmesi

Bu, Ömer, İbn Ömer, Abdullah b. Amr b. As'tan ve İbn Abbas'tan gelen iki rivayetten birine göre bu rivayet edilmiştir.

Tâbiînden

Bu, Mücahid, Said b. Cubeyr, İkrime ve Ebû Miclez Lahik b. Hamid'den rivayet edilmektedir.

1653- Bekir b. Abdullah el-Muzeni'nin İbn Ömer'den yaptığı nakilde o şöyle demiştir: Biz, bir mü'mini öldüren kimsenin cehennemlik olduğuna, yetim malı yiyenin cehennemlik olduğuna ve faiz yiyenin cehennemlik olduğuna inanıyorduk. Bu, Allah Teâlâ'nın ***"Gerçekten Allah, kendisine şirk koşulmasını bağışlamaz. Bunun dışında kalanı ise, dilediğini***

bağışlar." (Nisa: 48) âyeti ininceye kadar böyleydi. Böylece bundan sonra kimin Allah'ın dilediklerinin arasına girdiğine ve kimin de dilediklerinin dışına çıktığını bilmediğimiz için bundan uzak duruyor ve artık ümit ediyoruz.

1654- Nafi' İbn Ömer'den şöyle dediğini rivayet eder: Allah Teâlâ'nın ***"Gerçekten, Allah, kendisine şirk koşulmasını bağışlamaz. Bunun dışında kalanı ise, dilediğini bağışlar."*** (Nisa: 48) âyeti ininceye kadar katil hakkında kesin hüküm veriyorduk.

Ömer (radıyallâhu anh)'dan Rivayet Edilen

1655- Ebû İshak Sebiî anlatır: Adamın biri Ömer'e gelir ve şöyle der: Ey Mü'minlerin emiri! Eğer birini katledersem, tevbe etme hakkım var mı? Bunun üzerine şu âyeti okudu: ***"Gerçekten Allah, kendisine şirk koşulmasını bağışlamaz. Bunun dışında kalanı ise, dilediğini bağışlar."*** (Nisa: 48) İşte bu âyete binaen biz de sustuk.

İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'dan Rivayet Edilen

1656- Ata b. Yesar İbn Abbas'tan şöyle dediğini nakleder: Ona bir adam gelir ve der ki; ben bir kadına evlilik teklifi sundum fakat o kabul etmedi. Başka biri aynı teklifte bulundu onun teklifini kabul etti. Ben de kıskançlığımdan dolayı o kadını öldürdüm. Tevbe etme imkânım var mıdır?

İbn Abbas, annen hayatta mıdır? dedi. Adam, hayır dedi. İbn Abbas, Allah'a tevbe et ve O'na yaklaşmak için salih amel yap. Daha sonra adam gitti.

Ata der ki, İbn Abbas'a annesinin hayatta olup olmadığını neden sorduğunu sordum. O da, ben anne-babaya iyilik yapmaktan Allah'a daha yakınlaştırıcı bir amel bilmiyorum, dedi.

1657- Ali b. Ebû Talha anlatıyor, İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ), ***"Kim bir kötülük işler veya kendine haksızlıkta bulunur, sonra da Allah'a yönelip istiğfar ederse, Allah'ı çok bağışlayıcı ve çok merhamet edici bulur."*** (Nisa: 110) âyetini okudu. Sonra da şöyle dedi: Allah Teâlâ, kullarına halim olduğunu, affını, keremini, rahmetinin ve mağfiretinin genişliğini haber vermektedir. Her kim, küçük ya da büyük bir günah işledikten sonra Allah Teâlâ'dan bağışlanma dilerse, günahları göklerden, yerden ve dağlardan daha büyük olsa da Allah'ı çokça bağışlayan ve rahmet eden bulur.

1658- Sumame b. Hazn anlatıyor: Ben babamla beraber olduğum sırada bir adam Abdullah b. Ömer'e her günahtan tevbe edildiğinde Allah tevbeyi kabul eder mi? diye sordu. O da, evet dedi.

1659- Mücahid'den şöyle dediği rivayet edilir: Mü'minin katilinin tevbe etme imkânı vardır.

1660- Ebû Husayn Said b. Cubeyr'den şöyle dediğini rivayet eder: Mü'mini katleden kimse için Allah'tan bağışlanma dilemesinden başka tevbe şekli bilmiyorum.

1661- İbn Sirin, Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Allah Teâlâ'nın ***"Her kim bir mü'mini kasten öldürürse cezası cehennemdi."*** (Nisa: 93) âyeti hakkında şöyle dediğini nakleder: Cezası budur.

1662- Muhammed b. Sirin Ebû Miclez'den aynısını nakleder.

1663- Ata b. Dinar Said b. Cubeyr'den şöyle dediğini nakleder: Bu âyet, Mekis b. Subaba'nın Fihri'yi öldürmesi üzere inmiştir. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) onu, kardeşinin diyetini alması için beraberinde göndermişti. Bunun üzerine Allah Teâlâ bu âyeti indirdi.

1664- Ebû Sıddık en-Naci, Ebû Said el-Hudri'nin kendilerine şunu anlattığını nakleder: Size sadece Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den duyduklarımı anlatıyorum. Onu bu kulaklarım duydu ve kalbim de kavramıştır. Bir kul, doksan dokuz cana kıymıştı. Sonra da tevbe etmeye karar verdi ve yeryüzünün en âliminin kim olduğunu sordu. Bu adam yeryüzünde bulunan en büyük ilim sahibinin kim olduğunu soruşturdu. Adama bir rahibi haber verdiler.

Bu adam rahibe giderek: Doksan dokuz adam öldürdüm tevbe etsem tevbem kabul olur mu? diye sordu.

Rahip: Yüz kişiyi katlettikten sonra mı? dedi. Bunun üzerine kılıcını kınından çıkarıp rahibi de öldürerek öldürdüğü adam sayısını yüze tamamladı.

Sonra yine tevbe etmeye karar verir ve yeryüzünün en büyük ilim sahibinin kim olduğunu soruşturdu. Adama bir âlim kişiyi tavsiye ettiler.

Onun yanına vararak: Yüz kişiyi öldürdüğünü tevbe edip edemeyeceğini ve tevbesinin kabul edilip edilmeyeceğini sordu.

O âlim de: Elbette tevbe edebilirsin ve tevben kabul olur. İnsanla tevbesi arasına kim girebilir ki, sen falan yere git.

Orada Allah'a ibadet eden insanlar var. Sende onlarla beraber Allah'a ibadet et. Sakın kendi memleketine geri dönme. Çünkü orası kötü bir yerdir dedi.

Adam denilen yere gitmek üzere yola çıktı, tam yolu yarılamıştı ki, ölüm onu yakaladı. Sonra rahmet melekleriyle azap melekleri adam hakkında münakaşa ettiler.

Rahmet melekleri: Adam tevbe edip kalben Allah'a yönelerek geliyordu dediler.

Azap melekleri ise: O adam hayatında hiç iyilik yapmadı ki dediler. Derken insan şekline girmiş bir melek çıkageldi. Melekler onu aralarında hakem tayin ettiler.

Hakem olan melek: Geldiği yerle gideceği yerin arasındaki mesafeyi ölçün, hangisine daha yakınsa ona göre muamele yapın dedi.

Melekler ölçtüler gitmek istediği yerin daha yakın olduğunu gördüler ve rahmet melekleri onun ruhunu alıp götürdüler.

1665- Garif b. Ed-Deylemi anlatıyor: Vasile b. Eska'a geldim. Ona, içinde artırma ve eksiltme olmaksızın bize bir hadis anlat, dedik.

Bunun üzerine öfkelendi ve şöyle dedi: Sizden birisi Kur'ân okur da Mushaf'ı evinin duvarında asılı olduğu halde artırıp eksiltebilir mi?

Biz de, biz Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den duyduğun bir hadisi anlatmanı irade etmiştik, dedik.

O şöyle dedi: Hakkında cehennemin vacip olduğu bir arkadaşımızın durumu hakkında sormak üzere Allah'ın Rasûlü'ne geldik.

Rasûlullah da, "O'nun için bir köle azat edin ki Allah onun her uzvuna karşılık arkadaşınızın bir uzvunu ateşten azat etsin" dedi. Hadisin lafzı, İsa b. Muhammed senedine aittir. Mevhib, "hatta avret mahalline karşılık onun avret mahallini azat etsin" ziyadesine yer vermiştir.

1666- Ebû Bekir b. Hafs İbn Ömer'den naklediyor: Adamın bir Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e geldi ve Ey Allah'ın Rasûlü! Ben çok büyük bir günah işledim, tevbe etme imkânım var mıdır? dedi.

Rasûlullah, annen var mı? diye sordu. O da, hayır dedi. Peki, teyzen var mı? dedi. Adam, evet dedi.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), o zaman ona iyilikte bulun dedi.

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Israr Etmedikleri ve Tevbe ettikleri taktirde Öldükleri Zaman Büyük Günahların Müslümanlara Zarar Vermeyeceği ve Tekfiri Gerektirmediği, Ancak Tevbe Etmeksizin Ölürlerse Durumlarının Allah Azze ve Celle'ye kaldığını, Dilerse Azap Edeceğini ve Dilerse de Bağışlayacağı Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

Ebû Süfyan der ki, Cabir'e, kıble ehli sizler kâfirsiniz diyor muydunuz? dedim. O, hayır diye cevap verdi.

Süleyman el-Yeşkuri'den şöyle dediği nakledilir: Sizler günahı şirk olarak addeder miydiniz? Hayır dedi.

İbn Abbas, İbn Ömer ve İbn Mes'ud (radıyallâhu anh)'dan "onların, büyük günah sahipleri hakkında ümitli oldukları, Ali b. Ebû Talib'in Muaviye tarafında öldürülenlerin cenaze namazını kıldığı" nakledilir.

Ebû Umame'den şöyle dediği rivayet edilir: Sıffin'e şahit oldum. Yaralıların öldürülmesine izin vermiyorlar, savaştan kaçanların peşine düşmüyorlar ve öldürülenlerin üzerindeki malları almıyorlardı.

Ebû'l Cevza'dan şöyle dediği aktarılır: Öğrendiğim ilim, yolculuğuna çıktığım alimler ve Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in sahabesine sorduklarımdan hiçbirinin Allah Teâlâ'nın bir günah için bağışlamayacağım dediğini söyleyen kimse yoktur.

Ebû Cafer'e Cemel savaşına katılanlar hakkında soruldu da şöyle cevap verdi: Onlar mü'mindirler, kâfir değillerdir.

Muhammed b. Sirin'den şöyle dediği nakledilir: Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbından ve onlardan sonra gelen tâbiînden birinin, günahından dolayı kıble ehlinin cenaze namazını kılmadığını bilmiyoruz.

Nehai'den nakledilir, onlar kıble ehlinden olan bir kimse üzerine cenaze namazını engellemezlerdi.

Ata der ki: Kıblene doğru namaz kılan her kimsenin cenaze namazını kıl.

Hasan der ki: Bir kimse, La ilahe illallah dediği zaman onun cenaze namazını kıl.

Rebia der ki: Bir kimse Allah'a iman etmişse onun cenaze namazını kıl.

Malik'in İbn Vehb'ten naklettiğine göre o şöyle demiştir: Bu hususta en doğrusu ve itidalli olanı şudur: Bir kimse la ilahe illallah dedikten sonra ölürse yıkanıp üzerine namaz kılınmasıdır.

Ebû İshak el-Fizari'den şöyle nakledilir: Evzai ve Süfyan es-Sevri'ye, hangi ameli işlerse işlesin kıble ehlinden olan bir kimsenin cenaze namazı terkedilir mi? diye sordum. İkisi de hayır dedi.

Şafiî, Ahmed, İshak, Ebû Sevr, Ebû Ubeyd'den benzeri rivayet edilir, ikisi de bunun benzerini söylemişlerdir.

1667- Şerahil Abdullah b. Mes'ud'dan aktarır: Rasûlullah Sidretu'l Münteha'ya ulaştığında –İbn Keramenin senedinde ise Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) Sidretu'l Münteha'ya doğru gece yolculuğuna çıkarıldığı vakit, o altıncı semada olup, kabzedilip yeryüzünden çıkan oraya yükselir ve yukarıdan inen de oraya iner. ***"Sidre'yi örten örtmekte iken..."*** (Necm: 16) O der ki: Sidre altından bir döşektir. Peygamber'e beş vakit namaz ve Bakara Suresi'nin sonları verildi. Ümmetinden Allah'a ortak koşmayanların günahları bağışlandı.

İbnu'l Muğire'nin rivayetinde şöyle geçer: "Ümmetimden Allah'a hiçbir şekilde ortak koşmayanların günahları bağışlandı."[505]

1668- Marur der ki: Ebû Zerr (radıyallâhu anh)'ı Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şu hadisini anlatırken duydum: "Bana Cibril geldi ve ümmetinden Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayarak ölen bir kimsenin cennete gireceğini bana müjdeledi. Ben dedim ki, zina etse ve hırsızlık yapsa da mı böyledir. O, zina etse de ve hırsızlık yapsa da böyledir, dedi."[506]

---

505 Buhârî, İman, hadis no: 279, Musafirun, hadis no: 253; Tirmizî, Eli Üçüncü Surenin Tefsiri, bab: 1; Nesâî, Salat, bab: 1, İftitah, bab: 25; Ahmed, Müsned: 1/387, 422, 5/151 ve 180.

506 Bu hadis birçok tarik ve isnadla rivayet edilmiştir. Buhârî, Cenaiz, bab: 1, Bed'ul Halk, bab: 6, Libas, bab: 24, İsti'zan, bab:30, Rikak, bab: 13, 14, Tevhid, bab: 33; Müslim, İman, hadis no: 153, 154, Zekât, hadis no: 32 ve 33; Tirmizî, İman, bab: 18; Ahmed, Müsned: 2/357, 4/260, 5/152, 159, 161, 166, 285 ve 6/442.

Hadisin bu metni, Muhammed b. Velid tarikine aittir. Muhammed b. Beşşar tarikinde, "zina etse de ve hırsızlık yapsa da" ifadesi yoktur.

1669- Zührî der ki, Abdulmelik b. Merban bana "Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayarak ölen bir kimse cennete girecektir. O Zina etse de ve hırsızlık yapsa da böyledir." Hadisi hakkında ne dersin? diye sordu.

Ben, nereye gidiyorsun ey Mü'minlerin emiri? dedim. Bu, emir, yasak ve farzlardan önceydi.

1670- Ebû Zerr (radıyallâhu anh)'dan Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediği rivayet edilir: "Aziz ve Celil olan Allah şöyle buyurmuştur: Her kim bir iyi amel işlerse, ona amelinin on katı vardır. Her kim de bir kötü amel işlerse, onun cezası mislidir. Ya da onu bağışlarım. Her kim de yeryüzü dolusu günah işler sonra da bana hiçbir şeyi ortak koşmaksızın benimle karşılaşırsa onun misliyle mağfiret ederim. Kim bana bir karış yaklaşırsa, ben ona bir zira yaklaşırım. Bana bir zira yaklaşana ben bir kulaç yaklaşırım. Bana yürüyerek gelene ben koşarak gelirim."[507]

1671- Ma'rur b. Suveyd Ebû Zerr'den rivayet eder ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Rabbiniz Azze ve Celle şöyle der: Ey Âdemoğlu! Bana hiçbir şeyi ortak koşmadıktan sonra yeryüzü dolusu günahla bana gelsen, onun karşılığında yeryüzü dolusu mağfiret ederim ve umursamam."[508]

1672- Cabir (radıyallâhu anh)'dan rivayet edilir: Bir bedevi Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e geldi ve iki vacip kılan nedir? diye sordu.

Peygamber şöyle cevap verdi: "Her kim, Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmaksızın ölürse cennete girer. Her kim de Allah'a herhangi bir şeyi ortak koşarsa cehenneme girer."[509]

1673- Ebû Eyyub (radıyallâhu anh) anlatıyor: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyurmaktadır: "Her kim, hiçbir şeyi ortak koşmaksızın Allah'a ibadet eder, namazı ikame eder, zekâtı verir, Ramazan orucunu tutar ve büyük günahlardan sakınırsa cennete girer."

507 Müslim, Zikir, hadis no: 22; Tirmizî, Daavat, bab: 98; İbn Mâce, Edeb, bab: 58; Dârimî, Rikak, bab: 72; Ahmed, Müsned: 5/147, 148, 153, 154, 155, 167, 169, 172 ve 180.

508 Geçen dipnota bakınız.

509 Müslim, İman, hadis no: 151; Ahmed, Müsned: 3/391.

Peygamber'e büyük günahların neler olduğu soruldu. Peygamber: "Allah'a şirk koşmak, Müslüman canı katletmek ve savaştan kaçmaktır" dedi.[510]

1674- Ebû İdris Ubade b. Samit'ten rivayet eder: Biz bir mecliste bulunuyorken Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bize şöyle buyurdu: "Geliniz de Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarınızı öldürmemek, önünüzden ve ardınızdan uyduracağınız herhangi bir yalanla kimseye iftira atmamak ve marufta bana isyan etmemek üzere bana biat ediniz. Sizden kim bu ahdine vefalı olursa mükâfatı Allah'a aittir. Her kim de bu saydıklarımdan bir tanesini işlerse Allah onu dünyada örterse o konuda durumu Allah'a kalmıştır; dilerse cezalandırır ve dilerse de bağışlar."

Ubade b. Samit der ki, biz de bu hususlarda Peygamber'e biat ettik.[511] Hadisin metni, Yunus tarikine ait olup iki tarik te ondandır.

1675- Ebû Cuheyfe'nin Ali (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: "Kim bu dünyada bir günah işler de karşılığında cezası infaz edilirse, Allah Azze ve Celle Ahirette onun cezasını en adil şekilde verendir. Her kim de bir günah işler de onu affederse, Allah affettiği bir şeyden dönmekten çok daha adildir."[512]

1676- Zureyk anlatıyor, Ali b. Ebû Talib'i şöyle derken duydum: ***"İsabet eden hiçbir musibet yoktur ki Allah'ın izniyle olmasın."*** (Tegabun: 11) âyetini okuyup şöyle dedi: Bir kul bu dünyada bir musibete duçar olursa, eğer Allah onu bundan dolayı muaheze ederse yarın onu bundan dolayı muaheze etmekten kerimdir. Bir kul bu dünyada bir günah işler de Allah da onu örterse yarın ahirette bu günahtan dolayı sorumlu tutmaktan yüce ve kerimdir.

Ahmed der ki, Mervan şöyle derdi: İslâm'da bundan daha güzel bir hadis rivayet edilmemiştir.

1677- Sa'd b. İshak b. Ka'b b. Ucre, dedesinden aktarıyor: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Ashâbına şöyle demiştir: "Allah yolunda öldürülen bir kimse hakkında ne dersiniz?

510 Nesâî, Mucteba: 7/88; Ahmed, Müsned: 5/413.
511 Buhârî, Menakıbu'l Ensar, bab: 43, İman, bab: 11, Ahkâm, bab: 49, Hudud, bab: 14, Tevhid bab: 31; Nesâî, Beyat, bab: 9, 17, 18; Dârimî, Siyer, bab: 16; Malik, Beyat, hadis no: 2; Ahmed, Müsned: 5/323.
512 Tirmizî, hadis no: 2626; İbn Mâce, hadis no: 2604; Ahmed, Müsned: 1/99.

Onlar: Cennetliktir, dediler.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), "İnşaallah cennetliktir" dedi.

Rasûlullah, "Allah yolunda ölen bir kimse hakkında ne dersiniz? dedi.

Onlar, Allah ve Rasûlü daha iyi bilendir.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), "İnşaallah cennetliktir" dedi.

Rasûlullah, peki, ölüp de hakkında iki kişinin biz onun hakkında hayırdan başka bilmiyoruz dedikleri bir kimse hakkında ne dersiniz? dedi.

[Onlar, Allah ve Rasûlü en iyi bilendir, dediler.][513]

Rasûlullah, ölüp hakkında iki kişinin biz onun hakkında şerden başka bilmiyoruz dedikleri bir kimse hakkında ne dersiniz? dedi.

Onlar, cehennemliktir, dediler.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle dedi: Günahkâr bir kimse olup Allah çokça bağışlayan ve çokça merhamet edendir.[514]

1678- Ebû Burde babası Ebû Musa'dan rivayet eder ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: "Ümmetimden bazı kimseler dağlar büyüklüğünde günahlarla gelir de Allah onların bu günahlarını bağışlar ve onları Yahudi ve Hristiyanların üzerine atar."

Bunu Ömer b. Abdulaziz'e anlattım, o da şöyle dedi: Allah için söyler misin, bunu babandan mı duydun ki o Peygamber'den (sallallâhu aleyhi ve sellem) bunu anlatıyordu? Evet, dedi.

1679- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Bir kimse günah işler ve der ki; ey Rabbim günah işledim –ya da kötü bir amel işledim- beni bağışla. Allah da der ki; kulum günah ameli işlemiştir ve günahı bağışlayan ve sorgulayan bir Rabbinin olduğunu bilmiştir. Muhakkak ki ben de onun günahını bağışladım. Sonra yine kötü bir iş yapar –ya da günah işler- ve der ki; Rabbim ben günah işledim beni bağışla. Bunun üzerine Allah da der ki; kulum kendisinin günahları bağışlayan ve sorgulayan bir Rabbinin olduğunu bilmiştir. Ben de

513 Köşeli parantez arasındaki bu kısmı hadisin metninden ekledik. Bu kısım nasihin hatasıdır.

514 Hadisin tahrici daha önce geçmişti.

sizi şahit tutuyorum ki hiç şüphesiz ben kulumu bağışladım. Artık bundan sonra dilediğini yapsın."[515]

1680- Alkame'nin Abdullah'tan aktardığına göre o şöyle der: ***"İman edip de imanına zulüm karıştırmayanlar."*** (Enam: 82) âyeti indiği vakit bu âyet Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbına ağır gelmişti. Onlar, ey Allah'ın Rasûlü hangimiz kendisine zulmetmemiştir? dediler.

Rasûlullah da, ***"Muhakkak ki şirk çok büyük bir zulümdür."*** (Lokman: 13) âyetini duymadınız mı?[516]

Ravilerden İbn İdris der ki, babamı bunu Eban b. Teğlib'ten, o A'meş'ten aktardı. Sonra ben de A'meş'ten bunu duydum.

1681- İkrime İbn Abbas'tan nakleder: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Allah Azze ve Celle şöyle buyurmaktadır: Sizden kim benim günahları bağışlamaya muktedir olduğuma inanır ve böyle bilirse, onu bağışlarım ve bana şirk koşmadığı müddetçe de bunu umursamam."[517]

1682- Abdurrahman b. Ganem'in aktardığına göre Ebû Zerr (radıyallâhu anh) kendisine Rasûlullah'ın şöyle dediğini anlatmıştır: "Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: Ey Kulum, bana ibadet ettiğin ve benden umduğun müddetçe sende aleyhine olan şeyleri bağışlayacağım. Ey kulum, yeryüzü dolusu bir günahla benimle karşılaşsan da bana hiçbir şeyi ortak koşmamışsan yeryüzü dolusu mağfiretle sana gelirim."[518]

1683- Cabir b. Abdullah (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: "Perde olmadığı müddetçe kula mağfiret inmeye devam edecektir."

Denilir ki, ey Allah'ın Peygamberi perde de nedir?

Peygamber, "Allah'a şirk koşmaktır" dedi. Devamla, "Şirk koşmadığı halde Allah'la karşılaşan bir kimseye Allah Azze ve Celle katından mağfiret iner. Allah dilerse onu bağışlar ve dilerse azap eder."

Sonra ravi der ki, Allah'ın Peygamberi ***"Şüphesiz ki Allah kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz. Bundan başkasını da dilediği kim-***

515 Buhârî, Tevhid, bab: 35 ve Müslim, Tevbe, hadis no: 29.
516 Buhârî, İman, bab: 23; Müslim, İman, hadis no: 197
517 Taberânî, Mu'cemu'l Kebir: 11/241.
518 Hadis daha önce tahriciyle geçti.

se için bağışlar. Doğrusu kim Allah'a ortak koşarsa, şüphesiz ki o uzak bir sapıklıkla sapmıştır." (Nisa: 116) bu âyeti okumasından başka bir şey bilmiyorum.

1684- Huzeyfe (radıyallâhu anh)'dan rivayet edilir, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: Bir adam ölür ve cennete girer. Ona, dünyadayken ne yaptın, denilir. Kul: insanlarla alış veriş yapıyordum, darda olana mühlet verirdim. Sikke veya nakitte kolaylık yapardım.

İbn Mes'ud der ki, ben Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den bunu işittim.[519]

1685- Humeyd b. Abdurrahman nakleder, Ebû Hureyre (radıyallâhu anh) Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken duyduğunu haber verir: "Nefsine karşı israf eden bir adama ölümü yaklaştığı zaman ailesine şöyle der: Ben öldüğüm zaman, beni yakın, sonra da öğütüp toz edin ve tozumu rüzgâra savurun. Vallahi eğer Allah buna kadir olursa kimseye etmediği bir azap ile bana azap eder. Ona dediği yapılır. Sonra Allah Azze ve Celle der ki, ondan bir şey alan her şeye ondan aldığını geri ver. Böylece Allah Azze ve Celle'nin huzurunda tastamam durur. Allah, ona bunu yapmana seni sevk eden nedir, der. O da, senin haşyetindir, der. Bunun üzerine Allah onu bağışlar."[520]

1686- Ebû Said el-Hudri (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: ***"Sonra da Kitab'ı kullarımızdan seçtiklerimize miras bıraktık. Artık onlardan bir kısmı kendi nefsine zulmeder; bir kısmı orta yoldadır; bir kısmı da hayırlarda öne geçer."*** (Fatır: 32) âyeti hakkında şöyle demiştir: Bunların hepsi Cennettedirler" ya da şöyle demiştir, "hepsi aynı derecededirler."[521]

1687- Ebû Zerr'den rivayet edilir ki Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) ***"Eğer Sen onlara azap edersen, onlar Senin kullarındır."*** (Maide: 118) âyetini birkaç defa tekrarlamıştır.[522]

519 Buhârî, Buyu', bab: 17; Müslim, Müsakat, hadis no: 29; İbn Mâce, Sadakat, bab: 14; Ahmed, Müsned: 5/399.

520 Buhârî, Ahadisu'l Enbiya, bab: 54; Müslim, Tevbe, hadis no: 25, 27; Nesâî, Cenaiz, bab: 117; İbn Mâce, Zühd, bab: 30; Ahmed, Müsned: 2/269, 3/13, 17, 77 ve 5/4.

521 Tirmizî, hadis no: 3225; Ahmed, Müsned: 3/78.

522 İbn Mâce, hadis no: 1010; Ahmed, Müsned: 5/156.

1688- Enes (radıyallâhu anh) rivayet eder: Adamın biri, ey Allah'ın Rasûlü! Ben günahımdan bağışlanma talep ediyorum sonra dönüp yine aynı günahı işliyorum, der. Rasûlullah der ki: "Günah işlediğin zaman Rabbinden bağışlanma dile." Dördüncü seferinde ona şöyle demiştir: "Rabbinden bağışlanma dile, öyle ki şeytan bundan acı çeken olsun."[523]

1689- Ebû Bekir es-Sıddık'tan, ***"Şüphesiz Rabbimiz Allah'tır deyip sonra da istikamet üzerinde olanlar."*** (Fussilet: 30) âyeti hakkında yanındakilere bu âyet hakkında ne dersiniz? dedi. Onlar, istikamet üzere oldular yani günah işlemediler.

Ebû Bekir der ki, işi en ağır olana hamlettiniz. İstikamet buldular demek, bir daha putlara ibadet etmeye dönmediler.

1690- Muaviye b. Kurre'nin rivayetine göre Abullah b. Mes'ud şöyle der: Allah'ın kitabında –Nisa sûresinde- bir âyet vardır ki Müslümanlar için dünya ve içindekilerden daha hayırlıdır. Bu Allah Teâlâ'nın şu âyetidir: ***"Size yasaklanan büyük günahlardan kaçınırsanız, sizin kusurlarınızı örteriz ve sizi 'onurlu-üstün' bir makama sokarız."*** (Nisa: 32)

Şu âyetidir: ***"Allah, kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz; bundan başkasını, dilediği kimse için bağışlar."*** (Nisa: 48)

Şu âyeti: ***"Onlar kendi nefislerine zulmettiklerinde şayet sana gelip Allah'tan bağışlama dileselerdi ve elçi de onlar için bağışlama dileseydi, elbette Allah'ı tevbeleri kabul eden, esirgeyen olarak bulurlardı."*** (Nisa: 64)

Şu âyeti: ***"Kim bir kötülük işler veya kendi nefsine zulmeder, sonra da Allah'tan istiğfar dilerse, Allah'ı çok bağışlayıcı ve çok merhamet edici bulur."*** (Nisa: 110)

Hüseyin der ki: ben de diyorum ki Nisa süresindeki beşinci âyet Müslümanlar için dünya ve içindekilerden daha hayırlıdır. ***"Eğer şükreder ve iman ederseniz, Allah size niye azab etsin ki? Allah, şükrün karşılığını verendir, hakkıyla bilendir."*** (Nisa: 147) âyetidir.

1691- Nafi' rivayet eder, İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ) şöyle der: Biz, büyük günahlar hakkında mağfiret dilemekten uzak durmaya devam eder-

---

523 İbn Adiyy, Kâmil fi'd Duafa: 2/23; İbn Kesir, Tefsir: 1/408.

dik, ta ki Peygamberimizden ***"Hiç şüphesiz ki Allah, kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz; bundan başkasını da dilediği kimseler için bağışlar."*** (Nisa: 116) âyeti okuyup şöyle dediğini duyuncaya kadar böyle yapardık: "Muhakkak ki ben şefaatimi kıyamet günü ümmetimden büyük günahları olanlar için sakladım."

1692- Ma'bed el-Cuheni der ki: Abdullah b. Ömer'e şöyle dedim: Bir adam ki hayırdan yapmadığı bir amel kalmamıştır. Fakat o şüphecidir. İbn Ömer, o muhakkak helak olmuştur, dedi.

Ben de dedim ki, yine bir adam var ki şerden ne varsa yapmadığı bir amel kalmamıştır. Ancak o, Allah'tan başka ilah olmadığına şahitlik etmektedir. İbn Ömer de, aldattı ve aldanmasın.

1693- Ma'bed der ki, İbn Abbas'la karşılaştım, ona böyle dedim o da bana yukarıdakinin aynısını söylemiştir.

1694- Şuteyr b. Şekl'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Ona, Abdullah'ı ***"De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok bağışlayan, çok esirgeyendir."*** (Zumer: 53) âyetinden daha net bir şekilde havale bildiren bir âyet yoktur dediğini duydun mu?

O da, evet dedi.

1695- İbn Avn'dan rivayet edilir ki o şöyle der: Bu ümmet hakkında Muhammed b. Sirin'den daha büyük ümit taşıyan bir kimse görmedim. O Kur'ân'daki ***"Sizi şu cehenneme sürükleyip iten nedir? Onlar: "Biz namaz kılanlardan değildik" dediler."*** (Muddessir: 42-43) âyetleri ve ***"Ona, ancak en bedbaht olandan başkası yollanmaz; Ki o, yalanlamış ve yüz çevirmişti."*** (Leyl: 15-16) âyetlerini tefsir ederdi.

1696- Ebû Zubeyr'in Cabir (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre şöyle der: Münafıklardan hiçbir kimseye kâfir ismi verilmezdi.

1697- Süleyman eş-Şukri'den rivayet edilir, o şöyle der: Cabir b. Abdullah (radıyallâhu anhumâ)'ya dedim ki, sizler günahları şirk sayar mıydınız? O, hayır, ancak putlara tapmak müstesnadır dedi.

1698- Süleyman b. Kays eş-Şukri'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Cabir b. Abdullah'a kıble ehli arasında tağutlar var mıydı? O, hayır dedi. Ben, peki kıble ehlinden bir kimseye müşrik diye seslenir miydiniz? O, hayır dedi.

1699- Ebû Süfyan'dan rivayet edildiğine göre o şöyle der: Cabir'e dedim ki, kıble ehline sizler kâfirlersiniz, der miydiniz? O, hayır dedi. O der ki, peki kıble ehline sizler Müslümanlarsınız der miydiniz? Cabir, evet dedi.

1700- Yakub el-Yeşkuri anlatıyor: Bir adam İbn Mes'ud'a gelir ve şöyle der: Ben bir günah işledim. İbn Mes'ud ondan yüz çevirir ve topluma konuşmaya devam eder.

Yakub devamla der ki: Sonra adama yöneldi ki iki gözünden yaşlar akıyordu. Bunun üzerine adama şöyle der: Ey sen! Görüyorum ki bana sorduğun şey seni kederlendirmiştir. Cennetin sekiz kapısı vardır. Tevbe kapısı dışında hepsi açılır ve kapanır. O kapıda sorumlu bir melek vardır. Amel et ve ümidini yitirme.

1701- Ebû Ze'ra anlatıyor: Abdullah b. Mes'ud'u şöyle derken duydum: Şu dört sınıfın dışındakiler cehenneme girmeyecektir: ***"Sizi şu cehenneme sürükleyip iten nedir? Onlar: "Biz namaz kılanlardan değildik" dediler. Yoksula yedirmezdik. Batıla dalanlarla beraber biz de dalardık. Ve biz din gününü yalanlardık."*** (Muddessir: 42-46)

1702- Ebû'l Cevza der ki: Öğrenmiş olduğum ilimde, yolculuğuna çıktığım âlimler ve Peygamber'in sahabelerinden kendisine sorduklarım arasında "Allah'ı duydum ki bir günah için, ben bunu bağışlamıyorum dediğini" söyleyen kimse yoktur.

1703- Muhammed b. Mutarrif'ten rivayet edilir: "Allah Azze ve Celle şöyle der: Günah işleyip de benden bağışlanma dileyen nerededir ki onu bağışlayayım? Sonra günah işleyip bağışlanma diliyor, sonra yine günah işleyip bağışlanma diliyor ki onu bağışlayayım. Ne o işlediği günahı terk etmiştir ve ne de benim rahmetimden ümit kesmiştir. Sizi şahit tutuyorum ki ben onu bağışladım."

1704- Meymun b. Mihran'ın aktardığına göre Ebû Umame şöyle demiştir: Sıffin'e tanık oldum. Onlar yaralıyı öldürmeye cevaz vermiyorlar, kaçanın peşine düşmüyorlar ve öldürülenin üzerindeki eşyalarını da almıyorlardı.

1705- Ebû Hilal anlatıyor: Ebû Galib şöyle dedi: Ey Ebû Umame! Adam bizim aramızda kötü bir adam olarak bilinir, içki içer ve bu hal üzere ölür. Onun cenaze namazını kılalım mı?

Ebû Umame, peki cenazelerinizi kime havale ediyorsunuz. Nerden biliyorsun ki belki o yatağında uzanmışken "la ilahe illallah" demiştir. Böylece Allah Azze ve Celle de onu bağışlamıştır.

1706- Ebû'l Mecnub Ukbe b. Alkame el-Yeşkuri'den rivayet edilir: Ali (radıyallâhu anh)'ı gördüm ki onunla beraber Sıffin'e tanık oldum. Muaviye (radıyallâhu anh)'ın arkadaşlarından on beş esir getirildi. Onlardan ölenleri yıkayıp kefenledikten sonra namazlarını kıldı.

1707- Cabir'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: La ilahe illallah diyen bir kimsenin cenaze namazını kıl.

1708- Hişam rivayet eder ki: Muhammed şöyle der: Ne Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbından ne de onlardan sonra gelen tâbiînden bir kimsenin günah olduğunu zannederek kıble ehlinden olup da ölen bir kimsenin cenaze namazını kılmadığını bilmiyoruz.

1709- Süfyan'ın Sabit b. Ebû'l Huzeyl'den aktardığına göre şöyle der: Ebû Cafer Muhammed b. Ali b. Hüseyin'e Cemel Ashâbının durumunu sordum, o şöyle cevap verdi: Onlar mü'minlerdir, kâfir değillerdir.

1710- Ebû Vail'in rivayet ettiğine göre Abdullah b. Mes'ud'un en faziletli arkadaşlarından biri olan Ebû Meysere Amr b. Şurahbil der ki: Kendimi gördüm de sanki ben cennete girmişim ve orada inşa edilmiş kubbeler gördüm. Bu kubbeler kim içindir? dedim.

Dediler ki, Zu'l Mikla' ve Havşeb'indir. İkisi de Muaviye (radıyallâhu anh) ile beraber savaşmışlardır.

Dedim ki, peki, Ammar ve arkadaşları nerededir?

Dediler ki, önündedirler.

Ben de, onlar birbirlerini öldürmüşlerdir, dedim.

Denildi ki, şüphesiz ki onlar Allah ile karşılaştıklarında O'nu rahmeti geniş olarak buldular.

Ben, peki nehir ahalisi ne yaptı, dedim. Bana, onlar da umutla karşılaştılar, denildi.

Yezid b. Harun der ki, Zu'l Mikla' on iki bin evi azat etmiştir.

1711- Ebû Usame'den rivayet edildiğine göre şöyle der: Bir adam Süfyan'a der ki, Haccac ve Ebû'l Müslim hakkında cehennemlik olduklarına şahitlik eder misin? O, onlar tevhidi ikrar ettikleri müddetçe hayır, dedi.

1712- Amr b. Abdulvahid der ki: Evzâi'yi, kendisine fasıklığıyla bilinen bir fasık hakkında lanet edilebilir mi diye sorulduğunu duymuştur. Evzai der ki, Ebû Müslim ve Mervan bu ümmetin en şerlileri olmalarına rağmen lanet edilmeleri hoşuma gitmez.

1713- Ebû İshak der ki: Evzâi'ye bütün amelleri işlese de kıble ehliden olan bir kimsenin cenaze namazını kılmayı terk edelim mi? diye sordum.

Evzaî, hayır dedi. Devamla, onlar Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in hadislerini Allah'ın yasaklarını tazim için anlatırlardı. Günahı da küfür ve şirk saymazlardı. Şöyle denirdi, mü'min, Allah'ın yasaklarının sınırında bir demir gibidir.

1714- Abdulaziz b. Macişun anlatır, Muhammed b. Münkedir şöyle der: Medine'de İmran adında biri vardı ki ona inek derlerdi. O kendi aleyhinde israfçı biriydi. Öldüğü zaman cenazesi getirilir ve insanlar da kılanlar ve kılmayanlar olarak iki gruba ayrılırlar. Ben ise konumumu korudum ve Allah Azze ve Celle'nin beni onun için Allah'ın rahmetinden ümit kestiğimi bilmesi hoşuma gitmedi.

1715- Evzâi'nin anlattığına göre Kasım b. Muhaymira şöyle demiştir: Ebû Kılabe'nin kardeşinin bir oğlu vardı. O haram işleyen biriydi ve bu haldeyken öldü. Bunun üzerine kartala benzeyen iki kuş geldi ve evin penceresine oturdular. İki kuştan biri diğerine, in de kontrol et, der. Sonra gagası karnına battı –ki bu Ebû Kılabe'nin gözlerinin önünde oldu-. Kuş arkadaşına der ki, Allah'u Ekber, onun yanına gel. Ben onun karnında Allah Azze ve Celle'nin yolunda Antakya surunda getirmiş olduğu bir tekbir buldum. Kuş beyaz bir bez çıkarır yüzünü o beze sarar. Sonra ikisi de onu taşırlar ve şöyle derler: Ey Ebû Kılabe, kalk da kardeşinin oğlunu defnet. Çünkü o cennet ehlindendir. Ravi der ki, Ebû Kılabe insanların yanında sevilen biriydi. İnsanların huzuruna çıkar ve onlara gördüğünü anlatır, sonra da şöyle der: Ben cenazesi onunkinden daha kalabalık bir cenaze görmedim.

1716- Meymun el-Merî anlatıyor: Yanımızda korkak bir adam vardı ve bir gün öldü. İnsanlar ondan sakınıp onu yol kenarına attılar. Hal böyleyken oturdum ve adamın ve insanların ondan sakınmasını düşünmeye başladım. Başımı aşağı indirdim ki bir de ne göreyim? İki beyaz kuş onun üzerinde durmuş biri diğerine şöyle diyor: Adamın içine gir de bak bakalım işlediği bir hayır var mı? Kuş onun bıngıldağından girer ve dübüründen çıkarken hiçbir hayır görmedim der. Diğeri, acele etme der. İkinci defa tekrar bıngıldağından girer ve topuklarından çıkarken Allah'u Ekber, Allah'u Ekber der. Dalağına yapışmış bir söz vardır ki o "Eşhedu en la ilahe illallah" diyor. Bunun üzerine ben de insanlara gelin, gelin diye seslendim, dedim.

1717- Ravh b. Utbe anlatıyor: Basra'da Murbee Sağa denen yerde bir adam vardı ve ölüleri yıkardı. Bu adam der ki, ben bir cenazeyi yıkamak üzere çağrıldım. Ölünün ayaklarına ulaştığımda yanımda bulunan bir taşla ovalamaya başladığımda bir de baktım ki ayaklarının topuklarından bir kitap çıktı. Kitabı açtım, içinde Bismillahirrahmanirrahim ve arkadaşınızı yıkarken dikkatli ol yazılıydı. Çünkü Allah Teâlâ, tanımadığı birinin cenazesine katılmasından dolayı onu bağışlamıştır.

1718- Zekeriya b. Yahya anlatır: Esmai der ki: Bedevinin birinden duasında şöyle dediğini duydum: Ey ilahım! Kıyamet günü rahmetinin genişliğini ancak affetme nimetinin kulaklarıma seni bağışladım dediğin şekilde geniş olduğunu zannediyorum. İşte bundan dolayı emelimi boşa çıkarma. Benim senin hakkındaki hüsnü zannımı tasdik et.

1719- Ebû'l Yahya el-Haffaf der ki: Muhammed b. Kasım'ı şöyle derken duydum: Bedevinin birisini çadırından çıktıktan sonra kapısında durup ellerini kaldırıp şöyle dediğini duydum: Ey ilahım! Günahlarda ısrarcı olduğum bir şekilde senden bağışlanma dilemem kötüdür, fakat rahmetinin genişliğiyle beraber istiğfarı terk etmem acizliktir. Ey ilahım! Bana ihtiyacın olmadığı halde beni ne kadar da seviyorsun! Ben sana muhtaç olduğum halde senden uzağım! Vadettiğinde vaadini yerine getiren ve tehdit ettiğinde de affeden bütün noksanlıklardan münezzehsin.

Devamla der ki: Bedevinin biri çıkar ve şöyle der: Ey Allah'ım! Adaletinden dolayı Senden korkuyorum ve affetmeni umuyorum. Beni sana dava edenlerden beni kurtar. Çünkü beni Sana dava edecek ancak mazlumdur. Sen ise zulmetmeyecek bir hâkimsin. Kereminle onlara ver ve affınla beni kurtar ey Kerim!

1720- Ebû Süfyan et-Temimi anlatıyor: Amr b. Ubeyd tehdit içeren sözler kullanırdı. Ebû Amr b. Ala ona şöyle der: Sen ey Ebû Osman! Dili fasih olan bir adamsın. Ancak senin arapların sözlerinin anlamlarına dair bir bilgin yoktur. Seni affedene sözüne muhalefet ederek karşılık verme, dedi ve şu şiiri okudu:

Hem dost hem de komşu saldırmamdan korkmaz
Ben de tehdit eden süreden korkmuyorum
Ben birini tehdit etsem ve birine va'detsem
Tehdidim yalan çıkar, va'dimse doğru olur.

1721- Ebû Amr b. Ala'dan (Allah ona rahmet etsin) hikaye edilir: O Amr b. Ubeyd'le tehdit hakkında münazara ediyordu. Amr b. Ubeyd tehdidi gerçekleştirmemenin lügat ehline göre kabih olduğunu ve kınandığına dair hüccet sunar ve şu şiiri okur:

Vaat ve tehdit muhalefet edilmez
İntikamını gerçekleştirmeyen gecelemez.

Ebû Amr da ona şöyle cevap verdi: Eğer bu şair her ikisini de methetmişse, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) tehdit ettiği halde Ka'b b. Züheyr onu methetmiş ve şöyle demiştir:

Bana haber verildi ki Rasûlullah beni tehdit etmiştir
Affetmesi ise Rasûllulah'tan umulmaktadır.

Hiçbir kimse ona bu konuda karşı çıkmamış, güzel bir şekilde karşılık vermiş ve Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) onu affetmiştir. Şair der ki:

Ben bir kimseyi tehdit edersem veya va'dedersem
Mutlaka tehdidime muhalefet eder ve va'dimi yaparım.

Peki, senin lügat ehlinin bu görüşüne uyduğun nerde kaldı ki akıl da buna şahittir.

1722- Sabit el-Bunani'nin Enes b. Malik (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Allah kime

amelinin karşılığı sevabı vereceğini va'detmişse, vaadini gerçekleştirecektir. Allah kimi de yaptığı kötü amelinden dolayı tehdit etmişse, o kimse hakkında istediğini yerine getirir."[524]

1723- Ebû İshak er-Rasibi anlatıyor: Dayğem der ki: Tehdit hakkında konuşanlardan bir topluluk bu hususta benimle konuşmak için bana geldiler. Onlara dedim ki, benimle arkadaşınızı bir araya getirin.

O günün akşamı olduğunda rüyamda Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i gördüm ve ona, anam-babam sana feda olsun. Ben senin sünnetin üzereyim, dedim.

Bunun üzerine Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) bana, ben senden razıyım Allah da senden razı osun, ben senden razıyım Allah da senden razı olsun. Böylece Allah senden razı oldu, dedi.

Karı-Koca ve İnsanların Arasını Islah etmede ve Savaşta Yalan Söylemenin Caiz Oluşu ve Bu Yalanın Bizatihi Kendisinden Dolayı Değil Onu Dinleme Yönünden Çirkin Olduğu Hakkında Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

1724- Amr'ın Cabir b. Abdullah (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet ettiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "Savaş hiledir."[525]

1725- Humeyd b. Abdurrahman annesi Kulsum bint Ukbe'den rivayet ettiğine göre şöyle der: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken duydum: "İnsanların arasını ıslah etmek için yalan söyleyen yalancı değildir. Bu kimse ya hayır söylemiştir ya da hayrı irade etmiştir."[526]

1726- Şehr b. Havşeb'in aktardığına göre Esma binti Yezid Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediğini rivayet eder: "Size ne oluyor da

524 İbn Asım, Sünnet: 960; Taberânî, Mu'cemu'l Evsat, hadis no: 8516; İbn Adiyy, Kâmil fi'd Duafa: 3/450.

525 Bu hadis birçok senet ve tarikle rivayet edilmiştir. Buhârî, Cihad, bab: 157, Menakıb, bab: 25, İstitabe, bab: 6; Müslim, Cihad, hadis no: 17-18, Zekât, hadis no: 153; Ebû Davud, Cihad, bab: 92, Sunne, bab: 28; Tirmizî, Cihad, bab: 5; İbn Mâce, Cihad, bab: 28; Ahmed, Müsned: 1/81, 90, 113, 126, 131, 134, 2/312, 312, 3/224, 297, 308, 6/387 ve 459.

526 Buhârî, Sulh, bab: 2; Müslim, el-Birr, hadis no: 101; Tirmizî, el-Birr, bab: 26; Ahmed, Müsned: 6/403, 404, 459 ve 461.

kelebeklerin ateşe üşüştüğü gibi yalana üşüştüğünüzü görüyorum. Hiç şüphesiz ki her yalan mutlaka yazılacaktır. Ancak kişinin ailesini razı etmek için söylediği yalan müstesnadır. Bir kimse karı-kocanın arasını ıslah etmek için yalan söyleyebilir. Bir de bir adam savaşta yalan söyleyebilir. Çünkü savaş hiledir."[527]

1727- Enes (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir adam "şöyle şöyle yaptın mı" der.

O adam da, hayır, kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin olsun ki yapmadım. Oysa Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) onun böyle yaptığını biliyor.

Rasûlullah tekrar tekrar ona sordu, o da her defasında yemin ederek yapmadığını söyler. İşte bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "La ilahe illallah'ı tasdik etmenden dolayı Allah senin yalanını sildi."[528]

1728- İbn Zübeyr'den rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Yalan söylediği halde kendisinden başkasından ilah olmayanla yemin eden bir adamın günahını Allah bağışlar."[529]

BÜYÜK GÜNAH SAHİPLERİ İÇİN ŞEFAAT

Şefaatin Ümmeti için olduğunu, Büyük Günah İşleyenlerin Günahlarından Tevbe Etmeksizin Öldükleri Zaman Allah Dilerse Onları Ateşe Koyacak Sonra da Lütfu ve Rahmetiyle Oradan Çıkaracak ve Cennete Koyacağı Hakkında Peygamber'den Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

Daha önce Cabir ve başkalarından rivayet edilen Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in faziletleri hakkındaki hadislerde "Benden önce hiçbir peygambere verilmeyen beş şey bana verildi" geçmişti. Onlardan bir tanesi de şefaatti.

527 Ahmed, Müsned: 1/390, 324 ve 6/454.
528 Ukayli, Duafa: 1/212.
529 Ahmed, Müsned: 4/3.

Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

1729- Ebû Seleme'nin Ebû Hureyre'den rivayet ettiği hadiste Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Her peygamberin kabul olunacak bir duası vardır. Ben ise duamı kıyamet günü ümmetim için bırakmak istiyorum."[530]

1730- Ebû Salih'in Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Her peygamberin kabul olunacak bir duası vardır. Hepsi de duasını bu dünyada kullandı. Ben ise duamı kıyamet günü ümmetim için gizledim."[531] Ahmed b. Sinan "Yani Allah'ın izni ile Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmadan ölenler için" ziyadesi vardır.

1731- Amr b. Ebû Amr el-Makburi rivayet eder ki: Ebû Hureyre der ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Kıyamet günü senin şefaatinle en mutlu olacak kimdir?

Peygamber şöyle cevap verdi: "Hadis bellemek hususundaki hırsını gördüğümden dolayı bu hadisi senden önce kimsenin bana sormayacağını zaten biliyordum. Kıyamet gününde benim şefaatimle en mutlu olacak kimse kalbinden gelerek ihlaslı bir şekilde la ilahe illallah diyen bir kimsedir."[532]

Cabir b. Abdullah (radıyallâhu anhumâ)'nın Rivayeti

1732- Süfyan b. Uyeyne anlatıyor: Amr b. Dinara dedim ki, Cabir b. Abdullah'ı Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den "Şüphesiz Allah bir topluluğu cehenneme koyacak ve sonra da onları oradan çıkaracaktır" diye anlattığını duydun mu? O, evet dedi.[533] İkisi de beraber rivayet etmiştir.

1733- Hammad b. Zeyd anlatıyor: Amr b. Dinar'a dedim ki: Ey Ebû Muhammed! Cabir b. Abdullah'ı Peygamber'den "Muhakkak ki Allah şefa-

530 Hadis birçok senet ve tarikle rivayet edilmiştir. Buhârî, Tevhid, bab: 31; Müslim, İman, hadis no: 334, 345; Tirmizî, Daavat, bab: 130; İbn Mâce, Zühd, bab: 37; Dârimî, Siyer, bab: 28, Rikak, bab: 85; Malik, Muvatta, Messu'l Kur'ân, hadis no: 26; Ahmed, Müsned: 1/281, 295, 2/275, 381, 396, 426, 486, 487, 3/134, 208, 218, 219, 258, 276, 292, 384, 396, 5/145, 148 ve 326.

531 Geçen dipnota bakınız.

532 Buhârî, İlim, bab: 33, Rikak, bab: 51; Ahmed, Müsned: 2/373.

533 Müslim, İman, hadis no: 318'te şu metinle rivayet etmektedir: "Şüphesiz ki Allah şefaatle bir topluluğu cehennemden çıkaracak mı? Evet, dedi."

atle bir topluluğu cehennemden çıkaracak" dediğini duydun mu? O, evet, dedi.[534]

1734- Amr b. Dinar'ın anlattığına göre Cabir b. Abdullah der ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Bir kavim yandıktan sonra cehennemden çıkıp cennete gireceklerdir."

Amr b. Dinar der ki: Ubeyd b. Umeyr Rasûlullah'ın şöyle dediğini aktardı: "Cehennemden bir topluluk çıkacak ve cennete girecektir."

Amr b. Dinar der ki, orada bulunan bir adam şöyle dedi: Ey Ebû Asım! Anlattığın bu hadis de nedir?

Ebû Asım der ki, Ubeyd b. Umeyr şöyle cevap verdi: Ey inatçı git buradan, eğer onu Peygamber'in Ashâbından olanlardan biri işitmiş olmasaydı ben bunu anlatmazdım.

Devamla şöyle der: Süfyan der ki; Amr b. Ubeyd yanında bir isteğinden dolayı onun arkasından gelen bir adamla yanımıza geldi. Amr b. Ubeyd Hicr'e girdi ve orada namaza durdu. Arkadaşı da oradan çıkıp Amr b. Dinar'ın yanında durdu. Amr, Cabir b. Abdullah (radıyallâhu anhumâ)'dan Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in hadisini anlatıyordu. Adam, Amr b. Ubeyd'in yanına döndü ve şöyle dedi: Ey sapık, sen, kimsenin cehennemden çıkmayacağını anlatmıyor muydun? Amr b. Ubeyd, evet anlatıyordum dedi. Adam: Bak işte orda Amr b. Dinar, Cabir b. Abdullah (radıyallâhu anhumâ)'yı Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in "Bir kavim cehennemden çıkıp cennete girecek" dediğini aktarırken duyduğunu iddia ediyor.

Amr b. Ubeyd der ki, bunun senin bilmediğin bir anlamı var, dedi.

Adam: Peki, bunun nasıl bir manası olabilir, dedi.

Amr, adamın elini elbisesinden çözüp ayrıldı.

1735- Amr b. Dinar'ın rivayet ettiğine göre Cabir b. Abdullah (radıyallâhu anhumâ) Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu rivayet eder: "Kömür gibi olduktan sonra cehennemden bir topluluk çıkacaklar ve Cennetin nehrine götürülecekler. Orada yıkanırlar ve selin getirdiği yığındaki tanenin bitmesi gibi nehirden çıkarlar. Omuzlarında Allah'ın cehennemden azat ettikleri yazılı bir şekilde Cennete girerler."[535]

534 Geçen dipnota bakınız.
535 Buhârî, bunun benzerini Rikak, bab: 51; Ahmed, Müsned: 3/326 ve 379.

1736- Ebû Zubeyr Cabir b. Abdullah (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Bir topluluk derileri yanmış bir halde cehennemden çıkacak ve cennete götürülecekler. Orada yıkanır ve oradan çıkarlar."[536]

1737- Yezid el-Fakir anlatıyor: Ben genç biriyken haricilerin görüşü çok hoşuma gitmişti. Birkaç kişilik bir grup halinde Hacca niyetlendik. Bir de baktık ki Cabir b. Abdullah bir direğe yaslanarak oturmuş insanlara cehennemliklerle ilgili Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den hadis aktarıyordu.

Ben ona, ey Allah Rasûlü'nün arkadaşı Allah Teâlâ ***"Ey Rabbimiz sen kimi ateşe girdirirsen onu rezil etmişsindir."*** (Ali İmran: 192) derken senin bu anlattığın da nedir?

Cabir, ey oğulcuğum! Kur'ân okuyor musun? diye sordu. Ben de, evet dedim.

Cabir, Allah'ın oradan dilediğini çıkaracağı makam-ı mahmudu duydun mu? Sonra da cehennemin nasıl yerleştirildiğini ve onun üzerinden geçişin nasıl olacağını anlattı.

Ravi der ki, korkuyorum ki ben onun her söylediğini ezberlemedim ama o şöyle dedi: Bir topluluk içinde oldukları cehennemden çıkacaklar. Onlar oradan susam çöpü gibi çıkacaklar ve cennetin nehirlerinden birine girip yıkanacaklar. O nehirden beyaz sayfalar gibi çıkacaklar.

Devamla der ki, biz de geri döndük ve bizden kimse çıkmadı.[537]

1738- Yezid el-Fakir anlatıyor: Ben Cabir b. Abdullah'ın yanındaydım. Haricileri ve onların bu ümmet ve işledikleri hakkındaki görüşlerini zikrettiler. Amellerinden dolayı onları kâfir diye isimlendirecek miyiz? diye sorulunca

Cabir (radıyallâhu anh) buna karşı çıktı ve başında da sonunda da küfür bildiren Allah Teâlâ'nın ***"Aksine kâfirler yalanlar."*** (İnşikak: 22) âyetiyle ***"Onlar Rabblerine denk tutuyorlar."*** (Enam: 1) âyetini okumaya başladı. İşte bu sebeple, sizin kavminizin durumu da böyle midir? dedi. Biz, hayır, biz onlardan böyle bir şey bilmiyoruz, dedik.

---

536 Bu hadis birçok tarik ve isnadla rivayet edilmiştir. Buhârî, Ezan, bab: 129, Rikak, bab: 52, Tevhid, bab: 24; Müslim, İman, hadis no: 299, 304; Dârimî, Mukaddime, bab: 8; Ahmed, Müsned: 1/23, 2/276, 3/56, 144, 326, 5/391 ve 402.

537 Müslim, İman, hadis no: 320.

Cabir de dedi ki, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Ümmetimden bir grup günahları sebebiyle azabı tadacaklar ve Allah'ın dilediği kadarıyla cehennemde kalacaklar. Sonra şirk ehli onları ayıplayarak şöyle diyecekler: Bize muhalefet ederek Allah'ın şirk ehline göstereceğine dair iman edip tasdik ettiğiniz hasret hani nerede? İşte bunun üzerine Allah orada ne kadar muvahhid varsa hepsini çıkaracak ve sonra da ***"Gün gelecek kâfirler de keşke Müslüman olsaydık diyeceklerdir."*** (Hicr: 2) âyetini okuyacak."

1739- Talk b. Habib anlatır: Ben, insanlar arasında şefaati en sert bir şekilde yalanlıyordum. Ta ki Cabir b. Abdullah (radıyallâhu anh) ile karşılaşıncaya kadar böyleydim. Ona, içinde cehennem ehlinin ebedi olacağını takdir edebildiğim âyetleri okudum.

Cabir, ey Talk! Allah'ın kitabını benden daha iyi okuduğuna ve Peygamberin sünnetini de benden daha iyi bildiğine mi inanıyorsun? dedi.

Ben de, hayır dedim.

O da şöyle dedi: Okumuş olduğun âyetler müşrikler hakkındadır. Fakat bizim konuştuğumuz kimseler günah işleyip de bu günahından dolayı cehenneme girip, azap tattıktan sonra çıkarılacak olanlardır. İki kulağına işaret ederek şöyle dedi: Senin okuduğunu biz de okurken bunu Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den duymamışsam bu ikisi sağır olsun.

1740- Yezid el-Fakir diyor ki: Cabir'e dedim ki, ey Muhammed'in sahabesi! Allah Teâlâ ***"Onlar, ateşten çıkmak isterler, fakat onlar oradan çıkacak değillerdir."*** (Maide: 37) derken, siz bir topluluğun ateşten çıkacağını iddia ediyorsunuz. Yine siz umumi olan bir şeyi hususileştiriyorsunuz.

Cabir de, öncesini oku, o kâfirler hakkındadır, dedi.

1741- Cafer b. Muhammed babası Muhammed'den rivayet ediyor: O der ki: Cabir b. Abdullah (radıyallâhu anhumâ) bana Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den şöyle duyduğunu anlattı: Şefaatim kıyamet günü ümmetimden büyük günah işleyenler içindir."[538]

Ben dedim ki, bu da nedir ey Cabir?

---

538 Ebû Davud, Sunne, bab: 21; Tirmizî, Kıyamet, bab: 11; İbn Mâce, Zühd, bab: 37; Ahmed, Müsned: 3/213.

Cabir, evet ey Muhammed bu böyledir. Kıyamet günü iyilikleri kötülüklerinden çok olan bir kimse, cennete hesapsız girecek olandır. İyilikleri kötülükleriyle aynı olan bir kimse ise, kolay bir hesaptan sonra cennete girecektir. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şefaati, günahıyla nefsini helak edip, belini kilitleyen bir kimse içindir.

Ebû Said el-Hudri (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

1742- Ebû Nadra anlatıyor: Ebû Said el-Hudri (radıyallâhu anh) Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediğini rivayet eder: "Cehennemden kömür gibi olmuş bir sayfalar demeti çıkarılır. Denilir ki, onları cennete dağıtın ve üzerine su dökün. Öyle ki sel suyunun taşıdığı taneler gibi bitiverirler."

Orada bulunanlardan biri şöyle dedi: Sanki sen de badiye ehlindeydin ey Allah'ın Rasûlü.[539] Bu Avf'ın senedine ait metindir.

Süleyman et-Teymi'nin senedinin metni ise şöyledir: "Cehennemin ölmeyen ve ölmeyeceği gibi diriltilmeyecek olan bir ahalisi vardır. Ancak Allah'ın haklarında rahmetini umduğu bir topluluk vardır ki ateş onlara isabet edecektir. Onların yanına şefaat ediciler girecek ve içinde sayfalardan bir demetle beraber şefaat edilenleri taşıyacaklar. Allah onları cennetteki bir nehrin üzerine yayacak. Böylece selin taşıdığı tane gibi bitiverecekler."

Rasûlullah der ki: "Ağaçları görmüyor musunuz? Kimisi yeşil ve kimisi de kırmızıdır."

İnsanların bazısı der ki, sanki Rasûlullah bu esnada badiyedeydi.[540]

Amr b. Rifaa da şu ziyadeyi rivayet eder: "Sonra cennete girerler ve orada bir müddet beklerler. Cehennemciler olarak adlandırılırlar. Onlar da Rahman'dan bu ismin kaldırılmasını isterler ve O da onlardan bu ismi giderir. Böylece onlar da cennet ehline katılırlar."

1743- Ebû'l Mutevekkil'in Ebû Said el-Hudri'den rivayet ettiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: "Mü'minler cehennemden kurtuldukları zaman iyice temizlenip tehzip edilinceye kadar Cennet ile Cehennem arasında bir köprüde bekletilirler. Sonra da cennete girmeleri emredilir. Muhammed'in nefsini elinde bulundurana yemin ederim ki, o

539 Ahmed, Müsned: 3/90.
540 Bu lafızla Ahmed, Müsned: 3/5'te rivayet etmiştir.

mü'minlerden herhangi biri cennetteki meskenini dünyada yaşadığı meskeninden daha iyi bilir ve rehbersiz bulur."[541]

Enes b. Malik (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

1744- Katade'nin Enes b. Malik (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Ateşin kendilerine isabet etmesinden sonra bir topluluk cehennemden çıkacaklar ve cennete girecekler. Cennet ehli de onları cehennemiler diye isimlendirecek."[542]

1745- Katade anlatıyor: Enes b. Malik Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den şöyle dediğini rivayet etmektedir: "Kıyamet gününde, insanlar bir araya toplanacaklar –bu kendilerine ilham edilecektir-. Bizi bu durumumuzda rahatlatması için Rabbimizin huzurunda bize şefaat edecek birini bulsak. Âdem'e gelip: Ey Âdem! Sen insanların babasısın. Allah seni kendi eliyle yarattı ve melekleri sana secde ettirdi. Sana her şeyin ismini öğretti. Bizim için Rabbinin huzurunda şefaatçi ol ki bizi bu durumumuzdan kurtar, diyecekler. O ise: "Benim şefaat yetkim yok diyecek ve işlemiş olduğu hatasını anlatacak. Fakat Nuh'a gidin, der. Nuh da, benim buna ehliyetim yok ve Rahman'ın dostuna gidin diyecek. İnsanlar İbrahim'e gidecekler. Ancak o da: 'Ben yetkili değilim diyecek ve yaptığı hatalarını zikredecek. Ancak siz Allah'ın kendisine Tevrat'ı verdiği ve kendisiyle konuştuğu kul Musa'ya gidin der. İnsanlar Musa'ya gelir ve Musa onlara şöyle der: Ben buna ehil değilim der ve işlediği hatasını zikreder. Sonra da Allah'ın kulu, Rasûlü, kelimesi ve ruhu olan İsa'ya gidin der. Bunun üzerine O'na gidecekler. O da: 'Ben buna yetkili değilim; lâkin Muhammed'e gidin!' O öyle bir kul ki Allah onun geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamıştır diyecek.

Böylece bana gelecekler. Ben de gidip Rabbimin huzuruna çıkmak için izin talep edeceğim. Bana izin verilecek. Rabbimi gördüğüm zaman önünde secdeye kapanacağım. Rabbimin beni o halde bırakmayı dilediği kadar o halde duracağım. Sonra da bana, 'Ey Muhammed! Başını kaldır! Söylediğine kulak verilecek. Ne arzu ediyorsan iste, talebin yerine getirilecektir. Şefaatte bulun, şefaatin kabul edilecektir.' buyrulacak. Bunun üzerine ben de Rabbimin bana öğrettiği bir şekilde O'na hamd ederim. Sonra da bana çizdiği sınır dâhilinde şefaat eder ve şefaat ettiklerimi cennete girdiririm.

541 Buhârî, Mezalim, bab: 1;Müslim, İman, hadis no: 322.
542 Buhârî, Rikak, bab: 51, hadis no: 6559.

Sonra yine dönerim ve Rabbimi gördüğüm anda önünde secdeye kapanırım. Ben de Rabbimin izin verdiği kadar bu şekilde dururum. Sonra bana, 'Ey Muhammed! Başını kaldır! Söylediğine kulak verilecek. Ne arzu ediyorsan iste, talebin yerine getirilecektir. Şefaatte bulun, şefaatin kabul edilecektir.' buyrulacak. Böylece ben de Rabbimin bana öğrettiği şekilde O'na hamd eder ve belirlenen sınır dâhilinde şefaat eder ve şefaat ettiklerimi cennete girdiririm.

Sonra yine dönerim ve Rabbimi gördüğüm anda önünde secdeye kapanırım. Ben de Rabbimin izin verdiği kadar bu şekilde dururum. Sonra bana, 'Ey Muhammed! Başını kaldır! Söylediğine kulak verilecek. Ne arzu ediyorsan iste, talebin yerine getirilecektir. Şefaatte bulun, şefaatin kabul edilecektir.' buyrulacak. Böylece ben de Rabbimin bana öğrettiği şekilde O'na hamd eder ve belirlenen sınır dâhilinde şefaat eder ve şefaat ettiklerimi cennete girdiririm.

Sonra yine döner ve Rabbimi gördüğüm anda önünde secdeye kapanırım. Ben de Rabbimin izin verdiği kadar bu şekilde dururum. Sonra bana, 'Ey Muhammed! Başını kaldır! Söylediğine kulak verilecek. Ne arzu ediyorsan iste, talebin yerine getirilecektir. Şefaatte bulun, şefaatin kabul edilecektir.' buyrulacak. Böylece ben de Rabbimin bana öğrettiği şekilde O'na hamd eder ve belirlenen sınır dâhilinde şefaat eder ve şefaat ettiklerimi cennete girdiririm.

Sonra dönerim ve şöyle derim: Ey Rabbim, cehennemde Kur'ân'ın hapsettiklerinden başkası kalmadı."[543] Yani hakkında ebediyetin kesinleştiği kimseler kaldı.

1746- Katade'nin Enes (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "La ilahe illallah diyen ve sonra da kalbinde buğday ağırlığınca hayır bulunan bir kimse cehennemden çıkar –ya da çıkarılır-. Sonra yine la ilahe illallah diyen ve de kalbinde zerre ağırlığınca hayır bulunan bir kimse cehennemden çıkacaktır."[544]

543 Bu hadis, birçok tarik ve birkaç isnadla rivayet edilmiştir. Buhârî, Tevhdi, bab: 19, 24, 36, Rikak, bab: 51, Peygamberlerin Hadisleri, bab: 3, İkinci Sure Tefsiri, bab: 1, On Yedinci Sure Tefsiri, bab: 5; Müslim, İman, hadis no: 322, 327; Tirmizî, On Yedinci Sure Tefsiri, bab: 19, Kıyamet, bab: 15; İbn Mâce, Zühd, bab: 37; Dârimî, Mukaddime, bab: 8; Ahmed, Müsned: 1/5, 282, 296, 2/436, 3/116, 144, 178, 244 ve 248.

544 Buhârî, İman, bab: 33, Tevhid, bab: 19; Müslim, İman, hadis no: 326; Tirmizî, Cehennem, bab: 9; Ahmed, Müsned: 3/116, 173, 248 ve 176.

1747- Asım b. Süleyman'ın Enes'ten rivayet ettiğine göre Allah'ın Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: "Şefaatim, ümmetimden büyük günah işleyenler içindir."[545]

1748- Ebû Bekir b. Enes'in aktardığına göre Enes (radıyallâhu anh) Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu rivayet eder: "Allah Azze ve Celle, beni birleyen bir kimseyi veya herhangi bir yerde benden korkanları cehennemden çıkarınız buyuracaktır."[546]

Abdullah b. Mes'ud (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

1749- Abide'nin Abdullah'tan yaptığı rivayete göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Ben cehennem ehlinden olup da oradan en son çıkanını biliyorum.

Bu kişi oradan sürünerek çıkacak ve kendisine haydi git cennete gir, denilecek. Bunun üzerine o da gidip cennete girecek. O, insanları herkes yerine yerleşmiş olarak bulacak. Kendisine:

İçinde bulunduğun zamanı hatırlıyor musun? denilecek.

O da: Evet diyecek. Sonra ona:

İste, denilecek. O da dileyecek.

Kendisine: Dilediğin senin ve dünyanın on misli de senindir, denilecek.

Bunun üzerine o kul: Melik ancak sen olduğun halde benimle alay mı ediyorsun? diyecek."

Ravi der ki: Vallahi Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i gülerken gördüm. Öyle ki azı dişleri göründü.[547]

Hadisi Müslim A'meş ve Buhârî de Mansur tarikiyle rivayet eder.

1750- Amr b. Meymun anlatıyor: İbn Mes'ud onlara Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu anlattı: "Cehennemde Allah'ın olmasını dilediği kadar bir topluluk olacak. Sonra onlara merhamet edecek, onları oradan çıkaracak ve cennetin en alt kısmında olacaklar. Onlar, cennette hayat denilen bir nehirde yıkanacaklar. Cennet ehli onlara cehennemiler diye

545 Hadisin kaynağı daha önce geçti.

546 Tirmizî, hadis no: 2594.

547 Müslim, İman, hadis no: 309; Tirmizî, Cehennem, bab: 10; Ahmed, Müsned: 1/378.

isimlendirecek. Onlardan biri dünya ehlini ağırlasa, hepsini yedirir, içirir ve onların döşek ve battaniye ihtiyaçlarını giderirdi."

Hammad demiş ki, ben "Onlara azık sunar ki bu onun yanındakinden hiçbir şey eksiltmez" dediğini zannediyorum.[548]

Ebû Zerr (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

1751- Ma'rur Ebû Zerr'den rivayet eder ki: Peygamber şöyle demiştir: "Ben cehennem ehlinden olup oradan en son çıkacak ve cennet ehlinden olup oraya en son girecek olanı biliyorum. Bu öyle bir adamdır ki, kıyamet gününde getirilerek: Kendisine küçük günahları gösterilir, büyükleri de gizlenir. Ona, sen şu günde yaptığın işi hatırlıyor musun, denilir.

O adam: Evet, diyecek ve büyük günahlarının kendisine gösterilmesinden korkacak. Küçük günahlarının arz edilmesi bittiğinde kendisine: Senin için her seyyienin yerine bir iyilik vardır, denilecek.

O adam: Yarabbi! Ben bir takım günahlar işledim ki onları burada göremiyorum, diyecek."

Ravi demiş ki: Yemin olsun, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i gülerken gördüm, öyle ki azı dişleri göründü.[549]

Abdullah İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ)'nın Rivayeti

1752- Numan b. Kırade'nin İbn Ömer'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah şöyle buyurdu: "Şefaat etmekle ümmetimin yarısının cennete girdirilmesi arasında tercih etmem istendi, ben şefaati seçtim. Çünkü şefaat, daha umumi ve daha kifayet edicidir. Onun muttaki mü'minler için olduğuna inanıyor musunuz? Hayır, aksine o günahkârlar ve çok hata işleyerek kirlenenler içindir."[550] Her iki tarikin metni de aynıdır.

Ebû Musa el-Eşari (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

1753- Rib'i anlatıyor: Ebû Musa el-Eşari Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediğini rivayet eder: "Ümmetimin yarısının cennete girdirilmesi ile şefaat etme arasında tercih etmem istendi, ben şefaati tercih ettim. Çünkü şefaat, daha umumi ve daha kifayet edicidir. Onun muttaki mü'minler

548 Ahmed, Müsned: 1/454.
549 Müslim, İman, hadis no: 314.
550 Ahmed, Müsned: 2/75.

için olduğuna inanıyor musunuz? Hayır, aksine o günahkârlar, çok hata işleyenler ve kirlenenler içindir."[551]

Avf b. Malik (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

1754- Ebû'l Muleyh'in Avf b. Malik'ten yaptığı rivayette Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyuruyor: "Rabbimin katından bir melek bana geldi ve beni ümmetimin yarısını Cennete sokmak ile şefaat yetkisi arasında serbest bıraktı da ben şefaat etmeyi seçtim."[552]

1755- Selim b. Amir anlatıyor: O, Avf b. Malik'i Rasûlullah'tan hadis anlatırken duymuştur. Devamla Peygamber, Allah'ın kıyamet günü kendisine verdiği şefaati zikretti. Ben ona dedim ki: Allah için ve seninle olan dostluğumla sana yalvarıyorum ey Allah'ın Rasûlü! Allah'tan benim de şefaat ehlinden olmamı iste!

Peygamber, "Ey Avf! Benim şefaatim kıyamet günü herkes içindir" dedi.[553]

Ebû Umame (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

1756- Abdurrahman b. Meysere anlatıyor: O Ebû Umame'yi şöyle derken duymuştur ki Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle dedi: "Peygamber olmayan bir adamın şefaatiyle iki semt gibi ya da bir ordu gibisi cennete girecektir."

Ebû'l Muğire der ki: İki semtten biri Rebia ve Mudar'dır.

Bunun üzerine bir adam şöyle der: Ey Allah'ın Rasûlü! Rebia ve Mudar nedir? Peygamber, "Ben ancak dediğimi derim" dedi.[554]

Huzeyfe (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

1757- Rib'i b. Heraş'ın aktardığına göre Huzeyfe Peygamber'in şöyle dediğini rivayet eder: "Ateşin derilerini yaktığı bir topluluk şefaat edenlerin şefaatiyle cehennemden çıkar. Allah da onları cennete girdirir. Cennet ehli onları cehennemiler olarak isimlendirir."[555]

551 İbn Mâce, hadis no: 4311.
552 Tirmizî, hadis no: 2441; İbn Mâce, hadis no: 4317; Ahmed, Müsned: 6/28 ve 29.
553 İbn Ebû Asım, Sünnet: 820.
554 Ahmed, Müsned: 5/257 ve 261.
555 Ahmed, Müsned: 5/402.

Abdulmuttalib b. Rebia (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

1758- Abdullah b. Haris'in aktardığına göre Abdulmuttalib b. Rebia Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken duymuştur: "Kıyamet günü Suleym aşireti benim şefaatimi umarken Abdulmuttalib oğulları ummayacak mıdır?"[556]

Ümmü Seleme (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

1759- Ümmü Seleme der ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bana şöyle dedi: "Amel et ve güvenme. Çünkü benim şefaatim ümmetimden helak olanlar içindir."[557]

Ömer b. Hattab (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

1760- İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ) anlatır: Ömer hutbe verdi ve recmi zikretti. Onun hakkında aldanmayın. Çünkü o Allah'ın hadlerinden biridir. Dikkat edin ki Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) recmi uygulamıştır biz de uyguladık. Eğer insanlar, Ömer Allah'ın kitabında olmayanı ona eklemiştir diyecek olmasalardı, Mushaf'ın kenarına şöyle yazardım: Ömer b. Hattab, falanca ve falanca şahitlik eder ki, hiç şüphesiz Allah'ın Rasûlü recmetti ve ondan sonra biz de recmettik. Dikkat edin ki, ileride çıkacak bir topluluk recmi, deccalı, kabir azabını ve derileri yanıp kül olduktan sonra cehennemden çıkacak olan bir topluluğu yalanlayacaklardır.[558]

Huzeyfe (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

1761- Ebû Malik'in rivayet ettiğine göre Huzeyfe b. Yeman (radıyallâhu anh) şöyle der: O bir adamın "ey Allah'ım! Beni Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şefaatinin isabet ettiği kimselerden kıl" dediğini duymuştur. Fakat şefaat, mü'minler ve müslümanlardan günahkârlar içindir.

1762- Sıla b. Zufer anlatır: Huzeyfe der ki: Kıyamet günü olduğu zaman insanlar bir alanda toplanır. Şöyle denir: Ey Muhammed!

Muhammed, buyur ey Rabbim, hayır senin elinde olup şer sana nispet edilmez. Sen mübareksin ve yücesin. Hidayet bulan senin hidayet ettiğindir.

556 Hadisin kaynağı daha önce geçti.
557 İbn Adiyy, Kâmil fi'd Duafa: 5/152.
558 Tirmizî, hadis no: 1431, 1432; Ahmed, Müsned: 1/33 ve 43.

Senden başka sığınak yoktur. Sen ne mübareksin ve ne yücesin ey Beytin Rabbi!

Ravi der ki: İşte bu andan sonra şefaatçi kılınır.

Enes b. Malik (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

1763- Asım el-Ahvel anlatıyor: Enes der ki; Her kim, şefaati yalanlarsa ona şefaat isabet etmez.

1764- Hammad b. Zeyd Eyyub'u şöyle derken duymuştur: Şefaati yalanlayan kimse şefaati elde edemez.

1765- Hanbel der ki: Ahmed b. Hanbel'e şefaat hakkında Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den rivayet edilenleri söyledim,

O şöyle dedi: Bu hadisler sahihlerdir. Onlara inanır ve ikrar ederiz. Aynı şekilde iyi bir isnadla peygamberden gelene iman eder ve onu tasdik ederiz.

Ona, cehennemden çıkacak bir topluluk da olacak mı? dedim.

O da evet dedi. Devamla, eğer Rasûlün getirdiğini ikrar etmeyip onu atarsak, Allah da bizim işimizi reddeder. Allah Azze ve Celle şöyle demiştir: ***"Rasûl size neyi verirse onu alın ve size neyi de yasaklarsa ondan uzak durun."*** (Haşr: 7)

Ben, peki şefaat? O, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den şefaat ve havuz hakkında nice rivayet vardır. Haricilerin bir kısmının görüşü ise, şefaati yalanlamaktır. Şüphesiz Allah cehenneme girdirdikten sonra oradan kimseyi çıkarmayacaktır, derler. Onları kendisiyle imtihan ettiği şeyi bizden uzaklaştırdığı için Allah'a hamd olsun.

1766- Aynı isnadla Hanbel'den rivayet edilir: Der ki, Ali b. Medini'yi şöyle derken duydum: Şefaate iman edip onu tasdik etmekle bazı kavimler yanıp kömür olduktan sonra cehennemden çıkacaklardır. Bu konuda eser, tasdik ve teslimiyet böyle gelmiştir.

Makam-ı Mahmud'un Şefaat Olduğunu Bildiren Rivayetlerin Zikredilmesi

1767- Âdem b. Ali'nin anlattığına göre İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ)'yı şöyle derken duymuştur: Kıyamet gününde insanlar dizüstü çökerler. Her

ümmet peygamberinin peşinden gider. İnsanlar şöyle derler: Ey falanca bizim için şefaat et, öyle ki şefaat peygambere varır. İşte bu öyle bir gün ki Allah Teâlâ onu makam-ı mahmud'da diriltir."[559]

1768- Abdullah b. Ka'b b. Malik babası Ka'b b. Malik'ten rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "İnsanlar kıyamet günü diriltilir. Ben ve ümmetim bir tepenin üzerinde olacağız. Rabbim bana yeşil bir elbise giydirir ve sonra da bana konuşmam için izin verir. Ben de Allah'ın söylememi dilediğini söylerim. İşte bu makam-ı mahmud'dur."[560]

1769- Huzeyfe'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Allah Teâlâ, kıyamet gününde insanları gözün görebileceği bir alanda toplayacak. İnsanlara bir çağırıcı seslenecek: Ey Muhammed! Ben de, buyur, hayır senin elindedir, sen ne mukaddessin ve ne yücesin. İşte bu makam-ı mahmud'dur."[561]

1770- Sıla'nın rivayet ettiğine göre Huzeyfe (radıyallâhu anh) şöyle demiştir: Allah Teâlâ, çağırıcının sesini duyurabileceği ve gözün görebileceği bir alanda insanları ilk yarattığı gibi yalın ayak, çıplak ve susmuş oldukları bir halde toplar. Onlardan kimse Allah'ın izni olmaksızın konuşamaz. Allah Teâlâ "ey Muhammed" diye nida eder. O da, buyur, hayır senin elindedir. Hidayet bulan kişi senin hidayet ettiğindir. Buyur senin huzurundayım, Seninim ve Sana döneceğim. Senin azabından Senden başka kurtuluş ve sığınak yoktur. Sen ne mübareksin ve ne yücesin! Ey Beyt'in Rabbi! Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim. İşte bu Allah'ın ***"Umulur ki Rabbin, seni, makam-ı mahmuda eriştirir."*** (İsra: 79) âyetinde zikrettiği makam-ı mahmud'dur.[562]

1771- Yezid anlatıyor: Ebû Hureyre (radıyallâhu anh) Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediğini rivayet eder: ***"Umulur ki Rabbin, seni, makam-ı mahmuda eriştirir."*** (İsra: 79) âyetindeki makam-ı mahmud; o benim ümmetime şefaat edeceğim makamdır."[563]

1772- Hamza babası Abdullah b. Ömer'i şöyle derken duymuştur: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyuruyor: "Bazı haris, yüzsüz kimse

559 Buhârî, On Yedinci Sure Tefsiri, bab: 11, hadis no: 4718.
560 Ahmed, Müsned: 3/456.
561 Hâkim, Müstedrek, hadis no: 3384.
562 Taberî, Tefsir: 15/ 144.
563 Taberî, Tefsir: 15/ 145 ve 146.

hiç durmadan daima insanlardan ister. En sonu kıyamet gününde bu kimse, yüzünde bir et parçası olmaksızın gelir. Yine Rasûlullah şöyle buyurdu: "Kıyamet gününde güneş insanlara o kadar yaklaşır ki, hatta dökülen ter, insanın kulağının ortasına erişir. İşte insanlar bu elemli vaziyette bulundukları sırada ey Nuh diye imdat dilerler. Nuh, ben bu yetkiye sahip değilim der. Sonra Musa'ya seslenirler, o da aynısını söyler. Sonra da Muhammed'den imdat ve şefaat isterler. Bunun üzerine o, mahlûkat arasında hüküm verilmesi için şefaat eder. O gider ve cennetin kapısının halkasını tutar. İşte böylece Allah onu makam-ı mahmuda eriştirir."[564]

1773- Abdullah b. Amr b. As (radıyallâhu anhumâ) rivayet eder: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) Allah Teâlâ'nın İbrahim hakkındaki ***"Rabbim! Hiç şüphesiz o putlar, insanlardan birçoğunun sapmasına sebep oldular. Şimdi kim bana uyarsa o bendendir."*** (İbrahim: 36) âyetini okudu. İsa da şöyle dedi: ***"Sen, eğer onlara azap edersen onlar Senin kullarındır."*** (Maide: 118)

Peygamber de bunun üzerine ellerini kaldırıp "Ey Allah'ım! Ümmetim, ümmetim!" dedi ve ağladı.

Allah Teâlâ da şöyle dedi: "Ey Cibril, Muhammed'e git –ki Rabbin daha iyi bilmektedir- ve ona sor: Seni ağlatan nedir?"

Böylece Cibril de Peygamber'e sordu ve Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ona durumu bildirdi.

Allah Azze ve Celle ise şöyle dedi: "Ey Cibril, Muhammed'e git ve ona de ki; Biz seni ümmetin hususunda razı edeceğiz ve sana kötü muamele yapmayacağız."[565]

Havuz Hakkında Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

İbn Ömer, İbn Mes'ud, Cabir b. Semura ve Cundub'tan (radıyallâhu anhum) Gelen Rivayetler

1774- Nafi' anlatıyor: İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ) Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediğini rivayet ediyor: "Muhakkak ki önümüzde ha-

---

564 Buhârî, Zekât, bab: 52; Nesâî , Zekât, bab: 83; Ahmed, Müsned: 2/15 ve 88.
565 Müslim, İman, hadis no: 346.

vuz vardır. Mesafesi, -Yahya tarikinde Cerba ve Ezruh arası kadar- Fudayl tarikinde ise Şam'da bulunan iki köyün arası kadar olup, üç gün yürüyüş mesafesindedir."[566]

1775- Cundub (radıyallâhu anh) rivayet eder ki: o Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken işitmiştir: "Ben, sizden önce havuza gideceğim."[567]

Bu hadisler, Sahihayn'de geçmektedir. Ancak Asım'ın Zirr'den olan tariki müstesnadır.

Zeyd b. Erkam, Abdullah b. Amr, Enes b. Malik, Huzeyfe, Sevban, Ebû Burde, Cabir, Ebû Hureyre, Ebû Said el-Hudri ve Bureyde (radıyallâhu anhum)'dan Gelen Rivayetler

Zeyd b. Erkam (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

1776- Ebû Hamza anlatıyor: Zeyd b. Erkam (radıyallâhu anh)'ın rivayet ettiğine göre o der ki, biz Rasûlullah'la (sallallâhu aleyhi ve sellem) beraber bir seferdeyken konakladığımız bir yerde o şöyle buyurdu: "Sizler, benim ümmetimden havuzun başında bana gelecek yüz bin kişinin içinde değilsiniz."

Ebû Hamza dedi ki: Ben bu hadisi duyduğumda Zeyd'e dedim ki; o gün kaç kişiydiniz?

Zeyd, biz o gün yedi yüz ya da sekiz yüz kişiydik, cevabını verdi.[568]

1777- İbn Ebi Muleyke anlatıyor: Abdullah b. Amr b. As'ın rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "Havuzum, bir aylık mesafe genişliğindedir. Her zaviyesinin uzaklığı birbirine eşittir. Suyu, gümüşten daha beyazdır. Kokusu, miskten daha güzeldir. Kâseleri, gökteki yıldızların sayısı kadardır. Her kim ondan içerse bir daha kesinlikle susamaz."[569]

---

566 Hadis, birçok tarik ve isnadla rivayet edilmektedir. Buhârî, Rikak, bab: 53; Müslim, Taharet, hadis no: 36, 38, Fedail, hadis no: 27, 34, 35, 39, 41; Tirmizî, Kıyamet, bab: 14, 15; İbn Mâce, Zühd, bab: 36; Ahmed, Müsned: 1/5, 2/21, 125, 134, 162, 3/133, 216, 219, 230, 4/424, 5/250, 390, 394 ve 406.

567 Hadis, birçok tarik ve isnadla rivayet edilmektedir. Buhârî, Fiten, bab: 1, Rikak, bab: 53; Müslim, Taharet, hadis no: 39, Fedail, hadis no: 25, 26, 29, 31, 32, 44, 45; Nesâî, Taharet, bab: 109, İbi Mâce, Menasik, bab: 76, Fiten, bab: 5, Zühd, bab: 36; Malik, Taharet, hadis no: 28; Ahmed, Müsned: 1/257 384 402, 406, 407, 425, 439, 453, 455, 2/408, 3/18, 62, 384, 4/313, 349, 351, 352, 5/41, 48, 86, 88, 89, 333, 339, 393 ve 412.

568 Ebû Davud, hadis no: 4746.

569 Müslim, Fedail, hadis no: 27; Ahmed, Müsned: 3/384.

1778- İbn Şihab rivayet eder ki: Enes (radıyallâhu anh) Rasûlullah'ın şöyle dediğini aktarır: "Benim havuzumun büyüklüğü Yemen'in Eyle ve Sana şehirleri arası kadardır. Ondaki ibriklerin sayısı gökteki yıldızların sayısı kadardır."[570]

1779- Rib'i anlatıyor: Huzeyfe b. Yeman'ın anlattığına göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Hiç şüphesiz benim havuzumun uzunluğu Eyle ile Aden arasındaki mesafeden daha uzundur. Nefsimi elinde bulundurana yemin olsun ki onun kapları yıldızların sayısından daha çoktur. Muhakkak ki o sütten daha beyaz ve baldan daha tatlıdır. Nefsimi elinde bulundurana yemin olsun ki, bir adamın kendisinin olmayan develeri havuzundan kovması gibi ben de onun başından bazı adamları kovacağım."

Denildi ki, ey Allah'ın Rasûlü! Sen o gün bizi tanıyacak mısın?

O, "Evet, siz o gün benim huzuruma abdest izleri parlar, alnınızda aklık olduğu halde geleceksiniz. Bu özellik sizden başkasında bulunmayacaktır."[571]

1780- Sevban (radıyallâhu anh)'ın rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) der ki: "Ben kıyamet günü havuzumun başında olacağım. Yemen ehli için ondan bazılarını kovacağım ve onların etrafından dağılmaları için asamla onlara vururum."

Peygamber'e, onun genişliği ne kadardır, denildi.

O da, benim bu bulunduğum makamdan Amman'a kadardır. Ona cennetten gürül gürül akan iki oluk vardır. Biri altından, diğeri de gümüştendir."[572]

1781- Ebû Berze rivayet eder, der ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken duydum: "Havuzumun iki tarafının arası Eyle'den Sana'ya kadar olup bir aylık yürüyüş mesafesindedir. Genişliği de uzunluğu kadardır. Onda cennetten akıtılan iki oluk vardır ki bunlar altın ve gümüştendirler. Suyu sütten daha beyaz, baldan daha tatlıdır ve kardan daha soğuktur. Onda göğün yıldızlarının sayısı kadar ibrikler vardır. Ondan içen bir kimse, cennete girinceye kadar bir daha kesinlikle susamaz."[573] İsnadı, Müslim'in şartına binaen sahihtir.

570 Buhârî, Rikak, bab: 53; Müslim, Fedail, hadis no: 36, 39 ve 44.
571 Müslim, Fedail, hadis no: 39.
572 Müslim, Fedail, hadis no: 38;Ahmed, Müsned: 5/280 ve 282.
573 Munziri, Terğib ve Terhib: 4/228; İbn Ebi Asım, Sunne: 722.

1782- Cabir b. Abdullah der ki, ben Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken duydum: "Ben hepinizin önünde gideceğim. Eğer beni bulamazsanız, havuzun yanında olacağım. Benim havuzum, Eyle ile Mekke arası kadardır. Adamlar ve kadınlar ellerinde kaplarıyla bana gelirler."

Ali b. Müslim'in tarikinde şöyle geçer: "Gelirler de ondan hiçbir şey tadamazlar."[574] Müslim rivayet etmiştir.

1783- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'ın rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Ben, İnşaallah havuzumun Eyle'den Mekke'ye kadar olan mesafeden daha geniş olmasını umuyorum. Şüphesiz ki onun ibrikleri yıldızların sayısından daha çok olacaktır."

1784- Atiyye anlatır: Ebû Said el-Hudri'den rivayet edildiğine göre Peygamber şöyle der: "Muhakkak ki benim bir havuzum var ki uzunluğu Kâbe ile Beytu'l Makdis arası kadardır. Suyu sütten daha beyazdır –İsa b. Yunus tarikinde "suyunun beyazlığı sütün beyazlığından çok daha beyazdır" şeklindedir- kapları yıldızların sayısı kadardır. Her peygamber ümmetine seslenir ve her peygamberin havuzu vardır. Onlardan kimisine topluluklar halinde insanlar gelir. Kimisine de daha az topluluklar halinde insanlar gelir. Kimisine bir grup insan gelir. Kimisine de iki ya da bir adam gelir. Kimisine de hiç kimse gelmez. Ona da, sen tebliğ ettin denir. Hiç şüphesiz kıyamet günü peygamberler arasında tabileri en çok olanı ben olacağım."[575]

Her iki senedin metni birbirine yakındır.

Bureyde el-Eslemi (radıyallâhu anh)'ın Rivayeti

1785- İbn Bureyde'nin babası Bureyde'den naklettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) der ki: "Havuzum Amman ile Yemen arası mesafesi kadardır. Onda yıldızların sayısı kadar kaplar vardır. Suyu, baldan tatlı, sütten daha beyaz ve kaymaktan daha yumuşaktır. Ondan bir yudum içen kimse bir daha hiçbir zaman susamayacaktır."[576]

1786- İbn Ömer'in rivayet ettiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: "Havuzum, Aden ile Amman arası kadardır. Kardan daha

574 Hadisi, bu metinle Müslim'in Sahih'inde bulamadım.
575 İbn Mâce, hadis no: 4301.
576 İbn Adiyy, Kâmil fi'd Duafa: 5/354.

soğuk, baldan daha tatlı, kokusu miskten daha güzeldir. Onun kâseleri göğün yıldızları kadardır. Ondan bir yudum içen bir daha hiçbir zaman susamaz. İnsanlar arasında ona ilk gelecek olanlar muhacirlerin yoksullarıdır.

Orada bulunan biri, onlar da kimlerdir ey Allah'ın Rasûlü!? dedi.

Rasûlullah cevaben, "Onlar, başları dağınık, yüzleri soluk, elbiseleri kirli, kapıların yüzlerine kapandığı, bolluk içinde yaşayanların kendileriyle evlenmeyeceği, onlar ki üzerlerinde bulunan her şeyi verenler ve kendilerinin olanı da almayanlardır."[577]

1787- Abdullah b. Rumî der ki: Ben, Enes b. Malik'in yanındaydım, huzuruna bir adam girdi ve şöyle dedi: Ey Ebû Hamza! Şefaati ve kabir azabını yalanlayan bir kavimle karşılaştım. Enes cevaben, onlar yalancıların ta kendileridir, sakın onlarla oturma dedi.

Müslümanların Kabirlerine konulduğunda Münker ve Nekir'in onları Sorgulaması, Kabir Azabının Hakk oluşu ve Ona İman etmenin Vacib Oluşu Hakkında Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

1788- Said b. Ubeyde'nin rivayet ettiğine göre Bera (radıyallâhu anh) Rasûlullah'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Muhakkak ki Müslüman kabirde sorguya çekildiği zaman Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Rasûlü olduğuna şehadet eder. İşte bu Allah Teâlâ'nın ***'Allah Teâlâ sağlam sözle iman edenleri hem dünya hayatında hem de ahirette sapasağlam tutar.'*** (İbrahim: 27) sözünün misdakıdır."[578]

1789- Osman (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) ölünün defin işlemini bitirdiği zaman kabrin yanı başında durur ve şöyle derdi: "Kardeşiniz için Allah'tan bağışlanma dileyiniz, onun için Allah'tan ona sebat vermesini isteyiniz. Çünkü o şimdi sorgulanmaktadır."[579]

1790- Nafi' İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet eder ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "Cennet ehlinden olsa da ya da cehennem

577 Ahmed, Müsned: 2/132.
578 Buhârî, Cenaiz, bab: 87, On Dördüncü Surenin Tefsiri, bab: 2; Müslim, Cennet, hadis no: 73, 74; Ebû Davud, Sunne, bab: 34.
579 Ebû Davud, Cenaiz, bab: 69, hadis no: 3221.

ehlinden olsa da sizden birinize kabirdeyken yeri gösterilir ve ona şöyle denir: İşte bu senin kıyamet günündeki yerindir."[580]

1791- Yine Nafi'in İbn Ömer'den naklettiğine göre Rasûlullah şöyle buyurdu: "Ölen hiçbir kul olmasın ki ancak onun ruhu, cennet ehlinde olsa da veya cehennem ehlinden olsa da oradaki yerine arz edilir."[581]

1792- Mücahid'den şöyle dediği rivayet edilir: Hiçbir kimse ölmesin ki ancak ona meclisin ehli arz edilir. Meclis ehli eğlence ehli ise o da eğlence ehlindendir. Eğer meclisinin ehli zikir ehlinden ise o da zikir ehlindendir.

1793- Bera Ebû Eyyub'un şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) güneş battığı vakit Yahudilerin sesini duydu ve şöyle dedi: "İşte bunlar Yahudilerdir, kabirlerinde azap görmektedirler."[582]

1794- Ebû Said el-Hudri der ki: Zeyd b. Sabit bize anlattı: "Bir defasında biz Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile birlikte olduğumuz sırada Peygamber bir katırın üzerinde Neccâr oğulları kabilesinin bir bahçesinde idi. Katır aniden onu yoldan saparak koşmaya başladı ve Rasûlullah az daha katırdan düşüyordu. Bir de ne görelim, altı veya beş yahut dört kabir!

Bunun üzerine Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem): "Gerçekten bu ümmet kabirlerinde imtihan olunuyor. Eğer defnedilmeniz endişesi olmasaydı, kabir azabından benim işitmekte olduğumu, size de işittirmesi için mutlaka Allah'a dua ederdim" buyurdu. Sonra devamla şöyle dedi: "Kabir azabından Allah'a sığının!"

Biz de, kabir azabından Allah'a sığınıyoruz, dedik.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem): "Fitnelerden Allah'a sığının!" buyurdu.

Sahabeler de, biz fitnelerin görünenlerinden ve görünmeyenlerinden Allah'a sığınıyoruz, dediler.

Rasûlullah: "Deccal'in fitnesinden Allah'a sığının!" buyurdu.

580 Buhârî, Cenaiz, bab: 90, Bed'ul Halk, bab: 8, Rikak, bab: 42; Müslim, Cennet, hadis no: 65 ve 66.

581 Mizzi, Tehzibu'l Kemal: 6/356 ve 357.

582 Buhârî, Cenaiz, bab: 88; Müslim, Cennet, hadis no: 69; Nesâî, Cenaiz, bab: 114; Ahmed, Müsned: 5/417 ve 419.

Biz, Deccal'in fitnesinden Allah'a sığınırız, dedik.[583]

1795- Sabit'in Enes (radıyallâhu anh)'dan duyduğuna göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Neccar oğullarının bahçelerinden birinde bir kabirden ses duydu. Kabrin kime ait olduğunu sordu. Cahiliye'de ölen birine ait olduğunu söylediler. Rasûlullah, "Eğer defnedilmeniz endişesi olmasaydı kabir azabını duymanız için mutlaka Allah'a dua ederdim."[584]

1796- Enes rivayet eder ki: Peygamber şöyle dedi: "Kul kabrine konduğu ve arkadaşlarının dönüp gittiği zaman ki, o onların ayaklarının seslerini işitir, ona iki melek gelir ve ölüyü oturturlar ve ona şöyle derler: Bu adam -yani Muhammed- hakkında ne derdin? Mü'min der ki, şahitlik ederim ki o Allah'ın kulu ve rasûlüdür. Melek, cehennemdeki yerine bak, Allah senin o yerini cennetteki bir yerle değiştirdi."

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) devamla, "O mü'min, hem cennetteki hem de cehennemdeki yerini görür."

Ravi der ki: Katade şöyle dedi: Mü'min için kabri yetmiş zira genişletilir ve tekrar diriltileceğine kadar kabri yeşillikle doldurulur.

Sonra Enes hadisini anlatmaya devam eder: "Kâfir ve münafığa gelince, melekler ona bu adam hakkında ne derdin? derler. O ölü, bilmiyorum, insanların onun hakkında dediği gibi diyorum, der. Ona, bilmez ve okumaz olaydın. Sonra melek ona, demirden bir çekiçle iki kulağının arasına vurur, öyle bir çığlık atar ki insanlar ve cinler dışında her şey işitir."

Bazı raviler şunu da aktarır: "Kabri onu öyle bir sıkar ki kaburgaları birbirine geçer."[585]

1797- Ata'nın İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) iki kabrin yanından geçti ve şöyle dedi: Muhakkak ki bu ikisi azap görmektedirler. Hem de azap olunmalarının sebebi büyük bir şeyden dolayı değildir. Birinin günahı, sidikten sakınmazdı, diğeri ise insanlar arasında laf taşıyıcılık yapardı."

583 Müslim, Cennet, hadis no: 67.
584 Ahmed, Müsned: 3/201.
585 Buhârî, Cenaiz, bab: 67, 86; Ebû Davud, Sunne, bab: 24; Nesâî, Cenaiz, bab: 110; Ahmed, Müsned: ¾, 126 ve 4/296.

Sonra bir tane yapraksız hurma dalı aldı ve ikiye böldü. Her birinin kabrine bir parçayı dikti.

Ona ey Allah'ın Rasûlü! Niye böyle yaptın? denildi.

O, umulur ki bu ikisi kurumadığı müddetçe azapları hafifletilir, dedi.[586]

1798- Âişe (radıyallahu anhâ)'dan rivayet edilir ki o şöyle demiştir: Medine Yahudilerinden yaşlı bir kadın yanıma geldi ve şöyle dedi: Kabir ehli kabirlerinde azap görmektedirler. Âişe, ben onu yalanladım ve tasdik etmedim de hoşuma gitmedi. Sonra kadın çıktı ve ardından Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) geldi. Ben de ona, ey Allah'ın Rasûlü Medine Yahudilerinden bir yaşlı kadın yanıma geldi ve kabir ehlinin azaba uğradığını iddia etti.

Bunun üzerine Rasûlullah, "doğru söylemiş, kabirdekiler bütün hayvanların duyacağı bir şekilde azap görürler" dedi.

Âişe der ki, ben Peygamberi hangi namazda gördüysem mutlaka kabir azabından Allah'a sığınırdı.[587]

1799- Urve anlatıyor: Âişe Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediğini rivayet ediyor: "Ey Allah'ım! Cehennem azabının fitnesinden, kabrin fitnesinden, kabir azabından, zenginlik ve fakirliğin fitnesinden, Mesih Deccal'in fitnesinden sana sığınıyorum. Ey Allah'ım! Tembellikten, yaşlılıktan, borçtan ve günahtan sana sığınıyorum."[588]

1800- Said el-Mekberi'nin rivayet ettiğine göre Ebû Hureyre (radıyallâhu anh) Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediğini anlatır: "Sizden biriniz veya ölü kabre konulunca simsiyah mavi gözlü iki melek ona gelir onlardan birine münker diğerine nekîr denilir. O iki melek şöyle derler: Bu Muhammed denilen adam hakkında ne dersin?

O kimse ise ölmeden önce söylediğini aynen tekrar ederek, eğer mü'minse şöyle der: O Allah'ın kulu ve Rasûlü'dür. Ben şehadet ederim ki Allah'tan başka gerçek ilah yoktur. Muhammed de onun kulu ve elçisidir.

586 Buhârî, Vudu', bab: 55, 56, Cenaiz, bab: 82, Edeb, bab: 49; Müslim, Taharet, hadis no: 111; Ebû Davud, Taharet, bab: 11; Nesâî, Taharet, bab: 26; İbn Mâce, Taharet, bab: 26; Dârimî, Vudu', bab: 61; Ahmed, Müsned: 1/225 ve 226.

587 Buhârî, Daavat, bab: 37; Müslim, Mesacid, hadis no: 125; Nesâî, Cenaiz, bab: 115; Ahmed, Müsned: 6/45, 206 ve 326.

588 Buhârî, Daavat, bab: 39, 44, 46; Müslim, Mesacid, hadis no: 129, Zikir, hadis no: 48; Ahmed, Müsned: 6/57, 59, 207 ve 244.

O iki melek derler ki: Senin böyle söyleyeceğini biliyorduk. Sonra o kabir yetmiş arşın kadar genişletilir ve aydınlık hale getirilir ve rahatça yat uyu burada denilir.

O kimse iki defa, bu durumu dönüp aileme haber verebilir miyim, deyince o iki melek; gelin gibi rahatça uyu, gelin olan kimseyi ailesinden en çok sevdiği kimse uyandırır derler. O kişi o kabirde mahşer için diriltilinceye kadar rahat rahat uyur.

O kabre konulan kimse münafık ise soruya; İnsanların onun hakkında bir şeyler dediklerini duydum ben de aynen öyle söyledim ve başka bir şey de bilmiyorum, diye cevap verir.

Bunun üzerine o iki melek; senin böyle söyleyeceğini biliyorduk derler -Bişr rivayetinde; yemin olsun ki biz senin böyle diyeceğini biliyorduk şeklinde geçmektedir-.

İki melek yeryüzüne seslenir ve sıkıştır onu derler. Bunun üzerine kabir de onu sıkıştırır da kaburga kemikleri yerlerinden oynar. Allah onu böylece mahşer günü yattığı yerden uyandırıncaya kadar azab etmeye devam eder."[589]

1801- Bera b. Azib (radıyallâhu anh) anlatıyor: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile birlikte Ensar'dan bir adamın cenazesini defnetmek için çıktık, kabre geldiğimizde kabir henüz kazılmamıştı. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) oturunca, biz de onunla beraber sanki başımızda kuş duruyormuşçasına hepimiz hareketsiz bir şekilde onun etrafında oturduk. Elinde bir çubuk vardı ve düşünceli bir şekilde çubuğun bir ucuyla yeri eşeliyordu. Başını kaldırdı ve -iki veya üç defa-: "Kabir azabından Allah'a sığının, buyurdu.

Sonra şöyle buyurdu: Mü'min kul, dünyadan ayrılıp ahirete yönelmek üzere olduğu zaman ona gökten yüzleri sanki güneş gibi olan beyaz yüzlü melekler iner. Yanlarında cennet kefenlerinden bir kefen ve kokularından bir koku vardır. Onun görebileceği yere otururlar. Sonra ölüm meleği gelir, baş tarafına oturur ve şöyle der: Ey güzel ruh! Rabbinin mağfiretine ve rızasına doğru çık, yönel. Bunun üzerine o ruh, tulumun ağzından damlayan bir damla gibi çıkar ve ölüm meleği onu alır. Ölüm meleği, mü'min kulun ruhunu aldığında, melekler onu göz açıp kapayacak kadar ölüm meleğinin elinde bırakmazlar. Onu ölüm meleğinin elinden alırlar ve bu kefene koyar

589 Tirmizî, hadis no: 1071.

ve yanlarında getirdikleri o kokudan sürerler. Böylece o ruhtan, yeryüzünde bulunan en güzel mis kokusu gibi bir koku çıkar. Onu melekler arasından geçirirken: Bu güzel ruh nedir? derler. Dünyadaki en güzel isimlerini söyleyerek: "Falan oğlu falandır' derler. Dünya semasına ulaşıncaya kadar çıkarırlar. Melekler onun için kapının açılmasını isterler. Onlara kapı açılır. Bunun üzerine yedinci semaya ulaşıncaya kadar her semada bulunan Allah'a yakın melekler o ruha eşlik ederler. Nihayet Allah Azze ve Celle şöyle buyurur: "Kulumun amel defterini, İlliyyîn'e yazın ve ruhunu yeryüzüne geri gönderin. Çünkü ben, onları topraktan yarattım ve yine ona döndüreceğim. Bir defa daha onları topraktan çıkaracağım." Bunun üzerine mü'min kulun ruhu bedenine iade edilir.

Ardından iki melek yanına gelip onu oturturlar ve:

Onlar: Dinin nedir? derler.

Mü'min kul: Dinim İslâm'dır, der.

Onlar: Size gönderilen adam hakkında ne dersin? derler.

Mü'min kul: O Allah'ın Rasûlü'dür, der.

Onlar: Sana bunları bildiren nedir? derler.

Mü'min kul: Allah'ın kitabını okudum, ona inandım ve onu tasdik ettim, der.

Bunun üzerine semadan bir ses gelir: Kulum doğru söyledi. Cennet'ten bir yer döşeyin, ona cennet elbiselerinden giydirin ve ona cennetten bir kapı açın, der. Bunun üzerine ona cennetin esintisinden ve güzel kokusundan kokular gelir, gözünün görebileceği yere kadar kabri genişletilir. Sonra ona, güzel yüzlü, güzel elbiseli ve güzel kokular içerisinde olan birisi gelir ve seni mutlu edecek şeyle sevin. Bugün, sana vaat olunan gündür, der. Bunun üzerine o: Sen kimsin? Senin o hayırlı yüzün nedir, der. O: Ben, senin salih amelinim der. Bunu işitince, üç defa; ey Rabbim! Kıyameti çabuk kopar ki, aileme ve malıma kavuşayım, der.

Kâfir kul, dünyadan ayrılıp ahirete yönelmek üzere olduğu zaman, yanlarında kaba ve sert elbise olan siyah yüzlü melekler gelir ve onun görebileceği bir yerde otururlar. Sonra ölüm meleği onun yanına gelip başucunda oturur ve ona: Ey çirkin ruh, haydi çık! Allah'ın öfkesine ve gazabına gel!

derler. Bunun üzerine ruhu bedenine dağılır ve ıslak yüne dolaşan pıtrağın yünden çekilip çıkarıldığı gibi, ölüm meleği onun ruhunu bedeninden çekip alır. Ölüm meleği ruhunu alınca da, melekler onu göz açıp kapayacak kadar ölüm meleğinin elinde bırakmazlar. Onu ölüm meleğinin elinden alırlar ve kıldan olan kaba ve sert elbisenin içine koyarlar. Ondan yeryüzünde bulunan en pis leş kokusu gibi bir koku çıkar. Onu semaya yükseltirler. Her semada bulunan meleklerin yanından geçerken onlar: "Bu pis ruh kimindir? derler. Melekler, dünyadaki en kötü ismini söyleyerek: "Falan oğlu falandır, derler. Dünya semasına gelince, onun için semanın kapılarının açılmasını isterler, fakat ona kapılar açılmaz. Sonra Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şu âyeti okudu: ***"Onlara gök kapıları açılmaz ve deve, iğne deliğinden geçinceye kadar onlar cennete giremezler."*** (A'râf Sûresi: 40)

Allah Azze ve Celle şöyle buyurur: "Onun amel defterini Siccîn'e yazın". Sonra onun ruhu, gökten yere fırlatılıp atılır. Sonra Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şu âyeti okudu: ***"Kim Allah'a ortak koşarsa, sanki o, gökten düşüp de parçalanmış da kendisini kuşlar kapmış veya rüzgâr onu uzak bir yere sürükleyip atmış kimse gibidir."*** (Hac :31) Ardından ruhu bedenine iade olunur da iki melek ona gelip yanına oturur ve:

Rabbin kimdir? derler.

Kâfir kul: Hah...Hah... Bilmiyorum, der.

Onlar: Dinin nedir? derler.

Kâfir kul: Hah...Hah... Bilmiyorum, der.

Onlar: Size gönderilen bu adam hakkında ne dersin? derler.

Kâfir kul: Hah...Hah... Bilmiyorum, der.

Bunun üzerine semadan bir ses: 'Yalan söyledi, ona cehennemdeki yerini hazırlayın ve ona cehennemden bir kapı açın' der. Cehennem ateşinin sıcağından ve sıcak rüzgârından gelir ve kaburgaları birbirine geçecek şekilde kabri ona daraltılır. Çirkin yüzlü, kötü elbiseli ve iğrenç kokulu bir adam ona gelir ve şöyle der: Seni üzecek şeye sevin! Bugün, vaat olunduğun gündür. Kâfir ruh ona: Sen kimsin? Çirkin yüz kötülük getirdi, der. O da: Ben senin çirkin amelinim, der. Bunun üzerine: Rabbim! Kıyameti koparma, der."[590]

590 Ahmed, Müsned: 4/287.

1802- Said b. Müseyyib şöyle der: Ebû Hureyre'yi hiç günah işlememiş bir kimsenin namazını kıldığını gördüm. O şöyle dedi: Ey Allah'ım! Onu kabir azabından koru.

1803- Meymun b. Meysere'nin şöyle dediği rivayet edilir: Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'ın her gün iki haykırışı olurdu. Gündüzün ilk vaktinde şöyle derdi: Gece gitti ve gündüz geldi. Firavun âli ateşe arz edildi. Akşam vakti olduğu zaman da şöyle derdi: Gündüz gitti ve firavun âli ateşe arz edildi. Onun sesini işiten herkes cehennemden Allah Teâlâ'ya sığınırdı.

1804- Ebû Abdullah Danac anlatıyor: Enes b. Malik'i adamın biri kendisine bir topluluk şefaati inkâr ediyor demesi üzerine, onlarla oturma demesine şahit oldum. Bir başkası da ona, bir topluluk da kabir azabını inkâr ediyor demesi üzerine onlarla oturma dedi.

1805- Mansur Mücahid'den anlatıyor: Mücahid, ***"O gün onların ateşle denenecekleri gündür."*** (Zariyat: 13) âyeti hakkında şöyle dedi: Onun üzerinde yakılacaklar, azap görecekler.

1806- Muhammed b. Nasr es-Sayiğ anlatıyor: Babam cenaze namazı kılmaya aşırı meraklı biriydi. Cenazeyi tanısın tanımasın hepsi için böyleydi. Bana şunu anlattı: Ey oğulcuğum! Bir gün ihtiyacımı satın almak üzere çarşıya çıktım. Bu sırada beraberinde birçok kimsenin bulunduğu bir adamın cenazesiyle karşılaştım. Aralarından da kimseyi tanımıyordum. Kendi kendime, bu cenazeye katılıp namazını kılacağım ve defnedeceğim, dedim. Böylece cenazeyi takip ettim. Üzerine beraberce namaz kıldık. Cenazeyi kabristana taşıdılar, tâ ki kazılmış bir kabrin başına gelip durduk. Kabre iki kişi indi ve mevtayı kabre yerleştirdiler. Üzerine toprağı yavaş yavaş döktüler. O iki kişiden biri çıktı ve diğeri kaldı. İnsanlar üzerine toprak atmaya devam ettiler. Bunun üzerine ben de dedim ki: Ey insanlar! Ölüyle beraber bir canlı da defnediliyor. Keşke bana böyle bir şey gösterilmeseydi. Sonra tekrar, iki kişiden birinin çıkıp diğerinin kaldığını gördüm, dedim. Allah gördüğümü bana keşfedinceye kadar yerimden ayrılmadım.

Böylece kabrin başına geldim ve on defa Yasin ve Mülk sûrelerini okudum. Ağladım ve ellerimi yukarı kaldırıp şöyle dedim: Ey Rabbim! Gördüğümün hakikatini bana göster. Çünkü aklımdan ve dinimden endişe ediyorum. Derken kabir ikiye yarıldı ve içinden bir şahıs çıktı. Sırtını dönüp gitti ve ben

de peşinden gittim ve dedim ki: Ey Adam! Mabudunla sana sesleniyorum, dur da sana bir şey sorayım. Adam bana dönmediği gibi ardına bakmadan yoluna devam etti.

Ben tekrar seslendim: Ey adam! Ben yaşlı bir adamım, peşinden böyle devam etmem mümkün değil. Mabudunla senden istiyorum, dur da sana bir şey sorayım. Adam bana yöneldi ve Nasr es-Sayiğ diye seslendi. Ben de, evet, dedim.

Adam, beni tanımıyor musun? dedi. Ben, hayır dedim. Adam, biz rahmet meleklerinden iki meleğiz dedi. Ehl-i Sünnetten biri kabre konulduğu zaman biz onların başında durmakla sorumlu tayin edildik. Kabre, o cenazenin kabrine indik ki ona hüccetini telkin edelim, dedi ve kayboldu.

1807- İbrahim b. Beşşar anlatıyor: İbrahim b. Edhem bana dedi: Sahilde bir cenazenin peşinden gittim. Bu cenaze sebebiyle Allah bana bereket versin, dedim. Tabuttan biri, öldükten sonra mı? dedi. Bu ses sebebiyle içime bir ürperti düştü öyle ki tabutu taşıyacak gücüm kalmadı. Derken cenaze defnedildi ve insanlar da dağılıp gittiler. Ben de kabrin başında oturdum ve bana "öldükten sonra mı" diye sesleneni düşündüm.

Ben bu halde devam ederken uyku bastırdı ve dizlerim üzerinde uyumuş kalmışım. Bir de ne göreyim, insanlar arasında yüzü ve kokusu en güzel olan ve elbisesi en temiz olan bir adam kabirden çıkıp şöyle dedi: Ey İbrahim!

Ben de, buyur, sen de kimsin Allah sana rahmet etsin, dedim. Adam, tabuttan sana "öldükten sonra mı" diye seslenenim, dedi.

Ben ona, taneyi yaran, insanı yaratan ve azameti rida yapanla yemin ediyorum ki bana kim olduğunu söyle. O, ben sünnetim, dünyada benimle arkadaş olana koruyucu, onun gözetleyicisi, kabirde de ona arzuladığı nur ve kıyamet günü de onu cennete götüren saik ve önderi olurum.

1808- Abdullah b. Haris es-Sanani anlatıyor: Havsere b. Muhammed el-Minkâri'yi şöyle derken duydum: Ölümünden dört gece sonra rüyamda Yezid b. Harun el-Vasiti'yi gördüm. Ona, Allah Teâlâ sana ne yaptı, dedim.

O, Allah salih amellerimi kabul etti, kötülüklerimi sildi ve bana eş verdi. Ben, peki bundan sonra ne oldu, dedim.

O, Kerim olandan keremden başka bir şey sadır olur mu hiç! Günahlarımı bağışladı ve cennete girdirdi.

Ona dedim ki; Peki elde ettiğin bu mükâfatı ne ile elde ettin?

O, zikir meclislerinde bulunmakla, hakkın sorumluluğunu üstlenmekle, konuşurken doğru sözlü olmakla, namazda uzun uzadıya kıyamda durarak ve fakirliğe karşı sabretmekle, dedi. Ben de, münker ve nekir hak mıdır, dedim.

Yezid, kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin olsun ki evet. O ikisi beni oturtup bana, rabbin kim, dinin ne, peygamberin kimdir diye sordular. Beyaz sakalımdan toprağı silkelemeye başladım ve benim gibi sorgulanır mı, dedim. Ben ki Yezid b. Harun, dünya yurdunda elli sene insanlara öğretiyordum.

Bunun üzerine iki melekten biri diğerine, o doğru söyledi ve o Yezid b. Harun'dur, dedi. Uyu, gelinin uykusuyla uyu. Artık bugünden sonra senin için korku yoktur, dediler.

İmanlarını Artırması ve Rabblerine Tevekkül Etmeleri için Allah Teâlâ'nın Sahabeden Kendilerine Kabir Azabını Duyurduğuna ya da Gösterdiğine Dair Rivayetlerin Zikredilmesi

1809- Nafi'in rivayet ettiğine göre İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ) şöyle demiştir: Ben, Bedir'in etrafında gezinirken, boynunda zincir olan bir adamla zincirin diğer ucunun elinde ve diğer elinde de balyozun bulunduğu siyah bir adam yerden çıktı. Boynunda zincir olan adam, ey Abdullah bana su ver, dedi. Ben, beni tanıdı da mı ya da bir adamın başka bir adama "ey Allah'ın kulu" diye hitap etmesinden dolayı mı bana böyle seslendi, bilmiyorum. O siyah adam, ey Abdullah, ona su verme deyip daha sonra da onu çekti ve ikisi beraber yere girdiler.

İbn Ömer devamla diyor ki; bunun ardından ben geldim ve bu olayı Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e haber ettim. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) de bana, "Onu gördün mü? O Ebû Cehil'dir ki o hali de onun kıyamet gününe kadar çekeceği azabıdır" dedi. İbn Ömer der ki; O siyah adam elindeki balyozla ona öyle bir vurdu ki onu yerin içine sokarak kaybetti.[591]

1810- Malik b. Dinar anlatıyor: Salim b. Abdullah ile bir tarafa doğru yöneldik öyle ki kabristana geldik. Salim dedi ki, babam bir defasında bana

591 Taberânî, Mu'cemu'l Evsat: 6560.

şunu anlattı: Mekke'den yola çıkıp bu kabristana geldi. Bir de baktı ki bir adamın kabrinden çıkıp ateş tutuşturduğunu gördü. Bindiği devesi ise sağa sola kaçmaya çalıştı. O ise devesini bundan alıkoyarak bu acayip olaya bakmaya devam etti. O adam şöyle diyordu: ey Abdullah, üzerime su dök. Ben adamın "beni ismimle mi ya da bir adamın başka bir adama ey Allah'ın kulu diyerek seslendi mi bilmiyorum. Sonra kabirden bir adam daha çıktı ve elinde zincirin bir ucunu tutuyordu. Bu adam da, onun üzerine su dökme! Bunun değeri yoktur, dedi. Adam zinciri tutup onu kabre doğru yaklaştırdı, sonra da ateş tutuşturan kırbacıyla ona öyle bir vurdu ki onu kabre koydu.

Ravi der ki; Malik b. Dinar'a bunu sen mi Salim'den duydun. O, evet, dedi.

Ravi der ki, ben şahitlik ederim ki sen Malik hakkında yalan söylemedin, Salim de Abdullah'a yalan isnat etmedi ve Abdullah da yalan söylememiştir.

1811- Amr b. Dinar anlatıyor: Salim b. Abdullah'la beraberdim. Ruveyse sularını geçip yakınındaki kabristana geldik. Salim b. Abdullah'ın renginin değiştiğini ve dua etmeye başladığını gördüm. Akabinde şöyle dedi: Babam, bana bu suya uğrayıp ve bu kabristana geldiğini anlatmış ve şöyle demişti; Bir de baktım ki ateşte tutuşan bir adamın ya da boynunda ateşten bir zincirin olduğu bir adamın kabirden çıktığını gördüm. Sonra onun ardından kabirden başka bir adam daha çıktı. İkinci adam bir elinde zincirin diğer tarafını tutmuş ve diğer elinde de ateşten bir kırbaç vardı. Boynunda zincir olan adam, iki ya da üç defa ey Abdullah üzerime su dök, dedi. Bineğim o adamı gördüğünde kaçtı ve beni kendisini tutmaya çalışırken beni fırlatmasından endişelendim. Bunun üzerine, adam beni tanıdı da mı ya da böyle seslenildiğinden dolayı mı bana böyle seslendi? dedim. Zincirin diğer tarafını ve elinde kırbaç olan diğer adam da, üç defa ey Allah'ın kulu, Allah'tan kork, Allah'tan kork! Sakın onun üzerine su dökme! Çünkü o kâfirdir. Sonra ona vurup ve tekrar kabre sokmak için çekip götürdü.

1812- Muhammed b. Mahmud rivayet eder: Ben İbn Abbas'ın yanındayken bir adam geldi ve şöyle dedi: Biz hac niyetiyle Kâbe'ye doğru yöneldik. Safah denen yere vardığımızda bir arkadaşımız vefat etti. Onun için kabir kazdık ancak kabrini bir karayılan aldı. Başka bir kabir kazdık yine bir karayılan kabri almıştı. Bunun üzerine biz de kabir kazmaktan vazgeçtik ve geldik ki ne yapmamız gerektiğini sana soralım. Ne yapmamızı emredersin?

İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ) cevaben şöyle dedi: Bu yapageldiği amelidir. Kazdığınız çukurdan birine onu defnedin. Allah'a yemin olsun ki şayet bütün yeryüzünü kazsanız da aynı şeyle karşılaşırsınız. Böylece biz de onu o kabirlerden birine attık.

Muhammed b. Mahmud der ki; yolculuğumuzu bitirip döndüğümüz zaman o arkadaşımızın eşine gelip ona bu olayı anlatıp meselenin hakikatini sorduk. Eşi dedi ki; o yemek satardı. Her gün ailesinin azığını alır ve aynı ölçekte arpa kamışını alır dilimleyerek aldığının yerine olması için yemeğe karıştırırdı.

1813- Macişûn der ki, Muhammed b. Münkedir'i şöyle derken duydum: Şüphesiz Allah Azze ve Celle kâfire kabrinde kör bir kadını musallat eder. O kör kadının elinde ucu kor ateş olan bir kırbaç vardır. Kadın kıyamet gününe kadar o kırbaçla ona vurur ve ne görür ne de sesini duyar ki ona rahmet etsin.

1814- Yahya b. Maîn şöyle der: Kabir kazıcısı bana anlattı. Bu kabirlerden gördüklerim arasında en acayibi, kabrin birinde hastanın inlemesi gibi bir inleme duydum. Yine bir kabirden de müezzinin ezanına icabet eden bir ses duydum.

1815- Sadaka b. Halid Şam ahalisinin bazı şeyhlerinden nakllediyor: Biz Muhammed b. Suveyd el-Fehri'yle beraber hac ettik. Yolda bulunan sulardan birinin yanındayken beraberimizdeki bir arkadaşımız öldü. Kabir kazmak için bir şey istemek üzere suyun yanında yaşayanlara geldik. Bize bir baltayla bir kürek verdiler. Biz gördüğünüz bu yerde bulunuyoruz. Bu ikisi de sizin isteğiniz gibi istekler için ayrılmıştır. İşte bunun için de onları tekrar bize getireceğinize dair söz verin. Biz de onların istediğini yaptık. Arkadaşımızı kabre koyup üzerine kapattıktan sonra baltayı kabirde unuttuk. Ama kabri kazmak bize ağır geldi.

Kendi kendimize dedik ki, o insanlara parasını vererek razı edelim. Onlara olayı anlatıp balta için fiyatını teklif ettik. Fakat onlar bunu kabul etmediler ve bize verdiğiniz ahdinizi biliyorsunuz ve biz de burada onun yerine başkasını bulamayız, dediler. Bunun üzerine adamın kabrine döndük ve kabri açtık. Bir de baktık ne görelim? Adamın boynu, elleri ve ayakları baltaya sarılmış bir şekilde duruyordu. Kabri kapatıp toprağı düzledik ve adamların yanına döndük. Onlara baltayı almanın mümkün olmadığını bildirdik ve parasını almaya razı ettik.

Onların yanından ayrıldıktan sonra eşinin yanına geldik. Karısına, kocasının Rabbi Azze ve Celle ile yalnız kaldığındaki durumunu sorduk. Kadın, siz onun sizinle beraberken halini gördünüz. O hac eder ve cihad ederdi. Ancak biz kadına gördüğümüzü anlatınca şöyle dedi: Bir gün beraberinde para olan bir adamla yolculuğa çıktı. Adamı öldürüp parasını aldı. İşte o parayla hac edip cihad ederdi.

1816- Haris b. El-Muhasibi el-Ganevi anlatıyor: O babama dedi ki, ey Kasım! Basra'da Cebbana'da babamla beraber bir kabrin yanındaydım. Kabirden Allah'ın azabından dolayı bir ahlama sesi geldi. Babam bana, yazık sana bu sesi duyuyor musun, ey Haris! Ben, iki sefer duydum, dedim. Babam bana, kabri düzelt dedi. Sonra gidip namaz için hazırlık yapıp geldi. Bana da hadi git sen de hazırlan gel, dedi. Onun yanına geldiğimde bana git de kabir kazıcısını bana getir dedi. Kabir kazıcısı geldiğinde, ona adın nedir, dedi. Adam, adım Cabir'dir dedi.

Babam, bu kabri biliyor musun, dedi. Adam dedi ki, evet, ben bu kabre yirmi yıl önce bir kızı defnetmiştim. Annesi de her sene onu ziyarete gelirdi fakat bu sene gelmedi.

Haris dedi ki, annesinin evini biliyor musun? Adam, evet, ağılların ordadır dedi. Haris, bizi onun evine götür dedi. Biz, harabe olmuş bir sarayın yanına geldik. Adam bizi yere girdirdikten sonra gidip kabirdeki kızın annesi olan yaşlı kadını çağırdı. Yirmi sene önce kimin ölmüştü? Kadın, kızım, dedi. Ne yapıyordu, dedim. Yaşlı kadın, niçin bana bunu soruyorsunuz, dedi. Biz kadına yemin ettirip olanı anlattık. Kadın, kızımın Hristiyan bir sevdiği arkadaşı vardı. O evimin yanındaki bu dükkânın üstünde gecelerdi. Bir gece deprem ve yıldırımlar geldi. O Hristiyan kız aşağı indi ve bunun hakkından gelemem, dedi. Kızım da ona, bizi bırak da dünyayı kırıp geçelim, dedi. Bunun üzerine sabahladığında ateşlenmişti. Bundan iki saat sonra da öldü. Ben de onu yirmi yıldır ziyaret ediyorum.

1817- Ahmed b. Kasım der ki: Haris el-Muhasibi'yi babama şunu anlatırken duydum: Burada mağyerin kapısındaki kabristanda denetleyiciydim. Birbirine vurulan mızrakların sesi duyuldu. Ben de bu kabristanın sorumlusuydum. Bir kabirden acıdan iniltiler sesi geldi. Böylece yukarıdan sesi duyduğum kabrin yanına indim. Mezar kazıcıya seslendim ve bu kabirdekini

tanıyor musun, dedim. Adam, evet yıllar önceden biliyorum, dedi. Adama ailesini tanıyor musun, diye sordum. Adam hayır dedi. Fakat iki sene öncesine kadar ona ziyarete gelenleri biliyordum.

1818- Şihab b. Hiraş el-Havşebi amcası Avvam b. Havşeb'ten aktarır ki o şöyle demiştir: Murre kenarında kabristanın bulunduğu bir mahalleye gider. İkindiden sonra bir ara o kabristandaki kabirlerden biri yarılır ve içinden başı eşeğin başı ve bedeni de insan bedeni gibi olan bir adam çıkar. Üç defa anırır ve kabir tekrar üzerine kapanır. Bir de bakar ki orada bir yerde yaşlı bir kadının ip ya da kıl eğirip büktüğünü görür.

Bir kadın, o taşlı kadını görüyor musun, dedi. Ben de, o ne oldu ki, dedim. O kadın dedi ki; işte o kadın o kabirden çıkan adamın annesidir. Ben de peki adamın hikâyesi nedir? dedim. Kadın da anlatmaya başladı: O adam içki müptelası bir adamdı. Eve döndüğü zaman annesi ona, ey oğulcuğum Allah'tan kork, daha ne zamana kadar bu içkiyi içeceksin, dedi. Adam da annesine şöyle derdi: Sen eşeğin anırdığı gibi anırıyorsun. Bunun üzerine adam ikindiden sonra öldü. Böylece her gün ikindiden sonra kabri yarılır ve adam çıkıp üç defa eşek gibi anırıp tekrar kabrine girer ve üzerine kapanır.

1819- Hanbel der ki: Ebû Abdullah Ahmed b. Hanbel'i şöyle derken işittim: Kul kabre konup ehli de ondan ayrılıp gittiği zaman ruhu tekrar cesedine iade edilir ve bundan sonra kabrinde sorguya çekilir. İşte bu Allah Subhanehu ve Teâlâ'nın şu âyetidir: ***"Allah Teâlâ sağlam sözle iman edenleri hem dünya hayatında hem de ahirette sapasağlam tutar."*** (İbrahim: 27) Yani, kabrinde... İşte bundan dolayı Allah'tan bize kendisine itaat üzere sebat vermesini ve sorgu esnasındaki o saati bize bereketli kılmasını dileriz. Mutlu kimse, Allah Azze ve Celle'nin kendisini mutlu ettiği kimsedir.

Ravi der ki, Ebû Abdullah'ı 'Kabir azabına, münker ve nekir'e iman ediyoruz' derken duydum.

1820- Hanbel anlatıyor, Ali b. Abdullah el-Medini'yi Basra'da 221 H. senesinde şöyle derken duydum: Kabir azabına iman eder ve şöyle deriz: Kabir azabı hakktır. Muhakkak ki bu ümmet kabirlerinde imtihan olunacak, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) hakkında sorgulanacaktır. Biz Münker ve Nekir'e de iman ederiz.

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Mü'minlerin Ruhlarının Yeşil Kuşların Kursaklarında Olup Allah'ın Onları Cesetlerine Tekrar Döndüreceği Ana Kadar Cennette Bir Ağaçta Asılı Olacağına Dair Rivayetlerin Zikredilmesi

1821- Abdurrahman b. Ka'b'ın babasından rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Mü'minlerin ruhları kuş olup, Allah kıyamet günü onu cesedine geri döndürünceye kadar Cennet ağaçlarında asılı durur."[592]

1822- Abdurrahman b. Ka'b b. Malik'in babasından aktardığına şöyle der: Kab'ın vefatı yaklaştığı zaman Bera binti Ma'rur'un kızı Ümmü Mübeşşir ona gelir ve şöyle der: Ey Ebû Abdurrahman! Eğer oğlum falancayla karşılaşırsan benden ona selam söyle. Buna cevaben Ka'b da şöyle der: Allah seni bağışlasın ey Ümmü Mübeşşir! Biz bundan daha çok meşgul oluruz. Ümmü Mübeşşir ise şöyle cevap verir: Ey Ebû Abdurrahman! Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediğini duymadın mı?: "Mü'minlerin ruhları cennet ağaçlarındaki yeşil kuşların içindedir." O, evet duydum, dedi. Ümmü Mübeşşir de, işte bu odur, dedi.[593]

1823- Ebû Vail anlatıyor, Ebû Musa şöyle dedi: Mü'minin ruhu miskten daha güzel olduğu halde çıkar ve onun canını alan melekler onu göğe yükseltirler. Göğün altında melekler onu karşılar ve şöyle derler: Bu getirdiğiniz de nedir? Melekler: Onu taçlandırın, çünkü o falanca oğlu falancadır ve en güzel amelini zikrederek şöyle şöyle amel yapardı, derler. Size selam olsun ve getirdiğinize de selam olsun, der melekler. Onu yükselten melekler, içinde yükseldiği şey ise sözleri ve amelidir. Böylece Rabbine gelinceye kadar O'na yükseltilir ve onun güneş gibi bir burhanı vardır.

Kâfirin ruhu ise, leşten daha iğrenç ve kokuşmuş olduğu halde Hadramevt vadisinde olup ve toprağın altına yedi kat iner.

1824- Abdullah b. Ebû Zeyd anlatır, İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ) şöyle demiştir: Muhakkak ki şehitlerin ruhları cennet meyvelerinde asılı duran kuşların midelerinde gezinmektedirler.

---

592 Nesâî, Cenazi, bab: 117; İbn Mâce, Zühd, bab: 32; Malik, Cenaiz, hadis no: 49; Ahmed, Müsned: 3/455, 456 ve 460.

593 Elbani, Silsiletu's Sahiha: 195.

1825- Huzeyl b. Şurahbil rivayet eder ki: Abdullah b. Mes'ud şöyle dedi: Firavun âlinin ruhları siyah kuşların karınlarında günde iki defa ateşe arz olunur ve onlara şöyle denir: İşte sizin yurdunuz budur ve bu da Allah Teâlâ'nın ***"Onlar sabah akşam ateşe arz olunurlar."*** (Ğafir: 46) âyetinin manasıdır.

1826- Mübarek b. Fudale anlatıyor, Hasan der ki: Mü'minin ruhu kabzedildiği zaman göğe doğru yükseltilir. Onu orada mü'minlerin ruhları karşılar ve ona "ne yaptığını" sorarlar. Melek der ki; Ona karşı şefkatli olun, çünkü o kederden ve şiddetli bir musibetten çıkıp gelmiştir. Bu defa da ona, falanca kişi ne yaptı? Ruh, o hayır üzeredir, der. Ruhlar, ey Allah'ım! Onu buna hidayet eden sensin, ona sebat ver deyip peki falanca kişi ne yaptı, diye sorarlar. Ruh da, o size gelmedi mi? diye sorar. Ruhlar, hayır vallahi o bize uğramadı. O annesine götürüldü, ne kötü annedir o, ne kötü terbiyecidir o!

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Ölü için Sadaka vermenin, Kur'ân Okumanın, Bağışlanmasını Dilemenin, Ona Rahmet Okumanın ve Ona Dua Etmenin Sünnet Oluşu Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

1827- İkrime, İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet eder: Bir adam, ey Allah'ın Rasûlü! Annem vefat etmiştir ve de vasiyette bulunmamıştır. Acaba onun adına sadaka versem, ona faydası var mıdır? dedi. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), "Evet" dedi.[594]

1828- İkrime, İbn Abbas'tan rivayet eder: Bir adam, ey Allah'ın Rasûlü! Annem vefat etmiştir, onun adına sadaka versem ona faydası olur mu? dedi. Rasûlullah, "Evet" dedi. Adam, benim bir bostanım var, sen şahitsin ki ben onu annem adına sadaka olarak verdim, dedi.[595]

1829- Âişe (radıyallahu anhâ)'dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Adamın biri Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e gelip 'ey Allah'ın Rasûlü! Annemin ruhu çıkmıştır ve zannediyorum ki şayet o konuşabilseydi sadaka verirdi. Peki, ben onun yerine sadaka versem ona bundan mükâfat var mıdır' diye sordu. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) "Evet" dedi.[596]

594 Buhârî, Vesâyâ, bab: 26.
595 Geçen dipnota bakınız.
596 Buhârî, Cenaiz, bab: 95, Vesâyâ, bab: 19; Müslim, Zekât, hadis no: 51, Vasiyet, hadis no: 12, 13; Ebû Davud, Vesâyâ, bab: 15; Nesâî, Vesâyâ, bab: 7; İbn Mâce, Vesâyâ, bab: 8.

1830- Ebû Useyd –ki o Bedir Ashâbındandır- der ki: Ben Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yanında oturuyordum. Ensardan bir adam geldi ve şöyle dedi: Ey Allah'ın Rasûlü! Ölümlerinden sonra anne-babam adına yapabileceğim bir salih amel var mıdır?

Peygamber şöyle buyurdu: "Evet vardır. Onların namazlarını kılman, onlar için mağfiret dilemen, kendilerinden sonra ahitlerini yerine getirmen, arkadaşlarına ikramda bulunman ve sadece onlar vesilesiyle akrabalık bağının bulunduğu kimselere sıla-i rahimde bulunmandır. İşte bu senin onlar adına yapabileceğin iyiliklerdir."[597]

1831- Zekvan'ın rivayet ettiğine göre Ebû Hureyre (radıyallâhu anh) şöyle demiştir: Adam ölür ve geride bir çocuk bırakır. Derken onun mertebesi bir derece yükselir. Bunun üzerine o adam 'ey Rabbim bu da nedir!?' der. Allah ona, bu oğlunun senin için mağfiret dilemesinin karşılığıdır, der.[598]

1832- Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "İnsan öldüğü zaman şu üç şey hariç ameli kesilir. Bunlar, sadaka-i cariye, istifade edilen ilim ve kendisi için dua eden salih bir çocuktur."[599]

1833- Ma'kil b. Yesar (radıyallâhu anh) Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediğini rivayet eder: "Ölülerinizin üzerine okuyunuz." Yani Yasin sûresini.[600]

1834- Abdurrahman b. Alâ b. Leclac babasından rivayet ettiğine göre o oğluna şöyle demiştir: Ben ölüp de beni kabre koyduğunuz ve üzerime toprağı döktüğünüz zaman Allah'ın adıyla ve Rasûlullah'ın milleti üzere deyin ve toprağı da üzerime yavaşça dökün. Sonra da yanı başımda Fatiha'yı, Bakara Suresini ve sonunu okuyun. Çünkü ben Abdullah'ın bunu müstehap saydığını duydum.

Abdullah, Ömer b. Hattab'ın oğludur.

1835- Abdulvahid el-Kantari anlatıyor, Maruf el-Kerhi'yi şöyle derken duydum demiştir: Adamın biri babasını rüyasında görür. Babası, ey oğulcu-

597 Ebû Davud, hadis no: 5142; İbn Mâce, hadis no: 3664; Ahmed, Müsned: 3/497.
598 İbn Mâce, hadis no: 3660; Ahmed, Müsned: 2/509.
599 Müslim, Vasiyet, hadis no: 14; Ebû Davud, Vesâyâ, bab: 14; Tirmizî, Ahkâm, bab: 36; Nesâî, Vesâyâ, bab: 8; Ahmed, Müsned: 2/350 ve 372.
600 Ebû Davud, hadis no: 3121; İbn Mâce, hadis no: 1488; Ahmed, Müsned: 5/26 ve 27.

ğum! Sana ne oldu ki hediyen bize gelmez oldu? der. Oğlu, ey babacığım hediyemiz sana nasıl gelebilir ki? diye cevap verir. Babası cevaben şöyle dedi: 'Ey Malik, ey Kadir, ey dengi olmayan –belki de benzeri olmayan dedi-, Senden Muhammed'e salat etmeni ve babamı da bağışlamanı istiyorum. Hiç şüphesiz Sen, her şeye kadir olansın.' Oğul bunu söyler ve akabinde babasını tekrar rüyasında görür. Babası ona, ey oğulcuğum hediyen bize geldi, der.

1836- Şa'bi'den şöyle dediği rivayet edilir: Ensar, ölünün yanında Kur'ân'dan bir sûrenin okunmasını müstehap görürdü.

1837- Muhammed b. Hasan der ki, Muhammed b. Fadl el-Kadi'yi –o Semerkand'tadır- şunu anlatırken duydum: Babamı şöyle derken duydum: Yolda bulunan bir şeyi bertaraf ettim ve dedim ki bunun mükâfatı şeyhimedir. Bunun üzerine onu rüyamda gördüm, şöyle dedi: Ey oğulcuğum, bana ulaşmıştır.

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Allah'ın onları Dirilerin Yanında Göndermesi Müstesna, Ölülerin Hayatta Olanların ne Hâl Üzere Olduklarını Bilmediklerine Dair Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Sen, kabirde olanlara işittirecek değilsin."*** (Fatır: 22)

1838- Hişam b. Urve babasından, o da İbn Ömer'i şöyle derken duymuştur: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Bedir kuyularının yanı başında durup "Rabbinizin size va'dettiğini hak olarak buldunuz mu?" deyip akabinde şöyle dedi: "Şüphesiz ki onlar ne dediğimi duymaktadırlar."

Ravi Urve der ki, ben bunu Âişe'ye zikretmem üzerine dedi ki: İbn Ömer böyle zannetmiş. Aksine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), Bedir kuyularının yanı başında durup şöyle demiştir: Muhakkak ki onlar, şimdi benim kendilerine söylemiş olduğum şeyin hak olduğunu biliyorlar ve muhakkak onlar ateştedirler. Âişe (radıyallahu anhâ) sonra şu âyeti okudu: ***"Çünkü gerçekten sen, ölülere işittiremezsin ve arkasını dönüp kaçan sağırlara da çağrıyı işittiremezsin."*** (Neml: 80)[601]

601 Müslim, Cenaiz, hadis no: 26; Ebû Davud, Cenaiz, bab: 25; Nesâî, Cenaiz: bab: 15; Ahmed: Müsned: 6/ 209.

1839- Urve'nin Abdullah b. Ömer (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet ettiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) Bedir kuyularının yanında durur ve der ki: "Rabbinizin size va'dettiğinin hak olduğunu gördünüz mü?" Sonra da devamla şöyle der: "Muhakkak onlar, benim söylediğimi duymaktadırlar."

Ben bunu Âişe'ye söyledim de o, İbn Ömer böyle zannetmiş. Ancak Rasûlullah şöyle dedi: Şüphesiz onlar, kendilerine söylediğimin hak olduğunu bilmişlerdir."

Cennet, Cehennem, Ölümden Sonra Dirilmeye ve Kıyamet Günündeki Mizan, Hesap ve Sırat'a İman Etmenin Gerekliliği Hakkında

1840- Yahya b. Ya'mur anlatıyor: İbn Ömer der ki: Ömer b. Hattab (radıyallâhu anh)'ı şöyle derken duydum: Biz, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yanında bazı insanlarla beraber oturuyorken, üzerinde yolculuk sıkıntısı bulunmayan ve bu belde ehlinden de olmayan bir adam ansızın çıkageldi. Omuzlarımızın üzerinden geçerek Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in huzuruna geldi ve bizden birinin namazda oturması gibi Peygamberin önünde diz çöktü. Sonra de iki elini Rasûlullah'ın dizlerinin üzerine koydu ve dedi ki: Ey Muhammed İslâm nedir?

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: "İslâm, Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in de O'nun Rasûlü olduğuna şahitlik etmendir. Namazı ikame etmen, zekâtı vermen, Hacc ve umre yapman, cünüplükten gusletmen, abdesti tamamlaman ve Ramazan orucunu tutmandır."

Adam, eğer ben bunu yaparsam o zaman ben bu durumda Müslüman mıyım? Rasûlullah, evet, dedi. Adam, doğru söyledin ey Muhammed, dedi.

Adam, peki iman nedir? dedi.

Peygamber, "İman, Allah'a, meleklerine, kitaplarına, Rasûllerine, Cennete, Cehenneme, Mizan'a, ölümden sonra dirilmeye ve hayrıyla şerriyle kadere iman etmendir" dedi.

Adam, bunları yaparsam ben bu durumda mü'min olur muyum? dedi, Peygamber, Evet, dedi. Adam yine, doğru söyledin, dedi.[602]

---

602 Müslim, İman, hadis no: 1.

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Sur, Haşr ve Neşir Hakkında yapılan Rivayetlerin Zikredilmesi

1841- Ebû Hureyre ve Ebû Said el-Hudri (radıyallâhu anhum)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Nasıl rahat olabilirim ki Sur sahibi melek suru ağzına almış, alnını yere koymuş ve suru üflemesi için verilecek emre kulak kesilmiş ki sûra üflesin."

Sahabeler, ey Allah'ın Rasûlü ne diyelim?

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) "Allah bize yeter, o ne güzel vekildir ve Allah'a tevekkül ettik."[603]

1842- Atiyye'nin Ebû Said el-Hudri'den rivayet ettiği hadiste şöyle geçer: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) sûra üfleyecek meleği zikredip şöyle dedi: "Sağında Cibril ve solunda da Mikâil vardır."[604]

1843- Abdullah b. Ömer'den rivayet edilir: Bedevinin bir Peygamber'e 'sur nedir?' diye sorar. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) cevaben, "Üflenecek bir boynuzdur" der.[605]

1844- Yezid el-Esam'ın Abdullah b. Ömer (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet ettiğine göre o şöyle demiştir: Sûr sahibi melek, sûra üflemekle sorumlu tutulduğundan bu yana bir tarafa bakmadan önce üfleme emri gelir endişesiyle hiçbir tarafa yönelmemiştir. Onun iki gözü sanki inciye benzeyen iki yıldız gibidir.

1845- Abdullah b. Amr'dan rivayet edilmektedir: Dünya semasında bulunan sûra üfleyecek iki melek, sûra üfleyeceklerine dair ne zaman emrolunacaklar diye hazır bir şekilde beklemektedirler.

Abdullah devamla şöyle der: Onlardan birinin başı doğuda, iki ayağı ise batıdadır. Diğerinin başı ise batıda ve iki ayağı da doğudadır.

1846- İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'dan şöyle rivayet edilir: O, Allah Teâlâ'nın ***"Sûr'a üfürülünce, göklerde ne var, yerde ne varsa hepsi çarpılıp cansız yere düşer."*** (Zumer: 68) âyeti hakkında şöyle der: Sûra ilk üflendiğinde hepsi ölüden arta kalan kemikler olurlar. Sonra ikinci defa üflendiğinde ise hepsi aniden ayağa kalkar bekleyedururlar.

603 Ahmed, Müsned: 3/73.
604 Ebû Davud, hadis no: 3999; Ahmed, Müsned: 3/9.
605 Ebû Davud, hadis no: 4742; Tirmizî, hadis no: 3244.

1847- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Her iki sûra üflemenin arası kırktır." Ebû Hureyre'nin etrafındakiler derler ki, ey Ebû Hureyre, kırk sene mi? Ebû Hureyre, bir şey diyemem dedi. Onlar, kırk ay mı, dediler. O, yine bir şey diyemem, dedi. Onlar, kırk gün mü, dediler. O, bir şey diyemem, dedi.

Sonra devamla şöyle dedi: "Sonra Allah Teâlâ gökten bir su indirir, herkes baklanın yerden bitmesi gibi yeniden canlanır. Kuyruk sokumu dışında insanın bütün bedeni çürüyüp yok olur. Yeniden yaratılma işi kuyruk sokumundan başlar. Kıyamet mahlûkat ondan terkip edilir."[606]

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Kıyamet Günü Allah'ın Huzuruna Arz Olunma ve Hesap Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

1848- Ebû Nadra'nın İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: "Bizler ümmetlerin en sonuncu ama ilk hesaba çekilecek olanıyız. Denilir ki, ümmi ümmet ve Peygamberi nerededir? İşte bundan dolayı bizler ilkler ve en sonuncularız."[607]

1849- Ebû Muleyke'nin Âişe (radıyallahu anhâ)'dan rivayet ettiği hadiste Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: "Hesaba çekilecek kimse yoktur ki helak olmasın."

Dedim ki, ey Allah'ın Rasûlü! Allah Teâlâ ***"Kolay bir hesap"*** (İnşikak: 8) diyor. Rasûlullah, "İşte bu Allah'ın huzuruna arz olunmaktır. Fakat kimin hesabı münakaşa edilmeye başlarsa o helak olmuştur." dedi.[608]

1850- Âişe der ki: Rasûlullah bana şöyle dedi: "Kim hesaba çekilirse azap görür."

Âişe der ki: Ben, ey Allah'ın Rasûlü! Allah Teâlâ'nın ***"Artık kimin kitabı sağ yanından verilirse, o kimse kolay bir hesapla hesaba çekilecektir."*** (İnşikak: 7-8) âyeti nerede olacak?

606 Buhârî, Tefsîru Sure 39, bab: 3 ve Tefsiru Sure 78, bab: 1; Müslim, Fiten, hadis no: 141.
607 İbn Mâce, hadis no: 4290.
608 Buhârî, İlim, bab: 35, Tefsiru Sure 84, bab: 1, Rikak, bab: 49; Müslim, Cennet, hadis no: 79-80; Ebû Davud, Cenaiz, bab: 8; Tirmizî, Kıyamet, bab: 5, Tefsiru Sure 84, bab: 1; Ahmed, Müsned: 6/47, 48, 91, 108, 127, 185 ve 206.

Rasûlullah, "İşte bu Allah'ın huzuruna arz olunmaktır. Fakat kimin hesabı münakaşa edilmeye başlarsa o helak olmuştur." dedi.[609]

1851- Cabir der ki, bana Ümmü Mübeşşir haber verdi, o Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i Hafsa'nın yanında şöyle derken duymuştur: "İnşaallah ağacın altında biat eden Ashâb-ı Şecere'den hiçbir kimse cehenneme girmeyecektir." Hafsa: "bilakis, ey Allah'ın Rasûlü!" dedi.

Bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), Hafsa'yı azarladı. Hafsa da: ***"Sizden hiçbiriniz müstesna olmamak üzere cehenneme herkes mutlaka uğrayacaktır."*** (Meryem: 71) âyetini okudu. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) de cevaben, ***"Allah, "sonra takvaya erenleri kurtarırız, zalimleri ise orada dizüstü düşmüş bir halde bırakırız."*** (Meryem: 72) âyetini okudu.[610]

1852- Safvan b. Muhriz anlatıyor: "Bir adam, Abdullah b. Ömer'e; necvâ/fısıldaşma hakkında Rasûlullah'ı ne buyururken işittin?" diye sordu. Abdullah b. Ömer: "Ben, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle buyururken işittim: "Mü'min, kıyamet günü, Yüce Rabbine yaklaşır. Hatta Allah onun üzerine rahmetini indirir ve ona bu günahını biliyor musun? der. O mü'min de, biliyorum Rabbim, der. Böylece Allah'ın dilediği kadar böyle devam eder.

Bunun akabinde Allah şöyle der: "Onu dünyada sana örtbas etmiştim. İşte bugün de onu örtbas ediyorum" buyuracak.

Kâfirler ile münafıklara gelince, onlar hakkında mahlûkatın huzurunda, 'İşte bunlar, Allah karşı yalan söyleyen kimselerdir! Dikkat edin ki Allah'ın laneti zalimlerin üzerine olsun' diye seslenilecek."[611]

1853- Adiyy b. Hatim'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: "Sizden hiçbir kimse olmasın ki ancak Allah onunla aralarında tercüman olmaksızın kesinlikle konuşacaktır. Bu sırada o kimse sağına bakacak, önceden gönderdiğinden başka bir şey göremeyecek; soluna bakacak, önceden gönderdiğinden başka bir şey göremeyecek. Önüne bakacak, karşısında cehennemden başka bir şey göremeyecek.

609 Geçen dipnota bakınız.
610 Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 163.
611 Buhârî, Mezalim, bab: 2, Edeb, bab: 60, Tevhid, bab: 36; Müslim, Tevbe, hadis no: 52; İbn Mâce, Mukaddime, bab: 13; Ahmed, Müsned: 2/74 ve 105.

Bundan dolayı sizden her kim yarım hurmayla bile olsa cehennemden sadaka vermek sûretiyle korunabiliyorsa onu yapsın."[612]

1854- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edilmiştir: "Bazı insanlar, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e: "Ey Allah'ın Rasûlü! Biz kıyamet gününde Rabbimizi görecek miyiz?" dediler. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem): "Hiçbir bulut yokken güneşi görmekte zorluk hisseder misiniz?" buyurdu. Sahabeler: "Hayır" dediler.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem): "Dolunay halindeki bir gecede hiçbir engel yokken ayı görmekte zorluk hissedecek misiniz?" buyurdu. Sahabeler: "Hayır, ey Allah'ın Rasûlü!" dediler. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem): Muhammed'in canını elinden bulundurana yemin olsun ki nasıl ki o ikisini görmekte zorluk hissetmiyorsanız, siz Allah'ı işte böyle görmekte hiçbir zorluk hissetmeyeceksiniz.

Kul, kıyamet günü Rabbiyle karşılaşacak, Allah şöyle buyuracak: Ey Falanca! Sana ikram etmedim mi, seni efendi kılmadım mı ve seni evlendirmedim mi, atları ve develeri senin hizmetine vermedim mi, seni bıraktım da reis oldun ve diz çöktün ki artık benimle karşılaşacağını zannediyor muydun? Kul, hayır dedi. Allah da, işte senin beni unuttuğun gibi ben de onu sana unutturdum.

Bir başkasına da Allah şöyle buyuracak: Ey Falanca! Sana ikram etmedim mi, seni efendi kılmadım mı ve seni evlendirmedim mi, atları ve develeri senin hizmetine vermedim mi, seni bıraktım da reis oldun ve diz çöktün ki artık benimle karşılaşacağını zannediyor muydun? Kul, hayır dedi. Allah da, işte senin beni unuttuğun gibi ben de onu sana unutturdum.

Sonra üçüncüsü şöyle diyecek: Sana, Kitabına ve Rasûllerine iman ettim. Oruç tuttum, sadaka verdim ve namaz kıldım. Gücü yettiği kadar hayır senada bulundu ve bunun üzerine Allah ona şöyle dedi: İşte öyleyse buradadır! Senin aleyhine şahit dirilteceğim. O kul kendi kendine düşünür ve benim aleyhime şahitlik yapacak kimdir, der. Böylece ağzı mühürlenir ve uyluğuna konuş denir. Bunun üzerine uyluğu, eti ve kemikleri yaptığı amelini anlatır. Bu, nefsini mazeret sunması içindir. Bu Allah'ın öfkelendiği ve kendisine gazap ettiği münafıktır.

612 Buhârî, Menakıb, bab: 25, Zekât, bab: 9, Rikak, bab: 49, Tevhid, bab: 24 ve 36; Müslim, Zekât, hadis no: 67; Tirmizî, Kıyamet, Bab: 1; İbn Mâce, Mukaddime, bab: 13, Zekât, bab: 28; Ahmed, Müsned: 4/256 ve 377.

Bir münadi nida eder: Her ümmet daha önce kendisine ibadet ettiğinin peşinden gitsin. Şeytanların ve haçların velileri onların peşinden gider. Geriye mü'minlerin üç alameti kalır. Rabbimiz Azze ve Celle şöyle der: Onlar da nedir? Onlar derler ki: İşte bunlar Allah'ın mü'min kullarıdır. Bizler hiçbir ortak koşmaksızın Allah'a iman ettik. İşte bu, Rabbimizin bize gelişine kadar ki makamımızdır. Köprüye varıncaya kadar gideriz. Köprünün üzerinde ateşten çengeller vardır, onlar insanları çekerler. İşte bu esnada bana şefaat için izin verilir. Ey Allah'ım, selamet ver! Ey Allah'ım, selamet ver! Böylece köprüyü geçer. Sahip olduğu maldan Allah yolunda çift vereni cennetin bütün bekçileri çağırır ve şöyle der: Ey Allah'ın kulu, ey Müslüman! İşte bu hayırdır, gel!

Ebû Bekir der ki, kul onların yanına gelir de o kapıdan değil de başka kapıdan girebilir mi?

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) onun omzuna vurarak cevaben şöyle dedi: "Nefsimi elinde bulundurana yemin olsun ki umarım ki sen onlardan olursun."[613]

1855- Galib el-Kattan anlatıyor: Adamın biri Hasan'a, kötü hesabı sorarak, kötü hesap nedir ey Ebû Said? Ebû Said der ki: Kul, bütün günahlarından sorumlu tutulur da onlardan bir günah bile bağışlanmaz.

1856- İbrahim'in şöyle dediği rivayet edilir: Kötü hesap, kulun bütün günahlarıyla sorumlu tutulup ondan bir tanesinin bile bırakılmamasıdır.

1857- Hanbel der ki: Ebû Abdullah'a, Allah Azze ve Celle kıyamet günü kuluyla konuşacak mı? diye sordum.

O, evet, dedi ve şöyle devam etti: Allah'tan başka mahlûkat arasında kim hükmedecek! Allah Teâlâ, bu esnada onunla konuşur ve onu sorgular. Allah Azze ve Celle konuşur, dilediğini emretmeye ve hükmetmeye devam etmektedir. Allah'ın hiçbir dengi ve hiçbir misli yoktur.

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den 'Yahudiler ve Hristiyanlar İslâm Dininin Dışında Bir Hal üzere Ölürlerse Cehenneme Gireceklerine Dair Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Zümrelerden hangi zümre de onu inkâr eder, tanımazlık yaparsa, ateş onun vaat edilen yeridir."*** (Hud: 17)

613 Müslim, İman, hadis no: 316.

Said b. Cubeyr ve Katade'den rivayet edildiğine göre âyetteki 'hâ' zamiri Yahudi ve Hristiyanlara dönmektedir.

Süddi'den ***"Zümrelerden hangi zümre"*** âyetinde bahse konu olanın Kureyş olduğu rivayet edilmiştir.

1858- Ebû Hureyre'nin kölesi Ebû Yunus'un Ebû Hureyre'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Nefsimi elinde bulundurana yemin olsun ki bu ümmetten beni duyan hiçbir Yahudi ve Hristiyan yoktur ki –Muaddel'in rivayetinde 'herhangi bir Yahudi ve Hristiyan ölürse' şeklindedir- kendisiyle gönderildiğime iman etmeden ölürse, mutlaka o cehennemliklerden olur."[614]

İyiliklerin ve Kötülüklerin Mizanda Tartılacağına İman Etmenin Gerekliliği Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

Allah Azze ve Celle der ki: ***"Kıyamet gününe has adalet terazilerini koyacağız. Hiçbir kimse hiçbir şekilde haksızlığa uğramaz. Hardal tanesi ağırlığında olsa bile yapılanı getirip ortaya koyacağız. Hesap görücü olarak biz yeteriz."*** (Enbiya: 47)

Şöyle der: ***"Artık kimin terazide tartıları ağır gelirse, işte onlar kurtuluşa erenlerin kendileridir. Kimin de terazide tartıları hafif gelirse, işte onlar da nefislerini hüsrana uğratanların tâ kendileridir. Onlar, cehennemde ebedi kalıcılardır."*** (Muminun: 102-103)

Yine şunu buyurur: ***"O gün tartı haktır. Artık kimin de tartıları ağır gelirse, işte onlar felaha erenlerin tâ kendileridir."*** (A'raf: 8)

1859- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "İki kelime vardır ki dile hafif, mizanda ağır ve Rahman'a da sevimlidirler. Bunlar; 'Subhanallahi ve bihamdihi, Subhanallahilazim'dir. (Allah'a hamd ederek, O'nu noksan sıfatlardan tenzih ederim ve Azim olan Allah noksan sıfatlardan münezzehtir)."[615]

1860- Abdullah b. Amr (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Kıyamet gününde ümmetimden bir kişiye bağırılır ve Allah herkesin önünde o kişi aleyhinde doksan

614 Müslim, İman, hadis no: 240.
615 Buhârî, Eyman, bab: 19, Tevhid, bab: 58, Daâvât, bab: 66; Müslim, Zikr, hadis no: 30; İbn Mâce, Edeb, bab: 56; Tirmizî, Daâvât, bab: 59; Ahmed, Müsned: 2/232.

dokuz dosya açacaktır. Her bir dosyanın boyu gözün görebildiği mesafe kadar olacaktır sonra kendisine şöyle soracaktır: Bunlardan bir şeyi inkâr ediyor musun? O kimse, hayır ey Rabbim! Diye cevap verecektir. Sonra herhangi bir özrün var mı buyuracaktır. Bunun üzerine o kimse, korkacak ve hayır ey Rabbim diye cevap verecektir. Böylece Allah şöyle buyuracak, aksine evet yanımızda sana ait olan amellerin vardır ve bugün sana asla haksızlık edilmeyecektir. Üzerinde ben şehadet ederim ki Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur ve yine şehadet ederim ki Muhammed de O'nun kulu ve Rasûlü'dür yazılı bir kart çıkarılacaktır. Bunun üzerime o kişi de diyecek ki: Ey Rabbim bu dosyalara karşılık bu kart da neyin nesidir? Allah Teâlâ da şöyle buyuracak: Asla zulme maruz kalmayacaksın.

Rasûlullah devamla buyurdu ki: Günah sicilleri bir kefeye konulacak, o kart da diğer kefeye konulacak, sicillerin konulduğu kefe yukarı kalkacak ve o dosyaların hepsi uçuşacak ve kart da ağır çekecektir."[616]

1861- Enes (radıyallâhu anh)'dan merfu olarak şöyle rivayet edilmiştir: "Bir melek mizanla sorumludur. Bir kul getirilir ve mizanın iki kefesi arasında durdurulur. Eğer kulun iyilikleri ağır gelirse, melek mahlûkatın duyabileceği bir sesle nida edip şöyle der: Falanca kişi, bir daha mutsuz olmayacak şekilde mutluluğa ermiştir. Eğer iyilikleri hafif gelirse, melek şöyle seslenir: Falanca kimse, bir daha mutluluğu yaşamayacak şekilde mutsuz olmuştur."[617]

1862- Ümmü Derda (radıyallahu anhâ)'dan rivayet edilir, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyurmuştur ki: "-Haris tarikinde, 'Kıyamet gününde' şeklinde- Mizana konan şeyler arasında güzel ahlâktan daha ağır gelecek bir şey yoktur."[618]

1863- Selman (radıyallâhu anh)'dan şöyle dediği rivayet edilir: Mizan konur ve onun iki kefesi vardır. Şayet onun iki kefesinden birine gökler, yer ve içindekiler konsa hepsini içine alırdı. Melekler, kimi tartacak bu, diyecekler. Allah da, mahlûkatımdan dilediğimi, der. Melekler de, Sana hakkıyla ibadet etmedik.

1864- Huzeyfe'den aktarılır, o der ki: Kıyamet günü mizanın sorumlusu Cibril'dir. Kimisi kimisini reddeder. Zalimin iyiliklerinden alınıp mazluma

616 Tirmizî, hadis no: 2639; İbn Mâce, hadis no: 4300; Ahmed, Müsned: 2/213.
617 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 6/ 174; Munziri, Terğib ve Terhib: 4/230.
618 Ebû Davud, hadis no: 4799; Tirmizî, hadis no: 2002; Ahmed, Müsned: 6/446.

verilir. Eğer onun iyilikleri yoksa, mazlumun kötülüklerinden alınıp zalimin üzerine atılır.

1865- Abdulmelik b. Ebû Süleyman der ki: Hasan'ın yanında mizan zikredildi. Buna binaen o şöyle dedi: Onun bir dili ve iki kefesi vardır.

1866- Ebû Abdullah der ki: Allah Teâlâ'nın ***"Kıyamet günü adalet terazilerini koyarız."*** (Enbiya: 47) âyetini okur ve der ki: Kimin iyilikleri ağır gelirse, işte bu Allah'ın kitabındadır. Her kim Peygamber'in getirdiğini ret ederse Allah'tan geleni ret etmiştir.

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Kâfirlerin Hesaba Çekilmeyeceğine Dair Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

1867- Safvan b. Muhriz anlatıyor: "Bir adam, Abdullah b. Ömer'e; necvâ/fısıldaşma hakkında Rasûlullah'ı ne buyururken işittin?" diye sordu. Abdullah b. Ömer: "Ben, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle buyururken işittim: "Şüphesiz ki Allah mü'mini yaklaştırır. Hatta Allah onun üzerine rahmetini indirir ve ona şöyle şöyle günahlarını biliyor musun? der. O mü'min de, biliyorum Rabbim, der. Allah tekrar, şu şu günahını biliyor musun? der. Kul, evet der. Allah tekrar, şunu biliyor musun? der. O da, evet der. Öyle ki ona bütün günahlarını ikrar ettirir ve kul, nefsinin helak olacağı kanaatine varır. Allah der ki: Ben onları senin için bağışladım. Böylece iyiliklerinin kitabı kendisine verilir.

Kâfirler ile münafıklara gelince, onlar hakkında mahlûkatın huzurunda, ***'İşte bunlar, Allah karşı yalan söyleyen kimselerdir! Dikkat edin ki Allah'ın laneti zalimlerin üzerine olsun.'*** (Hud: 18) diye seslenilecek."[619]

Hadisin lafzı Hemmam tarikine aittir. Buhârî Musa b. İsmail'den, o da Hemmam'dan ve Müslim de Said ve başkalarının Katade'den tarikiyle rivayet etmektedir.

Sahih'te bu, Said el-Hudri'den şöyle rivayet edilir: "Kıyamet günü olduğunda bir münadi şöyle nida eder: Her ümmet daha önce ibadet ettiğinin peşine takılsın. Öyle ki bir puta ve sûrete kulluk yapan kim varsa hepsi peş peşe ateşe düşerler. Böylece geride sadece Allah'a kulluk yapan iyiler, facirler ve

619 Buhârî, Mezalim, bab: 2, Edeb, bab: 60, Tevhid, bab: 36; Müslim, Tevbe, hadis no: 52; İbn Mâce, Mukaddime, bab: 13; Ahmed, Müsned: 2/74 ve 105.

ehl-i kitabın arta kalanları kalır." Devamla der ki: "Sonra cehennem arz edilir ki bir serap gibidir. İçindekiler birbirlerinin üzerine yığılmış bir şekildedir."[620]

1868- Urve'nin Âişe (radıyallahu anhâ)'dan rivayet ettiğine göre o şöyle demiştir: Kıyamet gününde hesaba çekilen her adam mutlaka cennete girecektir. Allah der ki: ***"Kitabı sağından verilene gelince, o kolay bir hesapla hesaba çekilecektir."*** (İnşikak: 7-8) Bu kimseye ameli okunur, o günahlarını ikrar ettiğinde de günahları bağışlanır. Çünkü Allah Teâlâ demiştir ki: ***"O gün, hem insanlara, hem de cinlere günahlarının sebebi sorulmaz."*** (Rahman: 39)

Kâfirler de karşılanır ve şöyle denir: ***"Suçlu günahkârlar, simalarından tanınır da alınlarından ve ayaklarından yakalanırlar."*** (Rahman: 41)

1869- Said'in Katade'den rivayet ettiğine göre o, Allah Teâlâ'nın ***"Onun hesabı Rabbinin katındadır."*** (Muminun: 117) âyeti hakkında şöyle demiştir: Kâfirlerin hesabı Allah Subhanehu ve Teâlâ katındadır. Allah Teâlâ ***"Hiç şüphesiz kâfirler felaha ermeyeceklerdir."*** (Muminun: 117) buyurmaktadır.

Sırat'a İman Etmenin Vacipliği Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

1870- Ata b. Yezid anlatıyor: Ebû Hureyre (radıyallâhu anh) ona demiş ki Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Cehennemin üzerine sırat kurulacak. Ondan ilk geçecek olan benim ümmetim olacaktır. O gün Rasûllerden başkası konuşmayacak ve o gün Rasûllerin duası, 'ey Allah'ım! Selamet ver, selamet ver' olacaktır. Cehennemde sa'dan dikeni gibi mahmuzlar olacaktır."

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), "Sa'dan dikeni göreniniz var mı?" diye sordu. Sahabeler, evet, dedi. Peygamber de der ki; İşte onlar sa'dan dikenleri gibidir. Fakat onların uzunluğunun ne kadar olduğunu Allah Teâlâ'dan başka kimse bilemez. Bu mahmuzlar amellerinin kötülüğünden dolayı insanları kapacaklar."[621]

---

620 Buhârî, Ezân, bab: 91, Amel fi's Salat, bab: 11, Tefsir Sureti 4, bab: 8, Sureti 5, bab: 13; Müslim, İman, hadis no: 302, Küsuf, hadis no: 3; İbn Mâce, Zühd, bab: 32 ve Ahmed, Müsned: 6/ 140.

621 Buhârî, Ezan, bab: 129, Tevhid, bab: 24; Müslim, İman, hadis no: 299; İbn Mâce, Zühd, bab: 33; Ahmed, Müsned: 2/293, 3/11 ve 17.

1871- Ata b. Yesar'ın Ebû Said el-Hudri'den rivayet ettiğine şöyle anlatır: Dedik ki, ey Allah'ın Rasûlü! Kıyamet günü Rabbimizi görecek miyiz? Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), "Gündüz vakti uyanıkken ve gökyüzünde bulut yokken güneşi görmekte zorluk çekiyor musunuz, ya da uyanıkken ve gökte bulut yokken dolunay gecesinde ayı görmekte zorluk çekiyor musunuz? diye sorar. Sahabeler, hayır ey Allah'ın Rasûlü, derler.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) der ki: "İşte böyle O'nu görmekte o ikisinden birini görmekte hissedeceğiniz zorluk kadar bir zorluk hissedersiniz. Kıyamet günü geldiğinde bir münadi nida eder: Her ümmet daha önce kime ibadet ediyorsa onun peşinden gitsin. Böylece puta, taşa ve şekle tapan kim varsa hiç kimse geride kalmayacak şekilde hepsi gider ve peş peşe ateşe düşerler. Geride salih, günahkâr ve ehli kitabın kalıntılarından sadece Allah'a kulluk yapanlar kalır. Sonra cehennem arz edilir ve sanki serap gibi birbirinin üzerine yığılmıştır. Sonra da üzerine köprü kurulur."

Ebû Said el-Hudri der ki: Biz, anamız-babamız sana feda olsun ey Allah'ın Rasûlü! Köprü de nedir?

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) cevaben der ki: "Kaypak ve kaygandır. Onda kancalar, çengeller ve Necid'de bulunan akif denen dikenler vardır. Ona sa'dan da denir. Mü'minler, köprüden şimşek gibi, göz kırpması gibi, rüzgârlar gibi, kuşlar gibi, en asil atlar gibi ve develer gibi geçecekler. Onlardan kimisi kurtulmuş selamette olmuş, kimisi de yaralanmış bir halde salıverilmiş, kimisi de cehennem ateşine yığılmış kalacaktır. Nefsimi elinde bulundurana yemin olsun ki sizden birinizin hakkını elde etmede şiddetlice yalvarıp yakarması, mü'min kardeşlerinden cehennem ateşinde bulunanlar için yalvarıp yakarmasından daha şiddetli olmayacaktır."[622]

1872- Ebû Seleme'nin rivayet ettiğine göre Ebû Hureyre (radıyallâhu anh) Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediğini rivayet eder: "(Kıyamet günü) Ölüm getirilir ve sıratın üzerinde durdurulur. Ey Cennet ehli diye seslenilir. Onlar, içinde bulundukları makamdan çıkarılacaklar endişesiyle korkmuş ve ürkmüş bir şekilde o sese doğru bakarlar. Onlara, bunu tanıyor musunuz, denir. Onlar, evet, ey Rabbimiz bu ölümdür. Bunun üzerine emredilir ve sıratın üzerinde boğazlanır. Sonra Allah her iki fırkaya şöyle der: Sonsuzluk, sonsuzluk, orada ebedi kalacaksınız ve bir daha sonsuzca ölüm yoktur."[623]

622 Buhârî, Tevhid, bab: 24; Müslim, İman, hadis no: 302.
623 İbn Mâce, hadis no: 4237; Ahmed, Müsned: 2/261.

1873- Nadr b. Enes, Enes (radıyallâhu anh)'dan şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den kıyamet gününde benim için şefaat etmesini istedim. Rasûlullah, "Yapacağım," dedi. Enes der ki, peki, seni nerede arayayım, dedim.

Rasûlullah, "Beni ilk olarak sıratın üzerinde ara" dedi. Ben, peki seninle orada karşılaşmazsam, dedim. O, o zaman mizanın yanında ara, dedi. Ben, orada da seninle karşılaşamazsam, dedim. O, "o zaman beni havuzun başında ara. Muhakkak ki ben bu üç yerin dışında bir yerde olmayacağım" dedi.[624]

1874- Selman-ı Farisi (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Kıyamet günü sırat kurulur. O ustura bıçağı gibi keskindir. Melekler der ki; ey Rabbim, bunun üzerinden kim geçecektir? Allah Teâlâ, mahlûkatımdan dilediğim geçecektir. Onlar, ey Rabbimiz, biz Sana hakkıyla ibadet etmedik, derler.

1875- Hanbel anlatır: Ebû Abdullah Ahmed b. Hanbel'i şöyle derken duydum der: Sırata, mizana, cennet ve cehenneme ve hesaba iman ederiz. Bunları reddetmeyiz ve bunlar hakkında şüphe de etmeyiz.

Kıyametin Sıfatı Hakkında Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

1876- Ebû Salih anlatır: Ebû Said el-Hudri (radıyallâhu anh) Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediğini rivayet eder: "Allah Azze ve Celle, Kıyamet günü Âdem (aleyhisselam)'a kalk ve zürriyetinden cehenneme heyetini gönder. Âdem de, ey Rabbim cehennem heyeti nedir, der. Allah, her bin kişiden dokuz yüz doksan dokuz kişi cehenneme, geriye bir kişi kalır. İşte bu küçüğün ihtiyarlandığı, hamilenin çocuğunu düşürdüğü ve sarhoş olmadıkları halde insanları sarhoş göreceğiniz gündür. Fakat Allah'ın azabı çok çetindir."

Ebû Said der ki, bu insanlara ağır geldi ve bundan dolayı şöyle dediler: Ey Allah'ın Rasûlü! Bin kişiden dokuz yüz doksan dokuzu cehenneme, geriye bir kişi kalacak. Hangimiz o bir kişi olacak? Bu insanlara ağır geldi.

Bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ayağa kalkar, minbere çıkar ve şöyle der: "Müjdeler olsun size, Yecüc ve Mecüc'ten bin ve sizden de bir kişi."

---

624 Tirmizî, hadis no: 2433; Ahmed, Müsned: 3/178.

Ahmed b. Sinan şu ziyadeye yer verir: "Allah'a yemin olsun ki cennet ehlinin dörtte birinin sizin olmanızı umuyorum." Sahabeler, Allah'a tekbir getirip hamd ettiler.

Sonra da Rasûlullah şöyle der: Muhakkak ki ben, sizin cennet ehlinin üçte biri olmanızı umuyorum." Sahabeler, Allah'a tekbir getirip hamd ettiler.

Sonra Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle dedi: "Hiç şüphesiz ben, cennet ehlinin yarısının sizin olacağınızı umuyorum." Sahabeler yine, tekbir getirip Allah'a hamd ettiler.

Rasûlullah şöyle devam eder: "Sizler ümmetlere oranla beyaz öküzdeki siyah kıl gibisiniz, ya da siyah öküzdeki beyaz kıl gibisinizdir."[625]

1877- İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ)'dan şöyle rivayet edilir: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) ***"O günde insanlar kalkıp âlemlerin Rabbinin huzurunda dururlar."*** (Mutaffifin: 6) âyeti hakkında şöyle dedi: "İnsanlar, kulaklarının yarısına kadar varan terlerinin içinde bekleyedururlar."[626]

1878- Suleym b. Amir anlatıyor: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbından Mikdad Rasûlullah'ı şöyle derken duymuştur: "Kıyamet günü olduğu zaman güneş insanlara bir ya da iki mil yaklaştırılır."

Suleym der ki; yeryüzü mesafesiyle iki mil mi ya da göze sürme çekilen mil mi olduğunu bilmiyorum.

Ravi devamla şöyle anlatır: "Güneş onları eritir, her birinin teri amelleri oranındadır. Kiminin teri aşık kemiğine, kiminin dizine, kiminin beline ve kiminin de teri ağzına kadar varır."[627]

1879- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Kıyamet günü bütün haklar sahiplerine verilecektir. Öyle ki, boynuzsuz koyun kendisine toslayan boynuzlu koyundan hakkı için kısas uygulanacaktır."[628]

---

625 Bu hadis birçok tarik ve isnadla rivayet edilmiştir. Buhârî, Rikak, bab: 45, 46, Ehadisu'l Enbiya, bab: 7; Tefsir Sureti 22, bab: 1; Müslim, İman, hadis no: 376, 377, 378-380; İbn Mâce, Zühd, bab: 34; Tirmizî, Cennet, bab: 13; Ahmed, Müsned: 1/386, 445, 445, 2/378, 3/33 ve 6/441.

626 Buhârî, Rikak, bab: 47, Tefsir Sure-i 83; Müslim, Cennet, hadis no: 60; Tirmizî, Kıyamet, bab: 2, Tefsir Sure-i 83, bab: 2, 3; İbn Mâce, Zühd, bab: 33; Ahmed, Müsned: 2/13, 19, 64, 70, 105, 112, 125 ve 126.

627 Müslim, Cennet, hadis no: 62.

628 Müslim, el-Birr, hadis no: 60.

1880- Hasan b. Ebû'l Meharik, Ebû Adullah el-Cedeli'den rivayet ettiğine göre o şöyle dedi: Mescid-i Aksa'ya geldim, bir de baktım ki Ubade b. Samit, Abdullah b. Amr ve Ka'b el-Ahbar, Mescid-i Aksa'da oturmuş hadis aktarıyorlardı.

Ubade, 'Kıyamet günü geldiğinde Allah Teâlâ ilkleri ve sonları, gözün görebileceği, seslenenin işitebileceği bir alanda toplar ve şöyle der: ***"Bu gün sizi de, öncekileri de bir araya topladığımız hüküm günüdür. O halde eğer bir hile ve düzeniniz varsa, o hileyi hemen bana karşı uygulayın."*** (Murselat: 38-39) Bugün, hiçbir inatçı zorba ve asi sultan benden kurtulamayacaktır' dedi.

Abdullah b. Amr, 'Biz o gün şunu konuşuyorduk; cehennem ateşinden bir parça boyun şeklinde çıkar ve insanların arasına gelir ve şöyle nida eder; ey insanlar, ben şu üç kimseye gönderildim. Ben onları, bir babanın oğlunu ve kardeşin kardeşi tanımasından daha iyi tanırım. Onları benden engelleyecek bir korunak ve onları benden gizleyecek bir şey yoktur. Onlar, Allah'la beraber bir ilaha tapanlar, her inatçı zorba ve her asi sultandır. Böylece cehennem onların üzerine kapanır ve onları hesaptan kırk sene önce ateşe atar.'

1881- Ebû Musa el-Eşari'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Kıyamet günü insanlar üç defa arz olunurlar. İki tanesi, tartışma ve mazeretlerdir. Üçüncü arz olunma esnasında ise, sahifeler sağa-sola uçuşurlar.

Cennet ve Cehennemin Yaratılmış olduğu Hakkında Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

1882- Cunade b. Ebû Umeyye'nin Ubade b. Samit'ten rivayet ettiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Her kim tek olup ortağı bulunmayan Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve Rasûlü olduğuna, İsa'nın Allah'ın kulu ve Rasûlü, Meryem'in rahmine attığı kelimesi ve O'ndan ruhu olduğuna, cennet ve cehennemin hak olduğuna şahitlik ederse, Allah onu amelleri üzerine cennete girdirir."[629]

1883- Ubade b. Samit (radıyallâhu anh) Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den bir önceki hadisin aynısını ve Peygamber'in şöyle dediğini de rivayet etmiştir: "Hiç şüphesiz Allah, onu cennetin sekiz kapısından hangisinden dilerse oradan girdirir."[630]

629 Buhârî, Ehadisu'l Enbiya, bab: 48; Müslim, İman, hadis no: 46.
630 Geçen dipnota bakınız.

1884- Ebû Reca der ki, İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'yı Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şu hadisini anlatırken duydum: "Cennete baktım ve cennet ehlinin çoğunluğunun fakirler olduğunu ve cehenneme de baktım ki cehennem ehlinin çoğunluğunun da kadınlar olduğunu gördüm."[631]

1885- Ebû Reca'nın İmran b. Husayn (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Cennete baktım ve cennet ehlinin çoğunluğunun fakirler olduğunu ve cehenneme de baktım ki cehennem ehlinin çoğunluğunun da kadınlar olduğunu gördüm."[632]

1886- Said b. Müseyyib'in Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Ben Amr b. Amir b. Luhayy'ı kendi bağırsaklarını çekip sürükler hâlde gördüm. Çünkü o, putlar adına develeri adak olarak salıverenlerin ilkidir."[633]

1887- Nafî' İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ)'dan Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediğini rivayet eder: "Sizden biriniz vefat ettiğinde onasabah akşam yeri gösterilir. Eğer cennet ehlinden ise, cennet ehli arasındaki yeri, eğer cehennem ehlinden ise cehennem ehli arasındaki yeri kendisine gösterilir. Bu, Allah onu kıyamet günü diriltinceye kadar böyle devam eder. Ona, senin yerin burasıdır ve en sonunda kıyamet günü Allah seni buraya gönderecek, denilir."[634]

1888- Katade Enes'ten rivayet eder: Sahabeler Rasûlullah'a sorular sordular ve soru sormakta da çok ısrar ettiler. Bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir keresinde şöyle dedi: "Bana sorun. Allah'a yemin olsun ki bana hangi şeyden sorarsanız onu mutlaka size açıklarım."

Bunun üzerine mescidin bir tarafından bir adam ayağa kalkar ve ey Allah'ın Rasûlü! Babam kimdir? diye sorar. Rasûlullah, "Baban Huzafe'dir" der. Bu adamın ismi Harice'dir. İnsanlar bir süre sustu. Sonra Ömer ayağa

631 Bu hadis bir çok tarik ve isnadla rivayet edilmiştir. Buhârî, Nikâh, bab: 88, Rikak, bab: 16, 51, Bed'ul Halk, bab: 8; Müslim, Rikak, hadis no: 94; Tirmizî, Cehennem, bab: 11; Ahmed, Müsned: 1/234, 359, 2/173, 297, 4/429, 443.

632 Geçen dipnota bakınız.

633 Buhârî, Tefsir Sure-i 5, bab: 13; Müslim, Cennet, hadis no: 51; Ahmed, Müsned: 2/275 ve 366.

634 Buhârî, Cenaiz, bab: 90, Bed'ul Halk, bab: 8, Rikak, bab: 42; Müslim, Cennet, hadis no: 65, 66; Tirmizî, Cenaiz, bab: 7; Nesâî, Cenaiz, bab: 116; İbn Mâce, Zühd, bab: 32; Malik, Cenaiz, hadis no: 48; Ahmed, Müsned: 2/16, 51, 113 ve 123.

kalktı ve şöyle dedi: Rabb olarak Allah'tan, din olarak İslâm'dan ve rasûl olarak da Muhammed'den razı olduk. Fitnelerin şerrinden Allah'a sığınırız.

Allah Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Ben, hayırda ve şerde bugün gibisini kesinlikle görmedim. Şüphesiz ki bana cennet ve cehennem tasvir edildi, ben bu duvarın arkasından o ikisini gördüm." Ya da buna benzer söyledi.[635]

1889- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Sizin bu ateşiniz, cehennem ateşinin yetmiş parçasından bir parçadır."[636]

1890- E'rac Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: "Salih kullarım için hiçbir gözün görmediği ve hiçbir kulağın işitmediği ve hiçbir beşerin kalbine doğmayan nimetler hazırladım. Bunun tasdiki Allah'ın kitabındaki şu âyettir: ***"İşte onların yaptıkları amellere mükâfat olarak gözlerin aydınlığı olacak hangi nimetlerin saklandığını hiçbir nefis bilemez."*** (Secde: 17)"[637]

1891- Enes'ten rivayet edildiğine göre ***"O, kimini alçaltır, kimini de yükselticidir."*** (Vakıa: 3) âyeti hakkında şöyle der: Cennette bir ağaç vardır ki, bir süvari onun gölgesinde yüz yıl boyunca yol alsa yine de onun gölgesinin sonu gelmez."[638]

1892- Abdurrahman b. Ebû Amre'nin Ebû Hureyre'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: "Muhakkak ki cennette bir ağaç vardır. Bir atlı onun gölgesinde yüz sene seyreder. Dilerseniz "uzamış gölgeler" (Vakıa: 30) âyetini okuyunuz."[639]

---

635 Buhârî, Fiten, bab: 15; Müslim, Fedail, hadis no: 137; Ahmed, Müsned: 3/177.

636 Buhârî, Bedul Halk, bab: 10; Tirmizî, Cehennem, bab: 7; İbn Mâce, Zühd, bab: 38; Dârimî, Rikak, bab: 120; Malik, Cehennem, hadis no: 1.

637 Buhârî, Tevhid, bab: 35, Bedu'l Halk, bab: 8, Tefsir Sure-i 32, bab: 1; Müslim, İman, hadis no: 312, Cennet, hadis no: 2-5; Tirmizî, Cennet, bab: 15, Tefsir Sure-i 32, bab: 2; İbn Mâce,, Zühd, bab: 39; Dârimî, Rikak, bab: 105; Ahmed, Müsned: 2/313, 370, 407, 416, 438, 462, 466, 495 ve 506.

638 Hadis bir çok tarik ve isnadla rivayet edilmiştir. Buhârî, Bedu'l Halk, bab: 8, Tefsir Sure-i 56, bab: 1, 2; İbn Mâce, Zühd, bab: 39; Dârimî, Rikak, bab: 114; Ahmed, Müsned: 2/257, 401, 418, 438, 452, 455, 462, 469, 482, 3/110, 135, 164, 185, 207, 234 ve 4/14.

639 Geçen dipnota bakınız.

1893- Ebû Seleme'nin Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Allah Cenneti yarattığında Cibrîl'i Cennete gönderdi ve şöyle dedi: Cennete ve Cennetlikler için hazırladığım şeylere bak. Cibril Cennete geldi, Cennete ve orada Cennetlikler için hazırlanan şeylere baktı ve Allah'a döndü ve şöyle dedi: İzzetine yemin olsun ki her kim bu Cennet'teki hazırlananı işitse mutlaka girmek isteyecektir. Böylece Allah emretti ve Cennet, güçlük ve zorluklarla kuşatıldı. Bunun üzerine Cibril, izzetine yemin olsun ki Cennete hiç kimsenin giremeyeceğinden korktum. Sonra Allah: Cehenneme git Cehennemi ve cehennemlikler için hazırladığım şeyleri kontrol et gözden geçir buyurdu. Cibril, Cehenneme gider bir de ne görsün sıkıntılar, işkenceler ve ızdıraplar birbiri üstüne yığılmış. Allah'a döndü ve şöyle dedi: İzzetine yemin olsun ki kim Cehennemin durumunu işitse oraya girmek istemez, dedi. Allah Cehenneme emretti de etrafı şehvetlerle kuşatıldı. Sonra da Cibril'e Cehenneme dön de cehenneme ve orada cehennemlikler için hazırladığıma bak, buyurdu. Cibril Cehenneme döndü, bir de ne görsün cehennem şehvetlerle kuşatılmıştır. Sonra döner ve izzetine yemin olsun ki hiç kimsenin cehennemden kurtulamayacağından korktum."[640]

1894- Enes'ten rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Cennete girdim ki bir de ne göreyim ben bir nehrin kenarındayım. Nehrin her iki tarafında inciden çadırlar vardır. Suyun enginliğine vurdum misk kokusu yayıldı. Dedim ki, ey Cibril, bu da nedir? Cibril, bu Allah'ın sana verdiği –diğer bir rivayette Rabbinin sana verdiği- Kevser'dir, dedi."[641]

1895- Ebû Hureyre rivayet ediyor: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyuruyor: "Cennet ve cehennem tartışırlar. Cehennem der ki, bana zorbalar ve mütekebbirler girecek. Cennet de der ki, bana da zayıflar ve horlanan insanlar girecektir. Böylece Allah Azze ve Celle ateşe, sen benim azabımsın, seni dilediğime isabet ederim, der. Cennete de şöyle der: Sen de benim rahmetimsin, seni de dilediğime isabet ederim. Her biriniz de dolacaktır. Kıyamet günü geldiği zaman Allah Azze ve Celle mahlûkattan kimseye zulmedecek değildir. Cehennemlikler cehenneme atılır da o, daha var mı,

640 Ebû Davud, hadis no: 4744; Tirmizi, hadis no: 2560.
641 Buhârî, Rikak, bab: 53.

demeye devam edecek ta ki Allah Teâlâ ayağını onun üzerine koyacaktır. İşte böylece dolmuştur. Bir kısmı diğer kısmının üzerine kapanır ve yeter yeter der."[642]

1896- Ebû Said (radıyallâhu anh) rivayet ediyor, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Cennet ve cehennem birbirlerine hüccet ikame ederler. Cehennem der ki; cebbarlar ve mütekebbirler bendedir. Cennet ise, insanların zayıfları ve miskinleri de bendedir. Allah aralarında hüküm verir ve şöyle der: Sen cennetsin, seninle dilediğime rahmet ederim ve sen de cehennemsin, seninle de dilediğime azap ederim. Her ikinizi de doldurmak bana aittir."[643]

1897- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh) rivayet ediyor: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "Cehennem Rabbine şikâyette bulundu ve şöyle dedi: Ey Rabbim, bir kısmım diğer bir kısmımı yedi. Bunun üzerine Allah ona iki defa nefes alması için izin verdi. Bir nefes kışta ve bir nefes te yazdadır. Onun bu nefesi zemheri soğuktan daha soğuktur."[644]

1898- Ebû Zerr (radıyallâhu anh) anlatıyor: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: "Namazı serin vakte erteleyin. Bekleyin, çünkü şiddetli sıcaklık cehennemin soluğudur."[645]

1899- Zekvan'ın Ebû Said el-Hudri'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: "Öğleni serin vakte erteleyin. Çünkü sıcağın şiddeti cehennemin soluk almasındandır."[646]

Ebû Hureyre hadisinin lafzı ise şöyledir: "Sıcaklık şiddetlendiği zaman serin vakte erteleyin."[647]

642 Buhârî, Tevhid, bab: 25; Ahmed, Müsned: 2/507.
643 Buhârî, Tefsir Sure-i 5, bab: 1; Müslim, Cennet, hadis no: 34, 35, 36; Tirmizî, cennet, bab: 22; Ahmed, Müsned: 2/276, 314 ve 450.
644 Buhârî, Bedu'l Halk, bab: 10, Mevakit, bab: 9; Tirmizî, Cehennem, bab: 9; İbn Mâce, Zühd, bab: 38; Malik, Vukut, hadis no: 27 ve 28; Ahmed, Müsned: 2/238, 277 ve 462.
645 Buhârî, Mevakit, bab: 8; Müslim, Mesacid, hadis no: 184.
646 Buhârî, Mevakit, bab: 8.
647 Hadis birçok tarik ve isnadla rivayet edilmiştir. Buhârî, Mevakit, bab: 9, 10, Bedu'l Halk, bab: 10; Ebû Davud, Salat, bab: 4; Tirmizî, Salat, bab: 5; Nesâî, Mevakit, bab: 5; İbn Mâce, Salat, bab: 4; Dârimî, Salat, bab: 14; Malik, Vukut, hadis no: 27-29; Ahmed, Müsned: 2/229, 238, 256, 266, 318, 348, 377, 393, 394, 400, 411, 462, 501, 507, 3/9, 52, 53, 59, 4/250, 262, 5/155, 162, 176 ve 368.

1900- Âişe (radıyallahu anhâ) rivayet eder, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: "Ateş sıcağı cehennemin soluğundan dolayıdır. Öyleyse onu suyla serinletin."[648]

1901- İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ) rivayet eder, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Hiç şüphesiz şiddetli sıcaklık cehennemin soluk almasından kaynaklamaktadır. Öyleyse onu suyla serinletin."[649]

1902- İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ) anlatıyor: "Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) zamanında güneş tutulmuşu. Bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) namaza durdu ve insanlar da onunla beraber namaza durdu. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) uzun süre kıyamda durdu öyle ki Bakara sûresini okuyacak kadar kıyamda durdu. Sonra uzun bir rükû yaptı. Sonra rükûdan yükselip birinci kıyamdan kısaca olmak üzere, uzun bir kıyam daha yaptı. Sonra ilk rükûdan kısaca olmak üzere, uzun bir rükû daha yaptı. Sonra secdeye vardı. İki secde yaptıktan sonra, uzun bir kıyam daha yaptı ve bu kıyam, ilk kıyamdan kısa oldu. Sonra ilk rükûdan kısa olmak üzere uzun bir rükû yaptı. Sonra bu rükûdan yükselip yine ilk kıyamdan kısa süren, uzun bir kıyam daha yaptı. Sonra uzun bir rükû daha yaptı ki, bu rükû' ilk rükûdan kısa sürdü. Sonra secde yaptı. Sonra da namazı bitirdiğinde güneş açılmıştı.

Bundan sonra da şöyle dedi: "Şüphesiz güneş ile ay Allah'ın âyetlerinden iki âyettir. Bunlar hiçbir kimsenin ölümü ve de hayatı için tutulmazlar. Binâenaleyh sizler bu ikisinden birinin tutulduğunu gördüğünüzde hemen Allah'ı zikrediniz" buyurdu.

Sahabeler: Ya Rasûlallah! Biz seni namazda durduğun yerden bir şeye elinle uzandığını gördük. Sonra da irkilip geri geri geldiğini gördük, dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem): "Şüphesiz ben cenneti gördüm –ya da bana cennet gösterildi- ve elimle bir salkıma uzandım. Eğer ben o salkımı ele geçirebilseydim, dünya kaldıkça ondan yerdiniz. Bana ateş de gösterildi. Ömrümde böyle bir manzara görmemiştim. Gördüm ki cehennem ehlinin çoğunluğunu kadınlar oluşturuyordu" buyurdu.

---

648 Hadis birkaç tarik ve isnadla rivayet edilmiştir. Buhârî, Tıbb, bab: 28, Bedu'l Halk, bab: 10; Müslim, Selam, hadis no: 78, 81, 82, 84; Tirmizî, Tıbb, bab: 25; İbn Mâce, Tıbb, bab: 19; Dârimî, Rikak, bab: 55; Malik, el-Ayn, hadis no: 14, 15; Ahmed, Müsned: 1/291, 2/21, 134, 3/464, 4/141, 5/216, 6/50, 91 ve 346.

649 Geçen dipnota bakınız.

Sahabeler: Ya Rasûlullah, peki ne sebepledir? diye sordular. Rasûlullah: "Küfürleri sebebiyledir" buyurdu. Allah'a iman etmiyorlar mı? denildi. Rasûlullah: "Kocalarına karşı nimete nankörlük ederler. İyiliğe karşı nankörlük ederler. Onlardan birine bütün ömür boyu iyilik etsen de sonra senden hoşlanmadığı bir şey görse: Senden hiçbir hayr görmedim ki, der."[650]

1903- Esma bint Ebû Bekir (radıyallâhu anhumâ) anlatır: Güneş tutulduğu zaman Âişe'ye geldim, bir de baktım ki insanlar namaz kılıyorlardı ve Âişe de namaz kılıyordu. Dedim ki, insanlara ne oldu? Eliyle göğe işaret etti ve subhanallah, dedi. Ben, bu bir âyet mi, dedim. O, başıyla evet, dedi. Sonra ayağa kalktım ta ki üzerimdeki baygınlık geçinceye kadar başımdan aşağı su döktüm. Bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Allah'a hamd etti ve O'na senada bulundu. Sonra da şöyle dedi: "Görmediğim ne kadar şey varsa, ancak bu makamımdan gördüm. Hatta cennet ve cehennemi de gördüm."[651]

1904- Cabir b. Abdullah anlatır: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) zamanında çok sıcak bir günde güneş tutuldu. Bunun üzerine Rasûlullah Ashâbına namaz kıldırdı. Namazda kıyamı öyle uzattı ki artık sahabeler yorgunluktan düşmeye başladılar. Sonra rükû yaptı ve onu da uzattı. Rükûdan sonra kalkıp uzun süre kıyam yaptı. Sonra iki secde yaptı ve sonra ayağa kalkıp bunun benzerini tekrarladı. Rasûlullah bir öne bir geri gitti. Böylece kıldıkları namaz, dört rükû ile dört secdeli bir namazdı.

Sonra şöyle dedi: "Muhakkak ki bana vaat olunduğunuz her şey arz edildi. Bana cennet arz edildi, öyle ki şayet uzanıp oradan bir salkım koparmak isteseydim mutlaka bunu yapabilirdim –ya da ondan bir salkıma uzansaydım alırdım, ravi Hişam şek etmiştir-. Bana cehennem de arz edildi, öyle ki sizi kuşatması endişesiyle ondan geri duruyordum. Orda Himyerli siyahî uzun bir kadın gördüm. O kadın, kediyi bağlayıp yemek yedirmediği gibi yeryüzünün haşeratından yemesi için gitmesine izin de vermediğinden dolayı azap görüyordu. Cehennemde Ebû Sumame'yi bağırsaklarını sürükleyip dururken gördüm."[652]

650 Buhârî, İman, bab: 21, Küsuf, bab: 9, Nikâh, bab: 88; Müslim, Küsuf, hadis no: 17; Nesâî, Küsuf, bab: 17; Malik, Küsuf, hadis no: 2.

651 Buhârî, Küsuf, bab: 10; Müslim, Küsuf, hadis no: 11; Malik, Küsuf, hadis no: 4; Ahmed, Müsned: 6/345 ve 354.

652 Müslim, Küsuf, hadis no: 9-10.

1905- Âişe (radıyallahu anhâ)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyuruyor: "Cennete girdim, orada bir okuma sesi duydum. Bu kimdir, dedim. O Harise b. Numan'dır dediler. İşte bu iyiliktir, işte bu iyiliktir."[653]

1906- Ziyad b. Ebû Sevde anlatıyor: Ubade b. Samit Kudüs'ün doğu surunun üzerinde durup ağlar. Bazıları, ey Ebû'l Velid! Seni ağlatan nedir? derler. O, işte tam burada Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) cehennemi gördüğünü haber verdi.

1907- Zirr'in Abdullah'tan rivayet ettiğine göre o şöyle demiştir: Hiç şüphesiz güneş cehennemden doğmakta, şeytanın boynuzundan ya da iki boynuzun arasından doğmaktadır. O bir çöp kırıntısı kadar yükseldiğinde, onun cehennemin bütün kapılarına açılan bir kapısı vardır.

Der ki, işte bundan dolayı gündüzün ortasında ve güneşin doğduğu vakitte namaz kılınmazdı.

Mahlûkâtın Kendisiyle Rahmet Olunacağı Rahmetin Mahlûk Olduğuna Dair Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

1908- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh) der ki; Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken duydum: "Allah Teâlâ rahmeti yüz parça kıldı. Doksan dokuzunu katında tuttu ve yeryüzüne de bir parçasını indirdi. İşte bu bir parçadan mahlûkata rahmet edilmektedir. Hatta öyle ki bu rahmete binaen atlar dahi yavrularına isabet edecek endişesiyle toynaklarını kaldırırlar."[654]

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Rüzgârın Yaratıldığına Dair Rivayetlerin Zikredilmesi

1909- Ebû Zerr (radıyallâhu anh) rivayet eder ki: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Allah Teâlâ cennette bir rüzgâr yaratmıştır ki estiğinde yedi yıllık mesafeyi kat eder. Önünde kapalı bir kapı vardır. Size, rahatlığı ve havası o kapının aralıklarından gelir. Şayet o kapı bir açılsa gökte bulunan her şeyi uçururdu. Allah katında ona ezyeb (güney rüzgârı) denir. Size göre onun adı cenub'tur (güney rüzgarı)."[655]

653 Ahmed, Müsned: 6/36.
654 Buhârî, Edeb, bab: 19; Müslim, Tevbe, hadis no: 17; Dârimî, Rikak, bab: 69.
655 Beyhaki, Sunenu'l Kubra: 3/364.

7. CÜZ

EHL-İ SÜNNET VE'L CEMAAT'İN SAHABELER HAKKINDAKİ İTİKÂDI

Sihir'in Hakikatinin Olduğuna Dair Rivayetlerin Zikredilmesi

Allah Azze ve Celle buyuruyor ki: ***"Fakat şeytanlar kafir oldular. Onlar insanlara sihri öğretiyorlar."*** (Bakara: 102)

Allah Teâlâ şöyle buyurur: ***"Sihirbazlar geldiği vakit."*** (Yunus: 80) yine şöyle der: ***"Büyük bir sihirle geldiler."*** (A'raf: 116) Ömer, Osman, Cundeb, Âişe ve Hafsa (radıyallâhu anhum)'dan sihirbazın öldürüleceği rivayet edilmektedir.

1910- Âişe (radıyallahu anhâ)'dan rivayet edildiğine göre o şöyle demektedir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e sihir yapıldı da öyle ki yapmadığı bir şeyi yapmış gibi hayal ediyordu.[656]

1911- Âişe'den şunu anlattığı rivayet edilir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e bir şey isabet etmişti. Bundan dolayı da kadınlara yaklaştığını görüyor ama onlara yaklaşmıyordu. Derken uykusundan uyandı ve şöyle dedi: "Ey Âişe! Allah Teâlâ, kendisinde fetva istediğim bir hususta bana fetvayı verdi. Bana iki adam geldi (Cibril ve Mikail). Bunlardan biri başucuma, diğeri ayak ucuma oturdu. Biri diğerine şöyle dedi: Bu zata ne oldu? diğeri, sihir yapılmış, dedi. O, ona kim sihir yaptı, diye sordu. Diğeri, Lebid b. A'sam, dedi. İlki, bu sihir neyin içinde yapılmıştır, dedi. Diğeri, **Erkek hurmanın kurumuş çiçek kapçığı, tarak, saç ve sakal tarantısı ile!**, diye cevapladı. O, peki nerede yapılmış, dedi. Diğeri, Zervan kuyusunda, basamak taşının altındadır, dedi.

---

656 Buhârî, Bedu'l Halk, bab: 11, Tıbb, bab: 49, 50; Ahmed, Müsned: 6/50 ve 96.

Âişe devamla şöyle anlatır: "Peygamber der ki; ben bu kuyuyu gördüm. Suyu sanki kına suyu gibi kırmızımsıdır. Ağaçları ise şeytan başları gibidir." Âişe der ki, ben ona onu çıkarmak için yardım almadın mı, dedim. Peygamber, "Allah bana şifa verdi ve ben onun bir başkasına etki etmesini istemedim."

Âişe der ki, daha sonra da ***"De ki, şafağın Rabbine sığınırım, yarattıklarının şerrinden..."*** (Felak: 1-2) âyetleri sûrenin sonuna kadar indi.[657]

1912- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "İnsanı helak eden yedi günahtan sakının." Denilir ki, ey Allah'ın Rasûlü! Onlar da nedir? Rasûlullah, "Allah'a şirk koşmak, sihir yapmak, hakka riayeten müstesna Allah'ın haram kıldığı bir cana kıymak, faiz yemek, yetim malı yemek, savaş günü savaştan kaçmak ve habersiz mü'mine iffetli kadınlara zina iftirasında bulunmaktır" dedi.[658]

1913- İbn Abbas'tan rivayet edilir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Her kim yıldızlarla ilgili bir bab öğrenirse, sihirden bir bab öğrenmiştir. Her kim daha fazla öğrenirse sihrini de artırmış olur."[659]

1914- İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: "Bir kimse de şu üç haslet bulunursa Allah dilediğini bağışlar: Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmaksızın ölen, sihirbazları takip eden bir sihirbaz olmayan ve kardeşine karşı kin beslemeyen."[660]

1915- Süfyan b. Uyeyne Amr Becale'yi şöyle derken duymuştur: Ben, Ahnef b. Kays'ın amcası Cez'u b. Muaviye'nin kâtibiydim. Bize, vefatından bir sene önce Ömer'in mektubu geldi, onda şöyle yazılıydı: 'Her sihirbaz erkeği ve sihirbaz kadını öldürün. Mecusilerden birbirine evliliği haram olup ta evli olanları birbirinden ayırın. Onlara gazel vb. şarkıları yasaklayın.' Bunun üzerine biz de üç tane sihirbaz kadını öldürdük. Allah'ın kitabında evliliği haram olanları birbirinden ayırdık. Yemekten sonra bir ya da iki katır yükü gümüş getirip önüne boşalttılar. Kılıcı enine uyluğunun üzerine koydu. Bundan sonra da onlar, mırıldanmaksızın yemeği yediler.[661]

657 Buhârî, Bedu'l Halk, bab: 11, Tıbb, bab: 47 49, 50, Edeb, bab: 56, Daavat, bab: 58; Müslim, Selam, hadis no: 42; İbn Mâce, Tıbb, bab: 45; Ahmed, Müsned: 6/57, 63 ve 96.

658 Buhârî, Vesaya, bab: 23, Tıbb, bab: 48, Hudud, bab: 44; Müslim, İman, hadis no: 144; Ebû Davud, Vesaya, bab: 10; Nesâî, Vesaya, bab: 12.

659 Ebû Davud, hadis no: 3905; İbn Mâce, hadis no: 3726; Ahmed, Müsned: 1/227.

660 Taberânî, Mu'cemu'l Kebir, hadis no: 13004; Buhârî, Edebu'l Mufred: 413.

661 Buhârî, bunun benzerini rivayet etmiştir, Cizye, bab: 1.

1916- Urve b. Mes'ud'un çocuklarından Sakif'in şeyhi olan Süleyman b. Umeyye Âişe'nin huzuruna girdiğinde annesini ve ninesini şöyle derken duydu:

Orda, bir kadının Âişe'ye şöyle sorduğunu duymuştur: Deveme gem vurmamda bana bir günah var mıdır? O, hayır, dedi. Kadın, ey Mü'minlerin annesi! O eşini kastetmektedir. Âişe, onu bana geri getirin, dedi. O, ateşteki bir şakadır, onun izini su ve sedir ağacıyla yıkayın, dedi.

Sihirin Nasıl Olacağı Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

1917- Urve'nin Âişe (radıyallahu anhâ)'dan rivayet ettiğine göre o şöyle demiştir: Dumetu'l Cendel'den bir kadın yanıma geldi. O kadın Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i arıyordu ki Rasûlullah henüz yeni vefat etmişti. Kadın, kendisine isabet eden sihri ve nasıl tedavi olacağını sormak için gelmişti.

Âişe Urve'ye şöyle dedi: Ey kardeşimin oğlu! Derdine derman olması için Rasûlullah'ı bulamadığında onu ağlar gördüm. Öyle ağlıyordu ki ona acıdım. Bir ara şöyle diyordu: Helak olmaktan endişeleniyorum. Benim bir eşim vardı, bir gün kayboldu. Ben de yaşlı bir kadının yanına girdim ve bu derdimi ona yakındım. O da, eğer sana emrettiklerimi yaparsan onu sana geri getiririm, dedi. Gece olduğunda o yaşlı kadın, yanında iki siyah köpekle geldi. Ben birine bindim, o da diğerine bindi. Hiçbir şey hissetmeksizin bir anda kendimizi Babil'de bulduk. Bir de ne göreyim, ayaklarından asılı iki adam vardı karşımızda.

O iki adam, seni buraya getiren de nedir, dediler.

Ben, sihir öğreneceğim, dedim.

O ikisi, ancak biz bir fitneyiz, kâfir olma ve geri dön, dediler.

Ben de, bunu kabule yanaşmayıp hayır, dedim.

O ikisi, o tandıra git ve oraya küçük abdest ihtiyacını gider, dediler.

O kadın gitti, fakat ürktüğünden dolayı bunu yapamadı ve o iki adamın yanına döndü.

O ikisi, yaptın mı, dediler.

Ben, evet, dedim.

O iki adam, peki bir şey gördün mü, dediler.

Ben, ben bir şey görmedim, dedim.

O İki adam, yapmadın mı, öyleyse yurduna dön ve kâfir olma dediler.

Ben ise, bunu yapmaya azmettim ve geri dönmeyi kabul etmedim. Bu sefer o iki adam tekrar, tandıra git ve oraya küçük abdest ihtiyacını gider, dediler. Ben de gittim, ancak ürperdim, böylece hiçbir şey yapmadan onların yanına döndüm ve onlara, dediğinizi yaptım, dedim.

O iki adam, peki ne gördün, dediler.

Ben de, hiçbir şey görmedim, dedim.

O ikisi, yalan söyledin denileni yapmadın, öyleyse beldene dön ve kâfir olma. Çünkü sen, hâlâ işinin başındasın.

Ben de, bunu yapmaya karar verdim ve geri dönmeyi kabul etmedim. O iki adam tekrar, tandıra git ve oraya küçük abdest ihtiyacını gider, dediler.

Bunun üzerine o tandıra gittim ve söyleneni yaptım. Bu esnada yüzü demir maskeli bir süvarinin benden çıkıp göğe yükseldiğini ve sonra da göremeyecek şekilde kaybolduğunu gördüm. O iki adamın yanında geldim ve onlara, dediğinizi yaptım.

O ikisi, ne gördün, dediler.

Ben de, yüzü demir maskeli bir süvarinin benden çıkıp, onu göremeyecek şekilde göğe yükseldiğini gördüm, dedim.

Bunun üzerine o iki adam şöyle dedi: Doğru söyledin. İşte bu senin imanındı, senden çıktı, artık gidebilirsin.

Ben de o yaşlı kadına, vallahi hiçbir şey bilmiyorum ve o ikisi de bana bir şey söylemediler, dedim.

Kadın da, hayır, aksine her ne dilersen o olur, dedi. Bu buğdayı al ve onu ek. Ben de onu ektim. O buğdaya çık dedim, çıktı. Ona yeşer dedim, o da yeşerdi. Kabuğundan soyun dedim, o da soyuldu. Sonra buğdaya, kuru dedim ve kurudu. Un ol dedim ve o da un oldu.

Sonra ona, ekmek ol dedim, böylece ekmek oldu. Böylece istediğim her ne varsa, oluyordu. Derken bunun şaşkınlığından donup kaldım. Allah'a yemin olsun ki ey mü'minlerin annesi! Bundan sonra bir şey yapmadım ve bir daha da kesinlikle yapmayacağım.

Kadın, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbına Rasûlullah'ın vefatını sordu ki o gün sahabeler hayattaydı. Fakat onların hepsi de, bilmedikleri bir mesele hakkında ona fetva vermekten korktukları için ne söyleyeceklerini bilmiyorlardı. Ancak İbn Abbas ya da yanında bulunanlardan bir kısmı şöyle dedi: Anne-baban ya da ikisinden biri hayatta olsaydı!

Hişam, eğer o kadın bugün gelseydi ona kefaletle fetva verirdik, dedi.

İbn Ebi'z Zinad da şöyle demiştir: Hişam şöyle demişti: Hiç şüphesiz sahabeler, vera' ehliydi ve Allah'a karşı haşyet içerisindedirler. Yine onlar, tekellüften ve Allah'a karşı cüretkârlıktan uzak dururlardı.

Sonra Hişam şöyle demiştir: Fakat o kadın gelseydi... Bönler, ahmaklar ve bilgisizce külfete girenlerle karşılaşırdı.

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den İblis'in Allah'ın Mahlûkatından bir Mahlûk olduğu, Allah'ın kendilerine Gösterdiğini Görecekleri Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

1918- Ebû Sa'lebe el-Huşeni anlatıyor: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "Cinler, üç sınıftır. Üçte biri, kanatları olup havada uçmaktadırlar. Üçte biri, yılan ve köpektir ve üçüncü üçte biri ise bazen bir yere yerleşirler bazen de göz ederler."[662]

1919- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) beni Ramazan zekâtını korumaya vekil tayin etti. Bir gece bana bir gelen geldi ve zekât yiyeceğinden avuçlamaya başladı. Ben de onu yakaladım ve: Allah'a yemin ederim ki, seni muhakkak Rasûlullah'a götüreceğim, dedim. O da: Ben muhtacım, benim bu aldığım şeye şiddetli bir ihtiyacım vardır ve üzerimde de bana muhtaç bir aile nafakası vardır, dedi. Ebû Hureyre dedi ki: Bunun üzerine ben de onu salıverdim.

662 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 5/137.

Sabah olduğunda Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem): "Ey Ebû Hureyre! Dün gece esirin ne yaptı?" dedi.

Ben de: Ey Allah'ın Rasûlü! Muhtaç olduğunu ve çok çetin bir halinin olduğunu söyledi. Ben de ona acıdım ve onu serbest bıraktım, dedim.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) de, "O muhakkak sana yalan söylemiştir ve yine gelecektir" buyurdu.

İkinci gece olunca, onun saklandığını ve bir şeyler aldığını gördü. Onu yakaladım ve: Seni elbette Rasûlullah'a götüreceğim, sen geri gelmeyeceğini söylemiştin fakat yine geldin, dedim. O da: Beni bırak, çünkü ben muhtacım ve benim çok sıkıntılı bir durumum var, dedi. Ben de ona acıdım ve yolunu açıp gitmesine izin verdim.

Sabaha eriştiğimde Rasûlullah bana: "Ey Ebû Hureyre! Esirin ne yaptı?" buyurdu.

Ben de: Ey Allah'ın Rasûlü! İhtiyacından ve ailesinin çokluğundan şikâyet etti de ona acıdım ve onu salıverdim, dedim.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) de, "Fakat o muhakkak sana yalan söylemiştir ve yine gelecektir" buyurdu.

Üçüncü gece olduğunda onu gözetledi ve saklandı. O adam yine geldiğinde onu yakaladı ve ona: Muhakkak ki seni Rasûlullah'a götüreceğim. Artık bu, üç gecenin sonuncusudur. Sen bir daha dönmem demiştin, sonra yine dönüp geldin, dedim.

O: Beni bırak da sana bir takım kelimeler öğreteyim ki, Allah sana bu kelimelerle fayda ihsan eder, dedi.

Ravi der ki, sahabeler hayır hususunda hırslıydılar.

O kişi devamla şöyle dedi: Yatağına girdiğinde Kürsî Âyeti'ni başından sonuna kadar oku. Muhakkak senin üzerinde Allah tarafından bir koruyucu bulunmaya devam eder ve sana sabaha kadar hiçbir şeytan yaklaşamaz, dedi.

Sabah olunca Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bana: "Dün gece esirin ne yaptı?" dedi.

Ben de: Ya Rasûlallah! Bu esîr bana bir takım kelimeler öğreteceğini ki bunlar sebebiyle Allah'ın bana fayda ihsan edeceğini söyledi.

Rasûlullah: "Bu kelimeler nedir?" buyurdu.

Ebû Hureyre: O, bana, Kürsî Âyeti'ni evvelinden sonuna kadar okumamı ve sabaha girinceye kadar benim üzerimde Allah'tan bir koruyucu bulunmaya devam edeceğini ve sabahlayıncaya kadar bana hiçbir şeytanın yaklaşamayacağını, söyledi, diye cevap verdi.

Bunun üzerine Peygamber: "Dikkat et! O esîr çok yalancı olduğu hâlde sana doğru söylemiştir. Ya Ebû Hureyre! Üç geceden beri seninle konuşan kimdir bilir misin?" buyurdu.

Ebû Hureyre de: Hayır, dedi. Rasûlullah: "İşte o bir şeytandır" buyurdu.[663]

1920- Hişam b. Urve babasından rivayet eder: O der ki, Abdullah b. Zübeyr çıkışta ya da kenefte otururken ona uzun sakallı, asık suratlı ve dişlerini sıkmış bir adam gelir ve ona; benim gibisini gördün mü? der. Abdullah b. Zübeyr ona bir tokat atar ve sen benim gibisini gördün mü? der.

1921- Abdullah b. Ahmed b. Hanbel anlatıyor: Babam ölüm döşeğindeyken ben yanındaydım. İçinde bulunduğu durum onun canını yakıyordu. Elimde bir bezle ara sıra gözlerini siliyordum. Bir ara babam gözlerini açtı, etrafına bakındı ve eliyle işarette bulunarak henüz değil ve birkaç aşama daha var, dedi.

Bunun üzerine ben, ey babacığım kiminle konuşuyorsun? dedim.

Babam cevaben şöyle dedi: Bu İblistir, yanı başımda durmuş parmak uçlarını ısırıp şöyle diyor: Ey Ahmed, bir şey istiyor musun? Ben de, hayır, ölünceye kadar da istemiyorum dedim.

Deccal'in çıkışı ve Ona İman Etmek Hakkında Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Rivayet edilenlerin Zikredilmesi

1922- Enes (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: "Hiçbir peygamber gönderilmemiştir ki ümmetini gözleri şaşı yalancıdan uyarmış olmasın. Dikkat edin! O Deccal şaşıdır ve muhakkak ki sizin Rabbiniz şaşı değildir. O Deccal'in iki gözü arasında 'kâfir' diye yazılıdır."[664]

---

663 Buhârî, Vekâlet, bab: 10.

664 Hadis, birçok tarik ve isnadla rivayet edilmektedir. Buhârî, Edeb, bab: 77; Fiten, bab: 26, Tevhid, bab:17, Cihad, bab: 178, Ehadisu'l Enbiya, bab: 3; Müslim, Fiten, hadis no: 95, 101; Ebû Davud; Melahim, bab: 14, Sünnet, bab: 26; Tirmizî,Fiten, bab: 56,

1923- Muğira b. Şu'be rivayet eder, der ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Bana ulaştığına göre Deccalle beraber nehirler, sular ve ekmek dağları bulunacakmış. Bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle dedi: O, Allah için bundan çok daha kolaydır.

Ben, bu konuda Rasûlullah'a en çok soru soran idim, böylece Allah'ın Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) dedi ki, "O sana zarar verecek değildir."[665]

1924- Ebû Seleme der ki, Ebû Hureyre'yi Rasûlullah'tan şu hadisi aktarırken duydum: "Dikkat edin! Ben hiçbir peygamberin deccal hakkında kavmine bildirmediği bir şeyi size bildireyim mi? O şaşıdır, beraberinde cennet ve cehennemin benzerini getirir. Hiç şüphesiz bu cennettir dediği cehennem, hiç şüphesiz bu cehennemdir dediği de cennettir. Nuh'un kavmini uyardığı gibi ben de sizi uyarıyorum."[666]

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den İmamlara ve Emirlere İtaat Etmek ve Onlara Karşı Ayaklanmanın Yasak Oluşu Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

1925- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edilir ki, o Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediğini rivayet etmektedir: "Her kim bana itaat ederse, Allah'a itaat etmiş olur. Her kim de bana isyan ederse Allah'a isyan etmiş olur. Benim emir olarak tayin ettiğime isyan eden kimse, bana isyan etmiştir."[667]

1926- Ubade b. Velid b. Ubade babasından, babası da babasından rivayet eder ki: o şöyle der: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e hem zorlukta ve hem de kolaylıkta, hem mutlu halimizde hem de kederli halimizde dinleyip itaat edeceğimize biat ettik. Yine emirlik hususunda ehliyle münazaa etmeyeceğimize, her ne halde olursak olalım sadece hakkı söyleyeceğimize ya da hakkı ikame edeceğimize dair ve hiçbir kınayıcının kınamasından korkmayacağımıza dair söz verip biat ettik.[668]

62; İbn Mâce, Fiten, bab: 33; Ahmed, Müsned: 1/176, 182, 2/273 149, 6/140.

665 Buhârî, Fiten, bab: 26; Mulim, Fiten, hadis no: 109.

666 Müslim, Fiten, hadis no: 109.

667 Buhârî, Ahkâm, bab: 1, Cihad, bab: 109; Müslim, İmarat, hadis no: 32, 33; Nesâî, Beyat, bab: 27; İbn Mâce, Cihad, bab: 39; Ahmed, Müsned: 2/ 253, 313, 386, 467, 471 ve 511.

668 Buhârî, Ahkâm, bab: 43; Müslim, İmarat, hadis no:41; Nesâî, Biat, bab: 1, 2, 3; İbn Mâce, Cihad, bab: 41; Malik, Cihad, hadis no: 5; Ahmed, Müsned: 5/314, 318 ve 319.

1927- Ebû Salih'in Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiği hadiste Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyuruyor: "Neşeli olduğun zamanda, kederli olduğun zamanda ve kolaylığında emirini dinleyip ona itaat etmen gerekir." Bazıları şu ziyadeyi de rivayet eder: "Zorluk esnasında ve başkaları sana tercih edilse de..."[669]

1928- Yahya b. Husayn der ki, dedemi Rasûlullah'ın şu hadisini anlatırken duydum: "Üzerinize Habeşli bir köle emir olsa da sizi Allah'ın kitabıyla yönettiği müddetçe onu dinleyin ve ona itaat edin."[670]

1929- Ümmü Husayn (radıyallahu anhâ)'dan rivayet edildiğine göre o der ki; Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i insanlara hutbe verirken gördüm, o şöyle demişti: "Ey İnsanlar, dinleyin ve itaat edin! Üzerinize Habeşli bir köle emir olarak atansa dahi sizin aranızda Allah'ın kitabını uyguladığı müddetçe onu dinleyin."[671]

1930- Enes (radıyallâhu anh) Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ebû Zerr'e şöyle derken duyduğunu söyler: "Başı kuru üzüm gibi siyah olan bir Habeşli de olsa dinle ve itaat et!"[672]

1931- İrbad b. Sariye (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre şunu anlatır: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir gün sabah namazından sonra sahabelere, gözleri yaşartan ve kalpleri ürperten son derece kuvvetli vaaz-ı nasihatte bulunur. Orada bulunanlardan bir adam ayağa kalkar ve 'ey Allah'ın Rasûlü! Sanki bu, veda eden kimsenin konuşması gibi. Bize ne tavsiyede bulunursun?' der.

Bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) der ki; "Size, Allah'tan korkmanızı ve başınızdaki bir Habeşli bir köle olsa da emirlerini dinleyip ona itaat etmenizi tavsiye ediyorum. Sizden her kim yaşarsa birçok anlaşmazlıklar görecektir. İşlerin sonradan uydurulmuş olanlarından sakının, çünkü onlar dalalettir. Sizden kim bu döneme yetişirse, benim sünnetime ve raşid halifelerimin sünnetine yapışsın. Ona azı dişlerinizle ısırarak sımsıkı sarılın."[673]

669 Müslim, İmarat, hadis no: 3; Ahmed, Müsned: 2/381 ve 5/321.
670 Müslim, İmarat, hadis no: 32.
671 Geçen dipnota bakınız.
672 Müslim, İmarat, hadis no: 33.
673 Ebû Davud, Sünnet, bab: 5; Tirmizî, İlim, bab: 16; İbn Mâce, Mukaddime, bab: 6; Dârimî, Mukaddime, bab: 16; Ahmed, Müsned: 4/126 ve 127.

1932- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edilir ki Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Benden sonra size öyle valilerin zaman gelecek ki; salih olanı iyiliğiyle size vali olacak, asi olanı da size kötülükleriyle vali olacaktır. Hakka muvafakat eden her hususta onların emirlerini dinleyin ve onlara itaat edin. Arkalarında namaz kılın, eğer iyilik yaparlarsa iyilikleri onlarındır. Yok, eğer kötülük yaparlarsa, bu sizin lehinize ve onların da aleyhinedir."[674]

1933- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh) anlatıyor: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyuruyor: "Salih olsun, fasık olsun her emirle cihad etmek farzdır. Salih olsun veya fâcir olsun ve hatta büyük günahlar işlese de her Müslümanın cenaze namazını kılmak farzdır."[675]

1934- Vasile b. Eska' rivayet eder ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: "Büyük günahlar işleseler dahi sizin milletinizden olan bir kimseyi tekfir etmeyin. Her imamın arkasında namaz kılın, her ölünün cenaze namazını kılın ve her emirle beraber cihad edin."[676] Yahya tarikinde, Ebû Said geçmektedir, doğru olanı ise Ebû Sa'd'dır.

1935- Enes'ten rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Üç haslet vardır ki bunlar İslâm'ın aslındandır. Bunlar; La ilahe illallah diyeni bir günah sebebiyle tekfir etmekten ve yapmış olduğu bir amelden dolayı o kimseyi İslâm'dan çıkarmaktan uzak durmak, iman (cihad) ilk andan yani ümmetimin en sonuncusu Deccalle savaşacağı ana kadar devam edeceği ve bütün kaderlere inanmaktır."[677]

1936- Cunade der ki, Ubade bana şöyle dedi: Zorluk ve kolaylık anında, mutlu ve kederli anında ve başkası sana tercih edilse de emirine kulak verip itaat etmen gerekir. Bu emirlik hususunda ehliyle çekişmemelisin. Ancak sana apaçık Allah'a isyan olan bir şeyi emretmesi müstesnadır.

1937- Nafi' anlatır: İbn Ömer, bazen vakti girdiğinde Abdullah b. Zübeyr ile namaz kılardı ve bazen de vakti girdiğinde de Haccac ile namaz kılardı.

Abdullah b. Zübeyr ona, sen benden misin? der. O da, ne sendenim ve ne de sana karşıyım.

---

674 Darekutni, Sunen: 2/55; Taberî, Tefsir; 5/ 150.
675 Ebû Davud, hadis no: 594 ve 2533.
676 İbn Mâce, hadis no: 1525.
677 Ebû Davud, hadis no: 2532.

Haccac da ona, benden misin? diye sorar. O, ne sendenim ve ne de sana karşıyım, der.

1938- Ebû'l Musenna anlatır: Haccac kendisini muhasara altına almışken biz, Abdullah b. Zübeyr ile beraberdik. Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Zübeyr ile namaz kılardı. İbn Zübeyr ile namazı kılamadığı zamanda Haccac'ın müezzinini işitirse Haccac ile namaz kılardı.

Ona, hem İbn Zübeyr ve hem de Haccac ile mi namaz kılıyorsun? denildi.

O da cevaben şöyle der: Bizi Allah Azze ve Celle'ye çağırdıkları vakit onlara icabet ederiz. Bizi şeytana çağırdıkları vakit de onları kendi hallerine bırakırız.

1939- Ata b. Yezid anlatıyor: Ebû Eyyub, Yezid b. Muaviye ile beraber denizde gazveye çıkmıştır.

1940- Mahmud b. Rebi' anlatır: Ebû Eyyub, Yezid b. Muaviye ile beraber gazveye çıkardı.

1941- Osman b. Esved anlatır: Ata'yı şöyle derken duydum: Kıblene yöneldiği halde ölüp de bu eşiğe konan herkesin üzerine namaz kıl.

Osman b. Esved der ki, ona haklarında bazı şeyler söylenen bazı insanları zikrettim. O da, onlardan her kim kıbleye doğru namaz kılmışsa, onun üzerine namaz kıl, dedi.

1942- Ebû Bekre'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Rasûlullah'ı şöyle derken duydum: İki Müslüman kılıçlarıyla birbirlerine yönelirler de biri diğerini öldürürse, öldüren de ölen de cehennemdedir." Sahabeler; Ey Allah'ın Rasûlü! Öldüreni anladık da ölenin suçu nedir? dediler. Rasûlullah, "O ölen de kardeşini öldürmeyi istiyordu" buyurur.[678]

Hariciler Hakkında Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

1819- Ebû Zerr (radıyallâhu anh)'dan rivayet edilir ki Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyuruyor: "Benden sonra ümmetimden bir kavim türe-

678 Buhârî, İman, bab: 22, Fiten, bab: 10, Diyât, bab: 2; Müslim, Fiten, hadis no: 14, 15; Ebû Davud, Fiten, bab: 5; Nesâî, Tahrim, bab: 29; İbn Mâce, Fiten, bab: 11; Ahmed, Müsned: 4/401, 403, 410 ve 418.

yecektir ki onlar Kur'ân'ı okurlar ama boğazlarını geçmez. Onlar, okun yaydan çıktığı gibi dinden çıkarlar ve tekrar dine dönmezler. Bunlar, halkın ve mahlûkatın en şerlileridirler."

Süleyman der ki, zannımca o bir de şöyle demişti: "Onların alametleri başlarını traş etmektir."

Abdullah b. Samit der ki: Ben bunu Hakem b. Amr'ın kardeşi olan Rafi' b. Amr'a zikrettim. O, ben de bunu Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den işittim.

1943- Ebû Said el-Hudri'den rivayet edilir ki o şöyle demiştir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şunu söylerken duydum: "Aranızdan öyle bir kavim çıkacaktır ki siz onların namazına karşılık kendi namazlarınızı, oruçlarına karşılık kendi oruçlarınızı ve onların amellerine karşılık kendi amellerinizi küçük göreceksiniz. Onlar Kur'ân'ı okurlar, fakat gırtlaklarını geçmez. Okun avdan çıktığı gibi dinden çıkarlar. Okun demirine bakarsın da hiçbir şey göremezsin. Okun ağaç kısmına bakarsın fakat yine bir şey göremezsin. Sonra şüphelenirsin de üst kısmına bakarsın!"[679]

1944- A'meş Abdullah b. Ebû Evfa'dan rivayet eder: O der ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şunu derken duydum: "Hariciler, cehennemin köpekleridirler."[680]

1945- Said b. Cumhan der ki: Biz Abdullah b. Ebi Evfa ile birlikte savaşıyorduk. Onlar diğer kıyıda biz ise bu kıyıdaydık. Derken şöyle seslendik: Ey Feyruz! İşte bu senin efendin Abdullah b. Ebi Evfa'dır. O, eğer bize hicret etseydi o ne güzel adamdı. İbn Ebi Evfa onu kastederek, 'Allah'ın düşmanı ne diyor' dedi. Biz de, onun 'eğer hicret etseydi ne güzel bir adam olurdu' dediğini, söyledik. Abdullah b. Ebi Evfa da, 'Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile birlikte hicret ettikten sonra bir daha mı hicret edeceğim?' dedi. Sonra devamla şöyle dedi: Ben Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken duydum: "Onları öldürenlere müjdeler olsun. Onları öldürenlere müjdeler olsun."[681]

---

679 Buhârî, Menakıb, bab: 25, İstitabe, bab: 6, 7; Müslim, Zekât, hadis no: 147, 148; İbn Mâce, Mukaddime, bab: 12; Ahmed, Müsned: 3/33 ve 34.

680 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 5/56; İbn Ebi Asım, Sünnet, s. 904.

681 Ahmed, Müsned: 4/382.

1946- Said b. Cumhan anlatıyor: Abdullah b. Ebi Evfa bana, babana ne oldu, diye sordu. Ben de, onu Ezarika öldürdü, dedim. Bunun üzerine üç defa şöyle dedi: Allah'ın laneti onların üzerine olsun, onlar cehennemin köpekleridirler. Said, ben dedim ki: Sadece Ezarika mı ya da bütün hariciler mi? O, bütün hariciler cehennemin köpeğidirler, dedi.

1947- Humeyd b. Hilal Ubade b. Kurat el-Leysi'den aktarıyor: O, hariciler kendisini Ahvaz'da aldıkları vakit onlara, 'Müslüman olduğum zaman Rasûlullah'ın benden razı olduğuna siz de razı olun' dedi. Onlar, Rasûlullah'ın senden kabul edip razı olduğu da nedir, dediler. Ubade cevaben, Rasûlullah'a geldim, Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in O'nun Rasûlü olduğuna şehadet ettim, dedi. Rasûlullah bunu benden kabul etti. Onlarsa, buna razı olmayıp onu öldürdüler.

1948- İbn Abbas'tan rivayet edilir: İbn Abbas'ın yanında hariciler ve Kur'ân tilaveti sırasında karşılaştıkları durumları zikredilir. Buna binaen o şöyle der: Onlar, Yahudi ve Hristiyanlardan içtihadı daha kuvvetli değildirler ki daha sonra onlar saparlar.

1949- İshak b. Suveyd şu şiiri söylemiştir:

Haricilerden beri oldum ki onlardan değilim

Gazzalden de beriyim, kapı adamı olmaktan da

Şu kavimden ki onlar Ali'yi andıkları zaman

Bulutların dahi selamını geri alırlar

Fakat ben bütün kalbimle onu seviyorum

Biliyorum ki doğru olan da budur

Rasûlullah ve Sıddık hak etmektedirler

Benim umduğum o güzel sevabı.

1950- Ebû'l Abbas Muhammed b. Yakub el-Asamm anlatıyor: İki tane harici evin etrafında dolaşıyordu. Biri diğerine şöyle dedi: Bu halktan ben ve senin dışında kimse cennete girmeyecektir.

Arkadaşı da ona, genişliği gökle yer kadar olan bir cennet ben ve senin için mi bina edildi?

İlki, evet, dedi. Bunun üzerine diğeri, o senin olsun dedi ve artık onun görüşünü terketti.

Allah'ın Kitabından ve Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Sünnetinden Âdem'in Çocuklarının Meleklerden Daha Hayırlı Olduğuna Delalet Edenlerin Zikredilmesi

Allah Azze ve Celle şunu buyurmaktadır: ***"Hani biz meleklere: Âdem'e secde edin, demiştik de İblis hariç hepsi secde ettiler. O yüz çevirdi ve büyüklük tasladı, böylece kâfirlerden oldu."*** (Bakara: 34)

Allah Teâlâ der ki: ***"Arş'ı yüklenmekte olanlar ve onun çevresinde bulunanlar, Rablerini hamd ile tesbih ederler ve O'na iman ederler. Onlar, O'na iman edenler için mağfiret dilemektedirler."*** (Ğafir: 7)

Yine şöyle buyurmaktadır: ***"Melekler onların yanına her kapıdan girerler"*** (Ra'd: 23) Yine şöyle buyuruyor: ***"Sabretmeniz sebebiyle sizlere selam olsun. O ne güzel bir yurttur."*** (Ra'd: 24)

Ayrıca bu, tâbiîn'den Ömer b. Abdulaziz ve Muhammed b. Ka'b el-Kurazi'den de rivayet edilmektedir.

1951- Ebû Ma'şer anlatıyor: Ömer b. Abdulaziz Hunasira'da iken biz de onun yanında oturuyorduk. Onun yanında Ümeyye, Amr b. Said b. Âs ve Îrak b. Malik el-Ğifari vardı. Derken tartıştılar. Bunun üzerine Ömer b. Abdulaziz, sizden hiçbir kimse Allah'ın katında Âdem'in evlatlarından daha hayırlı değildir, dedi.

Buna cevaben Îrak b. Malik de şöyle dedi: Âdem'in evlatlarından hiçbir kimse Allah katında meleklerden daha değerli değildir. Allah Azze ve Celle buyurdu ki, ***"Hayır onlar, ikrama ermiş şerefli kullardır. Onlar sözle dahi O'nun önüne geçmezler ve onlar O'nun emriyle yapıp etmektedirler. Allah onların önlerindekini de, arkalarındakini de bilir. Onlar ancak Allah'ın razı olacağı kimse için şefaat ederler ve onlar Allah korkusundan saygıyla titrerler."*** (Enbiya: 26-28) Ayrıca İblis Âdem (aleyhisselam)'ı meleklerden başkasıyla aldatmamıştır. Allah Teâlâ şöyle buyurur: ***"Rabbinizin size bu ağacı yasaklaması, yalnızca, sizin iki melek olmamanız veya ebedi yaşayanlardan kılınmamanız içindir, dedi."*** (A'raf: 20) İşte melekler, Allah'ın ve Rasullerinin eminleri, cennet ve cehennem yurdunun bekçileridirler.

Ömer de (rahimehullah), peki, sen ne dersin ey Ebû Hamza! der.

Ben de cevaben şöyle dedim: Ey Mü'minlerin emiri! Allah Teâlâ Âdem'i eliyle yaratmış ve meleklere de ona secde etmesi için emretmiştir. Ayrıca onun zürriyetinden peygamberler ve rasûller yaratmıştır. Yine onun zürriyetinden meleklerin kendilerini ziyaret ettiği insanlar yaratmıştır. Allah Teâlâ buyuruyor ki ***"ve melekler her kapıdan onların yanlarına girerler."*** (Ra'd: 23). Senin şu sözüne gelince ey Mü'minlerin emiri; ***"Hiç şüphesiz iman edip salih amellerde bulunanlar, işte onlar mahlûkatın en hayırlılarıdır."*** (Beyyine: 7) bu sadece Âdem'in evlatlarına has değildir. Allah Teâlâ der ki: ***"Arş'ı yüklenmekte olanlar ve onun çevresinde bulunanlar, Rablerini hamd ile tesbih ederler ve O'na iman ederler."*** (Ğafir: 7) Melekler de iman etmektedirler. Yine Allah Teâlâ Cin Sûresinde şöyle buyurur: ***"Her kim de Rabbine iman ederse, artık ne bir ecrinin eksikliğe uğratılmasından ne de haksızlık edilmesinden korkar."*** (Cin: 13) Daha sonra Allah Teâlâ bütün mahlûkatı bir arada zikretti ve şöyle dedi: ***"Hiç şüphesiz iman edip salih amellerde bulunanlar, işte onlar mahlûkatın en hayırlılarıdır."*** (Beyyine: 7) İşte onlar, cinler ve insanlar arasında yaratılmışların en hayırlılarıdır.

SAHABELERİN (radıyallâhu anhum) FAZİLETLERİ HAKKINDA

Sahabelerin Faziletlerini Bilmenin Sünnetten Olduğuna Dair Rivayetlerin Zikredilmesi

1952- Asım'ın Şekik'ten rivayet ettiğine göre Abdullah şöyle demiştir: Ebû Bekir ve Ömer'i sevip faziletlerini bilmek sünnettendir.

1953- Mesruk'un anlattığına göre Abdullah demiştir ki; Biz, Ebû Bekir ve Ömer'i yad etmenin sünnetten -ya da onları sevmenin sünnetten- olduğuna inanıyorduk.

Ravi Musa b. Umeyr rivayette şüphelenmiştir.

1954- Velid b. Fadl der ki: bana Abdlaziz b. Cafer el-Lu'luî bildirdi: Hasan'a dedim ki, Ebû Bekir ve Ömer'i sevmek sünnet midir? Hasan, hayır aksine farzdır, dedi.

1955- Mesruk'tan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Ebû Bekir ve Ömer'in sevgisi ve onların faziletlerini bilmek sünnettendir.

1956- Muhammed b. Bilal'in anlattığına göre Tâvûs şöyle der: Ebû Bekir ve Ömer'i sevmek ve onların faziletlerini bilmek sünnettendir.

1957- Yunus b. Bukeyr rivayet ediyor: Ebû Cafer Muhammed b. Ali b. Hasan der ki: Her kim Ebû Bekir ve Ömer'in faziletini bilmezse, sünneti de bilmiyordur.

1958- Malik b. Enes'ten rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Selef, çocuklarına Kur'ân'dan bir sûreyi öğretir gibi Ebû Bekir ve Ömer'i sevmeyi öğretiyorlardı.

1959- Ali b. Hasan b. Şakik der ki: Abdullah b. Mübarek'e cemaat hakkında sordum. O, Ebû Bekir ve Ömer'dir, dedi.

1960- Ebû Zura er-Razi der ki, Kubeysa b. Ukbe'yi şöyle derken duydum: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in bütün Ashâbını sevmek sünnettir.

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Sahabeyi Sevmeye, Onların İyiliklerini Zikretmeye, Onlara Rahmet Okumaya, Onlar içi Bağışlanma Dilemeye ve Onların Kötülüklerini Zikretmekten Uzak Durmaya Teşvik Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

1961- Abdullah b. Abdullah b. Cebr'in Enes (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) Ensar hakkında şöyle buyurmuştur: "Onları mü'minden başkası sevmez ve onlara münafıktan başkası kin beslemez."[682]

1962- Enes'ten rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "İmanın alameti, Ensar'ı sevmektir. Nifakın alameti de Ensar'a kin beslemektir."[683]

1963- Zekvan'ın Ebû Said'den rivayet ettiği hadiste Peygamber şöyle demiştir: "Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir adam Ensar'dan nefret etmez."[684]

682 Buhârî, Menakıbu'l Ensar: bab: 4; Müslim, İman, hadis no: 129.
683 Buhârî, İman, bab: 10, Menakibu'l Ensar, bab: 4; Müslim, İman, hadis no: 127 ve 128.
684 Müslim, İman, hadis no: 129, 130; Tirmizî, Menakıb, bab: 65; Ahmed, Müsned: 1/309, 2/419, 501, 527, 3/34, 45, 72, 93 ve 429.

1964- Ata'nın Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiği hadiste Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyuruyor ki: "Şu dört kişinin sevgisi mü'minden başkasından bir arada bulunmaz. Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali."[685]

1965- Eyyub es-Sehtiyani der ki: Kim Ebû Bekir es-Sıddık'ı severse dini ikame etmiştir. Kim Ömer'i severse yolunu aydınlatmıştır. Kim de Osman'ı severse dinin nuruyla nurlanmıştır. Her kim de Ali'yi severse sağlam bir kulpa tutunmuştur. Kim de Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbı hakkında güzel söz söylerse nifaktan beri olmuştur.

1966- Said b. Müseyyib'in Cabir b. Abdullah'tan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: "Şüphesiz Allah Azze ve Celle Ashâbımı peygamberler ve Rasûller hariç bütün âlemlere tercih etmiştir. Ashâbımdan da benim için dört kişi seçmiştir. Bunlar; Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali'dir. İşte bunlar Ashâbımın en hayırlılarıdır. Ashâbımın hepsi hayırlıdır. Allah ümmetimi diğer ümmetlere tercih etmiştir."[686]

1967- Ebû Said el-Hudri'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Ebû Bekir ve Ömer'e şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun ki ben ikinizi seviyorum. Allah'a yemin olsun ki ben ikinizi Allah'ın size olan sevgisiyle seviyorum. Allah'a yemin olsun ki melekler de sizi Allah'ın size olan sevgisiyle sevmektedirler. Allah, sizi seveni sevmektedir. Sizinle güzel ilişki kurana Allah da ilişki kuruyor, sizinle ilişkisini koparana Allah da ilişkisini koparmaktadır. Dünyanızda ve ahiretinizde size buğzedenlere Allah da buğzetmektedir."

1968- İbn Ömer'den rivayet edilir ki Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: "Ashâbımın kötülüklerini zikretmeyin ki onlar hakkında kalpleriniz ayrılmasın. Ashâbımın iyiliklerini zikredin ki onlar hakkında kalpleriniz birbirine karşı ülfet bulsun."

1969- Abdurrahman b. Zeyd el-Ammî'nin babasından aktardığına göre o şöyle der: Tâbiînden kırk kişiye yetiştim, hepsi de Rasûlullah'ın Ashâbından bize Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu haber veriyor: "Her kim, Ashâbımın hepsini sever, hepsini kendisine dost edinirse ve onlar için mağfiret dilerse, Allah Azze ve Celle Kıyamet günü onu cennette Ashâbımla birlikte kılar."

685 Hatib el-Bağdadi, Tarihu Bağdad: 14/332.
686 İbn Asakir, Tarihu Dimeşk: 29/184.

1970- Şuayb b. Harb der ki: Malik b. Miğvel'e, bana vasiyette bulun, dedim. Malik, sana her iki şeyhi –Ebû Bekir ve Ömer'i- sevmeni vasiyet ediyorum. Ben, Malik'e bana tavsiyede bulun, dedim. Malik, sana her iki şeyhi –Ebû Bekir ve Ömer'i- sevmeni tavsiye ediyorum, dedi. Ben de dedim ki, muhakkak ki Allah bundan çok hayır vermiştir. O der ki, yani hor hakir adam(!), Allah'a yemin olsun ki ben, o tevhidle senin için umduğumu ikisini sevmenle de umuyorum.

1971- Mücahid İbn Abbas'tan şöyle dediğini rivayet eder: Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbına sövmeyin. Şüphesiz Allah Azze ve Celle, onların kendi aralarında savaşacaklarını bildiği halde onlar için mağfiret dilemeyi emretmiştir.

1972- Yakub b. Sivak der ki: Rüyamda Bişr b. Haris'i gördüm. Ona, ey Ebû Nasr! Sen ölmemiş miydin?, dedim. Bişr, evet ölmüştüm, dedi. Ben, peki ne halde döndün? dedim. O, iki defa hayrı elde ettim, dedi. Sonra devamla, kim Ebû Bekir'in üzerine namaz kılarsa -ya da Ebû Bekir'e rahmet ederse-, sanki üç yüz rekât namaz kılmış gibidir.

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Sahabe'ye Lanet Eden, Ya da Onların Değerini Düşüren, Ya da Onlara Dil Uzatan ve Onların Kusurlarını Araştıranlar Hakkında Varid Olan Tehditlerin Zikredilmesi

1973- Abdurrahman b. Salim babasından, o da babasından rivayet eder ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyuruyor: "Allah beni seçti ve benim için de Ashâbımı seçti. Benim için onların arasından vezirler, ensar ve evlilik yoluyla akrabalar belirledi. Kim onlara söverse Allah'ın, meleklerin, insanların ve hepsinin laneti onun üzerine olsun. Allah kıyamet günü ondan ne farz ne nafile hiçbir ibadetini kabul etmeyecektir."[687]

1974- Abu Salih'in Ebû Said (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şunu buyuruyor: "Ashâbıma sövmeyiniz. Nefsimi elinde bulundurana yemin olsun ki şayet sizden biriniz Uhud dağı misali altın infak etse onlardan birinin infak etmiş olduğu bir ölçeğe ya da yarısına denk gelmez."[688]

---

687 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 2/11; İbn Ebi Asım, Sunne, s. 1000

688 Buhârî, Fedailu Ashâbi'n Nebiyy, bab: 5; Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 221, 222; Ebû Davud, Sunne, bab: 10; Tirmizî, Menakıb, bab: 58; İbn Mâce, Mukaddime, bab: 11; Ahmed, Müsned: 3/11, 54 ve 6/6.

1975- Ebû Hureyre'den rivayet edilir ki o şöyle der: İnsanlar arasında vuku bulan bir olay Halid b. Velid ile Abdurrahman b. Avf'ın arasında vuku bulur. Bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: "Ashâbımı bana bırakın. Hiç şüphesiz sizden biri Uhud dağı kadar altın infak etse onlardan birinin infak ettiği bir ölçeğe veya yarısına ulaşamaz."[689]

1976- Abdullah b. Muğaffel (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Ashâbım hakkında Allah'tan korkunuz. Ashâbım hakkında Allah'tan korkunuz. Benden sonra onları hedef alıp eleştirmeyiniz. Her kim onları severse, beni sevmiştir. Her kim onlara buğzederse bana da buğzetmiş olur. Her kim de onlara eziyet ederse bana da eziyet etmiştir. Kim de bana eziyet ederse Allah'a eziyet etmiş demektir. Allah'a eziyet edeni ise Allah'ın yakalaması pek yakındır."[690]

1977- Ata b. Ebû Rebah'ın Abdullah b. Ömer (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet ettiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: "Ashâbıma söven kimseye Allah lanet etsin."[691]

1978- Urve'nin babasından, onun da Âişe'den rivayet ettiği eserde Âişe şöyle demiştir: "Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbı için mağfiret dilemekle emrolunmuşlardı, ancak onlara sövdüler."[692]

1979- Nuseyr b. Zu'luk der ki, İbn Ömer'i şöyle derken duydum: Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbına sövmeyiniz. Hiç şüphesiz onlardan birinin bir ibadetlik makamı sizden birinizin bütün ömrü boyunca yapmış olduğu amelden daha hayırlıdır.

1980- İbn Mes'ud (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Kader söz konusu olduğu zaman dilinizi tutun. Ashâbım mevzu bahis olduğu zaman dilinizi tutun."[693]

1981- Ebû Nadra'nın Ebû Said'den rivayet ettiğine göre o şöyle der: Ali, Talha ve Zubeyr zikredilir. Orada bulunan bir topluluk şöyle der: Onlar, yapmış olduklarıyla geçip gittiler. Onlara fitneler isabet etmiştir, öyleyse işlerini Allah Azze ve Celle'ye havale edin.

689 Geçen dipnota bakınız.
690 Tirmizî, Menakıb, bab: 58, hadis no: 3862; Ahmedi Müsned: 4/87, 5/54 ve 57.
691 Taberânî, Mu'cemu'l Kebir: 12/332.
692 Müslim, Tefsir, hadis no: 15.
693 Taberânî, Mu'cemu'l Kebir: 2/93; Heysemi, Mecmau'z Zevaid: 7/202, 223; Suyuti, ed-Durru'l Mensur: 3/35.

1982- Mücahid İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'dan şöyle dediğini rivayet eder: Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbına sövmeyiniz. Muhakkak ki Allah Azze ve Celle bize, onlar için bağışlanmalarını dilememizi emretmiştir. Oysa Allah onların birbirleriyle savaşacaklarını bilmektedir.

1983- Sa'd b. Ebi Vakkas'tan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: İnsanlar üç menziledir. Bunlardan iki tanesi geçip gitti, geriye bir tanesi kaldı. Sizin sahip olacağınız en güzel makam bu geriye kalan üzerinde olmanızdır. Sonra Allah Teâlâ'nın şu âyetini okudu: ***"Ganimet malı, bir de o fakir muhacirleredir ki onlar yurtlarından ve mallarından çıkarıldılar; onlar Allah'ın lütfunu ve rızasını arzulamaktadırlar."*** (Haşr: 8)

İşte onlardan biri, Muhacirlerdir ki bu bir menziledir. Sonra şu âyeti okudu: ***"Kendilerinden önce o yurda -Medine'ye- yerleşip imanı gönüllerine yerleştirenler ise, kendilerine hicret edenleri severler ve onlara verilen şeylerden dolayı içlerinde bir ihtiyaç tasası duymazlar. Kendilerinde bir açıklık -ihtiyaç- olsa bile kardeşlerini kendilerine tercih ederler."*** (Haşr: 9)

İşte onlardan ikincisi de Ensar'dır ve bu da bir menzile olup geçmiştir. Sonra da şu âyeti okudu: ***"Onlardan sonra gelenler ise, "Ey Rabbimiz!" diye yalvarırlar, "Bizi ve bizden önce iman etmiş olan kardeşlerimizi bağışla ve imana ermiş olanlardan hiçbirine karşı kalplerimizde kine yer bırakma. Ey Rabbimiz! Sen şefkat sahibisin, çok rahmet edensin!"*** (Haşr: 10)

İşte o ikisi geçti ve geriye de bu menzile kalmıştır. Öyleyse sizin sahip olabileceğiniz en güzel menzile bu geriye kalan üçüncü menzile ki onda şöyle buyruluyor: Onlar için mağfiret dilemenizdir.

1984- Meymun b. Mihran der ki, Abdullah b. Abbas (radıyallâhu anhumâ) bana şöyle demiştir: Ey Meymun! Selefe sövme ki cennete esenlik içerisinde giresin.

1985- İbn Ebi Muleyke'nin Âişe (radıyallahu anhâ)'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "Allah katında faiz, Müslüman bir kimsenin ırzını helal saymak anlamına gelir. Sonra da Allah Teâlâ'nın ***"Mü'min erkeklere ve mü'min kadınlara irtikab etmedikleri (bir suç) sebebiyle eziyet edenler ise..."*** (Ahzab: 58) âyetini okudu."

1986- Rib'î b. Hiraş der ki: İffetli bir kadına zina iftirasında bulunmak altmış yıllık ameli yerle bir eder. Ebû Bekir'e sövmek de altmış yıllık ameli yerle bir eder.

1987- İbn Ebi Hafsa der ki: Ebû Cafer Muhammed b. Ali'ye ve Cafer'e Ebû Bekir ve Ömer hakkında sordum. İkisi de şöyle cevap verdi: O ikisini sev ve dost edin, o ikisine düşman olanlardan beri ol. Çünkü ikisi de hidayet imamıdır. Yine Cafer şöyle demiştir: Ebû Bekir benim dedemdir. Adam dedesine söver mi!

1988- Abdulmelik b. Humeyd el-Meymûnî der ki: Ahmed b. Hanbel'i şöyle derken duydum: Onlara ve bize ne oluyor, Allah'tan afiyet dilerim. Bana şöyle dedi: Ey Ebû'l Hasan! Eğer bir kimse Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbını kötü bir şekilde anlatıyorsa onun İslâm'ını itham et.

Selef-i Salihinin Sahabeye Lanet Edenlere Beddua etmesi ve Allah'ın Sahabeye Lanet Okuyanlara Bu Dünyada Ceza Vermesi ve Onlara Azap Göndermesi, Allah'ın Onlar için Ahirette Hazırladığı Azabın Daha Çok olması Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

1989- Cabir b. Semure (radıyallahu anh)'dan rivayet edildiğine göre o şöyle der: Kûfe ehli Sa'd'ı Ömer (radıyallâhu anh)'a şikâyet ederler. Kûfeliler o kadar ileri gitmişlerdi ki namazı güzel kıldıramadığını söylemişlerdi. Bunun üzerine Sa'd şöyle der: Bana gelince, ben onlara Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in kıldığı namazı kıldırır ve ondan hiçbir şeyi de eksiltmezdim. Öğle ve ikindi namazlarını kıldırdığım vakit ilk iki rekâtı uzatır ve son iki rekâtı da kısa tutardım. Ömer, bizim senin hakkındaki zannımız da buydu ey Ebû İshak! dedi.

Ömer, buna binaen Kûfe'de hakkında araştırma yapması için birkaç kişiyi oraya gönderir. O kişiler, Kûfe'nin hangi mescidine girip Sa'd hakkında sorsalar, insanlar onun hakkında hayırdan başka bir şey söylemiyorlardı. Onu hayır ve iyilikle methediyorlardı. Bu böyle devam eder ta ki Abs oğullarının bir mescidine gelip te orada Sa'd'ı sorduklarında, Ebû Sa'de isminde biri şöyle der: Madem ki bize sordun, Sa'd meselelerde adaletli olmuyor, malları eşit taksim etmiyor ve seriyeyle beraber yürümüyor. Bunun üzerine Sa'd şöyle dedi: Ey Allah'ım! Eğer bu adam yalan söylüyorsa, onun gözlerini kör et, ömrünü uzun kıl ve fitnelerle karşı karşıya bırak.

Abdulmelik der ki; ben daha sonra onu gördüm, yollardaki kadınlara sataşıyor, kendisine nasıl oldun diye sorulduğunda, şöyle cevap verirdi: Fitneye düşmüş yaşlı bir adamım, bana Sa'd'ın bedduası isabet etti.[694]

1990- Amir b. Sa'd anlatıyor: Bir gün Sa'd b. Ebi Vakkas kendisine ait olan arazisinden dönerken insanların bir adamın etrafında toplandığını görür. Bir de bakar ki o adam Talha, Zubeyr ve Ali'ye küfrediyor. Sa'd adamı bundan alıkoyar fakat adam sanki biraz daha azgınlaşır. Böylece Sa'd ona şöyle der: Yazıklar olsun sana, bu insanlara sövmekle ne arzuluyorsun ki onlar senden daha hayırlıdırlar. Yemin olsun ki ya bundan vazgeçersin, ya da sana beddua ederim. Adam ise şöyle der: Hah, sanki peygamberlerden biriyle beni korkutuyorsun.

Bunun üzerine Sa'd gidip bir eve girer. Abdest alıp mescide girdikten sonra da şöyle der: Ey Allah'ım! Bu kimse senin katında hayırlarla geçip giden insanlara sövmüştür. Eğer onun bu hayırlı insanlara sövmesi seni kızdırdıysa, bugün onunla bana bir âyet göster ki mü'minler için ibret olsun. Falanca oğullarının evinden bir Horasan devesi kaçarak çıkar. O adamın yanına varıncaya kadar deveyi hiçbir şey geri çeviremiyordu ki insanlar da onun yolundan çekiliyorlardı. Deve o adamı ayaklarının altına alır ve ölünceye kadar onu ezer.

Ravi der ki, ben Sa'd'ı gördüm, insanlar onun ardından gidiyorlardı ve şöyle diyorlardı: Allah duana icabet etti ey Ebû İshak! Allah duana icabet etti ey Ebû İshak!

1991- Said b. Zeyd b. Amr b. Nufeyl'den rivayet edilir: Erva bir arazi hakkında onu dava eder. Buna binaen Said şöyle der: Ben Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken duydum: "Her kim hakkı olmayan bir karış araziyi alırsa, kıyamet günü yerin yedi kat altından onun boynuna dolanacaktır." Sonra da şöyle der: Ey Allah'ım! Eğer o kadın yalancıysa, onun gözlerini kör et, kabrini de evinde kıl.

Hadisin ravisi der ki; Ben daha sonra o kadını gördüm, kör olmuş duvarları yokluyor ve öyle diyordu: Said b. Zeyd'in bedduası bana isabet etti.

Bir keresinde bu kadın evinde dolaşırken evinin kuyusuna rast gelir ve içine düşer. O kuyu kadının kabri olmuştur.[695]

694 Buhârî, Ebvabu's Salat, bab: 14; Müslim, Salat, hadis no: 158.
695 Müslim, Musâkât, hadis no: 138.

1992- Muhammed b. Sirin anlatıyor: Ben Kâbe'yi tavaf ederken bir adamın şöyle dediğini duydum: Ey Allah'ım! Beni bağışla ki ben, senin beni bağışlayacağını ummuyorum. Ben, ey Allah'ın kulu! Senin gibi söyleyen kimseyi duymadım, dedim. Adam der ki; ben, Osman b. Affan (radıyallâhu anh)'a bir tokat atmaya muktedir olursam ona bir tokat atacağıma dair Allah'a ahit vermiştim. Osman öldürülüp evindeki bir döşeğin üzerine indirilir. İnsanlar onun namazını kılarken ben de girip onun namazını kılıyormuş gibi yaptım. Bir ara fırsatını bulduğumda yüzündeki örtüyü kaldırıp ona bir tokat attıktan sonra oradan uzaklaştım. Fakat sağ elim kurudu. Bir de baktım ki gerçekten eli siyah bir odun gibi kurumuştu.

1993- Ammar b. Seyfe'd-Dabbi rivayet ediyor: Denizde olacak bir savaş nedeniyle çıktık. Başımızda Musa b. Ka'b vardı. Bizimle beraber gemide künyesi Ebû Himman olan bir adam vardı. Bu adam Ebû Bekir ve Ömer'e sövmeye başladı. Adamı bundan alıkoyduk ama adam sövmeye devam etti. Adamı azarladık fakat yine vazgeçmedi. Denizde bulunan bir adaya gelip yaklaştık. Sonra gemiden ayrılıp öğle namazı için abdest almak için ayrıldık. Yaban arılarının bu adama saldırdığı haberi bize geldi. Yaban arıları onun canına kastetmişti. Ben o adamı ittiğimde ölmüştü.

Halef b. Temim der ki, Necde b. Mübarek bana bu hadisi şu ziyadesiyle rivayet etti: Ebû'l Hubab'ı bunu anlatırken duydum. İnsanlar da buna şaşırıp şöyle dediler: O arılar bir emir üzere geldiler. Necde devamla der ki: Bir kavim yeri kazmak istedi ancak yer iyice sertleşip sarp oldu. Böylece onun için kabir kazamadık. Biz de onun cesedinin üzerine taşlar ve yapraklar attık.

İbn Meni' ise şu ziyadeyi aktarır: Halef der ki; bir arkadaşımız bevlederken bir arı gelir onun organına konar fakat ona zarar vermez. Biz de o arının bir emir üzere geldiğini anladık.

1994- Ömer b. Hakem amcasından şunu nakleder: Medan'a doğru yola çıktık. Yanımızda Ebû Bekir ve Ömer'e söven bir adam vardı. Bu adam bir ara hacet gidermek için yanımızdan uzaklaşır. Bu esnada yaban arıları adama saldırır ve zekerini koparıncaya kadar onu bırakmadılar.

1995- Ebû'l Hasib Bişr haber veriyor: Ben ticaretle uğraşan zengin bir adamdım. Kisra'nın Medain şehrinde meskûndum. Bu da Hubeyre Taununun çıktığı bir zamandaydı. Bana adı Eşref olan bir işçi geldi ve Medain'in bazı hanlarında ölü bir adamın bulunduğunu bildirdi. Ben de bineğimin üze-

rine o hanlara doğru yöneldim. Hana girdim ve ölen adamın yanına vardım. Karnı kerpiçle örtülmüştü. Yanında da arkadaşlarından bazıları bulunuyordu. Arkadaşları onun ibadetini ve faziletini anlatıyorlardı. Kefen satın alması için birini ve kabrini kazması için de bir kazıcıyı gönderdim. Ben de onun kabrine konmak üzere kerpiçler hazırladım. Cesedini yıkamak için su ısıtmak için çömeldik. Biz bu haldeyken o ölü adam aniden bir sıçradı, karnının üzerindeki kerpiçler kayıp düştü. Adam bu sıçrama esnasında da azap, helak ve cehennemle dua ediyordu.

İbn Meni' tarikinde şöyle geçer: Arkadaşları onun bu halinden ürktü. Ben adama yaklaşıp pazusundan tutup sarstım. Sonra, adama ne gördün, sana ne oldu? dedim. Adam, Kûfe ehlinden bir şeyhe arkadaşlık yaptım, dedi.

Ebû'l Hasib devamla şöyle der: Adam şu hasletten birini zikredip dedi ki: Onlar, beni Ebû Bekir ve Ömer'e sövmek olan ve o ikisinden beri olmak olan dinlerine –ya da hevâlarına veyahut da görüşlerine (bu şek Ebû'l Hasib'ten kaynaklanmaktadır)- girdirdiler. Ben de ona dedim ki, Allah'tan mağfiret dile ve bunu bir daha yapma. Adam, bu bana fayda vermez, dedi. Onların cehennemdeki giriş yerlerine götürüldüm ve bana orası gösterildi. Sonra da bana şöyle denildi: Arkadaşlarının yanına döneceksin ve onlara ne gördüğünü anlatacaksın. Daha sonra da eski haline döneceksin.

Ebû'l Hasib der ki; cümlesini bitirdi mi ya da eski haline mi döndü, bunu bilmiyorum. Böylece kefenin gelmesini bekledim. Kefeni aldım ancak sonra da kendi kendime; ne onu kefenlerim, ne onu yıkarım ve ne de onun namazını kılarım dedikten sonra oradan ayrılıp gittim. Sonraları o adamın kefenlenmesini, yıkanmasını ve namazının kılınmasını arkadaşlarının üstlendiği haberi bana ulaştı. Onlar bir kavme, arkadaşımızdan niye nefret ettiniz, demişler. Onlar da, o adamın bu hali şeytanın onu yakalaması olup, şeytanın diliyle konuştu, dediler.

Bu eserin metni açıkladığım yerler müstesna Yakub tarikine aittir.

1996- Muhayya anlatıyor: Adamın biri Ebû Bekir ve Ömer'e sövüyordu. O adam bir seferde bizimle beraberdi. Adamı bundan alıkoyduk ama sövmeye devam etti. Biz de o adama bizden uzak dur, dedik. Bu sebeple de bu denileni yaptı. Biz dönmeye karar verdiğimizde kendimizi ayıpladık ve dedik ki; o adamı da beraberimize alıp dönsek. Derken yolda adamın kölesiyle karşılaştık, ona; git efendine söyle bizimle beraber dönsün, dedik. Köle,

başıma çok büyük bir iş geldi, dedi. Adam iki kolunu çıkarıp bize gösterdi. Bir de ne görelim domuzun iki ayağına dönüşmüştü. Adam bize yöneldi. Bizimle beraber yola koyuldu. Öyle ki domuzları çok olan bir köye geldik. Adam, domuzları görünce domuz gibi bağırmaya başladı. Bineğinden aşağı atladı ve aniden domuza dönüp diğer domuzların arasına karıştı. Biz de onu tanıyamadık ve onun metaını ve kölesini alıp Kûfe'ye getirdik.

1997- Ali b. Zeyd, Said b. Müseyyib'in kendisine şöyle dediğini rivayet eder: Çocuğuna emret bu adamın yüzüne baksın. Ben ona, senin anlatacağın bana yeterli, onun olayını anlatsana. Said der ki: Bu adam, Ali, Talha ve Zubeyr'e hakaret ettiğinden dolayı Allah onun yüzünü karaya çaldı. Ben onu bundan alıkoymama rağmen vazgeçmiyordu. Ben de bunun üzerine ona şöyle dedim: Ey Allah'ım! Biliyorsun ki onların hayırda öncülükleri ve payları vardır. Eğer o adamın söyledikleri seni kızdırdıysa, bana onda bir mucizeni göster ki insanlar için bir ibret olsun. Böylece Allah da onun yüzünü karaya çaldı.

1998- Süfyan-ı Sevri der ki: Ben, alaca karanlıkta erkenden sabah namazına giden bir adamdım. Yine bir gün erkenden namaza doğru çıktım. Bizim de kuduz bir köpeği olan bir komşumuz vardı. Köpeğin yoldan uzaklaşması için bir kenarda oturup bekledim. Bunun üzerine köpek bana, ey Ebû Abdullah! Sen geç git. Ben, ancak Ebû Bekir ve Ömer'e hakaret edenlere saldırmakla emrolundum, dedi.

1999- İbn Ebi't Tayyib der ki, Mansur'un şehrinin camisinin üstüvanesini işaret ederek işte Cafer es-Sayiğ, bana o üstüvanenin yanında anlattı: Ebû Abdullah Ahmed b. Hanbel'in komşularının arasında bir adam vardı. Bu adam, günah işler ve çirkin fiillerde bulunan biriydi. İşte o adam, bir gün Ahmed b. Hanbel'in meclisine gelip ona selam verdi. Sanki Ahmed onun selamına tam karşılık vermedi ve ondan tiksindi. Adam ona, ey Ebû Abdullah, neden benden tiksiniyorsun? Şüphesiz ben, görmüş olduğum bir rüya sebebiyle benden görmeye alıştığın şeyleri terk ettim.

Ahmed, nasıl bir rüya gördün? dedi. Adam öne gelir ve şöyle der: Rüyamda Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i gördüm, sanki o yerden yüksek bir yere yükselmiş, aşağıda da birçok insan oturuyordu. Orada bulunanlar teker teker öne doğru gidiyor ve bize dua et diyorlardı. Nihayet kavim arasında benden başka kimse kalmamıştı. Ayağa kalkmak istedim fakat üzerinde

bulunduğum halin çirkinliğinden hayâ ettiğim için kalkmadım. Rasûlullah bana, ey falanca kişi neden kalkıp da benden senin için dua etmemi istemiyorsun? dedi. Sanki ben şöyle dedim: Ey Allah'ın Rasûlü! Üzerinde bulunduğum durumun çirkinliğinden hayâ etmem beni bundan alıkoyuyor. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) de bana, eğer hayân buna mani oluyorsa kalk ve benden senin için dua etmemi iste. Çünkü sen Ashâbımdan kimseye hakaret etmiyorsun. Böylece ben de kalktım ve Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) de benim için duada bulundu. Sonra ben uykumdan uyandım ki Allah Teâlâ, daha önce yaptığım bütün çirkin fiilleri bana nefret ettirmişti. Bundan sonra da Ebû Abdullah bize şöyle dedi: Ey Cafer! Ey falanca kişi! Ey falanca kişi! Bunu insanlara anlatın ve ezberleyin. Çünkü bu fayda verir.

2000- Yusuf b. Hasan b. İbrahim el-Hayyat anlatıyor: Bizim komşularımız arasında salih bir şeyh vardı. Bizim evin doğu tarafında oturuyordu, daha sonra da batı tarafına taşındı. Şaşuneykir el-Hacib'in hizmetinde bulunuyordu. Bir aralar Ebû'l Hasan b. Bueveyh'e doğru evin doğu tarafında komutanlarından biri olan Deylemî bir adam vardı. O adamın adı Cebnetu Meşhur olup ordunun ileri gelenlerinden biriydi.

Orada bulunanlardan bir cemaat da bu hikâyeyi şöyle anlatıyor: O adam, malı, kahramanlığı ve güzelliği olan meşhur biriydi. Bir ara o, hac mevsiminde Bağdat'ta bulunurken, insanlar Mekke'ye doğru yola çıktılar. Derken Ali ed-Dakkak Meafiri diye maruf olan bir adam onun yanından geçti. –Yusuf der ki; bu kıssayı anlatıp şerh eden bu zattır. Çünkü bu kıssanın başından geçtiği ve bu kıssayla imtihan olunan oydu. Ben daha önceleri çok meşhur olduğundan dolayı bu kıssayı başkalarından duymuştum. Ancak ben onu şöyle derken duydum:- Onun yanından geçtiğim esnada bana seslendi: Ey Ali! Bu sene mi hacca gidiyorsun? Ben de, uzun zamandan beridir istememe rağmen ancak şimdi müyesser oldu. Benim bu sözüme cevaben şöyle dedi: Hacc masraflarını ben sana vereceğim. Gerçek olduğuna inanmadığım halde ona, ver hadi, dedim. O da, ey genç! Osman es-Sayrafi'ye uğra, sana yirmi dinar tartıp versin. Bunun üzerine ben de onun kölesiyle beraber Osman es-Sayrafi'ye gittim. Osman, yirmi dinar tartıp bana verdi. Dinarı alıp onun yanına döndüm. Bana, işlerini düzene koy, yola çıkmaya karar verdiğin zaman bana görün ki sana bir vasiyette bulunacağım, dedi. Böylece onun yanından ayrıldım, hazırlığımı yaptım ve tekrar onun yanına gittim.

O adam bana şöyle dedi: İlk olarak; bu hac masraflarını sana hibe ettim. Zaten benim onlara da ihtiyacım yoktur. Fakat Muhammed'e götürmen üzere sana bir risale taşıtacağım. Ben, o da nedir? dedim.

O, ona de ki; seninle beraber burada bulunan iki arkadaşın Ebû Bekir ve Ömer'den beriyim. Bu risaleyi söyleyeceğime ve ona ulaştıracağıma dair bana talak üzerine yemin ettirdi.

Üzerime ağır bir yük indi. Onun yanından kederli ve mahzun bir halde çıktım. Haccımı yapıp Medine'ye girdim. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in kabrini ziyaret ettim. Ancak bu risaleyi bildirip bildirmeyeceğim hususunda tereddüte düştüm. Sonra da eğer bu risaleyi ulaştırmazsam verdiğim talak yemini gerçekleşecek ve eşim boş olacak, eğer bildirirsem de Rasûlullah'a karşı yapacağım bu iş bana çok ağır gelecek. Bu söz hakkında Allah'a istiharede bulundum ve Falanca oğlu falan şöyle şöyle diyor dedim ve risaleyi olduğu gibi eda ettim. Böylece çok çetin bir şekilde tasalandım ve bir kenara çekildim. Derken gözlerim bana galip geldi ve uyudum. Rüyamda Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i gördüm, şöyle dedi: Bildirdiğin o risaleyi duydum. Sen de o adamın yanına döndüğün zaman ona şöyle de: Şüphesiz ki Allah'ın Rasûlü sana diyor ki; ey Allah'ın düşmanı! Bağdat'a gelişinin yirmi dokuzuncu gecesi olduğunda cehennem ateşi sana müjdedir.

Kalkıp yola koyuldum ve Bağdat'a döndüm. Doğu tarafından geçerken kendi kendime düşünüp dedim ki; Bu adam şerli bir adamdır. Onun mektubunu Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e ulaştırdım. Rasûlullah'ın mektubunu ona ulaştırayım mı? Eğer bu mektubu ona ulaştırırsam mutlaka öldürülmemi emredecek ya da beni kendi eliyle öldürecektir. Bir müddet böyle kendi içimde gidip geldim. En sonunda dedim ki; bu hususta ölümüm olsa da Rasûlullah'ın mektubunu ona tebliğ edeceğim. Onun mektubunu gizlemeyeceğim gibi emrine de muhalefet etmeyeceğim. Ailemin yanına girmeden önce onun huzuruna girdim. Aradan kısa süre geçmeden gözü bana ilişti ve bana, ey Dekkak! Mektubu ne yaptın? dedi. Ben de, onu Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e ilettim, fakat o da bana mektubunun cevabını yükledi.

O, nedir o söyle bakayım, dedi. Ben de rüyamı ona anlattım.

Bana bakıp şöyle dedi: Senin gibi birini öldürmek benim için çok kolaydır. Sövdü ve hakaret etti. Bu esnada elinde sallandığı kısa bir kargı vardı. O kargıyı yüzüme doğru salladı. Fakat söylediğin o güne kadar sana karışma-

yacağım. Orada bulunanlar da beni kınadı. Kölesine, beni ahırda hapsedip ayağıma bukağı takmasını söyledi.

Böylece hapsedildim ve bukağıya vuruldum. Ailem yanıma gelip ağladılar, bana ağıt yakıp ayıpladılar. Ben de onlara, olacak hükmedilmiştir, ecelden başka bir ölüm de yoktur, dedim. Günler geçmeye devam ettikçe insanlara beni yoklayıp içinde bulunduğum durumdan dolayı bana acıyorlardı. Nihayet yirmi yedi gün geçti. Yirmi sekizinci gece olduğunda o Deylemî bir merasim düzenler ve bu merasimde ordunun komutanlarının geneli hazır bulunur. Deylemî de onlarla beraber oturup içer. Gece yarısı olduğunda seyis gelip bana, ey Dekkak! Komutan çok ağır bir hummaya tutulur, evde bulunan bütün örtüleri üzerine örtmesine ve elbiseler de olmasına rağmen çok ağır bir şekilde titremektedir, der.

Yirmi sekizinci geceyi bu halde geçirir. Yirmi dokuzuncu gece olduğunda ise seyis gelip ey Dekkak! Komutan öldü, der ve benim bağlarımı çözer. Sabah olduğunda da her taraftan insanlar toplanır ve komutanlar da taziye meclisi için otururlar. Ben de hapisten çıkarıldım. İşte benim bu kıssam meşhur olduğundan insanlar rüyamı öğrenmek için bana gelirler, ben de onlara başımdan geçeni anlatırım. Böylece birçok topluluklar onların bu iğrenç mezheplerinden döndüler. Nihayetinde ben de serbest kaldım.

Seleften Sahabeye Sövenlere Uyguladıkları Ukubetlerin ve Hadlerin Türleri Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

Ömer (radıyallâhu anh)'dan rivayet edilir: Ömer, Ümmü Seleme'ye karşı çıkan birine otuz kırbaç vurmuştur.

Oğlu Ubeydullah Mikdad'a sövdüğü zaman onun dilini kesmeyi istediğinde Muhammed'in Ashâbı (Allah hepsinden razı olsun) buna karşı çıkınca şöyle dedi: Beni rahat bırakın da oğlumun dilini keseyim. Böylece benden sonra hiçbir kimse Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbına karşı cüretkâr olmasın.

Abdurrahman b. Ebza'nın oğlu, babası Abdurrahman'a Ebû Bekir'e hakaret eden bir kimseye ne yaparsın? diye sorması üzerine şöyle der: Onun boynunu vururum. Peki, söven Ömer olsa da mı? der. Abdurrahman, Ömer olsa da boynunu vururum.

Ali (radıyallâhu anh)'a İbn Sevda'nın Ebû Bekir ve Ömer'e hakaret ettiği ulaşınca, onu çağırtır ve bir kılıç isteyip onu öldürmek ister. Ona bunu yapmamasını söylerler. Bunun üzerine Ali ona, benim bulunduğum bir beldeye yerleşmeyeceksin, der ve onu Şam'a sürer.

Hureym b. Abdullah, Hanzala ve Adiy b. Hatem Kûfe'den Karkiysya'ya[696] intikal ettiklerinde orada sahabeye hakaret edildiğini duyunca şöyle derler: Osman (radıyallâhu anh)'a hakaret edilen bir kasabada ikamet etmeyiz.

Tâbiîn'den Rivayet Edilenler

Ömer b. Abdulaziz'den rivayet edilir: Ömer b. Abdulaziz, Osman'a söven bir kimseye otuz kırbaç vurdu.

Abbas oğullarının muhtesibi olan Asım el-Ahval'den rivayet edilir ki o şöyle der: Ömer b. Abdulaziz, ayrı ayrı birkaç defada Osman'a hakaret edenlere yetmiş kırbaç vurmuştur.

Ömer b. Abdulaziz, Muaviye (radıyallâhu anh)'a hakaret edenlere kırbaç vururdu.

Ahmed b. Hanbel'den rivayet edildiğine göre şöyle derdi: Sahabeye hakaret eden bir kimseye dayak atılır. Zaten ben o kimsenin İslâm üzere olduğuna da inanmıyorum.

İbrahim en-Nehai'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Bizden öncekiler, Ebû Bekir ve Ömer'e hakaret etmenin büyük günahlardan olduğunu söylemişlerdir.

Ebû İshak es-Sebiî der ki: Ebû Bekir ve Ömer'e sövmek, Allah'ın hakkında ***"Eğer size yasaklanan günahların büyüklerinden sakınırsanız."*** (Nisa: 31) dediği büyük günahlardandır.

Zaide Mansur b. Mu'temir'e şöyle dedi: Oruç tuttuğum bir günde emirlere hakaret edebilir miyim? Mansur, hayır, dedi. Zaide'nin, peki Ebû Bekir ve Ömer'e hakaret edenlere söveyim mi, demesi üzerine Mansur, evet, dedi.

696 Karkiysya, şuanki ismi Busayra. Latince ismi Circesium'dur. Suriye'de Habur Nehri'nin Fırat Nehri'ne döküldüğü yerde bulunan Deyruzzur'a bağlı küçük bir kasabadır. Geniş bilgi için bak. Mu'cemu'l Buldan 4/328. (Ç.n.)

Talha b. Musarrif'ten şöyle dediği rivayet edilir: Daha önceleri Haşim oğullarına buğzetmek nifaktandır, Ebû Bekir ve Ömer'e buğzetmek nifaktandır ve Ebû Bekir hakkında şüphe eden kimse Sünnet hakkında şüphe etmiş kimse gibidir, denilirdi.

Fukaha'dan Rivayet Edilenler

Malik b. Enes'in şöyle dediği rivayet edilir: Sahabeye söven bir kimsenin Müslümanlarla beraber fey'den hiçbir nasibi yoktur.

İsmail b. İshak'a Âişe (radıyallahu anhâ)'ya söven bir kimsenin hükmü sorulması üzere, öldürüleceğine dair fetva verir.

Taberîstanlı Zeyd ed-Dai'nin Taberîstan'a vali olan iki oğlu Hasan ve Muhammed Âişe'ye zina iftirası atan iki adamı öldürmüşlerdir.

2001- Amra'nın Âişe (radıyallahu anhâ)'dan rivayet ettiğine göre şöyle demiştir: Benim özrüme dair âyetler indiği zaman Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) minbere çıktı, bunu önemsedi ve Kur'ân okudu. Minberden indiği zaman iki adam ve bir kadın hakkında had uygulanmasını emretti. Onlara had vuruldu.[697]

2002- Behiyy anlatıyor: Ubeydullah b. Ömer ile Mikdad arasında bir husumet meydana gelir. Ubeydullah'ın Mikdad'a hakaret etmesi üzerine Ömer (radıyallâhu anh) keskin bir bıçak getirin ki onun dilini koparayım, der. Böylece ondan sonra kimse Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbına karşı cüretkâr davranmasın. Hadisin metni Hanbel tarikine aittir.

2003- Vail, Behiyy'den aktarır: Ubeydullah b. Ömer Mikdad b. Esved'e söver. Bunun üzerine Ömer, onun dilini kesmek isteyince Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbı buna karşı çıkar. Ömer de, beni bırakın da onun dilini koparayım ki benden sonra hiçbir kimse Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in sahabesinden birine karşı kesinlikle cüretkâr olmasın.

2004- Said Abdurrahman b. Ebza'dan rivayet eder: Ebû Zerr'e dedim ki, sana Ebû Bekir'e (Allah'ın selamı ona olsun) söven bir adamı getirsem, ona ne yaparsın? O, boynunu vururum, dedi. Abdurrahman, peki bu Ömer olsa da mı? O, onun da boynunu vururum, dedi.

697 Ebû Davud, hadis no: 4474; Tirmizî, hadis no: 3181; İbn Mâce, hadis no: 2567; Ahmed, Müsned: 6/35.

2005- Şebbak rivayet ediyor: Ali'ye, İbn Sevda'nın Ebû Bekir ve Ömer'in kadrini düşüren sözler tasarruf ettiği ulaştığında onu çağırtır ve bir de kılıç ister. Onu öldürmeyi istediğinde ona bunu yapmamasını söylerler. Bunun üzerine Ali, benim bulunduğum beldeye kesinlikle yerleşmeyeceksin der ve onu Medain'e sürgün eder.

2006- İbrahim anlatıyor: Ali b. Ebû Talib (radıyallâhu anh)'a Abdullah b. Esved'in Ebû Bekir ve Ömer'e hakaret ettiği ulaşır. Onu öldürmeye azmettiği zaman ona, siz ehli beyti sevmeye çağıran bir adamı mı öldüreceksin? denilir. O da, benim bulunduğum bir yurda kesinlikle yerleşmeyeceksin, der.

2007- Muğire'den rivayet edilir: Cerir b. Abdullah, Hanzala ve Adiyy b. Hatem Kûfe'den Karkiysya'ya yönelirler ve Osman'a hakaret edilen bir beldede ikamet etmeyiz, derler.

2008- Ebû Vail anlatıyor: Adamın biri Ümmü Seleme'nin sözüne karşı çıkar. Bunun üzerine Ömer ona iki yüz kırbaç vurulmasını emreder.

2009- Haris b. Utbe rivayet ediyor: Ömer b. Abdulaziz'e Osman'a hakaret eden bir adam getirilir. Ömer ona, seni Osman'a sövmeye itene sebep nedir? der. Adam, ondan nefret ediyorum, der. Ömer de, bir adamdan nefret ettiğin için ona sövüyor musun? der. Sonra da ona otuz kırbaç vurulmasını emreder.

2010- Asım el-Ahval'den rivayet edilir: Osman'a hakaret eden bir adam bana getirildi. Adama on kırbaç vurdum. Sonra tekrar aynı şeyi yaptı. Ona on kırbaç daha vurdum. O adam sövmeye devam ettiği sürece ben de ona kırbaç vurdum. Böylece tam yetmiş kırbaç oldu.

2011- İbrahim b. Meysere rivayet ediyor: Ben, Muaviye'ye söven bir adama birkaç kırbaç vurması dışında Ömer b. Abdulaziz'in bir insana vurduğunu kesinlikle görmedim.

2012- Abdullah b. Ahmed der ki: Babama, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbından birine söven bir kimsenin hükmünü sordum. O, ona kırbaç vurulur dedi. Ben, had olarak mı, dedim. Fakat babam, had mı sözümü dikkate almadı ve şöyle dedi: Ona kırbaç vurulur, ancak ben onun İslâm üzere olduğuna inanmıyorum.

2013- Muğire anlatıyor: Ebû Bekir ve Ömer'e hakaret etmek büyük günahlardandır, denilirdi.

2014- Ebû İshak el-Hemedanî anlatıyor: Ebû Bekir ve Ömer'e sövmek, Allah'ın hakkında **"Eğer size yasaklanan günahların büyüklerinden sakınırsanız, sizin kötü amellerinizi örter ve sizi değerli bir makama yerleştiririz."** (Nisa: 31) dediği büyük günahlardandır.

2015- Talha b. Musarrif anlatıyor: Haşim oğullarından nefret etmek nifaktandır, Ebû Bekir ve Ömer'den nefret etmek nifaktandır ve Ebû Bekir hakkında şüphe eden kimse sünnette şüphe eden kimse gibidir, denilirdi.

2016- Mufaddal b. Muhelhil es-Sa'di anlatıyor: Mansur b. Mu'temir'e oruçlu iken sultana hakaret edebilir miyim? dedim. Mansur, hayır, diye cevap verdi. Ben, peki Ebû Bekir ve Ömer'e hakaret eden birine hakaret edebilir miyim? dedim. O, evet dedi.

2017- Zaide'den rivayet edildiğine göre o Mansur b. Mu'temir'e şöyle dedi: Oruç tuttuğum bir günde emirlere hakaret edebilir miyim? Mansur, hayır, dedi. Zaide'nin, peki Ebû Bekir ve Ömer'e hakaret edenlere saldırabilir miyim, demesi üzerine Mansur, evet, der.

2018- Hüseyin b. Ali b. Ebû Talib'in oğlu der ki: Ebû Bekir (radıyallâhu anh)'a hakaret eden bir kimseye tevbe etmesinin müyesser olacağına inanmıyorum.

2019- Amr b. Kays der ki: Cafer b. Muhammed'i şöyle derken duydum: Allah Teâlâ, Ebû Bekir ve Ömer'den beri olduğunu söyleyen bir kimseden beridir.

2020- Şa'bi'den rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Eğer Ali hakkında onların lehine yalan söyleyeceğim vaadi karşılığında bu evi altın ve gümüşle doldurmalarını isteseydim, mutlaka bunu yaparlardı. Şa'bi şöyle derdi: Eğer Şia bir tür kuş olsalardı, mutlaka akbaba olurlardı. Eğer onlar yerde yürüyen hayvanlardan biri olsalardı, mutlaka eşek olurlardı.

2021- Mehdi anlatır: Hangi rafıziyi teftiş ettiysem mutlaka onun zındık olduğunu gördüm.

2022- Ebû Muhammed el-Eşyeb İsmail b. İsmail'e şöyle der: Rakka'da Me'mun'a biri Fatıma'ya diğeri de Âişe'ye küfreden iki adam getirilir. Me'mun, Fatıma'ya küfreden adamın öldürülmesini emreder ve diğerini de serbest bırakır. Bunun üzerine İsmail şöyle der: O ikisinin de hükmü öldürülmekten başkası değildir. Çünkü Âişe'ye küfreden de Kur'ân'ın hükmünü reddetmiştir.

2023- Said'in Katade'den rivayet ettiğine göre o şöyle der: Osman'a söven kimse yoktur ki yoksul olmamış olsun.

2024- Rişdin anlatır: Sanki rüyamda bana şöyle diyen bir adam gördüm: Belki de sen Ali'ye buğzediyorsun. Senin boynunu koparırım. Ben de, hayır, dedim.

2025- Ecleh der ki: Ebû Bekir ve Ömer'e söven bir kimse yoktur ki ancak ya öldürüldüğünü ya da yoksul olarak öldüğünü duyduk.

2026- Ma'n b. İsa der ki: Malik b. Enes'i şöyle derken işittim: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbına hakaret eden bir kimsenin fey'den nasibi yoktur. Allah Azze ve Celle der ki: ***"Ganimet malı, bir de fakir muhacirleredir ki onlar yurtlarından ve mallarından çıkarılmışlardır. Onlar Allah'ın geniş lütuf, bol ihsanını ve hoşnutluğunu arzuluyorlar."*** (Haşr: 8) İşte onlar Allah Rasûlü'nün Ashâbıdırlar. Onunla beraber hicret edenler onlardır.

Sonra Allah şöyle der: ***"Kendilerinden önce o yurda -Medine'ye- yerleşip imanı gönüllerine yerleştirenler ise,"*** (Haşr: 9) Bunlar da Ensar'dır. Sonra şöyle buyrmuştur: ***"Onlardan sonra gelenler ise, "Ey Rabbimiz!" diye yalvarırlar, "Bizi ve bizden önce iman etmiş olan kardeşlerimizi bağışla!"*** (Haşr: 10) İşte fey', bu üç sınıf içindir. Her kim Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbına hakaret ederse bu üç sınıftan olmadığı gibi fey'den nasibi olamaz.

2027- Talha b. Musarrif şöyle demiştir: Eğer ben abdestli olmasaydım, Şianın söylemiş olduğu bazı şeyleri sana bildirirdim.

2028- Kadı Ebû's-Saib Utbe b. Abdullah anlatıyor: Bir gün Taberîstan'da Hasan b. Zeyd ed-Daî'nin yanındaydım. Zeyd, yünden elbise giyer, iyiliği emreder ve kötülükten alıkoyardı. Bir de sahabenin küçük çocuklarına dağıtılmak üzere her sene yirmi bin dinarı Selam şehrine[698] gönderirdi. Zeyd'in yanında Âişe'yi (radıyallahu anhâ) çirkin sözlerle zikreden bir adam vardı. Bu sebeple de Zeyd, kölesine, ey genç! Şunun boynunu vur, dedi. Orada bulunan aleviler de bu bizim grubumuzdandır. Zeyd de, Allah'a sığınırım, bu Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e dil uzatan bir adamdır.

698 Şuan bu şehir Bağdat'tır. (Ç.n.)

Allah Azze ve Celle buyurmuştur ki: ***"Kötü kadınlar, kötü erkeklere; kötü erkekler de kötü kadınlara; iyi ve temiz erkekler, iyi ve temiz kadınlara yaraşır. Bunlar, onların söylemekte olduklarından uzaktırlar. Bunlar için bir bağışlanma ve değerli bir rızık vardır."*** (Nur: 26) Eğer Âişe habis biriyse o zaman Peygamber de habistir. İşte bundan dolayı o adam kâfirdir, öyleyse benim huzurumdayken onun boynunu vurun.

2029- Hasan b. Zeyd'in kardeşi Muhammed b. Zeyd'den rivayet edilir: Onun yanına Irak ehlinden bir adam gelir ve huzurunda feryat figan ederken Âişe'yi kötü bir şekilde zikreder. Elindeki bir sırıkla ona doğru kalkıp gider ve o sırıkla beynine vurup onu öldürür. Ona, bu bizim grubumuzdan biridir ve bizim dostlarımızdandır, denilir. Bu adam, dedeme kurtan[699] demiştir. Her kim de dedeme kurtan derse, öldürülmeyi hak etmiştir. İşte bunun için onu öldürdüm.

Ebû Bekir es-Sıddık (radıyallâhu anh)'ın Fazileti Hakkında Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

2030- Ebû Said el-Hudri (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) minbere oturur ve şöyle der: "İnsanlar arasında dostluğunda ve malında bize en cömert davrananı Ebû Bekir'dir. Eğer ben bir dost edinmiş olsaydım, mutlaka Ebû Bekir'i dost edinirdim. Fakat İslâm kardeşliği vardır."

Buhârî'nin rivayet ettiği metinde şöyle geçer: "Ancak İslâm kardeşliği müstesnadır, ancak İslâm kardeşliği müstesnadır. Ebû Bekir'in kapısı dışında Mescide açılan kapı kalmasın."[700]

2031- İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet edilir ki; Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ölümünün gerçekleştiği hastalığı sebebiyle başına bir bez sarmış halde minbere çıkıp Allah'a hamdu senalarda bulunduktan sonra şöyle dedi: "İnsanlar arasında Ebû Bekir b. Ebû Kuhafe'nin dışında malı ve canıyla bana karşı daha cömert davrananı yoktur. Şayet ben insanlardan

---

699 Kurtan sözcüğü kitabın el yazma nüshasında böyle geçmektedir. Fakat muhakkik kelimenin manasının ne olduğunu bilmediğini el yazma nüshada böyle geçtiğini bildirmektedir.

700 Buhârî, Menakıbu'l Ensar, bab: 45; Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 2; Tirmizî, Menakıb, bab: 15.

birini dost edinecek olsaydım Ebû Bekir'i dost edinirdim. Fakat İslâm kardeşliği daha üstündür. Mescitte Ebû Bekir'in kapısı dışındaki bütün kapıları kapatın."[701]

2032- Abdullah (radıyallâhu anh)'ın Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den rivayet ettiği hadiste şöyle geçer: Şayet ben yeryüzü ahalisinden birini dost edinecek olsaydım Ebû Bekir b. Ebû Kuhafe'yi dost edinirdim. Fakat sizin arkadaşınız Allah'ın dostudur.[702]

2033- İbn Ebi Muleyke anlatıyor: İbn Zübeyr, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in "Şayet ben birini dost edinecek olsaydım, onu dost edinirdim" sözünü yazıp Basra ehline gönderir. Böylece dedenin baba olduğu hükmünü verir. Yani Ebû Bekir.[703]

Bu babda Cundeb ve Ka'b b. Malik'ten rivayetler bulunmaktadır.

2034- Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Ebû Bekir'in malının bana fayda verdiği gibi hiçbir mal bana fayda sağlamamıştır." Bunun üzerine Ebû Bekir (radıyallâhu anh) ağlar ve şöyle der: Ey Allah'ın Rasûlü! Ancak ben ve malım seniniz, der. İbn Hassan tarikinde "sadece seniniz" şeklindedir.[704]

2035- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edilir ki Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyuruyor: "Her kim malından bir çift ya da iki çift Allah yolunda infak ederse, cennetin bekçileri onu çağırıp, ey Müslüman hadi gel bu iyiliğe koş, derler." Ebû Bekir der ki: Ey Allah'ın Rasûlü! İşte bu helak olmayacak bir adamdır. Bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Ebû Bekir'in malı hariç bana hiçbir mal fayda vermemiştir."

Bunun üzerine Ebû Bekir ağlar ve şöyle der: Allah, senden başkasıyla bana fayda vermemiştir. Allah, senden başkasıyla bana fayda vermemiştir.[705]

701 Geçen dipnota bakınız.
702 Bu hadis birçok tarik ve isnadla rivayet edilmiştir. Buhârî, Salat, bab: 80, Menakıbu'l Ensar, bab: 45; Fedailu's Sahabe, bab: 3, 5, Feraid, bab: 9; Müslim, Mesacid, hadis no: 28, Fedailu's Sahabe, hadis no: 2-7; Tirmizî, Menakıb, bab: 14, 15, 16; İbn Mâce, Mukaddime, bab: 11; Dârimî, Feraid, bab: 11; Ahmed, Müsned: 1/270, 359, 3/18, 478, 4/4, 5 ve 212.
703 Nesâî, Sunenu'l Kubra: 6/246.
704 İbn Mâce, Mukaddime, bab: 11; Ahmed, Müsned: 2/253 ve 366.
705 Geçen dipnota bakınız.

2036- Urve'nin Âişe (radıyallahu anhâ)'dan rivayet ettiğine göre der ki: Babamın cahiliyedeki malıyla iftihar ettim. Onun malı bir milyon deve yüküydü. Buna binaen Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: "Ey Âişe! İste benden. Hiç şüphesiz ben, senin için Ebû Zer' gibiyim."[706]

2037- Ömer b. Abdullah b. Urve b. Zübeyr babasından naklediyor: Ebû Bekir'in malı bin deve yükü gümüşten çok daha fazla idi. Hiçbir Kureyşlinin malı kesinlikle hiçbir zaman onun malından daha fazla olmuş değildir. Sonra Ebû Bekir, bu malının hepsini Allah yolunda infak etti. Fuleyh der ki: Bana bildirildiğine göre, cahiliyedeki zenginliğin son sınırı bin deve yükü gümüş anlamındadır. Ensar arasında da, ilk sa' ölçü birimiyle bin vesek altın külçesidir. Her vesek altmış sa'dır. Varoşlarda ise, deve yükü anlamındadır.

2038- Humeyd b. Abdurrahman'ın Ebû Hureyre'den rivayet ettiğine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: "Cennetin sekiz kapısı vardır. Kim namaz ehlinden ise o namaz kapısından çağrılır. Kim cihad ehlinden ise o da cihad kapısından çağrılır. Her kim oruç ehlinden ise Reyyan adındaki kapıdan çağrılır. Her kim de sadaka ehlinden ise o da sadaka kapısından çağrılır." Ebû Bekir der ki: Bir kimsenin bu kapıların hepsinden çağrılmasında bir zaruret yoktur. Peki, bu kapıların hepsinden çağrılacak kimse olacak mı? Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) de cevaben, "Senin onlardan olmanı umuyorum."[707]

2039- Ebû Osman der ki: Bana Amr b. Âs (radıyallâhu anh) anlattı: O, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e gelip dedi ki: Ey Allah'ın Rasûlü! İnsanlar arasında en çok kimi seviyorsun? Rasûlullah, Âişe'yi, dedi. Ben, erkeklerden kimi seviyorsun? dedim. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), babasını, dedi. Sonra kimi? dedim. O da, Ömer'i dedi.[708]

2040- Amr b. Âs (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Ben, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e dedim ki, sana insanların en sevimlisi kimdir? O, Âişe'dir, dedi. Amr, kadınları kastetmiyorum, erkeklerden kim sana en çok sevimlidir, dedim. O da, Ebû Bekir –ya da onun babasıdır- dedi.[709]

---

706 Nesâî, Sunenu'l Kubra, hadis no: 9139.
707 Buhârî, Fedailu Ashâbi'n Nebiy, bab: 5; Müslim, Zekât, hadis no: 85, Siyam, hadis no: 166.
708 Buhârî, Fedailu Ashâbi'n Nebiy, bab: 5; Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 8.
709 Tırmizî, hadis no: 3886.

2041- Ali (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "Allah Ebû Bekir'e merhamet etsin, kızı eşimdir, beni hicret yurdu Medine'ye taşıdı ve Bilal'i de kendi malından azat etti."[710]

2042- Ebû Bekir es-Sıddık (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre şöyle der: Biz mağarada iken müşriklerin ayakları başucumuzdaydı. Ben, Ya Rasûlallah! Şayet onlardan biri eğilip ayaklarının yanına baksa ayaklarının altında bizi görürdü. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle dedi: "Ey Ebû Bekir! Üçüncüleri Allah olan iki kişi hakkındaki zannın nedir?"[711]

2043- İbn Ebi Muleyke anlatıyor: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve Ebû Bekir (radıyallâhu anh) yola çıkıp Sevr dağındaki mağaraya ulaştıklarında, Ebû Bekir der ki: Sen olduğun gibi kal ki ben elimi oraya sokayım, orayı düzelteyim ve ayrıca herhangi bir hayvan varsa senden önce bana isabet etsin. Nafi' der ki, bana ulaştığına göre mağarada bir tane delik vardı ve o delikten bir hayvan ya da herhangi bir şey çıkar da Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e zarar verir endişesiyle Ebû Bekir o deliği ayağıyla tıkadı.

2044- Ömer (radıyallâhu anh) anlatıyor: Allah'a yemin olsun ki Ebû Bekir'in bir gecesi ve bir günü Ömer'den daha hayırlıdır. Sana bu geceyi ve günü anlatayım mı? Gecesine gelince, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir gece Mekke ahalisinden kaçtığı zaman, Ebû Bekir (radıyallâhu anh) onu takip etti. Bazen önünde yürüyor, bazen de ardında yürüyordu. Bazen sağında ve bazen de solunda yürüyordu. Bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ona şöyle der: Bu da nedir ey Ebû Bekir? Senin bu yaptığını anlayamıyorum. Ebû Bekir cevaben der ki: Ya Rasûlallah! Önden gözetleyebileceklerini hatırladığımda önden, peşine düşeceklerini hatırladığımda da ardından yürüyorum. Bir sağına bir de soluna geçmem ise, emin olamadığım içindir.

Ömer şöyle devam ediyor: O gece Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ayakları yarılıp çatlayıncaya kadar yürüdü. Ebû Bekir onun ayaklarının yarılıp çatladığını gördüğünde, Peygamberi sırtına alıp taşır. Mağaraya varıncaya kadar taşır ve oraya vardıklarında onu indirir. Sonra da, seni hak ile gönderene yemin olsun ki ben oraya girinceye kadar sen girmeyeceksin. Eğer orda bir şey varsa senden önce bana isabet eder. Ebû Bekir mağaraya girer ve orada bir şey görmediğinde de Rasûlullah'ı taşır ve oraya girdirir.

710 Tirmizî, hadis no: 3714.
711 Buhârî, Fedailu's Sahabe, bab: 2, Tefiru Sureti 9, bab: 9; Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 1; Ahmed, Müsned: 1/4.

Mağarada içinde yılanların bulunduğu bir delik vardır. Ebû Bekir, oradan bir şey çıkıp Rasûlullah'a eziyet etmesinden korktuğu için ayağını deliğin ağzına tıkar. Delikte bulunan yılanlar ayağını ısırır. Bunun üzerine Ebû Bekir'in gözyaşları akar. Bu esnada Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle diyordu: "Ey Ebû Bekir! Üzülme Allah bizimledir." Bunun üzerine Allah Azze ve Celle Ebû Bekir'e sükûnet ve huzur indirir. İşte bu onun gecesidir. Gününe gelince...

2045- Enes b. Malik (radıyallâhu anh) anlatıyor: O Mağara gecesi olduğu zaman Ebû Bekir der ki, ey Allah'ın Rasûlü! Bana izin ver de senden önce gireyim. Eğer bir yılan ya da endişelenecek herhangi bir şey varsa senden önce bana isabet etsin. Böylece Rasûlullah ona izin verir, o da mağaraya girer ve orayı eliyle yoklar. Eli bir deliğe temas ettiğinde elbisesinden bir parça koparır ve deliği o parçayla tıkardı. Bütün elbisesini delikleri tıkayıp geriye bir delik kalınca onu da topuğuyla tıkadı ve sonra da gir ey Allah'ın Rasûlü dedi. Sabah hava aydınlanınca Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) der ki: "Ey Ebû Bekir, elbiseni ne yaptın?" Ebû Bekir (radıyallâhu anh) ona yaptığını anlattığı zaman Peygamber iki elini kaldırır ve şöyle dua eder: "Ey Allah'ım! Ebû Bekir'i cennette benim derecemde benimle beraber kıl! Allah ona, "Duana icabet ettim" diye vahyeder.

2046- Zührî'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Hassan'a şöyle demiştir: "Ebû Bekir hakkında şiir söyledin mi?" Hassan, evet, dedi. Peygamber, "Söyle ben seni dinliyorum" der. Hassan şu şiirini okur:

O iki kişi mağaradayken, o ikincisiydi

Düşmanları onları arıyorken dağa çıkarlar

O Rasûlullah'ı seviyordu, bilirler onlar

Mahlûkat içinde Rasûlullah'a denk yoktu.

Ravi der ki; Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) azı dişleri görününceye kadar tebessüm etti ve "Doğru söyledin ey Hassan" dedi.

2047- Eslem der ki: Ömer (radıyallâhu anh)'ı şöyle derken duydum: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bize sadaka vermemizi emretti. Benim yanımda da yeterince mal vardı. Ben kendi kendime dedim ki, eğer bir gün Ebû Bekir'i geçeceksem, onu bugün geçeceğim. Böylece malımın yarısını

getirdim. Bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), "ailen için ne bıraktın?" dedi. Ben, bunun kadarını aileme bıraktım, dedim. Ebû Bekir ise bütün malını getirdi. Rasûlullah ona da, "Ey Ebû Bekir! Ailen için geride ne bıraktın?" diye sordu. O, onlara Allah ve Rasûlünü bıraktım. Ben de, seni kesinlikle geçemeyeceğim, dedim.[712]

2048- Hasan anlatıyor: Ömer Rasûlullah'a bir sadaka getirir onu ilan ederek şöyle der: Ey Allah'ın Rasûlü! Bu benim sana sadakamdır. Ömer dönüp gittikten sonra Ebû Bekir bir sadaka getirip gizleyerek 'Ey Allah'ın Rasûlü, bu sadakadır ve benim için Allah katında olan vardır' dedikten sonra dönüp gider. Rasûlullah da, "İkinizin sadakasının fazileti, sözlerinizin birbirine fazileti gibidir."[713]

2049- Ammar b. Yasir'den rivayet edildiğine göre o der ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bana şunu dedi: "Ey Ammar! Az önce Cibril bana geldi. Ona, Ömer b. Hattab'ın gökteki faziletlerini anlat, dedim. O da, ey Muhammed! Eğer sana Ömer'in gökteki faziletlerini anlatsaydım Nuh'un kavmi arasında geçirmiş olduğu dokuz yüz elli sene boyunca sürerdi ve Ömer'in faziletleri bitmezdi. Hiç şüphesiz Ömer, Ebû Bekir'in iyiliklerinden biridir."[714]

2050- Nafi'in İbn Ömer'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Şayet Ebû Bekir'in imanı bu ümmetin imanının karşılığına konsaydı Ebû Bekir'in imanı ağır gelirdi."[715]

2051- Ata'nın Ebû Derda (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre o der ki: Rasûlullah beni Ebû Bekir'in önünde yürürken görmesi üzerine şöyle dedi: "Ey Ebû Derda, dünya ve ahirette senden daha hayırlı olan birinin önünde mi yürüyorsun?! Peygamberler ve rasûllerden sonra güneş Ebû Bekir'den daha faziletli birinin üzerine ne doğmuştur ve ne de batmıştır."[716]

2052- Cabir (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) der ki: "Allah Teâlâ, insanlara umum olarak tecelli edecektir. Ebû Bekir'e ise özel tecelli edecektir."[717]

712 Ebû Davud, Zekât, bab: 40, hadis no: 1678; Tirmizî, Menakıb, bab: 16, hadis no: 3675; Dârimî, Zekât, bab: 26, hadis no: 1660.
713 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 1/32.
714 İbn Adiyy, el-Kâmil fi'd Duafa: 7/79.
715 İbn Adiyy, el-Kâmil fi'd Duafa: 5/259.
716 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 3/325.
717 İbn Adiyy, el-Kâmil fi'd Duafa: 5/216.

2053- İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet edilir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyuruyor ki: "Her kim büyüklük taslayarak elbisesini ardından sürüklerse, Allah Teâlâ kıyamet günü ona bakmayacaktır." Bunun üzerine Ebû Bekir: Ey Allah'ın Rasûlü! Benim elbisemin eteğinin bir tarafı da yerde sürünüyor ancak ben bunu öyle giymeye alışmışım, dedi. Rasûlullah ise, "Ey Ebû Bekir! Sen büyüklük taslamak isteyenlerden değilsin" dedi.[718]

Ebû Bekir'e Biat Etmek, Hilafetin Tertibi ve Biatin Keyfiyeti Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

2054- "İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ) şöyle demiştir:

Ben, Ömer'in hilafeti zamanında Abdurrahman b. Avf (radıyallâhu anh)'a Kur'ân okutuyordum. Ömer'in yaptığı son haccında biz Mina'dayken Abdurrahman b. Avf akşam vakti evime geldi. Abdurrahman, şayet bugün Mü'minlerin emirini ve ona gelen şu adamı göreydin muhakkak hayret ederdin. Mü'minlerin emirinin yanına bir adam geldi ve şöyle dedi: Ben falancayı duydum şöyle diyordu: Şayet Mü'minlerin emiri ölseydi muhakkak ben falanca kişiye biat ederdim.

Bu söz üzerine Ömer şöyle der: Ben bu akşam insanların arasında ayağa kalkıp bir hutbe yapacağım da Müslümanların emirliğini gasp etmek isteyen bu topluluktan insanları sakındıracağım.

Abdurrahman dedi ki: Ben de Ömer'e: Ey Mü'minlerin emiri! Şüphesiz hac mevsimi insanların ayak takımını ve şerri yaymada süratli olanlarını bir araya toplar. Senin bulunduğun yere bu kimseler sana yakın bir yerde olmakla diğer insanlara galebe ederler. Ben senin bu konuda bir konuşma yapıp da bu konuşmayı her bir uçurucunun senden alıp etrafa uçurmasından, onu belleyememeleri ve manasını anlamamalarından ve o konuşmayı yakışmayacak bir takım yerlere koymalarından endişe ederim. Onun için sen yavaş ol da Medine'ye dönünceye kadar sabret. Çünkü orası hicret ve sünnet yurdudur. Sadece Muhacirlere ve Ensar'a hitap edersin. Böylece söylemek istediğin şeyleri o topluluğa sağlam olarak söylersin, onlar da senin konuşmanı iyi belleyip anlarlar ve onu uygun yerlerine koyarlar" dedim.

Ömer, 'Dikkat et! Vallahi Allah dilerse Medine'ye varıp ayağa kalkarak yapacağım ilk hutbemde bu meseleyi muhakkak konuşacağım' dedi.

718 Buhârî, Fedailu's Sahabe, bab: 5; Ebû Davud, Libas, bab: 25.

İbn Abbas der ki: Medine'ye geldiğinde Abdurrahman b. Avf'ın bana demesi üzerine güneş ortadan meylettiği zaman mescide gidişte acele davrandım. Fakat ben Said b. Zeyd b. Amr b. Nufeyl'in daha erken geldiğini ve minberin köşesinin yanında oturmuş olarak buldum ve böylece ben de onun kenarına oturdum. Benim dizim onun dizine dokunuyordu. Zeval vakti girince Ömer yanımıza çıkıp geldi. Ben onun gelmekte olduğunu görünce Said'e: Mü'minlerin emiri bugün öyle mühim bir konuşma yapacak ki, daha önce böyle bir konuşma yapmamıştı, dedim.

Said b. Zeyd öfkelendi ve şöyle dedi: Ömer'in şimdiye kadar bundan önce söylemediği hangi konuşmayı yapacak?

Ömer minber üzerine oturup müezzin de ezanı okuyup sükût ettiği zaman ayağa kalktı. Allah'a hamd ve layık olduğu yüce sıfatlarla övdükten sonra şöyle söyledi:

Ben sizlere, Allah'ın benim konuşmamı takdir etmiş olduğu bir konuşma yapacağım: Bilmiyorum, belki bu konuşmam, benim ecelimin mukaddimesidir. Her kim bu konuşmamı kavrayıp anlar ve onu ezberlerse bineğinin ulaştırdığı her yerde bunu söyleyip yaysın. Anlayıp kavramayacağından endişe eden kimseye gelince, ben hiçbir kimseye benim üzerime yalan söylemesini helal etmiyorum.

Şüphesiz ki, Allah, Muhammed'i hakk peygamber olarak gönderdi ve ona kitap indirdi. Allah'ın indirdiği şeyler arasında Recm âyeti de vardır. Bunun içindir ki, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) de recmetti ve ondan sonra biz de recmettik. Ben insanlara zaman uzayıp da bir sözcünün: "Biz Allah'ın kitabında recm âyetini bulmuyoruz" demesinden ve böylece de Allah'ın indirmiş olduğu bir farizayı terk etmeleri sûretiyle insanların sapıklığa düşmelerinden endişe ediyorum. Dikkat edin! Recm, Allah'ın Kitabında sabit bir haktır. Bu, evlenip de zina eden, zinası da kanıt ile yahut gebelikle ile veyahut da itiraf ile sabit olan kimselere uygulanır.

Sonra bizler Allah'ın kitabından okumakta olduğumuz şeyler içinde: "Babalarınızdan yüz çevirmeyiniz! Şu muhakkaktır ki, sizin babalarınızdan yüz çevirmeniz, sizin küfrünüz, nankörlüğünüzdür!" sözleri de vardı.

Sonra Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şunu da buyurmuştur: "Sizler beni, Meryem oğlu İsa'nın batıl üzere aşırı övülmesi gibi mübalağalı ve aşırı şekilde övmeyiniz. Sizler bana "Allah'ın kulu ve Rasûlü" deyiniz!"

Sonra bana ulaştı ki, içinizden bir sözcü çıkıp şöyle diyormuş: "Mü'minlerin emiri ölürse, ben filan kimseye biat ederim. Sakın hiçbir kimse onun; Ebû Bekir'e yapılan biat ancak istişaresiz, birden bire olmuş ve tamamlanmıştır, demesine aldanmasın. Hakikaten o iş böyle çabuk olmuştur. Lakin Allah, o işin şerrinden ümmeti korumuştur. İçinizden hiçbir kimse kendisine süratle gidilmekte develerin boyunlarının kopmasında Ebû Bekir gibi olamaz. Çünkü Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) vefat ettiği zaman o bizim en hayırlımızdı. Ali, Zubeyr ve onların beraberinde olanlar Fatıma'nın evinde kalarak bizden geride kaldılar. Aynı şekilde ensar'ın hepsi de Beni Saide'nin gölgeliğinde kalarak bizden geride kalmışlardı. Muhacirler de Ebû Bekir'in huzurunda toplandılar.

Ben Ebû Bekir'e: Ey Ebû Bekir! Bizi şu ensar kardeşlerimizin yanına götür" dedim. Akabinde bizler onlara ulaşmak isteyerek yola koyulup gittik. Onlara yaklaştığımız zaman, bizleri onlardan Bedir'de hazır bulunan iki salih adam karşıladı ve: Ey muhacirler topluluğu! Sizler nereye gitmek istiyorsunuz? dediler.

Biz de onlara: Şu ensar kardeşlerimizin yanına gitmek istiyoruz" dedik.

Onlar da bize: Geri dönün ve işinizi kendi aranızda hükme bağlayınız, dediler.

Ben de onlara: Vallahi bizler muhakkak onların yanına gideceğiz, dedim. Böylece nihâyet Saide oğullarının meşveret ettikleri gölgelikte Ensar cemaatinin yanına vardık. Bir de baktık ki, onların arasında bir örtüye bürünüp sarınmış bir adam var.

Ben: Bu kimdir? dedim.

Onlar. Bu Sa'd İbn Ubade'dir, dediler.

Ben: Onun nesi var?" dedim.

Onlar: Ağrısı var, dediler.

Derken, onların hatibi Allah'a hamd edip O'na layık olduğu yüce sıfatlarıyla sena etti. Bundan sonra "sadede gelince..." diyerek şöyle devam etti: Bizler Ensar'ız ve İslâm'ın büyük ordusuyuz. Siz Muhacirler cemaati ise Mekke'deki kavminizden bize gelen bir azınlıksınız. Durum böyle iken şimdi bu azınlık bizi aslımızdan koparmak ve bizleri emirlik işinin dışına çıkarmak istiyorlar, dedi.

Ömer şöyle dedi: Ben daha evvel Ebû Bekir'in önünde takdim edip konuşmak istediğim bir konuşma hazırlamıştım. Ben Ebû Bekir'e arız olan hiddetinin bir kısmını ondan savuşturmaya uğraşıyordum. Zaten o öfkeli olduğu zamanda bile benden daha vakur ve daha ağır başlı idi. Ben konuşmak istediğim zaman, Ebû Bekir bana: Yavaş ol! dedi.

Ben Ebû Bekir'e karşı gelmek istemedim. Ebû Bekir kendisi konuşmaya başladı. Allah'a hamd edip sena etti. Sonra Allah'a yemin olsun ki Ebû Bekir benim hoşuma gidip te hazırladığım konuşmamı terk etmedi onu söyledi ve hatta onu daha güzel ve açık bir şekilde ifade etti.

Sonra mevzu bahis meseleye gelince deyip şöyle devam etti: Ey Ensar topluluğu! Kendinizde bulunduğunu söylediğiniz her hayra sizler ehilsiniz. Fakat şu halifelik işi Kureyş'ten olan şu mahalle ehlinden başkasına asla tanınmayacaktır. Onlar, nesep ve yurt bakımlarından Arapların ortası, yani en adaletlisi ve en üstünüdür. Ben sizler için şu iki adamdan birine biat etmenize razı olmuşumdur. Bu ikisinden istediğinize biat ediniz, dedi. Sonra da benim ve Ebû Ubeyde b. Cerrah'ın elini tuttu. Ömer der ki; Ben onun söylediklerinden bundan başkasını kerih görmedim. Vallahi benim öne geçirilip de boynumun vurulmasını yani bir günahtan dolayı benim boynumun öne geçirilip de vurulmaya yaklaştırılması, bana içlerinde Ebû Bekir'in mevcut bulunduğu bir kavme emirlik yapmamdan daha sevimlidir.

Ebû Bekir sözünü bitirdiği esnada Ensar'dan biri kalkıp şöyle dedi: Bizler, emirliğin istifade edilecek kökü̈yüz. Yine biz, meyveleri düşmesin diye yapraklar ve dallarla bağlanmış yüklü hurma salkımlarıyız. Bir emir bizden, bir emir de sizden olsun ey Kureyş topluluğu! Aksi halde aramızda savaş peyda olur.

Ma'mer'in Katade'den naklettiğine göre Ömer dedi ki: Bir kında iki kılıç birden olmaz. Fakat emirler bizden vezirler de sizden olur.

Bunun üzerine karışık sözler çoğaldı ve sesler yükseldi, hatta ben bir ihtilaf çıkmasından korktum da hemen: Ey Ebû Bekir! Uzat elini de sana biat edeyim, dedim. O da elini uzattı. Ben de ona biat ettim. Benden sonra muhacirler ona biat etti ve sonra da Ensar da Ebû Bekir'e biat ettiler. Biz böylece Sa'd b. Ubade'ye karşı çabuk davranıp galebe sağlamış olduk.

Nihayet onlardan bir sözcü: Sizler Sa'd b. Ubade'yi öldürdünüz, dedi.

Ömer der ki: Bu sözcüye karşı ben de dedim ki: Allah Sa'd b. Ubade'yi öldürsün. Bizler o zaman Allah'a yemin ederim ki, kendisinde hazır bulunup meşgul olduğumuz bu işimizden, Ebû Bekir'e biat edilmesi işinden daha kuvvetli hiçbir iş ve meşguliyet bulmadık. Bizler Ensar topluluğundan ayrılıp da topluca bir biat olmamasından, bizden sonra onların kendilerinden bir adama biat etmelerinden korktuk. Bu taktirde ya bizler razı olmamamıza rağmen onlarla biat verecektik yahut da onlara muhalefet edecektik. Böylece de büyük bir fesat olacaktı. Artık bir kimse sakın hiçbir kimseyi şöyle diyerek aldatmasın; Ebû Bekir'e yapılan biat ancak istişaresiz, birden bire olmuş ve tamamlanmıştır. Hakikaten o iş böyle çabuk olmuştur. Lakin Allah, o işin şerrinden ümmeti korumuştur. İçinizden hiçbir kimse kendisine süratle gidilmekte develerin boyunlarının kopmasında Ebû Bekir gibi olamaz. Artık bundan böyle Müslümanların istişaresi ve rızaları olmaksızın her kim bir adama biat edecek olursa ikisinin de öldürülecekleri korkusundan, biat olunmayacaktır.

Zührî der ki, bana Urve bildirdi: Ensar'dan onları karşılayan o iki adam Uveymir b. Saide ve Ma'n b. Adiyy'dir. 'Bizler, emirliğin istifade edilecek köküyüz. Yine biz, meyveleri düşmesin diye yapraklar ve dallarla bağlanmış yüklü hurma salkımlarıyız.' diyen adam ise Habbab b. Munzir'dir.[719]

2055- Urve'nin Âişe'den bildirdiğine göre o şöyle der: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) vefat ettiğinde Ebû Bekir Sunh denen yerdeydi. Ömer ayağa kalkar ve vallahi Rasûlullah ölmedi der. Ömer devamla şöyle der: Benim kalbimde bundan başkası vuku bulmuyor. Allah Teâlâ onu mutlaka diriltecek ve o bazı kimselerin ellerini ve ayaklarını kesecektir.

O böyle derken Ebû Bekir gelir ve Rasûlullah'ın yüzünü açıp öper. Sonra da der ki; Anam-babam sana feda olsun. Sen hayatta iken de ölürken de ne güzelsin! Hayır, nefsimi elinde bulundurana yemin olsun ki kesinlikle Allah sana iki ölüm tattırmayacaktır. Sonra ayağa kalkıp şöyle der: Ey yemin eden kişi, yavaş ol! Ebû Bekir'in konuşmaya başlaması üzerine Ömer oturdu.

Ebû Bekir Allah'a hamd edip sena ettikten sonra devam eder konuşmasına: Dikkat edin! Her kim Muhammed'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) ibadet ediyorsa bilsin ki Muhammed ölmüştür. Her kim de Allah'a ibadet ediyorsa bilsin ki Allah hayy'dır ve ölmez. Allah Teâlâ der ki: ***"Sen de öleceksin onlar da öleceklerdir."*** (Zumer: 30) şöyle demiştir: ***"Muhammed de ancak***

719 Buhârî, Hudud, bab: 31; Müslim, Hudud, hadis no: 15; Ahned, Müsned: 1/ 56.

bir rasûldür. Ondan önce nice peygamberler gelip geçti. Eğer O ölür ya da öldürülürse, topuklarınız üzerine gerisin geriye mi döneceksiniz? Kim gerisin geriye dönecek olursa, Allah'a elbette hiçbir şeyle zarar veremez. Allah şükredenleri mükâfatlandıracaktır." (Ali İmran: 144)

Bunun üzerine insanlar sessizce ağlamaya başladılar. Bu sırada Ensar da Saide oğullarının gölgeliğinde Sa'd b. Ubade'nin yanında toplanmış şöyle diyorlardı: Bizden bir emir olsun, sizden de bir emir olsun. Bu sebeple de Ebû Bekir, Ömer ve Ebû Ubeyde onların yanına giderler. Ömer konuşmak isteyince Ebû Bekir onu susturur. Ömer şöyle derdi: Vallahi benim böyle isteğim yoktu ancak benim hoşuma gidip da hazırladığım bir konuşmayı Ebû Bekir'in onlara bildirmemesinden endişelendim. Daha sonra Ebû Bekir insanları etkileyecek bir şekilde konuştu. O konuşmasında şöyle demişti: Bizler emirler, sizler ise vezirlersiniz.

Derken Habbab b. Munzir, Allah'a yemin olsun ki bunu kesinlikle kabul etmeyeceğiz. Fakat bizden bir emir ve sizden bir emir olur.

Ebû Bekir de cevaben, hayır, fakat emirler bizden vezirler de sizden olur. Onlar Araplar arasında yurdu en vasat olanı, soyları da en şerefli olanlarıdır. Ya Ömer'e biat edin ya da Ebû Ubeyde'ye!

Bunun üzerine Ömer de der ki; aksine sana biat edeceğiz sana! Sen bizim efendimizsin, en hayırlımızsın ve aramızda Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in en çok sevdiği kimsesin!

Ömer, Ebû Bekir'in elini tutar, ona biat edince insanlar da biat ederler.

Orada bulunanlardan biri, Sa'd b. Ubade'yi öldürdünüz. Ömer de, Allah onu öldürsün, dedi.

Hadisin metni Yakub tarikine aittir. Hadisi Buhârî İsmail tarikiyle rivayet eder.

2056- Suffa ehlinden biri olan Salim b. Ubeyd (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre şunu anlatır: O ölüm hastalığı esnasında Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bayılır, bir müddet sonra uyanır ve der ki: "Namaz vakti geldi mi?" Sahabeler, evet derler.

Rasûlullah da, "Bilal'e emredin de ezan okusun ve Ebû Bekir'e söyleyin insanlara namaz kıldırsın" der.

Sonra yine bir müddet baygınlık geçirdikten sonra uyanır ve şu yukarıda geçen ibarenin benzerini söyler. Bunun üzerine Âişe (radıyallahu anhâ) da şöyle der: Ebû Bekir yufka yürekli bir adamdır. Peygamber de der ki: "Sizler Yusuf'un kıssasındaki kadınlar gibisiniz.. Bilal'e söyleyin de ezan okusun ve Ebû Bekir'e de insanlara namaz kıldırmasını söyleyin."

Derken namaza durulur ve Rasûlullah da "Namaz kılındı mı?" diye sorar.

Sahabeler, evet, derler. Peygamber de, 'Bana bir insan çağırın da ona yaslanayım.' Bunu gören, Berire ve beraberinde bir başkası daha geldi. Peygamber de ikisine dayanarak yürüdü. Nihayet insanlara namaz kıldıran Ebû Bekir'in yanına geldiler. Peygamberin yanına oturduğunu gören Ebû Bekir gerilemek isteyince Peygamber onu bundan alıkoyar. Böylece namazı bitirir.

Allah'ın Peygamberi (sallallâhu aleyhi ve sellem) vefat ettiğinde Ömer şöyle demişti: Eğer bir kimse onun ölümü hakkında konuşursa bu kılıcımla onun boynunu vururum. Sonra da Ebû Bekir'in bileğinden tuttu. Ebû Bekir yürüyüp gitti ve peygamberin bedenin bulunduğu yere girdi. Onu görenler kenara çekilerek yol açtılar. Allah'ın peygamberine (sallallâhu aleyhi ve sellem) yaklaştı ve üzerine eğildi. Öyle ki nerdeyse yüzü Peygamberin mübarek yüzüne temas edecekti. Sonunda onun öldüğünü anladı ve ***"Sen de öleceksin, onlar da ölecekler."*** (Zumer: 30) âyetini okudu.

Sahabeler, ey Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in arkadaşı! Allah'ın Peygamberi öldü mü? dediler. O, evet dedi.

Böylece insanlar, onun söylediği gibi olduğunu bildiler ve şöyle dediler: Ey Rasûlullah'ın arkadaşı! Peygamber'in namazını kılacak mısın? Ebû Bekir, evet, der.

İnsanlar, ey Rasûlullah'ın arkadaşı nasıl namazını kılacağını bize açıklar mısın? derler.

Ebû Bekir, bir topluluk gelip namazı kılar, akabinde de diğer topluluk gelip namazı kılarlar, der.

Onlar, ey Allah'ın Rasûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) arkadaşı Rasûlullah defnedilecek mi? Ebû Bekir, evet der.

İnsanlar, peki nereye defnedilecek? dediler. O da şöyle der: Allah'ın onun ruhunu kabzettiği yere defnedilecektir. Çünkü onun ruhu, temiz bir yerde kabzedilmiştir. İnsanlar da bunun Ebû Bekir'in dediği gibi olduğunu gördüler.

Sonra da arkadaşınız yanınızdadır demiştir. Ebû Bekir çıkar ve muhacirler toplanıp kendi aralarında ağlamaya başlarlar ve idareyi konuşurlar. Bu esnada haydi kardeşlerimiz ensar'a gidelim, çünkü onların da bu meselede hakları vardır.

Muhacirler onlara gelirler, ensar da şöyle der: Bizden bir emir olsun, sizden de bir emir olsun.

Bunun üzerine Ömer Ebû Bekir'in elinden tutar ve şöyle der: Tek bir kında iki kılıç anlaşabilir mi? Ya da böyle bir şey elverilişli olur mu? Sonra Ebû Bekir'in elinden tutarak konuşmaya devam eder ve der ki: Bu üç kişi için kim vardı ki o arkadaşına diyordu, arakadaşı kimdi? O ikisi mağaradaydı, kimdi o ikisi? Üzülme, Allah bizimle, kimle beraberdi? Sonra da elini uzatıp ona biat etti ve şöyle dedi: Ona biat edin. Bunun üzerine de insanlar en güzel bir şekilde biat ettiler.[720]

2057- Said b. Müseyyib'in şöyle dediği rivayet edilir: Ali b. Ebû Talib Ebû Bekir'e biat etmek için çıkmıştı. İnsanlar ve Ensar kendi aralarında konuşuyorlardı. Bunu duyan Ali, onların duyabileceği şekilde yüksek sesle nida edip der ki: Hangi biriniz Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in takdim ettiğini geri alabilir? Bununla Ebû Bekir'i kastediyordu. Ali, kimsenin daha önce yapmadığı bir konuşma yapmıştı.

2058- Abdullah b. Ka'b b. Malik'in anlattığına göre İbn Abbas şunu bildirir: Ali b. Ebû Talib, ölümüne sebep olan rahatsızlığında olan Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in huzurundan çıktı. Onu gören insanlar şöyle derler: Ey Ebû'l Hasan! Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) nasıl oldu? Ali, Allah'a hamd olsun iyi oldu, diye cevap verir ve Abbas b. Abdulmuttalib'in elini tutup devamla şöyle der: Görmez misin? Vallahi üç gün sonra asanın kulu olacaksın. Vallahi ben, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in bu hastalığından dolayı vefat edeceğini zannediyorum. Şüphesiz ben, Abdulmuttalib oğullarının yüzlerinde ölümü tanırım. Rasûlullah'a git de ona idarenin kimde olacağını sor. Eğer bizde ise bunu bilelim. Yok eğer bizden başkasında ise ona bunu bizde olmasını vasiyet etmesini söylersin.

Ali de şöyle der: Allah'a yemin olsun ki eğer onu Rasûlullah'tan isteriz de bize vermezse, insanlar onu bize hiçbir zaman vermezler. Vallahi bunu Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den istemem.[721]

720 İbn Mâce, hadis no: 438; Beyhaki, Sunenu'l Kubra: 4/30 ve 8/145.
721 Buhârî, Megazi, bab: 85, İsti'zan, bab: 29; Ahmed, Müsned: 1/263 ve 325.

2059- İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet edildiğine göre şunu aktarır: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in vefatı yaklaştığı zaman evde aralarında Ömer'in de bulunduğu birkaç kişi varken şöyle dedi: "Bundan sonra sapmayasınız diye bir vasiyet yazdırmam için bana bir şeyler getirin."

Buna binaen Ömer şöyle der: Rasûlullah'ın hastalığı ağırlaşmıştır. Sizin yanınızda Kur'ân vardır. Bize Allah'ın kitabı yeter. Bu söz üzerine insanlar ihtilafa ve husumete başladılar. Onlardan kimisi, ona üzerine yazacağı bir şey yaklaştırın ki Rasûlullah sizin için vasiyetini yazdırsın. Kimileri de Ömer'in dediğini dediler.

İnsanlar yaygarayı ve ihtilafı arttırmaları üzerine Rasûlullah, "Hadi kalkın gidin" der.

Ravilerden biri olan Ubeydullah der ki: İbn Abbas şöyle derdi: O ne büyük bir musibettir ki onlar, ihtilafları ve yaygaralarıyla Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yazdırmak istediği vasiyete mani oldular.[722]

2060- Ebû Seleme'nin Âişe'den rivayet ettiğine göre o şöyle demiştir: Ebû Bekir çıkıp şöyle dedi: Kimin Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yanında herhangi bir alacağı varsa bize gelsin.

Ömer de der ki: Herhangi bir kimsenin ondan alacağı varsa bunu karşılamak önce Allah'a sonra sana düşer.

2061- Talha b Musarrif der ki, Abdullah b. Ebû Evfa'ya sordum: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) vasiyette bulundu mu?

Abdullah, hayır dedi. Talha, peki Müslümanlara nasıl vasiyeti emretti?

Abdullah, Allah'ın kitabını vasiyet etti, dedi.

Huzeyl b. Şurahbil der ki: Ebû Bekir, Rasûlullah'ın vasiyetinin sorumluluğunu almıştı. Rasûlullah'ın ahdini bulduğunda onu yerine getirmek için buna bağlanmak Ebû Bekir'in hoşuna giderdi. Hadisi, Buhârî ve Müslim tahriç etmiştir.

2062- İbn Şihab anlatır: Ebû Bekir'in faziletlerinden biri de bir an bile nankörlük etmemiştir.

---

722 Buhârî, İlm, bab: 39, Megazi, bab: 85, Merda, bab: 17, İ'tisam, bab: 26; Müslim, Vasiyyet, hadis no: 22; Ahmed, Müsned: 1/325 ve 336.

2063- Mübarek b. Fudale anlatıyor: Hasan'ın, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ebû Bekir'i halife bıraktığına dair yemin ettiğini duydum. Muaviye b. Kurra'nın, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ebû Bekir'i halife bıraktığına dair yemin ettiğini duydum.

2064- Mesruk anlatıyor: Âişe der ki: Ebû Bekir, ölümüne sebep olan hastalığı esnasında şöyle demişti: Malıma bakın da emirliğe geldiğim günden itibaren artan bir şey varsa benden sonra halife olacak kişiye gönderin.

Âişe der ki: Ebû Bekir öldüğü zaman onun malına baktık ki bir çocuklarını taşıyan güçlü bir kölesi ve bir de sularını getiren bir hayvanı vardı. Bunları Ömer'e gönderdik. Bunu gören Ömer ağladı ve şöyle dedi: Allah'ın rahmeti Ebû Bekir'in üzerine olsun. Hiç şüphesiz kendisinden sonra gelenleri çok sıkıntıya sokmuştur.[723]

2065- Ömer b. Hattab demiştir ki: Peygamberinden sonra bu ümmetin en hayırlısı Ebû Bekir'dir. Bundan farklı bir şey söyleyen iftira etmiştir. Ona da iftira edenin cezası vardır.

2066- İbn Ebi Muleyke anlatıyor: Âişe (radıyallahu anhâ) der ki: Babamın ölümü yaklaştığında beni çağırıp dedi ki: Ey Kızcağızım! Hayber mallarından sana vermiştim de sen de almamıştın, şimdi onu bana geri vermeni istiyorum.

Âişe, Allah seni bağışlasın ey babacığım! Allah'a yemin olsun ki şayet Hayber'in hepsi altın da olsa mutlaka sana geri veririm, der.

Ebû Bekir, 'o Allah'ın kitabına göre olacaktır ey kızcağızım! Ben, Kureyş'in en iyi taciri ve malı en çok olandım. Ne zaman ki emirlik beni bundan alıkoydu ki zaten benim de çok malım vardı. -Ravilerden biri, rivayeti kendisinden rivayet ettiği Davud'un birkaç şey de daha zikrettiğini ancak onu ezberlemediğini söylemiştir.- Sonra Ebû Bekir, Katavan abasını, ipi ve köleyi ölürsem hemen Hattab'ın oğluna götür ey kızcağızım! İşte bu elbiselerimle beni kefenleyin.' demiştir.

Âişe der ki; bunun üzerine ağladım ve ey babacığım bizim bundan fazlasına gücümüz yeter, dedim.

Ebû Bekir de, Allah seni bağışlasın, bu hayırda öncülükten başkası değil mi ki!?

723 Beyhaki, Sunenu'l Kubra: 6/353.

Âişe devamla şöyle anlatır: Ebû Bekir öldüğü zaman dediklerini Hattab'ın oğluna gönderdim. Onları gören Ömer de şöyle dedi: Allah sana merhamet etsin! O, arkasında kimseye söyleyecek söz bırakmamıştır.

2067- Ebû Bekir (radıyallâhu anh)'dan şunu anlattığı rivayet edilir: Ebû Bekir, rüyasında üzerinde şal elbise ve göğsünün üzerinde de iki tulum sırımı olduğunu görmüştür. Bunu Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e anlatır. Rasûlullah şöyle der: O şal elbise senin için çocuklarından daha hayırlıdır. İki sırım da iki sene emirliğe ya da iki sene insanların emrini üstleneceksin.

2068- Said b. Müseyyib anlatıyor: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) vefat ettiği zaman Mekke tek bir sesle sarsıldı. Öyle ki Ebû Kuhafe bunu işitir ve bu da nedir, der.

Yanındakiler, Rasûlullah vefat etti, derler. Ebû Kuhafe, insanlar ondan sonra ne yaptı, der.

Onlar, oğlunu sorumlu olarak atadılar, derler. O, peki Abduşems oğulları ve Muğire oğulları buna razı oldular mı, diye sorar. Onlar, evet derler.

Ebû Kuhafe de şöyle der: Allah'ın verdiğine mani olacak yoktur. O'nun mani olduğunu da verecek yoktur. Oğlu vefat ettiği zaman Mekke ölümüyle sarsılır. O, bu nedir, diye sorar. İnsanlar, oğlun vefat etmiştir, derler. O, büyük bir haberdir, der.

2069- Osman b. Ubeydullah b. Abdullah b. Ömer b. Hattab anlatır: Ebû Bekir'in ölümü yaklaştığı zaman Osman b. Affan'ı çağırır ve ona şu vasiyetini yazdırır: İş bu Ebû Bekir b. Ebû Kuhafe'nin ayrılmak üzere olduğu dünya hayatının son demlerindeki ve girmek üzere olduğu Ahiret hayatının ilk zamanlarındaki vasiyetidir. –Nihayet kâfir iman eder ve facir de tevbe eder.- Ben, Ömer b. Hattab'ı ardımdan halife olarak atadım. Eğer adil olursa ki bu benim onun hakkındaki görüşüm ve zannımdır. Yok, eğer zulmeder ve değişirse, ben bununla ancak hakkı irade ettim fakat ben gaybı da bilemem. Bu hususta muvaffak olmam ancak Allah katındandır. Sonra şu âyeti okudu: ***"Zulmetmekte olanlar, nasıl bir inkılaba uğrayıp devrileceklerini pek yakında bileceklerdir."*** (Şuara: 227)

Ehl-i Beytin Ebû Bekir ve Ömer Hakkındaki Sözleri

2070- Yahya b. Şeddad der ki, Ali (radıyallâhu anh)'ı şöyle derken duydum: En faziletlimiz Ebû Bekir'dir.

2071- İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet edildiğine göre şöyle demektedir: Ömer yatağına konduğu zaman bazı insanlarla beraber Ömer'e rahmet diliyorduk. Arkamdan bir adam gelir elini omuzuma koyup Ömer'e rahmet okuyarak şöyle dedi: Ben, ameliyle Allah'ın karşısına çıkmayı sevdiğim kimse yoktur ki mutlaka onun ameli bana sevimli gelmiştir. Ben, Allah'ın seni iki arkadaşınla beraber kılacağını umuyorum. Çünkü çoğu zaman Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken duyuyordum: Ben, Ebû Bekir ve Ömer şöyle idik... Ben, Ebû Bekir ve Ömer şöyle yaptık... İşte bu sebeple ben de Allah'ın seni o ikisiyle beraber kılacağına inanıyorum. Bir de baktım ki bunu söyleyen Ali b. Ebû Talib'dir.[724]

2072- Nezzal b. Sebra anlatır: Ali (radıyallâhu anh)'ın mutlu ve mizahçı olduğu bir güne denk geldik. Ona dedik ki: Ey Mü'minlerin emiri! Bize özel arkadaşlarını anlat.

Ali, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in bütün Ashâbı benim arkadaşımdır, dedi.

Onlar da, öyleyse bize Ebû Bekir es-Sıddık'ı anlat, dediler.

O şöyle cevap verir: O öyle bir zattır ki Allah Cibril'in ve Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in dilleriyle onu es-Sıddık diye isimlendirmiştir. O, namazda Rasûlullah'ın halifesiydi. Rasûlullah, ondan bizim dinimiz hususunda razı oldu. Biz de dünyamız hususunda ona razı olduk.

2073- Suveyd b. Gafle anlatıyor: Şia'dan bir grubun yanından geçiyordum. Ebû Bekir ve Ömer'e dil uzatıp hakaret ediyorlardı. Ali b. Ebi Talib'in huzuruna girdim ve dedim ki: Ey Mü'minlerin emiri! Senin arkadaşlarından bir grubun yanından geçiyordum. Onlar Ebû Bekir ve Ömer'i hak etmedikleri şeylerle anıyorlardı. Şayet sen de onlara karşı kötü bir zan gizlemeseydin onlar böyle bir şeye cüret edemezlerdi.

Ali der ki: Onlar hakkında kötü zan beslemekten Allah'a sığınırım. Biz ancak geçenler hariç başka bir şeyi seçmiş değiliz. Güzel zanda bulunanlar müstesna Allah, onlar hakkında kötü zanda bulunanlara lanet etsin! Ebû Bekir ve Ömer Rasûlullah'ın iki kardeşi, onun iki arkadaşı ve iki veziridirler. Allah'ın rahmeti ikisinin üzerine olsun.

724 Buhârî, Fedailu's Sahabe, bab: 6; Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 14; İbn Mâce, Mukaddime, bab: 11; Ahmed, Müsned: 1/112.

Sonra gözlerinden yaşlar aktığı halde ağlayarak oturduğu yerden kalktı. İki eliyle sakalını kabzetmiş bir halde mescide girip minbere çıktı. Elleriyle sakalını tutmuş ve sakalındaki beyazlara bakıp durur bir halde oturup insanların toplanmasını bekledi.

Sonra ayağa kalkıp kuvvetli ve veciz bir hutbe için kelime-i şehadet getirip şöyle dedi: Bazı insanlara ne oluyor ki Kureyş'in iki efendisi ve Müslümanların iki babası hakkında ileri geri konuşuyorlar. Ben onların bu söylediklerinden uzak ve beriyim. Ayrıca bu söylediklerinden dolayı da onları cezalandıracağım. Dikkat edin! Taneyi yarana ve insanı yaratana yemin olsun ki Ebû Bekir ve Ömer'i muttaki mü'minden başkası sevmez ve o ikisine de facir pislikten başkası da buğzetmez. O ikisi Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e doğruluk ve vefa üzerine arkadaşlık yapmışlardır. O ikisi iyiliği emretmişler, kötülüğü yasaklamışlar, kusurları affetmişler ve hak edeni de cezalandırmışlardır. Ebû Bekir ve Ömer, yaptıkları hususlarda Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in görüşünün dışına çıkmamışlardır. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ikisinin görüşünü aldığı gibi kimsenin görüşünü almamıştır. Yine o ikisini sevdiği gibi kimseyi sevmemiştir. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu dünyadan göçtüğünde o ikisinden razıydı. Aynı şekilde o ikisi bu dünyadan göçtüklerinde de mü'minler onlardan razıydılar.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) onu Müslümanlara namaz kıldırması üzere sorumlu olarak atamıştır. O da Rasûlullah hayattayken Müslümanlara dokuz gün namaz kıldırmıştır. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) vefat edip Allah'ın yanındakini tercih ettiğinde mü'minler onu bu konuda sorumlu tayin etmişler ve zekâtı da ona havale etmişlerdir. Çünkü namaz ve zekât beraberdir. Sonra da zorlanmaksızın isteyerek ona biatlerini verdiler. Ben de Abdulmuttalib oğullarından bunu ona yakıştıranların ilkiyim. Fakat o bundan hoşlanmadı ve başkasının bu sorumluluğu almasını istedi.

Allah'a yemin olsun ki o geride kalanların en hayırlısı, en merhamet edeni, en şefkatli olanı, verası en güçlü olanı ve yaş ve İslâm bakımından en önde gideniydi.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) onu şefkati ve rahmeti açısından Mikail'e ve affedici ve vakarlı olması yönünden İbrahim'e benzetmiştir. O da Rasûlullah'ın sireti üzere hareket etmiştir. Nihayetinde bu hal üzere vefat etmiştir. Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun.

Ondan sonra emirliği Ömer üstlenmiş ve bu hususta da Müslümanlarla istişare etmiştir. Onlardan kimisi buna razı oldu, kimileri de hoşlanmamıştır. Ben de razı olanlardan biriyim. Ömer, kendisinden hoşlanmayanlar ondan razı olmadan bu dünyadan ayrılmamıştı. Hilafeti Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in ve arkadaşının metodu üzere ikame etmişti. O, yavrunun annesinin izinden gittiği gibi o ikisinin izinden gitti. Allah'a yemin olsun ki o, zayıflara karşı ince ruhlu ve şefkatli, mü'minlerin yardımcısı ve zalimlere karşı mazlumların yardımcısıydı. Allah'ın hükmü hususunda hiçbir kınayıcının kınamasından çekinmezdi. Allah onun diline hakkı yerleştirmiş ve doğruluğu da onun halinin bir parçası kılmıştı. Öyle ki biz, bir meleğin onun diliyle konuştuğunu zannediyorduk. Allah Teâlâ, onun Müslüman olmasıyla İslâm'ı kuvvetlendirmiş, hicretini din için bir payanda kılmış, münafıkların kalplerine ona karşı bir korku atmış ve mü'minlerin kalplerine de onun sevgisini yerleştirmiştir.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) düşmanlara karşı sert ve katı olması yönüyle onu Cibril'e ve kâfirlere karşı öfkeli ve hanif olması yönüyle de Nuh'a benzetmiştir. Onun yanında Allah'a itaatte zarar gören, Allah'a isyanda mesrur olandan tercihe daha şayandır. Peki, söyleyin sizin yanınızda o ikisi gibi kim vardır?! Allah'ın rahmeti ikisinin üzerine olsun. Allah, bize o ikisinin yolunda gitmeyi nasip etsin. Çünkü ancak onların yolundan gidilerek ve ikisini severek derecelerine ulaşılabilir. Her kim beni seviyorsa o ikisini de sevsin, o ikisini sevmeyen de bana buğzetmiştir. Zaten ben de ondan beriyim. Şayet ben onlar hakkında böyle bir nasihati daha önce yapmış olsaydım, onlar hakkında ileri geri konuşanları mutlaka çok ağır bir şekilde cezalandırırdım. Fakat uyarmadan önce cezalandırmam yakışık kalmaz. Dikkat edin! Bugünden sonra bana böyle bir şeyle gelen kişiye iftira cezası vardır. Dikkat edin! Peygamberinden sonra bu ümmetin en hayırlıları Ebû Bekir ve Ömer'dir. Sonra Allah, hayrın her nerde olduğunu en iyi bilendir. Allah beni ve sizi bağışlasın.

2074- Rasûlullah'ın arkadaşlarından olan Useyd b. Safvan (radıyallâhu anh) anlatıyor: Ebû Bekir vefat ettiği zaman insanlar Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in vefat ettiği günde olduğu gibi dehşete kapılmış ve Medine ağlama sesleriyle sarsılmıştı. Ali b. Ebi Talib ağlayarak ve "Allah'a aitiz ve yine O'na döneceğiz" diyerek ve bugün nübüvvet hilafetinin sonu geldi, diyerek Ebû Bekir'in içinde bulunduğu evin kapısına gelip durdu. Ali şöyle dedi: Allah

sana rahmet etsin ey Ebû Bekir! Sen bu kavmin ilk Müslüman olanı, imanı en samimi olanı, en onurlu olanı, Allah'tan en çok korkanı, Rasûlullah'ı en iyi kuşatanı, İslâm uğruna beli en çok büküleni, arkadaşları için en güvenilir olanı, arkadaşlığı en güzel olanı, menkıbeleri en faziletli olanı, öncülüğü en büyük olanı, derecesi en yüksek olanı, Rasûlullah'a en yakın olanı, hidayeti, ahlâkı, vakarı ve fiili bakımından ona en çok benzeyeni, konumu en şerefli olanı, ona karşı en cömert olanı ve onun yanında en güvenilir olanıydın. İslâm, Rasûlü ve Müslümanlar için yaptıkların uğruna Allah seni hayırla mükâfatlandırsın.

İnsanların yalanladığı bir zamanda Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i tasdik ettin. Allah Azze ve Celle, Muhammed'in sıdk ile getirdiği kitabında seni Sıddık diye adlandırmıştır. Ebû Bekir de bunu tasdik etmiştir. Rasûlullah yalnız kaldığında onu destekleyip teselli ettin. Diğerleri otururken sen onunla beraber ayağa kalktın. En sıkıntılı anda ikinin ikincisi olarak çok cömert bir şekilde ona arkadaşlık ettin. Ona arkadaş ve üzerine indirilen bir sükûnet oldun. Hicrette ve zorluk anlarında ondan ayrı kalmayıp yakınında durdun. İnsanlar dinden döndükleri zaman ümmetinde güzel bir şekilde ona haleflik yaptın. Hiçbir peygamberin halifesinin yapmadığı bir şekilde Allah'ın dinini ikame ettin. Arkadaşların zayıflık gösterdiğinde sen güçlü durdun, onlar boyun eğerken sen galip geldin ve onlar gevşeklik yaparken sen harekete geçtin. Onlar Ashâbıyken sen Rasûlün metoduna bağlı kaldın. Münafıklara rağmen, fasıkların aşağılamasına, münafıkların öfkesine ve hasetçilerin hoşlanmamasına karşılık sen tartışılmayacak şekilde gerçek bir halife oldun.

Onlar başarısızlığa uğramışken sen ümmeti ayağa kaldırdın. Onların dili tutulduğunda sen konuştun. Yerlerinde çakılıp kaldıklarında sen Allah'ın nuruyla yoluna devam ettin. Böylece peşinden gelerek hidayet buldular. Sen insanların sesi en alçak, gücü en yüksek, konuşması en az, mantığı en doğru, sessizliği en uzun ve sözü en belagatli olanıydın. Yine sen, görüşü en büyük, kalbi en cesur, yakinî imanı en kuvvetli, ameli en güzel ve işleri en iyi bileniydin.

Allah'a yemin olsun ki sen, insanlar ayrıldıkları zamanda dinin efendisiydin. Yine sonunda onlar dine yöneldiler. Mü'minlere merhametli bir baba olduğun için senin ailen oldular. Onların taşımaktan zayıf kaldıkları ağırlıkları yüklendin. Onların yitirdiklerini sen korudun. Böylece onların ihmal ettiklerini sen gözettin. Onlar kendilerini salıverdiklerinde sen kollarını sıvadın.

Paniğe kapıldıkları zamanda da izzetli durdun. Onlar ürktüklerinde sen sabredip onların isteklerini gerçekleştirdin. Ummadıkları şekilde isteklerini senin sayende elde ettiler.

Yine sen, kâfirlere karşı dökülüveren ve tutuşan bir azap oldun ve mü'minlere de yağmur ve bereket oldun. Vallahi yeterince güzelliğinle yaratıldın, fıtratındakiyle kurtulup faziletleriyle gittin. Öncelikli amellerinden payını aldın. Hüccetin mağlup edilmez ve kalbin sapmazdı. Basiretin zayıflamadı, korkak olmadığı gibi ihanet te etmedin. Sen, fırtınaların sarsamadığı ve patlamaların yerinden sökemediği bir dağ gibiydin. Sen, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in dediği gibi insanlar arasında kendisine karşı en cömerdiydin. Dediği gibi bedeni zayıf ama Allah'ın dini hususunda da güçlüydün. Mütevazı bir kişiliğe sahip Allah katında üstün, yeryüzünde değerli ve mü'minler nezdinde de büyük bir kimseydin. Hiçbir kimsenin seni karalaması ve gözün ucuyla bakması olamayacağı gibi sana karşı tamahkâr olması da düşünülemez. Kimseye karşı gevşeklik göstermezsin. Sen hakkını alıncaya kadar zayıf ve zelil olan sana göre güçlü ve izzetlidir. Kendisinden hakkı alıncaya kadar da güçlü ve onurlu da senin yanında zelildir. Yakın da uzak da bu hususta eşittir. Beyanatın, hak, sıdk ve yumuşaklıktır. Sözün de hüküm ve son noktayı koymaktır. İşinde yumuşak huyluluk ve kararlılık gösterirsin. Reyin de ilim ve azimettir. Sen, hak yol tutulmuş, zor kolaylaşmış ve ateşler söndürülmüş bir şekilde ayrılıp gittin. Din seninle mutedil oldu ve iman güç buldu. Kâfirler istemese de Allah'ın dini üstün geldi. İslâm ve Müslümanlar sebat ettiler. Allah'a yemin olsun ki çok önde ilerleyip gittin ve senden sonrakileri de çok yordun. Açık bir şekilde hayrı kuşatıp elde ettin. Senin için çok ağladılar. Kaybın gökyüzünde çok büyüdü, ölümünün musibetiyle mahlûkat yıkıldı. Biz Allah'a aitiz ve biz O'na döneceğiz. Allah'ın verdiği bu hükme razı olduk. Emrini O'na teslim ettik. Allah'a yemin olsun ki Müslümanlara Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den sonra senin gibisi isabet etmeyecektir. Dine izzet ve sığınak, mü'minlere izzet, sükûnet ve ünsiyet ve münafıklara da sert ve öfke oldun. Nihayetinde Allah seni Peygamberine kattı. Senin mükâfatından bizi mahrum etmesin. Senden sonra bizi saptırmasın. Şüphesiz biz Allah'a aitiz ve biz O'nun olacağız.

Ali b. Ebi Talib sözünü bitirinceye kadar insanlar sustu. Daha sonra Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbı ağlayıp şöyle dediler: Doğru söyledin ey Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in damadı!

2075- Ebû'l Hasan Abdulbaki b. Kani' bayramların birinde şunu anlattı: Ebû Tahir el-Alevi'yle bir araya geldim, şöyle dedi: Useyd b. Safvan'ın rivayet etmiş olduğu Ebû Bekir (radıyallâhu anh) vefat ettiği zaman Ali b. Ebi Talib'in konuşmasını içeren hadisi aktarmanı istiyorum. O, tamam, der.

Daha sonra evime gittiğimde kendi kendime düşünüp dedim ki; alevi bir adam ve Ebû Bekir'in fazileti söz konusudur, ona güvenemem. Ya da buna benzer bir şey dedim.

O der ki; Samarra'nın hadis ve şeri ilimler imamı Ebû'l Fadl b. Abdussemi' el-Haşimi'yle arkadaşlık yaptım. Ben onunla beraber olduğum zamanlardan bir gün seher vakti kapımı çaldı. Ona kapıyı açtım, içeri girdi ve bana şöyle dedi: Neler yaptın?

Ben, bir iş, ya da hoşlanılmayan bir şey yapmadım, der.

O, ben rüyamda sanki ben ve sen büyük mescide girdik. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) de revakta iki avlunun arasında oturuyor, etrafında da arkadaşları vardı. Ben Peygamber'e selam verdim, selamıma karşılık verdi. Ama sen selam verince sana karşılık vermedi.

Bunun üzerine ben de dedim ki; O itham edilmeyecek bir kimsedir. Rasûlullah da bana, evet o dediğin gibi fakat o uyudu, dedi. Abdulbaki der ki; böylece ben de yanımdaki ve Ebû Tahir'in yapmış olduğu rivayeti ona bildirdim. O da bana, bunu ihraç et ve başkalarına naklet, dedi. İşte bu hadisin metni ve manasıdır.

Abdullah b. Cafer'in Sözü

2076- Abdullah b. Cafer'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Ebû Bekir, en hayırlı halife olarak bizim sorumlumuz oldu. O bize karşı çok merhametli ve çok şefkatliydi.

Ali b. Hüseyin'in Sözü

2077- İbn Ebi Hazim babasının şöyle dediğini aktarıyor: Ali b. Hüseyin'e, Ebû Bekir ve Ömer (radıyallâhu anhumâ)'nın Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yanındaki konumunun nasıl olduğu, sorulur. O cevaben şöyle der: Bugün sahip oldukları konumu gibidir. Zaten o ikisi şuan onun yatak arkadaşıdırlar.

2078- Yahya el-Ateki anlatıyor: Harun Reşit Malik'e der ki: Ebû Bekir ve Ömer (radıyallâhu anhumâ)'nın Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yanındaki konumu nasıldı? Malik der ki; ölümünden sonra kabirlerinin onun kabrine yakınlığı gibiydi.

Harun, derdime derman oldun ey Malik! demiştir.

Muhammed b. Ali b. Hüseyin'in Sözü

2079- Kesir en-Neva anlatıyor: Ebû Cafer Muhammed b. Ali'ye dedim ki; Allah beni sana feda kılsın! Söyler misin bana, Ebû Bekir ve Ömer hakkınızı alarak size zulmetti mi?

Muhammed b. Ali şöyle cevap verdi: Âlemlere uyarıcı olması için kuluna Furkan'ı indirene yemin olsun ki hayır! O ikisi hiçbir şekilde hakkımızı alarak bize zulmetmediler.

Ben, Allah beni sana feda kılsın, peki o ikisini seveyim mi? dedim.

O, yazıklar olsun sana! O ikisini sev ve dost edin! Allah, Muğire ve Beyan'a lanet etsin! İkisi biz ehl-i beyt hakkında yalan sözler uydurdular.

2080- Cabir anlatır: Ebû Cafer Muhammed b. Ali'ye dedim ki; Allah beni sana feda kılsın! Hiç, sizden bir kimse Ebû Bekir ve Ömer'den beri olmuş mudur? İbnu'l Esbahani rivayetinde; Ebû Bekir ve Ömer'e söven var mıdır, şeklindedir.

Muhammed b. Ali şöyle demiştir: Hayır! Sonra devamla, o ikisini sev, onlara mağfiret dile ve onları dost edin, diye ekledi.

Cafer b. Muhammed'in Sözü

2081- Hafs anlatıyor: Cafer b. Muhammed'i şöyle derken duydum: Ebû Bekir'in şefaatine karşılık bu sütun gibi altın verilmesi beni mutlu etmez. Mescidin sütunlarından birini kastediyor.

2082- Cafer b. Muhammed der ki: Ebû Bekir atamdır. Bir kimse atasına sövebilir mi? Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şefaatine nail olamayayım, eğer o ikisini dost edinmezsem ve onlara düşmanlık yapanlardan beri olmazsam!

2083- Salim b. Ebû Hafsa'dan şöyle dediği rivayet ediliyor: Hastalığında Cafer b. Muhammed'in yanında girdim beni görünce şöyle dedi: Ey Allah'ım! Ben Ebû Bekir ve Ömer'i seviyorum ve ikisini dost ediniyorum. Ey Allah'ım! Eğer benden bunun aksi bir şey sadır olursa, kıyamet günü Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şefaatine nail olmayayım.

2084- Cafer b. Ğiyas der ki; Cafer b. Muhammed'i şöyle derken duydum: Ali'nin şefaatinden ne umuyorsam, Ebû Bekir'den aynısını umuyorum. O benim iki sefer doğmama sebep olmuştur.

Ravi der ki, ben derim ki; onun bu sözünün manası şudur: Ebû Bekir onun iki kere dedesi olmaktadır. Cafer b. Muhammed'in annesi, Kasım b. Muhammed b. Ebû Bekir es-Sıddık'ın kızı Ümmü Ferve'dir. Ümmü Ferve, Cafer b. Muhammed'in babası Muhammed b. Ali b. Hüseyin'in eşidir. Ümmü Ferve'nin annesi de Abdurrahman b. Ebû Bekir es-Sıddık'ın kızı Esma'dır. Böylece Ebû Bekir iki taraftan da dedesi olmaktadır.

Zeyd b. Ali'nin Ebû Bekir (radıyallâhu anh) Hakkındaki Sözü

2085- Hişam b. Yezid'in Zeyd b. Ali'den rivayet ettiğine göre o şöyle demiştir: Ebû Bekir es-Sıddık şükredenlerin imamıdır. Sonra şu âyeti okudu: ***"Allah şükredenleri mükâfatlandıracaktır."*** (Âli İmran: 144)

2086- Zeyd b. Ali'den şöyle dediği aktarılmaktadır: Ebû Bekir ve Ömer'den beri olmak, Ali'den beri olmaktır.

Abdullah b. Hüseyin b. Hasan'ın Sözü

2087- Ebû Halid el-Ahmer anlatıyor: Abdullah b. Hüseyin'e Ebû Bekir ve Ömer hakkında sorulunca şöyle cevap verilir: Allah o ikisine rahmet etsin. O ikisine rahmet okumayanlara Allah rahmet etmesin.

2088- Leys b. Ebû Suleym'den şöyle dediği rivayet edilir: Kûfe'deki ilk şia taifesine yetiştim. Onlar, hiçbir kimseyi Ebû Bekir ve Ömer'den üstün tutmuyorlardı.

2089- Hişam'ın mevlası Muhammed b. Kasım şunu anlatır: Âişe (radıyallahu anhâ)'ya birtakım kimselerin Ebû Bekir hakkında çirkin konuştukları ulaşınca, onlardan bir grubu çağırması üzere birini gönderir. Perdelerini sarkıtıp yaklaşır, Allah'a hamd eder ve O'na senada bulunur. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e salat ve selam getirdikten sonra kulakları çarparcasına onları

azarlar. Devamla şöyle der: O benim babam, o nasıl bir baba, bilir misiniz? Allah'a yemin olsun ki hiçbir kimse onun gibi yüce dağlar kadar ve uzun uzadıya vermemiştir. Heyhat! Zanlar yalan çıkmıştır! Siz tekzip ettiğiniz zaman o muvafakat etmişti. Siz zayıf düşüp bitkin kaldığınızda o güzünü hedefe diken asil atlar gibi ileri doğru koşmuştur.

Kureyş'in genci olarak yetişti. Olgunluk yaşına ulaştığında da onların sığınağı olmuştu. Kureyş'in sıkıntılarının sıkıntılarını giderirdi. Sürgün edilene yardım ederdi. Bozukluğu ıslah eder öyle ki kalplere yerleşir. Sonra da dinine sımsıkı sarılırdı. Allah uğruna cesareti bitmez tükenmezdi. Nihayetinde evinin avlusuna bir mescit edinir ki batıl için çalışanların öldürdüklerini diriltmeye çalıştı. O –Allah ona rahmet etsin- çok ağlar, eli-kolu bağlı ve dertli tasalı biriydi. Mekke'nin kadınları ve çocukları ona saldırır ve onunla alay ederlerdi. ***"Gerçekte, Allah onlarla alay eder de azgınlıklarında onlara mühlet verir. Bu yüzden de onlar bir müddet başıboş dolaşırlar."*** (Bakara: 15) Kureyş'in adamlarına bu iş ağır geldi. Katı kalpli birine yakınlaştı. Oklarını ona doğrulttular ve onu hedef edindiler. Ucu köreltilmemiş bir tane kılıç ve onun için ayrılmamış bir mızrak kalmadı. Nihayet din her tarafa yayıldı, bereketlenip yeryüzüne iyice yerleşti ve her kesimden insanlar fevc fevc topluluklar ve parça parça halde dine girdiler. Allah Teâlâ, peygamberi için kendi katındakini seçti.

Allah Teâlâ, Peygamberinin (sallallâhu aleyhi ve sellem) ruhunu kabzettiğinde şeytan çadırını kurup uzattı ve tuzaklarını kurdu. Onlara karşı hepsi bir araya geldi. Bazılar heveslerinin gerçekleşeceğini zannetti. Fakat an, onların umduklarının anı değildi. Ebû Bekir es-Sıddık onların arasındayken bu nasıl olabilir ki! Hazırlanıp maiyetindekileri toplar. İslâm'ın müjdecisini gurbet üzere geri çevirir, dağınıklığı henüz dürülüydü... Eğriliği kültürle düzeltti. Bunun üzerine nifakın adımları darmadağın oldu ve din üstün geldi ve nifak ortadan kalktı. Hak ehlinde kalınca, başları yerinde kaldı ve bedenlerdeki kanları korudu. Ebû Bekir'in ölümü gelip çattı. Fakat açılan gedik benzeriyle, siret ve adaleti hususunda kardeşiyle kapandı. İşte bu kimse Hattab'ın oğludur. Onu rahminde taşıyan ve emziren anneye helal olsun! Eşsiz bir çocuk getirmişti. Kafirleri ve şirki darmadağın etti, barksız bıraktı. Yeryüzü yarılıp içinde ne varsa ortaya çıkardı ve yediklerini kustu. Pisliğini tükürdü. Açılan yeri onarıp ve pisliği uzaklaştırdı. Ona karşı durup engelledi. Daha sonra da orada fey'i dağıttı ve aldığı gibi de vedalaştı. Şimdi bana gösterin, ne ile ağıt

yakıyorsunuz? Babamın hangi iki gününde intikam almaya çalışıyorsunuz? Sizin aranızda adaletle hükmettiği zaman bulunduğu günle mi, ya da sizi düşündüğü günde göçtüğü günle mi? Rabbimden kendim ve sizin için bağışlanma diliyorum.

2090- Ebû Abdurrahman el-Ezdi anlatıyor: Cemel vakası son bulduğu zaman Âişe (radıyallahu anhâ) ayağa kalkar ve konuşur. Şunları söyler: Ey insanlar! Benim sizin üzerinizde annelik hürmetim ve nasihat etme hakkım vardır. Ben, Rabbine asi olandan başkasını kastetmiyorum. Allah'ın Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) benim yanımda sabaha yakın bir vakitte vefat etmiştir. Cennetteki eşlerinden biri de benim. Rabbim beni onun için saklamıştır. Beni ona has kılmıştır. Münafığınızla mü'mininizi benimle ayırmıştır. Benimle size kolaylık verildi. Babam Müslümanların dördünün dördüncüsü ve ilk Sıddık ismiyle adlandırılanıydı. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) vefat ettiği zaman ondan razıydı. Sonra dinin gücü sarsıldı da o her iki tarafından tuttu ve onu sıkıca bağladı. Nifakı yerle bir edip tepeledi ve riddetin kaynağını kuruttu. Yahudilerin örtüp gizlediklerini söndürdü. Siz ise gözleriniz yerinde fırlamış gibi sabahı bekliyordunuz ve çığlığı da duyuyordunuz. Fesadı def edip boşlukları bağladı. Derinlerden su çıkararak susamışları dindirmek için çalıştı. Allah'a yemin olsun ki o nifakın boynunu ayağının altında ezmişken vefat etti. Müşriklere karşı İslâm'a yardım için uyanık ve cahillerden yüz çevirmiş bir halde savaş ateşini yakıp tutuşturdu.

Mü'minlerin emiri Ömer b. Hattab (radıyallâhu anh)'ın Faziletleri Hakkında Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

2091- Muhammed b. Munkedir'in Cabir b. Abdullah (radıyallâhu anh) rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Ben kendimi cennete girmiş gördüm. Orada avlusunda bir cariyenin olduğu beyaz bir saray gördüm. Bu kimindir, diye sordum. Denildi ki; Ömer'indir. Oraya girip bakmayı istedim ama kıskançlığını hatırlayınca vazgeçtim ey Ömer!"

Bunun üzerine Ömer şöyle der: Anam-babam sana feda olsun ey Allah'ın Rasûlü! Senden de mi kıskanacağım![725]

725 Buhârî, Fedailu Ashâbi'n Nebiyy, bab: 6.

yakıyorsunuz? Babamın hangi iki gününde intikam almaya çalışıyorsunuz? Sizin aranızda adaletle hükmettiği zaman bulunduğu günle mi, ya da sizi düşündüğü günde göçtüğü günle mi? Rabbimden kendim ve sizin için bağışlanma diliyorum.

2090- Ebû Abdurrahman el-Ezdi anlatıyor: Cemel vakası son bulduğu zaman Âişe (radıyallahu anhâ) ayağa kalkar ve konuşur. Şunları söyler: Ey insanlar! Benim sizin üzerinizde annelik hürmetim ve nasihat etme hakkım vardır. Ben, Rabbine asi olandan başkasını kastetmiyorum. Allah'ın Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) benim yanımda sabaha yakın bir vakitte vefat etmiştir. Cennetteki eşlerinden biri de benim. Rabbim beni onun için saklamıştır. Beni ona has kılmıştır. Münafığınızla mü'mininizi benimle ayırmıştır. Benimle size kolaylık verildi. Babam Müslümanların dördünün dördüncüsü ve ilk Sıddık ismiyle adlandırılanıydı. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) vefat ettiği zaman ondan razıydı. Sonra dinin gücü sarsıldı da o her iki tarafından tuttu ve onu sıkıca bağladı. Nifakı yerle bir edip tepeledi ve riddetin kaynağını kuruttu. Yahudilerin örtüp gizlediklerini söndürdü. Siz ise gözleriniz yerinde fırlamış gibi sabahı bekliyordunuz ve çığlığı da duyuyordunuz. Fesadı def edip boşlukları bağladı. Derinlerden su çıkararak susamışları dindirmek için çalıştı. Allah'a yemin olsun ki o nifakın boynunu ayağının altında ezmişken vefat etti. Müşriklere karşı İslâm'a yardım için uyanık ve cahillerden yüz çevirmiş bir halde savaş ateşini yakıp tutuşturdu.

Mü'minlerin emiri Ömer b. Hattab (radıyallâhu anh)'ın Faziletleri Hakkında Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

2091- Muhammed b. Munkedir'in Cabir b. Abdullah (radıyallâhu anh) rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Ben kendimi cennete girmiş gördüm. Orada avlusunda bir cariyenin olduğu beyaz bir saray gördüm. Bu kimindir, diye sordum. Denildi ki; Ömer'indir. Oraya girip bakmayı istedim ama kıskançlığını hatırlayınca vazgeçtim ey Ömer!"

Bunun üzerine Ömer şöyle der: Anam-babam sana feda olsun ey Allah'ın Rasûlü! Senden de mi kıskanacağım![725]

725 Buhârî, Fedailu Ashâbi'n Nebiyy, bab: 6.

2092- Muhammed b. Munkedir'in Cabir b. Abdullah (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyuruyor: "Cennete girdim ki bir de ne göreyim?! Altından bir sarayın içindeyim. Dedim ki, bu kimin içindir? Kureyş'ten bir adamındır, dediler. Beni oraya girmekten alıkoyan şey, senden bildiğim kıskançlığından başkası değildir ey Hattab'ın oğlu!" Ömer: Senden de mi kıskanacağım ey Allah'ın Rasûlü![726]

2093- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre o şunu anlatmaktadır: Biz, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yanında oturuyorken o şöyle dedi: "Ben uyuyorken kendimi cennette gördüm. Bir de baktım ki kadının biri bir sarayın yanında abdest alıyordu. Bu saray kimin içindir, diye sordum. Ömer içindir, dediler. Ben de Ömer'in kıskançlığını hatırlayınca geri dönüp gittim."

Ebû Hureyre der ki: Bunun üzerine Ömer ağlar ve şöyle der: Anam-babam sana feda olsun, sana karşı da mı kıskançlık yapacağım![727]

2094- Enes (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Cennete girdim, orada altından bir saray gördüm. Bunu görünce dedim ki: Bu saray kimindir? Kureyş'ten bir gencindir, dediler. Ben de o gencin ben olduğunu zannettim. İşte buna binaen, o kimdir, dedim. Onlar, Ömer b. Hattab'tır, dediler."

2095- Ömer b. Hattab der ki: Rabbim üç şeyde bana muvafakat etti. Ya da şöyle dedi: Üç şeyde Rabbime muvafakat ettim. Dedim ki, ey Allah'ın Rasûlü! Keşke İbrahim makamını namazgâh edinsek? –ya da edinsen şeklinde rivayet edilmektedir.

Bana ulaştığına göre Mü'minlerin Anneleri ile Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) arasında bir sorun çıkmıştı. Onların yanına gittim ve dedim ki: Ya Allah Rasûlü'nden istediklerinizden vazgeçersiniz ya da Allah sizi sizden daha hayırlısıyla değiştirecektir. Nihayetinde onların yanına vardığımda şöyle dediler: Rasûlullah'ta güzel bir örneklik yok mudur ki o eşlerine nasihat etmiyor

726 Buhârî, Ta'bir, bab: 31, 32, Fedailu Ashâbi'n Nebiyy, bab: 6; Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 20 ve 21.

727 Buhârî, Ta'bir, bab: 31, 32, Fedailu Ashâbi'n Nebiyy, bab: 6, Nikâh, bab: 107, Bedu'l Halk, bab: 8; Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 20, 21; İbn Mâce, Mukaddime, bab: 11; Ahmed, Müsned: 2/339 ve 3/309.

da sen nasihat ediyorsun? Bunun üzerine ben de sustum ve Allah ***"Eğer o sizi boşarsa Rabbi ona, sizden daha iyi eşler verebilir."*** (Tahrim: 5) âyetini indirdi.[728]

2096- Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: "Ben uyuyorken kendimi bir kuyunun başında su çekiyorken gördüm. O kuyudan Allah'ın dilediği kadar su çektim. Sonra Ebû Kuhafe'nin oğlu da bir ya da iki kova su çekti. Ancak onun su çekmesinde zayıflık vardı. Allah onu bağışlasın. Ondan hemen sonra da Hattab'ın oğlu kovayı aldı. Fakat onun elindeki kova büyük bir kovaya dönüştü. Bundan böyle onun su çektiği şekilde su çeken birini görmedim. Nihayetinde insanlar orayı konaklama yeri edindiler."[729]

2097- Salim b. Abdullah b. Ömer'in babası Abdullah (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyuruyor: "Uyuyan kimsenin gördüğü gibi rüya gördüm. Ben sanki bir kuyunun yanı başındaydım ve bütün insanları da orada toplanmış görüyorum. Ebû Bekir geldi bir ya da iki kova su çekti. Ancak onun su çekmesinde zayıflık vardı. Daha sonra Ömer geldi ve elindeki küçük kova büyük kovaya döndü. Bundan böyle Ömer'in yaptığı işi yapacak bir adamın geldiğini görmedim. Nihayetinde insanlar orasını binekleri için konaklama yeri edindiler."[730]

2098- Abdullah b. Mes'ud (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyuruyor ki: "Ey Ebû Bekir! Bu gece kendimi rüyada gördüm ki bir kuyunun başındaydım. Bir ya da iki kova su çektim. Akabinde sen geldin ve bir ya da iki kova su çektin. Sen zayıfsın, Allah sana rahmet etsin. Sonra Ömer gelir ve su çekmeye başlar derken kova büyük bir kovaya dönüşür. İnsanlar da orasını binekleri için konaklama yeri edinirler."

Ebû Bekir rüyayı şöyle yorumladı: Senden sonra emirlik bana verilecek ve benden sonra da Ömer'e verilecektir. Peygamber de, "Aynı bu şekilde melek rüyayı tabir etti" der.

---

728 Buhârî, Salat, bab: 32, Tefsir Sure 2, bab: 9; Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 24; Dârimî, Menasik, bab: 33; Ahmed, Müsned: 1/23, 24 ve 36.

729 Buhârî, Ta'bir, bab: 28, 29, Tevhid, bab: 31, Fedailu Ashâbi'n Neniyy, bab: 5, 6, Menakıb, bab: 25; Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 17, 19; Tirmizî, Ru'ya, bab: 10; Ahmed, Müsned: 2/28, 39, 89, 104, 107, 368 ve 450.

730 Geçen dipnota bakınız.

2099- Fadl b. Abbas (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Ömer benimledir ve ben de Ömer ileyimdir. Benden sonra hak, nerede olursa olsun Ömer ile beraberdir."[731]

2100- Nafi'in İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: "Hak, Ömer'in kalbi ve lisanı üzere kılındı."[732]

2101- Ebû Seleme'nin Âişe (radıyallahu anhâ)'dan rivayet ettiği hadiste Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyuruyor: "Ümmetler içinde kendilerine ilham olunanlar (muhdes) vardır. Eğer benim ümmetimde de varsa o Ömer'dir."[733]

2102- Ebû Seleme'nin Âişe (radıyallahu anhâ)'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyuruyor: "Eğer ümmetler içinde kendilerine ilham olunanlar (muhdes) varsa ve eğer benim ümmetimde de varsa o Ömer'dir."[734]

2103- Ebû Seleme Âişe'den rivayet ettiği hadiste Peygamber yukarıda geçen hadisi söylemiştir.

Süfyan der ki: Hadisteki Muhdes, doğruyu en iyi bilen ve bu doğru, dudaklarında zuhur eden kimsedir.

2104- İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet edilir ki Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Hiç şüphesiz Allah Teâlâ hakkı, Ömer'in dilinin ve kalbinin üzerinde kılmıştır."

2105- Ebû Zerr (radıyallâhu anh)'dan rivayet edilir ki o şöyle demiştir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken duydum: "Şüphesiz Allah hakkı, Ömer'in dilinin üzerinde kılmıştır ki o hakkı söyler."[735]

---

731 Taberânî, Mu'cemu'l Kebir: 18/280.
732 Tirmizî, hadis no: 3682; Ahmed, Müsned: 2/95.
733 Buhârî, Fedailu's Sahabe, bab: 6, Ehadisu'l Enbiya, bab: 54; Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 23; Tirmizî, Menakıb, bab: 17; Ahmed, Müsned: 6/55.
734 Geçen dipnota bakınız.
735 Ebû Davud, hadis no: 2962.

2106- Ukbe b. Amir el-Cuheni (radıyallâhu anh)'dan rivayet edilir ki o şöyle demiştir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken duydum: "Şayet benden sonra peygamber olsaydı, mutlaka o Ömer olurdu."[736]

2107- Abdullah b. Şurahbil'in Zeyd b. Ebi Evfa'dan rivayet ettiği hadiste Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), Ömer (radıyallâhu anh)'a şöyle demiştir: "Sen cennette benimle berabersin ve bu ümmetin üç kişisinden üçüncüsüsün."[737]

2108- Abdullah b. Şekik el-Ukayli anlatıyor: Âişe (radıyallahu anhâ)'ya dedim ki; Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbının hangisi ona en çok sevimlidir? Âişe, Ebû Bekir, dedi.

Ben, ondan sonra kimdir? dedim.

O, Ömer'dir, dedi.

Ben, peki ondan sonra kimdir? dedim.

O, Ebû Ubeyde b. Cerrah'tır, dedi.[738]

2109- Abdullah b. Şekik el-Ukayli anlatıyor: Âişe (radıyallahu anhâ)'ya dedim ki; Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbının hangisi ona en çok sevimlidir? Âişe, Ebû Bekir, dedi.

Ben, ondan sonra kimdir? dedim.

O, Ömer'dir, dedi.

Ben, peki ondan sonra kimdir? dedim.

O, Ebû Ubeyde b. Cerrah'tır, dedi.

Ben, peki dördüncüsü kim, diye sordum fakat o sustu.

2110- Ali b. Müslim der ki: Ebû Usame de bu görüşü benimsemişti.

2111- Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken duydum: "Bir çoban koyun sürüsünü otlatırken kurdun biri sürüye saldırır ve bir tane koyunu kapar. Çoban kurdun peşine düşer, ancak kurt çobana döner şöyle der: Yırtıcı hayvanların saldıracağı günde onu kim koruyacak? O koyun için benden başka çoban yoktur. Yine bir gün adamın biri üzerine yük yüklediği bir sığırı sevk

736 Tirmizî, hadis no: 3686; Ahmed, Müsned: 4/154.
737 Taberânî, Mu'cemu'l Kebir: 5/220.
738 İbn Mâce, hadis no: 102; Ahmed, Müsned: 6/218.

ederken, sığır adama yönelir onunla konuşup şöyle der: Ben bunun için yaratılmadım. Aksine ben ekin sürmek için yaratıldım. " Bunun üzerine de insanlar, subhanallah! derler. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) de "Ben buna inanıyorum... Ebû Bekir ve Ömer de inanıyorlar."[739]

2112- Ebû Seleme Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet eder: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) namaz kıldırdıktan sonra insanlara yönelip şöyle der: "Bir ara adamın biri bir sığırı sevk ederken ona binmek ister. Sığır da adama dönüp der ki; Bizler bunun için yaratılmadık, biz ancak ekin sürmek için yaratıldık." Ebû Hureyre der ki: Rasûlullah'ın etrafındakiler, subhanallah, deyince Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) de şöyle der: "Ben, Ebû Bekir ve Ömer buna inandık." Ebû Bekir ve Ömer ise orada değildi.

Ravi der ki, sonra Rasûlullah şöyle demiştir: "Bir adam koyunlarını otlatırken aniden bir kurt geliverip bir koyunu kapıp götürür. Çoban kurdun peşinden koşar ve kurda yetiştiği zaman koyunu atıp adama yönelir ve der ki: Yırtıcı hayvanların saldırdığı günde –ki o gün benden başka çoban yoktur!- onu kim kurtaracak?"

Ravi der ki, etrafındakiler, 'subhanallah, subhanallah" derler.

Bunu gören Rasûlullah da şöyle der: "Hiç şüphesiz ben, Ebû Bekir ve Ömer buna inandık." Ebû Bekir ve Ömer de orada yoktu.[740]

2113- Huzeyfe (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Benden sonra gelen Ebû Bekir ve Ömer'e uyun."[741]

2114- Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in azatlı kölesi Mesruk ed-Dahhak der ki: Ebû Cafer Muhammed b. Ali b. Hüseyin'i babasından naklederken duydum. O şöyle dedi: Haşim oğullarından bir genç, dönüp geldiği zaman Ali b. Ebû Talib (radıyallâhu anh)'a şöyle dedi: Ey Mü'minlerin emiri! Seni hutbe verirken şöyle dediğini duydum: Ey Allah'ım! Raşid halifeleri ıslah ettiğin şeyle bizi de ıslah et. O Râşit halifeler kimlerdir?

739 Buhârî, Fedailu's Sahabe, bab: 5, Ehadisu'l Enbiya, bab: 54; Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 13; Tirmizî, Menakıb, bab: 16.
740 Ahmed, Müsned: 2/245.
741 Tirmizî, Menakıb, bab: 16, 37, İbn Mâce, Mukaddime, bab: 11; Ahmed, Müsned: 5/382, 385, 399 ve 402.

Bunu duyan Ali (radıyallâhu anh)'ın gözleri dolar ve sakalları ıslanıncaya kadar gözyaşları akar. Sonra da der ki: Ebû Bekir ve Ömer'dir. O ikisi, hidayet imamları ve İslâm'ın iki şeyhidirler. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den sonra o ikisine uyup onları takip edenler dosdoğru yola hidayet olunmuştur. O ikisine uyan kimse rüştü elde etmiştir. O ikisine tutunan bir kimse Allah'ın ordusundandır. Allah'ın ordusu ise kurtuluşa erenlerin ta kendileridir.

2115- Katade'nin Ömer b. Abdülaziz'den rivayet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rüyamda Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i gördüm. Sağında bir adam ve solunda bir adam vardı. Dedi ki; "Eğer sen bu işle sorumlu tutulmuşsan bu iki adama uy. Yani, Ebû Bekir ve Ömer'e."

2116- Abdullah b. Rebah'ın Ebû Katade el-Ensari'den rivayet ettiği hadiste Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Şayet insanlar Ebû Bekir ve Ömer'e uyarlarsa rüştü elde ederler."[742]

2117- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle diyor: "Sizin için Ebû Bekir ne güzel bir adamdır. Ömer ne güzel adamdır."[743]

2118- Enes (radıyallâhu anh)'dan rivayet edilir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) içinde Muhacirlerin ve Ensar'ın bulunduğu sırada mescide girerdi. Ebû Bekir ve Ömer'den başka hiçbir kimse başını kaldırıp bakmazdı. Sadece ikisi bakardı. O ikisine tebessüm eder ve o ikisi de ona tebessüm ederdi.[744]

2119- Cabir b. Abdullah (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet edilir ki Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Ebû Bekir ve Ömer'in bu dindeki konumu, kulak ve gözün baştaki konumu gibidir."[745]

2120- Ebû Salih'in Ali (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiği hadiste şöyle geçmektedir: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) Bedir günü bana ve Ebû Bekir'e şöyle dedi: "Cibril, ikinizden biriyle beraberdir. Mikail de diğerinizle beraberdir. Büyük bir melek de savaşa tanık olmaktadır, ya da saftadır."[746]

2121- Ali'den yukarıdaki hadisin benzeri rivayet edilmiştir.

---

742 Müslim, Mesacid, hadis no: 31.

743 Tirmizî, hadis no: 3795.

744 Tırmizî, hadis no: 3668; Ahmed, Müsned: 3/150.

745 Elbani, Silsiletu's Sahiha: 814 ve 815.

746 Ahmed, Müsned: 1/147.

2122- Nafi'in İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet ettiğine göre şunu anlatır: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) sağında Ebû Bekir ve solunda da Ömer olduğu halde ki ikisinin de elini tutmuş bir halde yanımıza girdi ve şöyle dedi: "Kıyamet günü işte böyle diriltileceğiz."[747]

2123- İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: "Yeryüzünün kendisi için yarılacağı ilk kişi benim, sonra Ebû Bekir ve sonra da Ömer'dir. Daha sonra ben Baki' kabristanına gelirim ve onlar için yarılır. Sonra Mekke ahalisini beklerim, onlar için de yeryüzü yarılır. Ben iki Harem arasında haşrolacağım."[748]

2124- İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet edilir ki Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) Ebû Bekir ve Ömer'e şöyle demiştir: "Dikkat edin! Melekler ve peygamberler arasında siz ikiniz gibi olanları size bildireyim mi? Melekler arasında senin gibi olana gelince ey Ebû Bekir! Mikaîl gibidir, rahmetle iner. Peygamberler arasında senin gibi olana gelince ise, İbrahim'in misali gibidir. Çünkü kavmi onu yalanlayıp da onun için yapmak istediklerini gerçekleştirdikleri zaman şöyle dedi: ***"Her kim bana tabi olursa, o bendendir. Her kim de bana asi olursa, şüphesiz sen çok bağışlayan ve çokça merhamet edensin."*** (İbrahim: 36) Senin gibi olana gelince ey Ömer! Melekler arasında senin gibi olan Cibril'dir. O, Allah'ın düşmanlarına musibet, sıkıntı ve intikam ile iner. Peygamberlerden senin gibi olan Nuh'tur. Hani o şöyle demişti: ***"Ey Rabbim! Yeryüzünde kâfirlerden hiçbir kimseyi bırakma."*** (Nuh: 26)[749]

2125- Ebû Said el-Hudri'den rivayet edilen bir hadiste Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyuruyor: "Cennet ehli, birinin göğün ufuğunda doğmakta olan yıldıza bakması gibi üstlerindeki İlliyyin cennetinin ehline bakarlar. Muhakkak ki Ebû Bekir ve Ömer illiyyin ehlindendirler. O ikisi ne büyük bir nimete nail olmuşlardır."[750]

2126- Yukarıdaki hadisin Muhammed b. İsa et-Tanafisi tarikinde; "ne büyük bir nimete nail olmuşlardır" ibaresinin yerine "ne yüce bir makama nail olmuşlardır" geçmektedir.

---

747 Tirmizî, hadis no: 3669.
748 Tirmizî, hadis no: 3692.
749 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 4/304.
750 Ebû Davud, hadis no: 3987; Tirmizî, hadis no: 3658; İbn Mâce, hadis no: 96; Ahmed, Müsned: 3/26, 27, 93 ve 94.

2127- Ebû'l Veddak tarikiyle Ebû Said el-Hudri'den yukarıdaki hadisin benzeri rivayet edilmiştir.

2128- Muhammed b. Hanefiyye'den nakledilmektedir ki o şöyle demiştir: Ben babama, ey babacığım! Peygamberden sonra insanlardan hangisi en hayırlıdır? dedim. Babam, Ebû Bekir'dir, dedi. O, sonra kimdir? dedi. Babası, Ömer'dir, dedi. Ben, sonra kimdir, dediğimde onun Osman demesinden korktum. Ben de, peki ya sen ey babacığım? diye sordum. O da, ben Müslümanlardan bir adamım, dedi.[751]

2129- Ebû Musa'dan rivayet edilir, o şöyle demiştir: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile birlikte bir bostandaydım. Ebû Bekir ve Ömer gelip kapıyı çaldılar. Bunun üzerine Peygamber şöyle dedi: "Kalk ve o ikisine kapıyı açıp onları cennetle müjdele!" Fakat o, Osman'ı diğer ikisinden ayıran bir ayrıcı özellikle zikretti.[752]

2130- Hişam'ın babasından, onun da Âişe'den rivayet ettiği hadiste Âişe şöyle demiştir: Ebû Bekir demiştir ki; yeryüzünün üstünde bana Ömer'den daha sevimli gelen kimse yoktur. Sonra da, nasıl dedin, dedi. Biz de dedik ki; en aziz olanı ve oğlu...

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Halifesi Ebû Bekir es-Sıddık (radıyallâhu anh)'ın Kendisini Yerine Halife Olarak Atadığı zaman Mü'minlerin emiri Ömer b. Hattab'ın Hilafeti'nin Tertibi Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

2131- Zeyd b. Eslem babasından rivayet ettiğine göre şunu anlatmaktadır: Osman b. Affan (radıyallâhu anh) Ebû Bekir'den sonraki halifenin kim olacağına dair vasiyeti yazmak izteyince Ebû Bekir ona yazacağı ismi kimseye söylememesini emreder. O da adamın ismini yazmadı. Ebû Bekir'in bayılması üzerine Osman da Ömer'in ismini yazar. Bir süre sonra uyanır ve vasiyeti gösterin der. Bir de bakar ki vasiyette Ömer'in ismi vardır. Bunu kim yazdı diye sorduğunda Osman, ben der. Ebû Bekir de, Allah sana rahemet etsin ve seni hayırla mükâfatlandırsın. Allah'a yemin olsun ki kendi adını yazmış olsaydın, mutlaka buna ehilsindir.

---

751 Buhârî, Fedailu Ashâbi'n Nebiyy, bab: 5.

752 Buhârî, Fedailu Ashâbi'N Nebiyy, bab: 5; Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 28 ve 29.

2132- Osman b. Ubeydullah b. Abdullah b. Ömer'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Ebû Bekir es-Sıddık'ın ölümü yaklaştığında Osman'ı çağırır ve vasiyetini yazdırmak üzereyken halifenin kim olacağına dair ismi yazdırmadan önce baygınlık geçirir. Osman da bunun üzerine vasiyete Ömer b. Hattab yazar. Ebû Bekir uyandığında Osman'a, kimsenin adını yazdın mı? diye sordu.

Osman da, sana gelen şeyi görünce aramızdan ayrılman endişesi üzerine ben de Ömer b. Hattab'ın ismini yazdım.

Ebû Bekir de ona der ki; Allah sana rahmet etsin, şayet kendi adını yazsaydın, muhakkak sen buna ehilsindir.

Hal böyleyken meclise Talha b. Ubeydullah girer ve şöyle der: Ben ardımdakilerin sana gönderdiği elçisiyim. Onlar diyorlar ki; sen hayattayken Ömer'in bize karşı kabalığını biliyorsun. Peki, işlerimizi ona havale ederek ölümünden sonra onu durumumuzun nasıl olacağını söyler misin? Allah onu sana sorduğunda O'na ne diye cevap vereceksin?

Ebû Bekir bunu duyunca şöyle der: Beni oturtun, beni Allah ile mi korkutuyorsun! İşiniz hakkında kuruntulara kapılan kişi mahrum olmuştur! Allah bana sorduğu zaman şöyle diyeceğim: Senin kulların üzerine onların hayırlısını halife olarak bıraktım. Git ve arkadaşlarına bunu bildir.

2133- Kays'tan rivayet edildiğine göre şöyle der: Ben, Ömer b. Hattab (radıyallâhu anh)'ı otururken gördüm, elini hareket ettiriyordu. Yanında da Ebû Bekir (radıyallâhu anh)'ın mevlası Şedid vardı. Şedid şöyle diyordu: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in halifesine kulak verin. O, ben size hayır bıraktım, diyordu. Ebû Bekir'in mevlası Şedid'in yanında da Ömer'in halife atandığını beyan eden Ebû Bekir'in mektubu vardı.[753]

2134- Abdullah b. Mes'ud (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: İnsanların en ferasetlisi şu üç kimsedir: Yusuf'taki hayrı tespit eden kral. Musa'daki hayrı görüp de şöyle diyen kadın: Ey Babacığım, onu ücret karşılığında tut. Ömer'i halife atamasıyla hayrı tespit eden Ebû Bekir'dir.

2135- Said b. Müseyyib'ten rivayet edilir ki o şunu anlatmaktadır: Ömer b. Hattab (radıyallâhu anh) mü'minlerin emirliğini üstlendiği zaman Rasûlullah

753 Ahmed, Müsned: 1/37.

(sallallâhu aleyhi ve sellem)'in minberine çıkar Allah'a hamd edip senada bulunduktan sonra şöyle demiştir: Ey İnsanlar! Şüphesiz ki ben, sizin de benden görmeye alıştığınız gibi kaba ve sert biriyim. Bunun sebebi de ben, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile beraberken onun kölesi ve hizmetkârı idim. O ise Allah Azze ve Celle'nin dediği gibidir: ***"Mü'minlere karşı şefkatli ve merhametlidir."*** (Tevbe: 128) İşte bu sebeple de ben Rasûlullah'ın huzurundayken kınından çekilmiş kılıç gibiydim. Ancak Allah'ın beni kuşatıp ve bir işten alıkoyması müstesna ki ben de ondan uzak duruyordum. Aksi halde insanlara karşı atılgandım. Bu hal bende, Allah Teâlâ o benden razı olduğu bir halde onun canını alıncaya kadar böyle devam etti. Bunun üzerine Allah'a çokça hamd olsun ki ben bununla çok mutluyum.

Sonra ben Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in halifesi Ebû Bekir ile birlikte bu makamda bulundum. Siz onun cömertliğine, nezaketine ve yumuşaklığına vakıfsınız. Ben de onun hadimiydim. Ben onun yanında da kınından çekilmiş kılıç gibiydim. Sertliğimi onun yumuşaklığına karıştırıyordum. Ancak Allah'ın beni kuşatıp ve bir işten alıkoyması müstesna ki ben de ondan uzak duruyordum. Aksi halde insanlara karşı atılgandım. Bu hal bende, Allah Teâlâ o benden razı olduğu bir halde onun canını alıncaya kadar böyle devam etti. Bunun üzerine Allah'a çokça hamd olsun ki ben bununla çok mutluyum.

Sonra şimdi de sizin bu işiniz bana devredildi. Ben biliyorum ki aranızda şöyle diyecekler çıkacaktır: Bu emirlik başkasındayken bize karşı sertti ve şimdi onun elindeyken nasıl olur?

Biliniz ki; şüphesiz ki siz beni kimseye sormayacaksınız ki zaten beni tanıyorsunuz ve beni sınadınız. Ben de Peygamberinizin (sallallâhu aleyhi ve sellem) sünnetinden bildiklerimi bilmişimdir. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e sorulmasını istediğim bir şeyi mutlaka onu ona sorduğumdan dolayı yaptığım herhangi bir şeyden dolayı pişman olmadım.

Biliniz ki; benden gördüğünüz o sertliğim, bu iş bana verildiği andan itibaren zalim ve haddi aşanlara ve Müslümanlardan zayıf olanlar için güçlülere karşı daha da artmıştır. Fakat bu sertliğimin ardında da iffetli, istemekten el çekmiş ve hakka teslim olmuş olanlara karşı da yanağımı yere koyarım. Ben, benden ya da sizden birinden dolayı kaynaklanan bir şeyin hükmü hususunda sizinle beraber dilediğinizin yanına gitmekten kaçınmam. Öyleyse benimle o kimse arasındaki meseleye sizden birisi baksın. Ey Allah'ın kulla-

rı! Allah'tan korkun ve benden uzak tutarak nefislerinize karşı bana yardım edin. Nefsime karşı da iyiliği emrederek ve kötülükte alıkoyarak bana yardım edin. Bir de Allah'ın sizin işiniz üzere beni sorumlu tuttuğu bu iş hususunda da bana nasihat edin. Sonra minberden indi.

2136- Said b. Amr b. Süfyan babasından rivayet ediyor ki o şunu anlatmıştır: Ali insanlara hitap edip şöyle dedi: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu emirlik hususunda bize vasiyette bulunmadı. Fakat biz kendi görüşümüz sonucunda karar verdik. Böylece Ebû Bekir (Allah ona rahmet etsin) halife oldu. O bu görevi üstlendi ve hakkıyla yerine getirdi. Nihayetinde dini yeryüzüne yaydı. Sonra bir kavim dünyanın peşinden gitti. Allah dilediğini affeder ve dilediğine de azap eder.[754]

2137- Hakem'den şöyle dediği rivayet edilir: Ali (radıyallâhu anh)'ın Cemel zamanında Kûfe'ye vali olarak atadığı ve insanların efendisi olan Ebû Cuheyfe'yi şöyle derken duydum: Ali'yi şöyle derken duydum: Dikkat edin! Peygamberinden sonra bu ümmetin en hayırlısını size haber vereyim mi? O Ebû Bekir'dir. Dikkat edin! Ebû Bekir'den sonra bu ümmetin en hayırlısını size haber vereyim mi? O, Ömer'dir. Ömer'den sonra bu ümmetin en hayırlısını size bildireyim mi? dedikten sonra sustu.[755]

2138- Salt b. Behram'ın Yesar'dan aktardığına o şöyle dedi: Ebû Bekir'e ölüm ağırlığı çöktüğünde pencereden insanlara bakıp şöyle dedi: Ey insanlar! Size vasiyet bıraktım, razı oluyor musunuz?

İnsanlar, ey Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in halifesi! Razı olduk, dediler.

Bunun üzerine Ali ayağa kalkıp der ki: Ömer b. Hattab'tan başkası olursa razı olmayız.

2139- Muhammed b. Ali'den şöyle dediği rivayet edilir: Babama dedim ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den sonra insanların en hayırlısı kimdir? O, ey oğulcuğum bilmiyor musun?! dedi. Ben de, hayır dedim. O, Ebû Bekir'dir, dedi.

Ben, sonra kimdir, dedim. Babam, ey oğulcuğum bilmiyor musun?! dedi. Ben de hayır dedim. O, Ömer'dir dedi.

---

754 Ahmed, Müsned: 1/114.
755 Ahmed, Müsned: 1/106 ve 110.

Sonra ben de acele ederek dedim ki: Ey babacığım! Sonra sen de üçüncü müsün? O da bana şöyle dedi: Ey oğulcuğum! Senin baban Müslümanlardan bir ferttir. Onların lehine ne varsa onun için de vardır. Onların aleyhine ne geçerli olursa babanın aleyhine de geçerlidir.[756]

2140- Ammar b. Yasir'den şöyle dediği nakledilir: Peygamberinden (sallallâhu aleyhi ve sellem) sonra bu ümmetin en hayırlıları Ebû Bekir ve Ömer'dir.

2141- Süfyan b. Uyeyne isnadıyla rivayet eder: Ebû Bekir ve Ömer insanlar üzerine bir hüccettirler. Bir kimse şöyle diyebilir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yaptığının aynısını yapabilecek kim vardır? Ebû Bekir ve Ömer vardır. O ikisi insanlar üzerine bir hüccettirler, denilir.

2142- Hassan b. Sabit (radıyallâhu anh) Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem), Ebû Bekir ve Ömer (radıyallâhu anhumâ) hakkında şu şiiri söylemiştir:

Şu üç kişi üstün gelmişlerdir faziletleriyle

Rabbleri onları ak etmiştir yayıldıkları zaman

Gözü olan bir mü'minin yapabileceği bir şey değildir

Zikredildiklerinde onların faziletini inkâr etmesi

Onlar birbirlerinden ayrılmaksızın yaşadılar

Kabre konduklarının zaman da ölümde toplandılar.

2143- Müslim el-Batin'den şu şiiri söylediği rivayet edilir:

Nasıl da ayıplarsın, destek olan babanı yitiresin

İftiraya kapılıp, Sıddık'tan beri oldular

Ahmakça Peygamberin vezirinden beri oldular

Faruk'tan beri olana yazıklar olsun

Ben düşmanlara rağmen şöyle diyorum

Sadık ve mesdukun dinine inanıyorum.

2144- Abdullah b. Ömer (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet edildiğine göre şöyle der: Ömer b. Hattab, başında Sariye adında bir komutan bulunan bir

756 Hadisin tahrici daha önce geçti.

orduyu gazveye gönderir. Bir gün Ömer minberde insanlara hutbe verirken şöyle der: Ey Sariye, dağa çık! Ey Sariye, dağa çık!

Ordunun elçisi Ömer'e gelip şöyle der: Ey Mü'minlerin emiri! Düşmanımızla karşılaştık ve onları hezimete uğrattık. Fakat aniden yüksek sesle bağıran bir kimse ey Sariye, dağa çık! Ey Sariye dağa çık! dedi. Bunun üzerine biz de sırtımızı dağa yasladık, böylece Allah onları hezimete uğrattı. Ömer b. Hattab'a o bağıran sen miydin, denildi.

İbn Aclan der ki: İyas b. Muaviye b. Kurra bunu bana anlatmıştır.

2145- Ebû Belc Ali b. Abdullah'tan rivayet edilir: Ömer b. Hattab cuma günü hutbe vermek için minberde oturduğu bir esnada en yüksek sesiyle şöyle seslendi: Ey Sariye, dağa çık!

Sonra hutbe vermeye başladı. Fakat insanlar onun bu yaptığını hoş karşılamadılar. Hutbeyi bitirdikten sonra aşağı inip namaz kıldırdıktan sonra ona denildi ki: Ey Mü'minlerin emiri! Bugün daha önce bilmediğimiz bir şeyi yaptın.

Ömer, o da nedir, dedi. Ona, şöyle şöyle diyerek söylediklerini ona hatırlattılar. O da şöyle dedi: Bu denilen olmamıştır. İnsanlar da, aksine Allah'a yemin olsun ki bu anlatılan olmuştur ey Mü'minlerin emiri!

Ömer de, öyleyse bu aydan bu günü araştırıp bakın bakayım, dedi.

Ömer, bir gazve için Sariye'yi göndermiştir. Sariye de düşmana galip gelmiş ve dağı mekan tutmuştur.

Sariye döndüğü zaman şöyle dedi: Biz düşmanlar savaşırken kimin olduğunu anlamadığımız bir ses duyduk ki o ses şöyle diyordu: Ey Sariye dağa çık. Bu ses üç defa tekrarlandı. Böylece Allah o ses sayesinde düşmanı bizden savdı. İnsanlar o güne bakarlar ki o, Ömer'in o sözleri söylediği gündür.

2146- Me'dan b. Ebû Talha'dan şöyle dediği rivayet edilir: Ömer Cuma günü vermiş olduğu hutbesinde Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i ve Ebû Bekir (radıyallâhu anh)'ı andıktan sonra şöyle der: Ben bir horozun beni iki defa gagasıyla gagaladığını gördüm. Ben, bunu ecelimin yaklaşmasından başka bir şekilde yorumlamıyorum. Eğer başıma bir şey gelirse, hilafet Rasûlullah'ın vefat ettiğinde kendilerinden razı olduğu şu altı kişi arasında şûrayla tayin edilecektir.

Hişam der ki: Katade bu altı kişiyi isimleriyle zikretmiştir. Bunlar, Osman, Ali, Talha, Zubeyr, Abdurrahman b. Avf ve Sa'd b. Ebi Vakkas'tır. Bazı insanlar benden yerime birini halife olarak atamamı istiyorlar. Şunu anladım ki Allah, hilafeti ve Peygamberini kendisiyle gönderdiği şeyi zayi edecek değildir.

Yahya b. Hişam tarikinde de şöyle geçer: Hiç şüphesiz ben şunu anladım ki bir topluluk bu işe sabredip tahammül edemeyecektir.

Sonra ravi Ebû Katan tarikine devam eder: Ben o kimseleri İslâm için kendi elimle cezalandırdım. Eğer onlar bunu yaparlarsa, artık onlar Allah'ın düşmanları sapık kâfirlerdirler.

Sonra da şöyle dedi: Ey Allah'ım! Ben seni bölgelerin emirleri üzerine şahit tutuyorum ki onları ancak insanlara dinlerini öğretsinler, ganimetlerini taksim etsinler ve kendilerine sorun olan hususları da bana döndersinler diye gönderdim.[757]-

2147- Amr b. Meymun'dan rivayet ediliyor, o şöyle demiştir: Huzeyfe ve Osman b. Hanif'in yanlarında Ömer bulunduğu bir sırada geldim. Ömer onlara, bölge ahalisine takat edemeyecekleri yükü yüklemiş olmaktan korkuyor musunuz? dedi.

Huzeyfe, dileseydim arazideki yükü hafifletirdim.

Osman ise, ben bölgeme oradakilerin kaldırabilecekleri ve çok fazla büyük olmayan bir vergi yükledim.

Ömer de onlara, araziye insanların takatlerinin yetmeyeceği bir yük yüklemiş olabilileceğinizi düşünün. Eğer Allah beni selamette kılarsa, muhakkak ki ben o bölgenin dullarını benden sonra hiçbir zaman kimseye muhtaç olmayacakları bir hal üzere bırakacağım.

Amr b. Meymun devamla şöyle dedi: Daha henüz üzerinden dördüncü gece geçmeden mescide girip safların arasında durup "saffı düzeltin" dedikten sonra öne geçip tekbir getirir. Tekbir getirdiği bu sırada suikasta uğradı. Ömer (radıyallâhu anh)'ı şöyle derken duydum: Köpek beni katletti ya da köpek beni yedi. Hangisini söylediğini bilmiyorum.

Benimle Ömer arasında İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ) vardı. Abdurrahman b. Avf (radıyallâhu anh)'ın elini tuttu ve onu namaz kıldırması için öne

757 Müslim, Mesacid, hadis no: 87; Ahmed, Müsned: 1/15, 27, 48 ve 51.

geçirdi. O dinsiz kölenin elinde ikiyüzlü bir hançer vardı. Geçtiği her safın sağında solunda bulunan herkesi hançerliyordu. Böylece tam on üç kişiyi hançerledi bunların dokuzu öldü. Bunu gören bir Müslüman hemen boynundaki şalı çıkarıp o dinsizi yakalamak için fırlattı. Dinsiz yakalanacağını anlayınca kendini de hançerleyerek intihar etti. Müslümanlar da o gün kısa bir sabah namazı kıldılar.

Mescidin diğer taraflarında bulunanlar neler olduğunu bilmiyorlardı. Ancak onlar artık Ömer'in sesini yitirmişlerdi. Onlar, subhanallah, diyorlardı.

Namazı bitirdiklerinde Ömer İbn Abbas'a şöyle dedi: Benim katilim kim? İbn Abbas, gidip bir saat dolaştıktan sonra gelir der ki: O, Muğire b. Şu'be'nin marangoz kölesidir.

Ömer bunu duyunca şöyle dedi: Allah'a hamd olsun ki benim ölümüm Müslüman olduğunu iddia eden bir kimsenin eliyle gerçekleşmemiştir. Allah onun canını alsın. Ben daha önce ona iyiliği emretmiştim.

Sonra da devamla İbn Abbas'a şöyle der: Sen ve baban bu dinsiz kölelerin Medine'de çoğalmasını istiyordunuz. İbn Abbas ona, eğer dilersen onları öldürürüz dedi.

Ömer de, onlar sizin söylediklerinizi söyledikten, namazınızı kıldıktan ve sizin haccınızı yaptıktan sonra mı öldüreceksiniz, der.

İnsanlar ona, Allah sana şifa versin, dediler. Ömer, içmek için arpa suyu ister. Suyu içtikten sonra yarasından kırmızı bir şekilde çıktı. Süt ister, onu da içer fakat süt de yarasından akıp çıkar. Bunu gören Ömer, öleceğini anlar.

Ömer, Abdullah b. Ömer (radıyallâhu anhumâ)'yı çağırıp ona, ödemesi gereken borçlarını araştırıp hesaplamasını söyler. Abdullah, babasının borçlarının seksen altı bin olduğunu görür. Ömer, eğer Ömer'in malı bunu karşılarsa o malla ödersin. Eğer mallar borcu karşılamazsa Adiyy b. Ka'b oğullarından iste. Eğer onların mallarından karşılayacak miktar çıkmazsa Kureyş'ten iste. Onlardan başkasından bir şey isteme.

Daha sonra Âişe (radıyallahu anhâ)'ya git, selamımı söyle ve Ömer, iki arkadaşının yanına defnedilmek için izin istiyor de. Sakın Mü'minlerin emiri deme. Çünkü ben bugün Mü'minlerin emiri değilim.

İbn Ömer Âişe'ye gelir. Onu oturup ağlar bi halde bulur. Selam verip şöyle der: Ömer b. Hattab iki arkadaşının yanına defnedilmek için senden izin istiyor.

Âişe, ben onu kendim için istiyordum fakat onu kendime tercih ediyorum, der. Onun geldiğini gören insanlar, bu Abdullah b. Ömer'dir, Âişe'nin yanından gelmiştir, derler. Ömer, beni kaldırın der. Bir adam onu kaldırıp kendisine dayandırır. Ömer, ne ile döndün, diye sorar. Abdullah da, izin verdi, der.

Ömer, bu yattığım yerde beni en çok kederlendiren şey budur. Eğer ölürsem beni onun evine taşıyın ve sonra tekrar izin isteyin. İzin verirse, beni oraya girdirirsiniz. Yok, seğer izin vermezse Müslümanların kabristanına götürürsünüz.

Ömer vefat ettiğinde onu taşırlar. Sanki insanlara bundan önce musibet gelmemişti. Abdullah selam verip şöyle der: Ömer b. Hattab izin istedi. Âişe (radıyallahu anhâ) Allah'ın Rasûlü ve Ebû Bekir ile beraber olmasını ikram ettiği vecih üzere izin verdi.

Ölümü yaklaştığında ona, yerine birini halife olarak belirle, derler. Ömer de, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) vefat ettiği zaman kendilerinden razı olduğu bu altı kişiden başkası bunu hak etmemektedir. Onlardan kim seçilirse benden sonra halife odur. O altı kişinin isimlerini saydı: Ali, Osman, Talha, Zubeyr, Abdurrahman b. Avf ve Sa'd b. Ebi Vakkas'tır.

Eğer Sa'd seçilirse o ehildir. Ya da başka kim seçilirse, halife olan kimse ondan yardım istesin. Çünkü ben, onu ne acizliğinden ne de hıyanetinden dolayı azlettim.

Abdullah b. Ömer'i de şûra edecekleri heyetten kıldı. Fakat onun halifelik işinde hiçbir şey yoktur.

Ömer'in defin işlemlerini bitirmelerinin akabinde Abdurrahman şöyle der: Seçim işinizi üç kişide karar kılın. Bunun üzerine Zubeyr, seçim hakkını Ali'ye, Talha da Osman'a ve Sa'd ise Abdurrahman'a havale etti. Bu üç kişi halifenin seçilmesi görevi kendilerine teslim edilince kendi aralarında görüştüler. Abdurrahman diğer ikisine der ki: Müslümanların en faziletlisinden ve sizin için en faziletli olanı ihmal etmemek üzere bu adaylık işinden hanginiz feragat edecek?

Ali ve Osman sükût ettiler. Bunun üzerine Abdurrahman onlara, öyleyse bu seçim işini bana havale eder misiniz? Allah'a yemin olsun ki halifeyi seçmede Müslümanların en faziletlisini, onlar için en hayırlısını ve sizin için de en faziletlisini ihmal etmeyeceğim. İkisi de, evet dediler.

Böylece Ali hakkından feragat eder. Abdurrahman da ona, sen Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yakınısın ve İslâm'da öncüsündür. Sana Allah için söylüyorum, eğer seni halife seçersem adaletli olacaksın. Osman'ı seçersem de onu dinleyip itaat edeceksin.

Sonra Osman'la da yalnız kalarak Ali'ye söylediğinin aynısını ona da söyledi. Daha sonra da elini kaldır ey Osman dedi ve akabinde de ona biat etti. Ondan sonra da Ali biat eder ve onun ardından da insanlar biat ettiler.

Ömer (radıyallâhu anh) da şunu söyledi: Benden sonraki halifeye Allah'a karşı takvalı olmasını ve ilk Muhacirleri tavsiye ediyorum. Onların haklarına riayet etmesini ve onların hürmetini korumasını tavsiye ederim. Aynı şekilde halifeye Ensar'a karşı hayırla muamele etmesini tavsiye ederim. O Ensar ki Allah onların hakkında şöyle buyurmuştur: ***"Kendilerinden önce Medine-yi yurt ve imanı gönüllerine yerleştirmiş kimseler..."*** (Haşr: 9) Onların iyi olanlarının iyiliklerini kabul etmeli ve kötülük işleyenlerin de kötülüklerini affetmelidir. Ben, halifeye Ensar'a karşı hayırla muamele etmesini tavsiye ediyorum. Çünkü onlar İslâm'ın yardımcıları, düşmanı öfkelendirmektedirler ve vergi memurlarıdırlar. Onların mallarının fazlalığından gönül hoşnutluğuyla alınmalı.

Yine benden sonraki halifeye, Bedevilere karşı hayırla muamele etmesini tavsiye ederim. Çünkü onlar Arap'ın asılları ve İslâm'ın maddesidirler. Onların mallarının asılları değil de kenarları alınıp fakirlerine verilmelidir. Halifeye Allah'ın zimmetini ve Rasûlü'nün zimmetini tavsiye ederim; onların ahitlerini yerine getirsin, onların ardından savaşsın ve onlara güçlerinin yeteceğinden başkasıyla mükellef tutulmasınlar.

Hadisi Buhârî, Sahih'inde uzun uzadıya rivayet etmiştir.

2148- Enes (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: "Ömer (radıyallâhu anh)'ın vefat ettiği gün Ebû Talha şöyle demiştir: Ömer'in ölümü sebebiyle şehirde yaşayanların ve badiyede yaşayanların ailelerine bir eksiklik girmiştir."

2149- Zeyd b. Vehb anlatıyor: İki adamın bir âyet hakkında ihtilaf edip te Abdullah'a geldiği bir zamanda biz de gelmiştik: Abdullah onlardan birine, oku dedi. O da okudu. Abdullah ona, sana Kur'ân okumayı kim öğretti? Adam, Ebû Hâkim el-Muzeni, der.

Sonra diğerine, oku dedi. O da okudu. Ona da, sana kim öğretti, diye sordu. Adam, Kur'ân okumayı bana Ömer öğretti, dedi.

Abdullah adama, Ömer'in sana öğrettiği gibi oku dedi ve sonra da ağladı. Ben gözyaşlarının çakıl taşlarının üzerine damladığını gördüm. Devamla şöyle dedi: Ömer (radıyallâhu anh), insanların içine girip te oradan çıkmadığı İslâm'ın korunaklı kalesiydi. Artık o kale yıkılmış, insanlar da oradan çıkmış ve bir daha girmiyorlar.

2150- İbn Mes'ud (radıyallâhu anh)'dan rivayet edilir ki şunu anlatır: Mescitte bir âyet hakkında ihtilaf eden iki adamın yanından geçti. Onlardan biri, bana Kur'ân okumayı Ömer (radıyallâhu anh) öğretti. Diğeri de, bana da Ubeyy (radıyallâhu anh) öğretti, der.

Bunu gören İbn Mes'ud adama, Ömer'in o âyeti sana öğrettiği gibi oku, der ve sonra da ağlar. Öyle ki gözyaşları yerdeki taşları ıslatmıştır. Sonra da şöyle demiştir: Hiç şüphesiz Ömer, insanların girip de çıkmadığı korunaklı bir binaydı. Ömer öldü o bina yıkıldı. Artık oraya giren insanlar çıktılar ve bir daha da girmiyorlar. Şayet bir köpek Ömer'i sevseydi ben de onu severdim. Ebû Bekir, Ömer ve Ebû Ubeyde b. Cerrah'a olan sevgimle kimseyi sevmedim. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den sonra sevgim bu üç kişi içindi.

2151- Urve b. Zübeyir'in Âişe (radıyallahu anhâ)'dan rivayet ettiğine göre o şöyle demiştir: Ömer'in ölümünden üç gün önce cinler onun için ağladılar. Şu şiiri söylediler:

Medine'de öldürülen maktulden sonra mı?
Yeryüzünün taşları deve yükleriyle sarsılır
Allah o emiri hayırla mükâfatlandırsın ve
Bereketli kılsın O parçalanmış bedeni
Kim koşacak ve kuşun kanadına binecek
Geçilmeyen ve sağlam oturan bu işe yetişir
Birçok işi yaptın, yırtılmamış kınında

Musibetler bıraktın ardında

Ölümünün, cüretkâr yeşil gözlü mavi tenlinin

Eliyle olacağından endişelenmiyordum.

2152- İbn Ebi Muleyke anlatıyor: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in hanımı Âişe (radıyallahu anhâ) şöyle dedi: Ömer yaralandığı zaman insanlar şu şiiri söyleyen sesler işittiler:

Allah'ın selamı sana olsun ey emir!

Allah mübarek kılsın yaralı bedenini

Kim biner devekuşunun kanatlarına

Yetişmek için öncülük yaptığın hayra

Birçok hayır yaptın, geride de birçok

Kını parçalanmamış musibet bıraktın.

İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ)'nın Faziletleri

2153- Ebû Seleme b. Abdurrahman Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in hanımı Âişe'nin şöyle dediğini rivayet ediyor: Abdullah b. Ömer (radıyallâhu anhumâ)'dan başka dinin ilk haline bağlı kalan bir kimseyi görmedim.

Mü'minlerin emiri Osman b. Affan (radıyallâhu anh)'ın Hilafetinin Sırası Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

2154- Misver b. Mehrama anlatıyor: Ömer'in hilafetin seçiminde sorumlu tayin ettiği o topluluk toplanıp istişare ettiler. Abdurrahman b. Avf istişare heyetindekilere şöyle dedi: Bu halifelik hususunda ben sizinle yarışacak değilim. Fakat siz isterseniz ben bu işi araştırırım. Onlar da bu işi halletmesi üzere Abdurrahman b. Avf'a havale ettiler. Abdurrahman b. Avf'a hilafet işinde sorumluluk vermelerinin akabinde insanlar ona yönelip başına toplandılar. Yeryüzünde kimi gördüysem onun yanına giden bir kimsenin arkasına takılıp gidiyordu. İnsanlar, onunla istişare ediyorlar ve o gece onunla gizli gizli konuşuyorlardı. Bu iş, o günün gecesinden sabaha kadar böyle devam etti. En sonunda da Osman'a biat ettik.

Misver der ki: Gece bir müddet uyuduktan sonra Abdurrahman gelip kapımı çaldı. Ben de uyandım. O, uyumadığını görüyorum. Allah'a yemin olsun ki bu gece uzun bir uyku uyuyamayacağım. Zubeyr'i çağır dedi. Ben

de onu çağırdım. O gelince gece iyice kararıncaya kadar uzun uzadıya gizlice konuştular. Sonra bir ihtiyacı için onun yanından kalktı. Abdurrahman Ali'den bir şeyler gizliyordu.

İnsanlar sabah namazını kıldıklarında bu topluluk minberin yanında bir araya geldiler. Abdurrahman, arkamızda kalan Muhacirler ve Ensar'a bir elçi gönderdi. Emirlere de bir elçi gönderdi. Elçiler bu sene haccı Ömer ile beraber eda etmişlerdi. Onlar mecliste toplandıklarında Abdurrahman şehadet getirip şöyle dedi:

Bundan sonra, ben insanların halifesinin kim olacağını araştırdım ve onların Osman hakkında adil olmadıklarını gördüm. Sen kendi aleyhinde bir yo! bırakma dedi ve Osman'ın elinden tutup şöyle dedi: Allah Azze ve Celle'nin, Rasûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve ondan sonra gelen iki halifenin sünneti üzere dedikten hemen sonra Abdurrahman Osman'a biat etti. Muhacirler ve Ensar'dan olan insanlar ve emirler de ona biat ettiler.[758]

2155- Misver b. Mehrama anlatıyor: Ben insanlar arasında şûrayı en iyi bilendim. Çünkü ben, hilafet işini araştırma hususunda Abdurrahman b. Avf'ın elçisiydim. Üçüncü gece olduğunda Abdurrahman yargı evindeyken Ensar evlerinden çıkıp geldiler. Mescit narın taneleri gibi insanlarla dolup taşmaktaydı. Hepsi o sabah olacakları beklemekteydiler.

Sa'd onunla konuşmaya başladı: Ey Ebû Muhammed! Bu işe senden daha hak sahibi kimse yoktur.

O da, Sen ey Sa'd! Amcasının oğlu halifedir denmesini mi istiyorsun? Sen de ey Misver! Dayısı halifedir denmesini mi istiyorsun? Allah'a yemin olsun ki bir bıçakla –boynuna işaret ederek- buraya konup –ve elini boğazının üzerinden geçirerek- boğazlanmam benim için insanların herhangi bir işinin sorumluluğunu almamdan daha sevimlidir.

Sa'd bunu duyunca kalkıp evine gider, Ebû Muhammed de ona, ey Ebû İshak! Sabahı bekle ve sonra da kılıcını kuşan, dedi.

Daha sonra Abdurrahman da beni çağırdı ve bana, git Ali ve Osman'ı yanıma getir dedi. Benim isteğim, Ali'den yanaydı, bundan dolayı da onun ne düşündüğünü öğrenmek istedim. İşte bu nedenle de Abdurrahman'a, ilk önce hangisini çağırayım dedim. O ise, hangisiyle dilersen diye cevap verdi.

758 Buhârî, Ahkâm, bab: 43.

Ben, ikisini beraber mi getireyim yoksa tek tek mi getireyim? dedim. Abdurrahman, hayır aksine ikisini beraber getir. Abdan Ali'ye şöyle der: Benim tercihim ondan yanaydı. Dedim ki: Dayım beni sana gönderdi. Ali de, benimle beraber seni başkasına gönderdi mi? dedi. Ben, evet bir de Osman'a gönderdi, dedim. Ali, peki hangimizle başlamanı söyledi, dedi. Ben de dedim ki: Ben bunu ona sordum o, hangisini dilersen onunla başla, dedi. Ben de ilk seni çağırdım, dedim. Ali, peki beraber mi ya da tek tek mi çağırmanı istedi, der. O da, hayır aksine hep beraber dedi.

Bunun üzerine Ali, cenazeler tarafına oturdu ve şöyle dedi: Diğer arkadaşının yanına git. Ben de onun yanından ayrılıp Osman'a gittim. Onu, Şeybe b. Rebia'nın evinde vitir kılarken buldum. Osman, gecenin son vaktinde elbisesini boynuna dolamış bir halde beni karşılamaya çıktı. Ben, dayım seni çağırmam üzere beni sana gönderdi, dedim. Osman, benimle beraber kimseye seni gönderdi mi? dedi. Evet dedim ve beni bir de Ali (radıyallâhu anh)'a gönderdi. Ona, ilk hangisiyle başlayayım diye sordum. O, hangisini dilersen ilk onunla başla, dedi. Ben de ilk Ali'yle başladım, o şuan Cenaiz denen yerde seni bekliyor. Ben ve Osman çıktık ve Ali'nin yanına gittik. Daha sonra üçümüz de yola çıkıp meclisinde bulunan Abdurrahman'ın yanına geldik. Abdurrahman konuşmalar ve hutbeler için kendini zorlamazdı. Ravi der ki, ben o geceden önce onun hutbe verdiğini görmemiştim.

Abdurrahman, Allah'a hamd ve sena ettikten sonra şöyle dedi: Hiç şüphesiz ben, sizin hakkınızda insanları yokladım. Bana görüşünüzü söyleyip ve nefislerinize karşı bana yardım edin. Sen ey Ali! Allah'ın ve Rasûlü'nün Sünneti, Allah'ın ahdi, misakı ve daha önce geçen diğer iki halifenin sünneti üzere bana biat eder misin? Ali, hayır fakat takatim üzere sana biat ederim, dedi.

Bir müddet sustu. Daha sonra ilk konuşmasından farklı bir şeyler söyledikten sonra şöyle dedi: Ben ikiniz hakkında insanları yokladım. Bana görüşünüzü söyleyin ve nefislerinize karşı bana yardım edin. Sen ey Ali! Allah'ın ve Rasûlü'nün sünneti, Allah'ın ahdi, misakı ve daha önce geçen diğer iki halifenin sünneti üzere bu işte sana velayet versem bana itaat eder misin? Ali, hayır fakat takatim üzere olabilir dedi.

Sonra Osman şöyle der: Ey Ebû Muhammed! Eğer Allah'ın ve Rasûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) sünneti, Allah'ın ahdi ve misakı ve daha önce geçen iki halifenin sünneti üzere bana bu işte sorumluluk verirsen ben sana itaat

ederim. Osman bu sözünü üçüncüsünde söyledi. Sonra üçüncü defa tekrarladığında Ali de şöyle der: Ey Ebû Abdullah dinle! Ne dersin, umulur ki Allah bunda bir hayır takdir etmiştir. Bizim yerimize bu işi senin üstlenmeni isterim. O da, eğer isterseniz veya ne dilerseniz! dedi.

O ikisi yanından kalktı. Abdurrahman da sarığını taktı ve kılıcını kuşanıp sonra da mescide gitti. Ravi der ki, onun kendisine karşı aşırı meylinden dolayı Ali'ye biat edeceğinden şüphelenmiyordum.

Ravi devamla der ki; Sabah namazını kıldıktan sonra Abdurrahman minbere çıkıp Allah hamd ve sena eder. Sonra birini, kendisini çağırması üzere Osman'a gönderir. Osman'a yaklaş der. O yaklaştığında Allah'ın ve Rasûlü'nün sünneti, Allah'ın ahdi ve misakı üzere ona biat etti. Böylece ben de dayımın görüş bakımından insanların en doğru olanı olduğunu anladım. Birinin sağlam bir ahit verdiği ve diğerinin de kabul etmediği iki adamın durumu kendisine müşkül olmuştu.

2156- Said b. Müseyyib Sa'd b. Ebi Vakkas (radıyallâhu anh)'dan şunu rivayet eder: O Abdurrahman b. Avf'a bir elçi gönderip şöyle demiştir: Başını kaldır ve insanların işlerine bak. Abdurrahman da ona cevaben şöyle der: Muhakkak ki bu işi Ömer'den sonra insanların kınadığından başkası üstlenmeyecektir.

2157- Abdurrahman b. Avf (radıyallâhu anh)'dan şöyle dediği rivayet edilmiştir: Allah'a yemin olsun ki, kâtiplerin çocuklarına dahi sormadan Osman'a biat etmedim. Onlar, Osman Ali'den daha hayırlıdır, dediler.

2158- Abdurrahman b. Avf der ki: Şûra hakkında istişare ettim. Öyle ki herkes Osman demiştir.

2159- Harise b. Mudarrib şöyle der: Ömer b. Hattab (radıyallâhu anh) ile beraber hac ettim. Yardımcısı şöyle diyordu: Ondan sonra emir İbn Affan'dır.

2160- Nezzal b. Sebura'nın rivayet ettiğine göre Abdullah b. Mes'ud (radıyallâhu anh) şöyle demiştir: Osman emir olduğu zaman Abdullah b. Mes'ud şöyle demiştir: Hiç şüphesiz geride kalanların en hayırlısını emir yaptık. Gerisi önemli değil.

2161- Ebû Vail şöyle der: Abdullah b. Mes'ud, Ömer öldürüldüğü zaman Medine'den Küfe'ye kadar yürüdü. Allah'a hamd ve sena etti sonra da şöyle dedi: Bundan sonra, Mü'minlerin emiri ölmüştür. Biz daha önce o

günkü gibi bir ağlama iniltisi görmemiştik. Sonra biz Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbı toplandık. Güç sahibi ve en hayırlımız olan Osman'ı seçmede taksirat göstermedik. Biz ona biat ettik ve akabinde insanlar da biat ettiler.

2162- Halid b. Haddaş der ki, Hammad b. Zeyd'i şöyle derken duydum: Eğer ben Ali'yi Osman'ı takdim etmiş olsaydım, o zaman Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbının ihanet ettiğini iddia etmiş olurdum.

Osman b. Affan (radıyallâhu anh)'ın Faziletleri Hakkında Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

2163- Ebû Seleme'nin Âişe (radıyallahu anhâ)'dan rivayet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) uylukları ya da bacakları açık bir şekilde evinde uzanmış yatıyordu. Ebû Bekir gelip içeri girmek için izin istedi. Kendisi o haldeyken Ebû Bekir'in girmesine izin verdi ve onunla görüştü. Sonra Ömer içeri girmek için izin istedi, ona da aynı haldeyken girmesi için izin verdi. O da geldi ve onunla görüştü. Daha sonra Osman içeri girmek için izin istediğinde, kalkıp oturdu ve elbiselerini düzeltti. –Ravilerden olan Muhammed b. Harmele, bunun bir günde olduğunu söylemiyorum, der.- Osman içeri girer ve onunla da görüşür. Osman çıkıp gittikten sonra Âişe der ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Ebû Bekir geldi ona güler yüz göstermedin ve aldırış da etmedin. Ömer geldi, ona da güler yüz göstermedin ve aldırış etmedin. Sonra Osman gelince, kalkıp oturdun ve elbiselerini düzelttin. Bunun üzerine Rasûlullah der ki: "Meleklerin kendisinden hayâ ettiği bir kimseden hayâ etmeyeyim mi?"[759]

2164- Enes (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Medine'nin bahçelerinden birindeydi. Yukarıda geçene yakın bir şeyler zikretti. Sonra Osman geldi, ona kapıyı açıp çok çetin bir musibetin kendisine isabet edeceğini bildirdikten sonra onu cennetle müjdeledi. Rasûlullah onu gördüğünde, yanındakiler ona şöyle dediler: Ya Rasûlallah! Sana ne oldu ki Osman geldiğinde ona karşı yaptığını biz geldiğimizde bize yapmadın? Bunun üzerine Rasûlullah şöyle dedi: "Şüphesiz ki ben, meleklerin kendisinden hayâ ettiği bir kimseden hayâ ederim."

759 Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 26; Ahmed, Müsned: 6/62, 155 ve 288.

2165- Müslim b. Yesar rivayet ediyor: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Osman'a bakıp şöyle dedi: "İbrahim (aleyhisselam)'a benziyor. Muhakkak ki melekler ondan hayâ etmektedir."

2166- İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Rabbim Azze ve Celle bana, iki değerli kızımı Osman b. Affan'la evlendirmemi emretti."[760]

2167- Osman (radıyallâhu anh)'dan rivayet ediliyor, o şöyle demiştir: Ömer (radıyallâhu anh) kızını Osman'a nikâhlamak için teklif eder ama o kabul etmez. Bu Allah'ın Peygamberine ulaşır. Bir zaman sonra Ömer Peygamber'in yanına gittiğinde ona der ki: "Ey Ömer! Sana senin için Osman'dan daha hayırlısını ve Osman'a da senden hayırlısını tavsiye edeyim mi?" Ömer, evet ey Allah'ın Peygamberi, der. Peygamber, "Kızını benimle evlendir ve ben de kızımı Osman'a nikâhlayayım" dedi.

2168- Fatıma binti Abdurrahman el-Yeşkuriyye annesinin şöyle dediğini nakleder: Halamın beni göndermesi üzere Âişe (radıyallahu anhâ)'nın yanına girdim ve ona dedim ki: Ey mü'minlerin annesi! Osman'a çokça hakaret ve lanet eden bazı insanlar hakkında ne düşünüyorsun?

Bunun üzerine Âişe şöyle der: Ona lanet edene Allah lanet etsin. Yemin olsun ki ben Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i sırtını benim göğsüme yaslamış Cebrail de ona vahiy indiriyor ve Osman da sağında oturuyorken şöyle dediğini duydum: Osman yaz! Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yanındaki o konumda Allah ve Rasûlü için değerli olandan başkası bulunamaz.

2169- Ebû Abdurrahman es-Sulemi'den şöyle dediği rivayet edilmektedir: Osman muhasara altına alınıp kuşatıldığı zaman insanları görebileceği bir yere çıkar ve şöyle der: Allah'ın adıyla size sesleniyorum, biliyor musunuz ki Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) hira dağı biz üzerindeyken titrediğinde şöyle demişti: Sabit kal ey Hira! Üzerinde bir peygamber, bir sıddık ve bir şehid vardır" demiştir. Onlar, ey Allah'ım evet, dediler.

Osman, Allah'la size sesleniyorum, bilmez misiniz ki Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) zorluk savaşında şöyle demişti: "Kim kabul olunacak bir nafaka verecek?" İnsanlar da o gün zorluk ve sıkıntı içerisindeydiler. Bunun üzerine ben ordunun üçte birini kendi malımdan hazırlamadım mı? İnsanlar, ey Allah'ım evet, dediler.

760 İbn Adiyy, el-Kâmil fi'd Duafa: 6/287.

Osman, Allah'la size sesleniyorum, Ruma kuyusundan hiçbir kimse içebiliyor muydu? Ancak ben onu kendi malımla satın aldım da onu zengin, fakir ve yolda kalmışlara adamamış mıydım? Onlar, ey Allah'ım evet, dediler. Birkaç şey daha saydı.[761]

2170- Zeyd b. Eslem babasından şöyle dediğini aktarıyor: Osman muhasara altında kaldığı gün biz de orda bulunuyorduk. İnsanlar Cenaiz denen yerdeydi. Şayet bir taş atılsaydı mutlaka bir insanın başına düşerdi. Biz bu haldeyken Cibril makamının hemen sonrasında bulunan çadırının kapısından Osman'ın başını uzattığını gördüm. Talha aranızda mıdır, diye sordu. Orada bulunanlar ise cevap vermeyip sustular. O tekrar, Talha aranızda mıdır, diye sordu. Onlar yine sustular. Osman, Talha aranızda mıdır, diye tekrar sordu. Bunun üzerine Talha ayağa kalktı.

Osman ise şöyle dedi: Daha önce bir topluluk içinde üç defa seslenişimi duyduğun halde bana cevap vermediğini görmedim. Allah için sana sesleniyorum ey Talha! Bilmez misin ki Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Mekke'de yalnızken yanında ben ve sen vardık ve beraberinde başka bir kimse de yoktu. Orda Rasûlullah sana şöyle demişti: Ey Talha! Muhakkak ki ümmeti arasında her peygamberin cennette bir yoldaşı vardır. Şüphesiz bu Osman, benim cennetteki yoldaşımdır." Talha da, ey Allah'ım evet, dedi. Sonra dönüp gitti.[762]

2171- Ebû Nadra Ebû Musa el-Eşari'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Medine'de bir bahçeye girdi ve elbisesine büründü. Bir süre sonra bir adam gelip kapıyı çaldı. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) "Ey Abdullah b. Kays! Kapıyı aç ve kapıyı çalanı cennetle müjdele." dedi.

Abdullah der ki: kapıyı açtım bir de baktım ki gelen Ebû Bekir imiş. Dedim ki, Allah ve Rasûlü'nden bir müjdeyle müjdeler olsun sana. Cennet sana müjdeler olsun. Bunun üzerine Ebû Bekir de Allah'a hamd edip oturdu.

Sonra bir adam daha gelip kapıyı çaldı. Rasûlullah da (sallallâhu aleyhi ve sellem), "Ey Abdullah b. Kays! Kapıyı aç ve geleni cennetle müjdele ve şöyle şöyle şeylerle karşılaşacağını söyle" dedi. Kapıyı açtım baktım ki gelen

761 Buhârî, Vesaya, bab: 33.
762 Ahmed, Müsned: 1/74.

Ömer'dir. Ona dedim ki, Allah ve Rasûlü'nden bir müjdeyle müjdeler olsun sana. Cennet sana müjdeler olsun. O da Allah'a hamd edip oturdu.

Kısa bir süre bekledikten sonra bir adam gelip kapıyı çaldı. Rasûlullah yine, "Ey Abdullah b. Kays! Gelene kapıyı aç ve onu cennetle müjdele ve şöyle şöyle şeylerle karşılaşacağını söyle, dedi.

Ben de kalkıp kapıyı açtım baktım ki gelen Osman b. Affan'dır. Onada dedim ki, Allah ve Rasûlü'nden bir müjdeyle müjdeler olsun sana. Cennet sana müjdeler olsun. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demişti: Şöyle şöyle şeylerle karşılaşacaktır." O da bunu duyunca Allah'a hamd etti ve dertli bir şekilde oturdu. Rasûlullah, bu söylediğini diğer iki arkadaşıma söylemedi.[763]

2172- Ebû Habibe'den şöyle dediği nakledilir: Zubeyr beni, Osman mahsur olduğu zamanda ona gönderdi. Sıcak bir günde huzuruna girdim, o kürsüsüne oturmuş yanında da Hüseyin b. Ali, Ebû Hureyre, Abdullah b. Amr ve Abdullah b. Zubeyr b. Avvam vardı. Önünde de su dolu tekneler ve yere fırlatılmış bağlar vardı. Ben gelip dedim ki: Beni sana, Zubeyr b. Avvam gönderdi. Sana selam edip şöyle diyor: Ben hâlâ sana itaat üzereyim, ahdimi değiştirmedim ve bozmadım da. Eğer dilersen seninle beraber o yurda girerim. Ben seninle beraberim. Dilersen de burada ikamet ederim. Amr b. Avf oğulları benim kapımda sabahlayacaklarını va'dettiler. Sonra da ne emredersem onu yapacaklar.

Osman bu risaleyi duyunca şöyle der: Allah'u Ekber! Kardeşini koruyan Allah'a hamd olsun. Ben de ona selam ederim, ona de ki: Eğer sen de o yere girersen o kavimden biri olursun. Yerinde kalman benim için daha iyidir. Umulur ki Allah seninle benden bunu defeder.

Ebû Hureyre bu risaleyi duyunca ayağa kalkıp şöyle dedi: Bu iki kulağımın Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den ne duyduğunu size bildireyim mi? O, evet ey Ebû Hureyre, dedi.

Ebû Hureyre der ki: Şehadet ederim ki Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken duydum: "Benden sonra bazı işler vuku bulacaktır." Biz de, peki kurtuluş nerdedir ey Allah'ın Rasûlü?

763 Bu hadis birçok tarik ve isnadla rivayet edilmiştir. Buhârî, el-Fiten, bab: 17, Âhad, bab: 3, Fedailu's Sahabe, bab: 5, 6 ve 7; Müslim, Fedailu's Sahabe, haid sno: 28, 29; Tirmizî, Menakıb, bab: 18; Ahmed, Müsned: 1/5, 2/165, 3/408, 4/393, 406 ve 407.

Peygamber, "Emire ve ordusuna katılmaktadır" dedi. Bununla Osman b. Affan'ı işaret etti. Orda bulunanlar, içimizi rahatlattın, bize cihad için ver, dediler. Osman da şöyle dedi: Ben kesinlikle, benim kendisinde itaat hakkım olan bir kimsenin savaşmamasını emrediyorum.[764]

2173- Urve'nin Âişe'den rivayet ettiğine göre şöyle der: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Osman'a bir elçi gönderdi. Ona şöyle dediğini duydum: Allah sana bir gömlek giydirecektir ve senden onu çıkarmanı isteyecekler. Sakın onu çıkarma."

Âişe'ye dendi ki; peki neredeydin, neden bunu zikretmedin? Âişe, unutmuştum, dedi.

2174- Ka'b b. Ucre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edilir, o şöyle demiştir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) yakın bir fitneyi anlattı. Bu sırada oradan bir adam geçti. Rasûlullah, "Bu adam o fitne günü hidayet üzere olacaktır" dedi. Ben de hemen gidip o adamı pazusundan tuttum ve Rasûlullah'a çevirip bu adam mı, dedim. O da, "Evet bu" dedi. Bir de baktım ki o Osman b. Affan'dır.[765]

2175- İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet edilir: Osman şöyle demiştir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) beni kızının yanında durmam üzere Bedir savaşından geride bıraktı. Okumla mükâfatımı bana misal verdi. Rıdvan biati benden dolayı gerçekleşti. Sonra Rasûlullah, benim için soluna karşılık sağını misal verdi. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in solu benim sağımdan hayırlıdır.

2176- Şa'bî rivayet ediyor: Osman Kureyş arasında sevilen biriydi. Kureyşliler ona vasiyette bulunur ve ona hürmet ederlerdi. Araplardan bir kadın çocuğuyla oynarken şu şiiri söylerdi:

Rahman'a yemin olsun seviyorum seni

Kureyş'in Osman'ı sevmesi gibi..

2177- Ali (radıyallâhu anh)'dan şöyle dediği rivayet edilir: Ben, benim ve Osman'ın Allah Azze ve Celle'nin haklarında ***"Biz, onların kalplerindeki kini söküp çıkardık. Onlar artık kardeşler olarak köşkler üzerinde karşı karşıya oturacaklardır."*** (Hicr: 47) dediği kimselerden oluruz.

764 Ahmed, Müsned: 2/345.
765 İbn Mâce, hadis no: 111; Ahmed, Müsned: 4/243.

2178- Ali'den şöyle dediği rivayet edilir: Osman, ***"İman edip salih amel işleyenlerdendir."*** (Maide: 93) şuraya kadar ***"Sonra korkup sakındıkları ve iman ettikleri ve sonra yine korkup sakındıkları ve iyilikte bulunanlar. Allah, iyilik yapanları sever."*** (Maide: 93) âyetinde geçen kimselerdendir.

2179- Abdullah b. Şihhir'den şöyle dediği rivayet edilir: Ali b. Ebi Talib ile Basra'da Cezire'deki Cemel Vakası günü karşılaştım. Bana şöyle dedi: Seni bizimle görüşmemizi geciktiren nedir? Osman'ın sevgisi midir? Sonra o da ben de bineğimizi hareket ettirdik ve ben kendisine mazeretimi sunuyordum. O da bana, eğer Osman'ı seviyorsan bilesin ki o bizim en hayırlımız ve sıla-ı rahime en çok dikkat edenimizdir.

2180- Abdullah b. Ömer b. Eban anlatıyor: Bana Hüseyin el-Cu'fi şöyle dedi: Osman'ın niçin zinnureyn diye isimlendirildiğini biliyor musun? Ben, bilmiyorum, dedim. O da der ki: Âdem (aleyhisselam)'dan kıyametin kopacağı zamana kadar Osman'dan başka hiçbir kimse bir peygamberin iki kızıyla evlenmemiştir.

Yedinci Cüzün sonu!

8. CÜZ

EHLİ SÜNNET VE'L CEMAATİN ÖLÜMDEN SONRAKİ HAYAT, KABİRLE İLGİLİ, KIYAMET GÜNÜ VUKU BULACAKLAR VE KIYAMET'İN ALAMETLERİ HAKKINDAKİ İTİKÂDI

Osman (radıyallâhu anh)'ın Katledilmesi Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

2181- Osman sabahlar ve insanlarla konuşur, der ki: Bu gece Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i rüyamda gördüm, bana dedi ki: "Ey Osman! Bizim yanımızda iftar et." Osman o gün oruçlu olarak sabahladı ve o gün de öldürüldü.[766]

2182- Kesir b. Salt'tan şunu aktardığı rivayet edilir: Osman b. Affan şöyle demiştir: Ey Kesir b. Salt! Ben katilimi bu kavim arasında görüyorum. Kesir de der ki; aksine Allah onlara karşı sana yardım edecektir ey Mü'minlerin emiri!

Osman tekrar, Ey Kesir b. Salt! Ben katilimi bu kavim arasında görüyorum, der. Kesir de der ki; bu hususta sana bir şey bildirildi mi, yoksa sana bir şey mi söylendi?

Osman, hayır dedi ve devamla şöyle dedi: Dün geceyi uykusuz geçirdim. Ancak fecir yaklaştığında üzerime bir uyuklama çöktü ve uyumuşum. İşte o uykumda rüyada Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i yanında Ebû Bekir ve Ömer olduğu halde gördüm. Bana dedi ki: Bize katıl ve kendini bizden alıkoyma. Biz seni bekliyoruz." İşte o gün öldürüldü.

2183- Mesruk'tan rivayet edildiğine göre Âişe (radıyallahu anhâ) şöyle demiştir: Osman öldürüldüğü gün, siz onu pisliklerden arınmış bir elbise gibi bıraktınız. Sonra onu yaklaştırıp koçun boğazlanması gibi boğazladınız. Bu bundan önce olmalı değil miydi?

---

766 İbn Ebi Şeybe, Musannef: 6/181 ve 7/442.

Mesruk da ona şöyle cevap verir: Bu senin işindi. Daha önce sen insanlara bir risale yazmış, risalende ona karşı çıkmalarını emretmiştin.

Âişe de şöyle der: Hayır, mü'minlerin kendisine iman ettiği ve kâfirlerin de inkâr ettiğine yemin olsun ki ben onlara ne siyah ve ne de beyaz yazdım. Öyle ki nihayetinde ben bu meclisime oturmuş olayım.

A'meş ise şöyle derdi: İnsanlar, o mektubun Âişe'nin lisanıyla yazıldığına inanıyorlardı.[767]

2184- Salim b. Abdullah babasından rivayet ediyor, o şöyle demiştir: Yemin olsun ki sizler Osman'ı bazı şeylerden dolayı ayıpladınız. Şayet Ömer onları yapmış olsaydı siz onu ayıplamazdınız.

2185- Mübarek b. Fudala der ki: Hasan'ı şöyle derken duydum: Ben Osman'ın zamanına yetiştim. Ben o zamanlar büluğa ermiştim. Onu insanlara hutbe verirken duydum ve şöyle dediğine tanık oldum: Ey insanlar neden bana kızgınsınız?

Ravi der ki: Hiçbir gün geçmez ki insanlar o günün hayrını paylaşmış olmasınlar. Denilir ki; Ey Müslümanlar topluluğu! Sabah erkenden rızıklarınızın yanına gidiniz. Böylece onlar onlardan bolca alırlar. Ey Müslümanlar topluluğu! Sabah erkenden giyeceklerinizin yanına gidiniz. Onlara, ziynet eşyaları getirilir ve aralarında taksim edilir.

Hasan der ki: Düşman ise sürülmüş, elde edilen mallar ve hediyeler etrafta dolaşmakta, insanların araları güzeldi ve hayır çoktu. Yeryüzünde bir mü'min başka bir mü'minden korkmuyordu. Her kim hangi orduyla karşılaşırsa, kardeşi, terbiyecisi, dostları ve yardımcılarından dolayı kimse ona kılıç çekemezdi.

2186- Abdullah b. Ömer (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet edilir ki şöyle demiştir: Ali mahsur halde olan Osman (radıyallâhu anhumâ)'nın yanına gelir. Ona bir elçi gönderip der ki; sana yardım etmek için geldim.

Osman da ona bir elçi gönderir selam edip şöyle der: Benim ihtiyacım yoktur. Ali başındaki sarığını alıp Osman'ın da içinde bulunduğu eve atar. Bu esnada da şöyle der: Bu, onun yokluğunda kendisine ihanet etmememin bilinmesi içindir.

767 İbn Ebi Şeybe, Musannef: 6/362.

2187- Ebû Cafer el-Ensari'den rivayet edilir: Muhasara olduğu zamanda Osman'ın yanından çıktım ve mescidin içinden geçip gittim. Bir de baktım ki kadınların gölgeliğinde üzerinde siyah bir sarık olan bir adam oturmuş etrafında da yaklaşık on kadar kişi bulunuyordu. Baktım ki o Ali'dir.

Ali, adam ne yaptı, diye sordu.

Ben de, öldürüldü, dedim.

Ali, sonsuza kadar onlara lanet olsun, dedi.

2188- Ebû Husayn Ali (radıyallâhu anh)'ın şöyle dediğini rivayet eder: Şayet Ümeyye oğullarının bana karşı düşüncelerini değiştireceklerini bilsem, Osman'ı öldürmediğime ve onun öldürülmesine yardım da etmediğime dair Rükün ile Makam arasında gidip gelerek elli defa yemin ederdim.

2189- Ebû Musa el-Eşari (radıyallâhu anh)'dan rivayet edilir ki şöyle demiştir: Şayet Osman (radıyallâhu anh)'ın öldürülmesi hidayet olsaydı ümmet onunla süt sağardı. Fakat onun öldürülmesi dalalet olduğu için ümmet onunla kan sağmaktadır.

2190- İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ) şöyle der: Şayet insanlar Osman'ın öldürülmesi üzerine bir araya toplanmış olsalardı, Lut'un kavminin taşlandığı gibi taşlanırlardı.

2191- Abdullah b. Selam (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre şöyle der: Mü'minlerin emiri Osman bir gün insanlara hitap ederken adamın biri ayağa kalkıp ona hakaret etti. Bunun üzerine oradaki insanlar da adamı kınayıp ayıpladılar.

Orda bulunanlardan bir adam da, Abdullah b. Selam'ın konumu seni yaşlı bir bunağa hakaret etmenden alıkoymasın, dedi.

Bunun üzerine ben de o adama şöyle dedim: Yemin olsun ki Nuh'tan sonraki halife hakkında kıyamet gününde hesaba çekileceğin çok büyük bir söz söyledin.

2192- Hâkim b. Cabir'in anlattığına göre Talha Cemel günü şöyle demiştir: Ey Allah'ım! Biz Osman'ın katledilmesi hakkında ikiyüzlü davrandık. Bu konuda aşırı bir tepkili davranmam gerekirdi. İşte bunun için ey Allah'ım, Osman'ın hakkı için sen razı oluncaya benden al!

2193- Huzeyfe (radıyallâhu anh)'dan rivayet edilir ki o şöyle demiştir: Osman öldürüldüğü zaman o şöyle demişti: Allah'a yemin olsun ki ben cennetteyim. Vallahi, vallahi onun katilleri cehennemdedir.

2194- Halid er-Ribi'den rivayet edilir ki şöyle der: Kitaplarda şöyle yazılıdır: Osman b. Affan kıyamet günü yolun üzerinde durur ve der ki: Ey Rabbim! Beni falanca salih mü'min kulların katlettiler.

2195- Ebû Kılabe'den rivayet edilir ki o şöyle demiştir: Bana ulaştığına göre Osman kıyamet günü kendisini öldürenler hakkında hüküm verecektir.

2196- Hayseme anlatıyor: Adiyy b. Hatem'i şöyle derken duydum: Osman'ın öldürüldüğü gün bir ses duydum, şöyle diyordu: Ey Affan'ın oğlu, bağışlanmak ve Rabbinin rızasıyla sevin! Etrafıma baktım kimseyi göremedim.

2197- Amre binti Kays'tan rivayet edilir o şöyle der: Osman b. Affan'ın Mushaf'ına baktım ki ***"Onlara karşı Allah sana yetecektir."*** (Bakara: 137) âyetinin üzerinde bir damla kan vardı.

2198- Amir'den rivayet edilir ki şöyle demiştir: Osman hakkında söylenen mersiyeler arasında Ka'b b. Malik'in söylemiş olduğu mersiyeden daha güzel bir mersiye duymadım. O şöyle dedi:

İki elini çekti ve kapısını kapattı
Allah'ın gafil olmadığına inanırdı
Ev ahalisine onları öldürmeyin dedi
Allah savaşmayan her ferdi affederdi
Peşpeşe gelen düşmanlıkları ve kinleri
Gördün mü, Allah onlara nasıl yağdırdı
Gördün mü, nasıl da hayır dönüp gitti
Süratli rüzgârlar gibi insanları bıraktı.

2199- Ebû Useyd'in mevlası Ebû Said'den şöyle nakledilir: Mısırlılar Osman'ın huzuruna geldiklerinde biz, hücrenin aralığından bakıp ne konuştuklarını dinliyorduk.

Osman'ın şöyle dediğini duydum: Yazıklar olsun size, kendi nefislerinizi tezkiye etmediniz.

Onlar da şöyle dediler: Korunağı ilk kuran sensin. Oysa Allah Azze ve Celle şu âyetini indirmişti: **"De ki: Allah'ın size indirdiği; sizin de, bir kısmını helal,bir kısmını haram kıldığınız rızıklar hakkında ne dersiniz? De ki: Bunun için Allah mı size izin verdi, yoksa Allah'a iftira mı ediyorsunuz?"** (Yunus: 59) Sen ilk korunağı kurdun.

Osman da der ki: ilk korunağı kuran ben değilim. Onu Ömer b. Hattab kurdu. Ben ise, sadaka hayvanlarının arttığını görünce zekât hayvanlarının arttığı oranda onu genişlettim. Allah'tan bağışlanma diliyorum ve O'na tevbe ediyorum.

Onlar, öyleyse sen ilk hicret kapısını kapatansındır.

O, hiç şüphesiz ki ben bu mallar üzere savaşanların savaşmayanlardan daha hak sahibi olduğuna inanıyordum. Bundan dolayı Allah'tan bağışlanma diliyorum ve O'na tevbe ediyorum. Bundan böyle dileyen hicret etsin ve dileyen de otursun.

Ravi der ki: Ona ne sordularsa Osman o ithamdan çıktı. Böylece o kavim Osman'dan razı oldukları halde dönüp gittiler. Zulhuleyfe'ye vardıklarında bineği üzerinde bir adamla karşılaşırlar ve onun hakkında şüphelenirler. Adamı tutup üzerini ararlar. Adamın üzerinde insanların iddia ettiğine göre Osman'ın Mısır valisi Abdullah b. Ebû Serh'e mısırlıların boyunlarının vurulmasını emreden bir mektubunu bulurlar.

Mısırlılar tekrar geri dönerek Osman'ın huzuruna girerler ve ona saldırırlar.

Osman, ey topluluk! Allah'a yemin olsun ki onu ben yazmadım ve başkasına da yazdırmadım, der.

Onlar, bu senin kölendir, derler. O, benim hiçbir kölem yoktur, der.

Onlar, bu senin bineğindir, derler. Osman da, benim bir bineğim de yoktur, der.

Onlar, işte bu senin mektubundur, derler.

O ise, benim mektubum falan yoktur, der ve devamla; ey topluluk! Allah'a yemin olsun ki ben böyle bir mektup yazmadım ve kimseye de yazdırmadım, der.

O topluluktan biri şöyle der: Ey Malik! Büyün kabardı artık. Hepsi birden üzerine atılıp onu öldürürler.

2200- Mü'minlerin emiri Harun'dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Eğer ben Osman'a yetişseydim ona kılıçla vururdum.

2201- Yezid b. Ebû Hubeyb'ten rivayet edilir: Osman'ın üzerine yürüyen o topluluğun çoğunluğunun deli olduğu bana ulaştı.

Sahabe Arasında Üstün Tutulanlar Hakkındaki Rivayetlerin Zikredilmesi

2202- Ubeydullah b. Nafi'in İbn Ömer (radıyallâhu anhuma)'dan rivayet ettiğine göre o şöyle demiştir: Biz Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in zamanında hiçbir kimseyi Ebû Bekir'den üstün tutmuyorduk. Sonra Ömer ve sonra Osman diye sıralıyorduk. Bundan sonra da Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbını aralarında tercih yapmaksızın bırakıyorduk.[768]

2203- Nafi'in rivayet ettiğine göre İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ) şöyle dedi: Biz, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in zamanında sahabe arasında tercih ettiğimizde sırasıyla şöyle sayardık: Ebû Bekir, sonra Ömer ve sonra Osman.[769]

2204- Salim b. Abdullah'ın babası Abdullah'tan rivayet ettiğine göre o şöyle demiştir: Biz, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) hayattayken şöyle derdik: Rasûlullah'ın ümmetinde ondan sonra en faziletlisi Ebû Bekir, sonra Ömer ve sonra da Osman'dır.[770]

2205- Ebû Salih'in rivayet ettiğine göre İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ) şöyle söyledi: Biz, Rasûlullah'ın zamanında şöyle derdik: Ebû Bekir, Ömer ve Osman ölürlerse insanlar eşittir. Bu söylediğimiz Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e ulaşırdı da o buna karşı çıkmazdı.[771]

2206- Amr b. Useyd der ki: İbn Ömer'i şöyle derken duydum: Biz, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in zamanında şöyle konuşurduk: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den sonra insanların en hayırlısı Ebû Bekir ve Ömer'dir. Ali'ye üç fazilet verilmiştir. Senin onlardan biri olman benim için

768 Buhârî, Fedailu Ashâbi'n Nebiyy, bab: 7; Ebû Davud, Sünnet, bab: 7.
769 Buhârî, Fedailu Ashâbi'n Nebiyy, bab: 7, hadis no: 3655.
770 İbn Ebi Asım, Sünnet: 1190.
771 İbn Ebi Asım, Sünnet: 1195.

kızıl develerden daha sevimlidir: Fatıma'yla evlenmesi, Hayber günü sancağın kendisine verilmesi ve onun kapısı dışında mescitteki bütün kapıların kapatılması.[772]

2207- Ömer b. Hattab der ki: Peygamberinden sonra bu ümmetin en hayırlısı Ebû Bekir'dir. Kim benim bu makamımdan sonra bundan başkasını iddia ederse o iftiracıdır. Ona da iftira edenin cezası vardır.

2208- Avn b. Ebû Cuheyfe'den rivayet edilir ki o şöyle der: Babam Ali'nin zabıtalarındandı. Bir gün minberinin altındayken Ali'yi şöyle derken duydum demiştir: Peygamberinden sonra bu ümmetin en hayırlısı Ebû Bekir ve Ömer'dir.

2209- Ebû Cuheyfe rivayet ediyor, Ali b. Ebû Talib (radıyallâhu anh) şöyle demiştir: Peygamberinden sonra bu ümmetin en hayırlısını size haber vereyim mi? Ebû Bekir, Ömer ve başka bir adamdır.

2210- İsmail b. Eban der ki, Şerik'i şia'dan bir gruba şöyle derken duydum: Biz, minbere çıktığında Ali'nin şöyle dediğini biliyoruz: Şüphesiz ki Peygamberinden sonra bu ümmetin en hayırlısı Ebû Bekir ve Ömer'dir. Allah'a yemin olsun ki biz sana bunu sormadık ey cahil! O ayağa kalksa biz ona yalan söyledin der miyiz?

2211- Cerir b. Abdulhamid der ki, Yahya b. Said el-Ensari'yi şöyle derken duydum: Kendisinden daha şerefli biri olduğuna inanmadığım bir şeyh bana bildirdi. Ben ona dedim ki: Peygamberin (sallallâhu aleyhi ve sellem) Ashâbından ve tâbiînden yetiştiğin kimselerin Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali hakkındaki sözleri nelerdi?

O şeyh der ki: Peygamberin (sallallâhu aleyhi ve sellem) Ashâbından ve tâbiînden yetiştiğim kimseler Ebû Bekir ve Ömer'in fazileti hakkında ihtilaf etmemişlerdi. Ancak onların ihtilafı Ali ve Osman hakkındaydı.

2212- Ammar b. Yasir'den rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Her kim, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbından herhangi bir kimseyi Ebû Bekir ve Ömer'e üstün tutarsa, Rasûlullah'ın Ashâbından on iki bin kişiye hakaret etmiştir.

2213- Ebû Cuheyfe der ki: Sünnet, Ebû Bekir'in üstün olduğuna ve Ali'nin sevgisinin kalplere diğerlerinden önce girdiği yönündedir.

772 Ahmed, Müsned: 2/16.

2214- Haris b. Miskin anlatıyor: Malik'e Ali ve Osman soruldu. Buna cevaben şöyle dedi: Kendisine tabi olunacak olanlardan kime yetiştiysem, o Ali ve Osman'ın hangisinin üstün olduğu hususunda susmak gerektiğine inanıyordu.

Bunun üzerine ben de dedim ki: Peki, ya Ebû Bekir ve Ömer arasında?

Malik cevaben şöyle dedi: Ebû Bekir ve Ömer hakkında hiçbir şek yoktur. Bununla o ikisinin başkalarından daha üstün olduğunu kastediyor.

Malik sonra şu âyeti okudu: ***"Hani kâfirler ikiden biri olarak O'nu çıkarmışlardı; o ikisi mağarada olduklarında arkadaşına şöyle diyordu: "Üzülme, elbette Allah bizimle beraberdir."*** (Tevbe: 40)

2215- Hureys b. Ebû Matar der ki, Seleme'yi şöyle derken duydum: Museyyeb b. Nehebe ve şiadan birçok kimseyle beraber bu mescitte yirmi sene oturup sohbet ettim. Onlardan hiçbirinin Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbı hakkında hayırdan başka bir şey söylediklerini duymadım. Ancak ihtilaf Ali ve Osman'ın fazileti hakkındadır.

2216- Rebi' der ki: Muhammed b. İdris eş-Şafiî'yi hilafet ve sahabenin fazileti hakkında şöyle derken duydum: Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali.

2217- Ebû Usame der ki: E'maş'ı şöyle derken duydum: Birçok çekirdekçinin Ebû Cafer'e Ebû Bekir ve Ömer (radıyallâhu anhumâ)'yı sormasına şaşırmaz mısın? Allah'a yemin olsun ki şayet şimdi burada Ali olsaydı, ona bile Ebû Bekir ve Ömer'i sormazdım.

2218- İbrahim b. E'yan der ki: Şerik b. Abdullah'a dedim ki: Ey Ebû Abdullah! Hiçbir kimseyi hiçbir kimseye üstün tutmuyorum diyen bir adam hakkında ne dersin?

O, o bir ahmaktır, Ebû Bekir ve Ömer üstün tutulmuş değil midir? dedi.

Ben de dedim ki; Sen bir kimsenin onlara başkasını üstün tuttuğunu gördün mü?

O, ipliği pazara çıkmıştan başkası değil.

Ravi der ki: Süfyan-ı Sevri'yi şöyle derken duydum: Her kim, bir başkasını Ebû Bekir ve Ömer'den üstün görüyorsa, o ikisini ayıplamıştır.

Ravi der ki, ben de derim ki; aynı şekilde onlara üstün gördüğü kimseyi de ayıplamıştır.

2219- Hasan b. İsa rivayet ediyor: Bir adamı İbnu'l Mübarek'e 'Ebû Bekir ve Ömer kimseden üstün değildir' diyen kişi kendisine zarar verir mi diye sorarken duydum.

İbnu'l Mübarek şöyle cevap verdi: Her kim Ebû Bekir ve Ömer'i başkalarından üstün görmezse, o kimse kaba ve sert davranılmaya müstahaktır.

Ravi der ki: İbnu'l Mübarek'in Ebû Bekir ve Ömer'i üstün tuttuğunu ve Ali ve Osman hakkında sustuğunu gördüm.

İbnu'l Mübarek, Fudayl ve Ebû Bekir b. Ayyaş'a hürmet gösterirdi. Eğer o ikisi Ebû Bekir ve Ömer'i başkalarından üstün görmeselerdi, onlara hürmet göstermezdi.

2220- Abdullah b. Davud şöyle der: Kim fazilette Osman'ı Ali'nin önüne takdim ederse, onun hücceti güçlüdür. Çünkü beş kişi Osman'ı takdim etmiştir.

2221- Halid b. Hidaş der ki, Hammad b. Zeyd bana şöyle dedi: Eğer sen, Ali'nin Osman'dan daha üstün olduğunu iddia edersen, muhakkak ki Rasûlullah'ın Ashâbının ihanet ettiğini iddia etmiş olursun.

2222- Bişr b. Haris şöyle derdi: Ebû Bekir b. Ayyaş'a dedim ki, Ali'yi Osman'a takdim eden hakkında ne dersin?

Ebû Bekir, bunu her kim söylerse Allah'ın laneti ona olsun, dedi.

2223- Yahya b. Maiyn der ki, Ebû Usame'yi şöyle derken duydum: Ali'yi Osman'a takdin eden bir kimse ahmaktır.

2224- Şuayb b. Harb'tan şöyle dediği rivayet edilir: Dedim ki Ey Ebû Abdullah –Süfyan-ı Sevri'yi kastediyor- sünnete muvafakat ne iledir?

Süfyan şöyle cevap verdi: Her iki şeyh Ebû Bekir ve Ömer (radıyallâhu anhumâ)'yı başkalarına takdim ederek olur. Ey Şuayb b. Harb! Osman ve Ali'yi sonraki gelenlerden üstün tutmadıkça yazdıklarının sana faydası yoktur.

2225- İbrahim b. Abdullah el-Hacebi İmam Şafiî'ye şöyle dedi: Senin dışında Ebû Bekir ve Ömer'i Ali'den üstün tutan bir Kureyşli görmedim.

Bunun üzerine İmam Şafiî ona şöyle dedi: Ali, benim amcamın ve dayımın oğludur. Ben ise Abdumenaf oğullarından bir ferdim. Sen ise, Abduddar oğullarından bir fertsin. Eğer bu bir değer ölçüsü olsaydı, muhakkak ki ben buna senden daha layığım. Fakat bu iş senin zannettiğin gibi değildir.

2226- Hanbel rivayet eder: Ebû Abdullah'a –yani Ahmed b. Hanbel'e- sahabe arasında fazilet meselesi sorulduğunu duydum. O şöyle dedi: Ebû Bekir, Ömer ve Osman'dır. Hilafete gelince, Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali'dir. Çünkü Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: Hilafet benim ümmetimde otuz sene olacaktır.

İbn Ömer de şöyle der: Biz, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in zamanında sahabeyi birbirine üstün tutarken şöyle derdik: Ebû Bekir, sonra Ömer ve sonra Osman.

Ebû Abdullah der ki: Onlara tabi olmayı terk edemeyiz. Tabi olmak, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve ondan sonraki Ashâbına olur. Eğer onun Ashâbı buna razı olursa böyledir. Zaten onlar, aralarından bazılarını diğer bazılarına üstün tutuyorlardı. Bu hususta da birbirlerini ayıplamıyorlardı. Öyleyse bize düşen, selefimizin üzerinde bulunduğu hale tabi olmak ve onlara uymaktır. Allah hepsinden razı olsun.

2227- Külsüm b. Cevşen der ki: Nadr b. Amr Hasan Basri'ye şöyle sorar: Ebû Bekir mi daha üstün yoksa Ali mi?

Bunu duyunca şaşırıp şöyle der: Subhanallah! Aralarında eşitlik olamaz. Ali'nin yapmış olduğu ameller vardır ki Ebû Bekir ona bu amellerde ortaktır. Ama Ali'nin yaptığı bazı amellerde Ebû Bekir'in ona ortaklığı yoktur. Ebû Bekir daha üstündür.

O, peki Ömer mi daha üstün yoksa Ali mi? diye sordu.

Hasan Basri, ilk sözünün aynısını söyler ve sonra da Ömer daha üstündür der.

Nadr, peki Ali mi daha üstün yoksa Osman mı? diye sorar.

Hasan Basri, yine ilk sözünün aynısını söyler ve devamla Osman daha faziletlidir, der.

Bunu gören bir Şamlı heveslenip şöyle der: Ali mi daha üstündür yoksa Muaviye mi?

Hasan Basri onun sorusuna şaşırıp şöyle cevap verir: Subhanallah! Aralarında eşitlik olamaz. Ali'nin yapmış olduğu amellerde Muaviye'nin ona ortaklığı yoktur. Ali bazı işler yapmıştır ki Muaviye de onları yapmıştır. Ali Muvaiye'den daha üstündür.

2228- Habib el-Esedi rivayet eder ki, Muhammed b. Abdullah b. Hasan şöyle demiştir: Kûfe ve Cezire'den bir topluluk yanına gelip Ebû Bekir ve Ömer'i sorarlar.

Bunun üzerine bana yönelip der ki: Şunlara baksana, bana Ebû Bekir ve Ömer'i soruyorlar. O ikisi benim yanımda Ali'den daha üstündürler.

2229- Ebû Zeyd Abdurrahim b. Hatem el-Muradi şu şiiri Ebû Bekir Muhammed b. Abdulhalik'e söyler:

O ikisi kabrinde onunla aynı yerde yatarlar

Onun kıblesine yönelenlerin en hayırlısıdırlar

Ondan sonra ümmetine namaz kıldırmışlardır

Ondan sonra zimmetine karşı vefalıdırlar

Hükümde onun mutedil yolunu takip etmişlerdir.

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Mü'minlerin emiri Ali (radıyallâhu anh)'ın Faziletleri Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

2230- İbrahim b. Sa'd, Sa'd (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) Ali'ye şunu söylemiştir: "Senin konumunun bana, Harun'un Musa'ya olan konumu gibi olmasını istemez misin? Ancak benden sonra peygamber yoktur."[773]

2231- Said b. Müseyyib'in Sa'd b. Ebi Vakkas'tan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Ali'ye şöyle demiştir: "Sen benim yanımda, Harun'un Musa'ya olan konumu gibisin."[774]

2232- Sa'd'dan rivayet edildiğine göre şunu anlatmaktadır: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Tebük gazvesine çıktığı zaman Ali'yi Medine'de geride

773 Buhârî, Fedailu Ashâbi'n Nebiyy, bab: 9; Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 30; Tirmizî, Menakıb, bab: 20; İbn Mâce, Mukaddime, bab: 11; Ahmed, Müsned: 1/170, 177, 179, 182, 184, 185 ve 3/32.

774 Geçen dipnota bakınız.

bıraktı. Bunu gören bazı insanlar, Rasûlullah onunla beraber olmak istemedi, dediler. Böylece bu söz Ali'ye çok ağır geldi ve hemen Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in peşinden giderek ona yetişti ve şöyle dedi: Ey Allah'ın Rasûlü beni kadınlar ve çocuklarla beraber geride mi bıraktın?! Nihayetinde benim hakkımda şöyle dediler: Ondan bıktı da beraber yolculuğa çıkmak istemedi. Rasûlullah şöyle dedi: "Benim yanımda Harun'un Musa'nın yanındaki konumuna sahip olmak istemez misin?"[775]

Beğavi demiştir ki: Nuaym Cafer'den hadisi aynı bu şekilde rivayet etmiştir.

2233- Said b. Müseyyib'in Sa'd'dan rivayet ettiğine göre Peygamber yukarıdaki hadisin benzerini söylemiştir.

2234- Muhammed b. Bişr b. Hilal da yukarıdaki hadisi zikretmiştir.

2235- Amr b. Sa'd babasından rivayet eder: Üç şey vardır ki onları Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) söylemişti. Onlardan bir tanesinin benim için olması kızıl develerden daha sevimlidir. Ben Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ali'ye şöyle dediğini duydum ki Rasûlullah bazı gazvelerde onu geride bırakmıştı. Ali Rasûlullah'a der ki: Ey Allah'ın Rasûlü beni kadınlar ve çocuklarla beraber geride mi bırakıyorsun?!

Bunu duyan Rasûlullah şöyle buyurur: Senin benim yanımdaki konumunun, Harun'un Musa'ya olan konumu gibi olmasını istemez misin?

Ben Rasûlullah'ı Hayber günü şöyle derken duydum: Bugün bu sancağı öyle birine vereceğim ki o, Allah'ın ve Rasûlü'nün kendisini sevdiği ve kendisi de Allah'ı ve Rasûlünü seven bir kimsedir. Bunun üzerine hepimiz o sancağı almak için uzandık. Rasûlullah ise Ali nerede, diye sordu? Ali gözlerinden şikâyetçi olduğu bir halde Rasûlullah'a getirilir. Rasûlullah, onun gözüne tükürdü, sonra da sancağı ona verdi ve Allah Azze ve Celle onun sayesinde fetih nasip etti.

"Geliniz, siz kendi çocuklarınızı biz de kendi çocuklarımızı çağıralım." (Ali İmran: 16) âyeti indiği zaman, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Ali, Fatıma ve Hasan ve Hüseyin'i çağırır ve şöyle der: " Ey Allah'ım! Onlar benim ehlimdirler."[776]

775 Geçen dipnota bakınız.
776 Müslim, Fedailu's Sahabe,hadis no: 30

2236- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Bu sancağı, Allah'ı ve Rasûlünü seven ve Allah'ın elleriyle fetih nasip edeceği birine vereceğim."

Bunun üzerine Ömer (radıyallâhu anh) şöyle dedi: O günden önce emirliği sevememiştim.

Rasûlullah Ali'yi çağırıp sancağı ona verdikten sonra şöyle der: "Git ve ardına dönme. Allah Azze ve Celle sana fetih verinceye kadar savaş."

Ali bir müddet geçtikten sonra ardını bakmadan der ki: Ey Allah'ın Rasûlü onlarla ne üzere savaşayım?!

Rasûlullah da şöyle dedi: "Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Rasûlü olduğuna şahitlik edinceye kadar onlarla savaş. Eğer bunu yaparlarsa kanlarını ve mallarını senden korumuşlardır. Hesapları ise Allah'a kalmıştır."[777]

2237- Bera'dan rivayet edildiğine göre o şunu anlatır: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) iki ordu gönderir. Birine Ali b. Ebû Talib'i ve diğerine de Halid b. Velid'i emir olarak tayin eder. Eğer savaş başlarsa insanlar Ali'ye itaat etsinler. Ali bir sarayı fethetti. Ebû'l Ezhere der ki: Ali bir kaleyi fethetti ve oradan elde ettiği bir cariyeyi kendi nefsi için aldı. Bunun üzerine Halid b. Velid, Ali'yi ifşa eden bir mektubu benimle gönderdi.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) mektubu okuduğunda şöyle dedi: "Allah'ı ve Rasûlünü seven, Allah'ın ve Rasûlü'nün kendisini sevdiği bir adam hakkında ne diyor?" Ben de, Allah'ın ve Rasûlü'nün gazabından Allah'a sığınırım, dedim.[778]

2238- İbn Bureyde'nin babasından rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: "Ben kimin efendisi isem Ali de onun velisidir."[779]

---

777 Buhârî, Cihad, bab: 102, 121, 143, Fedailu's Sahabe, bab: 9; Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 33; Tirmizî, Menakıb, bab: 20.

778 Tirmizî, hadis no: 1704 ve 3725.

779 Hadis birçok tarik ve farklı isnatlarla rivayet edilmiştir. Tirmizî, Menakıb, bab: 19; İbn Mâce, Mukaddime, bab: 11; Ahmed, Müsned: 1/84, 118, 119, 152, 331, 4/281, 368, 370, 372, 5/347, 366 ve 419.

2239- Umeyr b. Sa'd der ki, Ali'yi insanlara şöyle seslenirken duydum: Kim Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i "Ben kimin velisi isem, Ali de onun velisidir" derken duydu?, Orada bulunanlardan on sekiz kişi kalkıp şahitlik etti.[780]

2240- Hilal b. Meymun er-Ramli anlatıyor: Usame b. Zeyd'in kölesi Ebû Bistam'a dedim ki; insanların Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in "Ben kimin velisi isem, Ali de onun velisidir" dediğini iddia etmelerine ne dersin?

Ebû Bistam der ki: Evet, Usame ile Ali arasında bir anlaşmazlık vuku buldu. Ben de Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e geldim ve ona bunu anlattım. Bunun üzerine Peygamber şöyle dedi: "Ey Ali!" Usame'yi kastederek "Allah'a yemin olsun ki ben onu seviyorum" der. Sonra Usame'ye, "ey Usame!" Ali'yi kastederek "Ben kimin velisi ise Ali de onun velisidir" dedi.

2241- Ali (radıyallâhu anh)'dan rivayet edilir, o şöyle demiştir: Taneyi yarana ve insanı yaratana yemin olsun ki, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) bana şöyle dedi: "Seni mü'minden başkası sevmez ve sana münafıktan başkası kin beslemez."[781]

2242- Selman (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre o şöyle der, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i Ali'ye şöyle derken duydum: "Seni seven kimse beni de sevmiştir, senden nefret eden bir kimse benden de nefret etmiştir."[782]

2243- İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet edilir ki, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) Ali b. Ebû Talib'e bakıp şöyle dedi: "Sen dünyada efendisin ve ahirette de efendisin. Her kim seni severse beni de sevmiştir ve her kim de sana buğz ederse, bana da buğz etmiştir. Bana buğz eden kişi Allah'a buğz etmektedir. Benden sonra sana buğz edene yazıklar olsun."[783]

2244- Ebû'z Zubeyr'in Cabir (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre o şöyle demiştir: Biz bir adamın münafıklığını onun Ali'ye buğz etmesinden biliyorduk.

2245- Cabir b. Abdullah'tan rivayet edilir ki o şöyle demiştir: Biz Ensar topluluğu, aramızdaki münafıkları Ali'den nefret etmelerinden başka bir şekilde anlamıyorduk.

780 Geçen dipnota bakınız.
781 Bunun benzerini Müslim, İman, hadis no: 131'te rivayet etmiştir.
782 Taberânî, Mucemu'l Kebir: 6/239.
783 Hâkim, Müstedrek: 4640; İbn Adiyy, el-Kâmil fi'd Duafa: 5/312.

2246- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edilir ki şöyle demiştir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Hira denen bir dağa çıktı. Yanında da Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali, Talha, Zubeyr ve Abdurrahman da vardı. Bir ara dağ onları sarstı. Bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle dedi: "Sakin ol ey Hira! Senin üzerinde bir peygamber, bir sıddık ve bir de şehit vardır." Bunu duyan dağ sakinleşti.[784]

2247- Ebû Dirhem der ki, Hasan Basri'yi Haccac b. Yusuf kendisine "Ebû Turab hakkında ne dersin?" sorusuna şöyle cevap verirken duydum: Ebû Turab da kimdir?

Haccac, Ali b. Ebû Talib'tir.

Hasan Basri der ki, şüphesiz ki Allah onu hidayete ermişlerden kılmıştır.

Haccac buna karşılık, bu söylediğine delilini getir, der.

Hasan Basri de şöyle demiştir: Hiç şüphesiz Allah Azze ve Celle şöyle buyurmaktadır: ***"Senin yöneldiğin o yeri biz ancak Peygamber'e tabi olanı, ökçeleri üzerinde gerisin geri dönenden ayırt etmemiz için kıble yaptık. Bu, Allah'ın hidayet verdiği kimselerden başkasına elbette çok büyük gelir."*** (Bakara: 143) İşte Ali b. Ebû Talib, Peygamberle (sallallâhu aleyhi ve sellem) beraber Allah'ın kendisine ilk hidayet verdiği kimsedir. Yine o, Peygambere ilk katılan kimsedir.

Haccac ise, bu bir Iraklı görüşüdür, dedi.

Hasan da şöyle cevap verdi: Ben bunu sana söylemedim zaten.

2248- Halid b. Yezid el-Alevi anlatıyor: Hasan Haccac'ın yanına girdiğinde Haccac ona şöyle der: Ali ve Osman hakkında ne diyorsun?

Hasan, o ikisi hakkında benden daha hayırlısının senden daha şerlisinin yanında söylediğini söylüyorum.

Haccac, senden daha hayırlısı ve benden daha şerlisi de kimdir? dedi.

O da, Musa ve Firavun'dur. Firavun Musa'ya şöyle demişti: İlk çağdakilerin durumu da nedir? Musa ise şöyle demişti: Onların ilmi Rabbimin katındadır.

---

784 Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 50; Ebû Bekir Fedailu Ashâbi'n Nebiyy, bab:7'de "sakin ol ey Uhud!" şeklindedir...

2249- Hasan'dan şöyle rivayet edilir: Ali'yi Medine'de görmüştüm ki bir ses duyması üzerine şöyle dedi: Bu nedir? dediler ki, Osman öldürüldü. O da şöyle dedi: Ey Allah'ım! Seni şahit tutuyorum ki ben buna razı değilim ve bunu desteklemiyorum. İki ya da üç defa böyle söyledi.

2250- Muhammed İbnu'l Hanefiyye'den rivayet edilir, o şöyle der: Osman (radıyallâhu anh) katledildiği zaman Ali, Ebû Ömer b. Mihsan el-Ensari'nin evine girip gizlendi. İnsanlar toplanıp ona biat etmek için develerin havuzlarının başına üşüşüp izdiham olması gibi onun yanına doluştular. Ali'ye sana biat edeceğiz dediler.

Ali, benim bunda bir hevesim yoktur, siz Talha ve Zübeyr'e gidin dedi.

Öyleyse sen de bizimle gel dedi biri. –Ebû Erva es-Sedusi der ki, ben sana bu gözlerimin gördüğünden ve kulaklarımın duyduğundan başkasını anlatmayacağım, dedi.- Böylece Ali, beraberinde ben ve bir cemaat bulunduğu halde çıkıp Talha b. Ubeydullah'ın yanına geldik. Ali Talha'ya,'Bu insanlar bana biat etmek üzere toplanmışlar. Benimse bunda isteğim yoktur. Onun için sen elini uzat da Allah Azze ve Celle'nin kitabı ve Rasûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) sünneti üzerine sana biat edeyim.' dedi.

Talha da ona şöyle der: Sen bu işe benden daha layık ve İslâm'da öncü olman ve Peygambere yakınlığın sebebiyle daha hak sahibisin. Oysa benim hakkımda tefrikaya düşen bu insanlar senin için bir araya gelmiş toplanmışlar.

Ali ise Talha'ya şöyle dedi: Bana olan biatini bozup ihanet etmenden korkuyorum.

Talha, kesinlikle böyle bir şeyden korkma! Allah'a yemin olsun ki hiçbir zaman benim tarafımdan hoşlanmayacağın bir şey görmeyeceksin, dedi.

Ali, buna Allah'ı kefil tutuyor musun? dedi.

Talha da, Allah buna kefildir, dedi.

Ravi der ki: Daha sonra Ali bizim eşliğimizde Zübeyr b. Avvam'a gelir ona da Talha'ya söylediğinin aynısını söyler. Zübeyr de Talha'nın verdiği cevabın aynısını Ali'ye verir. Talha, Osman'ın sağmal develerini ve beytul malın anahtarlarını almıştı. İnsanlar da biat etmek üzere onun yanına toplanmışlardı fakat ona biat etmediler.

İnsanlar onun haberini evinin şerefesinde oturan Âişe'ye ulaştırırlar. Bu haberi alınca Âişe (radıyallahu anhâ) şöyle der: Sanki ona bakıyorum da tehlikeli ve aldanmış bir şekilde biat ediyor.

Ravilerden Salim rivayet eder; İbnu'l Hanefiyye şunu aktarır: İnsanlar Ali'nin yanında toplandıklarında şöyle dediler: Bu adam öldürüldü ve insanların da bir imama ihtiyacı var. Biz, bu iş için senden daha hak sahibini, İslâm'da senden daha eskisini ve Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e senden daha yakınını göremiyoruz.

Ali, böyle yapmayın! Çünkü benim vezir olmam, emir olmamdan sizin için daha hayırlıdır, dedi.

İnsanlar, vallahi sana biat edinceye kadar bunu yapmaktan vazgeçmeyeceğiz, dediler ve biat etmek için onun elinin üstüne üşüştüler. Bunu gören Ali de şöyle der: Bana biat böyle halvette olmaz. Olursa ancak mescitte açık bir şekilde olur. Bunun ardından bir münadiyi çağırır ve insanların mescide toplanmalarını söyler. Münadi, ey insanlar mescide toplanın diye nida eder.

Ali çıkar ve beraberinde insanlar da çıkarlar. Minbere çıkıp Allah'a hamd ve sena ettikten sonra şöyle der: Hak ve batıl vardır. Her birinin de taraftarları vardır. Eğer batıl artarsa ki daha önce yaptığından dolayıdır. Eğer hak ehli azalırsa belki bir şey gidip gelmesinden dolayı azalır. Eğer işiniz size geri iade edilirse sizler mesut insanlar olursunuz. Hiç şüphesiz ben, sizin bir boşluğa düşmenizden korkuyorum ve bana cehdetmekten başkası düşmez. İki adam geçip gitti ve üçüncüsü ayağa kalktı ve onların altıncısı da yoktur. Sağ ve sol dalalettir. Orta yol ise hak yoldur ki o da Kitab'ın ve peygamberliğin eserlerinin üzerinde olduğu metottur. Muhakkak ki Allah bu ümmeti kırbaç ve kılıçla terbiye etmiştir. Bu iki hususta kimseye karşı gevşeklik gösterilmez. Öyleyse kötülüklerinizi gizleyin ve birbirilerinizin arasını ıslah edin. Aranızda hak üzere alış-veriş yapın. Her kim hakka karşı inatla muhalefetini izhar ederse helak olmuştur. Bundan sonra da sizin için tevbe vardır. Bu sözümü söyler ve hem kendim hem de sizin için Allah'tan bağışlanma diliyorum.

İşte bu, Ali'nin halife olduktan sonraki ilk hutbesidir.

2251- Amr b. Meymun anlatıyor: Ömer'le (radıyallâhu anh) beraber hac ettim. Hançerlendiği zaman ben de orada bulunuyordum. Ön safta bulunmama Ömer'in heybeti mani oluyordu. O gerçekten heybetli bir adamdı. Ben ön saftan hemen sonraki saftaydım. Ömer ilk safa yüzünü dönmeden tekbir

almazdı. Eğer ilk safta herhangi bir düzensizlik varsa kamçısıyla dürterek düzeltirdi. İşte bu benim ön safta durmama mani olan husustur.

Namaza durmaya yöneldiğinde Muğire b. Şu'be'nin kölesi olan Ebû Lü'lü' ona saldırır ve yanında taşıdığı hançerle üç hançer darbesi vurur.

Hemen sonra Ömer'in 'Şu köpeği yakalayın, o köpek yanınızdadır, beni o hançerledi" dediğini duydum. Bir kargaşa kopması üzerine on üç kişiyi daha yaraladı. Arkasından biri onun üzerine atıldı ve iki pazusundan sıkıca tuttu. Ömer ailesinin yanına nakledildi. İnsanlar birbirilerine karıştı ve nihayetinde biri, ey Allah'ın kulları! Namaz kılın, nerdeyse güneş doğdu, dedi. Hemen Abdurrahman b. Avf (radıyallâhu anh) öne atıldı ve Kur'ân'daki en kısa iki sûre olan ***"Allah'ın yardımı geldiği zaman."*** (Nasr: 1) ve ***"Hiç şüphesiz biz sana kevseri verdik."*** (Kevser: 1) sûreleri ile insanlara namaz kıldırdı.

Daha sonra Ömer İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'yı gönderir ve insanlara "Bu sizden bir grubun işi mi?" diye nida etmesini ister.

İnsanlar, Allah'a sığınırız, biz bunu ne biliyorduk ve ne de böyle bir şeye vakıftık, derler.

Sonra da, bana doktoru çağırın der, hemen bir doktor çağrılır. Doktor Ömer'e, hangi içeceği daha çok seviyorsun, diye sorar. Ömer, üzüm suyu, der. Doktor, Ömer'e üzüm suyunu içirin der ve hemen üzüm suyu getirilip içirilir. Fakat içtiği su hançer darbesinin yaralarından dışarı akar. İnsanlar, bu irindir ona süt içirin, derler. Süt de aynı şekilde yaralardan dışarı doğru akar. Bunu gören doktor, bundan sonra yaşayacağını zannetmiyorum, yapacaklarını hemen yap, der.

Ömer de bunun üzerine der ki: Ey Abdullah! Bana kemiği ver, eğer Allah devam etmesini istiyorsa devam ettirir, der.

Abdullah, ben senin yerine ondaki yazıyı silerim, der.

Ömer, hayır vallahi onu benden başka kimse silmeyecek der ve kendi eliyle kemiği siler. O kemikte had cezası vardı. Sonra şöyle der: Bana, Ali, Osman, Talha, Zübeyr, Abdurrahman ve Sa'd'ı çağırın.

O çağırdıkları arasından Ali ve Osman dışında kimseyle konuşmadı. Şunu söyledi: Ey Ali! Belki de bu insanlar senin Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e olan yakınlığını ve Allah'ın sana bahşettiği anlayış ve ilmi biliyorlardır. Eğer bu hilafet sorumluluğunu yüklenirsen, bu hususta Allah'tan kork!

Sonra Osman'ı çağırıp ona da şunları söyledi: Ey Osman! Belki de bu kavim senin Rasûlullah'ın damadı olduğunu ve kavmin arasındaki şerefini biliyorlardır. Eğer bu hilafeti sen yüklenirsen Allah'tan kork ve Ebû Muğire'nin oğullarına Müslümanların üzerinde bir sorumluluk verme.

Sonra Ömer, bana Suheyb'i çağırın der ve yanındakiler hemen Suheyb'i çağırırlar. Ona der ki; insanlara üç gün namaz kıldır ve bunları da bir eve yerleştir. Eğer onlar biri hakkında söz birliği ederlerse, bundan sonra her kim onlara muhalefet ederse onun boynunu vurun.

Ömer onlar dönüp gittikten sonra şöyle der: Eğer onlar hilafete saçı dökülmüş olanı –yani Ali'yi- atarlarsa, o onlara yol göstersin. Orda bulunan biri, ey Mü'minlerin emiri peki neden hilafeti ona yüklemiyorsun?! diye sorar. Ömer, bunun sorumluluğunu ölü ve diri halde mi yükleneyim?

Ebû Lü'lü'nün yaraladıklarından altı ya da yedi kişi öldü. Ka'b (radıyallâhu anh) Ömer'in huzuruna girer ve ***"Hak daima Rabbinin katındandır. Artık sakın ha şüpheye düşenlerden olma!"*** (Bakara: 147) âyetini okur ve şöyle der: Muhakkak ki ben sana şehit olacağını haber vermiştim. Oysa sen, ben Arabistan yarımadasındayken şehadet bana nereden nasip olacak demiştin.

Dördünün Arasında Hilafetin Sıralaması Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

2252- Said b. Cumhan'ın Ebû Abdurrahman Sefine'den şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken duydum: "Hilafet otuz yıldır. Ondan sonra da saltanat olacaktır."[785]

Sonra Sefine şöyle demiştir: Ebû Bekir hilafette iki sene, Ömer on, Osman on üç ve Ali (Allah hepsinden razı olsun) altı sene durmuştur.

2253- Sefine'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Hilafet ümmetimin içinde otuz sene devam edecektir. Bundan sonra da saltanat ya da krallar türeyecektir." Ravilerden Ebû Talha son kısımda şüphe etmiştir.

Ravi der ki: Bana Ebû Bekir'in, Ömer'in, Osman'ın ve Ali'nin yılları sayıldı. Dedim ki, bazı insanlar Ali'nin yıllarını saymıyorlar. O, Zerkâ oğullarının (Emevilerin) kıçları yalan söylemiştir, dedi.

---

785 Ebû Davud, Sünnet, bab: 8, hadis no: 4646; Tirmizî, Fiten, bab: 48, hadis no: 2226; Ahmed, Müsned: 5/220 ve 221.

2254- Abdurrahman b. Ebû Bekre anlatıyor: Ziyad ile beraber Muaviye'ye (radıyallahu anh) doğru yola çıktık. Yanına gelip huzuruna alındığımızda Muaviye babama şöyle dedi: Ey Ebû Bekre! Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den duyduğun bir hadisi bize anlat. Babam dedi ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken duydum: "Hilafet otuz yıldır, sonra da saltanat olacaktır."[786] Akabinde bazı şeyler daha zikretti.

2255- Abdullah b. Şekik Ömer'in müezzini Ekra'dan rivayet ediyor, o şöyle demiştir: Ömer kendisini çağırmam üzere beni bir Yahudi bilginine gönderdi. Ben de gidip çağırdım. Onlara güneşten dolayı gölgelik tutuyordum.

Ömer, ey bilgin! Bizim hakkımızda kitaplarda bir şey gördün mü, diye sordu. Eskuf, evet dedi.

Ömer, peki nasıl gördün? der. Bilgin, seni bir boynuz olarak gördüm, der.

Ömer kırbacını kaldırır ve yazıklar olsun sana boynuz da nedir? diye sorar. Bilgin, demirden bir boynuz ve sağlam bir emin insan olarak, der.

Ömer, peki benden sonrakini nasıl görüyorsun? diye sorar. O, salih bir halifedir ancak o akrabalarını başkalarına tercih edecektir, der.

Ömer bunun üzerine, üç defa Allah Osman'a rahmet etsin, der.

Ömer, peki ondan sonrakini nasıl görüyorsun? der. Bilgin, onu da demir pası olarak görüyorum, der. Ömer elini başına koyar, vah kerceğizim, vah pasçağızım diye feryat eder.

Orada bulunanlar derler ki, ey Mü'minlerin emiri! O salih bir halifedir. Fakat o, kılıcın kınının sıyrıldığı ve kanların akıtıldığı bir zamanda halife seçilecektir.[787]

2256- Gufre'nin kölesi Ömer anlatıyor: Abdulmelik b. Mervan Şam'ın kiliselerinden birine girer. Kilisedeki tasvir edilmiş heykellere bakıp onların ne olduğunu sorar. Kilisedekiler, bu heykellerin peygamberlere ait olduğunu söyleyip teker teker İsa b. Meryem'e (aleyhisselam) kadar peygamberlerin isimlerini saymaya başlarlar.

Abdulmelik onlara, Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in heykeli nerede, diye sorar. Onlar, onun heykeli bizim kiliselerde bulunamaz, derler.

786 Geçen dipnota bakınız.

787 Ebû Davud, Sünnet, bab: 8, hadis no: 4656

Abdulmelik, İsa'nın ardına bakar ve kapalı bir tabut görür. Bunun üzerine şöyle der: Peki bu tabutta ne var? Onlar, bilmiyoruz derler. Tabutun kırılmasını emreder, bir de bakar ki tabutun altında kıyafetleri giyinik iki adam vardır. Abdulmelik, bu iki adam da, kimdir diye sorar. Biz o ikisini bilmiyoruz ve tanımıyoruz, dediler. O, peki bu ikisini kim tanıyabilir, diye sorar. Onlar, büyüklerinden birinin bilebileceğini söylerler.

Abdulmelik, ona birini gönderir ve bu heykelin kime ait olduğunu sordurur. Bu soru üzerine adam güldü. Abdulmelik b. Mervan da ondan yemin etmesini ister ve kim olduğunu söylemesi için de ısrar eder.

O ileri gelen bu ısrarlara binaen şöyle der: Bu, Arapların peygamberi Muhammed'dir (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve bu yanındaki de arkadaşıdır. Bizler sizin bunu bilmenizi istemiyorduk.

Abdulmelik de şöyle der: Sizin kitabınızda onun arkadaşı kimdir? O adam, Ebû Bekir es-Sıddık, der.

Abdulmelik, o iki heykelin başının üzerinde yazılı bir kitabe görür ve hemen onu okuyacak birini çağırır. Biri gelir ve onu okur, bakarlar ki o adamın dediği gibidir.

Abdulmelik, peki o ikisinin üzerini örtmeye sizi sevk eden sebep nedir, diye sordu. Adam, Siz Arapların hasedidir, der.

2257- Ebû Bekir b. Ayaş anlatıyor: Ebû Husayn ve Asım b. Ebû'n Nuceyd şöyle diyorlardı: Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali.

Ebû İshak es-Sebiî ve E'maş ise şöyle derlerdi: Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali.

2258- Yahya b. Said der ki: Said b. Müseyyib'i şöyle derken duydum: Doğru yola hidayet eden raşid halifeler; Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali ve Ömer'dir.

Yahya der ki; Ey Ebû Muhammed! Şu Ömer b. Hattab'tır peki diğer Ömer kimdir? Said, eğer yaşarsan görürsün, diye cevap verdi.

Said der ki, sizin şu odada bulunandan başkası hidayet rehberi değildir.

2259- Süfyan şöyle demiştir: Emirler; Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali ve Ömer b. Abdulaziz'dir.[788]

788 Ebû Davud, hadis no: 4631.

2260- Ubade rivayet eder, o şöyle demiştir: Süfyan'a imamlar kimlerdir? diye sordum. O, Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali'dir, dedi.

2261- Süfyan-ı Sevri ile çok sık beraber oturan Abbad es-Semmak anlatıyor, o şöyle dedi: Halifeler, Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali ve Ömer b. Abdulaziz'dir.

2262- Muhammed b. Fadl b. Umme anlatıyor: Bir gün toplanıp bir vadide geziyorduk. Bizimle beraber fakih ve muhaddisten başkası da yoktu. Bu anlattığım da Mu'temid'in hilafetinin ilk günlerinde olmuştu. Oradakiler Süfyan-ı Sevri'nin şu sözünü zikrettiler: Halifeler beş kişidir. İlk dört raşid halife ve Ömer b. Abdulaziz. Biz hepimiz, altıncısı Muhtedi'dir, dedik. Aramızda kimse buna muhalefet etmedi.

2263- Gaylan b. Muğire der ki: Şafiî'yi şöyle derken duydum: Halifeler beş tanedir: Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali ve Ömer b. Abdulaziz'dir.

2264- Harmele b. Yahya der ki, halifelerin kimler olduğunu sorduğumda Şafiî'nin şöyle dediğini duydum. O bana; Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali ve Ömer b. Abdulaziz'i yazdırdı.

2265- Ebû İbrahim İsmail b. Yahya el-Muzeni şöyle derdi:

Allah'tan başka bir şeyin olmadığına
Öldükten sonra dirilmenin hak olduğuna
Şehadet eder ve ihlas üzere inanırım
Hiç şüphesiz imanın kulpları açık söz,
Arınmış fiil olup o artar ve eksilir
Ebû Bekir muhakkak Rabbinin halifesidir
Ebû Hafs ise hayırda çok hırslıdır
Osman'ın ehli fadl olduğuna şahidim
Ali'nin kendine has faziletleri vardır
Onlar hidayetine uyulan imamlardır
Onlara saldıran kimseyi Allah rezil etsin.

2266- Muhammed b. Yezid el-Mustemli anlatıyor: Ahmed b. Hanbel'e raşid halifelerin kimler olduğunu sordum, o bunu sormaktan vazgeç, dedi. Yine bir gün onu duvara yapıştırıp hidayet rehberi raşid halifelerin kimler

olduğunu sordum. Sanki cevap vermeye mecbur kaldığı için şöyle dedi: Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali ve Ömer b. Abdulaziz'dir. Allah'ın rahmeti hepsinin üzerine olsun.

2267- Süleyman b. Davud'un veziri İbn Muhammed anlatıyor, hilafetin Ali ile dört olduğu görüşünü izhar etmesi üzere Ebû Abdullah Ahmed b. Hanbel'in yanına girdim ve dedim ki: Ey Ebû Abdullah! Senin bu sözün Talha ile Zubeyr'in yerilmesini gerektiriyor. Ahmed b. Hanbel bana şöyle dedi: Söylediğini ve bizim savunduğumuzu açıkla ve biz de kavmin savaşını anlatırız? Ben de dedim ki; Allah seni ıslah etsin, bizim anlattığımız hilafetin onun için vacip olduğu zamana ve daha önceki imamlar hakkında arzu edilene hastır. Ahmed, peki beni bundan alıkoyan ne oluyor? dedi. Ben, İbn Ömer hadisidir, dedim. Ahmed b. Hanbel buna karşılık bana şöyle der: Ömer yaralandığı zaman Ali'nin halife olmasına razı olmuş ve onu şûraya koymuştur. Zaten Ali b. Ebû Talib kendisini Mü'minlerin emiri olarak adlandırmıştır. Ben de derim ki, Ali Müslümanların emiri değildir. Bunu duyunca ona sırtını dönüp gider.

2268- Hanbel der ki: Ahmed'e sahabe arasındaki fazilet soruldu. Ahmed cevaben, Abdullah b. Ömer'in fazilet hakkındaki hadisi şöyledir: Ebû Bekir, Ömer ve Osman'dır. Hilafette ise, Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali. Bir de Sefine hadisinde Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Benden sonra hilafet otuz senedir."

2269 Abdulhalık b. Mansur der ki: Yahya b. Main'i duydum o şöyle diyordu: Kim, Ebû Bekir ve Ömer derse bunda bir sakınca yoktur. Kim de Ebû Bekir, Ömer ve Osman derse bunda bir sakınca yoktur. Her kim de, Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali diye sıralarsa bu onun için daha iyidir.

2270- Hasan b. Muhammed b. Sabbah anlatıyor, Şafiî şöyle der: İnsanlar Ebû Bekir'in hilafeti üzere icma ettiler. Bunun sebebi de insanlar, yeryüzünde Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den sonra Ebû Bekir'den daha hayırlısını bulamadılar ve böylece onu halife olarak seçtiler.

Ebû Bekir de Ömer'i halife olarak atadı. Sonra Ömer, altı kişiyi aralarında halifeyi atamak üzere şûra olarak tayin etti. Onlar da Osman'ı halife tayin ettiler.

Sevgide ve Nefrette Aşırıya Gitmekten Sakındırma ve Sahabenin Fazileti Hakkında Aşırı Övmeye ve Yermeye Dalmak Hakkında Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

2271- Ubeydullah b. Abdullah b. Abbas'ın İbn Ömer'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: "Hristiyanların İsa b. Meryem'i olduğundan farklı bir şekilde övdüğü gibi siz de beni övmeyin. Ben ancak Allah'ın kulu ve Rasûlü'yüm. Öyleyse siz de benim için, Allah'ın kulu ve Rasûlü deyiniz."[789]

2272- Sabit'in rivayetine göre Enes (radıyallâhu anh) şöyle demiştir: Adamın biri Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e şöyle der: Ey bizim en hayırlımız, en hayırlımızın oğlu, ey efendimiz ve efendimizin oğlu!

Bunu duyan Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) de şöyle der: "Ey İnsanlar, sakın şeytan sizi baştan çıkarmasın! Öyleyse siz de Allah'ın beni indirdiği konuma indirin. Ben, Allah'ın kulu ve Râsûlüyüm."[790]

2273- İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet edilir ki o şöyle demiştir: Bir kimse Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in dışında hiçbir kimseye salat ve selam etmesin.

2274- Osman İkrime'den yukarıdaki metnin benzerini rivayet etti. Rivayetin tarikinde Said'in isminin zikredilmesi bir yanılgıdır. Allah en doğrusunu bilir.

2275- Alkame'den rivayet edildiğine göre Kûfe'nin minberine eliyle vurduktan sonra şöyle demiştir: Ali (radıyallâhu anh) bu minber üzerinde hutbe verip Allah'ın dilediği kadar bazı şeyler zikrettikten sonra şöyle dedi:

Dikkat edin ki, bazı insanların beni Ebû Bekir ve Ömer'den daha faziletli gördükleri bana ulaştı. Şayet ben bu konuda daha önce uyarıda bulunmuş olsaydım böyle yapanları cezalandırırdım. Fakat uyarıdan önce cezalandırmayı kerih görüyorum. Bundan sonra her kim bana böyle bir şeyle getirilirse o iftiracıdır. Onun cezası da iftiracının cezası da vardır.

789 Buhârî, Ehadisu'l Enbiya, bab: 48; Dârimî, Rikak, bab: 68; Ahmed, Müsned: 1/23, 24, 47 ve 55.

790 Ebû Davud, Edeb, bab: 9; Ahmed, Müsned: 3/153, 241 ve 4/25.

Sonra devamla şöyle der: Hiç şüphesiz peygamberden sonra insanların en hayırlısı Ebû Bekir ve Ömer'dir. Sevdiğini aşırı sevme ki belki bir gün sevmediğin biri olur!

2276- Velid b. Kays'ın rivayet ettiğine göre Ali (radıyallâhu anh) şöyle demiştir: Bu ümmetin en hayırlısı en orta olanıdır. Sonraki gelen onların peşinden ve aşırı giden de onlara döner.

2277- Ebû Meryem rivayet ediyor: Ali'yi şöyle derken duydum: Benim hakkımda iki kişi helak olacaktır. Beni sevmede aşırı giden ve bana buğz etmede aşırı giden.

2278- Süddi anlatıyor: Ali minbere çıkıp şöyle dedi: Ey Allah'ım! Bize buğz eden her kimseye ve bizi aşırı şekilde seven her kimseye lanet et!

2279- Ali b. Hüseyin'den rivayet ediliyor ki o şöyle demiştir: Ey Irak ehli! Bizi İslâm'ın sevgisiyle sevin. Allah'a yemin olsun ki sizin sevginiz aşırılaştıkça gittikçe çirkin bir hale bürünmüştür.

2280- Muhammed b. Ali babası Ali b. Hüseyin'den rivayet ettiğine göre o şöyle demektedir: Her kim, biz ehli beyte itaatin farz olduğunu iddia ederse bize iftira etmektedirler ve biz de onlardan beriyiz. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve ondan sonraki emir sahiplerinden başkası hakkında bundan sakın.

2281- Abdullah b. Kuşeyr'den şöyle dediği rivayet edilir: Ebû Cafer Muhammed b. Ali'yle karşılaşmıştım, o Ebû Bekir es-Sıddık ve Ömer el-Faruk'a Allah'ın hoşnutluğuna şahitlik etmektedir. Ancak Rafıziler ise bunu inkâr ediyorlar.

2282- Muhammed b. Ubeydullah el-Azremi anlatıyor: Ebû Cafer Muhammed b. Ali b. Hüseyin b. Ali b. Ebi Talib'e binmesi için bir binek getirilirdi fakat binemedi. Binmesi için onu kaldırdık ki o şöyle dedi: Ey Allah'ım! Benim bir gecede Kûfe'ye gittiğimi ve aynı gece tekrar geri döndüğümü iddia eden o kavmi rezil et.

2283- Ebû't Tufeyl rivayet eder, Ali (radıyallâhu anh) şöyle derdi: İnsanlar arasında Peygamberlere dostluğu en çok hak edenleri, onların getirdiklerini en iyi bilenidir. Sonra da şu âyeti okudu: ***"Muhakkak ki insanların***

İbrahim'e en yakın olanı ona uyanlardır." (Ali İmran: 68) Yani Muhammed ve ona tabi olanlardır. Öyleyse sakın değiştirmeyin. Muhammed'in velisi ancak Allah'a itaat eden bir kimse ve Muhammed'in düşmanı da Allah'a asi olan bir kimsedir. Ne kadar yakın olursa olsun.

2284- Yakub b. Ebû Maruf anlatıyor: Kırk sene boyunca Kur'ân'a bağlanıp, Rafızilerin Ali'nin mü'minlerin velisi olduğunun aslı var mı diye Kur'ân'ı araştırdım. Çünkü Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) onun velisidir. Bunun üzerine ben şu âyetle karşılaştım: ***"Hiçbir beşerin, Allah'ın kendisine Kitap, hüküm ve peygamberlik vermesinden sonra insanlara: Allah'ı bırakıp bana kul olun! Demesi olacak şey değildir. Bilakis Rabbe hâlis kullar olunuz."*** (Bakara: 79)

2285- Şa'bi'den şöyle dediği rivayet edilir: Ebû Cafer'in yanına girip ona şöyle dedim: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) vasiyette bulundu mu? O, bu ancak sizin tarafınızdan bize gelir, dedi.

2286- Fudayl b. Merzuk anlatır: Ben Hasan b. Hasan'ı ehli beyt hakkında aşırıya giden bir adama şöyle derken duydum: Yazıklar olsun sana, bizi Allah için sevin! Allah'a itaat edersek bizi sevin. Allah'a asi olursak da bize buğz edin. Şayet itaati olmaksızın Allah bir kimseye Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e yakınlığıyla fayda verecek olsaydı bununla babasına ve anasına fayda verirdi. Bizim hakkımızda hakkı söyleyin, hiç şüphesiz o istediğinizi daha iyi ulaştırır ve biz de sizden razı oluruz.

2287- Ali b. Hüseyin'den rivayet edildiğine göre o şöyle buyurur: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve ondan sonraki emir sahipleri hariç biz ehli beyte veya bir başkasına itaat etmenin kullara farz olduğunu iddia eden bir kimse, bize iftira etmiştir ve biz de ondan beriyiz.

2288- Süddi'den rivayet edilir ki o şöyle demiştir: Abdullah b. Hüseyin bana şöyle dedi: Ey Süddi! Bize Kûfe'de sizden önce bulunan grubumuzu anlat.

Ben dedim ki: Onlar sizin sevginize intisap eden bir kavimdirler ki ruhlar arasında tenasüh olduğunu iddia ediyorlar.

O bana dedi ki: Ey Süddi! Onlar yalan söylüyorlar, ne onlar bizdendir, ne de biz onlardanız.

Ben dedim ki: Bizim yanımızda kendilerini size nispet edip de ilmin sizin kalbinize yazıldığını iddia eden bir topluluk vardır.

O, ey Süddi! Ne onlar bizdendir, ne de biz onlardanızdır. Ey Süddi! Bizden kim fukahaya gelir ve onların meclislerinde bulunursa bu kimse âlimdir ve her kim de onlara gelmezse o da cahildir, dedi.

2289- Eyyub der ki: Cafer b. Muhammed'i şöyle derken duydum: Allah'a yemin olsun ki biz, bize sorulan her şeyi bilecek değiliz. Oysa başkaları bizden daha âlimdir.

2290- Musab anlatıyor: Ömer b. Ali b. Hüseyin'e şöyle sorulur: Siz ehli beyt arasında kendisine itaati farz olan bir kimse var mıdır?

O, hayır, vallahi bizde böyle bir kimse yoktur. Zaten bunu iddia eden kimse yalancıdır, dedi.

Ben ona vasiyeti zikrettim de o şöyle dedi: Allah'a yemin olsun ki şayet babam şimdi ölse iki harf dahi vasiyette bulunmazdı. Eğer onlar bizim üzerimizden geçiniyorlarsa Allah onlara lanet etsin.

2291- Ali b. Esbat bazı arkadaşlarımızdan şunu nakleder: Ebû Cafer mescitte oturduğu bir sırada Ebû Hanife gelip oturabilir miyim, diye sorar. Ebû Cafer, sen meşhur bir adamsın benim huzurumda oturmanı istemem.

Ebû Hanife onun bu sözüne iltifat etmez ve oturur. Ebû Cafer'e şöyle dedi: Sen imam mısın? Ebû Cafer, hayır, dedi.

Ebû Hanife, Kûfe'de senin imam olduğunu iddia eden bir kavim var. Ebû Cafer, ben onlara ne yapabilirim, der.

Ebû Hanife, onlara bundan vazgeçmelerini bildirebilirsin, dedi.

Ebû Cafer şöyle der: Onlar bana itaat etmezler. Biz ancak gaip olanın aleyhine hazır bulunanı delil getiririz. Ben sana oturma dediğim halde sen bana itaat etmedin. İşte onlar da senin gibiler. Onlara bu hususta bir mektup yazsam da bana itaat etmezler. Ebû Hanife konuşmaya bir harf bile koyamadı.

Talha, Zubeyr, Sa'd b. Ebû Vakkas, Said b. Zeyd, Abdurrahman b. Avf ve Ebû Ubeyde b. Cerrah'ın Faziletleri Hakkında Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

2292- Abdullah b. Şeddad'ın rivayet ettiğine göre Ali (radıyallâhu anh) şöyle demiştir: Ben, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i Sa'd'dan başka hiçbir kimseye anne ve babasını birlikte feda ettiğini görmedim. O Uhud savaşı gününde şöyle dedi: "At, ey Sa'd, anam babam sana feda olsun!"[791]

2293- Amir b. Sa'd anlatıyor: Sa'd b. Ebû Vakkas (radıyallâhu anh)'ı şöyle derken duydum: Uhud savaşı gününde Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bana sadağını uzattı ve "Anam babam sana feda olsun, at !" dedi.[792]

2294- Kays b. Ebû Hazim anlatıyor: Sa'd'ı şöyle derken duydum: Allah'a yemin olsun ki Allah yolunda ilk ok fırlatan Arap benim. Yemin olsun ki biz Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile birlikte savaşırdık da ağaç yaprağından başka bir yiyeceğimiz olmazdı. Hatta öyle ki bizden birisi koyunun dışkıladığı gibi başka bir şey karışmamış şekilde hacet gideriyordu. Daha sonra Esedoğulları din hususunda beni ayıplar oldular. Eğer böyle ise o zaman muhakkak zarardayım ve amelim boşa gitmiştir.[793]

2295- Muhammed b. Munkedir'in Cabir b. Abdullah (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet ettiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) Hendek savaşı günü şöyle demiştir: "Kim bize düşman hakkında malumat getirecektir?" Zubeyr ayağa kalkıp ben ey Allah'ın Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) der.

Bunun üzerine Rasûlullah şöyle der: "Her peygamberin havarileri vardır, benim havarim ise Zubeyr'dir."[794]

---

791 Buhârî, Cihad, bab: 80; Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 41 ve 42; Tirmizî, Menakıb, bab: 26; İbn Mâce, Mukaddime, bab: 11; Ahmed, Müsned: 1/92, 124 ve 137.

792 Buhârî, Megazi, bab: 18.

793 Buhârî, Etime, bab: 23, Rikak, bab: 17; Müslim, Zühd, hadis no: 12, 15; Tirmizî, Zühd, bab: 39; İbn Mâce, Zühd, bab: 12; Dârimî, Cihad, bab: 22; Ahmed, Müsned: 1/174, 181 ve 186.

794 Hadis birçok tarik ve farklı isnadla rivayet edilmiştir. Buhârî, Cihad, bab: 40, 41, 135, Fedailu's Sahabe, bab: 13, Megazi, bab: 29; Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 48; İbn Mâce, Mukaddime, bab: 11; Ahmed, Müsned: 1/86, 102, 103, 3/307, 314, 338 ve 365.

2296- Urve'nin Abdullah b. Zubeyr (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Muhakkak ki her peygamberin havarileri vardır. Hiç şüphesiz Zubeyr de benim havarim ve halamın oğludur."[795]

2297- Zir b. Hubeyş anlatıyor: İbn Curmuz Ali (radıyallâhu anh)'ın huzuruna girmek için izin ister. Bunun üzerine yanındakiler de, bu Zubyer'in katilidir, derler. Ali bunu duyunca şöyle dedi: Safiyye'nin oğlunun katili ateştedir. Şüphesiz ki ben Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i duydum ki o şöyle diyordu: "Şüphesiz ki her peygamberin havarileri vardır ve benim de havarim Zubeyr'dir."[796]

2298- Hişam b. Urve'nin babası Urve'den rivayet ettiğine göre o şöyle der: Allah uğruna kılıcını ilk kuşanan Zubeyr'dir. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Mekke'nin en yüksek bir yerindeyken şeytan gelip onun esir alındığını yayar. Bunu duyan Zubeyr de hemen kılıcını kuşanıp insanları yara yara ta Mekke'nin en yüksek yerinde bulunan Peygamber'in yanına geldi. Rasûlullah, "Sana ne oldu ey Zubeyr!" dedi. Zubeyr de şöyle der: Esir alındığın haberi bana ulaştı. Peygamber de ona Allah'tan rahmet diledi, onun için ve kılıcı için dua etti.

2299- İbrahim anlatıyor: Bişr b. Curmuz Ali b. Eb Talib'in huzuruna gelir de ona kaba davranır ve şöyle der: İşte bela ehline böyle yapılır.

Bunu duyan Ali de şöyle der: Ağzına taş dolası, şüphesiz ben, Talha ve Zubeyr Allah Azze ve Celle'nin ***"Biz, onların göğüslerinde bulunan kini bütünüyle söküp aldık da onlar kardeşler olarak tahtlar üzerinde karşı karşıyadırlar."*** (Hicr: 47) dediklerinden olmayı umuyorum.

2300- Abdullah b. Zubeyr'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Hendek savaşı günü şöyle buyurdu: "Kim bize o kavmin malumatını getirir?" Zubeyr ata binip hemen gider bütün insanların arasından geçerek o topluluğun bilgilerini getirir. Hem de bunu iki ya da üç defa yaptı.

Zubeyr atına bindiğinde Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle dedi: "Muhakkak ki her peygamberin havarileri vardır, benim havarim de Zubeyr'dir ve o benim halamın oğludur."

795 Geçen dipnota bakınız.
796 Hadis'in tahrici daha önce geçti. Bir önceki dipnota bakınız.

Ravi der ki, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) o gün ana-babasını feda olsun diyerek bir arada zikredip şöyle demiştir: "Anam babam sana feda olsun!" Rasûlullah ise en minnet sahibi ve en faziletlisidir.

2301- Esma bint Ebû Bekir (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Zubeyr b. Avvam (radıyallâhu anh) Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbının bulunduğu bir meclise uğradı. Hassan da bu esnada onlara şiirini okuyordu. Fakat meclistekiler onun şiirine isteksiz kulak veriyorlardı. Zubeyr onların yanında oturduktan sonra şöyle dedi: İbn u'l Furey'a'nın şiirine neden kulak vermiyorsunuz? Yemin olsun ki o şiirini Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e arz ederdi de Peygamber onu güzel bir şekilde dinler, elbisesini sallar ve başka bir şeyle meşgul olmazdı.

Hassan bunu duyunca şu beyti okur:

Havarisi, Peygamberin yolu ve vasiyeti üzere
Hareket eder, yolu ve sözü adildir
Onun menheci ve yolu üzere hareket eder,
Hakkın dostunu dost bilir, hak en adildir
O meşhur süvari ve kahramandır
Mutlu gününde düşmanına saldırandır....

2302- Zubeyr b. Avvam der ki; Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken duydum: "Talha Uhud günü cenneti hak etmiştir."[797]

2303- Zubeyr b. Avvam'dan rivayet edilir ki o şöyle demiştir: Biz Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile beraber Uhud dağına çıktığımızda Rasûlullah bir kayanın üzerine çıkmak istedi. Talha b. Ubeydullah hemen diz çöktü ve Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) onun sırtına basarak kayanın üzerine çıktı.[798]

2304- Kays b. Ebû Hazim rivayet eder, o der ki: Talha'yı gördüm, Uhud savaşı gününde kendisiyle Rasûlullah'ı koruduğu eli felç olmuştu.[799]

2305- Şa'bi şöyle demiştir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbından beş yüz kişi ile karşılaştım, hepsi de şöyle derdi: Ali, Osman, Talha ve Zubeyr cennettedirler.

797 Tirmizî, Cihad, bab: 17; Menakıb, bab: 17; Ahed, Müsned: 1/165.
798 Geçen dipnota bakınız.
799 Buhârî, Fedailu Ashâbi'n Nebiyy, bab: 14.

2306- Ebû Bekir ve Ömer'in rivayet ettiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle dedi: "Talha cennetle döndü."

2307- Enes (radıyallâhu anh)'dan rivayet edilir ki o şunu anlatır: Yemen ehli Rasûlullah'ın yanına geldiğinde onlar şöyle derler: Bize dinimizi öğretecek birini bize gönder. Peygamber de Ebû Ubeyde b. Cerrah'ı onlarla beraber gönderir ve şöyle der: "İşte bu, bu ümmetin eminidir."[800]

2308- Enes (radıyallâhu anh)'dan rivayet edilir ki o şunu anlatır: Yemen ehli Rasûlullah'ın yanına geldiklerinde, ondan kendilerine dinlerini öğretecek birini göndermesini isterler. Peygamber de Ebû Ubeyde b. Cerrah'ı onlarla beraber gönderir ve şöyle der: "İşte bu, bu ümmetin eminidir."[801]

2309- Huzeyfe'den rivayet edildiğine göre o şunu anlatır: Necran ehli Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e gelirler ve derler ki: Bize güvenilir birini gönder. Rasûlullah da buna karşılık şöyle der: "Yemin olsun ki size gerçekten güvenilir birini göndereceğim." Bunu üç defa tekrarladı. İnsanlar kimi göndereceğini gözlemeye başladılar. Peygamber Ebû Ubeyde b. Cerrah'ı gönderdi.[802]

2310- Riyah b. Haris anlatıyor: Muğire b. Şube büyük mescitteydi ve yanında sağında ve solunda Kûfe ehli bulunuyordu. Said b. Zeyd adında bir adam gelir. Muğire onu selamlar ve onu minderinin üstüne oturtur.

Bir süre sonra Kûfe ehlinden bir adam gelir. Muğire'nin karşısına geçer söver ve hakaret eder. Bunu gören Said şöyle der: Ey Muğire! Duymaz mısın ki Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbına hakaret ediliyor sen ise buna karşı çıkmadığın gibi yüzünün şekli de değişmiyor. Allah'ın Rasûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) yanındaydım, bu iki kulağım Rasûlullah'tan duydu ve kalbim de kavradı. Ben onun hakkında yalan söyleyecek değilim. Onunla karşılaştığımda onun şöyle dediğini duydum: "Ebû Bekir cennettedir, Ömer cennettedir, Osman cennettedir, Ali cennettedir, Talha cennettedir, Zubeyr

800 Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 54.

801 Geçen dipnota bakınız.

802 Hadis bir çok tarik ve farklı isnatlarla rivayet edilmiştir. Buhârî, Ahad, bab: 1, Fedailu's Sahabe, bab: 21, Megazi, bab: 72; Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 55; Tirmizî, Menakıb, bab: 32; İbn Mâce, Mukaddime, bab: 11; Ahmed, Müsned: 1/414, 4/90, 5/385, 398, 400 ve 401.

cennettedir, Abdurrahman b. Avf cennettedir, Sa'd b. Malik cennettedir ve Müslümanların dokuzuncusu cennettedir. Şayet dileseydim onun da ismini söylerdim."

Mescit ehli çalkalanarak ısrarla ey Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in sahabesi dokuzuncu kimdir diyorlardı.

Allah'ın adıyla bana seslendiniz, azim olan Allah'a yemin olsun ki mü'minlerin dokuzuncusu benim ve Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) de onuncusudur. Sonra yemin ederek şöyle dedi: Allah'a yemin olsun ki Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile yüzünün tozlara karıştığı bir manzaraya tanık olması sizden birinizin Nuh (aleyhisselam)'ın ömrü kadar ömründen daha üstündür.[803]

2311- İbrahim b. Salih eş-Şirazi anlatıyor: Ali b. Cehm Şiraz'a yerleşir. Bana, sana bir hadis rivayet edeyim mi? dedi. Ben de, olur dedim. Ali anlatmaya başlar: Mutevekkil bana şöyle dedi: Ey Ali! Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den rivayet edilen "Kureyş'ten on kişi cennettedir" hadisini bilir misin?

O, o da hangi hadistir? der. Ben, ey Mü'minlerin emiri! Bu en sahih hadistir. Onu rivayet edenler kimlerdir? O, hangi hadistir o, diye sordu. Ben, hadisi Süfyan-ı Sevri Mansur'dan, o Hilal b. Yesaf'tan, o Abdullah b. Zalim'den, o da Said b. Zeyd'den rivayet etmiştir, dedim. Said b. Zeyd Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in "Kureyşten şu on kişi cennettedir." Ali bunu duyunca, o ne güzelmiş, dedi.

Ben de, ey Mü'minlerin emiri! Kalbime bir şeyler doğdu, onu söylememe izin var mı? dedim. O da, hadi söyle dedi.

Ben şu şiiri okudum:

Muhammed, Nadir oğullarının en hayırlısı
Ebû Bekir bunu adilane hikaye eder.
O mahlûkatın en hayırlısının dostu olup, zorlukta
Ve kolaylıkta ona yardım etmede gevşek değildir

---

803 Ebû Davud, hadis no: 645; Tirmizî, 3748; Ahmed, Müsned: 1/187.

Onlardan sonra kavminin üçüncüsüdür
Hem karada hem de denizde onlara halef eder
İşte bu Ebû Hafs, o da onun gibidir
Zamanın sonuna dek böyle olacaktır
Onlara takvayı ikram eden ve
Salihleri bir kabirde kılan ne yücedir!
İşte iftihar budur bunun dışında övünç yoktur
Bu hazineden başka bir iftihar yoktur
Kavmin dördüncüsü hidayet imamı
Nur sahibi olan Ebû Amr Osman'dır
Rasûlullah'ın sıkıntısına karşı kâfidir o
Zorluk zamanında orduyu hazırlayan da odur
Beşinci sırada Ebû Talib'in oğlu gelir
Adaletin imamı ve yardımı zahir olandır
Sıffin ve öncesine katılmış olandır
Huneyn'e, Bedir'e ve daha nicelerine
Hayrın Talhası onların altıncısıdır
Allah onu küfürden kurtarmıştır.
Bu da Sad, o da sekizincidir
Kelamı temiz olan İbn Avf iledir
Kavminin efendisi olan Hamza
Sanki kavmin yüzünde bir dolunaydır
Şüphe yok ki bir mahlûkatın efendisi vardır
Alnı ak efendi meliklerin babasıdır o
Mülk onların arasında ebeden sabittir artık
Zamanın ilk gününden haşre kadar.

Emir güldü ve o gün çok büyük bir mal çıkarıp Haşim oğullarına, Kureyş'e, Ensar'a ve Muhacirlerin çocuklarına taksim etti. Bana da o gün yeterince verdi.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in iki Amcası Abbas ve Hamza (radıyallâhu anhumâ)'nın Faziletleri Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

2312- Said b. Müseyyib Sa'd b. Ebû Vakkas'ın şöyle dediğini rivayet eder: Biz Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile beraberdik. Bu sırada Abbas b. Abdulmuttalib bize doğru yönelmesi üzere Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) der ki: "Bu Peygamberinizin amcası Abbas b. Abdulmuttalib'dir. Eli en cömert olanı ve sıla-i rahime en çok dikkat edenidir."[804]

2313- Abbas b. Abdulmuttalib anlatıyor: Dedim ki ey Allah'ın Rasûlü! Kureyş birbirleriyle karşılaştıkları zaman mutlu bir şekilde birbirlerini karşılarlardı. Biz ise bilmediğimiz bir yüzle birbirimizi karşılıyoruz.

Peygamber bunu duyunca çok öfkelenir ve şöyle der: "Nefsimi elinde bulundurana yemin olsun ki bir kimse sizi Allah ve Rasûlü için sevmedikçe iman onun kalbine girecek değildir."[805]

2314- Abbas b. Abdulmuttalib'ten rivayet edildiğine göre o şöyle der; Bize ve Kureyş'e ne oluyor da onlar konuşurlarken biz yanlarına geldiğimizde, konuşmalarını kesiyorlar.

Bunun üzerine Peygamber şöyle der: "Dikkat edin! Allah'a yemin olsun ki sizi Allah için ve benim yakınım olmanız sebebiyle sevinceye kadar onlardan birinin kalbine iman girmiş değildir."

2315- Ebû Hazim'in rivayet ettiğine göre Sehl b. Sa'd şunu anlatıyor: Çok sıcak bir zamanda Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile birlikteydik. Rasûlullah kalkıp gusül aldı ve Abbas b. Abdulmuttalib ise onu perdeliyordu. Rasûlullah da onu görünce "Ey Allah'ım! Abbası ve oğullarını cehennemden koru" diye dua etti.[806]

2316- Said b. Cubeyr'in rivayet ettiğine göre İbn Abbas şöyle demiştir: Adamın birinin Abbas'ın babalarından birine hakaret etmesi üzerine ona bir tokat atar. O kişinin yakınları da gelip, Allah'a yemin olsun ki onun tokat attığı gibi biz de ona tokat atacağız derler. Kavim silahını kuşanır. Bu

---

804 Ahmed, Müsned: 1/185.

805 Tirmizî, hadis no: 3758; Ahmed, Müsned: 1/207 ve 4/165.

806 İbn Adiyy, el-Kâmil fi'd Duafa: 1/301; Hâkim, Müstedrek, hadis no: 5415.

haber Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e ulaştığında minbere çıkıp şöyle der: "Ey insanlar! Yeryüzünde bulunanlarının en değerlisi Allah katında kimdir?" Onlar, sensin, derler. Peygamber; "Hiç şüphesiz Abbas bendendir ve ben de ondanım. Bizim ölülerimize sövmeyin ki hayatta olanlarımıza eziyet etmeyesiniz."[807] Onlar da, ey Allah'ın Rasûlü! Seni öfkelendirmekten Allah'a sığınırız, derler.

2317- Sehl b. Sa'd es-Saidi anlatıyor: Abbas b. Abdulmuttalib Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e şöyle dedi: Anam babam sana feda olsun ey Allah'ın Rasûlü! Bana izin verir misin ki Mekke'ye gidip de ehlimi alıp sana hicret edeyim. Böylece muhacirlerden olurum.

Bunun üzerine de Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "Otur ey amca! Nasıl ki ben peygamberlerin sonuncusu isem sen de Muhacirlerin sonuncususun."[808]

2318- İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'nın kölesi olan Ebû Rişdin Kureyb anlatıyor: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), çocuğun babasına hürmet gösterdiği gibi Abbas'a hürmet gösterirdi. Bu Allah'ın diğer insanlara arasından Abbas'a vermiş olduğu bir ayrıcalıktır. Baba ve amca dışında Peygamberin hiçbir kimseye bu şekilde hürmet etmesi yaraşmaz.

2319- Âişe (radıyallahu anhâ)'dan rivayet edilir ki o şöyle demiştir: Akabe biatinde Ensar'dan yetmiş kişinin Rasûlullah'ın yanına geldiği bir sırada Abbas b. Abdulmuttalib Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in elini tuttu. Rasûlullah da onların elini tutar ve onlara şartlarını bildirir. Bu, İslâm'ın izzetli olduğu ve hiçbir kimsenin alenen Allah'a ibadet etmediği bir zamanda olmuştu.

2320- Hişam b. Urve'nin Âişe'den rivayet ettiğine göre o şöyle demiştir: Ey kardeşimin oğlu! Ben Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den amcasına karşı çok şaşırtıcı bir şekilde hürmet gösterdiğini gördüm. Rasûlullah'ı sancı tutardı. Sonra bir gün yine bu sancısı onu tuttu. Sancı o kadar ağırlaştı ki baygınlık geçirdi. Biz de onun için endişelendik. İnsanlar da endişeyle hemen onun yanına geldiler. Öyle ki biz onun satlıcana tutulduğunu sanıp tartıştık. Derken Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in baygınlığı geçip ayıldı. Bizim ona ilaç verdiğimizi anladı. Bizdeki rahatsızlığı hissedip şöyle dedi: "Siz, Allah'ın

807 Nesâî, Kasame, bab: 22; Ahmed, Müsned: 1/300.
808 Taberânî, el-Mu'cemu'l Kebir: 6/154; İbn Adiyy, el-Kâmil fi'd Duafa: 1/301.

onu bana musallat ettiğini mi zannettiniz? Nefsimi elinde bulundurana yemin olsun ki amcam hariç bu evde bulunan herkes bu rahatsızlığa tutuldu. Ben onların her birine teker teker ilaç verdiklerini gördüm."[809]

2321- Abdullah b. Haris anlatıyor, Abbas şöyle demiştir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e gelip dedim ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Bana Rabbimden isteyebileceğim bir şey öğret.

Rasûlullah der ki: "Ey Abbas! Ey Rasûlullah'ın amcası! Allah'tan dünya ve ahiret afiyetini iste."[810]

2322- Ali b. Ebû Talib'den şöyle dediği rivayet edilir: Ben, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile birlikte Ebû Talib'in bir arazisindeydik. Bir ara Ebû Talib yanımıza geldi, onu gören Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) "Ey amca! Gelip de bizimle beraber namaz kılmaz mısın?" der.

Ebû Talib, ey kardeşimin oğlu! Ben kesinlikle biliyorum ki sen hak üzeresin. Fakat ben, secde ederim de kalçamın benden yukarda olmasından hoşlanmıyorum, diye karşılık verir. Devamla şöyle der: Fakat ey Cafer'in ve amcanın oğlunun bir tarafına durup namaz kıl. Cafer de hemen Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in soluna durup namaz kıldı.

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) namazı bitirdikten sonra Cafer'e dönüp şöyle der: "Dikkat et ki şüphesiz sen nasıl ki amcanın oğlunun kanadını bağladığın gibi Allah da sana cennette kendisiyle uçabileceğin iki kanat bağlamıştır."

2323- Abdullah b. Ömer (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet edilir ki o Abdullah b. Cafer'e selam verdiği zaman, ona ey iki kanat sahibinin oğlu! Allah'ın selamı sana olsun, derdi.[811]

2324- Usame b. Zeyd'den rivayet edilir, o şöyle demiştir: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) beni alır bir uyluğuna ve Hasan b. Ali'yi diğer uyluğuna oturturdu. Sonra bizi sıkıca kucaklayıp şöyle derdi: "Ey Allah'ım! Bu ikisine merhamet et, ben de onlara merhamet ediyorum."[812]

---

809 Buhârî benzerini rivayet etmiştir. Megazi, bab: 83, Tıb, bab: 21; Ahmed, Müsned: 6/118.

810 Ahmed, Müsned: 1/209.

811 Buhârî, Fedailu's Sahabe, bab: 10, Megazi, bab: 44.

812 Buhârî, Edeb, bab: 22; Ahmed, Müsned: 5/205.

2325- Usame b. Zeyd şunu anlattı: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) beni ve Hasan'ı kucaklayıp şöyle derdi: "Ey Allah'ım! Ben bu ikisini seviyorum, Sen de onları sev."[813]

2326- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) Hasan'a şöyle dedi: "Ey Allah'ım! Muhakkak ki ben onu seviyorum, sen de onu sev. Onu sevenleri de sev."[814]

2327- Ali (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre o şöyle der: Hasan b. Ali baştan göğse kadar kısmında Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e daha çok benzeyendi. Göğüsten aşağı bölümünde ise Hüseyin b. Ali ona daha çok benzeyendi.[815]

Amr b. Ali hadisinde şöyle geçer: İnsanlar arasında göğüsten başa kadar olan bölümde Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e en çok benzeyeni Hasan b. Ali'dir. Göğüsten aşağı kadar bölümde ise ona en çok benzeyeni Hüseyin b. Ali'dir.

2328- Enes'ten rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Biz Abdulmuttalib oğulları cennet ehlinin efendileriyiz. Ben, Ali, Hamza, Hasan, Hüseyin ve Mehdi."[816]

Mü'minlerin Annelerinin Faziletleri

2329- Abdullah b. Cafer'in Ali'den rivayet ettiğine göre o şöyle der: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken duydum: "Cennet kadınlarının en hayırlısı İmran'ın kızı Meryem'dir ve Cennet kadınlarının en hayırlısı Hatice'dir."[817]

2330- İbnu Ebi Halid der ki, İbnu Ebi Evfa'yı şöyle derken duydum: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) Hatice'ye cennette içinde gürültü patırtı ve yorgunluğun olmadığı altından bir ev müjdeledi."[818]

813 Buhârî, Fedailu's Sahabe, bab: 18, 22; Tirmizî, Menakıb, bab: 30; Ahmed, Müsned: 5/210 ve 369.

814 Buhârî, Libas, bab: 60; Müslim, Fedailu's Sahabe, Hadis no: 57-59; İbn Mâce, Mukaddime, bab: 11; Ahmed, Müsned: 2/249, 288, 331, 440, 446, 531 ve 532.

815 Tirmizî, hadis no: 3779.

816 İbn Mâce, hadis no: 4087.

817 Buhârî, Menakıb'ul Ensar, bab: 45; Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 69; Tirmizî, Menakıb, bab: 61.

818 Hadis birçok tarik ve farklı isnatlarla rivayet edilmiştir. Buhârî, Menkıbu'l Ensar, bab: 20; Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 71, 72; Tirmizî, Menakıb, bab: 61.

2331- Katade'nin Enes (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Yeryüzü kadınlarından İmran'ın kızı Meryem, Firavunun karısı Asiye, Huveylid kızı Hatice ve Muhammed b. Abdullah'ın kızı Fatıma yeterlidir."[819]

2332- Nafi'in İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet ettiğine göre o şöyle der: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir yolculuğa çıktığı zaman en son ziyaret ettiği Fatıma olurdu. Seferden döndüğü zaman da ilk ziyaret ettiği Fatıma olurdu.

2333- Ebû Musa (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Adamlardan birçok kimse kemale erdi, ama kadınlardan kemale erenler sadece İmran'ın kızı Meryem ve Firavunun karısı Asiye'dir. Âişe'nin diğer kadınlara üstünlüğü tiridin diğer yemeklere üstünlüğü gibidir."[820]

2334- Âişe'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Ben, seninle evlenmeden önce rüyamda iki defa seni gördüm. Bir defasında gördüm ki bir melek ipekten bir kumaş parçasında seni taşıyordu. Meleğe, kumaşı aç dedim. O da kumaşı açınca onun içindekinin sen olduğunu gördüm. Kendi kendime dedim ki, eğer bu rüya Allah katından ise Allah onu gerçekleştirsin."[821]

2335- Abdurrahman b. Ka'b b. Malik rivayet ediyor: Âişe (radıyallahu anhâ) Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e şöyle demiştir: Senin cennetteki eşlerin kimlerdir? Rasûlullah, "Sen onlardansın" dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in benden başka bir bakire kızla evlenmediğini düşündüm.[822]

2336- Ebû Selem b. Abdurrahman anlatıyor: Âişe (radıyallahu anhâ)'nın anlattığına göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) kendisine şöyle demiştir: "Cibril (aleyhisselam) sana selam ediyor."

819 Tirmizî, hadis no: 3878; Ahmed, Müsned: 3/135.

820 Buhârî, Ehadisu'l Enbiya, bab: 32, 46; Fedailu Ashâbi'n Nebiyy, bab: 30, Etime, bab: 25; Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 70; Tirmizî, Etime, bab: 31; İbn Mâce, Etime, bab: 14; Ahmed, Müsned: 4/394 ve 409.

821 Buhârî, Nikah, bab: 9, 35, Menkıbu'l Ensar, bab: 44, Tabir, bab: 20, 21, 25; Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 79; Ahmed, Müsned: 6/41, 122 ve 161.

822 Taberânî, el-Mucemu'l Kebir: 23/39.

Âişe de cevaben, Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketleri onun üzerine olsun, der.[823]

2337- Âişe'den şöyle dediği rivayet edilir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) yanıma girdiğinde ağlıyordum. Bana, "Neden ağlıyorsun" diye sordu.

Fatıma bana hakaret etti, dedi. Rasûlullah bunu duyunca "Ey Fatıma! Âişe'ye hakaret mi ettin?" diye sordu.

Fatıma, evet ey Allah'ın Rasûlü, dedi.

Rasûlullah, "Benim sevdiğimi sevmiyor musun ve buğz ettiğime buğz etmiyor musun" diye sordu. Fatıma da, evet öyledir, dedi.

Peygamber, "Hiç şüphesiz ben Âişe'yi seviyorum, öyleyse sen de onu sev" dedi.

Fatıma ise şöyle dedi: Muhakkak ki ben kesinlikle Âişe'yi incitecek bir şey söylemem.

2338- İbn Ebû Muleyke rivayet ediyor; Âişe der ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) benim günümde ve benim evimde benim ciğerimle boğazım arasında vefat etti. Allah benim tükürüğümü onun tükürüğüyle bir araya getirdi.[824]

2339- İbn Ebû Muleyke anlatıyor: İbn Abbas Âişe (radıyallahu anhâ)'nın huzuruna girmek için izin istedi. Ona izin verip içeri aldı. İbn Abbas ona der ki, sana ne oldu ki sevdiklerinle karşılaşmak istemiyorsun? Ruhun cesetten ayrılması gibi uzak duruyorsun? Sen Peygamber'in en sevdiği eşlerinden idin. Peygamber, tertemiz olandan başkasını da sevmezdi. Ebva gecesinde gerdanlığın düşmüştü de Allah senin için bunda bir hayır takdir etmişti. Bunun üzerine teyemmüm âyeti indi. Yine Allah'ın âyetlerinden bazıları senin hakkında indi. Bu âyetler Müslümanların mescitlerinin herhangi birinde mutlaka senin iffetin gece ve gündüz okunmaktadır.

Bunun üzerine Âişe şöyle der: Ey İbn Abbas! Beni tezkiye etmekten vazgeç, artık unutulup giden biri olmak isterdim.[825]

---

823 Buhârî, Fedailu Ashâb'in Nebiyy, bab: 30; Müslim, İmara, hadis no: 134; Ebû Davud, Edeb, bab: 154; Tirmizî, İsti'zan, bab: 5; Ahmed, Müsned: 6/250 ve 261.

824 Buhârî, Cenaiz, bab: 96, Humus, bab: 4, Megazi, bab: 83, Nikah, bab: 104; Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 85; Ahmed, Müsned: 6/48, 121, 200 ve 274.

825 Ahmed, Müsned: 1/220 ve 349.

2340- Kays anlatıyor: Amr b. As Peygambere (sallallâhu aleyhi ve sellem) insanlardan en çok kimi sevdiğini sordu? O, Âişe'dir dedi. Amr da, ben sana kadınlardan kim olduğunu değil erkeklerden kimi diye soruyorum, der. Peygamber, "Babasıdır" der.[826]

2341- Urve b. Zubeyr'in Âişe (radıyallahu anhâ)'dan rivayet ettiğine göre o şöyle demiştir: Peygamber'in neşeli olduğunu görünce ona 'ey Allah'ın Rasûlü! Benim için Allah'a dua et' dedim. O da şöyle dedi: "Ey Allah'ım! Âişe'nin geçmiş, gelecek, gizlediği ve açığa vurduğu günahlarını bağışla." Bunun üzerine Âişe öyle bir güler ki nihayet Rasûlullah'ın başı onun kucağından düştü.

Rasûlullah da ona, "Duam hoşuna mı gitti?" der. O, bana ne oluyor ki duan hoşuma gitmemiş olsun, diye karşılık verir.

Bunun üzerine Peygamber şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun ki bu her namazda ümmetim için yaptığım duamdır."[827]

2342- Zührî anlatıyor: Bana, Said b. Müseyyib, Urve, Alkame b. Vakkas el-Leysi ve Abdullah b. Utbe b. Mes'ud Peygamberin (sallallâhu aleyhi ve sellem) eşi Âişe'den iftira ehlinin kendisi için söylediklerini ve Allah'ın da kendisini beri ettiği hadisini anlattılar. Onların hepsi de bana Âişe'nin hadisinin bir kısmını anlattılar. Onların bazısı onun hadisini diğer bazısından daha iyi kavrar ve anlatırken daha güvenilirdir. Ben de onların her birinden hadisin bana anlattıkları kısmını ezberleyip kavradım. Onlardan bazısının naklettiği diğerlerininkini tasdik etmektedir. Onlar hadisi şöyle anlatırlar:

Peygamberin (sallallâhu aleyhi ve sellem) eşi Âişe şöyle demiştir:

"Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir sefere çıkmak istediği zaman eşlerinin arasında kura çekerdi. Kura kime çıkarsa, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) onunla birlikte sefere çıkardı.

Âişe der ki: "Yapacağı bir gaza için aramızda kura çekmişti. O gazada kura bana isabet etti. Ben de Rasûlullah'la (sallallâhu aleyhi ve sellem) birlikte gazaya çıktım. Bu olay, hicap indirildikten sonra oldu. Ben mahfemin içinde taşınır, konaklama yerinde onun içinde indiriliyordum. Nihayet Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) gazasını bitirip geri döndüğü ve Medine'ye yaklaştığımızda bir yerde konakladık. Bir gece hareket emrini verdi. Onlara hareket etme emri

826 Hadisin tahrici daha önce geçmişti.
827 Bu hadis Müslim'de geçmemektedir. Heysemi, Mecmau'z Zevaid: 9/243.

verilince ben kalkıp orduyu geçinceye kadar yürüdüm. Hacetimi bitirip eşyanın yanına yöneldim. Göğsüme dokundum, bir de baktım ki, yemen boncuğundan yapılan gerdanlığım kopmuş. Derhal dönerek gerdanlığımı aradım. Onu aramak beni kervandan alıkoydu. Benim semerimi yükleyen cemaat içinde oturduğum hevdecimi deveme yükleyip gittiler. Onu benim bindiğim deveme yüklemişler. Benim onun içinde olduğumu zannetmişler. O sıralar kadınlar hafiftiler, etlenip yağlanmazlar ve onları et bürümezdi. Çünkü onlar az yemek yerlerdi. İşte bu sebeple de o topluluk hevdeci alıp deveye yüklediklerinde hevdecin ağırlığını garipsememişlerdi. Ben de o zaman küçük yaşta bir kızdım. Böylece onlar deveyi kaldırmışlar ve yürüyüp gitmişler.

Ordu gittikten sonra gerdanlığımı buldum. Akabinde ben de onların konakladıkları yere geldim ve orada ne bir seslenen ve ne de bir cevap veren vardı. Ben de daha önce konakladığım yere doğru yöneldim. Kavim beni bulamadıklarında geri dönüp beni arayacaklarını düşündüm. Ben orada oturduğum sırada gözlerim bana galebe çalmış ve uyumuşum. Safvan b. Muattal es-Sulemi sonra Zekvani, ordunun ardından gelmekle görevli idi. Bu zat sabah vakti bulunduğum yere gelmiş, gece uyuyan bir insan karaltısı görmüş. Böylece yanıma geldi ve beni gördüğünde beni tanıdı. Zaten o, hicap âyetinden önce beni görmüştü.

Ben, onun beni tanıması üzerine "İnna lillah ve inna ileyhi raciûn: Muhakkak biz Allah'ın mülküyüz ve biz ancak O'na döneceğiz" sözü üzerine uyandım. Ben de hemen cilbabımla yüzümü kapattım. Allah'a yemin olsun ki ne onunla tek bir kelime konuştum ve ne de o sözü dışında ondan tek bir kelime duydum. Nihayetinde devesini çöktürdü, binmem için onun eline bastım ve böylece ben de bindim.

Safvan deveyi önden çekiyordu ta ki öğlenin şiddetli sıcak vaktinde orduya geldik. Benim bu durumum hakkında helak olan helak olmuştur. O iftiranın büyüğüne Abdullah b. Ubeyy İbni Selul girişmiş.

Medine'ye geldiğimde geldiğimiz andan itibaren bir ay hastalandım. İnsanlar iftiracıların sözlerine dalmışlar ve ben de hiçbir şeyin farkında değildim. Fakat hastalığım esnasında Rasûlullah'ın daha önceleri rahatsızlığımda göstermiş olduğu şefkati görmemek beni kuşkulandırıyordu. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) içeri girdiğinde sadece selam verip şöyle derdi: "Hastanız nasıl?" İşte bu beni üzüyordu ama herhangi kötü bir şeyin de farkında değildim.

Nihayet iyileştikten sonra dışarı çıktım. Ümmü Mistah ile beraber Menasi' tarafına doğru çıktım. Bu yer bizim helâmızdı. Buraya sadece geceden geceye çıkardık. Bu olay, helaları evlerimize yakın yapmamızdan önce idi. Ayakyolu hususunda âdetimiz ilk Arapların âdeti idi. Helaları evlerimizin yanına yapmaktan eziyet duyardık. Ben ve Ümmü Mistah yürüdük. Bu kadın, Ebû Ruhm b. Abdulmuttalib b. Abdimenaf'ın kızıdır. Annesi de, Sahr b. Amir'in kızı Ebû Bekir es-Sıddık'ın teyzesidir. Ümmü Mistah'ın oğlu da Mistah b. Üsâse b. Abbâd b. Abdulmuttalib'tir.

Sonra ben ve Ebû Ruhm'un kızı hacetimizi gördükten sonra, benim evime doğru yöneldik. Derken Ümmü Mistah çarşafına basıp: "Mistah, helak olasıca!" diye oğluna beddua etti. Ben, ona: "Ne kötü söz söyledin! Bedir'de bulunmuş bir adama mı sövüyorsun?" dedim. O: "Be kadın! Sen onun ne söylediğini işitmedin mi?" dedi. Ben de: "O ne söylemiş ki?" dedim. Bunun üzerine o, bana iftiracıların benimle ilgili söylediklerini anlattı.

Bunun üzerine hastalığım daha da arttı. Evime döndüğüm zaman yanıma Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) girdi ve selâm verdi. Sonra da: "Hastanız nasıl"' diye sordu. Ben de ona: "Bana, anne-babamın yanına gitmeye izin verir misin?" dedim.

Ben bu haberi onlardan iyice öğrenip anlamak istiyordum. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bana izin verdi. Ben de anne-babamın yanına gittim. Anneme: "Ey anneciğim! İnsanlar ne konuşuyor?" dedim. Annem: "Ey kızcağızım, sakin ol! Vallahi, pek az güzel kadın vardır ki, kumaları bulunup da kendisini seven bir adamla evli olsun da, onun aleyhinde çok söz söylemesinler" dedi. Ben: "Subhanallah! Gerçekten insanlar bunu mu konuşmaktalar?" dedim.

O gece ağladım. Nihayet gözümün yaşı dinmeden ve gözüme uyku girmeden sabahladım. Sonra ağlayarak sabahladım. Vahyin kesintiye uğradığı bir zaman Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ailesinden uzaklaşmak hususunda istişarede bulunmak üzere Ali b. Ebû Talib ile Usame b. Zeyd'i çağırdı. Usame b. Zeyd, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e ailesinin suçsuzluğunu bildiğini ve onlara karşı beslediği sevgiye işaret ederek: "Ey Allah'ın Rasûlü! Onlar, senin ailendir. Biz hayırdan başka bir şey bilmiyoruz" dedi.

Ali b. Ebi Tâlib'e gelince o: "Allah seni darda bırakmaz, ondan başka kadınlar çoktur. Cariyeye sorsan sana doğruyu söyler" dedi.

Bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Berîre'yi çağırarak ona: "Ey Berîre! Âişe'den seni şüpheye düşürecek herhangi bir şey gördün mü?" diye sordu.

Berîre ona: Seni hak ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, ondan kendisini ayıplayacağım hiçbir şey görmedim. Şu kadar var ki, o genç yaşta bir kızdır. Ailesine yoğurduğu hamur üzerinde uyur da, koyun gelip o hamuru yer, dedi.

Bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) kalkıp Abdullah b. Übey b. Selûl'un özür dilemesini istedi. Âişe der ki: "Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) minberde iken şunu söyledi: "Ey Müslümanlar topluluğu! Eziyeti ehl-i beytime ulaşan bir adamdan benim özrümü kim alacak? Vallahi ben, ailem hakkında hayırdan başka bir şey bilmem. Onlar, bu olayda öyle bir adamın ismini andılar ki ben o kimse hakkında hayırdan başka bir şey bilmiyorum. Zaten bu kimse ailemin yanına ancak benimle beraber girerdi" buyurdu.

Bunun üzerine Sa'd b. Muâz el-Ensârî ayağa kalkıp; ey Allah'ın Rasûlü! Ben onun senden özür dilemesini sağlayacağım. Eğer Evs kabilesindense boynunu vururuz, eğer kardeşlerimiz Hazrec'ten ise emir buyurursun, biz de senin emrini yaparız, dedi.

Daha sonra Sa'd b. Ubâde ayağa kalktı. Bu kimse, Hazrec kabilesinin reisi ve iyi bir adamdı. Fakat kabile hamiyetine büründü ve Sa'd b. Muâz'a: Allah'a yemin ederim ki, onu öldüremezsin. Öldürmeye de gücün yetmez, dedi.

Bunu duyan Useyd b. Hudayr ayağa kalktı. O, Sa'd b. Muâz'ın amcasının oğluydu. Sa'd b. Ubâde'ye: Yalan söyledin! Allah'a yemin ederim ki onu mutlaka öldürürüz. Sen, münafıklar namına mücadele eden bir münafıksın, dedi.

İki kabile yâni Evs ve Hazrec kabileleri ayaklandılar. Hatta çarpışmaya niyetlendiler. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ise minberin üzerinde ayakta duruyordu. Rasûlullah onları yatıştırmaya devam etti. Nihayet sustular ve o da sustu.

Âişe der ki: Ben o gün ağladım. Gözyaşım dinmiyor, gözüme uyku girmiyordu. Sonra ertesi gece de ağladım. Gözyaşım dinmiyor, gözüme uyku girmiyordu. Annem-babam, bu ağlamamın ciğerimi parçalayacağını sanıyorlardı. Onlar benim yanımda oturuyor, ben de ağlıyorken Ensar'dan bir kadın yanıma girmek için izin istedi. Ona izin verdim. Kadın oturup benimle birlikte ağlamaya başladı.

Âişe devamla der ki: Biz bu hal üzere iken yanımıza Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) girdi. Selâm verdi. Sonra oturdu. Rasûlullah hakkımda söylenenlerin söylendiği günden bu yana daha önce yanımda hiç oturmamıştı. Bir ay beklediği halde kendisine benim hakkımda hiç bir şey vahiy edilmemişti. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) oturduğu zaman şahadet kelimelerini getirdikten sonra şöyle dedi:

"Bundan sonra, Ey Âişe! Durum şu ki, hakkında bana şöyle şöyle sözler ulaştı. Eğer sen bunlardan beri isen yakında Allah senin suçsuz olduğunu ortaya koyacaktır. Eğer bir günah işlediysen Allah'tan bağışlanma dile! O'na tevbe et! Çünkü kul bir günahı itiraf eder, sonra da tevbe ederse, Allah onun tevbesini kabul eder."

Âişe der ki: Rasûlullah sözünü bitirince gözyaşım dindi. Hatta ondan bir damla dahi hissetmez oldum. Babama: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in söylediği bu söz hususunda benim adıma cevap ver, dedim.

Babam: Allah'a yemin olsun ki, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e ne söyleyeceğimi bilemiyorum, dedi.

Bunun üzerine anneme: Benim adıma Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e cevap ver, dedim.

O da: Allah'a yemin olsun ki, Rasûlullah'a ne söyleyeceğimi ben de bilemiyorum" dedi.

Bunun üzerine ben, genç yaşta küçük bir kız olmam hasebiyle Kur'ân'dan çok şey bilmediğim halde şöyle dedim: Vallahi, ben iyi anladım ki, siz bu dedikoduyu işitmişsiniz. Nihayet bu söz, kalplerinize yerleşmiş ve siz de ona inanmışsınız. Size ben suçsuzum desem -ki Allah biliyor ki ben suçsuzum- bu hususta bana inanmayacaksınız. Eğer ben size kötü bir şey itiraf etsem -ki Allah biliyor ki ben suçsuzum- beni tasdik edeceksiniz. Allah'a yemin olsun ki ben bu durumda size bir örnek bulamıyorum. Ancak Yusuf'un babasının

"Artık bana düşen güzel bir sabırdan ibarettir. Sizin şu söylediklerinize karşı yardımına sığınılacak ancak Allah'tır." (Yusuf: 18) dediği müstesnadır.

Sona Âişe der ki: Sonra dönüp döşeğime yattım. Hâlbuki ben vallahi o anda suçsuz olduğumu ve Allah'ın benim suçsuz olduğumu ortaya çıkaracağını biliyordum. Fakat vallahi, hakkımda okunan vahiy indirileceğini zannetmiyordum. Benim halim kendimce Yüce Allah'ın hakkımda okunan bir kelamla konuşmasından daha aşağı idi. Fakat Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in uykuda rüya göreceğini böylece Allah o rüyayla benim suçsuz olduğumu ortaya çıkaracağını umuyordum.

Allah'a yemin olsun ki, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) meclisinden ayrılmamış ve ev halkından hiç kimse de dışarı çıkmamıştı ki işte tam bu sırada Allah, Peygamberine vahiy indirdi. Kendisine vahiy anında basan şiddetli ağırlık yine bastı. Öyle ki üzerine indirilen kelâmın ağırlığından soğuk günde alnından inciler gibi terler dökülürdü. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den vahiy hâli açıldığı zaman kendisi gülüyordu ve konuştuğu ilk söz; "Ey Âişe! Müjde! Allah senin suçsuz olduğunu bildirdi" oldu. Bunun üzerine annem, bana: Kalk! Rasûlullah'ın yanına git, dedi. Ben de: "Allah'a yemin olsun ki, Allah'tan başkası için ayağa kalkmak ve Allah'tan başkasına da hamd etmem. Benim suçsuz olduğumu indiren O'dur, dedim. Allah, ***"Şüphesiz ki, iftirayı getirenler sizden bir topluluktur."*** (Nur: 11) âyetinden itibaren on âyet indirdi. İşte böylece Allah, bu âyetleri benim suçsuzluğum hakkında indirmiştir. Babam Ebû Bekir, akrabalık bağından ve fakirliğinden dolayı infakta bulunduğu Mistah için: Vallahi, Âişe hakkında söylediği iftiralardan sonra artık ona kesinlikle hiçbir infakta bulunmam, dedi.

Bunun üzerine Yüce Allah, ***"İçinizden faziletli ve servet sahibi kimseler akrabaya, yoksullara, Allah yolunda göç edenlere mallarından vermeyeceklerine dair yemin etmesinler, yaptıklarını bağışlasınlar ve aldırış etmesinler. Allah'ın sizi bağışlamasını arzulamaz mısınız?"*** (Nur: 22) âyetini indirdi.

Bunun üzerine Ebû Bekir de, vallahi ben Allah'ın beni bağışlamasını elbette isterim, der ve Mistah'a veregeldiği nafakayı tekrar verdi ve 'bundan sonra ondan onu hiçbir zaman kesmeyeceğim' dedi.

Âişe der ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), eşi Zeyneb binti Cahş'a çoğu zaman benim durumum hakkında "Ne bilirsin veya ne gördün" diye sorardı.

Zeyneb de cevaben şöyle derdi: Ey Allah'ın Rasûlü! Kulağımı ve gözümü korurum. Allah'a yemin olsun ki onun hakkında hayırdan başka bir şey bilmem.

Âişe der ki: Zeyneb, Peygamberin eşleri arasında benimle rekabet ederdi. Ancak Allah verası sebebiyle onu korudu. Kız kardeşi Hamne binti Cahş ise o iftirayı dillendirdi ve bu sebeple helak olanlarla birlikte o da helak oldu.[828]

Zührî der ki: İşte bu, o grup hakkında bize ulaşandır.

2343- Âişe (radıyallahu anhâ)'dan rivayet edildiğine göre o şöyle der: İmran'ın kızı Meryem'den sonra diğer kadınlara verilmeyen dokuz şey bana verildi. Cibril elinde bir resmim ile indi ve Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e benimle evlenmesini emretti. Rasûlullah ben bakireyken benimle evlendi, benim dışında bir bakireyle evlenmedi. O vefat ettiğinde başı göğsümdeydi. Kabri evimin içindedir, melekler evimi kuşatmışlardır. Kendisine vahiy indiğinde ailesi yanından ayrılırdı ama ben onunla aynı yorganın altındayken ona vahiy inerdi. Ben onun halifesinin ve Sıddık'ın kızıyım. O iftiradan beri olduğum gökten Kur'ân'da inmiştir. Temiz olarak temize has kılındım. Bağışlanma ve geniş bir rızıkla vaat olundum.

2344- Hişam b. Urve babasından rivayet eder ki: o şöyle der: Tıpı, fıkhı ve şiiri Âişe'den daha iyi bir kadın bilmiyorum.

2345- Abdulkerim b. Ebû'l Muharik anlatıyor: Ammar b. Yasir Cemel günü Âişe'ye gelip şöyle der: Ey anacığım Allah'ın selamı sana olsun! Âişe de, ben senin annen değilim, der.

Ammar da cevaben der ki, aksine Allah'a yemin olsun ki istemesen de sen öylesin. Şüphesiz ki sen Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in dünyada ve ahirette eşisin.

2346- Sa'd anlatıyor: Ali b. Ebû Talib Âişe'yi anıp şöyle dedi: Eğer bir kadın halife olsaydı, mutlaka Âişe halife olurdu.

828 Buhârî, Megazi, bab: 34, Tefsir Sure 24, bab: 6; Müslim, Tevbe, hadis no: 56; Ahmed, Müsned: 6/196 ve 264.

2347- Ata'dan şöyle dediği rivayet edilir: Âişe, insanların en bilgini, en fakihi ve amme hakkında insanlar arasında görüşü en isabetli olanıdır.

2348- Kasım b. Muhammed der ki, İbn Zubeyr'i şöyle derken duydum: Âişe'den daha cömert ve daha eli açık bir kadın görmedim. Bazı şeyleri biriktirir daha sonra bir şeyler biriktiği zaman onları hak edenlere verirdi. Esma'ya gelince o, hiçbir şeyi yarın için yanında tutmazdı.

2349- Temim b. Seleme anlatır: Urve der ki: Yemin olsun ki Âişe'yi yetmiş bin dağıtır görürdüm ki o elbisesinin yırtığını yama ile kapardı.

2350- Muaviye (radıyallâhu anh) der ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den sonra Âişe'den daha fasih ve beliğ konuşanını görmedim.

2351- Süfyan b. Uyeyne anlatıyor: Muaviye Ziyad'a, insanlar arasında kim daha beliğdir? diye sordu.

Ziyad, sensin ey Mü'minlerin emiri, diye cevap verdi.

Muaviye, ısrar ediyorum, der. Ziyad, ısrar ediyorsan o zaman Âişe'dir, dedi.

Bunun üzerine Muaviye şöyle der: Dikkat et ki o açmış olduğu bir kapıyı kapatmak istediğinde mutlaka kapatır ve kapatmış olduğu bir kapıyı da açmak istediğinde mutlaka onu açar.

2352- Ahnef b. Kayf anlatıyor: Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali ve sonraki halifelerin hutbelerini dinledim. Âişe'nin ağzından çıkan hutbeden daha üstün ve daha güzelini bir başkasının ağzından duymadım.

2353- Âişe'den rivayet edildiğine göre o, bir adamın yanında anılınca adam ona hakaret eder. Orada bulunan biri, annene mi sövüyorsun? der. Adam, o benim annem değildir, der. Bu Âişe'ye ulaşınca şöyle dedi: O doğru söylemiştir. Ben mü'minlerin annesiyim, kâfirlere gelince, ben onların anneleri değilim.

2354- Âişe'den şöyle dediği rivayet edilir: Dünyada bana dil uzatan bir kimse olmasın ki mutlaka ben ahirette ondan beriyimdir.

2355- Ebû Amir el-Hemedani der ki, Şa'bi'yi şöyle derken duydum: Bir peygamberin eşi kesinlikle zina etmez.

Ebû Abdurrahman Muaviye b. Ebû Süfyan (radıyallâhu anhumâ)'nın Faziletleri Hakkında Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

2356- Enes'ten rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Kuba'ya gittiğinde Ümmü Haram binti Milhan'ın yanına girerdi. O sıralar Ümmü Milhan Ubade b. Samit'in nikahı altındaydı ve Peygamber'e yemek yedirirdi. Yine bir gün Rasûlullah onun yanına girdi ve o da ona yemek yedirdi. Akabinde Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) uyudu, bir süre sonra uyandığında gülüyordu. Ümmü Milhan, Ey Allah'ın Rasûlü seni güldüren de nedir?! diye sordu. Rasûlullah, "Bana rüyamda ümmetimden bir takım insanların şu denizin ortasında tahtaları üzerine kurulmuş hükümdarlar halinde Allah yolunda gazveye gittikleri gösterildi." Ya da şöyle der: "hükümdarlar gibi.." İshak şek etmiştir.

Ümmü Milhan der ki, Ey Allah'ın Rasûlü! Beni onlardan kılması için Allah'a dua et. Rasûlullah, "Sen onların ilklerindensin" dedi.

Ümmü Milhan, Muaviye zamanında düzenlenen bir deniz gazası için sefere çıktı, denizden karaya çıktığında üzerine bindiği hayvandan düşerek öldü.[829]

2357- Amr b. Yahya'nın dedesinden rivayet ettiği hadiste şunu nakleder: Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'ın yanında Peygamber'in kendisiyle abdest aldığı bir ibrik vardı. Bunu gören Muaviye de onun aynısı bir ibrik alır. Onu alarak Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e tabi oluyordu. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) ona bakıp "Eğer bir emirlik sorumluluğu alırsan Allah'tan kork ve adaletli ol" dedi.[830]

2358- Muaviye (radıyallâhu anh) der ki: Hiç şüphesiz ben, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in "Eğer bir emirlik sorumluluğu alırsan Allah'tan kork ve adaletli ol" sözüyle imtihan olunmadan önce dünyadan ayrılmayacağımı kesin olarak bildim.

2359- Ebû Müslim el-Havlani anlatıyor: Muaviye b. Ebû Süfyan iki ya da üç aydır bir şey dağıtmadığı halde insanlara hutbe verdi. Bunun üzerine

829 Buhârî, Cihad, bab: 3, İstizan, bab: 41, Tabir, bab: 12; Müslim, İmarat, hadis no: 160, 161, 162; Tirmizî, Fedailu'l Cihad, bab: 15; Nesâî, Cihad, bab: 40; Malik, Cihad, hadis no: 39; Ahmed, Müsned: 3/240.

830 Ahmed, Müsned: 4/101.

Ebû Müslim ona der ki: Ey Muaviye! Bu mal, senin, babanın ve annenin malı değildir. Muaviye insanlara beklemelerini işaret etti. Minberden indi ve gidip gusül aldıktan sonra geri döndü. Sonra şöyle dedi: Ey insanlar! Muhakkak ki Ebû Müslim, bu malın benim, babamın ve annemin malı olmadığını söyledi. Ebû Müslim doğru söylemiştir. Ben Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediğini duydum: "Öfke şeytandandır, şeytan ise ateştendir ve su da ateşi söndürür. İşte bu sebeple sizden birisi öfkelendiği zaman gusül alsın." Allah'ın bereketi üzere hadi bağışlarınızı almaya gidin.[831]

2360- Abdullah b. Bişr'den şöyle rivayet edilir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Ebû Bekir ve Ömer ile bir şey hakkında istişare etti. Onlar, Allah ve Rasûlü bilirler.

Bunun üzerine Rasûlullah da "Bana Muaviye'yi çağır" dedi.

Ebû Bekir ve Ömer kızıp şöyle derler: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve Kureyş'ten iki adamda Rasûlullah'ın işine kâfi gelecek biri yok mu?

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) de der ki: "Bana Muaviye'yi çağır."

Muaviye gelip önünde durduğunda der ki: "İşinizi ona yükleyin, şüphesiz ki o güçlü ve metin biridir."[832]

2361- Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in arkadaşı Haris b. Ziyad Muaviye (radıyallâhu anh)'a dua ederek şöyle demiştir: "Ey Allah'ım! Ona kitabı ve hesabı öğret ve onu azaptan koru."[833]

2362- Peygamberin Ashâbından olan Said rivayet eder: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) Muaviye hakkında şöyle demiştir: "Allah'ım, onu hidayet eden ve hidayete eren kıl. Ona hidayet ver ve onu hidayete vesile kıl."[834]

2363- Abdullah b. Ömer (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet edilir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Yanınıza cennet ehlinden bir adam bu kapıdan girecektir." Hemen sonra Muaviye içeri girdi.

Yarın aynısını yine söyledi ve yine Muaviye girdi.

Ertesi gün aynısını tekrarladı ve yine Muaviye girdi.

---

831 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 2/130.
832 İbn u'l Cevzi, el-Mevduat: 2/20.
833 Ahmed, Müsned: 4/174.
834 Tirmizî, hadis no: 3842.

Orda bulunan bir adam, ya Rasûlullah, bu o mudur?

Rasûlullah, "Bu odur" dedi. Daha sonra da şöyle der: Ey Muaviye! Sen bendensin ve ben de sendenim. Sen benim yanımda cennetin kapısında şu iki parmağım gibisin." İşaret ve orta parmağını gösterip birleştirdi.[835]

2364- İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'dan şöyle dediği rivayet edilir: Müslümanlar Ebû Süfyan'a iltifat etmez ve onunla oturmazlardı. Bunun üzerine Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e şöyle dedi: Şu üç şeyi bana verir misin? Peygamber, evet, dedi.

Ebû Süfyan, Arap'ın en güzeli benim yanımdadır. Ümmü Habibe binti Ebû Süfyan'dır, onu seninle nikâhlayayım. Peygamber, evet, der.

Ebû Süfyan, bir de Muaviye var, onu yanında vahiy kâtibi yaparsın. Peygamber, evet, der.

Ebû Süfyan, bir de beni emir yap ki Müslümanlara karşı savaştığım gibi kâfirlerle de savaşayım. Peygamber, evet, dedi.[836]

2365- Cebele b. Suheym'in rivayet ettiğine göre İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ) der ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den sonra Muaviye'den daha cömerdini görmedim.

Orda bulunan bir adam, Ömer de mi? der.

O, Ömer ondan daha hayırlıdır fakat o ondan daha cömertti.[837]

2366- Cafer b. Muhammed babasından aktarır: Hasan ve Hüseyin Muaviye'nin hediyelerini kabul ederlerdi.

2367- Deraverdi der ki: Cafer b. Muhammed'i gördüm, gelip Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e selam verdi. Sonra dönüp Ebû Bekir ve Ömer'e de selam verdi.

Beni gördüğünde sanki şaşırmışım ya da hoşuma gitmiş gibiydim.

Benim bu halimi görünce şöyle dedi: Allah'a yemin olsun ki bu kendisiyle Allah'a yöneldiğim dinimdir. Vallahi, Muaviye için 'Allah onu rezil etsin ya Allah ona şöyle yapsın' deyip te dünyanın benim olması beni mutlu etmez.

835 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 10/393.

836 Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 168.

837 Taberânî, el-Mu'cemu'l Kebir: 12/387.

2368- Abdulmuheymin b. Abbas b. Sehl b. Sad es-Saidi'nin dedesinden rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: "Kureyş'i seviniz, hiç şüphesiz her kim onları severse Allah'ı da sevmiş olur."[838]

2369- Riyah b. Cerrah el-Mevsili anlatıyor: Adamın biri Muafa b. İmran'a der ki: Ey Ebû Mes'ud! Ömer b. Abdulaziz'in Muaviye'ye karşı konumu nedir? Bunu duyunca çok öfkelenir ve der ki: Hiçbir kimse Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbıyla mukayese edilemez. Muaviye, onun arkadaşı, dünürü, kâtibi ve Allah'ın vahyi üzerindeki eminidir. O şöyle demiştir: "Ashâbımı ve dünürlerimi bana bırakın. Her kim onlara söverse, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun."

2370- Ahmed b. Hanbel der ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) "her dünürlük ve her nesep bağı kopacaktır, benim dünürlük ve nesep bağım müstesnadır." dememiş miydi?! O, evet, dedi.

Ben de, bunun hepsi Muaviye için midir?

O, evet, dedi.

2371– Ebû Ali Hüseyin b. Halil el-Anezi anlatıyor: Kâtiplerden bir toplulukla beraber oturuyordum. Muaviye b. Ebû Süfyan'a dil uzattıklarında öfkeli bir şekilde o topluluğun yanından kalktım. O günün gecesi geldiğinde uykumda Peygamberi (sallallâhu aleyhi ve sellem) gördüm, bana dedi ki: "Ümmü Habibe'nin benim yanımdaki değerini biliyorsun değil mi?" Ben, evet ey Allah'ın Rasûlü, dedim. O da, "Her kim kardeşinden dolayı onu kızdırırsa mutlaka beni de kızdırmıştır" dedi.

2372- Urve der ki, Âişe Muaviye'ye bir mektup yazıp şöyle der: Bundan sonra, Allah'tan kork! Çünkü sen Allah'tan korkarsan insanlara karşı O sana yeter. Muhakkak ki sen eğer insanlardan korkarsan, onlar Allah'a karşı sana hiçbir şekilde fayda veremezler.

2373- Medine ehlinden bir adam rivayet ediyor: Muaviye Âişe'ye bir mektup yazarak, kendisine tavsiyede bulunmasını ve mektubunu çok uzun tutmamasını ve vasiyetini de çok ağır tutmamasını ister.

838 Taberânî, el-Mu'cemu'l Kebir: 6/123.

Bunun üzerine Âişe de Muaviye'ye (radıyallâhu anh) şöyle bir mektup yazar: Allah'ın selamı sana olsun! Bundan sonra; Şüphesiz ki ben Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken duydum: "Kim insanların öfkesine karşılık Allah'ın rızasını umarsa, insanların sıkıntısına karşı Allah ona yeter. Her kim de Allah'ın öfkesine mukabil insanların rızasını umarsa, Allah onu insanlara dayandırır." Selam sana olsun![839]

2374- Ma'mer'in İbn Burkan'dan rivayet ettiğine göre; Amr b. Âs Muaviye'ye bir mektup yazar ve onu ağır davrandığı için azarlar. Buna karşılık Muaviye de ona şöyle bir mektup yazar: Bundan sonra, haberde anlayışlı olmak olgunluktur. Olgun kimse ise, aceleye karşı olgun davranandır. Mahrum olan, teenniden ümit kesen kimsedir. Araştıran da ya hakka isabet etmiştir ya da isabet etmesi pek yakındır. Acele eden ise ya hata etmiştir ya da hata etmesi pek yakındır. Yumuşaklığın fayda vermediği bir kimseye arsızlık zarar verecektir. Tecrübelerin kendisine fayda vermediği bir kimse, manaları da idrak edemez. Bir kimse görüşü muteber dereceye ancak ilmi cehaletine ve sabrı şehvetine galip geldiğinde ulaşır. O kimse buna da ancak güçlü bir vakarla ulaşır.

2375- Şa'bi der ki: Arap'ın dâhileri dört kişidir: İşleri teenniyle takip etmesi ve ağırbaşlılığından dolayı Muaviye, savaş bilgisinden dolayı Amr, çözümü güç sorunları çözmesinden dolayı Muğire ve küçük-büyük her işi çevirebilmesinden dolayı Ziyad'dır.

2376- İsmail b. Kays anlatıyor: Muaviye ziyaret edilecek derecede hastalanır. Bir hurma dalı gibi kolunu evirip çevirirken şöyle dedi: Dünya tattığımız ve tecrübe ettiğimizden başkası değildir. Allah'a yemin olsun ki ben aranızda üç günden fazla geçmeden Allah'a kavuşmak istiyorum.

Oradakiler, Allah'ın mağfiretine ve rahmetine, dediler.

Muaviye, Allah'ın hakkımda hükmettiğinden dilediği kadar.. Allah biliyor ki ben kendisinin hoşlanmadığı bir şeyle O'na gelmem.

2377- Amr b. Yahya dedesinden aktarıyor: Ömer Ebû Süfyan'ı çağırıp oğlu Yezid b. Ebû Süfyan için taziyesini arz eder. Buna mukabil Ebû Süfyan da şöyle der: Onun işine kimi atadın ey Mü'minlerin emiri?

---

839 Tirmizî, Zühd, bab: 65.

Ömer der ki: Kardeşi Muaviye'yi atadım. Senin iki çocuğun da ıslah edicidirler ve benim de iki ıslah ediciden görevi almam helal değildir.

2378- Said b. Müseyyib'in babasından naklettiğine göre o şöyle der: Yermük günü bir adam dışından bütün sesler kayboldu. O adam da şöyle dedi: Ey Allah'ın yardımı yaklaş! Müslümanlar da savaşıyorlardı. Gidip baktım ki Ebû Süfyan sancağı oğlu Yezid'e uzatıyordu.

2379- Mücahid anlatıyor: Mahzum oğullarından bir adam Ebû Süfyan'a karşı kendisine yardım etmesi için Ömer'e gider ve der ki: Ey Mü'minlerin emiri! Ebû Süfyan Mekke'deki sınırım hususunda bana zulmetti.

Ömer de, ben o sınırı biliyorum. Belki ben ve sen küçükken orada oynamış olabiliriz. Mekke'ye geldiğimde yanıma gel.

Ömer Mekke'ye geldiğinde o Mahzumlu adam onun yanına gelir ve Ebû Süfyan da getirilir. Ömer onunla beraber sınıra gider ve şöyle der: Ey Ebû Süfyan! Bu taşı buradan al ve onu oraya koy.

Bunun üzerine o, Allah'a yemin olsun ki bunu yapmayacaksın, der.

Ömer de, Allah'a yemin olsun ki bunu yapacağım. O, kamçısıyla onu sindirdikten sonra şöyle der: Al onu ananı yitiresin.

Bunun üzerine Ebû Süfyan, taşı alır ve Ömer'in kendisine koymasını emrettiği yere koyar.

Sanki Ömer yaptığıyla Ebû Süfyan'ın kalbine bir şeyler girmesine sebep olmuştu. Akabinde evine doğru yönelir ve şöyle der: Ey Allah'ım, hamd Sana'dır! Çünkü sen onu hevasına galip kılmadan ve benim için İslâm'da zelil kılmadan benim canımı almadın.

Ebû Süfyan eve doğru yönelir ve der ki: Ey Allah'ım, hamd Sana'dır! Çünkü Sen, Ömer'e karşı beni zelil etmene mukabil kalbime İslâm'ı koyup yerleştirdin.

Muaviye'nin Emirliği ve Hasan b. Ali'nin Emirliği Ona Teslim Etmesi Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

2380- Ebû Bekre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) beraberinde Hasan ile minbere çıkıp bir insanlara bakıyor ve bir de Hasan'a bakıp şöyle diyordu: "Hiç şüphesiz benim bu oğlum

efendidir. Umulur ki Allah onunla Müslümanlardan iki grubun arasını ıslah edecektir."[840]

2381- Cubeyr b. Nufeyr anlatır: Hasan b. Ali (radıyallâhu anhumâ)'ya dedim ki: İnsanlar, senin hilafeti istediğini iddia ediyorlar, buna ne dersin?

Hasan, Arap'ın kafatasları benim elimdeydi. Onlar, benim barış yaptıklarımla barış yaparlar ve harp ettiklerimle de harp ederlerdi. Ben de Allah'ın rahmetini umarak onları elimden attım ve bundan sonra bazı insanlar onlarla müptela oldular, dedi.

2382- Riyah b. Haris anlatıyor: Hasan b. Ali, Ali (radıyallâhu anh)'ın vefatından sonra ayağa kalkar ve insanlara hutbe verir. Allah'a hamd edip sena ettikten sonra şöyle der: Gelecek her ne varsa o yakındır. Hiç şüphesiz insanlar istemeseler de Allah'ın emri gerçekleşecektir. Allah'a yemin olsun ki, Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in ümmetinin herhangi bir işinin sorumluluğunu alıp da bundan dolayı az da olsa kan akması hoşuma gitmez. Artık ben, bana fayda veren şeylerle zarar verenleri biliyorum, hadi bineklerinize gidiniz.

2383- Amr b. Dinar der ki: Muaviye, insanlar arasından fitneden en çok nefret edenin Hasan b. Ali olduğunu bildiğinden, Ali vefat ettiğinde ona bir elçi gönderir ve aralarında gizlice sulh yaparlar. Fakat Muaviye, eğer kendi tarafından bir olay meydana gelirse emirliği kendisine devredeceğine dair Hasan'a söz verir.

Bu ahdi sağlama aldıktan sonra Abdullah b. Cafer şöyle der: Ben Hasan'ın yanında otururken kalkmaya yeltendim de bana 'ey adam otur' dedi. Ben de hemen kalkmaktan vazgeçip oturdum. Benim bir görüşüm var ve senin de bu konuda bana tabi olmanı istiyorum, dedi. Ben, o nedir, dedim.

Hasan, erken vakitte yola çıkıp Medine'ye gidip orada konaklayayım ve Muaviye'yi bu olayla baş başa bırakayım. Çünkü fitne iyice uzadı, ondan dolayı da kanlar döküldü, akrabalık bağları koparıldı, sınırlar ve gedikler başıboş kaldı ve yollar kesildi.

---

840 Buhârî, Fiten, bab: 20 ; Sulh, bab: 9; Fedailu Ashâbi'n Nebiyy, bab: 22; Menakıb, bab: 52Ebû Davud, Sünnet, bab: 12; Tirmizî, Menakıb, bab: 25; Nesâî, Cumua, bab: 2; Ahmed, Müsned: 5/38, 49, 51,

Ben, Allah seni hayırla mükâfatlandırsın, ben bu görüşünde seninleyim, dedim.

Sonra da, bana Hüseyin'i çağır, der. Hüseyin gelince Ebû Cafer'e söylediklerini ona da söyler.

Buna karşılık Hüseyin der ki: Kabirde olan Ali'yi yalanlayıp da Muaviye'yi tasdik etmenden seni Allah'a sığınmaya çağırıyorum.

Hasan da der ki: Allah'a yemin olsun ki neye niyetlendiysem sen hep bana muhalefet ettin. Bu işimi bitirinceye kadar seni evime atıp üzerine kapatmayı istedim. Hüseyin, onun öfkesini görünce şöyle der: Sen, Ali'nin en büyük oğlu ve halifesisin. Bizim görüşümüz görüşüne tabidir ve dolayısıyla dilediğini yap.

Bunun üzerine Hasan ayağa kalkar ve insanlara hutbe verip şöyle der: Ey insanlar, en başında bu işten nefret ediyordum. Ben hak sahibinin hakkını benden daha hak edene eda ettim. Ya da Muhammed ümmetinin maslahatına yönelik bir hakkı eda ettim. Şüphesiz Allah, bu işin sorumluluğunu sana yüklemiş ey Muaviye! Senin yanında bulunan hayrı ve sendeki şerri de bilmektedir O. ***"Bilemem; belki bu, sizin için bir fitne/denemedir ve belki de belli bir vakte kadar yararlanmadır."*** (Enbiya: 111) Sonra aşağı indi.

2384- Şa'bi der ki: Haris b. Hucr'a dedim ki: Hasan b. Ali'yi Muaviye'ye biat edip emirliği ona teslim etmesine neden olan sebep nedir?

Haris, o 'Muaviye'nin emirliğinden nefret etmeyin' diyen birini duymuştur.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbına Söven Rafızilerin Rezaletleri, Bu Sövmeyi Din Edinenleri, Onların Küfrü ve Ahmaklıkları ve Zırvalamaları Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

2385- Peygamberin hanımı Ümmü Seleme (radıyallahu anhâ)'dan rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) benim yanımdaydı. Sabah erkenden Fatıma yanında Ali'yle beraber onun yanına geldiler. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) başını kaldırdı ve şöyle dedi: "Müjdeler olsun sana ey Ali! Sen ve grubun cennettesiniz. Ancak İslâm'ı reddedip

sonra bunu üç defa tekrarlayanlar, Kur'ân okuyup da okudukları o Kur'ân boğazlarını geçmeyecektir. Onların Rafıziler diye bir lakapları vardır. Eğer sen onlara yetişirsen, onlara karşı cihad et, çünkü onlar Allah'a şirk koşuyorlar."

Ali hemen, ey Allah'ın Rasûlü! Onların alameti nedir? diye sordu.

Rasûlullah cevaben, "Onlar ne cumaya ve ne de cemaatle namaza iştirak ederler ve selefe dil uzatırlar."

2386- Ali (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "Dikkat et! Yaptığında cennet ehlinden olmanı sağlayacak bir ameli sana göstereyim mi? Şüphesiz sen cennet ehlindensin. Bizden sonra bir topluluk türeyecektir onların 'Rafıziler' diye lakapları olacaktır. Eğer onlara erişirseniz, onları öldürünüz. Çünkü onlar müşriktirler."

Ali der ki: Bizden sonra bir topluluk olacaktır, onlar bizi sevdiklerini söyleyecekler, dinden çıkarak hakkımızda yalan söyleyeceklerdir. Onların alameti, Ebû Bekir ve Ömer'e sövmeleridir. Bunu Fudayl da söylemiştir.

Hüseyin b. Hasan şöyle der: Muğire b. Said huzuruma girdi ve Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e yakınlığımı ve ona benzerliğimi anlattı. Ben onun gençlik haline benziyordum. Daha sonra da Ebû Bekir ve Ömer'i anarak o ikisine lanet ederek onlardan beri olduğunu söyledi.

Ben de onun bu söylediklerini duyunca hemen, ey Allah'ın düşmanı benim yanımda mı bunu söylüyorsun?! Onu öyle bir boğdum ki!

Onun yanındakilerden birileri der ki; biz yanından gülerek çıktık.

Rafızi, aslında onu sözle boğdu, dedi.

Fudayl der ki, ben hemen geri dönüp Hüseyin'e 'sen onu lafla mı boğdun' diye sordum.

Hüseyin, hayır, aksine onu öyle boğdum ki dilini sarktı.

İbrahim b. Hasan der ki: Hüseyin şöyle demiştir: Allah'a yemin olsun ki, Harurilerin Ali b. Ebû Talib hakkında saptıkları gibi Rafıziler de bizim hakkımızda sapıttılar. Hüseyin Rafızilerden birine şöyle diyordu: Allah'a yemin olsun ki seni öldürmek Allah'a yakınlıktır.

Adam ona, Allah sana rahmet etsin, biliyorum ki sen bunu şaka yollu söylüyorsun, der.

Hüseyin ise, hayır, vallahi ben onu şaka olsun diye değil, aksine ciddi bir şekilde söyledim. Seni bırakmam, bırakırsam da tek sebebi komşuluk olur.

Beni onu şöyle derken duydum: Eğer Allah bize imkân verseydi mutlaka sizin ellerinizi ve ayaklarınızı keserdik.

Fudayl der ki: Hüseyin b. Hasan'ı şöyle derken duydum: Yazıklar olsun size! Şayet bu iş sizin dediğiniz gibi olsaydı, yani Allah ve Rasûlü, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den sonra emirlik ve onu Müslümanlar üzerinde eda etmesi için Ali'yi seçmiş olsalardı, sonra da Ali, bu işi Allah'ın ve Rasûlü'nün emrettiği şekilde yerine getirmeyip Allah'ın ve Rasûlü'nün bu emrini terk etseydi ya da Müslümanları tercihlerinde mazur görseydi, böylece Allah'ın ve Rasûlü'nün emrini terk etmesinden dolayı günahı ve hatası en büyük olan Ali olurdu.

Buna mukabil Rafızi şöyle der: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) "Ben kimin velisi isem Ali de onun velisidir" dememiş midir?

Hüseyin cevaben şöyle der: Evet öyle demiştir. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bununla kendisinden sonraki emirliği, sultayı ve Müslümanlar üzerinde yöneticiliği kastetmiş olsaydı, kendilerine namazı, zekâtı, haccı ve Ramazan orucunu açıkça bildirdiği gibi bunu da açıkça bildirirdi. Müslümanlar için Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den daha iyi nasihat eden kim vardır?

2387- İbn Merzuk anlatır: Hüseyin b. Hasan'ı Rafızilerden bir adama şöyle derken duydum: Allah'a yemin olsun ki seni öldürmek Allah'a yakınlıktır. Bunu yapmamamın tek nedeni komşuluktur.

2388- Ebû Cafer şöyle derdi: Ey Allah'ım! Sen benim onların imamı olmadığımı biliyorsun.

2389- Ali (radıyallâhu anh) der ki: Ahir zamanda bir topluluk türeyecektir ki onların Rafızıler diye lakapları vardır. Onlar İslâm'ı reddederler. Bundan dolayı onları öldürün, çünkü onlar müşriktirler.

2390- Ali (radıyallâhu anh)'dan şöyle dediği rivayet edilir: Ahir zamanda Rafızıler diye lakabı olan ve bununla bilinen bir grup ortaya çıkacaktır. Kendilerini bizim grubumuza nispet edecekler fakat onlar bizden değillerdir. Bunun alameti ise, onlar Ebû Bekir ve Ömer'e hakaret ederler. Her nerede onlara erişirseniz onları öldürün, çünkü onlar müşriktirler.

2391- Mücahid der ki: İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'ya gündüzleri oruç tutan, geceleri ibadet eden fakat cumaya ve cemaatle namaza gelmeyen bir adamın durumunu sordum.

O, o cehennem ehlindendir, dedi.

2392- Malik b. Ebû Hişam anlatıyor: Mis'ar ile birlikte yürüyordum ki bu esnada bir Rafızi onun karşısına çıktı ve ona şimdi hatırlamadığım şeyler söyledi. Bunun üzerine Mis'ar ona, benden uzak dur, sen şeytansın, dedi.

2393- Harmele b. Yahya anlatır: Şafiî'yi şöyle derken duydum: Rafızilerden daha çok Allah adına yalan şahitlik yapan yoktur.

2394- Rebi' b. Süleyman der ki, Şafiî'yi şöyle derken duydum: Sapık gruplar arasında Rafızilerden daha çok yalan yere şahitlik yapan yoktur.

2395- Abdullah b. Muhammed b. Ebû Meryem anlatıyor: Muhammed b. Yusuf el-Firyabi'ye, Ebû Bekir ve Ömer hakkında ne diyorsun, diye sorulur.

O der ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) o ikisini faziletli kılmıştır. Kureyş'ten birinin bana bildirdiğine göre halifelerden biri Rafızilerden iki kişiyi esir alıp şöyle der: Allah'a yemin olsun ki eğer sizi Ebû Bekir ve Ömer'e hakaret etmenize sevk eden şeyin ne olduğunu söylemezseniz, ikinizi de öldürürüm. İkisi de cevap vermeye yanaşmadı.

Bunun üzerine birini getirir ve boynunu vurur. Sonra diğerine dönüp ona der ki: Allah'a yemin olsun ki bana cevap vermezsen seni de arkadaşının peşinden salarım.

Adam, bana eman verir misin, der.

Halife ona, evet der.

Adam der ki: Eğer biz bu işte Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i hedef alsaydık insanlar bizim peşimizden gelmezdi. Bundan dolayı biz bu iki adamı hedef aldık ve insanlar da bu hususta bize tabi oldular.

Muhammed b. Yusuf der ki: Rafızilerin ve Cehmiyenin zındıktan başka bir şey olmadığına inanıyorum.

2396- İbrahim b. Muğire –bu zat çokça hacca giden yaşlı biriydi- der ki: Sevri'ye sordum: Ebû Bekir ve Ömer'e söven bir kimsenin arkasında namaz kılınır mı? O, hayır , dedi.

2397- Hamza ez-Zeyyat der ki: Ebû İshak es-Sebii'ye, Ebû Bekir ve Ömer'e küfreden bir kimsenin arkasında kılınan namaz hakkındaki görüşünü sordum.

O, başkasını bulamaz mısın, diye sordu.

Ben de, evet bulabilirim, dedim. Hamza, onların arakasında namaz kılma, dedi.

2398- Ahmed b. Yunus der ki: Zaide'yi şöyle derken duydum: Eğer o Rafızi olsaydı arkasından namaz kılmazdım.

2399- Abdussamed der ki: Süfyan b. Uyeyne'nin bir adama "nerden geldin" dediğini duydum. Adam, falanca kimsenin cenazesinden, dedi.

Süfyan adama, bir sene boyunca seninle konuşmayacağım. Allah'tan mağfiret dile ve bir daha da bunu yapma. Muhammed'in Ashâbına söven bir adamın cenazesine mi katılıyorsun?

2400- Ahmed b. Yunus der ki: Ben, Rafızi bir adamın boğazladığı hayvanı yemiyorum. Çünkü o, bana göre mürteddir.

2401- Nadr b. Şumeyl'in rivayet ettiğine göre Memun der ki: Kader, Huzilerin dini, rafd Nabatilerin dini ve irca da kralların dinidir.

2402- Muhammed b. Subeyh es-Semmak der ki: Biliyorum ki Musa'nın Ashâbı ve Hristiyanlar İsa'nın Ashâbına sövmezler. Peki, sana ne oluyor bre cahil Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbına sövüyorsun. Şimdi anladım bunun sana nerden geldiğini? Günahınla meşgul olmadığın için böyle yapıyorsun, şayet günahınla meşgul olsaydın Rabbinden korkardın.

Oysa günahın seni kötülerden alıkoyar. Yazık sana peki nasıl olur da günahın seni iyi insanlardan engellemiyor?

Dikkat et, şayet sen iyilerden olsaydın kötülere değinip onlar için Erhamu'r rahimini ummazdın. Fakat sen kötülerden olduğun için şehidleri ve iyi insanları ayıpladın.

Ey Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbını kınayan kişi! Şayet geceni uykuyla ve gündüzünü de oruçsuz geçirmen, senin için geceyi ibadetle ve gündüzü de oruçla geçirip de Peygamberin Ashâbı hakkında kötü söz söylemenden daha hayırlıdır.

Yazık sana! Duydukların ve gördüklerinden tevbe etmediğin müddetçe hayırlı insanlara dil uzatmanla ve kendilerinde hayır olmayanları hayır müjdelemenle beraber yapılan gece ibadetinin ve tutulan orucun bir anlamı yoktur.

Yazık sana! Onlar Bedir'de ve Uhud'da bulundular. Bir de Allah'ın katından onların affedilmeleri inmiştir. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: ***"Şüphesiz o iki topluluğun karşı karşıya geldikleri gün, sizden geri dönenleri, kazandıkları bazı şeyler dolayısıyla şeytan onların ayağını kaydırmak istemişti."*** (Ali İmran: 155)

Peki, sen Allah'ın affettikleri hakkında ne dersin?

Halil İbrahim'i delil olarak getiriyoruz. O şöyle demişti: ***"Artık kim bana uyarsa, şüphesiz ki o bendendir ve her kim bana isyan ederse, şüphe yok ki sen çokça mağfiret eden ve çokça merhamet edensin."*** (İbrahim: 36) Asiye mağfiret edeceğini bildirmiştir.

Şayet şöyle deseydi: 'Şüphesiz ki sen aziz ve hâkim olansın' ya da 'azabın acı verici bir azaptır' intikam alacağını bildirmiş olurdu. Peki, sen ey cahil, cahillerden başka kimi delil getiriyorsun?! Selefine hakaret eden bir halef, ne kötü bir haleftir. Muhakkak ki seleften tek bir kişi bile bin tane haleften daha hayırlıdır.

İşte bu kimseler hakkında af gelmiştir. Allah Teâlâ şöyle buyurur: ***"Şüphesiz o iki topluluğun karşı karşıya geldikleri gün, sizden geri dönenleri, kazandıkları bazı şeyler dolayısıyla şeytan onların ayağını kaydırmak istemişti."*** (Ali İmran: 155)

Peki, Allah'ın kendilerini affettikleri hakkında sen ne derdin?

2403- Muhammed b. Abdulhakem der ki, Şafiî'nin şöyle dediğini duydum: İnsanların, Allah'ın Rasûlü Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbına hakaret etmekle müptela olmalarının tek sebebinin onların amellerinin inkıtaa uğramasından sonra Allah Azze ve Celle'nin onların sevaplarını artırmasından başka bir şey olduğuna inanmıyorum.

2404- Mücahid der ki: Yahya b. Zekeriya şöyle demiştir: Ey Rabbim! Yeryüzü ahalisini hakkımda hayırdan başka bir şey zikretmeyen kıl.

Bunun üzerine Allah Azze ve Celle vahiy edip şöyle der: Ey Yahya! Ben bunu kendim için bile yapmamışken sana mı yapayım.

2405- Cafer b. Muhammed babasından rivayet eder, o der ki: Ali başında sehab adındaki bir sarıkla çıkıp geldi. Bunu gören Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "Bu Ali Ebû Hasan –ya da bu Ebû Hasan- sehabe sarığıyla çıkıp gelmiştir." Ali'nin üzerindeki sarığı kastetmiştir. Cafer der ki; şunlar da bunu tahrif edip şöyle demişler: Ali buluttadır.

2406- Malik b. Miğvel babasından rivayet ettiğine göre Şa'bi şöyle demiştir: Ey Malik! Şayet Ali üzerine tek bir defa yalan söylemem karşılığında- onlardan kendilerini bana köle olarak teslim etmelerini ya da evimi altınla doldurmalarını isteseydim, bunu mutlaka yaparlardı. Ama Allah'a yemin olsun ki, bunu hiçbir zaman yapmayacağım.

Ey Malik! Ben sapık grupların hepsini araştırdım. Onlar arasında Haşebiyye'den daha ahmaklarını görmedim. Şayet bu gruplar hayvan olsalardı, onlar eşekler olurlardı. Eğer kuşlar olsalardı, bunlar da akbabalar olurlardı.

Seni bu saptıran gruplardan sakındırıyorum. Onların en şerlisi Rafızilerdir. Bunun nedeni de onların aralarında İslâm'ı aşağılayan Yahudiler vardır. Bu da onların bu dalaletlerinin hayat bulması içindir.

İslâm'a rağbet ettiklerinden ya da Allah'tan korkmalarından dolayı İslâm'a girmemişlerdir. Fakat ehli İslâm'a olan öfkelerinden ve onlara saldırmalarından dolayıdır İslâm'a girmeleri. Ali b. Ebû Talib onları ateşle yakmış ve beldelerden sürgün etmiştir. Onlar arasında, Abdullah b. Sebe de vardır ki onu Sabata'ya ve Abdullah b. Şebab'ı da Cazete'ye sürmüştür. Ebû'l Kuruş ve oğlu da sürdükleri arasındadır.

Bunun nedeni de Rafızilerin musibeti Yahudilerin musibetidir. Yahudiler, krallık sadece Davud ailesine uygundur, derler. Rafıziler de, emirliğe sadece Ali'nin ailesi elverişlidir.

Yahudiler derler ki: Mesih Deccal çıkmadıkça ya da İsa gökten inmedikçe Allah yolunda cihad yoktur.

Rafıziler de şöyle derler: Mehdi çıktıktan sonra gökten bir münadi nida edinceye kadar cihad yoktur.

Yahudiler, yıldızlar birbirlerine girinceye kadar akşam namazını ertelerler, Rafıziler de böyle yaparlar.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Yıldızların birbirlerine girmesine kadar akşam namazını ertelemedikçe ümmetim fıtrat üzere kalmaya devam edecektir." Yahudiler, bir miktar kıbleden yüz çevirirler, Rafıziler de aynısını yaparlar. Yahudiler elbiselerini üzerlerinden sarkıtırlar, Rafıziler de böyle yaparlar.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) elbisesini sarkıtan bir adamın yanından geçmiş, hemen elbisesini ona katlayıp gömlek yapmıştır. Yahudiler Tevrat'ı tahrif etmişler, Rafıziler de Kur'ân'ı tahrif etmişlerdir.

Yahudiler, her Müslümanın kanını helal kabul ediyor, Rafıziler de helal sayıyorlar.

Yahudiler, talakın üç olduğunu kabul etmiyorlar, Rafıziler de böyle.

Yahudiler, kadınların iddet beklemelerini kabul etmiyorlar, Rafıziler de böyle.

Yahudiler, Cibril'den nefret ediyorlar ve 'melekler arasında o bizim düşmanımızdır' diyorlar.

Rafızilerden bir grup da böyledir. Onlar şöyle diyorlar: Cibril vahyi yanlışlıkla Muhammed'e indirdi.

Yahudiler ve Hristiyanların Rafızilerden iki üstün yönü vardır. Yahudilere, sizin dininizin en hayırlıları kimlerdir, diye sorulduğunda onlar şöyle cevap verdiler: Musa'nın arkadaşlarıdır.

Rafızilere, sizin dininizin en şerlileri kimlerdir, diye sorulduğunda onlar; Muhammed'in Ashâbıdır, derler.

Hristiyanlara, sizin dininizin en hayırlıları kimlerdir, diye sorulduğunda onlar; İsa'nın havarileridir, derler.

Rafızilere, sizin dininizin en şerlileri kimlerdir denildiğinde, onlar; Muhammed'in havarileridir, derler. Rafızilere, Ashab için bağışlanmalarını istemek emredildi, onlarsa Ashâba hakaret ettiler.

İşte bundan dolayı Kıyamete kadar onlar için kılıçlar çekilmiştir. Onların yerleşecekleri bir yer, yükseltecekleri bir sancak yoktur. Yine onlar bir araya gelemezler.

Davaları yerle bir edilmiştir ve birlikleri dağılmıştır. Savaş için ateş tutuşturduklarında Allah onların ateşlerini söndürmüştür.

ALLAH AZZE VE CELLE'NİN VELİLERİNİN KERAMETLERİ

SAHABE, TÂBİÎN VE ONLARDAN SONRA GELEN SEÇKİN KULLARIN KERAMETLERİ

Sahabe ve Diğerlerinin Faziletleri

Mü'minlerin İmanının ve Şüphecilerin de Ziyanının Artması için Allah'ın Kitabından ve Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den, Sahabeden (radıyallâhu anhum), Tâbiînden ve Onlardan Sonra Gelenlerden Velilerin Kerametleri ve Allah'ın Onlarda İzhar Ettiği Âyetleri Hakkındaki Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

Allah'ın Kitabı'ndan

Allah Teâlâ'nın Meryem (aleyhisselam) kıssasındaki şu âyeti: ***"Zekeriya her ne zaman mihraba girdiyse, yanında bir yiyecek bulur ve "ey Meryem, bu sana nereden geldi?" deyince, o "Bu, Allah katındandır. Şüphesiz Allah, dilediğine hesapsız rızık verendir" dedi."*** (Ali İmran: 37)

1- İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'dan bu âyetin tefsiri hakkında şöyle dediği rivayet edilir: Zekeriya, kimsenin yanında meyve yokken Meryem'in yanında taze meyveyi gördü. Zekeriya şöyle derdi: ***"Ey Meryem, bu sana nereden geldi?, deyince, o "Bu, Allah katındandır, dedi."*** (Ali İmran: 37)

2- Yine İbn Abbas'tan şöyle dediği rivayet edilir: Zamanı olmadığı halde bir zembilde üzümler vardı.

3- Said b. Cubeyr, Mücahid, Cabir b. Zeyd, İbrahim en-Nehai, Katade, Rebi' b. Enes, Atiyye, Süddi ve Süfyan-ı Sevri'den şöyle dedikleri nakledilir: Yaz mevsiminde kış meyvesi ve kış mevsiminde de yaz meyvesi vardı.

Allah Tebarake ve Teâlâ İbrahim Halil (aleyhisselam)'ın eşi Sara'nın kıssası hakkında şöyle der: ***"O sırada karısı ayaktaydı, bunun üzerine güldü. Biz ona İshak'ı, İshak'ın arkasından da Yakub'u müjdeledik. Kadın, vay bana dedi. 'Ben kocamış bir kadın iken ve şu kocam da bir ihtiyar iken doğuracak mıyım? Gerçekten bu, şaşırtıcı bir şeydir'. Dediler ki: Allah'ın emrine mi şaşıyorsun? Allah'ın rahmeti ve bereketleri sizin üzerinizdedir, ey ev halkı şüphesiz O, övülmeye layık olandır, ihsanı bol olandır."*** (Hud: 71-73)

4- Damra b. Habib'ten bu âyetin tefsiri hakkında şöyle dediği rivayet edilir: Elçiler Sara'yı İshak ile müjdelediğinde o yürüyor ve onlarla konuşuyordu. Bu sırada o hayızdan kesilmişti. Fakat İshak'a hamile kalmadan önce tekrar hayız görmüştür. İşte elçilerin kendisini İshak ile müjdeledikleri sıradaki sözü şöyleydi: Ben genç bir kız ve İbrahim de genç bir erkek iken hamile kalmadım da hem ben ve hem o yaşlandığı bir zamanda mı hamile kalacağım!?

Melekler, buna şaşırıyor musun ey Sara? Şüphesiz ki Allah siz ikinize bundan daha büyüğünü yapmıştır. Allah Teâlâ, rahmetini ve bereketlerini siz aile efradının üzerine kılmıştır. Şüphesiz O, övülmeye layık olan, ihsanı bol olandır.

Yine Allah Tebareke ve Teâlâ şöyle buyuruyor: ***"Yanında Kitaptan ilim olan bir kimse ise: Gözünü açıp kapamadan ben onu sana getiririm, dedi. Derken Süleyman onu tahtı yanı başında görünce dedi ki: Bu, şükür mü edeceğim, yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni sınamak üzere Rabbimin lütfundandır. Şükreden kimse ancak kendisi için şükretmiş olur, nankörlük eden ise, bilsin ki, Rabbim hiçbir şeye ihtiyacı olmayan Gani, çok kerem sahibi olandır."*** (Neml: 40)

5- İbn Abbas'tan Allah Azze ve Celle'nin ***"Yanında Kitaptan ilim olan bir kimse"*** âyetinin tefsiri hakkında şöyle dediği rivayet edilir: Bunu söyleyen Süleyman'ın kâtibi Asef'tir.

6- Katade, Süddi ve Ebû Salih ise şöyle demişlerdir: O zat, insanlardan olup İsrail oğullarından Asef adında biridir.

7- Yezid b. Ruman da şöyle der: Onlar Süleyman'ın o tahtın yanına gelmesini daha hızlı bir şekilde istediğini iddia ederler. Yezid devamla der ki, bu kimse Asef b. Berhiya'dır. Bu zat doğru sözlü biri ve İsmi Azam'ı biliyordu.

8- Zuheyr b. Muhammed de şöyle der: O zat, insanlardan Zunnun adında biri olup sahip olduğu ilmi Kitap'tandır.

9- Mücahid, onun isminin Astum olduğunu söyler.

10- İbn Luhey'a ise, onun Hıdır olduğunu söylemektedir.

11- Zührî der ki: Yanında Kitap'tan ilmi olan kimse şöyle dua etti: Ey İlahımız ve her şeyin ilahı! Sen teksin, Sen'den başka ilah da yoktur. Bana onun tahtını getir. Hemen taht yanı başında görülür.

12- Mücahid'den de şöyle dediği rivayet edilir: Kendisiyle dua edildiğinde Allah'ın icabet ettiği İsmi Azam, 'Ya Ze'l Celali ve'l İkram: Ey Celal ve Kerem Sahibi olan' sözüdür.[841]

13- Said b. Cubeyr, Allah Teâlâ'nın **"Gözünü açıp kapamadan ben onu sana getiririm"** sözü hakkında şöyle demiştir: Yanında Kitap'tan ilim bulunan zat konuştuğunda şöyle demişti: Ben Rabbimin Kitabı'na bakar sonra da **"Gözünü açıp kapamadan"** ben onu sana getiririm.

Said der ki: İşte bu Alim öyle bir söz söyledi ki taht yerin altına girdi. Süleyman kendisine bakınca taht yerden yanına çıktı. Sonra Süleyman'a 'gözünü kaldır' der. O da onun tarafında döndüğünde tahtın yanında olduğunu görür.[842]

14- Mücahid Allah Teâlâ'nın **"Yanında Kitaptan ilim olan bir kimse"** sözünün tefsiri hakkında şunu rivayet eder: Yanında ilim bulunan adam der ki: Ben Rabbimin Kitabı'na bakar sonra da **"Gözünü açıp kapamadan"** ben onu sana getiririm. Mücahid, işte bu alim öyle bir söz söyler ki taht yerin altında bir tünele girer nihayetinde yanlarında yerin üstüne çıkar, demiştir.

"Gözünü açıp kapamadan" âyeti hakkında Mücahid der ki: Bakışlarını seninle Hire arası mesafe kadar uzatır. O, o gün Kinde'deydi.

15- Malik b. Enes'ten şöyle dediği rivayet edilir: O melike Yemen'de Süleyman ise Şam'daydı. ***"Derken Süleyman onu tahtı yanı başında görünce dedi ki: Bu, şükür mü edeceğim, yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni sınamak üzere Rabbimin lütfundandır."*** Oraya gidişi bir ay ve oradan dönüşü de bir ay sürmektedir.

841 Taberî, Tefsir: 19/ 164; Suyuti, ed-Durru'l Mensur: 5/109.
842 Taberî, Tefsir: 19/164.

16- Katade'den rivayet edilir ki o şöyle demiştir: Böylece cinler, insanların kendilerinden daha alim olduklarını bilmiş oldular.

17- Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem'den şöyle dediği rivayet edilmiştir: O zat, Allah Azze ve Celle'nin isimlerinden biriyle dua etmiştir. Bir de bakar ki o kadının tahtı gözlerinin önünde taşınmaktadır. Süleyman, kendisine o kadar şey verildiği halde bu ismi bilmemektedir. Bu isim ondan gizli tutulmuştur.

Allah Teâlâ'nın ***"Ey Meryem, bu sana nereden geldi?, deyince, o "Bu, Allah katındandır, dedi."*** (Ali İmran: 37) sözünün tefsiri:

18- Atiyye'nin İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet ettiğine göre o ***"Ey Meryem, bu sana nereden geldi?, deyince, o "Bu, Allah katındandır, dedi."*** (Ali İmran: 37) âyeti hakkında şunu der: Zekeriya, kimsenin yanında meyve yokken Meryem'in yanında taze meyveyi gördü. O, ***"Ey Meryem, bu sana nereden geldi?, deyince, o "Bu, Allah katındandır. Şüphesiz Allah, dilediğine hesapsız rızık verendir, dedi."*** (Ali İmran: 37) demiştir.[843]

19- Said b. Cubeyr'in İbn Abbas'tan rivayet ettiğine göre o "***yanında bir yiyecek bulur.***" (Ali İmran: 37) âyeti hakkında şöyle der: Zamanı olmadığı halde bir zembilde üzümler vardı.[844]

20- İbrahim b. Muhacir, ***"yanında bir yiyecek bulur."*** (Ali İmran: 37) âyeti hakkında Mücahid'den şöyle dediğini nakleder: Yaz mevsiminde kış meyvesi ve kış mevsiminde de yaz meyvesi görür. Üzüm, nar ve benzeri meyveleri zikreder.[845]

21- İkrime'den ***"yanında bir yiyecek bulur"*** âyeti hakkında, yaz mevsiminde kış meyvesi ve kış mevsiminde de yaz meyvesi görür, dediği nakledilir.

22- Mücahid'den rivayet edilir ki o ***"yanında bir yiyecek bulur"*** hakkında; Zekeriya, zamanı olmadığı halde Meryem'in yanında üzüm görmüştür, der.

23- Said b. Cubeyr'den nakledildiğine göre o ***"yanında bir yiyecek bulur"*** âyetindeki yiyeceğin üzüm olduğunu söyler.

---

843 Taberî, Tefsir: 3/ 247.
844 Taberî, Tefsir: 3/ 246.
845 Taberî, Tefsir: 3/ 245.

24- Katade'den rivayet edildiğine göre o, ***"Zekeriya her ne zaman mihraba girdiyse, yanında bir yiyecek bulur."*** (Ali İmran: 37) hakkında şöyle demiştir: Bize anlatıldığına göre, Meryem'e yaz mevsiminde kış meyvesi getirilir ve kış mevsiminde de yaz meyvesi getirilirdi. Bundan dolayı da Zekeriya şaşırmıştır.[846]

Allah Teâlâ'nın *"Yanında Kitaptan ilim olan bir kimse"* (Neml: 40) sözünün Tefsiri

25- Atiyye'nin İbn Abbas'tan rivayet ettiğine göre o Allah Teâlâ'nın ***"Süleyman, ey ileri gelenler, onlar bana Müslümanlar olarak gelmeden önce, hanginiz onun tahtını bana getirebilir?, dedi. Cinlerden bir ifrit: Sen henüz makamından kalkmadan ben onu sana getirebilirim ve gerçekten ben buna karşı kesin olarak güvenilir bir güce sahibim, dedi."*** (Neml: 38-39) âyetleri hakkında der ki: Süleyman demiştir ki: Ben bundan daha acil bir şekilde istiyorum. ***"Yanında Kitaptan ilim olan bir kimse der"*** O zat, insanlardan bir adamdır ve Kitap'tan bir ilme sahiptir. Sahip olduğu ilimde, kendisiyle dua edildiğinde icabet edilen Allah'ın en büyük ismi vardır. O zat, ***"Gözünü açıp kapamadan ben onu sana getiririm"*** der ve Süleyman yanında dururken o isimle dua eder. Hemen akabinde taht, Süleyman'ın huzuruna konuncaya dek taşınır. Allah bu ilmi var edendir.[847]

26- Ebû Salih'ten rivayet edilir o der ki; ***"Yanında Kitaptan ilim olan bir kimse der"*** bunu söyleyen insanlardandır. ***"Sen henüz makamından kalkmadan ben onu sana getirebilirim"*** diyen cinlerdendir.

Süleyman, ben bundan daha acil olmasını istiyorum, der.

Yanında Kitap'tan ilim olan zat Süleyman'a gözlerini kaldır, der.

Süleyman da gözünü kaldırınca tahtı önünde görünceye dek bakışlarını ona çeviremedi.

27- Said b. Cubeyr ***"Gözünü açıp kapamadan ben onu sana getiririm"*** âyeti hakkında şöyle demiştir: Yanında Kitaptan ilim bulunan konuştuğu zaman taht yerin altına girer, Süleyman kendisine baktığında da önünde

846 Taberî, Tefsir: 3/ 245.
847 Taberî, Tefsir: 19/ 159.

olduğunu görür. Bunun üzerine o, ***"Bu, şükür mü edeceğim, yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni sınamak üzere Rabbimin lütfundandır."*** Der.

28- Mücahid, ***"Cinlerden bir İfrit: Sen henüz makamından kalkmadan ben onu sana getirebilirim."*** (Neml: 40) âyetini oturduğun yerden, der. ***"Yanında Kitaptan ilim olan bir kimse der"*** Kendisiyle dua edildiğinde Allah'ın icabet edeceği en büyük ismi, 'Ya ze'l Celali ve'l ikram: Ey Celal ve kerem sahibi' ismidir. ***"Gözünü açıp kapamadan ben onu sana getiririm"*** Bakışını nihayetinde zayıflamış bir halde kendisine dönünceye kadar uzatır.

29- İbnu Ebi Bezze, yanında Kitaptan ilim bulunan kişinin Astum olduğunu iddia etmiştir.

30- İbn Abbas'tan rivayet edilir ki o, ***"Yanında Kitaptan ilim olan bir kimse."*** (Neml: 40) âyeti hakkında, bu zatın Süleyman'ın Kâtibi Asef olduğunu söyler.

31- Yezid b. Ruman'ın görüşü konunun başında da geçtiği gibidir.

32- Katade der ki: ***"hanginiz onun tahtını bana getirebilir?"*** Cinlerden bir ifrit der ki: ***"Sen henüz makamından kalkmadan ben onu sana getirebilirim"*** Makamı: Hüküm vermede kullandığı meclisidir. Onlar onu getirinceye kadar hüküm vermeyi bırakmamıştır. Allah'ın Peygamberi Süleyman, ifritin teklifinin hızlı olmadığını kastetmiştir.

"Yanında Kitaptan ilim olan bir kimse der" Bu zat İsrail oğullarından biriydi. O kendisiyle dua edildiğinde icabet edilen Allah'ın ismini biliyordu. Bu zat şöyle der: ***"Gözünü açıp kapamadan ben onu sana getiririm."***

Bakışın gidip gelmesi şu şekildedir: Bir adamı bakışının ulaştığı son noktaya gönderip, bakışı geri dönmediği müddetçe gönderdiği elçi dönemez.

Bunun üzerine o zat, Allah'ın ismiyle dua eder ve akabinde de tahtın yanı başında olduğunu görünce şöyle der: ***"Bu, şükür mü edeceğim, yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni sınamak üzere Rabbimin lütfundandır."*** Katade der ki: Hayır, vallahi o bunu kibirlenmek, ya da şımarmak veyahut da azgınlık yapmak için yapmamıştır. Aksine o bunu, Allah'a şükür, zikir ve tevazu olsun diye yapmıştır.

33- Ali b. Salih'ten rivayet edildiğine göre o şunu anlatır: Adamın biri, Ey Allah'ım, ben Senden yanında Kitaptan ilim bulunan o zatın dua ettiği isimle istiyorum, der. Bunun üzerine adamın isteği icabet bulur.

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Daha Önce Geçen Ümmetlerde Meydana Gelen Kerametler Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

34- İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Sizden önceki kavimlerden üç kişi beraber yolda yürürlerken onlar yağmura yakalandılar. Hemen dağdaki bir mağaraya girip sığındılar. Akabinde mağaranın ağzına dağdan büyük bir kaya düşüp girişi kapattı.

Bunun üzerine onlardan biri diğerlerine: Arkadaşlar, sizi buradan ancak doğruluk kurtarır. Öyleyse sizden her biriniz doğru söyleyerek Allah'ın da bildiği amelini vesile edinerek Allah'a dua etsin, dedi.

Onlardan biri şöyle der: Ey Allah'ım! Sen de biliyorsun ki, bir ölçek pirinç karşılığında tuttuğum bir işçim vardı. O adam ücretini almadan çekip gitti. Ben de o pirinci ektim. Ekinden elde edilen mahsul ile de bir inek satın aldım.

Daha sonra o adam gelip ücretini istedi. Ben de git o ineği al götür, dedim.

Adam da, benim senden bir ölçek pirinç alacağım var, dedi.

Ben ona, git ve o ineği alıp götür. Çünkü ben o ineği senin bir ölçek pirincinle aldım, dedim. Bunun üzerine adam ineğini alıp gider.

Ey Allah'ım! Biliyorsun ki ben bunu Senin korkundan dolayı yaptım, öyleyse bizi bu sıkıntıdan kurtar. Bu dua üzerine kaya biraz aralanır.

Diğeri der ki: Ey Allah'ım! Sen de biliyorsun ki, benim yaşlı anne ve babam vardı. Ben, her gece onlara koyunlarımın sütünü getirirdim. Bir gece geç kaldığımdan dolayı ikisi de uyudu. Ailem ise, açlıktan bağırıp çağrışıyorlardı. Anne-babam süt içmeden onlara sütü içirmezdim. Onları uykularından uyandırmaktan da hoşlanmadığım gibi ben dönüp gittikten sonra onlar uyanıp kendilerinin içmeleri de hoşuma gitmezdi. İşte böyle şafak doğuncaya kadar onların yanında beklemeye devam ettim.

Ey Allah'ım! Eğer bunu Senin korkundan dolayı yaptığımı biliyorsan, bizi bu sıkıntıdan kurtar.

Bu dua üzerine de kaya biraz aralanır, nihayet göğe bakabildiler.

Üçüncüsü de şöyle der:

Ey Allah'ım! Biliyorsun ki benim amcamın bir kızı vardı. Ben insanlar arasında en çok onu severdim. Ben onunla olmak istedim fakat o yüz dinar vermedikçe benimle olmaya yanaşmadı. Bunun üzerine ben de o parayı bulmak için çalıştım ve nihayetinde dediği meblağı elde ettim. Onun yanına gelip parayı ona verdim. Böylece o da kendini bana teslim etti. Onun iki bacağının arasına oturduğum zaman bana, Allah'tan kork ve hakkını eda etmedikçe mührü bozma, dedi.

Bunu duyunca hemen kalktım ve yüz dinarı da ona hibe ettim.

Ey Allah'ım! Biliyorsun ki ben bunu Senin korkundan dolayı yapmıştım, bizi içinde bulunduğumuz bu sıkıntıdan kurtar.

Böylece Allah Teâlâ, onları içinde bulundukları o sıkıntıdan kurtardı, onlar da çıktılar."[848]

35-36- Abdullah b. Ömer'den rivayet edilir ki o şöyle der: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken duydum: "Sizden önce yaşayanlardan üç kişi yola çıktı. Akşam vakti olunca geceleme ihtiyacı onları bir mağaraya sığındırdı ve oraya girerler. Dağdan yuvarlanıp gelen bir kaya mağaranın ağzını üzerlerine tıkar.

Aralarında, bizi bu kayadan salih amellerimizi vesile kılarak Allah'a yapacağımız dualar kurtarabilir, dediler.

Onlardan biri şöyle dedi: Benim yaşlı anne-babam vardı. Ben akşam olunca onlardan önce ne ailemden ne de hayvanlarımdan hiçbirini yedirip içirmezdim. Bir gün ağaç arama işi beni uzaklara attı da onlar uyuyana kadar eve dönmedim. Ben onlar için sütü sağdım ve yanlarına geldiğimde ikisini de uyur halde buldum. Onlardan önce aileme ve hayvanlarıma yiyecek vermeyi uygun görmediğim gibi onları uyandırmaya da kıyamadım. Ben süt kapları elimde şafak aydınlanıncaya kadar onların uyanmalarını bekledim. Uyandılar ve sütlerini de içtiler.

848 Buhârî, Buyu', bab: 98, Ehadisu'l Enbiya, bab: 53, İcare, bab: 12; Müslim, Rikak, hadis no: 100.

Ey Allah'ım! Bunu senin rızan için yaptığımı biliyorsun, yolumuzu tıkayan bu kayadan bizi kurtar.

Taş bir miktar açıldı ama çıkacakları kadar değildi.

İkinci şahıs şöyle dedi: Ey Allah'ım! Benim bir amcakızım vardı. Onu herkesten çok seviyordum. Ondan faydalanmak istedim ama bana yüz vermedi. Gün geldi kıtlığa uğradı, bana başvurmak zorunda kaldı. Ona, kendisini bana teslim etmesi mukabilinde yüz yirmi dinar verdim, kabul etti. Arzumu elde edeceğim sırada o, hakkını eda etmeden mührü bozmanı sana helal görmüyorum, dedi. Ben de ona temasta bulunmaktan kaçındım ve insanlar arasında en çok sevdiğim kimse olduğu halde onu bıraktım, verdiğim altınları da ona bıraktım.

Ey Allah'ım, eğer bunları Senin rızan yapmışsam, bizi içinde bulunduğumuz bu sıkıntıdan kurtar.

Kaya biraz daha açıldı. Ancak onlar çıkabilecek kadar açılmadı.

Rasûlullah der ki: Sonra üçüncü şöyle der: Ey Allah'ım, ben işçiler çalıştırıyordum. Ücretlerini de derhal veriyordum. Ancak bir tanesi ücretini almadan gitti. Ben de onun parasını işletip kâr ettirdim. Öyle ki, çok malı oldu. Derken bir zaman sonra çıkageldi ve ey Abdullah! Bana olan borcunu öde, dedi.

Ben de: Bütün şu gördüğün sığır, davar, deve ve köleler senindir, dedim.

Adam: Ey Abdullah, benimle alay etme!, dedi.

Ben tekrar: Ben kesinlikle seninle alay etmiyorum. Hepsini al götür, dedim. Bunun üzerine adam hepsini alıp götürdü.

Ey Allah'ım! Eğer bunu Senin rızan için yaptıysam, bizi içinde bulunduğumuz bu sıkıntıdan kurtar, dedi.

Böylece kaya açıldı, akabinde onlar da mağaradan çıkıp yollarına devam ettiler."[849]

37-38- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Bir adam boş bir arazideyken falancanın bahçesini sula diye buluttan bir ses işitir. Hemen sonra bulut

849 Buhârî, İcare, bab: 12; Müslim, Daavat, hadis no: 101.

uzaklaşıp suyunu bir taşlığa boşaltır. Derken oradaki sel yollarından biri suyun hepsini akıtıyordu. Adam suyu takip eder, bir de bakar ki adamın biri elinde kürekle suyu bahçesine doğru çeviriyor.

Adam ona, ey Allah'ın kulu adın nedir?! diye sordu.

Adam, falanca, der. Bu isim buluttan duyduğu isimdi.

O adam ona, ey Allah'ın kulu, peki sen neden benim adımı sordun?! der.

Adam, ben sana şu suyu getiren buluttan bir ses işittim, şöyle diyordu: Senin ismini zikrederek falancanın bahçesini sula. Sen bu bahçede ne yapıyorsun?

Bahçe başındaki adam der ki: Madem bunu sordun, söyleyeyim öyleyse! Ben bu bahçeden çıkan mahsule bekçilik yapıyorum. Onun üçte birini sadaka olarak veriyorum, üçte birini ben ve ailem yiyoruz ve üçte birini de bahçeye iade ediyorum."[850]

39-40- Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre o şöyle der: Cureyc manastırında ibadet ediyordu. Bir gün annesi gelip ey Cureyc! Ben annen, bana cevap, der.

Ebû Rafi' der ki, Ebû Hureyre şöyle demiştir: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) annesinin vasfını anlatmaya başladı. Annesi böyle söyleyip elini yüzünün üstüne kapadı. Ben annen, konuş benimle, demiştir. Onun namaz kıldığını görür.

Cureyc içinden, Ey Allah'ım namazım mı annem mi? diye geçirir. Akabinde de namazını tercih eder.

Annesi ikinci defa gelip der ki: Ey Cureyc! Ben senin annenim, konuş benimle, der ve yine namaz kıldığını görür.

Annesi der ki: Ey Allah'ım! Bu benim oğlum Cureyc'tir. Ben ona seslendiğim halde bana cevap vermedi. Ey Allah'ım! Fahişelerin yüzünü ona göstermeden onu öldürme.

Şayet fitneye düşmesi için ona beddua etseydi, mutlaka fitneye düşerdi.

Koyun çobanı olan biri o manastırda barınırdı. Köyden bir kadın çıkıp o çobanla ilişkiye girer. Böylece kadın hamile kalır ve bir çocuk doğurur.

850 Müslim, Zühd, hadis no: 45; Ahmed, Müsned: 2/ 296.

O kadına, bu çocuk kimdendir, diye sorulur.

Kadın, bu manastırın sahibinin çocuğudur, der.

İnsanlar, ellerinde balta ve kürekleriyle oraya doğru yönelirler. Ona seslenirler fakat onun namaz kıldığını görürler. Cureyc onlarla konuşmaz. O insanlar da manastırını yıkmaya başlarlar. Cureyc bunu görünce onların yanına gider.

Ona, bu kadına sor, derler.

O, tebessüm ettikten sonra çocuğun başını mesh eder ve baban kim, diye sorar.

Çocuk, benim babam falanca koyun çobanıdır, der.

İnsanlar bunu duyduklarında, yıktığımız manastırını altından ve gümüşten inşa edelim, derler.

Cureyc de, hayır, fakat onu eskisi gibi topraktan inşa edin, der. Sonra manastırına çıkar.[851]

41- Muhammed b. Sirin'in Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiği bir hadiste Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyuruyor: "İbrahim (aleyhisselam) sadece üç defa yalan söylemiştir.

İki tanesi Allah Teâlâ'nın zatı içindir, birincisi ben hastayım sözü ve diğeri de bilakis onu büyükleri yaptı sözüdür.

Diğeri de Sara içindi. Bir gün o eşi Sara ile birlikte zorba bir adamın memleketine gelir. Sara insanların en güzeliydi. Bunun üzerine İbrahim ona der ki: Bu zorba adam senin eşim olduğunu öğrenirse seni benden alır. Eğer sana sorarsa, ona, senin benim kız kardeşim olduğunu söyle. Zaten sen, İslâm'da benim kız kardeşimsin. Çünkü bugün bu bölgede sen ve benim dışında Müslüman olduğunu bilmiyorum.

İbrahim beraberinde o memlekete girince o zorbanın bazı adamları Sara'yı görür. Adamı gelir ve zorba krala, senin memleketine öyle bir kadın geldi ki onun senden başkasının olmaması lazım. Böylece adamını Sara'ya gönderir ve onu getirtir. İbrahim (aleyhisselam) da namaza durdu.

851 Buhârî, Mezalim, bab: 35, Ehadisu'l Enbiya, bab: 48; Müslim, el-Birr, hadis no: 7; Ahmedi, Müsned: 2/ 307.

Sara zorbanın yanına girdiğinde kendine sahip çıkamayan zorba, ona elini uzatır fakat eli çok şiddetli bir şekilde kasılır.

Zorba Sara'ya, Allah'a dua et de elimi salıversin ve ben de kesinlikle sana zarar vermeyeceğim.

Sara dua eder ve zorbanın da eli iyileşir. Adam tekrar aynısını yapar ve eli birinciden daha şiddetli bir şekilde kasılır.

Zorba Sara'ya, Allah'a dua et de elimi salıversin, ben de sana zarar vermeyeceğim, der.

Zorba, tekrar aynı şeyi yapar ve bu defa ilk ikisinden daha şiddetli bir şekilde kasılmayla eli kasılır.

Bu defa, Allah'tan iste elimi salıversin ve Allah'a yemin olsun ki sana kesinlikle zarar vermeyeceğim, der.

Sara'nın dua etmesi üzerine onun eli iyileşir. Sara'yı getiren adamını çağırır ve adamına; senin bana getirdiğin kadın bir şeytandır, o insan olamaz, der.

İbrahim Sara'yı görünce, ona vaziyetin nedir, diye sorar. Sara da, hayırdır, Allah zalimin elini benden uzaklaştırdı ve Hacer'i de bana hizmetçi olarak verdi."

Ebû Hureyre der ki: İşte bu anneniz Hacer'dir, sema suyunun oğulları![852]

42- Ebû Seleme'nin Ebû Hureyre'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "İsrail oğullarından nakilde bulunmanızda bir sakınca yoktur." Rasûlullah devamla der ki: "Bir ara adamın biri bir ineği sevk ederken, bitkin düşer ve ineğe biner. Bunun üzerine inek ona dönüp ben bunun için yaratılmadım. Yaratılmam sadece ekin sürmek içindir, der."

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in etrafındakiler, subhanallah, subhanallah, derler.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) de "Ben, Ebû Bekir ve Ömer buna inandık" der. Oysa o ikisi mecliste değillerdi. Rasûlullah'ın etrafındakiler de, biz de Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in inandığına inandık, derler.

852 Buhârî, Ehadisu'l Enbiya, bab: 8, Nikâh, bab: 12; Müslim, Fedail, hadis no: 154; Ebû Davud, Talak, bab: 16; Tirmizî, Tefsir Sure 21, bab: 3; Ahmed, Müsned: 2/ 403.

Rasûlullah yine der ki: "Adamın biri koyunlarını sürerken kurdun biri o sürüye saldırır bir koyunu kapıp götürür. Adam da kurdun peşine düşer. Kurt adama dönüp der ki: Yırtıcı hayvanların saldırdığı günde onu kim kurtaracak? Onun benden başka çobanı olmadığı bir günde?"

Etrafındakiler yine, subhanallah, subhanallah, derler. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) de, "Ben, Ebû Bekir ve Ömer buna inandık" der. O ikisi mecliste yoktu oysa.

Bunu duyan topluluk da, muhakkak ki biz de Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in inandığına inandık derler.[853]

Buhârî ve Müslim, hadisi Sa'd b. İbrahim Ebû ' Zinad'dan, o da Ebû Selem'den olarak rivayet ederler. Onların rivayet ettiği metinde "İsrail oğulları" yoktur.

43- İsmail es-Süddi anlatıyor: İsrail oğulları arasında bir kral vardı. Onun zamanında da kendisine İsm-i Ekber verilen bir adam vardı. Kral o adamın peşine düşer fakat bunu öğrenen adam bir yere saklanır. Nihayet kral o adam için birçok insana işkence etmeye başlar.

O adamın yanına biri girip der ki; be adam, bu kral senin yüzünden bize işkence ediyor. Çık ta onun yanına git. Akabinde o adam çıkıp kralın huzuruna girer.

Kral adama, İsm-i Ekber'i bilen sen misin? Onu bana da öğret, der.

Adam, bana işte çalıştırılmamış bir öküz iste, der.

Hemen yanına kimsenin yaklaşamadığı tamamen kırmızı bir öküz getirilir.

İsm-i Ekberi bilen adam öküze doğru kalkıp yanaşır ve kulağına bir şeyler söylemesi üzerine öküz paramparça bir şekilde yere dökülür.

Sonra da dönüp krala der ki: İsrail oğullarına yaptıklarından vazgeçmezsen senin başına da bu öküze olan gelir.

Böylece kral İsrail oğullarından uzak durur.[854]

853 Buhârî, Ehadisu'l Enbiya, bab: 54; Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 13; Tirmizî, Menakıb, bab: 16.

854 Bu çok zayıf bir rivayettir. Ravilerinden Muhammed b. Humeyd er-Razi cumhurun zayıf kabul ettiği bir kimsedir. Bak. Tehzib: 9/ 127.

44- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh) anlatır, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken duymuştur: "Beni İsrail'den üç kişi vardı: Biri alacalı, biri kel ve diğeri de â'ma. Allah bunları imtihan etmek ister ve bunun için de onlara bir melek gönderir.

Melek önce alacalıya gelir ve der ki: En çok neyi seversin?

Adam: Güzel bir renk, güzel bir ten, insanları benden tiksindiren halin gitmesini, der.

Melek adamı meshedince onun bu hali gidiverir ve ona güzel bir renk ile güzel bir ten verilir.

Melek ona tekrar, en çok hangi malı seversin?, diye sorar.

Adam, deveyi, der. –Ya da sığır demiştir. Ravi İbn Ebû Talha şüphe etmiştir. Ancak Alacalı ya da kelden birisi deve, diğeri de sığır demiştir.- Bunun üzerine adama on aylık hamile bir deve verilir.

Melek, Allah bunları sana mübarek kılsın! der.

Kelin yanına gelip ona, en çok istediğin şey nedir?, der.

Adam, güzel bir saç ve insanların tiksindiği şu halin benden gitmesi" der.

Melek, keli elleriyle mesh eder ve adama güzel bir saç verilir.

Melek tekrar ona, en çok hangi malı seversin?, diye sorar.

Adam, sığırı, der. Hemen kendisine hamile bir inek verilir. Melek adama, Allah bu sığırı sana mübarek kılsın, diye dua etti.

Daha sonra da â'ma'nın yanına geldi. Ona da, en çok istediğin şey nedir? diye sorar.

Adam, Allah'ın bana gözümü geri vermesini ve böylece insanları göreyim, der.

Buna binaen melek onu mesh eder ve akabinde Allah da gözlerini ona iade eder.

Melek ona da, en çok hangi malı seversin, diye sorar.

Adam, koyun, der. Derhal doğurgan bir koyun verilir.

Derken sığır ve deve yavruladılar ve koyun da kuzuladı. Çok geçmeden birinin bir vadi develeri, diğerinin bir vadi sığırları, ötekinin de bir vadi koyunları oldu.

Sonra melek, alacalıya onun eski hali ve heyetine bürünmüş olarak gelir ve ben fakir bir kimseyim, yola devam olanaklarım bitti tükendi. Şu anda Allah ve senden başka bana yardım edecek kimse yoktur. Sana şu güzel rengi, şu güzel teni ve şu malı veren Allah için bana bir deve vermeni talep ediyorum! Ta ki onunla yoluma devam edebileyim, dedi.

Adam, nice haklar var, dedi.

Melek de, sanki seni tanıyor gibiyim! Sen herkesin kendisinden tiksindiği alacalı değil miydin? Sonra iyileştin ve Allah sana bu malı verdi, dedi.

Adamsa, ben bu malı büyüklerimden miras olarak aldım, dedi.

Buna karşılık melek de, eğer yalancı isen Allah seni daha önce olduğun hale çevirsin, dedi.

Kelin yanına geldi. Buna da onun gibi kel birisi olarak geldi. Ona da öbürüne söylediklerini söyledi. O da önceki gibi onun isteğini reddetti.

Daha sonra âmâya onun önceki şeklinde ve heyetinde geldi. Buna da, ben miskin bir adamım, yolcuyum ve yola devam etme olanaklarım bitip tükendi.

Âmâ ona, ben de daha önceden âmâ idim. Allah bana gözümü iade etti ve fakirken beni zengin etti. İstediğini al! Allah'a yemin olsun ki, bugün Allah adına her ne alırsan, sana engel olmayacağım, dedi.

Melek de, malının hepsi senin olsun! Sizler imtihan olundunuz. Allah senden razı oldu, senden hiçbir şey istemiyorum ama diğer iki arkadaşına gazap etti, dedi.[855]

45-46- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edilir ki Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: "Beni İsrail'den bir adam Beni İsrail'in diğer bazısından kendisine bin dinar borç vermelerini ister.

Parayı verecek adam, buna şahitlik edecek şahitlerini getir, der.

Borç isteyen adam da, şahit olarak Allah yeter, karşılığını verir.

855 Buhârî, Ehadisu'l Enbiya, bab: 51; Müslim, Zühd, hadis no: 10.

Adam, o zaman bana bir kefil getir, der.

O, kefil olarak Allah yeter, der.

Bunun üzerine borç veren adam, doğru söyledin der ve belirlenen bir vade ile ona bin dinarı verir.

Parayı alan zat, bunun akabinde deniz yolculuğuna çıktı ve işlerini gördü. Daha sonra da kendisine borç veren kişiye borcunu vermek üzere binebileceği bir gemi araştırır. Ancak bir gemi bulamaz. Derken bir odunu alıp içini oydu. Odunun içine bin dinarı ve arkadaşına yazmış olduğu mektubu koydu. Sonra da oyduğu yeri iyice tıkadı. Daha sonra da odunu denizin kenarına getirdi ve şöyle dedi: Ey Allah'ım! Sen de biliyorsun ki ben falanca kişiden bin dinar borç aldım. O benden kefil istedi, ben de kefil olarak Allah yeter, dedim. O arkadaş da buna razı oldu. Benden şahit istedi ve senin şahitliğine razı oldu. Muhakkak ki ben adamın parasını göndermek üzere binecek bir gemi aradım fakat bulamadım. Ben bunu Sana emanet ediyorum.

Odunu denize attı, nihayet denizin içine girince dönüp gitti. Hâlâ o bu halde kendisini beldesine götürecek bir gemi arıyordu.

Borç veren adam da malını getiren bir gemi olur umuduyla denizin kenarına çıkar. Bir de bakar ki içinde parasının olduğu odunu görür. Adam, ailesine yakacak olması için odunu alır. Odunu kırdığında içindeki parayı ve sayfayı görür.

Daha sonra kendisinden borç alan adam bin dinarı ona vermek üzere gelir ve Allah'a yemin olsun ki malını sana getirmek için gemi aramaya devam ettim fakat bu geldiğim geminin dışında bir gemi bulamadım, der.

Alacaklı ona, sen bana bir şey gönderdin mi, diye sorar.

Adam, bu geldiğim gemiden önce bir gemi bulamadığımı sana söylüyorum, diye karşılık verir.

Alacaklı der ki: Şüphesiz Allah, odun içinde gönderdiğin borcunu ulaştırdı. Bu sebeple de getirdiğin bu bin dinarını al ve mutlu bir şekilde dön git.[856]

Buhârî bunu şahit olarak getirmiştir. Leys der ki: Cafer b. Rebia bunu bana anlattı.

856 Buhârî, Kefalet, bab: 1; Ahmed, Müsned: 2/ 348.

Allah Azze ve Celle'nin Velilerine Hürmet Edilmesi, Onlar Hayattayken Allah'ın Kendilerine Verdiği ve Ölümlerinden Sonra da Bildirdiği Kerametler Hakkında Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

47- Ebû Seleme'nin Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiği hadiste Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) demiştir ki: "Sizden önce geçip giden ümmetler arasında Peygamber olmadığı halde kendisine ilham edilenler vardı. Eğer benim ümmetimden de biri böyleyse, o Ömer b. Hattab'tır."[857]

48- Ebû Seleme'nin Âişe (radıyallahu anhâ)'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Ümmetler içinde Peygamber olmadığı halde kendisine ilham olunanlar vardı. Eğer benim ümmetimde de varsa bu Ömer'dir."[858]

49- Ebû Hureyre'den rivayet edilir, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) demiştir ki: "Şüphesiz ki Allah Tebareke ve Teâlâ şöyle buyuruyor: Her kim benim velime düşmanlık yaparsa ben de ona harp ilan ederim."[859]

50- Said b. Cubeyr'den şöyle dediği rivayet edilir: İsrail oğullarının krallarından birinin zamanında insanları kıtlık vurur. Kral, ya bize göğün suyunu salıverir ya da mutlaka ona eziyet ederiz, der.

O meclistekiler bunu duyunca derler ki: O gökte olduğu halde O'na eziyet etmeye nasıl güç yetirebilirsin veya O'nu öfkelendirebilirsin?

Kral da cevaben, yeryüzündeki dostlarını öldürürüm, böylece bu da O'na eziyet olur.

Böylece Allah onlara yağmuru gönderir.

51- Hasan b. Rebi' der ki: Missise'de Abdullah b. Mübarek'in Ali b. Hasan'ın menkıbelerini anlattığını duydum. O esnada bir adam ona bir hadisi sorar.

Bunun üzerine o, şimdi bunu bırak, Muhammed b. Nadr el-Harisi salihlerin zikri edildiği meclise rahmet iner, derdi.

857 Buhârî, Fedailu's Sahabe, bab: 6, Ehadisu'l Enbiya, bab: 54.
858 Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 23.
859 Buhârî, Rikak, bab: 38.

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Zamanında Sahabeden Useyd b. Hudayr ve Abbad b. Bişr'den Zuhur Eden Kerametlerin Zikredilmesi

52-53- Sabit'in Enes b. Malik (radıyallâhu anh)'dan rivayet ettiğine göre o şunu anlatır: Usayd b. Hudayr ve Abbad b. Bişr çok karanlık bir gecede Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yanındaydılar. Onun yanından çıktıklarında birinin asası ışık saçar. Böylece ikisi o asanın ışığında yürürler. Birbirlerinden ayrıldıklarında ise diğerinin de asası ışık saçar.[860]

Hadisin metni Behz tarikine ait olup Müslim'in şartına binaen sahihtir. Buhârî de onu şahid olarak getirmiştir.

54-Enes (radıyallâhu anh) anlatıyor: Useyd b. Hudayr el-Ensarî ve Ensar'dan biri Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yanında bir hacetlerini konuşuyorlardı. Nihayet geceden bir müddet geçti. O gece de zifiri karanlık bir geceydi. Sonra ikisi de Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yanından çıkıp gittiler. Her birinin elinde de küçük birer baston vardı. Birinin asası yolu aydınlattı böylece ikisi de asanın yaydığı ışıkta yürüdüler. Nihayet ikisinin yolu ayrıldığında diğerinin asası da ışık yaydı. İkisi de asalarının yaymış olduğu ışıkta yürüyerek ailelerinin yanına vardılar.[861]

55- Enes (radıyallâhu anh) anlatıyor: Çok karanlık bir gecede iki adam Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yanından çıkıp gittiler. Derken aralarından bir nur zuhur eder ta ki birbirlerinden ayrıldıklarında nur da onlarla beraber ayrılır.[862]

56-57- Ebû İshak'ın Bera'dan rivayet ettiği eserde şöyle geçer: Adamın biri Kehf sûresini okudu. Evinde de bir hayvan vardı. Hayvanın ürkmeye başlaması üzerine adam hayvana bakar. Bir bulutun hayvanı kapladığını görür. Bu olayı Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e haber verince şöyle der: "Oku ey falanca! O bulut, Kur'ân için inen bir sükûnettir."[863]

58- Ebû Said el-Hudri Useyd b. Hudayr'dan aktarır: Useyd insanlar arasında Kur'ân'ı en güzel okuyanlardandır. O anatıyor: Bir gece evimde Bakara

860 Ahmed, Müsned: 3/ 190 ve 272.
861 Ahmed, Müsned: 3/ 138.
862 Buhârî, Menakıbu'l Ensar, bab: 13.
863 Buhârî, Menakıb, bab: 25, Fedailu'l Kur'ân, bab: 11; Müslim, Musafirin, hadis no: 240, 241; Tirmizî, Sevabu'L Kur'ân, bab: 6; Ahmed, Müsned: 4/ 281, 284, 293 ve 298.

Sûresini okudum. Evimde bağlı bir at vardı. Hemen yakınında da oğlum Yahya uyuyordu. At bir defa şahlanır, ben de oğlum Yahya'yı ezmesinden endişelendiğim için kalkıp yanına gittim. Derken at sakinleşir.

Sonra tekrar okuduğumda hayvan yine şahlanır. Ben de oğlum için endişelendiğimden kalkıp yanına giderim.

Sonra yine okuduğumda hayvan yine şahlanır. Başımı kaldırıp baktığımda içinde kandillerin bulunduğu bir gölgenin gökten bize yöneldiğini gördüm. Beni ürküttü ve sakinleşti.

Sabahladığımda, erkenden Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yanına geldim ve olanları ona anlattım.

Rasûlullah da, "Oku ey Ebû Yahya!" dedi.

Ben de, okudum ama at şahlandı, ben de oğlum Yahya'ya zarar verir endişesiyle kalkıp yanına gittim.

Rasûlullah, "Oku ey İbnu Hudayr!" dedi.

Ben de dedim ki: Okudum ey Allah'ın Rasûlü, başımı kaldırdığımda içinde kandillerin olduğu bir gölgeyi görünce ürktüm.

Bunun üzerine o şöyle der: "Onlar meleklerdir, sesini dinlemek için yaklaşmışlardır. Şayet sabah oluncaya kadar okusaydın insanlar sabahleyin onlara bakarlardı."[864]

59- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edilir, o der ki: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir gözcü birliği gönderir. Başlarına da Asım b. Sabit'i emir tayin eder. Bu zat, Asım b. Ömer'in dedesidir. Bunlar giderler ve nihayet Usfan ve Mekke arasında bir yere vardıklarında Huzeyl'in kabilesinden olan Lihyan Oğullarına bunların geldiği anlatılır. Bunun üzerine hepsi iyi atıcı olan yüze yakın adamı bu birliğin peşine düşer. İzlerini takip edenler onların konakladığı eve gelip orada birliğin yanlarına açık olarak aldıkları Medine hurmasının kalıntılarını bulurlar ve işte bu Yesrib hurmasıdır derler. Böylece izlerini sürmeye devam ederler. Birliğin komutanı Asım b. Sabit ve arkadaşları onları görünce yüksek bir araziye sığınırlar. Derken o takipçi birlik de gelip onları kuşatırlar ve aşağı gelirseniz sizden hiçbir kimseyi öldürmeyeceğimize dair size ahit ve söz veriyoruz, derler.

864 Buhârî, Fedailu'l Kur'ân, bab: 15; Müslim, Musafirin, hadis no: 242; Ahmed, Müsned: 3/81.

Bunun üzerine Asım, Bana gelince, ben kesinlikle bir kâfirin zimmetine girmem ve Allah'ım haberimizi Rasûlü'ne bildir! der.

Böylece savaşırlar ve oklarla onlara saldırırlar. Asımla beraber yedi kişiyi şehit ederler. Diğer üç kişi de aşağı iner. Geriye Hubeyb, Zeyd ve başka bir adam daha kalır. Onlara da ahit ve sözler verirler. Ancak kâfirler onları ele geçirdiklerinde hemen yaylarının kirişlerini çözdüler ve bu kirişlerle de onları bağladılar.

O ikisiyle beraber olan üçüncü kişi, işte bu birinci ihanettir, der ve onu beraberlerinde götürmelerine karşı çıkar. Onlar da onu sürüklemek isterler fakat yine gitmeye yanaşmaz ve böylece onun boynunu vururlar.

Akabinde o takipçi birliği, Hubeyb ve Zeyd b. Desinne'yi beraberlerinde alıp götürürler. Nihayet bu iki kişiyi Mekke'de satarlar. Hubeyb'i, Bedir savaşında öldürdüğü Haris b. Nevfel'in oğulları satın aldı. Hubeyb bir müddet onların yanında esir olarak kaldı. Ta ki onlar onu öldürmeye karar verdiklerinde traş olması için Haris'in kızlarından birinden bir ustura ödünç ister. O kadın da usturayı verir.

Kadın der ki, ben farkında değilken çocuk onun yanına girdi. Hubeyb erkek çocuğumu alıp uyluğunun üzerinde kucağına oturtmuş, ben çok korktum. Ustura ise elinde duruyordu.

Hubeyb bu korkumu yüzümden anladı ve çocuğu öldüreceğimden mi korkuyorsun? Ben bunu yapmam Allah'ın izniyle, dedi.

Kadın dedi ki, Hubeyb'ten daha hayırlı hiçbir esîr görmedim. Allah'a yemin ederim ki ben onu, demir bağlarla bağlanmış olduğu ve o zaman Mekke'de bu meyveden hiç bulunmadığı hâlde elinde bir üzüm salkımı tutup yediğini gördüm. Şüphesiz bu, Allah'ın ona rızık olarak verdiği bir rızıktır.

Daha sonra onlar Hubeyb'i öldürmek için Harem bölgesinin dışına çıkardıkları zaman Hubeyb onlara, beni serbest bırakın da iki rekât namaz kılayım, dedi. Onlar kendisini serbest bıraktılar ve o da iki rekât namaz kıldı.

Namazdan sonra eğer ben de ölüm korkusu olduğu zannınız olmasaydı, mutlaka namazımı uzatırdım.

Daha sonra da ey Allah'ım, onlardan kimseyi bırakma, hepsini helak et, diye beddua etti ve şu şiiri okudu:

Müslüman olarak öldürülürmüşsem, Allah için

Düşeceğim yerin arzın hangi yanı olmasına aldırmam

Bu öldürülmem Allah'ın zâtı uğrundadır, dilerse O

Kesilip parçalanmış organlara bereketler yağdırır!

Bundan sonra Ukbe b. Hâris kalkıp onu öldürdü. Kureyş de kendisini tanımaları için cesedinden bir parça getirmek üzere Asım'a birini gönderir. Asım da Bedir savaşında onların büyüklerinden birini öldürmüştü. Bunun üzerine Allah Teâlâ Kureyş'in elçilerinden onu koruması için bal arılarından oluşan bir gölgeyi onun cesedine gönderir. Böylece onlar hiçbir şey alamadılar.[865]

60- Enes (radıyallâhu anh) der ki, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbı şöyle dediler: Ey Allah'ın Rasûlü, biz senin yanında olduğumuzda, kendimizde sevdiğimiz hasletleri görürüz. Fakat ehlimizin yanına dönüp onların arasına karıştığımızda nefislerimizden nefret ederiz. Bunu duyan Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle der: "Şayet siz benim yanımda ve yalnızken olduğunuz hal üzere kalmaya devam etseydiniz, mutlaka melekler sizinle tokalaşırlardı ve öyle ki açıkça sizi kanatlarıyla gölgelerlerdi."

Abdurrezzak der ki, o ya da bir başkası der ki: "her saat."[866]

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Sonra Gelecek Allah'ın Veli Kullarının Sıfatları, Sahabesinden ve Tâbiînden Sıfatını Anlattıkları Hakkındaki Rivayetlerin Zikredilmesi

Onlar arasında Üveys el-Karani (Veysel Karani) vardır.

61- Zurare b. Evfa'nın Useyr b. Câbir'den rivayet ettiğine göre o şöyle demiş: Ömer b. Hattâb kendisine Yemenlilerden takviye kuvvetler geldiği zaman onlara, Uveys b. Âmir aranızda mı, diye sorardı. Nihayet Uveys'e rastladı. Ona, sen Uveys b. Âmir misin? diye sordu.

O, evet, cevabını verdi.

Ömer, Murad kabilesinden sonra Karen'den mi? dedi.

Uveys, evet, dedi.

865 Buhârî, Cihad, bab: 170, Megazi, bab: 10; Tevhid, bab: 14; Ebû Davud, Cihad, bab: 105 ve Ahmed, Müsned: 2/310.

866 Ahmed, Müsned: 3/175.

Senin, kendisine iyilikle baktığın bir anan var mı? diye sordu.

O, evet, dedi.

Sende alaca illeti vardı. Bir dirhem kadar yer müstesna ondan iyileştin değil mi? dedi.

Uveys de, evet, diye cevap verdi.

Ömer, ben Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i "size Uveys b. Âmir Yemenlilerin takviye birliği ile gelecektir. Kendisi Murad'lıdır, sonra da Karen'dendir. Onda alaca hastalığı vardı. O, bir dirhem kadar yer müstesna bu hastalıktan iyileşmişti. Onun kendisine iyilikle muamele ettiği bir validesi vardır. Şayet Allah'a yemin ederse mutlaka onun yemininin doğru olduğunu ortaya koyar. Senin için istiğfar etmesine imkân bulursan bunu yap" buyurduğunu işittim. İşte bundan dolayı benim için istiğfar ediver.

İbnu'l Kasım şu ziyadeyi nakleder: Ömer ona, nereye gitmek istiyorsun? diye sordu. Uveys, Kûfe'ye, dedi.

Sana hayırla muamele etmesi için oranın valisine mektup yazayım mı? dedi.

Uveys, umursanmayan insanların arasında olmam bana daha sevimlidir, cevabını verdi.

Useyr demiş ki: Ertesi yıl gelince Kûfe'nin eşrafından bir adam hac etti.

Ömer ona, Uveys'i ne halde bıraktın? diye sordu.

O zât, ben onu evi perişan ve metaı az bir halde bıraktım, dedi.

Ömer, ben Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu duydum: "Size Uveys b. Âmir Yemenlilerin takviye birliği ile gelecektir. Kendisi Murad'lıdır, sonra da Karen'dendir. Onda alaca hastalığı vardı. O, bir dirhem kadar yer müstesna bu hastalıktan iyileşmişti. Onun kendisine iyilikle muamele ettiği bir validesi vardır. Şayet Allah'a yemin ederse mutlaka onun yemininin doğru olduğunu ortaya koyar. Senin için istiğfar etmesine imkân bulursan bunu yap."

O zât Kûfe'ye geldiğinde Uveys'e gelerek, benim için istiğfar dile, dedi. Uveys de ona, hayırlı bir yolculuktan yeni gelen sensin, bunun için sen benim için istiğfar et, dedi. Uveys, Ömer'le karşılaştın mı? dedi. O zât, evet,

cevabını verdi. Bunun üzerine onun için istiğfar etti. İnsanlar onun farkına vardılar. Buna müteakip oradan ayrılıp gitti.

Müslim, Bendar ve Muhammed b. Musenna'dan rivayet etmiştir.

62- Ebû Hureyre (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Benim ümmetimden bir adam, Mudar kabilesinden daha çok kimseye şefaat edecektir."

İkinci kez bunu tekrarlaması üzerine Ebû Bekir, ey Allah'ın Rasûlü! Temim de Mudar'dandır, der.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), "Benim ümmetimden bir adam, Temim oğullarından ve Mudar'dan daha çok kimseye şefaat edecektir. O kişi, Uveys el-Karani'dir." der.[867]

63- Hasan'dan nakledildiğine göre o şöyle demiştir: Peygamber olmayan bir adamın şefaatiyle Rebia ve Mudar'dan daha çok kimse cehennem ateşinden çıkacaktır.

Ebû Ravh der ki, Fudayl b. Hişam'ın Hasan'dan aktardığına göre o zat Uveys'tir.[868]

64- Abdurrahman b. Ebû Leyla'dan şöyle dediği rivayet edilir: Sıffin günü bir münadi, Uveys el-Karani aranızda mıdır, diye nida eder.

Evet, diye cevap verilir. O münadi de der ki, ben Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle buyururken işittim: "Tâbiîn'in en hayırlılarından biri Uveys el-Karani'dir." Daha sonra bu adam onların arasına katılır.[869]

65- İbn Ebû Leyla'dan şöyle dediği rivayet edilir: Sıffin günü bir münadi, Uveys el-Karani aranızda mıdır, diye nida eder.

Onlar, evet, derler.

Bunun üzerine o münadi bineğine vurur ve onların arasına katıldıktan sonra şöyle der: Ben Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i "Tâbiînin en hayırlılarından biri de Uveys el-Karani'dir." buyururken işittim der.[870]

867 Benzerini Ahmed, Müsned: 4/ 212 ve 5/ 257.
868 Hâkim, Müstedrek: 3/ 405.
869 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 2/ 86.
870 Ahmed, Müsned: 3/ 480.

66- Ebû Nadra Useyr b. Cabir'den naklediyor: Kûfe'de bize hadis dersi veren bir muhaddis vardı. Hadis dersi bitince talebeler dağılır ama bir grup kalırdı. İçlerinde biri vardı ki, öyle güzel sözler söylerdi ki, onun sözlerini hiç başka kimselerden duymamıştım. Onu sevmiştim. Fakat bir süre sonra onu kaybettim. Arkadaşlarıma, şu bizimle meclis arkadaşlığı yapan şöyle şöyle sıfattaki adamı tanıyor musunuz? dedim.

İçlerinden biri, evet onu tanıyorum. O Üveys el-Karanî'dir, dedi.

Ben "Onun evini biliyor musun?" dedim.

Evet, dedi.

Ben de onunla beraber gidip evinin kapısını çaldım. Kapıya çıktı. Ben, ey kardeşcik seni bizden alıkoyan ne? diye sordum.

O da, çıplaklık, dedi.

Arkadaşlarımız onu alaya alıp incitiyorlardı.

Ben ona bir elbise verip al da bu elbiseyi giy, dedim.

Uveys de bana, yapma bunu, çünkü onlar o elbiseyi üzerimde gördüklerinde beni yine incitirler, diye kabul etmek istemedi ama ben ısrarımı sürdürünce onu giydi.

Sonra adamların bulunduğu yere çıktı. Adamlar hemen ona, bu elbiseyle kim kanacak diyorsunuz, diye alaya başladılar.

O da gelip elbiseyi geri verdi ve gördün mü?, dedi.

Useyr der ki: Ben o meclisteki adamların yanına varıp onlara bu adamdan ne istiyorsunuz? Onu incittiniz. Adam kâh giyecek elbise bulabiliyor, kâh çıplak kalıyor, diyerek onları dilimle iyice azarladım.

Daha sonra Küfe halkından bir grubun Ömer'e heyet olarak gitmesi kararlaştırılmıştı. Uveys'i alaya alanlardan biri de o delegelerle beraber Ömer'in huzuruna gitti.

Ömer onlara, içinizde Karanlılardan bir kimse var mı? deyince bu adam geldi.

Ömer dedi ki: Şüphesiz ki Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Yemen'den adı Uveys olan bir adam size gelecek. Yemen'de geride

anasının dışında hiçbir şey bırakmayacaktır. Kendisinde alaca ten hastalığı vardır. Allah Azze ve Celle'ye dua edince bir dinar ya da bir dirhem dışında ondan onu giderdi. Sizden kim ona rastlarsa, ona size istiğfar etmesini isteyin.

Ömer der ki, bir gün bu vasıfta bir adam bize geldi de ben, sen nereden geldin? dedim.

Yemen'den, dedi.

Ben, adın ne?, deyince, o Uveys dedi.

Ben, Yemen'de kimi bıraktın? deyince annemi dedi.

Peki, senin Allah'tan şifasını isteyip, O'nun iyileştirdiği bir alaca ten hastalığın var mıydı?, diye sordum.

O da evet, dedi.

Ben, benim için istiğfar ediver, deyince o, benim gibi bir adam senin gibi birine istiğfar edebilir mi ey Mü'minlerin emiri, dedi.

Sonra Uveys, Ömer'e istiğfar etti.

Ömer der ki, ben ona sen benim kardeşimsin, benden ayrılma, dediysem de o bir süre sonra gizlenip bana görünmedi. Sonra duydum ki Kûfe'ye size gelmiş.

Uveys ile alay eden o adam, ey Mü'minlerin emiri! Bu dediğin zat bizde yok ve biz böyle birini de tanımıyoruz, dedi.

Ömer de, siz de o şöyle şöyle bir adam diyerek onu biraz daha düşük mertebeyle tarif edince o adam, ey Mü'minlerin emiri! Bizde Uveys denen biri var, biz onunla alay ediyorduk, dedi.

Ömer de, çabuk ona ulaş, ulaşacağını sanmam ya!, dedi.

Adam da derhal oradan yola çıkarak Kûfe'ye geldi, evine ve ailesine uğramadan doğruca gidip Uveys'in huzuruna girdi.

Onun bu tavrını gören Uveys, bu senin alışageldiğin muamelen değildi, ne oldu da böyle oldun, dedi.

Adam da, ben Ömer'i senin hakkında şöyle şöyle derken duydum, benim için de istiğfar ediver ya Üveys!, dedi.

Uveys de ona, bundan sonra beni alaya almaman ve bir de Ömer'den hakkımda duyduklarını kimseye anlatmayacağına dair söz vermen şartıyla bunu yaparım, dedi.

O da kabul edince, ona istiğfar ediverdi.

Useyr der ki: Çok geçmeden onun durumu Kûfe'de her yere yayıldı. Ben bir kere yanına girdim ve ey kardeş! Biz farkına varmadığımız halde sende şaşacak bir çok haller zuhur etmiş, dedim.

Uveys de, bunda insanlar arasında benim onlara ulaştırabileceğim bir şey yok. Her kul ancak kendi amelinin karşılığını alır, dedi.

Sonra bir daha göze görünmeden gitti.[871]

67- Herim b. Heyyan el-Abdi anlatıyor: Kûfe'ye geldim. Tek derdim Uveys el-Karani'yi arayıp bulmaktı. Nihayet onu Fırat Nehrinin kenarında abdest alıp elbiselerini yıkarken buldum. Tıpkı işittiğim sıfatlara sahip olan biri olarak buldum. Selâm verdim. Selâmımı aldı ve bana baktı. Ben onunla tokalaşmak istedim, ama o elini vermedi.

Ey Uveys! Allah'ın rahmeti üzerine olsun, Allah seni bağışlasın, nasılsın, dedim. Halinin zayıf ve ona olan sevgim ve merhametimden dolayı beni bir ağlama tuttu.

O da ağladı ve ey Heyyan'ın oğlu Herim! Allah sana rahmet etsin ve seni bağışlasın, sen nasılsın, seni bana kim ulaştırdı, dedi.

Ben, Allah, dedim. O da, La ilahe illallah, Rabbimiz noksanlıktan münezzehtir ve O'nun vaadi mutlaka gerçekleşecektir, dedi.

Benim ve babamın ismini nereden bildin, Allah'a yemin olsun ki seni bundan önce kesinlikle görmemiştim, dedim. O, her şeyi bilen ve her şeyden haberdar olan bildirdi. Ruhum ruhunu tanıdı, çünkü ayrı ayrı diyarlarda olsalar da ve konumları ayrı olsa da mü'minlerin ruhları birbirlerine aşinadır.

Ben, bana Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den bir hadis anlat ki onu ezberleyeyim, dedim.

O, ben Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e yetişemediğim gibi onunla arkadaşlığım da olmadı. Fakat onu gören adamları gördüm. Sizden birinize

871 Müslim, Fedailu's Sahabe, hadis no: 223.

ulaştığı gibi bana da onun hadisi ulaşmıştır. Fakat muhaddis, kadı ya da müftü falan olmak istemiyorum. Çünkü benim meşguliyetim nefsimledir, dedi.

Ey Herim b. Heyyan, dedi. Ben de, ey kardeşim bana Allah Azze ve Celle'nin kitabından âyetler oku, senden dinleyeyim. Ben seni Allah için çok seviyorum. Benim için dua et ve bana ezberleyebileceğim bir vasiyette bulun, dedim.

Ayağa kalktı, elimden tutup Fırat nehrinin sahiline doğru gittikten sonra dedi ki: Kovulmuş şeytandan Semi' Alim olan Allah'a sığınırım dedikten sonra hıçkırarak ağladı. Sonra devamla şöyle dedi: Rabbim der ki: –O'nun sözü en hak söz, en doğru söz ve en güzel sözdür- ***"Biz gökleri, yeri ve her ikisinin arasındakilerini abes olsun diye yaratmadık. Biz bunları ancak hak ile yarattık."*** ta ki ***"Allah'ın rahmet ettikleri müstesnadır. Çünkü Aziz Rahim olan O'dur O."*** (Duhan: 38-42) Sonra yine hıçkırarak ağladı ve sustu.

Ona baktım, bayıldığını zannediyordum. Sonra dönüp dedi ki: Ey Heyyan'ın oğlu Herim! Baban öldü, ya da ölmek üzeredir. Bu Hayyan öldü, ya cennete gidecektir ya da cehenneme! Âdem öldü, Havva öldü ey İbnu Heyyan! Nuh, İbrahim, Musa, Rahman'ın Rasûlü Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem), Müslümanların halifesi Ebû Bekir ve kardeşim, arkadaşım ve seçkin dostum Ömer de öldüler. Sonra, vah, vah Ömer'im! dedi.

Ben, Allah'ın rahmeti senin üzerine olsun, Ömer daha ölmedi, dedim.

O da, aksine Rabbim, Ömer'in acı haberini bana bildirmiştir. Sonra ben de sen de öleceğiz.

Peygamber'e salat getirip birtakım duaları yaptıktan sonra şöyle dedi: Benim sana vasiyetim ey Heyyan'ın oğlu Herim! Allah Azze ve Celle'nin Kitab'ında gösterilen ve Salihlerin tuttuğu yola sımsıkı sarıl. Ölümü hatırlamaktan bir an bile gafil olma sakın! Döndüğün zaman da kavmini uyar ve onlara nasihatte bulun. Ümmetin cemaatinden sakın ayrılma, aksi halde sen farkına varmadan dininden ayrılmış olursun böylece cehenneme girersin kıyamet gününde ey Herim b. Heyyan!

Sonra şöyle dedi: Ey Allah'ım! Bu, beni Senin için sevdiğini ve Senin için beni ziyaret ettiğini iddia ediyor! Ey Allah'ım, onun yüzünü bana cennette tanıt ve selam yurdunda da onu yanıma ziyaretçi olarak girdir. Dünya

durduğu müddetçe ve o her nerede olursa onu koru! Onu yitiğine kavuştur, dünyadan az bir nasibe onu razı et! Dünyadan ona verdiğini kolaylaştır ve onu nasip edeceğin amellere karşılık şükredenlerden ve mükâfatını da en hayırlı mükâfat kıl!

Daha sonra, Allah sana rahmet etsin bugünden sonra seni görmeyeceğim. Zira ben şöhreti sevmem. Yalnızlık benim için daha sevimlidir. Çünkü ben, bu dünyada insanlarla beraber olduğum müddetçe çok kederli ve çok dertliyimdir. Sakın beni arayıp sorma! Bil ki sen benim kalbimdesin. Beni görmesen de beni hatırla ve benim için dua et. Çünkü ben de seni hatırlayacağım ve sana dua edeceğim, dedi.

Şimdi sen buradan git ki ben de şûradan yol alayım.

Onunla beraber bir saat daha yürümek istedim fakat kabul etmedi. Böylece ben ve o ağlarken ondan ayrıldım.

Arkasından baktım nihayet bir yola girdi. Onu ne kadar arayıp sorduysam, bana ondan haber verecek hiçbir kimseyi bulamadım. Allah ona rahmet etsin. Her Cuma geldiğinde onu rüyamda görüyorum.[872]

Sahabeden Allah Azze ve Celle'nin Kendilerine Olan İkramları ve Onlardan Zuhur Eden Kerametleri Hakkındaki Rivayetlerin Zikredilmesi

Onlar arasında Ebû Bekir es-Sıddık'tan rivayet edilenler vardır:

68- Urve b. Zubeyr'in Âişe (radıyallahu anhâ)'dan rivayet ettiğine göre o şöyle der: Babası ona yirmi yük mal vermişti. Ölümü yaklaşınca oturur, şehadet getirip Allah Teâlâ'ya hamd ve sena ettikten sonra der ki:

Bundan sonra, ey kızcağızım! Benden sonra zenginliği en çok sende görmek isterim ve yine benden sonra bana en ağır gelecek fakirlik senin fakirliğindir. Ben daha önce malımdan sana yirmi yük mal vermiştim. İsterim ki sen onu parçalayıp nasibini alasın. Diğeri de varis malıdır. Mirasçılar da iki erkek kardeşin ile iki kız kardeşindir.

Ben de, bu iki erkek kardeşimi biliyorum da peki kız kardeşim kimdir? diye sordum.

---

872 Hâkim, Müstedrek: 3/ 406; Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 2/ 86.

O, Harice'nin karnındaki kızdır, çünkü ben onun kız olduğunu zannediyorum, diye cevap verdi.

Ben de dedim ki: Şu kadar mesafede olsa da onu mutlaka veririm.

69- Âişe'den rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Ebû Bekir es-Sıddık (radıyallâhu anh) malından ona yirmi yük mal vermişti. Ölümü yaklaştığı zaman Âişe'ye der ki: Ey kızcağızım! Benden sonra zenginliği en çok sende görmek isterim ve yine benden sonra bana en ağır gelecek fakirlik senin fakirliğindir. Ben sana yirmi yük mal vermiştim. Şayet sen onu parçalayıp nasibini alsaydın o senin olurdu. Ancak o bugün miras olarak kalan bir maldır. Varisler de iki erkek kardeşin ile iki de kız kardeşindir. Öyleyse o malı Allah'ın kitabına göre aranızda taksim edin.

Âişe der ki, ey babacığım! Şu kadar mesafede olsa onu veririm. Ancak kızkardeşlerimden biri Esma'dır, peki diğeri kimdir?

Ebû Bekir de, o Harice'nin karnındaki kızdır, çünkü ben onun kız olduğunu zannediyorum, dedi.

Müellif der ki: Bu kadın Ebeubekir'in eşi Habibe binti Harice b. Zeyd'dir, Züheyr oğullarından Haris b. Hazrec'in oğullarındandır.

Ebû Bekir (radıyallâhu anh) vefat ettiği zaman bu hanım hamileydi. Ebû Bekir'in vefatından sonra Ümmü Külsüm adında bir kız doğurdu. Bu kızla Talha b. Ubeydullah (radıyallâhu anh) evlendi. Allah Teâlâ, Ebû Bekir'i söylediği zannında tasdik etmiştir. Bu çocuğun cinsiyetinin erkek değil de kız olacağını haber vermesini de onun için bir keramet kılmıştır.

Mü'minlerin emiri Ebû Hafs Ömer b. Hattab (radıyallâhu anh)'ın Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

70- Ali (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre o şöyle der: Biz, sükûnetin Ömer'in dilinde zuhur ettiğini konuşurduk.[873]

71- Abdullah b. Ömer (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Ömer'in bir şey hakkında bunun şöyle olacağını zannediyorum dediği hiçbir şey yoktur ki mutlaka onun zannı gibi olurdu.[874]

873 Ahmed, Müsned: 1/ 106.
874 Buhârî, Menakıbu'l Ensar, bab: 35.

72- Kays b. Haccac kendisine anlatandan rivayet eder, o şöyle demiştir: Mısır fethedildiğinde Bu'ne/Haziran ayının (Acemlerin en meşhur aylarındandır) başında Mısır ahalisi Amr b. As'ın yanına gelip derler ki: Ey Amr! Bizim Nil için yapageldiğimiz bir adet vardır. Onu yapmadıkça Nil coşmaz.

Amr, nedir o? diye sorar.

Onlar, bu ayın on ikinci gecesi geldiğinde biz bir bakire kızı bulup annebabasını razı eder, onu en güzel elbiselerle süsler ve en güzel bir hale büründüğünde onu Nile' atarız, derler.

Bunu duyan Amr ayağa kalkıp der ki, bu İslâm'da olacak bir şey değildir. Zaten İslâm kendinden önceki böyle kötü adetleri yıkmıştır.

Haziran, Temmuz ve Ağustos ayları geçtiği halde Nil'in suyu ne azaldı ve ne de çoğaldı. Nihayet onlar da oradan göç ettiler. Bunu gören Amr, Ömer b. Hattab'a bir mektup yazıp gönderir. Ömer de ona yazdığı cevabında, sen yaptığınla hakka isabet etmişsin. Hiç şüphesiz İslâm, önceki kötü adetleri yıkmıştır. Ben sana, bu mektubumun içinde bir de pusula gönderdim. Onu Nil'e at.

Ömer'in mektubu Amr'a geldiğinde, pusulayı alır ve açıp okur. Bakar ki onda şu yazılıydı: Allah'ın kulu Mü'minlerin emiri Ömer'den Mısır'ın Nil'ine! Bundan sonra, eğer sen kendiliğinden kabarıp coşuyorsan, o zaman akma! Eğer bir ve Kahhar olan Allah seni coşturan ise, öyleyse biz de bir ve Kahhar olan Allah'tan seni coşturmasını istiyoruz.

Amr, pusulayı Nil'e atar. O pusulayı nehre attığında Cumartesi günüydü. Allah tek bir gecede Nil'i on altı zira coşturmuştur. Böylece Allah Teâlâ, o kötü âdeti o günden itibaren bitirdi.

73- İbn Ömer'den rivayet edildiğine göre o şunu anlatır: Bir gün Ömer Medine'de hutbe verirken aniden 'Ey Sariye b. Zenim dağa çık! Kurdu otlatan zulmetmiştir, der.

Ona, sen Sariye'yi zikrediyorsun ama Irak'tadır, denilir.

Bunun üzerine insanlar da Ali'ye derler ki, Ömeri duymaz mısın ki o hutbe verirken ey Sariye, demiştir.

O da onlara cevaben, yazıklar olsun size, Ömer'i rahat bırakın, o bir şeye girdiğinde mutlaka ondan çıkacaktır, der.

Aradan uzun bir zaman geçmeden Sariye gelip şöyle der: Ömer'in sesini duymam üzere dağa çıktım.

74- Havvat b. Cubeyr anlatıyor: Ömer zamanında insanlara çok şiddetli bir kıtlık isabet eder. Bunun üzerine insanları bir alana çıkartıp onlara iki rekât namaz kıldırır. Elbisenin içini dışına çevirir ve sağı sola ve solu da sağa katlar. Sonra da ellerini uzatır şöyle dua eder: Ey Allah'ım! Senden bağışlanma diliyoruz ve bize yağmur yağdırmanı istiyoruz. Yağmur yağıncaya kadar yerinden ayrılmadı.

Onlar o kıtlıktan kurtulduktan sonra bedevilerden bir grup insan Ömer'in yanına gelirler ve ey Mü'minlerin emiri! Biz şu gün çöllerimizdeyken bulutların bizi gölgelediğini gördük. Bulutlardan şu sesi duyduk: Yardım sana geldi ey Ebû Hafs, yardım sana geldi ey Ebû Hafs!

Mü'minlerin emiri Osman b. Affan'ın Kerametleri Hakkındaki Rivayetlerin Zikredilmesi

75- Süleyman b. Yesar der ki: Cehcah el-Gifari Osman'ın üzerine dayandığı asasını alır ve dizinde kırar. Dizinde öldürücü bir yara peyda olur.

76- Bekr b. Eyyub b. Ebû Kılabe der ki: Şam'dan birkaç arkadaşımla birlikteydim. Bir adamın, yazıklar olsun o ateşe, dediğin duydum. Hemen kalkıp adamın yanına gittiğimde yerde yüzüstü yatan elleri bileklerinden ve ayaklarının da belinden aşağısı kopuk, gözleri kör bir adamı gördüm.

Adama, ey Allah'ın kulu sana ne oldu?! diye sordum.

Adam, Osman muhasara altında kaldığı gün ona yaklaştığımda karısı dışarı çıktı ben de hemen gidip ona bir tokat attım, der.

Bu sırada da Osman bana baktı ve dedi ki: Allah iki elini, iki ayağını senden alsın, seni kör yapsın ve seni cehenneme atsın, diye beddua etti.

Derken beni çok şiddetli bir titreme aldı, onun bedduasından kurtulmak için kaçtım. Beni gördüğün bu yerime ulaştığımda bir gece bana biri gelip bana bunları yaptı. Böylece Allah, ateş hariç Osman'ın duasına icabet etmiştir. Ebû Kılabe der ki, Ayağımla onun başını ezmeye niyetlendim ama sonra vazgeçip ona helak olasın dedim.

Mü'minlerin emiri Ali b. Ebû Talib (radıyallâhu anh)'ın Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

77- Hasan b. Ali'nin rivayet ettiğine göre Ali b. Ebû Talib şöyle der: Bu gece rüyamda bana gösterildiğine göre dedim ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Ümmetinden hiçbir zahmet ve husumet görmedim.

Rasûlullah, onlara beddua et, der. Ben de şöyle dua ettim: Ey Allah'ım! bana onlardan daha hayırlısını ve onlara da benden daha şerlisini ver. Dışarı çıktığında adamın biri ona vurur.

78- Ebû Ömer anlatır: Adamın biri Ali'ye bir hadis anlatması üzerine Ali ona, senin bana yalan söylediğini zannediyorum, der. Adam da, ben bunu yapmadım, der. Ali, eğer yalan söylemişsen sana beddua edeyim mi, diye sorar. Adam, evet, diye karşılık verir. Ali de beddua eder. Onlar o haldeyken adamın gözleri kör olur.

79- Ebû Mekîn anlatır: Ben ve dayım Ebû Umeyye Murad mahallesinde bulunan bir evin yanından geçerken bana, bu evi görüyor musun? diye sordu. Evet, dedim.

Dayım anlatmaya başladı: Ali (radıyallâhu anh) bu evin yanından geçerken üzerine bir parça düşer ve başını yarar. O da evin tamamlanmaması için Allah'a dua eder. Bundan sonra üzerine bir tane bile kerpiç konmadı. Sen yanından geçtiğinde onu diğer evlere benzetemezdin.

Ebû İshak Sa'd b. Ebû Vakkas'ın Kerametleri Hakkındaki Rivayetlerin Zikredilmesi

80-81- Kays'ın Sa'd'dan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Sa'd için şöyle dua etmiştir: "Allah'ım, Sa'd sana dua ettiği zaman duasına icabet et."[875]

82- Kays b. Ebû Hazim'in rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Allah'ım, Sa'd sana dua ettiği zaman duasına icabet et."[876]

83- Sa'd b. Ebû Vakkas (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre o şöy-

875 Tirmizî, hadis no: 3751.
876 Geçen dipnota bakınız.

le demiştir: Uhud günü Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in sağında ve solunda daha önce ve daha sonra görmediğim beyazlı iki adam gördüm.[877]

84- Musab rivayet eder: Sa'd Kûfe'de kendilerine hutbe verdikten sonra şöyle demiştir: Ey Kûfe ehli size karşı nasıl bir emir oldum?! Orda bulunan bir adam kalkar ve şöyle der: Ben senin tebaanda adaletli olmadığını, ganimeti eşit dağıtmadığını ve gazvelerde savaşmadığını gördüm.

Bunun üzerine Sa'd der ki: Ey Allah'ım! Eğer bu adam yalancıysa onun gözünü kör et, onu tez elden fakir kıl, ömrünü uzun kıl ve onu fitnelerle karşı karşıya getir.

Ravi der ki: O adam, kör olmadan ölmedi. Duvarların dibinde barınıyordu, insanlardan dileniyordu ve yalancı Muhtar'ın fitnesiyle müptela oldu ve o fitne savaşında öldürüldü.

Ona, nasılsın, denildiğinde şöyle derdi: Sa'd'ın duasının kendisine iliştiği fakir bir körüm.

85- Ebû Lebibe anlatır: Sa'd şöyle dua etti: Ey Rabbim! Benim küçük çocuklarım var, onlar büluğa erinceye kadar ölümümü ertele. Bunun üzerine yirmi sene ölümü ertelendi.

86- İbn Ömer (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet edildiğine göre o şunu anlatır: Ömer b. Hattab Kadisiye'de olan Sa'd b. Ebû Vakkas'a yazdığı mektubunda Irak'ın Hilvan şehrinin varoşlarına saldırı düzenlemesi için Nadle b. Muaviye el-Ensari'yi göndermesini yazar.

Buna binaen Sa'd da Nadle'yi üç yüz kişilik bir süvari birliğiyle Hilvan'a gönderir. Onlar şehrin varoşlarına saldırıp birçok ganimet ve köle ele geçirirler. Aldıkları ganimet ve köleleri alıp yola çıkarlar. Yoldayken ikindi vaktinin sonuna erişirler ve nerdeyse güneş batacaktır. Nadle ganimet ve köleleri dağın yamacına doğru sevk edip orda barındırır. Sonra kalkıp ezan okur.

Allah'u Ekber, Allah'u Ekber dediğinde dağdan bir ses, tekbir getirdin ey Nadle, icabet eder.

Eşhedu en la ilahe illallah dediğinde de, bu ihlas sözcüğü (kelime-i tevhid)'dir ey Nadle, der.

877 Buhârî, Libas, bab: 24, Megazi, bab: 18; Müslim, Fedail, haid sno: 47; Tirmizî, Edeb, bab: 76.

Eşhedu enne Muhammeden Rasûlullah dediğinde ise o ses, işte bu İsa b. Meryem'in bize müjde verdiği dindir. O ümmetin başındayken kıyamet kopacaktır, dedi.

Hayye ala's salah, dediğinde, namaza gidene ve onu sürekli kılana müjdeler olsun, der.

Hayye ala'l felah dediği zaman, Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)' e icabet eden kurtuluş bulmuştur ve ümmetin bekası da budur, der o ses.

Allah'u Ekber, Allah'u Ekber dediğinde bu defa ihlası saflaştırdın ey Nadle, Allah bedenini cehennem ateşine haram kılsın, der.

Ezanı bitirdiğinde biz o sese doğru, Allah sana merhamet etsin sen de kimsin, bir melek misin ya da bu dağın sakinlerinden olan bir cin mi veyahut da Allah'ın kullarından biri misin? Sesini duyduk, bari sûretini de göster, bizler Allah yolunda yola çıkmış Ömer b. Hattab'ın grubuyuz, dedik.

Bunun üzerine dağ en tepeden yarılır ve başı ve sakalı beyaz üzerinde eski püskü yünden elbise olan çıkıp bize selam verdi. Biz de, selamına karşılık verip Allah sana merhamet etsin sen de kimsin? dedik.

Adam: Ben Zureyb b. Bersemle'yim. Salih kul İsa b. Meryem'in vasisiyim. O, beni bu dağa yerleştirdi ve gökten inip domuzu öldüreceği, haçı kıracağı ve Hristiyanların işlediklerinden beri olduğunu bildireceği güne kadar hayatta kalmam için dua etti. Ben Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e yetişemedim, bari Ömer'e benden selam söyleyin ve ona deyin ki: Ey Ömer, doğru ve mutedil ol, kıyamet yaklaşmıştır ve size bildireceğim bu hasletleri ona da anlatın. Bu dediklerim Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in ümmetinde zuhur ederse kaçın!

Adamlar adamlarla, kadınlar da kadınlarla yetindiğinde, mensup olmadıklarına intisap ettiklerinde, velilerinden başkasına kendilerini nispet ettiklerinde, büyükleri küçüklerine merhamet etmediğinde, küçükleri de büyüklerini saymadıklarında, iyiliği emretmek ve kötülüğü yasaklamak terk edilip de iyilik emredilmediği ve kötülük de yasaklanmadığında, âlimleri ilmi para kazanmak için öğrendiğinde, yağmuru kıtlık ve çocukları kin olduğunda, minareleri uzattıklarında, Mushafları gümüşle kapladıklarında, mescitleri süslediklerinde, aralarında rüşvet yaygınlaştığında, yüksek yüksek binaları inşa ettiklerinde, dünya karşılığında dini sattıklarında, kan dökmeyi hafife aldıkla-

rında, sıla-i rahim kesildiğinde, hüküm satıldığında, iftihar edilerek faiz yendiğinde, zenginlik izzet olduğunda, adamlar evlerinden çıkıp kendilerinde daha hayırlı olanların onlara hürmet için ayağa kalktıklarında ve kadınlar eyerlere bindiklerinde, kaçın..

Sonra gözden kayboldu. Nadle bunu Sa'd'e bir mektup yazarak bildirdi, o da Ömer'e (Allah ona rahmet etsin) bir mektupla bildirdi. Ömer de onun mektubuna karşılık bir mektup yazarak şöyle der: Baban hakkı için senden istiyorum! Sen ve beraberindeki Muhacir ve Ensar ile o dağa gidin ve onunla karşılaşırsanız benden selam söyleyin. Çünkü Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "İsa'nın vasilerinden bazıları Irak'ın yanındaki o dağda konaklamıştır." Bunun üzerine Sa'd, Muhacir ve Ensar'dan dört bin kişiyle birlikte yola çıktılar. Nihayet kırk günde o dağa vardılar. Her namaz vaktinde orada ezan okudular fakat hiçbir cevap alamadılar.

87- Muğire'nin babasından rivayet ettiğine göre o şunu anlatır: Ailemizin bazı efradı Sa'd'ın ailesinin yanındaydı. O der ki, çocuk boyunda bir kadın gördük. Biz, bu kadın kim? diye sorduk. Sa'd'ın kızı dediler. Bir gün Sa'd'ın abdest alacağı suya elini daldırdı. Sa'd da ona bakıp Allah boyunu kısaltsın, dedi. Bundan sonra da boyu uzamadı.

88- Abdurrahman b. Avf'ın kölesi Mina anlatır: Kadının biri abdest aldığı zaman Sa'd'a bakardı. Sa'd ona bunu yapmamasını söylediği halde bir gün yine bunu yaptı. O da ona çirkin olasın diye beddua etti. Kadının yüzü başının arkasına geçerek ters döndü.

Said b. Zeyd (radıyallâhu anh)'ın Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

89- Amr b. Muhammed babası Said b. Zeyd'den rivayet eder: Erva kendisiyle bir arazi hakkında tartışır. Bunun üzerine der ki, ben Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken duydum: "Bir kimse, hakkı olmayan bir karış araziyi alırsa, kıyamet günü yerin yedinci katına kadar boynuna geçirilir."

Sonra da şöyle der: Ey Allah'ım, eğer o kadın yalancı ise, gözlerini kör et ve kabrini de evinde kıl!

Ravi der ki: O kadını gözleri kör olduğu halde duvar diplerinde 'bana Said b. Zeyd'in duası değdi" derken gördüm.

Bir ara evinde yürürken, evinin bahçesindeki kuyuya düştü ve böylece o kuyu kabri oldu.[878]

Abdullah b. Mes'ud (radıyallâhu anh)'ın Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

90-91- Alkame rivayet ediyor: Abdullah bir defasında yere batma duydu ve şöyle dedi: Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbı olan bizler, bu âyetleri rahmet sayarken sizler korku sayıyorsunuz.

Bir keresinde bizler Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile birlikteyken yanımızda yiyecek yoktu. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) 'Yanında suyunun fazlası bulunandan fazlalığı isteyin." buyurdu. Ona biraz su getirilince O suyu bir kaba boşaltıp elini onun üzerine koydu. Böylece parmaklarının arasından su akmaya başladı. Sonra da "Haydi bu temiz bereketli suya gelin, bereket Allah'tandır" dedi. Biz de o sudan içtik.

Abdullah, yenen yiyeceğin tesbih getirdiğini duyardık, derdi.[879]

Abbas b. Abdulmuttalib (radıyallâhu anh)'ın Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

92-93- Enes (radıyallâhu anh)'dan rivayet edildiğine göre o şöyle der: Ömer b. Hattab, kıtlık geldiği zaman Abbas b. Abdulmuttalib ile yağmur duası yapar ve şöyle derdi: Ey Allah'ım, bize kıtlık geldiği zaman Peygamberimizle sana vesilede bulunurduk da sen bize yağmur yağdırırdın. Şimdi de sana Peygamberimizin amcasıyla vesilede bulunuyoruz, bize yağmur ver! Bunun üzerine onlara yağmur yağardı.[880]

94- İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Kıtlık senesi geldiğinde Ömer b. Hattab insanlarla yağmur duasına çıkar, Abbas b. Abdulmuttalib'in elinden tuttuktan sonra derdi ki: Ey Allah'ım! Biz Peygamberin amcasıyla sana vesilede bulunuyoruz. Az zaman geçmeden Allah Azze ve Celle nahiyelere yağmur yağdırırdı.

Ömer hutbe verip şöyle dedi: Ey insanlar! Dikkat edin ki Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) babasına verdiği değeri amcası Abbas'a da veriyor-

---

878 Müslim, Musakat, hadis no: 138.

879 Buhârî, Menakıb, bab: 25; Dârimî, Mukaddime, bab: 5; Ahmed, Müsned: 1/ 460.

880 Buhârî, Fedailu Ashâbi'n Nebi, bab: 11.

du. Ona tazim ve hürmet gösterir, taksimatta ona iyilik yapar ve gıyabında da unutmazdı onu.

Ebû Muhammed der ki: Gıyabında onu unutmazdı ibaresinden maksat tedavi kıssasıdır.[881]

95- İbn Abbas'tan rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Kıtlık senesinde Ömer b. Hattab yağmur duasına çıkıp şöyle dedi: Bunlar, senin kulların, kadın kullarının evlatlarıdır. Seni arzulayarak Peygamberinin amcasını vesile edinerek sana geldiler. Bize, kulları kapsayan ve beldeleri canlandıran faydalı bir yağmur yağdır. Ey Allah'ım! Biz senden Peygamberinin (sallallâhu aleyhi ve sellem) amcasıyla yağmur istiyoruz. Onun ağarmış saç ve sakalıyla senden şefaat istiyoruz. Abbas b. Utbe b. Ebû Leheb şu şiiri söylerdi:

Allah amcamla Hicaz ve ehline yağmur verdi

Ömer, onun ağarmış saçıyla yağmur istedi

Kıtlıkta Abbas ile O'na yönelip yalvardı

Onlar bu haldeyken yağmur geldi

Rasûlullah bizdendir, aramızda mirası

Bundan daha büyük iftihar kaynağı var mıdır?

Değerli Şeyh Hafız Ebû'l Kasım der ki: Hamza b. Kasım. Abdulaziz el-Haşimi anlatır: Hamza, Bağdat'ta yağmur duasına çıkmış, ağarmış sakalını tutarak şöyle demiştir: Ey Allah'ım! Ben, Ömer'in ağarmış saçı ve sakalıyla senden yağmur istediği zatın torunlarındanım, onlara yağmur yağdı. Ey Allah'ım, bize de yağmur yağdır! O, bu duasını o kadar tekrarladı ve bu vesile ile tevessülde bulundu ki nihayet üzerlerine yağmur yağdı.

Ebû Abdullah Hüseyin b. Ali b. Ebu Talib (radıyallâhu anhumâ)'nın Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

96- Eslem anlatır: Hüseyin'in savaştığı gün onun safında olan biri bana anlattı. Adamın biri aceleyle gelip hanginiz Hüseyin diye sordu. Aramızda ona ilk cevap veren Hüseyin oldu.

O, Hüseyin benim, ne istiyorsun ey Allah'ın kulu? diye cevap verir.

881 Hâkim, Müstedrek: 3/ 334.

Adam, ey Allah'ın düşmanı! Sana cehennem müjdeler olsun, dedi. Hüseyin de ona, yazıklar olsun sana, bunu bana mı diyorsun? dedi.

Adam, evet, dedi. O, peki, niçin, diye sorar ve Rahmet eden bir Rabb ve itaat edilen Peygamber'in şefaati varken dedi ve sonra; Ey Allah'ım, eğer bu kulun yalancı ise onu cehenneme sürükle ve bugün onu arkadaşlarına ibret kıl! diye beddua etti.

Savaş başladığında adam atını dörtnala koşturunca at sıçrayıp onu üzerinden attı. Fakat ayakları üzengide kaldı. At, o adam parçalanıncaya kadar ayaklarıyla ona vurdu. Adamın kalıntılarının yerde sürüklendiğini gördüm.

Ravi der ki: Allah'a yemin olsun ki biz onun duasının bu derece hızlı icabet bulmasına şaşırmadık. Fakat adam öldürülünceye kadar durmamıza şaşırdık. Sanki kalplerimiz demir kesilmişti.[882]

97- Abdulmelik b. Umeyr anlatıyor: Yanımızda bizimle beraber meclisimizde güzel koku sürünen bir adam vardı. Fakat adamdan katran kokusu yayılıyordu.

Adam, benden bir koku mu alıyorsunuz, dedi.

Evet, dediler.

Adam, ben size bunun nedenini anlatacağım: Hüseyin b. Ali ve arkadaşlarını yağmalayanlar arasında ben de vardım. Bir gün rüyamda insanların haşredildiklerini ve susayarak kabirlerinden çıktıklarını gördüm.

Bir de baktım ki adamın biri oturmuş önünde havuz var. İnsanlara o havuzdan su veriyordu. Baktım ki o Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) de ordadır. Ona, ey Allah'ın Rasûlü! Bana da su ver, dedim. Rasûlullah o adama ona da su ver, dedi. Adam, ya Rasûlallah, o Hüseyin'i yağmalayanlardan biridir, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah da "Hüseyin'i yağmalayan bu adamı alın ve ona katran içirin" dedi.

İşte böylece bu katran kokusu benden yayılmaktadır.

98- Ebû Reca der ki: Bu evin ehline hakaret etmeyin. Çünkü onunla komşuluk hukukumuz var. Hüseyin öldürüldüğü zaman bu kaba adam, öldürüldü, der. Bunun üzerine Allah onun gözüne iki yıldız atar ve gözlerini kör eder.[883]

882 Heysemi, Mecmeuz Zevaid: 9/ 193.
883 Heysemi, Mecmeuz Zevaid: 9/ 1936

Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Zubeyr ve Kardeşi Musab (radıyallâhu anhum)'un Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

99- Şa'bi anlatır: Muhakkak ki şaşılası bir şey gördüm. Ben, Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Zubeyr. Musab b. Zubeyr ve Abdulmelik b. Mervan Kâbe'nin avlusundaydık. Oradakiler sözlerini bitirdikten sonra dediler ki, hadi herkes kalksın ve Rüknül Yemani'ye tutunup Allah'tan istekte bulunsun. Çünkü mutlaka isteği kendisine verilecektir.

Kalk ey Abdullah b. Zubeyr! Çünkü sen Hicretten sonra ilk doğansın. Abdullah kalktı ve rüknü tuttuktan sonra şöyle dedi: Ey Allah'ım, sen Azimsin ve her azamet sahibinin umudusun. Yüzün hürmetine, arşın hürmetine ve Peygamberinin (sallallâhu aleyhi ve sellem) hürmetine senden istiyorum! Bana Hicaz'ın velayetini vermedikçe ve halifelik bana teslim edilmedikçe canımı alma! Sonra gelip oturdu.

Onlar, ey Musab b. Zubeyr, hadi kalk! dediler. O da kalkıp rüknü tuttuktan sonra şöyle der: Ey Allah'ım, sen her şeyin Rabbisin ve her şeyin varışı sanadır! Her şeyin üstünde olan kudretinle senden istiyorum, beni Irak valisi yapmadıkça ve Hüseyin'in kızı Sekine'yle beni evlendirmedikçe canımı alma! O da gelip oturdu.

Kalk, ey Abdulmelik b. Mervan! dediler. O da kalkıp rüknü tutar ve der ki: Ey yedi göğün ve yedi yerin, bitilerin bulunduğu arzın rabbi Allah'ım! Emrine itaat eden kullarının istedikleriyle senden istiyorum! Yüzünün hürmetiyle senden istiyorum! Bütün mahlûkatın üzerindeki hakkınla ve evini tavaf edenlerin hakkıyla senden istiyorum! Doğusuyla ve batısıyla yeryüzünün velayetini bana vermedikçe ve benimle bu hususta tartışanın başını almadıkça canımı alma! O da gelip oturdu.

Sonra, kalk ey Abdullah b. Ömer! dediler. O da kalkıp Rüknül Yemani'yi tutup şöyle dua eder: Ey Allah'ım! Sen Rahmansın, Rahimsin! Gazabını geçen rahmetinle senden istiyorum! Bütün mahlûkatının üstünde olan kudretinle senden istiyorum! Dünyada bana cenneti hak kılmadıkça canımı alma! Şa'bi der ki: Onlardan her biri duasının karşılığını aldığını görmeden benin gözlerim kör olmadı.

Ebû Süleyman Halid b. Velid el-Mahzumi (radıyallâhu anh)'ın Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

100- Kays b. Ebû Hazim der ki: Halid b. Velid (radıyallâhu anh)'ı Hire'de gördüm. Kendisine zehir getirildiğini, o bu nedir dediğinde, kendisine zehir olduğunu söylediler. O da bismillah diyerek zehri içmiştir.

101- Hayseme anlatır: Halid b. Velid'e beraberinde bir tulum şarap olan bir adam getirilir. Halid, ey Allah'ım! Bunu bal yap der, hemen bal oluverir.

102- Sa'saa anlatır: Halid b. Velid'in karargâhında içki yaygınlaşır. Bir gün o orduyu teftiş ederken, arkadaşları aralarından birini bir tulum içki satın alması için gönderirler. Adam onu kucağında taşırken Halid'le karşılaşır. Halid ona, eliyle dur der ve bu da nedir? diye sorar. Adam, sirke, diye cevap verir. Allah onu sirke yapsın, der Halid. Adam arkadaşlarının yanına gitti. Tulumu açtıklarında çok kaliteli bir sirkeye döndüğünü görürler.

103- Hayseme anlatıyor: Halid b. Velid, bir tulum içkinin yanından geçerken, oradakilere bu nedir? diye sorar.

Onlar, sirkedir, derler.

Bunun üzerine Halid de, Allah onu sirke yapsın, diye dua eder.

Adamlar tuluma baktıklarında içindekinin sirke olduğunu görürler. Oysa o içkiydi.

Ebû'l Munzir Ubeyy b. Ka'b (radıyallâhu anh)'ın Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

104- Said b. Cubeyr'in İbn Abbas (radıyallâhu anhumâ)'dan rivayet ettiğine göre der ki: Ömer b. Hattab (radıyallâhu anh) demiştir ki: Hadi beraber kavmimizin bulunduğu yere gidelim.

Ömer'le beraber çıktılar, ben ve Ubeyy Ka'b ise insanların en arka tarafındaydık. Bir bulut harekete geçince Ubeyy şöyle der: Ey Allah'ım! Onun eziyetini bizden uzaklaştır. Biz daha sonra topluluğa yetiştiğimizde ıslandıklarını gördük.

Bunun üzerine Ömer, bize isabet eden size isabet etmemiştir, der.

Biz de, Ebû'l Munzir Allah Azze ve Celle'ye o yağmuru bizden uzaklaştırması için dua etti, dedik.

Ömer de, bizim için de dua etseydiniz ya!

Ebû Derda Uveymir b. Enes ve Selman'ı Farisi (radıyallâhu anhumâ)'nın Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

105- Hayseme anlatır: Ebû Derda tenceresini onarıyordu. Bir ara tencere ağzı üzeri yere düşünce subhanallah demeye başladı.

Bunu duyan Ebû Derda, ey Selman gel de babanın benzerini duymadığı şeyi duy, dedi.

Selman gelince ses kesilir. Ebû Derda da olanı Selman'a anlattı.

Bunun üzerine Selman da, eğer sen subhanallah demeseydin Allah'ın büyük âyetlerinden birini ya görürdün ya da duyardın, dedi.

106- Ebû'l Buhteri de bunun benzerini rivayet etmiştir.

107- Gaylan el-Fizari Ebû Kuteyle'nin şöyle dediğini rivayet eder: Âlimlerin ferasetinden sakının, çünkü bu Allah'ın onların gözlerine ve kalplerine yerleştirdiği bir haktır. Ebû Derda bir gün fitneyi anlattı. Sukun'dan bir adam da kılıçlarımız nerede, dedi.

Ebû Derda, korkarım ki eğer onları getirirsen gözlerini kör eder ve dişlerini de kırar.

O Sukunlu adam Sıffin gününde hazır bulunmuştur. İşte o gün gözü kör olmuş ve dişleri de kırılmıştır. O adam, Allah Ebû Derda'yı bağışlasın, oysa bana tek bir nasihat yeterdi. Bir de Ömer (radıyallâhu anh)'ın Gudayf b. Haris hakkındaki 'Gudayf ne güzel gençtir, hayır için süvari olmuştur' sözü de yeterliydi bana.

108- Müslim b. Gıbta anlatır: Selman ölmek üzere olan bir arkadaşının huzuruna girer ve der ki: Ey ölüm meleği, kardeşime karşı şefkatli ol! Evin bir köşesinden biri, ben her mü'mine karşı şefkatliyim, diye cevap verir.

Ebû Nuceyd İmran b. Husayn (radıyallâhu anh)'ın Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

109- Mutarrif b. Abdullah der ki: İmran b. Husayn bana şöyle dedi: Şüphesiz ki ben, sana fayda vermesini umduğum bir söz söyleyeceğim. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Hacc ve Umre'yi aynı anda yaptı, ölünceye kadar bunu yasaklamadı ve Kur'ân'da bunu yasakladığını belirten bir âyet de inmedi.

Yemin olsun ki melekler bana selam verirlerdi. Ben kendimi dağlamayla tedaviye başladığım zaman selam vermediler. Ama ne zaman ki dağlamayı bıraktım tekrar bana selam vermeye başladılar.[884]

Enes b. Malik (radıyallâhu anh)'ın Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

110-111- Sabit anlatıyor: Enes ile beraberken kâhyası gelip Ey Ebû Hamza arazimiz susuz kaldı, dedi.

Enes kalktı ve abdest alıp boş araziye çıktı. Orada iki rekât namaz kıldıktan sonra dua etti. Hemen akabinde bulutların bir araya gelip toplandığını gördüm.

Sonra öyle bir yağmur yağdı ki ne varsa doldu. Yağmur dindiği zaman Enes aile efradından birini gönderip bulutların nereye vardığına bakması için gönderdi. Adam baktığında, bulutlar az bir kısmı hariç onun arazisini geçmişlerdi.

Enes b. Malik'in Kardeşi Bera b. Malik (radıyallâhu anhumâ)'nın Kerametleri hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

112- Enes b. Malik'ten rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyuruyor: "Zayıf ve hor görülen, üzerinde eski püskü elbise olan nice adam vardır ki şayet Allah adına yemin etseler, Allah onların yeminlerini boşa çıkarmaz. Onlardan biri de Bera b. Malik'tir."

Bera müşriklerden bir orduyla karşılaşır, müşrikler Müslümanları korkutunca derler ki, ey Bera! Şüphesiz ki Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) demiştir ki, sen Allah üzerine yemin etsen, yeminini gerçekleştirir, işte bunun için Allah üzerine yemin et!

Bera der ki: Ey Rabbim! Senin üzerine yemin ediyorum ki, onları bize esir kıl. Akabinde de müşrikler esir olurlar.

Sonra bir gün yine Müslümanları ürküten bir grupla karşılaşırlar. Derler ki, ey Bera! Rabbin üzerine yemin et.

884 Müslim, Hacc, hadis no: 167.

Bera, Ey Rabbim! Senin üzerine yemin ederim ki onlara bizi galip kıl ve beni de Peygamberime (sallallâhu aleyhi ve sellem) kat, diye dua eder. Bera şehit edilir. Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun.[885]

Ala b. Hadrami (radıyallâhu anh)'ın Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

113- Ebû Selil Dureyf b. Nufeyr anlatıyor: Bahreyn valisi olarak atandığında Ala b. Hadrami'nin yol arkadaşıydım. Boş bir araziden geçerken çok şiddetli bir susuzluğa tutulduk. Hatta öyle ki helak olmaktan endişe ettik ve yolun ne kadar kaldığını da bilmiyorduk.

Ala b. Hadrami'ye bu durumumuz anlatılınca iki rekât namaz kıldıktan sonra şöyle dua etti: Ey Halim, ey Âlim, ey Aliyy, ey Azim bize su ver! Biz bu haldeyken aniden kuş kanadı gibi bir bulut gölgeledi. Haliç'teki denize varıncaya kadar o bulut bizi gölgeledi. Bir gemi aradık fakat bulamadık.

Gemi bulamadığımızı Ala b. Hadrami'ye anlattık. O da kalkıp iki rekât namaz kıldı ve ey Halim, ey Âlim, ey Azim, bizi koru! diye dua ettikten sonra atının kemendini tutup koşturdu ve Allah'ın adıyla haydi geçin denizi, dedi.

Ebû Hureyre (radıyallâhu anh) der ki: Denizin üzerinden yürüdük. Allah'a yemin olsun ki ne ayaklarımız ıslandı ne devenin ayağı ne de hayvanın toynağı ıslandı. Ordu dört bin kişiden oluşuyordu. Ala, yitiği olan var mı? diye sordu. Hayır, dediler. Bahreyn'e gelip orayı fethettikten sonra bir yıl kadar orada yaşadı ve sonra da vefat etti. Allah'ın rahmeti ona olsun.

Ebû Hureyre der ki: Onun tedavisiyle ilgilenen, onu yıkayan, kefenleyen, namazını kıldıran ve defneden bendim. Defnederken birbirimizi kınayarak onun kabrini bir köpek ya da yırtıcı hayvan kazar dedik. Kabri açtığımızda onu kabrinde bulamadık.[886]

Uhban b. Sayfi (radıyallâhu anh)'ın Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

114- Uhban b. Sayfi'nin kızı Udeyse'den aktarıldığına göre o şöyle demiştir: Babam bana iki parça elbiseyle kefenlenmesini vasiyet etti. Onu iki

885 Tirmizî, benzerini Menakıb, bab: 54'te rivayet eder. Ahmed, Müsned: 3/ 145.
886 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 1/ 8.

elbise ve bir de gömlekle kefenlediler. Ertesi gün sabah gelip defnetmek istediğimizde kefenlediğimiz gömleğin kenarda sepetin üzerinde durduğunu gördük.

Hacer b. Adiyy ya da Kays b. Mekşuh'un Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Bazı Sahabesiyle Kadisiye'nin Fethedilmesinden Sonra Dicle Nehrini Gemisiz Geçmeleri Üzere Gösterdikleri Kerametleri

115- Habib b. Sahban anlatıyor: Müslümanlardan biri gelir. İnsanlar, onun Hacer b. Adiyy olduğunu söylerler. Nahivci Ebû Ubeyde de onun Kays b. Mekşuh el-Muradi olduğunu söyler.

O saldırınca diğerleri de atağa geçti. Düşman onları gördüğünde şeytanlar, şeytanlar diye bağrışarak kaçıştılar. Böylece biz de karargâhlarına girdik, sarı beyaz birçok ganimet elde ettik. Kimileri beyaza karşılık kim sarıyı verecek? diyordu.

Dağlar kadar kâfur ele geçirdik. Bir de sığır ganimet aldık ve onu kesip tencerelere koyduk. O kâfur denen maddeden aldık ki biz onu tuz zannediyorduk. Ondan ete kattık. Eti yediğimizde tadının acı olduğunu görüp acemlerin tuzu ne kadar da acıymış, dedik.

116- A'meş bazı arkadaşlarından rivayet etmektedir: Dicle nehrine vardık. Düşman nehrin diğer tarafındaydı. Müslümanlardan biri bismillah deyip atağa geçti. Atı suyun üzerinde yükseldi. Bunun üzerine Müslümanlar da birer birer bismillah diyerek atağa geçtiler. Acemler onları gördüğünde şeytanlar, bunlar şeytanlar dedikten sonra yüzüstü kaçıp gittiler. Onlar sadece eyerin kenarında asılı bir kadehi yitirdiler. Onlar kaçtıktan sonra Müslümanlar karaya çıktıklarında birçok ganimetleri ele geçirdiler. Bazıları kim beyaza karşı sarıyı alacak? diyorlardı.

Ebû Muallak (radıyallâhu anh)'ın Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenlerin Zikredilmesi

117- Enes'ten rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Ashâbından ve Ensar'dan künyesi Ebû Muallak olan bir adam vardı. Bu zat hem kendisine ait ve hem de bir arkadaşına ait mallarla ticaret yaptığından çok gezerdi. O çok zahit ve vera sahibi biriydi.

Bir gün yine yola çıktığında eli silahlı maskeli bir hırsızla karşılaşır. Hırsız ona, yanında ne varsa bırak seni öldürürüm, der.

O, sadece kanımı mı istiyorsun? Ya da mal mı? dedi.

Hırsız, malını istemiyorum, sadece seni öldürmek istiyorum, dedi.

Eğer öldüreceksen, o zaman dört rekât namaz kılmam için bana izin ver, der.

Dilediğin kadar namaz kıl, dedi.

Ebû Muallak abdest alıp dört rekât namaz kıldı. Son secdesinde yaptığı duasında şunu demişti: Ey Vedud, ey Mecid olan Arş'ın sahibi, ey dilediği her şeyi yapan! Terk edilmeyen izzetinle, eksilmeyen mülkünle, Arş'ının rükünlerini dolduran nurunla senden beni bu hırsızın şerrinden kurtarmanı istiyorum! Ey Muğis bana yardım et, bu duasını üç defa tekrarladı.

Aniden elindeki süngüyü atının iki kulağının arasına koymuş bir süvari gelir. Hırsız onu gördüğünde ona yönelir ve süvari o hırsızı bir darbeyle öldürür.

Süvari daha sonra Ebû Muallak'ın yanına gelir ve ona kalk, der. Ebû Muallak ona, anam-babam sana feda olsun sen de kimsin? diye sorar. Allah Teâlâ bugün seninle bana yardım etti.

Süvari, ben dördüncü sema ehlinden olan bir meleğim, diye yanıt verir.

İlk duanı yaptığında semanın kapılarının tıkırtısını duydum.

Sonra ikinci duanı yaptığında sema ehlinin gürültüsünü duydum.

Üçündü duanı yaptığında da bu dertlinin duasıdır denildi.

Bunun üzerine ben de Allah Azze ve Celle'den onu öldürmeye beni sorumlu kılmasını istedim.

Enes der ki: Bil ki, her kim abdest alıp dört rekât namaz kıldıktan sonra bu duayı yaparsa dertte olsun olmasın duasına icabet edilir.

Ebû Umame el-Bahili (radıyallâhu anh)'ın Kerametleri Hakkında Zikredilenler

118- Ebû Umame el-Bahili'nin cariyesinden rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Ebû Umame sadaka vermeyi seven bir kimseydi. Sadaka için

dinar, dirhem, para ve hatta soğan vb. olan yiyecek türü şeyler toplardı. Kendisinden bir şey isteyene o gün hazırladığı ne varsa ondan verirdi. Hatta onlardan birine soğan bile verdiği olurdu.

Cariye der ki: Bir gün sabahladığımızda evinde yiyecek bir şey yoktu. Yanında da sadece üç dinar kalmıştı. Yolda giderken muhtacın biri ondan bir şey isteyince bir dinarını ona verdi. Sonra muhtacın biri daha ondan bir şey istedi, ona da bir dinar verdi. Daha sonra biri daha ondan bir şey isteyince ona da en son kalan bir dinarı verdi.

Ben de kızıp dedim ki, hiçbir şeyimiz kalmadı. O da gidip yatağa uzandı ve odasının kapısını kapattı. Müezzin öğle ezanını okuyunca gidip onu uyandırdım. Oruçlu bir şekilde mescide gitti, ben de ona acıdım. Gidip akşam yemeği için satın almam gereken malzemeyi temin etmek üzere borç aldım. Akşam için bir kandil ve yemeği hazırladım. Sofrayı serdim ve minderini sofraya yaklaştırmak için kaldırdığımda altındaki altınları gördüm. Kendi kendime, bu sadakaları bunun için verdi herhalde, dedim.

Altınları saydığımda üç yüz dinar olduğunu gördüm. Altınları olduğu gibi bıraktım. Nihayet akşam olunca geldi. Eve girip yaptığım hazırlığı görünce Allah'a hamd edip bana tebessüm ettikten sonra bu başkasından daha hayırlıdır dedi. Akabinde de oturup yemeğini yedi.

Ben, Allah seni bağışlasın, o şeyleri getirdikten sonra gizli bir yere mi koydun? dedim.

O, o da neymiş? diye sordu.

Getirdiğin dinarları söylüyorum. Minderi kaldırınca altındaki altınları gördüğünde ürktü ve yazık sana, bu da nedir? dedi.

Ben de, benim bunun hakkında bir bilgim yok, ancak ben de onları bu halde buldum, dedim. Bunun üzerine korkusu daha da arttı.[887]

Temim-i Dari (radıyallâhu anh)'ın Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenler

119- Yalancı Müseyleme'nin damadı Muaviye b. Harmele anlatır: Medine'ye geleli üç gün olmasına rağmen hiçbir şey yemedim. Bunun üzerine Ömer b. Hattab (radıyallâhu anh)'a gelip durumumu anlattım.

887 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 10/ 129.

O da, bana Medine'nin en hayırlılarının yanına git, dedi.

Ben de gidip mescide girdim, bir de baktım ki ikindi namazını henüz bitirmiş bir adam sağındakine ve solundakine eliyle dokundu ve sonra ikisini de alıp evine götürdü. Baktım ki o Temim-i Dari (radıyallâhu anh)'dır.

Ben de bir sonraki namazı onun yanında kıldım. Namazdan sonra bana ve kardeşime dokundu ve bizi alıp evine götürdü. Sofra serildi ve yemek getirildi. Biz de çok fazla yedik.

Bunun akabinde üç gün bekledik. Taşlıktaki bir mağarada yangının çıkması üzerine Ömer b. Hattab gelip bana ey Temim! Bu ateşle sen ilgilen, dedi. Ben de, ey Mü'minlerin emiri ben mi? Ne yapabilirim ki?!

Ömer, yemin ederim ki kalkacaksın, dedi. Kalktı ben de onun peşinden kalktım, yangının etrafını kuşatarak toplamaya başladı, nihayet onu çıktığı mağaraya tekrar soktu. Buna binaen Ömer (radıyallâhu anh) şöyle dedi: Şahit olan olmayan gibi ve gören görmeyen gibi değildir.[888]

Ebû Abdurrahman Sefine (radıyallâhu anh)'ın Aslanla Olan Kerameti Hakkında Rivayet Edilenler

120- İbnu'l Munkedir anlatır: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in kölesi Sefine, Rumların diyarında yanlışlıkla orduyu kaybeder -ya da orada esir düşer-. Koşarak orduyu aramaya koyulur. Aniden karşısına bir aslan çıkınca ona, ey aslan, ben Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in kölesiyim der ve başına geleni anlatır.

Aslan onunla beraber bir yeşilliğe yönelir ve aslanın yanında yürür. Her ses işittiğinde o tarafa bakar ve sonra gelip aslanın yanında yürür. Onlar orduyu buluncaya kadar bu haldedirler. Daha sonra aslan geri döner.[889]

Mü'minlerin Annesi Âişe (radıyallahu anhâ)'nın Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenler

121- Muğire rivayet eder: Eymen b. Sa'saa deveyi boğazlayan kişidir. Bunun üzerine Âişe (radıyallahu anhâ) şöyle demiştir: Ey Allah'ım! Onun ayıbını ifşa et. Ali b. Ebû Talib'in de onu Basra valisi olarak ataması üzerine o ve İbn Kudame es-Sa'di'nin cariyesi Basra'ya gelirler. Eymen, cariyeye bir ulak

888 İbn Kesir, Bidaye ve'n Nihaye: 6/ 155.
889 İbn Kesir, Bidaye ve'n Nihaye: 5/ 316.

göndererek emirlik binasını boşaltmasını söyler. Nihayet sabah olduğunda o bir eve gelip orada konaklar. Bir gece ihtiyaç gidermek için çıkar. İhtiyacını giderdiği esnada düşüp ölür. Peşinden gidenler onun çıplak olduğunu görürler.[890]

Âişe'nin Kız Kardeşi Esma (radıyallâhu anhumâ)'nın Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenler

122- İbn Ebû Muleyke anlatır: Esma'yı oğlunun –Zubeyr'in oğlu- cesedinin indiği hususunda en son bildiren kişi bendim. Leğen ve bir takım otlar istedi. Biz onu uzuv uzuv alıp yıkıyor ve kefene yerleştiriyorduk. Böylece yıkamasını bitirince kalkıp üzerine namazını kıldı.

O şöyle derdi: Ey Allah'ım, gözlerim onun bedenini görmedikçe canımı alma! Bunun akabinde henüz üzerinden bir hafta geçmeden vefat etti.[891]

Zeyneb binti Cahş'ın Kızının Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenler

123- Rafi'in kızı Berze anlatıyor: Vergiler Ömer b. Hattab'a gelince, ondan Zeyneb binti Cahş'ın hakkını kendisine gönderir. Ömer'in kendisine gönderdiği mal ona ulaştığında şöyle dedi: Allah Ömer'i bağışlasın. Diğer bacılarımın buna benden daha çok ihtiyacı var.

Ona, bu gelen malın hepsinin kendisinin olduğunu, söylerler.

O da, subhanallah! Der ve o malla arasına bir şey koyduktan sonra, onu dökün ve üzerine de bir örtü atın, dedi.

Bana, elini koy da ondan bir avuç alarak falancaya, falancanın evlatlarına ve akrabalarına ver, dedi. Ondan sadece biraz kalıncaya kadar dağıttı.

Bunu gören Berze ona, Allah seni bağışlasın, Allah'a yemin olsun ki bunda bizim de payımız vardı, dedi.

O da, örtünün altında kalan sizindir, karşılığını verdi.

Berze der ki: Örtüyü kaldırdığımızda altında seksen beş dirhem olduğunu gördük. Sonra Zeyneb elini kaldırıp ey Allah'ım! Bu yıldan sonra bana Ömer'in bağışları ulaşmasın, diye dua etti. Aradan zaman geçmeden vefat etti.[892]

890 İbn Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye: 7/ 245.
891 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 2/ 56.
892 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya,: 2/ 54.

Ümmü Şureyk ed-Devsiye (radıyallahu anhâ)'nın Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenler

124- Yahya b. Said el-Ensari anlatıyor: Ümmü Şureyk hicret için yola çıkar, o gün oruçlu olarak akşamlar. Yahudi bir adam yolda ona eşlik etti. Ümmü Şureyk çok şiddetli bir şekilde susar fakat adam ona su vermeye yanaşmaz. Karısına da su vermemesi için ikazda bulunarak ona, eğer bu kadına su verirsen sana yapacağımı bilirim, der.

Ümmü Şureyk, bu halde geceler. Gecenin sonu olduğunda semadan bir kova sarkıtılır, o da ondan kanıncaya kadar içer. Daha sonra da yola çıkmak için onları uyandırır.

Yahudi adam karısına, ben kadının sesini duydum, sen mi ona su verdin, diye sorar.

Ümmü Şureyk bunu duyunca, Allah'a yemin olsun ki karın bana su vermedi, der.

Ümmü Şureyk'in bir tane yağ tulumu vardı. Onu Allah yolunda cihada çıkan birliklere ödünç verirdi. Böylece hem reçelinden ve hem de yağından istifade ederlerdi.

Tulumdaki yağ bitince onu şişirip güneşe astı. Birliklerden bir adam onu ödünç istemesi üzere ona, vallahi içinde bir şey kalmadı, der. Fakat tulumun içine baktıklarında reçel ve yağ ile dolu olduğunu görürler.

İnsanlar şöyle derdi: Allah'ın Mekke'deki âyetlerinden biri de Ümmü Şureyk ed-Devsiye'dir.[893]

Ümmü Uveys el-Behziye (radıyallahu anhâ)'nın Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenler

125- Ebû Haşim er-Rummani Ümmü Uveys el-Behziye'den rivayet eder: Ümmü Uveys, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e bir tulum içinde yağ hediye etti. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) de hediyeyi kabul etti. Tulumda az yağ bırakıp bereketlenmesi için dua ettikten sonra "tulumunu ona götürün" dedi.

Tulumunu ona götürdüklerinde ağzına kadar dolu olduğunu görür. Bunun üzerine o, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in hediyesini kabul etmediği zannına kapılır.

893 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 2/ 66-67.

Tulumu alıp nara atarak ben bunu sana yiyesin diye gönderdim, dedi.

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) duasının kabul olunduğunu anladı ve şöyle dedi: "Tulumu ona götürün ve ona deyin ki: İçindeki yağdan yesin üzerine de Allah'ın adını zikretsin."

Ümmü Uveys, o yağı Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in hayatının geri kalanında, Ebû Bekir es-Sıddık, Ömer ve Osman'ın hilafetleri dönemince hatta Ali ve Muaviye'nin hilafetlerinde de yedi.

Said b. Müseyyib'in (Allah'ın Rahmeti Onun Üzerine Olsun) Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenler

126- Ebû Hazim Said b. Müseyyib'den rivayet eder: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in mescidinde kaldığım gecelerde –ki mescitte benden başka kimse yoktu- namaz vakti geldiğinde kabirden ezan sesi duyuyordum. Şam ehli grup grup mescide girerdi ve şu mecnun şeyhe bakın, derlerdi.

127- Abdullah b. Kesir anlatıyor: Medine'nin bazı emirleri valiye gelirler. Bunlar arasında Ali b. Hüseyin, Kasım b. Muhammed, Salim b. Abdullah ve Kureyş'ten bazı kimseler geldi.

Vali onlara, hanginiz Said b. Müseyyib'tir, diye sordu.

Ali b. Hüseyin ona, Said mescitte kalır ve emirlere uzak durur, dedi.

Buna karşılık vali, sen Ali b. Hüseyin b. Ali b. Ebû Talib, Kasım b. Muhammed b. Ebû Bekir es-Sıddık, Salim b. Abdullah b. Ömer b. Hattab ve diğerlerinin de ismini sayarak siz geliyorsunuz da o mu gelmedi? der.

Ali b. Hüseyin der ki, kalkıncaya kadar o mecliste bunaldık. Ben Said b. Müseyyib'e gelip yanına oturdum. Valinin dediklerini ona anlattım ve umre yapacak mısın? dedim.

Buna kaışılık Said, benim bu konuda niyetim yoktu. Ameller arasında en çok sevdiğim niyet ettiklerimdir, dedi.

Ben, kardeşlerinin evine gidecek misin? diye sordum.

O, peki, günde beni beş defa çağıran bu münadiyi ne yapacağım. Allah'a yemin olsun ki beni çağırırsa mutlaka gelirim, dedi.

Ben de, o zaman meclisini bu mescit yap. Seni aradıklarında bu mescitte arasınlar, dedim.

Allah'ın içinde bana hayır nasip ettiği hiçbir meclisi terk etmedim, dedi.

Ben de, ey kardeşim, peki korkmuyor musun? dedim.

O, bilmez misin ey kardeşim, ben Allah'tan başka hiçbir şeyden korkmam. Ancak sözümün başı, ortası ve sonu Allah'a hamd ve sena etmek, Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e salat etmek ve Allah'tan ona beni unutturmasını istiyorum, dedi.

Ravi der ki: Bu emir Medine'de Allah'ın takdir ettiği kadar durdu fakat onu bir daha hatırlamadı.

Bir ara o Medine'deki evinin üstünde kölesi kendisine abdest suyunu dökerken, çocuğa şöyle der: Dur, Ali b. Hüseyin, Kasım b. Muhammed ve Salim'in yaptıkları ne ayıptı! Ben Said b. Müseyyib'i öldürmeye yemin etmiştim! Allah'a yemin olsun ki ben bunu ne gece ne de gündüz şu ana kadar hatırlamamıştım! Bunu duyan köle, ey efendim Allah'ın senin için irade ettiği senin kendin için istediğinden daha hayırlıdır, der.

Busr b. Said'in (Allah Ona Ramet Etsin) Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenler

128- Safvan b. Ebû Zeyd anlatır: Adamın biri, emire hakaret ettiği ve Mervan oğullarını ayıpladığı gerekçesiyle Busr b. Said'i Velid b. Abdulmelik'e ihbar eder.

Bunun üzerine Velid, Busr'a bir adamını onu çağırması için gönderir. Korkudan tir tir titrediği halde getirilip huzuruna girdirilir. Velid, hakkındaki iddiayı ona sorunca Busr hemen inkâr edip böyle bir şey yapmadım, der.

Bunun üzerine Velid, muhbir adama yönelip ey Busr! Bu senin aleyhine şahitlik etmektedir, dedi.

Busr da o adama yönelip böyle miydi? diyerek sordu.

Adam da evet deyince, Busr başını yere eğdi ve yeri çizdikten sonra başını kaldırıp şöyle dedi: Ey Allah'ım, sen de şahitsin ki bu adam söylemediğim bir şeyle aleyhimde şahitlik yapmıştır. Ey Allah'ım, eğer ben doğru isem, bana onda bir âyetini göster!

Bunun üzerine adam yüzüstü yere kapandı ve ölünceye kadar kıpırdayamadı.

Ebû Hafs Ömer b. Abdulaziz (radıyallâhu anh)'ın Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenler

129- Riyah b. Ubeyde anlatıyor: Ömer b. Abdulaziz ile birlikte bir adamın yürüdüğünü gördüm onun ellerine dayanmıştı. Kendi kendime, bu adam kaba biridir, dedim.

Namazı bitirip geldiği vakit ona, az önce ellerine dayanan adam da kimdi? diye sordum.

Onu gördün mü ey Riyah?! dedi.

Ben de, evet, dedim.

O, senin salih bir zat olduğunu zannediyorum, o benim kardeşim Hıdır'dır, beni halife olacağım ve adaletli olacağıma dair müjdeledi, dedi.[894]

Ebû Abdullah Muhammed b. Munkedir'in Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenler

130- [Halid b. Abdullah el-Yemani anlatır: Muhammed b. Munkedir'e biri emanet bıraktı.][895] Daha sonra ona ihtiyaç duyunca harcadı. Bir zaman sonra arkadaşı gelip emanetini isteyince, kalkıp abdest alıp iki rekât namaz kıldı. Sonrasında şöyle dua etti: Ey havayı gökle kuşatan, ey suyu toprakla örten, ey her şeyden önce tek olan ve ey her şeyden sonra da tek olan, benim yerime emaneti öde!

Bunun üzerine birinin şöyle dediği duydu: Bunu al ve emanetini öde, hutbeni kısa tut! Muhakkak ki sen beni göremezsin.

131- Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem anlatır: Bir topluluk gazveye çıkar. Muhammed b. Munkedir de onlarla birlikte yola koyulur. O zamanlar hava sıcaktı. Onlar ordunun en arkasında yürürlerken Muhammed b. Munkedir, Allah'tan yiyecek isteyin ki o size yedirsin, çünkü O buna kadirdir, dedi.

Böylece kavim dua etti. Onlar henüz kısa bir mesafe yürümüşken dikişli bir sepet bulurlar. Sanki o sepeti bir akarsu ya da rüzgâr getirmişti. Baktık ki içinde peynir var.

O topluluktan bazıları, keşke bal olsaydı, dediler.

894 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evlivay: 5/ 254.

895 Köşeli parantez arasındakiler kitabın asıl metninde bulunmamaktadır. İbnu Ebi'd Dünya bu şekilde rivayet etmektedir. (M.)

Bunu duyan Muhammed de, size burada peyniri rızık olarak veren, bal vermeye de kadirdir, dedi.

Daha sonra o topluluk yine dua etti. Biraz yürüdükten sonra yolda içinde bal olan bir şişe buldular. Oraya konaklayıp yediler. Allah onlardan razı olsun.[896]

Ebû Abdullah Cafer b. Muhammed b. Ali b. Hüseyin (radıyallâhu anh)'ın Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenler

132- Leys b. Sa'd anlatıyor: Hicri 113 senesinde hac etmek üzere Mekke'ye geldim. İkindi namazını kıldıktan sonra Ebû Kubeys dağına çıktım. Orada bir adamın oturup dua ettiğini gördüm.

Adam, nefesi kesilinceye kadar Ya Rabbi, dedi.

Sonra nefesi kesilinceye kadar Ya Rabbah, dedi.

Sonra yine nefesi kesilinceye kadar Rabbi, Rabbi, Rabbi, dedi.

Sonra bir daha nefesi kesilinceye kadar Ya Allah, Ya Allah dedi.

Sonra da nefesi kesilinceye kadar Ya Hayy dedi.

Yine nefesi kesilinceye kadar Ya Rahim dedi.

Bu defa da nefesi kesilinceye kadar Ya Erhame'r Rahimin dedi.

Daha sonra da şöyle dedi: Ey Allah'ım! Şu üzümden yemeği arzuluyorum, bana yedir. Ey Allah'ım her iki hırkam da çok yıprandı.

Leys der ki: Allah'a yemin olsun ki adam daha sözünü tamamlamamıştı ki yerde içi üzümlerle dolu bir sepet ve iki de hırka duruyordu. Adam, onu yemek istediğinde, ben de senin ortağınım dedim.

Adam, niye ki? diye sordu.

Ben, çünkü sen dua ediyordun ben de duana amin diyordum, dedim.

Bunun üzerine bana, yaklaş, ye ve bir şey de saklama, dedi.

Ben de yaklaştım ve daha önce benzerini yemediğim bir üzüm yedim. Üzümler çekirdeksizdi. Doyuncaya kadar yedim fakat sepette eksilme olmamıştı.

Daha sonra adam, bana iki hırkadan birini al, dedi.

896 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 3/ 151.

Ben, benim onlara ihtiyacım yoktur, dedim.

Adam, o zaman arkanı dön de hırkaları giyeyim, dedi. Ben arkamı dönünce o iki elbiseyi de giydi. Sonra üzerindeki elbiseleri de yanına alıp aşağı indi. Ben de peşinden gittim, ta ki say alanına vardığımızda adamın biriyle karşılaştı.

Adam ona, ey Rasûlullah'ın oğlu bana bir şeyler giydir ki Allah da sana giydirsin, elindeki iki elbiseyi ona verdi. Ben adamın peşinden yetişip ona, bu adam kimdir, diye sordum. O Cafer b. Muhammed'dir, dedi.

Leys der ki, kendisinden hadis dinlemek için o adamı gidip aradım fakat bulamadım.

Zeyd b. Eslem'in Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenler

133- Malik der ki: Zeyd b. Eslem Beni Suleym'in madenine sorumlu olarak atanır. Orası insanlara cinlerin musallat olduğu bir madendi. Zeyd b. Eslem orasının sorumlusu olduğunda oradakilere ezan okumalarını ve seslerini de yükseltmelerini emretti. Onlar da bunu yapınca artık bu musibet bugüne kadar onlardan kalkmış oldu.

Malik der ki: Zeyd b. Eslem'in bu öğüdü hoşuma gitmişti.

Yusuf b. Yunus b. Hemmas'ın Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenler

134- Malik anlatır: Yusuf b. Yunus b. Hemmas Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in mescidine giderken gözü hoşuna giden bir kadına değince şöyle der: Ey Allah'ım, sen bana gözümü nimet kıldın, ben onun bana azap olmasından korkarım. Onu benden al! Bu duayı yapmasının akabinde â'ma oluverir. Yeğeni onu mescide götürürdü. Yine bir gün ey Allah'ım! Sen gözümü bana nimet kıldın, ben de onun azap olmasından korkmuştum. Bugün de ben rezil olmaktan korkuyorum, diye dua etti. Hemen akabinde gözleri açılıverdi.

Malik der ki: Onu gördüğümde gözleri sağlamdı, sonra onu â'ma olarak gördüm ve daha sonra da gözlerinin sağlıklı olduğunu gördüm.

Kıraat İmamı Ebû Cafer Yezid b. Ka'ka' el-Medeni (radıyallâhu anh)'ın Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenler

135- Nafi' b. Ebû Nuaym anlatıyor: Kıraat İmamı Ebû Cafer Yezid b. Ka'ka' yıkandığı vakit onun boğazıyla kalbinin arasına baktıklarında orasının Mushaf yaprağı gibi olduğunu görürler. O gün orada bulunanlardan hiçbir kimse bunun Kur'ân'ın nuru olduğunda şüphe etmedi.

Ebû Nasr el-Medeni (radıyallâhu anh)'ın Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenler

136- Muhammed b. İsmail b. Ebû Fudeyk anlatıyor: Bir ara Medine'yi kıtlık vurdu ve orada bulunan ahali iyice sıkıntıya düştü. Ortaya hali gizli olan bir topluluk çıkıp dua ettiler. Bir gün pazardan geçtim ki bir tane bile buğday ve arpa yoktu. Bir de baktım Ebû Nasr başını yere eğmiş oturuyor, Ona, ey Ebû Nasr! Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şehrinin ahalisinin durumunu görmez misin? dedim.

O, evet görüyorum, dedi.

Ben, Allah Teâlâ'ya dua etmez misin ki onları bu halden kurtarsın? dedim.

Ederim, dedi ve yüzünü kıbleye çevirip sonra da gel sağıma otur, dedi.

Ben de onun sağına oturdum. Yüz üstü yere kapanıp yüzünü toprağa beledi. Sonra başını kaldırıp şöyle dua etti: Ey dertten kurtaran, ey zararı kaldıran, zorda kalanların duasına icabet eden, dünya ve ahiretin rahman ve rahimi, Muhammed'e ve Muhammed'in âline salat et ve Peygamberinin şehrinin ahalisini içinde bulunduğu durumdan kurtar!

Sonra üzerine uyku basınca ben yanından kalkıp gittim.

Allah'a yemin olsun ki, daha pazardan çıkmadan üzerimize bir karartı çöktü. Başımı kaldırıp baktığımda çekirgeler sürüsünün karartısı havayı kaplamış. Ben orada durmuş etrafıma dökülen çekirgelerin Medine'nin her tarafını doldurmasını izliyorum. Böylece her ev ahalisi evindeki karnı dolu çekirgeleri topladılar. Onları pişirip tuzlayarak zeytinyağıyla kaynattılar. İnsanlar evlerindeki tencere, testi ne varsa hepsini doldurdular.

Medine'nin yamaçlarında da yayıldı fakat onun dışına çıkmadı. Henüz üç gün geçmeden Caz nehrinden on tane gemi girdi. Gemilerin girdiği zamana baktığımızda Ebû Nasr'ın dua ettiği zamana denkti. Fiyatlar bundan önce olduğundan daha ucuz ve insanların durumu da öncekinden daha güzel oldu.

Ben Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in mescidinde bulunan Ebû Nasr'a gelip, ey Ebû Nasr, duanın bereketlerini görmüyor musun?! dedim.

O ise, la ilahe illallah, bu Allah'ın her şeyi kuşatan rahmetidir, dedi.

Ebû Ka'b el-Harisi'nin Kerametlerinden Rivayet Edilenler

137- Ebû Ka'b el-Harisi'den şöyle dediği aktarılır: O elinde ibriğiyle Necranlı Esma'nın yanındaydı. Ben kaybolan develerimi aramak için çıktım. Yanıma azık olarak ibriğime süt doldurdum. Sonra kendi kendime, Rabbimin hakkı hususunda insaflı olmadım, peki abdest suyu nerede? dedim.

Bunun üzerine sütü döküp ibriğe su doldurup, bu hem abdest suyum ve hem de içecek suyumdur, dedim.

Ben develeri otlatan biriydim, abdest alacağım zaman ibrikten su döker öyle abdest alırdım. Bir şey içmek istediğim zaman da sağdığım sütü içerdim. Üç gün böyle bekledim.

Bunu gören Necranlı Esma, elindeki ayran mı, yoksa süt müdür? dedi.

Sen çok tembelsin, aksine bu açlıktan koruyan ve susuzluğu giderendir, dedi. Bunu kavmimden aralarında Kaffan oğullarının efendisi Ali b. Haris'in olduğu bir gruba bunu anlattım. Ali, olayın senin dediğin gibi olduğunu zannetmiyorum, dedi.

Ben de Allah bilir, dedim. Daha sonra evime dönüp o gece uyudum. Baktım ki o, sabah namazında kapımda duruyordu.

Ben, Allah sana rahmet etsin neden buraya kadar zahmet ettin, bana haber salsaydın yanına gelirdim, dedim.

O da, hayır gelmesi gereken benim. Bu gece uyuduğumda bana biri gelip; yoksa sen Allah Azze ve Celle'nin nimetlerini anlatan bir adamı mı yalanlıyorsun? dedi.

Mekke-i Mükerreme'nin Ahalisinin Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenler

Vuheyb b. Verd ve İbnu Ebû Revvad bunlardandır.

138- Halid b. Yezid el-Adevi der ki: İbn Ebû Revvad'ı şöyle derken duydum: Yağmurlu soğuk bir havada makamın arkasında secde edip ağlayarak dua eden bir adamın yanına vardım. Bir hafta tavaf ettikten sonra onun yanına gittiğimde hala o hal üzereydi. Bütün gece boyunca adama yakın bir yere oturdum. Gecenin ortası olduğunda bir sesin şöyle dediğini duydum: Ey Vuheyb b. Verd, başını kaldır, artık bağışlandın dedi. Fakat ben bir şey görmedim.

Sabah aydınlanınca başını kaldırıp gitti. Hemen ben de peşinden gidip dedim ki: O sesi duymadın mı? Adam hangi sesi, dedi. Ben de ona olanları anlatınca, o bunu kimseye anlatma dedi. Ben de Vuheyb ölünceye kadar bunu kimseye anlatmadım.

139- Halid der ki, Abdulaziz b. Ebû Revvad'ı şöyle derken duydum: bir gece evin üstünde örtünün altında secde ettim. Gece yarısı vakti olduğunda yanımda bir şeyin durduğunu hissettim. O bana, ey Abdulaziz de ki: Ey Allah'ım, beni kendisi için yarattığına ayır ve beni, bana kefil olduğun şeyle meşgul etme! Ey Allah'ım senden istediğim halde beni mahrum etme! Senden bağışlanma dilediğim halde bana azap etme!

Başımı kaldırdığımda kimseyi göremedim.

Ebû Ali Fudayl b. İyad'ın (Allah ona rahmet etsin) Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenler

140- Ebû Abdullah İbrahim b. Abdullah el-Herevi anlatır: Fudayl b. İyad ile birlikte Ebû Kubeys dağındaydık. Bir ara Fudayl, şayet adamın biri Allah Azze ve Celle'ye tevekkül eder sonra da bu dağa sallan derse, mutlaka sallanırdı.

Allah'a yemin olsun ki dağın sallanıp hareket ettiğini gördüm.

Dağın sallanması üzerine Fudayl, ey dağ! Allah sana rahmet etsin ben seni kastetmedim, dedi. Akabinde de dağ sakinleşti.[897]

897 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 8/ 112.

141- Harun b. Sevvar anlatır: Fudayl b. İyad'ın üzerinde su taşıdığı bir merkebi kaybolur. Ona merkep kayboldu denilince mihraba gelip oturur ve sonra da şöyle der: Bütün yol başlarını tuttuk. Hemen sonra merkep gelir mescidin kapısında durur.

Allah Azze ve Celle'nin Mekke'de Abdullah b. Mübarek'e Gösterdiği Siyahi Köle'nin Kerametleri

142- Muhammed b. Salih el-Adevi'nin babası Abdullah b. Mübarek'in şöyle dediğini nakleder: Mekke'de kıtlık olduğu bir zamanda ben de oradaydım. İnsanlar Mescid-i Haram'a gelip yağmur duası yaparlar fakat yağmur yağmaz. Benim yanımda da biçare siyahi bir adam vardı. O adam, ey Allah'ım, ey Allah'ım, sana dua ettiler ama dualarına icabet etmedin. Bize yağmur yağdırman için Sana yemin ediyorum!

Abdullah b. Mübarek der ki: Allah'a yemin olsun ki daha zaman geçmeden yağmur yağmaya başladı.

O siyahi adam dönüp gitti, ben de peşinden gittim. Nihayet Hannatin'de bir eve girdi. Evin yerini öğrenip ayrıldım. Sabah olduğunda dinarları alıp o eve geldim. Evin kapısında bir adam duruyordu. Adama, bu evin sahibini arıyorum dedim.

Adam, benim dedi.

Sahip olduğun bir köleyi satın almaya geldim, dedim.

O da, benim on dört tane kölem var, onları senin için çıkarayım, dedi.

Baktığımda o siyahi köle onların arasında yoktu. Başka kaldı mı? diye sordum.

Adam bana, hasta bir köle daha vardır. Onu çıkartınca bir de baktım ki o siyahi köledir.

Aradığım işte bu, dedim.

Adam, o senindir ey Ebû Abdurrahman dedikten sonra ona 14 dinar verip köleyi aldım. Biraz yürüdükten sonra bana, ey efendim, ben hastayım benimle ne yapabilirsin ki? diye sordu.

Ben de ona dün akşam gördüklerimi anlattım.

Bunu duyunca duvara yaslandı ve ey Allah'ım beni meşhur etme ve beni yanına al! diye dua etti. Hemen akabinde de ölüp yere düştü. Mekke ehli de onun üzerine toplandı.

Şam Ehlinin Tâbiînlerinin Kerametleri

Ebû Müslim Abdullah b. Sevb onlardandır.

143- Şurahbil b. Müslim anlatıyor: Esved b. Kays b. Zilhimar Yemen'de peygamberlik iddiasında bulunup Ebû Müslim'e bir elçi gönderip çağırtır. Ebû Müslim onun yanına geldiğinde Esved ona, benim Allah'ın Rasûlü olduğuma şehadet eder misin? dedi.

O, duymuyorum karşılığını verir.

Esved, peki Muhammed'in Allah'ın Rasûlü olduğuna şehadet eder misin? deyince evet der.

Bunu defalarca tekrarladıktan sonra büyük bir ateşin yakılmasını emreder. Ateşe atılır ancak ateş ona hiçbir şekilde zarar vermez. Bunu gördüklerinde Esved'e onu buralardan sürgün et, çünkü sana tabi olanlar arasında fesat çıkarır, denilir.

Ona memleketinden göç etmesini emreder. Böylece Ebû Müslim de Medine'ye geldi. O günlerde Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) vefat etmiş hilafete de Ebû Bekir geçmişti. Bineğini mescidin kapısında ıhtırıp mescide girer ve bir sütunun önünde namaza durur. Onu gören Ömer b. Hattab ona doğru gider bu zat kimlerdendir? diye sorar.

Yemen ehlindendir, karşılığını verir.

Ömer, peki o yalancının ateşle yaktığı adama ne oldu? der.

Adam, o Abdullah b. Sevb'tir, cevabını verince, Ömer ona, Allah için sana soruyorum sen o musun? dedi. Adam da evet, dedi.

Bunun üzerine Ömer adama sarılıp ağlar ve sonra da onu götürür ve nihayet kendisiyle Ebû Bekir arasına oturttu. Sonra da Rahman'ın dostu İbrahim'e yapılanın aynısını Muhammed'in ümmetinden yapılan adamı bana gösterinceye kadar canımı almayan Allah'a hamd olsun, dedi.

Ravi İsmail b. Ayyaş der ki: Ben, Yemen'in Havlan şehrinden gelen yardımcı birliklerden birçok adamı gördüm onlar, Ans'ten gelen yardımcı birlik-

lerine şöyle diyorlardı: O yalancı, arkadaşımızı yakmak istedi fakat ateş ona zarar vermedi.

144- Seri b. Yahya anlatır: Ebû Müslim el-Havlanî'nin cariyesi Ebû Müslim'e, senin yemeğine zehir koydum ama zehir sana zarar vermedi der.

Ebû Müslim, peki niçin diye sorunca, daha erken özgür olmak için karşılığını verdi. Bunun üzerine ona, git sen özgürsün, dedi.

145- Seri b. Yahya Süleyman'dan şöyle dediğini aktarır: Ebû Müslim'in bir cariyesi ona, ben şu kadar günden beridir senin yemeğine zehir koyuyorum ancak sana zarar verdiğini görmedim, dedi.

Ebû Müslim, peki neden yemeğime zehir koydun? dedi.

Cariye, ben senin yanında genç bir cariyeyim. Ne beni yatağına yaklaştırıyorsun ne de beni satıyorsun, karşılığını verdi.

Ebû Müslim, bir şey yemek istediğim zaman bismillah ki o ismiyle hiçbir illetin zarar veremeyeceği en hayırlı isimdir, o yerin de semanın da Rabbinin ismidir, diyordum.

146- Osman b. Ata rivayet ediyor: Ebu Müslim el-Havlanî evine girdiği zaman selam verir, evi yarıladığında tekbir getirir eşi de tekbir getirirdi, odasına gireceği zaman da hem kendisi hem de eşi tekbir getirirdi.

Odaya girer, elbisesini ve ayakkabısını çıkarınca eşi yemeğini getirir.

Yine bir gece evine geldiğinde tekbir getirince eşi tekbirine karşılık vermez. Sonra odasına geldiğinde tekbir getirdi, selam verdi ve sonra yine tekbir getirdi, fakat eşi yine karşılık vermedi. Bir de bakar ki odada kandil yok ve eşi de yerde oturmuş elinde bir küçük bir değnekle yere bir şeyler çiziyordu.

Ona, sana ne oldu? diye sorar.

Eşi, insanlar hayır bereket içindeyken peki ya sen ne haldesin ey Ebû Müslim! Şayet Muaviye'ye gitsen de sana bir hizmetçi ve yiyebileceğimiz bir şeyler verse, der.

Bunun üzerine Ebû Müslim, ey Allah'ım ehlimi bana karşı dolduran her kimse onun gözlerini kör et! diye dua etti.

O gün eşinin yanına bir kadın gelmiş ve ona, sen ki Ebû Müslim'in eşisin, eşinle konuşsan o da size bir hizmetçi ve yiyecek bir şeyler vermesi için Muaviye'yle konuşsa, demiş.

O kadın, evinde kandil yandığı bir esnada gözleri kör olur. Kadın, kandil mi söndü, der.

Oradakiler, hayır der. Kadın, vallahi gözüm kör oldu deyip Ebû Müslim'in evine doğru yönelir. Kapısında defalarca ona yalvardı ve gözlerini geri vermesi için Allah'a dua etmesini istedi. Ebû Müslim, Allah'a dua edince gözleri tekrar eski haline döndü.

147- Süleyman b. Muğire anlatıyor: Ebû Müslim Dicle nehrine varınca üzerinden yürüyüp geçti. Sonra beraberindeki arkadaşlarına yönelip kaybettiğiniz bir şey varsa Allah'a dua edelim, dedi.

148- Abdulmelik b. Umeyr anlatır: Ebû Müslim yağmur duası yaptığında yağmur yağardı.

149- Osman b. Ebû'l Atike anlatıyor: Ebû Müslim bir tane katır satın alır. Annesi ona, bunu bize bereketli kılması için Allah'a dua et, der.

O da, ey Allah'ım bunu bize bereketli kıl deyince, hayvan ölüverir.

Sonra bir tane daha alır, annesi tekrar bunu bize bereketli kılması için Allah'a dua et, der.

O yine, Allah'ım bu hayvanı bize bereketli kıl diye dua edince hayvan ölüverir.

Daha sonra bir tane daha alınca annesi, bu hayvanı bize bereketli kılması için Allah'a dua et deyince ona şöyle der: Bre kadın, Allah'ım bizi onunla faydalandır, desene. Böylece hayvan hayatta kaldı.

150- Muhammed b. Ziyad el-Elhani anlatır: Kadının biri Ebû Müslim'e karşı karısının düşüncesini ifsat edince ona beddua eder. Bunun üzerine kadının gözleri kör olur.

Kadın ona gelip der ki: Ey Ebû Müslim! Ben şöyle şöyle yapmıştım ve bir daha da bunu yapmayacağım.

Allah'ım eğer o kadın doğru söylüyorsa gözlerini ona geri ver, deyince kadının gözleri açılır.[898]

151- Bilal b. Ka'b el-Akki anlatıyor: Bazı çocuklar yanlarından geçen ceylanı görünce Ebû Müslim'e Allah'a dua et de bu ceylanı bizim için durdursun, derlerdi. O dua ettiğinde ceylanın bir yere gitmesi engellenirdi.

898 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 5/ 121.

152- Muhammed b. Ziyad el-Elhani Ebû Müslim'den rivayet etmektedir: Ebû Müslim Rumlarla savaştıkları zaman onlardan kaçmaları gerekmesi üzerine hadi Allah'ın adıyla geçiniz derdi.

Rumların aralarından geçip giderlerdi. Taşkın nehirlerin üzerinden geçerlerken bazen hayvanlar bile onlara yetişemezdi.

İnsanlar nehri geçtikten sonra onlara dönüp herhangi bir şeyiniz düştü mü, diye sorar ve eğer birinizin bir şeyi düşerse ben onun için buna kefilim, derdi.

Bunu duyan bazıları kasıtlı olarak keselerini nehre atarlar ve nehri geçtikten sonra da kesem nehre düştü derlerdi.

O adama peşimden gel der, gidip baktıklarında kese nehirdeki dallardan birine asılı kalmıştır. Ebû Müslim, adama hadi keseni al derdi.[899]

153- Ebû Ömer anlatır: Aralarında Ebû Müslim'in de bulunduğu bir orduda bulunuyorduk. Gürül gürül akan bir nehrin kenarına geldik. Yöre ehline geçidin nerede olduğunu sorduk.

Onlar, vallahi burada hiç geçit olmadı ki ve geçit sizin iki mil aşağınızdadır derler.

Bunu duyan Ebû Müslim şöyle dua eder: Ey Allah'ım, İsrail oğullarını denizden geçiren sensin, bizler de senin kullarınız ve senin yolundayız. Bugün bizi bu nehirde karşıya geçir!

Sonra da hadi Allah'ın adıyla geçiniz dedi.

Ebû Ömer der ki: Ben rahvan bir atın üzerindeydim, dedim ki Ebû Müslim'in peşinden mutlaka atını ilk saldırıya geçirecek ben olmalıyım. Ardından nehre daldım ve su atların karnına varmadan biz karşıya geçmiş olduk.

Sonra Ebû Müslim durup şöyle dedi: Ey insanlar! Aranızdan eşyası nehre düşen varsa, onu geri vermesi için Allah'a dua edeyim. Kendilerini yokladılar ve bir şey kaybetmemişlerdi.

154- Osman b. Ata babasından aktardığına göre o şunu anlatmıştır: Ebû Müslim un satın almak için yanına bir dirhem ve bir de tulum alır. Yolda giderken dilencinin biri ondan kendisine sadaka vermesini ısrarla ister. O dilenciden kurtulmak için başka yere yönelir fakat ardından gelip ondan sa-

899 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 5/ 121.

daka vermesini ister. Ondan kaçar başka bir tarafa gider ancak dilenci de onu takip ederek oraya gider.

Dilenci bu isteğini defalarca tekrarlayınca dirhemi ona verir. Eşi hamuru yoğurur ve ekmeği pişirir. Gün yükseldiği zaman Ebû Müslim eşinden korkar bir halde eve gelir. Eşi sofrayı kurup ona yemeğini getirdi. O da yemeğini yiyip bitirdikten sonra eşine, bunu nerden aldınız, diye sorunca eşi, getirdiğin unlardan, karşılığını verdi.

Yezid b. Esved el-Curaşi'nin Kerametleri

155- Ebû Zur'a Yahya b. Ebû Amr es-Seybani anlatır: Dahhak b. Kays insanlarla yağmur duasına çıktı. Ancak ne yağmur yağdı ve ne de gökyüzünde bulut göründü.

Dahhak, Yezid b. Esved el-Curaşi nerede? diye sordu. Adamın biri, benim, dedi.

Kalk ve bizim için Allah Azze ve Celle'ye şefaat et, dedi.

Yezid ayağa kalktı, abasını omuzuna bağladı ve kollarını sıvadı sonra da şöyle dua etti: Allah'ım, bu kulların beni sana vesile ediniyorlar! Daha fazla dua etmemişken öyle bir yağmur yağdı ki nerdeyse içinde boğulacaklardı.

Sonra da, Allah'ım bu beni insanlar arasında yaydı, beni onlardan uzaklaştır! diye dua etti. O haftadan sonra bir hafta yaşadıktan sonra vefat etti.

156- Suleym b. Amir el-Habairi anlatıyor: Göğün kuruması üzerine Muaviye b. Ebû Süfyan minbere çıkıp Yezid b. Esved el-Curaşi nerede? diye sordu.

İnsanlar onu çağırdılar. O insanların üzerlerinden aşarak geldi. Muaviye ona minbere çıkmasını emreder, o da çıkıp Muaviye'nin ayaklarının yanına oturdu.

Muaviye, Allah'ım biz en hayırlımız ve en faziletlimiz Yezid b. Esved ile senden istiyoruz! Allah'ım biz Yezid b. Esved ile senden istiyoruz! Ey Yezid ellerini Allah Azze ve Celle'ye kaldır! dedi.

Yezid ellerini kaldırınca insanlar da kaldırırlar, daha zaman geçmemişti ki kalkan gibi bir bulut harekete geçti ve bulutu hareket ettirmek için bir de rüzgâr esti. Böylece insanların evlerine ulaşmasını engelleyecek derecede yağmur yağdı.

Ali b. Bikkar'ın Kerametleri

157- Muhammed b. Mesruk[900] anlatır: Ebû İshak el-Fizari ve Ali b. Bikkar odun toplamak için çıktılar. Bir ara Ali b. Bikkar Ebû İshak'ın yavaşlamasına sebep olur. Ebû İshak dağda arkasına dönüp Ali'ye bakmak için geldi. Onun kucağında yırtıcı bir hayvanın başı olduğu halde bağdaş kurup oturduğunu gördü.

Ona, niye oturuyorsun? dedi.

O da, bu hayvan bana sığındı, ben de acıdığımdan dolayı uyanmasını bekliyorum, dedi.

Ubeydullah b. Ebû Cafer el-Mısri'nin Kerametleri

158- Ebû Şureyh Ubeydullah b. Ebû Cafer el-Mısri'den rivayet eder: Ubeydullah der ki: Bir gün denizde iken gemimiz kırılır ve su bizi yapraklı bir dala savurdu. Biz dalın yapraklarını emiyorduk ve bu da bizim su ve yiyecek ihtiyacımızı karşılıyordu. Ertesi gün olduğunda Allah Azze ve Celle aynı şekilde dalda yapraklar yeşertiyordu. Müslümanların bir gemisi bizi alıncaya kadar bu halde kaldık.

Hayve b. Şureyh el-Mısrî'nin Kerametleri

159- Halid b. Nizar el-Fizari anlatır: Hayve b. Şureyh ağlayarak çokça dua eden kimselerdendi. Durumu da çok sıkıntılıydı. Bir gün yalnız kalıp dua ettiği bir haldeyken onun yanına oturdum.

Ona, Allah sana rahmet etsin Allah'a dua etsen de maişetinde sana genişlik verse, dedim. Sağa sola bakındı kimseyi görmeyince yerden birkaç tane çakıl taşı alıp Allah'ım bunları altın yap, dedi.

Allah'a yemin olsun ki bir de ne göreyim, ellerinde daha önce ondan daha güzelini görmediğim altınlar vardı.

Sonra o altınları bana attı ve O, kulu hakkında neyin daha uygun olduğunu en iyi bilendir, dedi.

Ona bunu ne yapayım, deyince, bana harca onu dedi. Ben de geri çevirmekten çekindim.

---

900 Senedin burasından sonrası silinmiştir. Bundan dolayı da rivayet zayıftır.

Şam Ehlinden Olan Subeyh ve Muleyh'in Kerametleri

160- Davud b. Ruşeyd anlatır: Subeyh ve Muleyh bana bildirdiler: Birkaç gün aç kaldık. Ben arkadaşıma ya da o bana, hadi sahraya çıkalım belki kendisine dinini öğretecek bir adamla karşılaşırız da Allah onunla bize fayda verir.

Sahraya çıktıktan bir süre sonra başının üzerinde odun huzmesi taşıyan siyahi bir adamla karşılaştık. Adama yaklaşıp ona Rabbin kim? diye sorduk.

Adam başındaki huzmeyi attıktan sonra üzerine oturup şöyle dedi: Bana Rabbin kim diye sormayın. Fakat imanın kalbindeki yeri neresidir, deyiniz.

Arkadaşımla birbirimize bakındık. Daha sonra adam, üç defa müridin istekleri bitip tükenmez, dedi.

Cevap vermek için şaşırmadığımızı görünce şöyle dedi: Allah'ım, biliyorsun ki senden her istediğinde kendilerine isteklerini verdiğin kulların vardır, o zaman bu huzmeyi altına çevir!

Allah'a yemin olsun ki o huzmenin ışıl ışıl parlayan bir altın çubukları olmuştu.

Sonra yine şöyle dedi: Allah'ım biliyorsun ki gizlilik kulların için şöhretten daha sevimlidir, o zaman bunları eski haline çevir! Vallahi başının üzerinde parlayan odun gibi oldu. Biz onu takip etmeye cesaret edemedik.

Kûfe Ehlinin Tâbiînlerinin Kerametleri

Ebû Vail Şekik b. Seleme'nin (Allah ona rahmet etsin) Kerametleri

161- A'meş, Şekik'ten rivayet etmiştir ki o şöyle dedi: Bana ait olan bir tarladaydım. Uzun uzadıya bir bulutun geldiğini gördüm. Buluttan bir ses falancanın ekinine yağmur yağdır, diyordu.

O adamın yanına gelip, ona ekininle ne yapıyorsun? diye sordum.

Adam, üçte birini tohum yapıyorum, üçte birini yiyorum ve üçte birini de sadaka veriyorum, dedi.

Ebû Abdullah Said b. Cubeyr'in Kerametleri

162- Esbağ b. Zeyd el-Vasiti anlatıyor: Said b. Cubeyr'in ötüşüyle gece-

leri uyandığı bir horozu vardı. Bir gece horozun ötmemesinden dolayı gece uyanmakta zorluk çekti. Bu horoza ne oldu, Allah onun sesi kessin, dedi.

Artık ondan sonra o horozun sesi duyulmaz oldu. Bunun üzerine annesi ona, oğulcuğum, bir daha hiçbir şeye beddua etme, dedi.[901]

Amr b. Kays el-Mulâî'nin Kerametleri

163- Ebû Halid anlatıyor: Amr b. Kays el-Mulâî vefat ettiği zaman sahra beyaz elbiseli adamlarla dolup taşmıştı. Namazı kılınıp defnedildikten sonra sahrada hiç kimse yoktu.

Bu Ebû Cafer'e ulaşınca İbn Şübrüme ve İbn Ebû Leyla'ya şöyle der: Bana bu adamı anlatmanıza mani olan şey de nedir?!

O ikisi de, o zat bizden kendisini kimseye anlatmamamızı istiyordu, derler.

Zerr el-Hemezani ve Muhtar b. Fulful'un Kerametleri

164- Ubeydullah b. Abdurrahman el-Murhibi Muhtar b. Fulful'dan nakleder: Zerr ile birlikte hacca niyetlenerek yola çıktık. Silahlı adamların yanına geldiğimizde bize, biz ücret vermeyen kimsenin geçmesine izin vermiyoruz, dediler.

Bunun üzerine Zerr bize, abdest alın, namaz kılın ve sonra da Allah'a yolunuzu açması için dua edin, dedi.

Abdest aldık ve Allah'a dua ettik. Daha sonra silahlı adamların yanına geldik ve onlara yolumuzu açın dedik.

Adam, üstündeki adama, bunlar hacca giden bir topluluktur, dedi. O adam ayaktayken oturup arkadaşının üzerine elini koyarak şöyle dedi: Allah'a yemin olsun ki Haccac, benim hacıları engelleyeceğimi zannetse bu ne kötü bir zandır. Onların yolunu aç dedi.

Adam da yolu açtı. Bunu bizden önce ve bizden sonra kimseye yapmadılar.

Esed b. Sahleb'in Kerametleri

165- Hasan b. Salih Esed b. Sahleb'ten rivayet eder, o şöyle demiştir: Eğer Allah'a dua etseydim, kuşlar ölüp düşerlerdi. Hasan, der ki: Eğer o ölmemiş olsaydı onunla konuşmazdım.

901 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 4/ 274.

Süfyan b. Said es-Sevri'nin (Allah ona rahmet etsin) Kerametleri

166- Abdurrahman b. Yakub el-Mekki anlatıyor: Herat'tan doğru sözlü bir şeyh yanımıza geldi. Zemzem kuyusunun bulunduğu yere girdim, o şeyh Rükün tarafında bulunan kovayı çekiyordu. Suyu içtikten sonra kovayı salıverdi. Onun suyundan kalanı içtiğimde badem kavutu tadı vardı. Daha önce onun gibi güzel bir kavut tatmamıştım. Sonra dönüp etrafıma bakındım fakat şeyh gitmişti.

Sonra ertesi gün seher vakti tekrar zemzem kuyusuna geldim. O şeyh zemzemin kapısından içeri girdi ve elbisesiyle de yüzünü örtmüştü. Kuyunun yanına gelip kovayı salıverdikten sonra geri çekti. Ben de gidip onun suyundan kalanı içtim, baktım ki bal çalınmış olduğunu gördüm. Bundan önce tadı ondan daha güzel olanını içmemiştim. sonra yine etrafıma bakındığımda adam gitmişti.

Daha sonra yine ertesi gün seher vakti gelip oturdum. Biraz sonra o şeyh zemzemin kapısından elbisesiyle yüzünü örtmüş bir şekilde girdi. Kuyunun yanına geldi ve kovayı çekip suyunu içti. Ben de hemen onun kovasından arta kalanı alıp içtim. Baktım ki içine şeker konmuş süt gibi tadı vardı. Bundan önce tadı onun gibi güzel olanını içmemiştim.

Ey şeyh bu binanın hakkı için sen kimsin?! dedim.

O, benim durumumu gizli tutman şartıyla, dedi.

Evet, dedim.

Ama ben ölünceye kadar gizleyeceksin, dedi. Ben de tamam dedim. O, ben Süyfan es-Sevri'yim, dedi.[902]

167- Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Hafs anlatır: Ben Basra'da Arim b. Fadl'ın meclisinde bulunuyordum. Yanımızda Ahmed b. Şubbuveyh el-Mervezi de vardı. Bir ara Ahmed b. Şubbuveyh bana, sana güzel bir fayda öğreteyim mi? dedi.

Evet, dedim. O, Arim'e yöneldi ve ey Ebû Numan, kuş ile Süfyan-ı Sevri'nin kıssası nasıldı? dedi.

O, evet, evet diyerek başıyla işaret etti.

902 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 7/ 73.

Ebû Abdullah Ahmed b. Hafs da başıyla işaret etti. Ali b. Hüseyin de başıyla işarette bulundu. Son olarak Ahmed b. Sehl de başıyla işaret edip şöyle dedi: Süfyan-ı Sevri buraya Basra'ya bir topluluktan kaçarak gelmişti. Bazı arkadaşlarımızın evinde saklandı. Ev sahibinin oğlunun bir kuşu vardı. Süfyan o çocuğa, benim senden bir ricam var, dedi.

Çocuk, nedir o, dedi.

Babana sorduktan sonra bu kuşu bana hibe eder misin? dedi. Çocuk, tamam dedi.

Babasından kuşu ona hibe edebilmesi için izin istedi. Sonra da gelip onu Süfyan'a hibe etti. Süfyan da kuşu alıp onu uçurarak serbest bıraktı. Kuş pencereden uçup gitti. O vefat ettiği zaman cenazesine birçok insan katıldı. Namazı kılıp, defnettikten ve üzerine toprak attıktan sonra insanlar dağılırlar. O kuş gelip, Süfyan'ın kabrinin üzerine dertli ve mahzun olarak oturdu. Sonra da uçup gitti. O kuş ölünceye kadar her gün onun kabrine gelirdi. Öldüğü zaman da sahibi o kuşu Süfyan-ı Sevri'nin kabrinin yanına defnetti. O şeyh de başıyla işaret etti.[903]

Ebû Bekir b. Ayyaş'ın Kerametleri

168- Yahya el-Hamedani der ki: Ebû Bekir b. Ayyaş'ı şöyle derken duydum: Bir keresinde Zemzem kuyusuna gelip ondan bal içmiştim. Bir keresinde kuyuya geldiğimde oradan süt içmiştim. Sonra yine geldim ve bu defa da su içmiştim.

Ubeydullah b. Abdurrahman el-Eşceî el-Kûfî'nin Kerametleri

169- Ebû Nadr anlatır: Eşcei bana şöyle demişti: Bazen bir şeye ihtiyaç duyduğumda musallaya gelir altında dirhemler bulurdum.

Basra Ehlinin Tâbiînlerinin Kerametleri

Herim b. Heyyan

170- Katade der ki: Herim b. Heyyan'ın kabrine yağmur yağdığı günden itibaren bitkiler yeşermeye başladı.[904]

903 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 7/ 58.
904 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 2/ 122.

Hasan b. Ebû'l Hasan el-Basri'nin (Allah ona rahmet etsin) Kerametleri

171- Muzeyne'den biri olan İsam b. Zeyd anlatır: Haricilerden bir adam Hasan'ın ilim meclisine gelir ve onları rahatsız ederdi. Hasan'a, ey Ebû Said, emirle konuşsan da bu adamı buradan uzaklaştırsa, denildi.

Hasan buna karşılık vermeyerek sustu. O adam yine bir gün geldi. Hasan, arkadaşlarıyla beraber oturuyordu. Onu gördüğünde, Allah'ım sen bunun bize yaptığı eziyeti biliyorsun, dilediğin şekilde onu bizden savur, diye dua etti. Bunun akabinde adam olduğu yere yıkılır ve ölmüş bir halde ailesine götürülür.

Hasan o adamı hatırladığı zaman ağlayıp şöyle derdi: Bedbaht adam, nasıl da aldanmış!

172- Said b. Ebû Urve anlatır: İnsanlar havadaki buluttan dolayı Ramazan ayının hilalini göremediler. Böylece Hasan çıkıp gelir, Allah'ım eğer bu gece hilal varsa onu bize göster! diye dua eder. Hemen sonra bulutlardan kaybolup hava açıldı. Nihayet insanlar da ona bakarlar.

Amir b. Abdukays'ın Kerametleri

173- Ebû'l Ala b. Abdullah b. Şihhir anlatıyor: Amir, devletten aldığı bağışı aldığında elbisesinin bir kenarına koyardı. Yolda karşılaştığı miskinlerden bir şey isteyen olursa mutlaka onlara bir şey verirdi. Ailesinin yanına geldiğinde aldığı bağışı onlara verirdi. Onlar o paraları saydıklarında kendisine ne kadar verilmişse aynen duruyordu.

174- Mualla b. Ziyad el-Kurdusi anlatıyor: Amir b. Abdukays önlerinde duran bir aslanın alıkoyduğu bir kafilenin yanından geçti. Amir yanlarına geldiğinde bineğinden indi.

Oradakiler, ey Ebû Abdullah! Aslanın sana ilişmesinden endişe ediyoruz, derler.

O, bu aslan Allah Azze ve Celle'nin köpeklerinden biridir. Allah dilerse onu musallat eder, dilerse de onu uzak tutar, dedi. Nihayet aslanın yanına geldi ve iki eliyle aslanın iki kulağından tutup yoldan uzaklaştırdı. Böylece kafile geçip gider.

Amir der ki: Şüphesiz ki ben, Rabbim Tebareke ve Teâlâ'nın beni O'ndan başkasından korktuğumu görmesini hayâ ederim.

Ebû Abdullah Müslim b. Yesar'ın (Allah ona rahmet etsin) Kerametleri

175- Abdullah b. Mübarek anlatır: Müslim b. Yesar Terviye günü arkadaşlarına şöyle demiştir: Aranızda hac etmek isteyen var mı? Onlar, birçok kişi, derler.

Müslim coşkun bir şekilde akan Dicle nehrinin yanına gelir ve üzerinden yürüyüp geçtikten sonra arkadaşlarına yönelir, bir şey kaybedeniniz var mı? diye sorardı.

Mutarrif b. Abdullah b. Şihhir (radıyallâhu anh)'ın Kerametleri Hakkında Rivayet Edilenler

176-177- Humeyd b. Hilal anlatır: Mutarrif ile bir adam arasında bir şey hakkında anlaşmazlık çıktı. Adam onun hakkında yalan söyleyince Mutarrif ona, eğer yalancı isen Allah tez zamanda seni öldürsün, dedi.

Adam hemen oracıkta ölüverir. Bunun üzerine o adamın ailesi Ziyad'ı Mutarrif'e karşı kışkırtırlar. Ziyad da onlara, ona vurdu mu? Ona dokundu mu? diye sordu.

Onlar, hayır dediler.

Bunun üzerine Ziyad onlara, bu salih bir adamın duasıdır ki kadere muvafakat etmiştir, deyip onlara hak tanımadı.[905]

İki tarikin metni birbirine yakındır.

178- Süleyman b. Harb anlatır: Mutarrif duası makbul bir zattı. Adamın biri, kendisine bir kızı istemesi için onu bir kavme gönderir. Fakat onlar kızı vermeye yanaşmazlar. Onlara kendisini tanıtınca kızı kendisine nikâhlarlar.

O adam bu hususta ona, o kızı bana istemen için gönderdim, sen ise kendine mi nikâhladın? dedi.

Mutarrif, ben ilk olarak senin için istedim, dedi.

Adam, yalan söyledin deyince, Mutarrif, Allah'ım eğer o benim hakkımda yalan söylemişse bana ondaki âyetini göster! diye beddua etti.

Adam hemen oracıkta ölüverdi.

905 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 2/ 206.

Ailesi emiri ona karşı kışkırtınca emir onlara, o zaman siz de onun size beddua ettiği gibi beddua edin, dedi.

179- Gaylan b. Cerir anlatır: Haccac sıvacının birini hapseder. Biz, Haccac'tan onu vermesini istedik ama talebimizi reddetti.

Bir süre sonra Mutarrif ile karşılaştım, bana arkadaşınızı ne yaptınız? dedi.

Ben, hiçbir şey yapamadık, dedim.

O da, hadi gel dua edelim, dedi ve o dua etti biz de âmin dedik.

O günün akşamı olunca Haccac, insanların huzuruna girmesi için izin verdi. O sıvacının babası da insanlarla beraber içeri girdi.

Haccac o adamı gördüğünde nöbetçisine, bu adamla beraber git ve ona oğlunu ver, dedi.

180- Yunus anlatır: Mutarrif evine girdiği zaman evinin kapıları subhanallah derdi.

181- Katade rivayet eder: Mutarrif b. Abdullah ve bir arkadaşı karanlık bir gecede yürüyüşe çıkarlar. Bir de bakarlar ki ikisinden birinin kırbacının ucunda ışık çıkmıştır.

Arkadaşına, şayet biz bunu insanlara anlatsak bizi tekzip ederler, dedi.

Mutarrif, tekzip eden daha yalancıdır. Yani, Allah'ın nimetini yalanlayan daha yalancıdır, dedi.

Süleyman et-Teymi'nin (Allah ona rahmet etsin) Kerametleri

182- İsmail b. İbrahim anlatmıştır: Süleyman et-Teymi adamın birinden bir palto ödünç aldı. Onu giydikten sonra sahibine iade etti.

O adam, ben o paltoda ne zamandır misk kokusunu alıyorum, dedi.

183- İsmail b. İbrahim anlatır: Süleyman et-Teymi ile bir adam arasında bir şey hakkında anlaşmazlık peyda olur. Adam Süleyman'ın karnını tutup sıkınca eli kurudu.

184- Esmeî anlatıyor: Süleyman et-Teymi benden bir palto ödünç aldı. Onu giydikten sonra bana geri verdi. Allah'a yemin olsun ki uzun süre ondan misk kokusu alıyordum.

185- Seri b. Yahya anlatıyor: Süleyman et-Teymi gözünü zedeledi. Doktor gözüne suyun değmesini yasakladı. Eli avret mahalline değince abdest almak istedi. O elin avret mahalline değmesiyle abdest alınması gerektiği görüşündeydi. Gözündeki pamuğu çıkarıp abdest aldı ve pamuğu daha önce olduğu gibi yerine koydu.

Doktor gelip gözüne baktığında olumsuz bir şey görmedi. O doktora, bak bakayım bir şey görüyor musun? dedi. Doktor da, olumsuz bir şey görmüyorum, dedi.

Bunun üzerine doktora, ben abdest aldım, dedi. Doktor da, muhakkak ki Allah sana afiyet vermiştir, dedi.

Sabit b. Eslem el-Bunani'nin Kerame9tleri

186- [906] ***"Günahı bağışlayan, tevbeyi kabul eden, cezası pek şiddetli olan."*** (Gafir: 3) Ona bir adam şöyle der: Ey günahı bağışlayan günahımı bağışla, ey tevbeyi kabul eden tevbemi kabul et, ey azabı çetin olan beni affet ve ey lütfu geniş olan üzerime lütfunu yay, de!

Bostan'ın sahibine geldim ve binek üzerinde biri buraya girdi mi? diye sordum. Hayır, dedi.

187- Ebû Amr es-Saffar der ki: Sabit el-Bunani bana anlattı: Musab b. Zubeyr ile birlikte Kûfe'nin bir köyündeydik. İki rekât namaz kılmak üzere bir bahçeye girdim. Namaza durdum ve kıraate ***"Ha mim"*** (Mü'min: 1) âyetiyle giriş yaptım. Nihayet ***"O'ndan başka ilah yoktur, dönüş ancak O'nadır."*** âyetine ulaştığımda arkamda üzerinde Yemen kumaşları bulunan bir adam kurşun renginde bir katırın üzerinde durup şöyle dedi:

"Günahı bağışlayan" âyetine ulaştığında, ey günahı bağışlayan günahımı bağışla, de!

"tevbeyi kabul eden" kısmına ulaştığında, ey tevbeyi kabul eden tevbemi kabul et, de!

"cezası pek şiddetli olan" kısmına ulaştığında, ey azabı çetin olan beni cezalandırma, de!

"lütfu geniş olan" kısmına ulaştığında da ey lütfu geniş olan üzerime katından rahmetini uzat, de!

906 Bu rivayetin başından âyete kadarı kitapta silinmiştir.

Namazdan sonra arkama döndüğümde kimseyi göremedim. Kapıdan dışarı çıkıp orada bulunanlara yanınızdan üzerinde Yemen kumaşları olan bir adam geçti mi? dedim.

Onlar, biz hiç kimseyi görmedik dediler. Onun İlyas olduğuna inanıyorlardı.

188- Hammad b. Seleme anlatıyor: Şüphesiz ki Sabit öldükten sonra cesedi kaldırıldı. Kabrine bakıldığında ondan bir eser yoktu. O şöyle dua ederdi: Allah'ım, eğer sen kullarından bazılarını yükselteceksen beni de onlardan kıl!

Ebû Yahya Malik b. Dinar'ın (Allah ona rahmet etsin) Kerametleri

189- Haşim b. Yahya el-Ferra el-Mucaşii anlatıyor: Malik b. Dinar bir gün oturduğu esnada yanına bir adam gelip şöyle dedi: Ey Ebû Yahya, dört senedir hamile olan şu kadın için dua et! Çünkü o çok çetin bir sıkıntı çekmektedir.

Bunu duyunca öfkelenir ve Mushaf'ı kapattıktan sonra der ki: Bu insanlar benim peygamber olduğumu mu zannediyorlar? Sonra dua ederek şöyle dedi: Allah'ım, bu kadın büyük bir sıkıntı içindedir, şüphesiz ki sen dilediğini silersin. Sonra elini kaldırınca insanlar da ellerini kaldırdılar.

Elçi adama gelip hanımına yetiş dedi. Adam da gitti. Malik, adam mescidin kapısından boynunda kısa ve kıvırcık saçlı dört yaşında dişleri çıkmış bir çocukla çıkıncaya kadar ellerini indirmedi.

190- Gassan b. Mufaddal Basralı Şeyh'ten rivayet eder: Malik b. Dinar birkaç gün ateşlenir.. Ateşinin hafiflediğini görünce ihtiyacını gidermek için dışarı çıkar. Sonrasında kendisi anlatıyor; Bir ara önümde gece yürüyüşü yapan kimselerin bulunduğu bazı bekçiler geçip gittiler. Ancak beni de koşturup yolumu tıkadılar. Derken onlardan biri benim peşime takıldı ve kırbacıyla bana birkaç tane vurdu. Kırbaç darbesinin acıları o ateş hastalığından daha ağırdı.

Ben de, Allah elini koparsın, diye beddua ettim.

Ertesi gün olduğunda bir ihtiyaçtan dolayı köprüye geldim. O adamı eli kesilmiş boynuna asılı olduğu bir halde gördüm.

191- Abbas b. Zureyk es-Sulemi –bu zat Malik b. Dinar'ı görmüştür- anlatır: Kadının biri sulanma rahatsızlığına yakalanınca vücudu şişip kabardı. Bundan dolayı da Malik'in yanında geldi.

Malik'e ey Ebû Yahya, Allah'a benim için dua et! dedi.

Malik de ona, eğer bu mecliste isen kalk ve seni görebileceğim bir yere otur, dedi.

Kadın gelip meclisinde oturdu. Daha sonra Malik de arkadaşlarına, bu kadın şu gördüğünüz hastalıkla imtihan olunmuştur. Onun için Allah'a dua edin dedikten sonra ellerini kaldırır ve meclisindekiler de ellerini kaldırdılar.

Sonra da şu duayı yaptı: ey kadim minnet sahibi, ey Azim, ey senden başka ilah olmayan, o kadına afiyet ver ve onu bu sıkıntıdan kurtar!

Hemen oracıkta kadının karnının şişkinliği iner ve afiyet bulur. Bu kadın daha sonraları yanındaki kadınlara bunu anlatırdı.

Abdullah b. Galib'in Kerametleri

192- Malik b. Dinar der ki, Abdullah b. Galib'i şöyle derken duydum: Allah oğullarıma rahmet etsin, onlara doyamadan öldüler.

Malik b. Dinar der ki: Abdullah b. Galib'in kabrini gördüm ve kabrinden bir tutam aldığımda misk kokuyordu.

O yine der ki: İnsanlar onunla fitneye düştükleri için kabri düzleştirildi.[907]

Sıla b. Eşyem'in Kerametleri

193- Cafer b. Zeyd el-Abdi anlatır: Kabil'e doğru savaşmak için çıktık. Orduda Sıla b. Eşyem de vardı. Düşman topraklarına yaklaştığımızda emir, kimse başına buyruk hareket etmesin dedi. Derken Sıla, katırı üzerindeki yüklerle çekip gitti.

O da namaz kılmaya başlayınca kendisine, insanların gittiği bildirildi.

Bunun üzerine o, kılacağım iki kısa rekât namazdır. Namazdan sonra dua edip şöyle dedi: Allah'ım! Katırımı yüküyle beraber bana geri getirmene dair senin üzerine yemin ediyorum. Derken katır gelip önünde durdu.

907 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 2/ 257-258.

194- Ebû Selil der ki: Sıla b. Eşyem bana anlattı: Bu Ahvaz'da yürüyorken çok şiddetli bir şekilde acıktım. Bana yiyecek satacak bir kimse de bulamadım. Bundan dolayı yoldakilerden kimseyi sıkıntıya sokmaktan da kaçınıyordum. Bir ara yürürken Rabbime bana yiyecek vermesi için dua ettim. Bir ara arkamda bir şeyin yere düştüğünü duydum. Arkamı dönüp baktığımda yerde bir elbise ya da havlu içinde hurmalarla dolu olan bir sepet vardı. O hurmalardan doyuncaya kadar yedim. Akşam olduğunda bir kilisede bulunan rahibin yanına gelip orada konakladım. Ona bu olayı anlattım, o da bana hurma sundu. Ben de ona birkaç tane hurma ikram ettim.

Bir zaman sonra o rahibin yanına uğradığımda bana güzel ve tatlı hurmalar ikram edip, bu senin bana ikram ettiğin hurmalardandır, dedi.

O elbiseyi ailesine getirdi. Eşi elbiseyi insanlara gösterirdi.[908]

Abdullah b. Şekik el-Ukayli'nin Kerametleri

195- Ceriri anlatır: Abdullah b. Şekik duası makbul bir zattı. Üzerinden bir bulut geçtiğinde şöyle derdi: Allah'ım, şuralara yağmur yağdırmadıkça geçip gitmesin. Böylece o bulut o yere yağmur yağdırmadan geçmezdi.

Meymun b. Ebû Şebib'in Kerametleri

196- Hasan b. Hurr anlatır: Meymun b. Şebib der ki: Haccac zamanında Cuma namazına gitmek için hazırlandım. Sonra kendi kendime karar verip şöyle dedim: Bir cumaya giderim, birine de gitmem.

Bunun üzerine evin bir tarafından münadinin biri şöyle seslendi: ***"Ey iman edenler! Cuma günü namaza çağırıldığınız zaman, hemen Allah'ı anmaya koşun."*** (Cuma: 9) böylece ben de namaza gittim.

Bir ara bir kitap yazmak için oturdum. Kalbime bir şey doğdu, eğer onu kitabımda yazarsam, kitabımı süsleyecektir fakat ben yalan söylemiş olurum. Eğer onu yazmazsam da kitabımda kusur olacaktı ama ben doğru söylemiş olacaktım.

Böylece onu yazmamaya karar vermem üzerine bir münadi şöyle nida eder: ***"Allah, iman edenleri, dünya hayatında ve ahirette sapasağlam sözle sebat üzere kılar."*** (İbrahim: 27)[909]

908 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 2/ 239.
909 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 4/ 375.

Cemil b. Murre'nin Kerametleri

197- Hammad b. Zeyd Cemil b. Murre'nin şöyle dediğini aktarır: Bir şeye ihtiyaç duyduğum zaman Allah'a dua ettiğimde onu önümde görüyorum. Yani, dinar ya da dirhem...

Ebû Muhammed Habib el-Acemi'nin Kerametleri

198- Seri b. Yahya'dan şöyle dediği nakledilir: Habib Ebû Muhammed Terviye günü Basra'da ve Arife akşamı da Arafat'ta görülürdü.[910]

199- Mucaşi ed-Deyri anlatır: Habib'in komşularından bir kadın, kel ve güzel bir çocuk doğurdu. Çocuk on iki yaşına geldiğinde babası Habib'e gelip der ki: Ey Ebû Muhammed! Oğlumu görmez misin, bu güzelliğine rağmen senin de gördüğün gibi kel olarak kalmıştır. Onun için Allah'a dua et.

Habib ağlamaya başladı ve çocuk için dua ediyor ve gözyaşlarını da onun başına sürüyordu.

Allah'a yemin olsun ki çocuk yanından kalktığında başında saçının köklerinde kararmalar oluştu. O saç büyümeye devam etti ve nihayetinde insanlar arasında saçı en güzel oldu.

Mucaşi der ki: Ben o çocuğu hem kel, hem de saçlı olarak gördüm.

200- Ebû Abdullah Şehham anlatır: Ebû Muhammed Habib'e bir bez içinde taşınan müzmin hasta olan bir adam getirilir. Ona, ey Ebû Muhammed, bu adam müzmin hasta olmuş bir bez içinde taşınmaktadır. Ailesi de helak oldu olacak. Ona afiyet vermesi için Allah'a dua eder misin?!

Bunun üzerine Mushaf'ı alır ve adamın boynuna koyduktan sonra dua etti. O dua etmeye devam etti nihayet Allah adama afiyet verdi ve ayağa kalktı. Adam sonra o bezi de alıp boynunun üzerine koydu ve ailesine gitti.

201- Halid b. Hidaş anlatır: Ebû Muhammed Habib'in yanına girdiğimizde şöyle derdi: Misk sepetini aç ve denenmiş panzehiri ver.

Halid der ki: Misk sepeti Kur'ân ve denenmiş panzehir de duadır.

202- Seri b. Yahya anlatır: Ebû Muhammed Habib insanlara açlığın isabet ettiği zamanda yiyecek satın aldı. O yiyeceği miskinlere dağıttı. Sonra da birkaç tane torba dikti ve başının altına koydu.

910 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 6/ 154.

Daha sonra Allah'a dua etmesi üzerine yemek sahipleri gelip ona borca verdiler. O da başının altındaki torbaları çıkartıp baktığında içindeki dirhemleri gördü. Dirhemleri tarttığında alacaklarının hakları karşılığı olduğunu gördü ve onlara verdi.

203- Müslim b. İbrahim anlatır: Adamın biri Ebû Muhammed'e gelip şöyle dedi: Benim senden üç yüz dirhem alacağım var.

Bu dirhemlerini ne zaman bana verdin? dedi.

O, benim senden üç yüz dirhem alacağım var, diyerek yineledi.

Habib de, bana yarın gel, karşılığını verdi.

Ertesi gün olduğunda abdest alıp namaz kıldı ve sonra da şöyle dua etti: Allah'ım, eğer o adam sadık ise onu bana gönder, eğer yalancı ise ona musibet ver!

Ertesi gün adam taşınır halde getirilir ki bir tarafına felç isabet etmiştir.

Ona, sana ne oldu? dedi.

Adam, dün sana gelen bendim ki senden alacağım bir şey yoktu. Onu da insanlardan utanır da bana verirsin diye dedim.

Ona, bunu bir daha yapacak mısın? diye sordu. Adam, hayır dedi.

Bunun üzerine, Allah'ım eğer doğru söylüyorsa ona afiyet ver, diye dua etti. Duadan hemen sonra adam ayağa kalktı ve sanki daha önce bir şey yokmuş gibi koştu.

204- Abdulvahid b. Ziyad anlatıyor: Biz Malik b. Dinar'ın yanındaydık. Yanımızda da Muhammed b. Vasi' ve Ebû Muhammed Habib vardı. O sırada bir adam geldi ve Malik ile konuştu. Ona yaptığı taksimat üzerine çok ağır bir şekilde konuşup şöyle dedi: onu hak ettiği yere vermedin, meclisindekilerin ve arkadaşlarının peşinden gittin ki etrafın kalabalık olsun ve insanların yüzünü kendine çeviresin diye.

Bunları duyunca ağladı ve Allah'a yemin olsun ki ben bunu istememiştim, dedi.

Adam da, hayır aksine Allah'a yemin olsun ki sen bunu istedin, dedi.

Malik ağlıyordu ve adam da ona kaba konuşuyordu. Adam bu sözlerini uzatınca Habib ellerini göğe kaldırıp şöyle dedi: Allah'ım, bu adam bizi senin zikrinden alıkoydu, nasıl dilersen bizi ondan kurtar!

Bunun üzerine Allah'a yemin olsun ki adam ölü bir halde yüzüstü yere düştü. Böylece bir döşeğin üzerinde ailesine taşındı.

Bundan sonra Ebû Muhammed'e duası icabet bulan bir zattır denilirdi.

Çocuk Utbe'nin Kerametleri

205- Hasan b. Diama anlatıyor: Utbe bir kuşu güzel gördüğünde onu çağırır, kuş da gelip uyluğunun üzerine düşer. O da kuşa dokunduktan sonra onu salıverir ve kuş uçmaya devam eder.

206- Abdullah b. Mübeşşir anlatıyor: Utbe, bu dünyada kendisine şu üç hasleti vermesi için Rabbine dua etti. Kendisine güzel bir ses, bol gözyaşı ve zahmetsiz yiyecek nasip etmesi için dua etti.

İşte bundan dolayı o, Kur'ân okuduğu zaman ağlar ve etrafındakileri de ağlatırdı. Gözyaşları uzun süre akardı. Evine sığındığı zaman da azığını elde ederdi ve nerden geldiğini de bilmezdi.[911]

Safvan b. Muhriz'in Kerametleri

207- Sabit el-Bunani anlatıyor: Ubeydullah b. Ziyad Safvan b. Muhriz'in yeğenini tutuklatıp hapseder. Basra'da kendisinde fayda umduğu ileri gelen kim varsa onu bu konuda aracı yapar fakat bir netice alamaz. Namaz kıldığı yerde mahzun bir şekilde geceler.

Bu haldeyken bir ara hafif bir uyuklama tutar onu. Rüyasında biri gelip ey Safvan, kalk ve isteğini onun geldiği kimseden iste! Bunun üzerine ürkerek uyandı. Sonra kalkıp abdest alıp namaz kıldıktan sonra dua etti. Böylece İbn Ziyad uyuyamadı ve hemen bana Safvan b. Muhriz'in yeğenini getirin, der. Nöbetçi gelir ve hemen ateş de getirilir. Gecenin ortasında demir kapılar açıldı.

Safvan b. Muhriz'in yeğeni nerededir, denildi. Onu çıkarın, çünkü bu gece uykuma mani oldu der.

911 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 6/ 236.

Onu alıp İbnu Ziyad'a getirirler. İbnu Ziyad onunla konuştuktan sonra kefilsiz ve karşılıksız olarak hadi git, dedi.

Safvan bunların farkında değilken kapısı çalındı. O kimdir, der. Kapıdaki de benim falancayım, dedi.

Bu saatte mi, deyince yeğeni olanları ona anlattı.[912]

Ata es-Suleymi'in Kerametleri

208- Salih el-Murri anlatıyor: Ata es-Suleymi nerdeyse dua etmezdi. Ancak dua ettiği zaman da arkadaşları duasına âmin derdi. Bazı arkadaşları hapsedildiğinde ona, bir ihtiyacın var mı, diye sorduklarında Allah'ın beni buradan kurtarması için Ata'nın duasına ihtiyacım var, dedi.

Salih der k: Ata'ya gelip, ey Ebû Muhammed! Allah'ın kardeşlerini musibetten kurtarmasını istemez misin? dedim.

O, evet, Allah'a yemin olsun ki isterim tabi ki.

Ben, sohbet arkadaşın falanca hapsedildi, Allah'a dua et de onu kurtarsın, dedim.

Bunun üzerine ellerini kaldırıp ağlayarak şöyle dedi: Allah'ım, senden istememizden önce sen hacetimizi biliyorsun, öyleyse onu bizim için gerçekleştir!

Salih der ki: Allah'a yemin olsun ki henüz evden ayrılmamıştık ki adam eve girdi.

Ebû Reyhane Abdullah b. Matar'ın Kerametleri

209- Sa'd b. Ebû Umeyye el-Mukri'nin kölesi Ferve el-E'mâ anlatıyor: Ebû Reyhane deniz yolculuğuna çıktı. O yanındaki bir iğneyle dikiş yapardı. Bir ara iğnesi düşünce şöyle dedi: Ey Rabbim! İğnemi bana vermen için senin üzerine yemin ediyorum. Böylece iğne ortaya çıkınca onu aldı.

Bir gün deniz köpürünce şöyle dedi: Ey deniz sakinleş! Sen Habeşli bir kölesin. Deniz de yağ gibi oluncaya kadar sakinleşti.

912 Ebû Nuaym, Hilyetu'l Evliya: 2/ 214.

Rabia el-Adeviye'nin Kerametleri

210- Abdullah b. İsa et-Tufavi anlatıyor: Rabia tenceresini ocağa koydu ve canı soğan çekti. Bunun üzerine gagasında soğan olan bir kuş gelip gagasındaki soğanı ona attı.

Ala b. Ziyad'ın Kerametleri

211- Hişam b. Ziyad anlatıyor: Ala b. Ziyad her Cuma gecesini ihya ederdi. Bir gece yorgunluk hissedip şöyle dedi: Ey Esma! Uyumak istiyorum, şu kadar olunca hemen beni uyandır.

O uyuduğu esnada biri gelip alnından tutarak şöyle dedi: Ey Ziyad, kalk da Allah'ı zikret! Çünkü O da seni anıyor. Böylece ürpererek kalktı.

212- Cafer b. Süleyman der ki: Hişam b. Ziyad'ı şunu anlatırken duydum: Ala b. Ziyad her Cuma gecesini ihya ederdi. Bir gece yorgunluk hissedince karısına şöyle dedi: Ey Esma! Ben yorgunum, şu kadar zaman geçince hemen beni uyandır dedi ve sonra uyudu.

O uyurken biri gelip onu alnından tutup dedi ki, ey İbnu Ziyad, kalk da Allah'ı zikret! Çünkü O seni anmaktadır. Bunun üzerine ürpererek kalktı.

Hişam der ki: Ala o hisleri ölünceye kadar hissetmeye devam etti.

Ziyad en-Numeyri'nin Kerametleri

213- İmara b. Zazan anlatıyor: Mekke yolunda Ziyad en-Numeyri ile beraberdim. Bir arkadaşımızın devesi kayboldu. Deveyi aradık ama bulamadık. Arkadaşımızın metaını alıp taksim ettik.

Ziyad da bir şey demiyor musunuz? dedi. Ben Enes'i şöyle derken duydum: O ***"Ha mim"*** secde sûresini okuyup secde ettikten sonra dua etti.

Biz de evet, dedik. Bunun üzerine o ***"Ha mim"*** secdeyi okuduktan sonra secde edip dua etti. Biz başımızı kaldırıp baktığımızda adamı beraberinde kaçan devesinin olduğu halde gördük.

Ziyad der ki: Yemeğinizden ona verin. Adam bunu kabul etmeyerek ben oruçluyum dedi.

Sonra baktığımızda hiçbir şey göremedik ve ne olduğunu da bilmiyoruz.

Bağdat Ehlinin Kerametleri

Onlardan biri Ebû Mahfuz Maruf b. El-Firezan el-Kerhi'dir.

214-215- Sadaka el-Amiri anlatıyor: Bir gün Maruf'un yanındayken ona aklını yitirmişe benzeyen bir adam gelip ey Ebû Mahfuz! Bana dua et çünkü benim on bin dirhemim gitti, dedi.

Ebû Mahfuz ona sırtını döndü, adam ikinci defa söyledi, yine ona sırtını döndü. Sonra adam üçüncü defa söyledi fakat o yine sırtını döndü.

Bunun üzerine Maruf şöyle dedi: Kardeşim, Allah'a dua et. Sonra dudaklarını hareket ettirdi.

Adam der ki: Allah'a yemin olsun ki ayağa kalktığımda kalbimde ondan hiçbir şey kalmamıştı.

Ebû Nasr Bişr b. Haris el-Hafi'nin (Allah ona rahmet etsin) Kerametleri

216- Mansur es-Sayyad anlatıyor: Bişr b. Haris Cuma günü namazdan çıktıktan sonra yanıma uğrayıp bu vakitte evde misin? dedi.

Ben de, evde ne un, ne ekmek, ne dirhem ve ne de bir şey kaldı, dedim.

O bana, Allah yardımcıdır, ağını al ve hendeğe gel, dedi.

Ben ağı sırtladım.

O, abdest al ve iki rekât namaz kıl, dedi.

Dediğini yaptım. Ağını fırlat ve bismillah de, dedi.

Ağı fırlatınca ağır bir şey ağa düştü. Ağı çekerken, ey Ebû Nasr! Ağı çekmemde bana yardım et, yırtılmasından endişeleniyorum, dedim. Yanıma geldi, çektiğimizde ağda büyük bir balığın olduğunu gördük.

Bana, onu al ve sat. Sonra onun parasıyla ailenin ihtiyacını satın al, dedi.

Kapıdan girince beni merkebi üzerinde bir adam karşıladı. O kaça, diye sordu.

Ben, on dirhem, dedim.

Adam, aldım onu dedi ve on dirhem tartıp bana verdi. Ben de ailemin evde ihtiyaç duyduklarını satın aldım.

İşimi bitirdiğimde onlara, iki yufkayı alıp üzerine helva koyun ki onu Bişr'e götüreyim, dedim.

Mansur der ki, gelip kapıyı çaldım. O kimdir? dedi, ben de Mansur, dedim. O da ey Mansur! Eğer bunu bekleseydik balık çıkmazdı. Onu al ve git ailenle beraber ye, dedi.

Ebû Abdullah Ahmed b. Hanbel (radıyallâhu anh)'ın Kerametleri

217- Kasım b. Hüseyin el-Verrak anlatıyor: Ahmed b. Hanbel'den rivayet edildiğine göre adamın biri Tarsus'a gitmek istedi.

Ahmed ona, ey yolunu şaşıranların kılavuzu, bana sadıkların yolunu göster ve beni salih kullarından eyle, de!

Adam yola çıktı. Yoldayken ona bir musibet gelince arkadaşlarını kaybetti. Bu duayla dua etmesi üzerine arkadaşlarına yetişti. Daha sonra Ahmed'e gelip bunu anlattı.

Bunun üzerine Ahmed de ona, benim için bunu gizle, dedi.

Haris b. Esed el-Muhasibi ve Ebû Muaviye el-Esved (radıyallâhu anhumâ)'nın Kerametleri

218- Ebû Dahiriyye anlatıyor: Tarsus'a gelip Ebû Muaviye el-Esvedi'nin huzuruna girdim. O â'maydı, evinde de asılı bir Mushaf vardı.

Bu durumu görünce ben, Allah sana rahmet etsin, evinde bakamadığın bir Mushaf mı var? dedim.

O da, ölünceye kadar gizleyecek misin? dedi. Ben de evet dedim.

O, ben Kur'ân okumak istediğim zaman gözlerim açılıyor, dedi.

219- Ebû Muaviye el-Esved'in hadimi olan Ebû Hamza Nuseyr b. Ferac el-Eslemi anlatıyor: Ebû Muaviye el-Esved gözleri â'ma bir insandı. Kur'ân okumak istediği zaman Mushaf'ı açar ve gözleri kendisine iade edilir. Mushaf'ı kapattığı zamanda â'ma olurdu.

Ebû Talib en-Nesâî'nin Kerametleri

220- Abbas ed-Devri anlatır: Ebû Talib en-Nesâî'yi Yahya b. Main'i anlatırken duydum: Bir gün sabah uyandığımda yanımda hiçbir şey kalmamıştı ki ben geniş bir evdeydim. Kendi kendime dedim ki, Allah'ım köpeği de domuzu da rızıklandıran sensin, beni de rızıklandır.

Hemen akabinde arkamdan biri, dirhem mi istiyorsun yoksa un mu?

Ben de içimden, odunum yokken unu ne yapacağım ki dedim.

Böylece adam, bana içinde beş yüz dirhem olan bir kese verdi.

Kasım b. Zeyd'in Kerametleri

221- Duheym b. Musa en-Nehaî der ki: Basralılardan bir adamı gördüm. O Allah Azze ve Celle üzerine borç alıp miskinlere dağıtıyordu. Allah da onun yerine borcunu ödüyordu.

Duheym der ki: Ata b. Sabit'e geldim ve ondan yüz dirhem borç aldım ve onu Allah'a havale ettim. Onunla muhtaçlara elbise giydirdim. Kendim için de on dirhem aldım, onunla da kendime bir elbise aldım.

Bir süre sonra hastalandım. Aktarın yanından geçerken bana gel dedi, ben de onun yanına gittim.

Bir adam yanıma gelip bana yüz dirhem verdi, dedi.

Ben de dedim ki benim yüz on dirhem borcum vardı.

Aktar da bana, o adam on dirhemi kendisi için aldı, dedi.

Maruf el-Kerhi'nin Hizmetkârının Kerametleri

222- Ahmed b. Ali el-Cella der ki: Babamı şöyle derken duydum: Bir gün Maruf'un yanında otururken ona bir adam geldi ve ey Ebû Mahfuz! Dün şaşılası bir şey gördüm, dedi.

Ne gördün? dedi.

Adam, ailemin canı balık arzuladı. Ben de Kerh'in kapısından çıktım ve onu aldım. Bir hamala onu taşıttım. O hamal Allah'ı zikrediyordu. Mescidin yanından geçerken bana ey amca, namaz kılacak mısın? diye sordu.

Ben, bir çocuk beni namaza çağırır da ben icabet etmez miyim, dedikten sonra evet dedim.

Bunun üzerine tabağı ve balıkları mescidin kapısında bırakıp mescide girdi. Çocuk namaz kılmaya devam ediyor, ben ise balıkları gözetliyordum. Namaz için ezan okunduğunda ben, bir çocuk tabağı hususunda Allah'a tevekkül etmiş ve ben ise balıklarım hususunda ona tevekkül etmiyorum.

Böylece mescide girip namazımı kıldıktan sonra çıktığımda balıkların olduğu gibi durduğunu gördüm. Çocuk gelip balıkları başının üzerine aldı ve daha önce olduğu gibi zikretmeye devam etti. Çocuk, evime varıncaya kadar bu halde devam etti. Ben aileme onun durumunu anlattım.

Onlar da bana, ona bizimle beraber yemesini söyle, dediler.

O çocuğa, ailem benden senin de onların yanında iftar etmeni istiyorlar, dedim.

Çocuk, evet deyip mescidin yolu neresidir, diye sordu.

Ben de ona mescidin yolunu gösterdim. Çocuk ikindi vaktine kadar rükû ve secde etmeye devam etti. Namazdan sonra da başını iki dizinin arasına koyup akşama kadar bu halde durdu.

Akşam namazını kıldıktan sonra, iftara gelecek misin? diye sordum.

Benim bir âdetim vardır, bana onda yardım ederse sana icabet ederim, dedi.

O da nedir? dedim.

O, Ahiretin akşamından sonra iftar edeceğime dair bir âdetim vardır ve ben bu konuda sabrettim. Evde onun ihtiyaçlarını hazırlatmıştım.

Namazını kıldıktan sonra onu alıp eve götürdüm ve kapıyı da üzerine kapattım. Bizim bir kızımız vardı. Elleri tutmaz, ayakları yürüyemez ve gözleri âmâ bir parça et gibidir. Yirmi dört yaşına gelmiş ve gece yarısı uyumazdı. Aniden odamızın kapısı çaldı.

Biz, o da kimdir? dedik.

O, ben falancayım, dedi. Biz de hemen onu çağırdık. Bir de ne görelim, yürüyebiliyor, tutabiliyor ve gözleri görebiliyordu.

Sana ne oldu böyle? diye sorduk.

O da şöyle anlattı: Bilmiyorum ama bu gece yarısı uyandım ve kalbime bu misafirinizin hakkı için Allah'tan iste diye bir düşünce doğdu. Ben de hemen, Allah'ım bu misafirimizin hakkıyla senden beni iyileştirmeni istiyorum, dedim. İşte ben de bu gördüğünüz gibi oldum.

Hemen koşup misafirime gittim ama yoktu.

223- Kasım ed-Dabbi der ki, doğru sözlü bir adam, anlatacağının aynen anlattığı gibi olduğuna yemin ederek bana şöyle anlattı: Ben Mekke'ye giderken yolda bir torba gördüm. Onu almak için bineğimden indim, fakat aniden taş oluverdi.

Hevdecime binip oradan baktığımda gerçekten bir torbaydı. Tekrar indim ancak yine taş oldu.

Hevdecime çıktığımda bacanağım beni şaşkın görünce ne oldu sana? dedi.

Ona bunu anlattım. Bunun üzerine o da bakınca onun torba olduğunu gördü. Almak için indiğinde ise, hevdece dönüveriyordu. Böylece onu olduğu gibi bıraktık.

Biraz sonra Horasanlı bir adam nefes nefese koşarak geldi ve onu torba olarak görüp aldıktan sonra şöyle dedi: Zekât için ayrılmış bir maldır bu, Allah onu korudu.

224- Ebû Bekir b. Şazan anlatıyor: Benim Habeşli bir kölem vardı seksen yaşını geçmiş güvenilir bir adamdı. Bize şu kıssayı anlattı: Ben bir Perşembe günü iki kişiden yaklaşık beş yüz dinar borç aldım. Yolda giderken iyi bir bıçak görüp satın aldım.

Konaklama yerinde içinde namaz kılınan bir mescit gördüm. Mescide girip bıçağı ve keseyi bir kenara bıraktım. Hocamın huzuruna geldiğimde elimi elbisemin yenine koyduğumda keseyi bulamadım. Onu mescitte kıble tarafında yere koyduğumu hatırladım. Aceleyle geri dönüp bıçağın bir adamın önünde olduğunu gördüm. Adamın yanına gidip bıçağın ve kesenin nerede olduğunu sordum.

Adam, yemin ederek herhangi bir kese görmediğini söyledi. Ona eşlik ederek mescide gittim. İnsanlar toplanmışlar ve kese de arkadaşımın arkasındaydı. Sonra bıçağı ve keseyi aldım.

İbrahim el-Acurri'nin Kerametleri

225- Ebû'l Abbas Ahmed b. Muhammed b. Mesruk der ki: Acurri'yi şöyle derken duydum: Yağmurlu bir günde kabristanın kapısında duruyordum. Yanımdan üzerinde iki parça kumaş bulunan bir adam geçince onun da dilencilerden olduğunu zannettim. İçimden, keşke gidip çalışsa da kendisi için daha hayırlı olurdu, dedim.

Adam geçip gitti. Gece olduğunda bana iki melek gelip pazılarımdan tutarak beni alıp bugün kapısında oturduğum mescide getirdiler. Üzerinde iki parça kumaş bulunan bir adamın uyuduğunu gördüm. Melekler adamın yüzünü açınca bugün yanımdan geçen adamdı.

Bana, hadi onun etini ye, dediler.

Onun gıybetini yapmadım ki, dedim.

Onlar, aksine evet yaptın, nefsin sana onun gıybetini yaptı, senin gibi birinden bu kabul edilmez, dediler. Hemen ürpererek uyandım. O mescidin kapısında otuz gün bekledim. Otuzuncu gün olduğunda o adam ilk haldeki gibi üzerinde iki parça kumaş olduğu halde yanımdan geçti. Hemen peşine takılarak onu takip ettim. Onu kaybederim endişesiyle ey adam seninle konuşmalıyım, dedim.

Bana dönüp, ey İbrahim sen de mi mü'minleri kalbiyle gıybet edenlerdensin?! dedi.

Bunu duyunca bayılarak yere düştüm. Uyandığımda yanı başımda duruyordu.

Bana, bir daha bunu yapacak mısın? dedi.

Ben de, hayır dedim. Daha sonra gözden kaybolup gitti ve bir daha da görünmedi.

Ebû Şuayb Salih b. Yunus'un Kerametleri

226- Ebû Bekir Muhammed b. Ali anlatır: Ebû Şuayb Salih b. Yunus ile birlikteydim. Gece karanlığında bir yerden dönüyorduk yanımızda da yolumuzu aydınlatan bir lamba vardı. Rüzgâr esip lambamızı söndürünce Ebû Şuayb'ın 'ey Rabbimiz nurumuzu tamamla! dediğini duydum. Hemen akabinde de lamba tekrar yandı.

Ebû'l Abbas Ahmed b. Muhammed b. Mesruk'un Kerametleri

227- Cafer b. Nusayr der ki: Ebû'l Abbas b. Mesruk'u şöyle derken duydum: Bir ara Mekke'ye gitmek istedim. Annemden bunun için izin istedim, o da bana izin verdi. Benimle beraber kendilerine eşlik edeceğim iki kişi ve biri de bana eşlik edecek birkaç kişiyle yola çıktım.

Badiyeye çıktığımızda hacet gidermek için onların yanından uzaklaştım. Hacet gidermek için oturduğumda ayağımın başparmağına sidik isabet etti. Ertesi gün yine aynı şey başıma geldi. Kendi kendime bunda bir iş var dedim.

Arkadaşlarımın yanına gelip onlara, benim niyetimin önümde, fakat beni meşgul eden şeyin ardımda olduğunu söyledim. Böylece ben ve bana eşlik etmesi gereken kişiyle beraber döndük. Evimin kapısına geldiğimde annem dedi ki: Evden çıktıktan sonra beni bir sıkıntı aldı. Ben de sen bana dönünceye kadar kapının arkasından kalkmayacağıma dair Allah üzerine ahdettim.

Horasan Ehlinin Salihlerinin Kerametleri

İbrahim b. Edhem el-Belhi onlardan biridir.

228- Abid Abdullah b. Ferec el-Kantari anlatıyor: İbrahim b. Edhem'i Şam'da bir bostanda sırtüstü uzanıp uyurken gördüm. Ağzında da bir yılan vardı, kurtulmak için çırpınıyordu fakat uyanıncaya kadar ondan kurtulamadı.

229- Osman b. Umara anlatır: İbrahim b. Edhem der ki, Semerkand ehlinden adı Müslim el-E'var olan bir adamla arkadaşlık yaptım. O zat ibadete düşkün biriydi. Semerkand'a yaklaştığımızda adam, ey İlahım! İşsiz güçsüzlere rızık verme ve zalimlere de yumuşak davranma, diye beddua etti. Bunun üzerine semadan bir ses duyuldu: Bu konumun örneği Allah'ın ortağı olduğunu iddia edenlerindir ve sen ise bir mahlûksun. Bir de baktım ki semadan kırmızı bir tabaka düşüp o adamı yakıverdi.

Bu manzarayı görünce kalbime büyük bir korku girdi. Aniden sağ tarafımda üzerinde beyaz elbise bulunan bir yaşlı adam görünüp bana, ey Allah'ın kulu! Böyle mahlûklarla arkadaşlık yapma, dedikten sonra kayboldu ve bir daha da onu görmedim.

230- Abdulcabbar b. Kesir anlatıyor: İbrahim b. Edhem'e bu yırtıcı hayvan önümüze çıktı, denildi.

İbrahim onu gördüğünde, ey aslan, eğer bize bir şey yapmakla emrolunduysan, sana emredileni yap, aksi halde seni iki elinin üzerinde yürütürüz, dedi. Böylece aslan arkasını dönüp gitti.

Aslanın, İbrahim b. Edhem'in sözünü anlamasına şaşırdık, doğrusu!

Sonra İbrahim bize yönelip dedi ki: Allah'ım! Uyumayan gözünle bizi koru, bırakılmayan rüknünle bizi himaye et, üzerimizdeki kudretinle bize rahmet et ve sen umudumuz olduğun halde biz helak olmayalım, deyiniz.

Halef der ki: Ben o duayı duyduğum günden beri söylerim, bundan dolayı da karşıma ne bir düşman ne de başka bir şey çıkmıştır.

231- Bakiyye b. Velid anlatıyor: Deniz yolculuğuna çıkmıştık, rüzgârların esmesi ve dalgaların coşması üzerine insanlar ağlamayıp bağrıştılar. Ma'yuf ya da İbn Ma'yuf'a, bu İbrahim b. Edhem'dir, ondan Allah'a dua etmesini istesen, dediler. Adam yanına gittiğinde İbrahim geminin bir tarafında uyumuş ve başını da elbisesinin içine koymuştu.

Ona yaklaşıp ve ey Ebû İshak! İnsanların ne halde olduklarını görmez misin? dedi. İbrahim, Allah'ım, bize kudretini gösterdin, şimdi de bize affını göster, diye dua etti. Böylece gemiler sakinleşti.

232- Salih b. Süleyman ya da bir başkası anlatmıştır: Sahilde olan İbrahim b. Edhem bir dinara ihtiyacı vardı ve bunun için de Allah'a dua etti. Derken balıklar çıkıp ağızlarında bir dinar olduğu halde geldiler. İbrahim onlardan sadece bir dinar aldı.

233- Ebû Nadr Haris b. Numan der ki: İbrahim b. Edhem meşe ağacından taze hurma koparıp yerdi.

Abdullah b. Munir el-Mervezi'nin Kerametleri

234- Yahya b. Bedr el-Kuraşi anlatıyor: Abdullah b. Munir, Cuma günü namazdan önce Hazar denizinde olurdu, namaz vakti geldiğinde ise Âmul mescidinde görülürdü.

İnsanlar, onun suyun üzerinde yürüdüğünü söylerlerdi.

Bir gün ona, ey Ebû Muhammed sen denizin üzerinde yürüyor musun? denildi.

O, denizin üzerinde yürümeye gelince ben böyle bir şey bilmem. Ancak Allah nehrin iki tarafını bir araya getirir ki insan onu geçebilsin, karşılığını verdi.

Abdullah b. Munir, meclisinden kalkıp bazı arkadaşlarıyla birlikte kırsal yerlere gidip oralarda çöven otu toplar ve sonra da gelip onu pazarda satardı. İşte geçimini böyle sağlardı.

Yine bir gün arkadaşlarıyla birlikte kıra giderlerken yolda oturan bir aslan görürler.

Ona, bu aslandır, denildi.

Arkadaşlarına bekleyin dedi ve sonra tek başına aslanın yanına gitti. Aslana ne dediğini bilmiyoruz ama aslan kalkıp gitti. O da arkadaşlarına hadi gelin, dedi.

Muhammed b. İsmail el-Buhârî (radıyallâhu anh)'ın Kerametleri

235- Muhammed b. Fadl el-Belhi anlatır: Muhammed b. İsmail'in iki gözü küçükken kör oldu. Annesi, rüyasında İbrahim (aleyhisselam)'ı gördü. İbrahim (aleyhisselam) ona, ey kadın, çok ağlamandan –Ravi şek etmiştir; ya da çok dua etmenden- dolayı Allah oğluna gözlerini geri verdi.

Böylece sabah uyandığımızda Allah ona gözlerini geri vermişti.

Ahmed b. Harb'ın Kerametleri

236- Ali b. Abdullah b. Muhammed b. Musa es-Sa'di der ki: Ahmed b. Harb Buhara'ya geldiğinde biz de onun meclisinde bulunuyorduk. O, ribat için Semerkand yoluna iner orda ribat tutardı. Şehirden ve köylerden avamdan toplanan birçok kişi ondan ilim yazardı.

Yanına toplananların hepsi ona, ey Ebû Abdullah! Duanın bereketiyle insanlar için dua et. Çünkü yağmayan yağmur yüzünden bizim toprağımız ve ekinimiz iki yıldır –ya da bir yıldır- hiçbir şekilde ekin vermemektedir. Dediler.

Ahmed de ellerini kaldırıp dua etti. O daha duasını bitirmemişti ki güneş olduğu halde gökte bulutlar türeyiverdi.[913]

913 Buradan sonrası yazılı nüshada silinmiştir.

Kurz b. Vebera el-Curcani'nin Kerametleri

237- Fudayl der ki: Kurz, satlıcan hastalığına yakalanan İbn Şübrüme'yi ziyaret edip kulağına tükürünce iyileşti.

Allah'a hamd, O'nun salat ve selamı mahlûkatının en seçkini Muhammed'e olsun.

İÇİNDEKİLER

شرح أصول

اعتقاد أهل السنة والجماعة

اللالكائي

Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'in

İTİKÂDI

EL-LÂLÂKAÎ

Kişinin yerine getirmekle mükellef olduğu en önemli vazife dinin itikadi esaslarını, Allah'ın kullarını mükellef tuttuğu tevhidini, sıfatlarını kavramayı öğrenmek, peygamberlerini delil ve yakin ile tasdik etmek, bu ilimlerin yollarına ulaşıp, bunlara gerekli delilleri getirmektir.

Bu hususta en büyük söz, en açık ve en akli delil Allah'u Teâlâ'nın apaçık kitabı Kur'ân-ı Kerim, sonra da Rasûlullah (s.a.v)'in ve onun seçkin hayırlı sahabelerinin sözleridir. Bunlardan sonrada selefi salihinin üzerinde icma ettiği hususlar gelir. Hepsinin sonunda ise bunlara tutunmak ve kıyamete kadar bu esaslar üzerine sebat etmek, bidatlerden de, saptıranlardan da uydurmalarını dinlemekten de uzak durmak lazım gelir.

ISBN: 978-605-5104-72-6

www.karincakitap.net